Kooste luonnonsuojelulain ehdotuksesta saaduista lausunnoista

Sisällys

Kooste luonnonsuojelulain ehdotuksesta saaduista lausunnoista 1
Johdanto 6
Lukukohtaiset tiivistykset 8
1 luku Yleiset säännökset 15
Yleistä 15
1 § Lain tavoite 20
2 § Soveltamisala 26
3 § Määritelmät 27
4 § Kansainväliset sopimukset 30
5 § Euroopan unionin direktiivit 30
6 § Saamelaiskulttuurin suoja 30
7 § Varovaisuusperiaate 33
8 § Selvilläolo 38
9 § Ympäristötietoisuus 44
2 luku Luonnonsuojelun viranomaiset ja muut toimijat 46
Yleistä 46
10 § Luonnonsuojelun valtion viranomaiset 47
11 § Luonnonsuojelun asiantuntijaviranomaiset 50
12 § Kunta 51
13 § Suomen Luontopaneeli 56
3 luku Luonnonsuojelusuunnittelu 58
Yleistä 58
14 § Kansallinen luonnon monimuotoisuusstrategia ja toimintaohjelma 59
15 § Vapaaehtoisen luonnonsuojelun toimenpideohjelmat 65
16 § Luonnonsuojeluohjelmat 66
17 § Luonnonsuojeluohjelman oikeusvaikutukset 67
18 § Osallistuminen ja vuorovaikutus 67
19 § Luonnonsuojelun seuranta 69
4 luku Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukeminen 72
Yleistä 72

20 § Tukemisen muodot 75
21 § Euroopan unionin valtion tukea koskevan lainsäädännön soveltaminen 75
22 § Tuki 75
24 § Tuen hakija ja suostumuksen antaja 76
25 § Tuen hakeminen ja suostumuksen antaminen 76
26 § Tuen myöntämisen edellytykset 77
27 § Tukihakemuksen tai suostumuksen peruuttaminen 77
31 § Avustus luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon edistämiseen 77
32 § Kirjanpito 79
33 § Hakuaika ja tiedottaminen 79
5 luku Euroopan yhteisön Natura 2000 -verkosto 79
Yleistä 79
34 § Natura 2000 –verkosto 80
35 § Heikentämiskielto 80
36 § Hankkeiden ja suunnitelmien arviointi 81
37 § Viranomaisen keskeyttämis- ja ilmoitusvelvollisuus 83
38 § Toimenpiteestä vastaavan ilmoitusvelvollisuus 83
39 § Toimenpiteen kieltäminen tai rajoittaminen 83
40 § Luvan myöntäminen sekä suunnitelman hyväksyminen ja vahvistaminen 84
42 § Natura 2000 -verkoston toteuttaminen 85
6 luku Luonnonsuojelualueet 85
Yleistä 85
44 § Luonnonsuojelualueet ja niiden perustamisedellytykset 88
45 § Kansallispuisto 93
48 § Yksityinen luonnonsuojelualue 94
49 § Yksityisen omistaman alueen määräaikainen rauhoittaminen 98
50 § Kansallispuistojen ja luonnonpuistojen rauhoitussäännökset 99
51 § Poikkeukset kansallispuistojen ja luonnonpuistojen rauhoitussäännöksistä 100
52 § Luvanvaraiset poikkeukset kansallispuistojen ja luonnonpuistojen rauhoitussäännöksistä 105
53 § Muun valtion luonnonsuojelualueen rauhoitussäännökset 108
54 § Yksityisen luonnonsuojelualueen rauhoitusmääräykset 112
55 § Poikkeaminen yksityisen luonnonsuojelualueen rauhoitusmääräyksistä 114
56 § Eräiden oikeuksien turvaaminen 115
57 § Liikkumisen rajoittaminen valtion luonnonsuojelualueella 115
58 § Luonnonsuojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelma 116
59 § Järjestyssääntö valtion luonnonsuojelualueella 118
60 § Luonnonsuojelualueen rajojen määrääminen ja merkitseminen 119

62 § Yksityisen luonnonsuojelualueen lakkauttaminen ja rauhoitusmääräysten lieventäminen 120
63 § Luonnonsuojelualueen heikentämisen hyvittäminen 121
7 luku Luontotyyppien suojelu 123
Yleistä 123
65 § Uhanalaiset luontotyypit 127
66 § Uhanalaisen luontotyypin huomioon ottaminen lupaa tai suunnitelmaa hyväksyttäessä 130
67 § Suojellun luontotyypin rajauspäätös 139
68 § Tiukasti suojellun luontotyypin heikentämiskielto 144
69 § Poikkeaminen luontotyyppien suojelusäännöksistä 150
70 § Uhanalaisten luontotyyppien hoito 154
8 luku Eliölajien suojelu 155
Yleistä 155
71 § Soveltamisala 156
72 § Eläin- ja kasvilajien rauhoittaminen 158
73 § Eläinlajien rauhoitussäännökset 158
74 § Pesäpuiden suojelu 162
75 § Kasvilajien rauhoitussäännökset 164
76 § Uhanalaisten lajien huomioon ottaminen lupaa tai suunnitelmaa hyväksyttäessä 164
77 § Erityisesti suojeltavien eliölajien esiintymispaikkojen suojelu 169
78 § Euroopan Unionin tärkeinä pitämät eliölajit 170
79 § Uhanalaisten lajien elinympäristöjen hoito 172
80 § Uusina tavattujen eliölajien suojelu 172
81 § Erityisesti suojeltavan eliölajin avustettu leviäminen 173
82 § Avuttomassa tilassa tavattu rauhoitettu eläin 174
83 § Kuolleena tavattu rauhoitettu eläin 175
84 § Yleispoikkeus eräistä rauhoitussäännöksistä 176
85 § Poikkeaminen eliölajin suojelua koskevista säännöksistä 179
9 luku Vaihdanta, maahantuonti ja maastavienti 186
Yleistä 186
86 § Soveltamisala 188
87 § Eliölajien hallussapito, vaihdanta ja kaupallinen hyödyntäminen 188
88 § Eliölajien maahantuonti ja maastavienti 189
89 § Poikkeukset eliölajien hallussapidon, vaihdannan, maahantuonnin ja maastaviennin kiellosta 189
10 luku Maiseman suojelu ja hoito sekä luonnonmuistomerkit 190
Yleistä 190
91 § Maisemanhoitoalueet 191
92 § Maisemanhoitoalueen perustaminen 191

93 § Maisemanhoitoaluetta koskevat määräykset 193
94 § Maisemanhoitoalueen lakkauttaminen 194
95 § Luonnonmuistomerkit ja 96 § Luonnonmuistomerkin rauhoituksen lakkauttaminen 194
97 § Kieltotaulut 195
11 luku Ekologisen kompensaation toteuttaminen 197
Yleistä 197
Myönteinen palaute 197
Näkemys ennenaikaisuudesta 201
Kielteinen näkemys 203
Näkemykset laajennustarpeesta 204
Lausuntojen temaattinen tarkastelu 205
98 § Hyvittävät toimenpiteet, 1 ja 2 mom 217
99 § Hyvittämisen kriteerit 220
101 § Hyvittämiseen velvoittaminen 224
102 § Hyvityksen korvaavuuden toteaminen 225
103 § Vapaaehtoinen luonnonarvojen tuottaminen 226
104 § Vapaaehtoinen heikennyksen hyvittäminen 227
105 § Hyvitysalueen rajauspäätös 227
106 § Poikkeaminen hyvittävän alueen suojelusta 227
107 § Hyvittämistietojen saatavuus 227
108 § Kustannusvastuu 227
Muihin säännöksiin liittyvät huomiot 228
Siirtymäsäännökset ekologisen kompensaation osalta 228
12 luku Alueiden hankinta luonnonsuojelutarkoitukseen ja korvaukset 229
Yleistä 229
109 § Alueiden hankinta valtiolle 230
110 § Luonnonsuojeluohjelman toteuttaminen 231
111 § Omistajan oikeus vaatia lunastusta luonnonsuojeluohjelman hyväksymistä koskevan päätöksen jälkeen 231
112 § Valtion korvausvelvollisuus 232
115 § Erinäisten päätösten maksuttomuus 234
13 luku Luonnonsuojelun tiedonhallinta ja päätöksistä tiedottaminen 234
Yleistä 234
116 § Luonnonsuojelun tietojärjestelmä 238
117 § Luonnonsuojelun tietojärjestelmään talletettavat tiedot 240
118 § Tiedon laatu 243
119 § Tietojen luovuttaminen 245
120 § Päätöksistä tiedottaminen 247

14 luku Luonnonsuojelun valvonta, hallintopakko ja rangaistukset 250
121 § Valvonnan järjestäminen 251
122 § Tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus 251
123 § Luontovahingon ehkäiseminen ja korjaaminen 252
124 § Väliaikainen toimenpidekielto 253
125 § Toimenpidekielto alueilla, joilla lunastus on vireillä 253
126 § Pakkokeinot 253
127 § Vireillepano-oikeus 254
128 § Toiminta rikosasiassa 254
129 § Rangaistukset 255
130 § Menettämisseuraamus 259
131 § Haltuunotto-oikeus 260
15 luku Muutoksenhaku 261
Yleistä 261
132 § Valitus tämän lain mukaisesta päätöksestä 261
133 § Muutoksenhaku tukea tai avustusta koskevaan päätökseen 264
134 § Valitus hallinto-oikeuden päätöksestä 264
16 luku Voimaantulosäännökset 264
Yleistä 264
136 § Siirtymäsäännös 265
Huomiot muutoksista, joita on ehdotettu muihin lakeihin 265
Laki metsälain muuttamisesta 267
Laki kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain muuttamisesta 268
Laki vesilain muuttamisesta 269
Laki arktisten valaiden ja hylkeiden suojelusta 275
Kaivoslaki 276
Metsästyslaki 276
Lausuntopyynnössä esitetyt erityiskysymykset 276
Luonnonsuojelulain uudistuksen tavoitteiden saavuttaminen 276
Ilmastonmuutoksen hillintä 285
Ekologinen kompensaatio eli luonnonarvoille aiheutuvien heikennysten hyvittäminen 289
Malminetsintä luonnonsuojelualueilla 290
Muita huomioita esityksestä 294

Johdanto

Uutta luonnonsuojelulakia koskevaa luonnosta on valmisteltu laajapohjaisessa projektiryhmässä. Voimassa olevaa luonnonsuojelulakia tarkasteltiin projektiryhmässä sääntelyn muutostarpeita läpileikkaavien teemojen kautta: ilmastonmuutos, lajien suojelun parantaminen, luontotyyppisuojelun parantaminen, luontotiedon hallinta sekä luonnon monimuotoisuuden edistäminen ja kannustimet. Teematarkastelussa tunnistettiin keskeiset muutostarpeet ja esiteltiin projektiryhmälle niihin perustuvat lain muutosehdotukset. Lisäksi ekologista kompensaatiota koskevat ehdotukset kytkeytyvät koko lakiin ja ne on valmisteltu erillisessä projektiryhmässä.

Lausuntopyynnön kohteena oli ympäristöministeriön ehdotus luonnonsuojelulakia koskevaksi hallituksen esitysluonnokseksi.

Voimassa olevan luonnonsuojelulain yleinen rakenne ja sen useat pykälät säilyisivät pitkälti ennallaan, mutta lakia täydennettäisiin ja tarkistettaisiin monilta osin. Esimerkiksi luonnonsuojelualueita, Natura 2000-alueita, monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukemista, korvauksia sekä valvontaa koskevat säännökset säilyisivät pääasiassa nykyisessä muodossaan, kuitenkin niin, että havaitut puutteet korjattaisiin ja säännöksiä täsmennettäisiin. Luonnonsuojelulakiin ehdotetaan myös merkittäviä muutoksia esimerkiksi lain yleisiin säännöksiin, luonnonsuojelusuunnittelun laajentamiseen, luontotyyppi- ja lajisuojelun vahvistamiseen sekä saamelaisten oikeuksien edistämiseen. Kokonaan uusissa luvuissa säädettäisiin luonnonsuojelun hallinnosta, eliölajien vaihdantaa, maahantuontia ja maastavientiä koskevista säännöksistä sekä luontotiedon hallinnasta. Lisäksi ekologista kompensaatiota koskevassa uudessa luvussa säädettäisiin suojelusta poikkeamisesta aiheutuvan heikennyksen hyvittämisestä ja luonnonarvojen tuottamisesta ja vapaaehtoisen hyvittämisen varmentamisesta.

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi ehdotetaan uuden luonnonsuojelulain lisäksi myös muutettavaksi pääasiassa teknisesti eräitä muita lakeja. Nämä olivat lausuntopyynnön mukana erillisenä liitteenä.

Esityksen tavoitteena on edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua luonnonsuojelulain toimivuuden ja vaikuttavuuden parantamisen myötä luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttämiseksi ja hidastamiseksi. Ehdotuksella pyritään myös lisäämään luonnonsuojelun hyväksyttävyyttä sekä tehostamaan hallinnollisia menettelyjä. Näiden ohella ehdotuksen tavoitteena on osaltaan selkeyttää luonnonsuojelulain roolia osana muuta ympäristöä koskevaa lainsäädäntöä.

Lakiluonnos perusteluineen oli lausunnolla 2.7.-6.9.2021. Lausuntoja annettiin yhteensä 210 kappaletta. Lausuntopalautteessa valtaosaa ehdotetuista säännöksistä sekä kannatettiin että vastustettiin.

Lausunnot antoivat:

Ministeriöt
Maa- ja metsätalousministeriö, Oikeusministeriö, Puolustusministeriö, Sisäministeriö, Työ- ja elinkeinoministeriö, Valtiovarainministeriö

Maakuntien liitot
Etelä-Karjalan liitto, Etelä-Pohjanmaan liitto, Etelä-Savon maakuntaliitto, Hämeen liitto, Kainuun liitto, Keski-Pohjanmaan liitto, Keski-Suomen liitto, Kymeenlaakson liitto, Lapin liitto, Pirkanmaan liitto, Pohjanmaan liitto, Pohjois-Karjalan maakuntahallitus, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto, Pohjois-Pohjanmaan liitto, Päijät-Hämeen liitto, Satakuntaliitto, Uudenmaan liitto, Varsinais-Suomen liitto

Kuntaliitto ja kunnat
Suomen Kuntaliitto ry, Helsingin kaupungin kaupunkiympäristölautakunta, Kristinestads stad, Lappeenrannan kaupunki, Loimaan kaupunki, Oulun kaupunki, Turun kaupunki, Vantaan kaupunki

Yliopistot, tutkimuslaitokset, tieteelliset yhdistykset
Helsingin yliopisto, Itä-Suomen yliopisto (Metsätieteiden osasto), Åbo Akademi, Geologian tutkimuskeskus, Luonnontieteellinen keskusmuseo Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS, Luonnonvarakeskus, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto SITRA, Suomen ympäristökeskus SYKE SYKE, Suomen ilmastopaneeli, Luontopaneeli, Ympäristötiedon foorumi

Oikeuslaitos ja laillisuusvalvonta
Korkein hallinto-oikeus, Helsingin hallinto-oikeus, Turun hallinto-oikeus, Vaasan hallinto-oikeus, Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, Oikeuskanslerinvirasto, ympäristöerikoissyyttäjät

Viranomaiset
Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus, Etelä-Savon ELY-keskus, Hämeen ELY-keskus, Kainuun ELY-keskus, Keski-Suomen ELY-keskus, Lapin ELY-keskus, Pirkanmaan ELY-keskus, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Pohjois-Savon ELY-keskus, Pohjois-Savon ELY-keskuksen kalatalousyksikkö, Uudenmaan ELY-keskus, Varsinais-Suomen ELY-keskus, KEHA-keskus, Ihmisoikeuskeskus, Maanmittauslaitos, Metsähallitus, Museovirasto, Ruokavirasto, Suomen metsäkeskus, Suomen riistakeskus, Väylävirasto

Saamelaiset
Saamelaiskäräjät, Sámiráđđi – Saamelaisneuvosto, Sámi Árvvut rs

Elinkeinoelämän edunvalvonta
Bioenergia ry, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry, Energiateollisuus ry, Etämetsäomistajien liitto ry, Infra ry, Kaivosteollisuus ry, Kalatalouden keskusliitto, Koneyrittäjät ry, Kvarkens fiskeriområde, Lapin kauppakamari, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusjärjestö MTK ry, MTK Häme ry, MTK Keski-Pohjanmaa ry, MTK Lappi ry, MTK Pohjois-Karjala ry, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry, Metsänhoitoyhdistys Etelä-Savo ry, Metsänhoitoyhdistys Keski-Suomi ry, Metsänhoitoyhdistys Pirkanmaa ry, Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Karjala ry, Metsäteollisuus ry, Paliskuntain yhdistys, Rakli ry, Sahateollisuus ry, Suomen Tuulivoimayhdistys ry, Suomen yhteismetsät ry, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC rf, Teknologiateollisuus ry, Österbottens Fiskarförbund

Ympäristöjärjestöt
BirdLife Suomi ry, Eläinvihreät ry, Ilmastoisovanhemmat ry - Klimatmor- och farföräldrar rf, Kansalaisten kaivosvaltuuskunta, Kansallismieliset eläin- ja luonnonsuojelijat ry, Keskisen Suomen liito-oravayhdistys ry, Kokemäenjoen vesistön vesiensuojeluyhdistys ry, Luonnonsuojeluliitto Tapiola ry, Luonto-Liitto ry, Meidän metsämme –kansalaisryhmä, Natur och Miljö rf, Pro Heinävesi, Saimaa ilman kaivoksia ry, Suomen herpetologinen yhdistys ry, Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Suomen Luonnonsuojeluliiton Etelä-Hämeen luonnonsuojelupiiri, Suomen luonnonsuojeluliitto Etelä-Karjala ry, Suomen Luonnonsuojeluliiton Etelä-Savon piiri ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Jyväskylän seudun yhdistys, Suomen Luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Kymenlaakson piiri ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piiri ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Oulun yhdistys ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjanmaan piiri ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry, Tammelan Pyhäjärven-Kuivajärven Suojeluyhdistys ry, Tringa ry, Trofeeton EU –työryhmä, Vanajavesisäätiö sr, WWF Suomi

Muut yhdistykset
Animalia ry, Arkipelagia-seura ry, Biologian ja maantieteen opettajien liitto ry, Creatura Think & Do Tank ry, Her Finland, Intresseföreningen för en levande skärgård rf, Kalevalaisen Kulttuurin liitto ry, Kolin Vaeltajat ry, Maanomistajain Liitto - Jordägarnas Förbund ry, Merenkurkun Erä- ja luonto-oppaat ry, METO - Metsäalan Asiantuntijat ry, Nordic Wildlife Care, Selkämeren kansallispuiston ystävät ry, SEY Suomen eläinsuojelu ry, Suomen Latu ry, Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry, Suomen Metsästäjäliitto ry, Suomen Vapaa-ajan kalastajien Keskusjärjestö ry, Ukko-Kolin Ystävät ry, Vesialueomistajain liitto VEALO ry, Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi, Ympäristönsuojeluviranhaltijat ry

Yritykset
Aallokas Oy, Fingrid Oy, Helen Oy, Kemijoki Oy, Nordkalk Oy Ab

Yksityishenkilöt
Lausunnon antoi 50 yksityishenkilöä.

Tässä lausuntokoosteessa lausunnot esitetään järjestettynä asiakokonaisuuksina luvuttain ja pykälittäin. Lausuntopyynnössä esitettiin neljä erityiskysymystä, jotka käsitellään koosteen lopussa kuitenkin sillä poikkeuksella, että ekologista kompensaatiota koskevat näkökohdat on yhdistetty lukuun 11. Lausuntokoosteen perusteella ympäristöministeriön valmistelijat laativat yhteenvedon (lukukohtaiset tiivistykset) annetuista lausunnoista.

Saatujen lausuntojen pohjalta ympäristöministeriön valmistelijat tekivät tarvittavat muutosehdotukset, jotka käsiteltiin ehdotusta valmistelleessa projektiryhmässä I sekä ekologista kompensaatiota valmistelleessa projektiryhmässä III. Ehdotus hallituksen esitykseksi valmistui 30.11.2021.

Lukukohtaiset tiivistykset

1 luku Yleiset säännökset

Luonnonsuojelulain uudistusta ja ajantasaistamista pidettiin pääosassa lausunnoista tarpeellisena ja hyvänä, jopa välttämättömänä toimena. Valmistelussa kiitettiin laaja-alaista osallistamista ja tieteellisen tiedon vahvaa hyödyntämistä. Lausunnoissa kiinnitettiin huomiota luonnonsuojelulain ja muiden valmistelussa olevien lakiuudistusten (maankäyttö- ja rakennuslaki, ilmastolaki, kaivoslaki) yhteyteen.

Ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja ilmastonmuutoksen hillinnän edistämistä koskeva lisäys lain tavoitteisiin nähtiin tärkeäksi, sillä tavoite tukee luonnon monimuotoisuuden säilymistä. Lausunnoissa kuitenkin kritisoitiin sitä, ettei lakiehdotus sisällä varsinaisia säännöksiä siitä, miten tämä tavoite tulisi toimeenpanna. Ympäristötietoisuuden käsitteen tuominen lain tavoitesäännökseen nähtiin myös tärkeäksi ja ympäristökasvatusta koskeva säännös sai runsaasti positiivista palautetta. Saamelaiskulttuurin suojaa koskevaa sääntelyä kannatettiin laajasti, mutta pidettiin myös osin täsmentymättömänä.

Vastakkaisia näkemyksiä esitettiin erityisesti varovaisuusperiaatteen ja selvilläolon osalta. Varovaisuusperiaatteeseen suhtauduttiin etenkin elinkeinoelämän edunvalvonnan lausunnoissa kielteisesti ja sen katsottiin lisäävän tulkinnan epäselvyyttä. Toisaalta useissa eri lausunnonantajien lausunnoissa todettiin, että jo voimassa olevan varovaisuusperiaatteen sisällyttäminen lakiin selkeyttäisi oikeustilaa. Säännöksen perusteluissa nähtiin kuitenkin täydentämistarpeita sen suhteen, miten periaatetta tulisi soveltaa.

Selvilläolon lisääminen nähtiin monissa lausunnoissa tärkeäksi lisäykseksi luonnonsuojelulakiin, vaikkakin sen nähtiin jäävän tavoitteelliseksi ja valitettavan passiiviseksi kirjaukseksi. Toisaalta selvilläoloa koskeva säännös nähtiin haasteellisena myös siitä syystä, että lähes kaikki toiminta vaikuttaa luontoon jollain tavalla. Pidettiin tulkinnanvaraisena, mitä tässä kohdassa tarkoitetaan riittävällä tavalla selvillä ololla ja kohtuudella, minkä vuoksi näitä ehdotettiin selvennettäväksi esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa. Etenkin elinkeinoelämän lausunnoissa pidettiin epäselvänä, mitä selvilläoloa koskeva säännös tarkoittaa eri toimintojen kannalta, ja katsottiin, ettei sitä tule sisällyttää lakiin.

Luontokasvatuksen ja ympäristötietoisuuden edistäminen luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi säädettäisiin valtion viranomaisten ja kuntien tehtäväksi, mitä pidettiin hyvänä ratkaisuna.

Lain yleisiin säännöksiin esitettiin lisättäväksi muun muassa ekosysteemipalvelut, ympäristöperusoikeudet, eläinten hyvinvointi, oikeus terveelliseen elinympäristöön ja tulevaisuuden sukupolvien elinmahdollisuudet.

2 luku Luonnonsuojelun viranomaiset ja muut toimijat

Luonnonsuojeluviranomaisten roolien kirjoittaminen auki kattavasti ja aiempaa yksityiskohtaisemmin nähtiin tärkeäksi ja sen koettiin selkeyttävän ja parantavan lakisääteisten tehtävien hoitoa. Luonnonsuojeluviranomaisten resurssien vahvistaminen nousi vahvasti esiin. Viranomaisten roolia ympäristötietoisuuden edistämisessä korostettiin. Asiantuntijaviranomaisiin esitettiin lisättäväksi Luonnonvarakeskus. Lausunnoissa todettiin, että perusteluissa tulisi selkeyttää, onko esityksellä vaikutuksia elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten väliseen työnjakoon keskitettyjen tehtävien osalta.

Useissa lausunnoissa kuntien luonnon monimuotoisuuden suojelun edistämistehtävää kannatettiin, mutta katsottiin, että tehtävää tulisi konkretisoida lain toimeenpanon edistämiseksi. Lausuntojen mukaan kunnan tehtävässä voisi harkita nostettavan lain tavoitesäännöksessä esitettyjä teemoja ehdotettua laajemmin, niin että myös esimerkiksi ilmastonmuutoksen torjunnan ja luonnonvarojen kestävän käytön tavoitteet koskisivat nimenomaisesti myös kuntia. Toisaalta etenkin useiden

maakuntaliittojen, kuntien ja Suomen Kuntaliitto ry:n lausunnoissa esitettiin lakiin luonnon monimuotoisuuden suojelun edistämisen sijaan kuntien tehtäväksi monimuotoisuuden edistämistä.

Luontopaneelia, joka koostuu eri tieteen alojen riippumattomista tieteellisistä asiantuntijoista, koskevan sääntelyn tuomista lain tasolle toisaalta kiitettiin ja sen nähtiin lisäävän merkittävästi tieteellisen tiedon merkitystä luonnonsuojelun suunnittelussa ja toteutuksessa. Sen riippumattomuutta nähtiin tarpeelliseksi vahvistaa. Toisaalta tietyissä lausunnoissa katsottiin, että lakiehdotus antaisi Luontopaneelille liikaa valtaa vaikuttaa toteutettavaan luonnonsuojelupolitiikkaan.

3 luku Luonnonsuojelusuunnittelu

Biodiversiteettistrategian (muutettu jatkotyössä luonnon monimuotoisuusstrategiaksi) ja sen toimeenpanoa koskevan toimintaohjelman säätämistä lakiin pidettiin tarpeellisena ja merkittävänä keinona edistää ehdotetun lain tavoitteita luonnon monimuotoisuuden turvaamisesta. Esitystä ehdotettiin täydennettäväksi vuosilukutavoitteilla ilmastolain tapaan. Alueellista luonnon monimuotoisuuden toimeenpanosuunnitelmaa pidettiin toisaalta hyvänä keinona todeten, että ennakointia luonnonsuojelun suunnittelussa tulisi lisätä, toisaalta toimeenpanosuunnitelmaa myös vastustettiin.

Vapaaehtoisen luonnonsuojelun toimenpideohjelmien säännösperustan vahvistamista pidettiin tärkeänä ja ylipäätään vapaaehtoista luonnonsuojelua kannatettiin laajalti. Osassa lausunnoista kuitenkin katsottiin, että vapaaehtoisuutta ja velvoittavuutta tulisi tarkastella uudelleen, mikäli tarvitaan järeämpiä monimuotoisuuden suojelukeinoja.

Luonnonsuojelun suunnittelussa tulisi useiden lausunnonantajien mukaan kiinnittää nykyistä enemmän huomiota ilmastonmuutoksen sopeutumiseen, ja kytkeä luonnon- ja ilmastonsuojelun toimenpiteet toisiinsa. Yhteistyön tarvetta eri toimijoiden, muun muassa saamelaisten, kansalaisten, kuntien ja maanomistajien kanssa korostettiin.

Luonnonsuojeluohjelmien oikeusvaikutuksia esitettiin laajennettaviksi ohjelmaan kuuluvien alueiden ulkopuolelle.

Luonnonsuojelun seurannasta säätämistä lain tasolla pidettiin tärkeänä. Viranomaisten vastuista ja seurannan toteuttamisesta kaivattiin kuitenkin tarkempia perusteluja. Lausunnoissa todettiin, että luonnonsuojelun seurannan ja yhteistyön kannalta olennaiseksi nähtiin sähköisten paikkatietojen käytettävyys.

4 luku Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukeminen

Lausunnoissa nähtiin laajalti positiivisena ja kannatettavana säätää mahdollisuudesta rahalliseen avustukseen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukemiseksi. Lausunnoissa nostettiin esiin epäsuhta tuen ja avustuksen edellytysten yksityiskohtaisuuden osalta. Tukea koskeva sääntely nähtiin varsin monipolvisena, ja perusteluihin esitettiin useita täsmennystarpeita. Rahallista avustusta koskevaa sääntelyä tulisi puolestaan lausuntojen mukaan tarkentaa menettelysäännösten osalta. Tarkennusta esitettiin mm. koskien avustuksen myöntämisen edellytyksiä, avustuspäätöksen tekemistä ja sisältöä, avustuksen maksamista sekä raportointivelvollisuutta ja seurantaa. Käytetyt termit tulisi määritellä tarkemmin.

Lausunnoissa esitettiin, että avustusta voitaisiin myöntää laajasti erilaisiin käyttötarkoituksiin. Lausunnoissa kiinnitettiin huomiota myös muiden tukimuotojen olemassaoloon ja sen arvioimiseen, muodostuuko riskiä mahdollisesta tuplarahoituksesta. Toisaalta lausunnoissa pohdittiin mahdollisuutta hyödyntää avustusta yhteishankkeisiin. Lisäksi lausunnoissa nousi esiin kysymys yritysten koon aiheuttamista rajoituksista suhteessa avustuksiin.

5 luku Euroopan yhteisön Natura 2000 –verkosto

Lausunnoissa esitetyt kommentit esitettyyn 5 lukuun olivat luonteeltaan lähinnä teknisiä tarkennuksia, jotka koskivat mm. ilmoitusvelvollisuutta, niin kutsuttua ”Natura-tarveharkintaa” ja Natura-vaikutusten arvioinnista annettavia lausuntoja. Arvioinnista kuuleminen, joka kohdistuisi Natura 2000 –alueiden haltijoihin, nähtiin joissakin lausunnoissa epäselväksi ja myös vaikeaksi toteuttaa, ja esitettiin, että lausunnot tulisi pyytää vain viranomaisilta. Lausunnoille varattua kuuden kuukauden määräaikaa esitettiin osassa lausunnoista lyhennettäväksi.

Viranomaisen keskeyttämis- ja ilmoitusvelvollisuuden kohdentumisessa nähtiin epäselvyyttä, erityisesti liittyen metsälakiin ja metsänkäyttöilmoituksiin.

Lupaviranomaiset pitivät hankkeeseen tai suunnitelmaan sovellettavan lainsäädännön mukaisuuden ratkaisemista ennen valtioneuvostoa tarkoituksenmukaisena. Hankekehityksen näkökulmasta ehdotusta myös kritisoitiin.

Eräät järjestöt ja yksityishenkilöt esittivät lausunnoissaan Natura 2000 -alueiden nykyistä tiukempaa suojelua.

6 luku Luonnonsuojelualueet

Luonnonsuojelualueita koskevaan lukuun esitettiin runsaasti teknisiä tarkennuksia sekä säännöksiin että perusteluihin. Esitettyjen muutosten nähtiin viranomaisten ja järjestöjen lausunnoissa pääosin parantavan luonnonsuojelualueiden hallintaan ja hoitoon liittyvää toimintaa.

Luonnonsuojelualueiden perustamisedellytyksiin lisättäväksi esitetty luontotyyppien ja eliölajien mahdollisuus sopeutua ilmastonmuutoksen vaikutuksiin nähtiin osassa lausunnoista tärkeänä lisäyksenä, mutta erityisesti maa- ja metsätalousministeriön, maanomistajien ja elinkeinoelämän edunvalvonnan lausunnoissa sitä vastustettiin. Useissa lausunnoissa katsottiin, että luonnonsuojelualueen perustamisedellytyksissä tulisi paremmin huomioida luonnonsuojelualueiden kytkeytyvyys. Mahdollisuutta perustaa yksityinen luonnonsuojelualue Natura 2000 –verkoston alueelle myös ilman maanomistajan suostumusta nähtiin osassa lausunnoista tärkeäksi, mutta sitä myös vastustettiin. Museovirasto toi esiin myös tarpeen huomioida kulttuuriperinnön suojeluun liittyvät intressit luonnonsuojelualueita perustettaessa.

Valtaosassa lausunnoista vastustettiin kansallispuiston vähimmäispinta-alan nostamista 1 000 hehtaarista 3 000 hehtaariin.

Kasvintuhoojien torjuntaa luonnonsuojelualueilla koskevaa säännöstä esitettiin täsmennettäväksi. Vieraslajien torjuntaa koskevan poikkeuslupavaateen poistamista kannatettiin, ja esitettyjä metsästyksen sääntelyä luonnonsuojelualueilla koskevia muutoksia pääosin kannatettiin. Esille nostettiin myös eläinsuojelullisia näkökohtia. Kalastuksen sallittavuuden osalta sääntelyssä nähtiin täsmentämistarpeita suhteessa kalastuslakiin.

Malminetsinnän rajoittamista valtion luonnonsuojelualueilla kannatettiin laajasti useissa lausunnoissa, mutta erityisesti elinkeinoelämän edunvalvonnan lausunnoissa sitä vastustettiin. Useissa lausunnoissa esitettiin, että malminetsintää tulisi rajoittaa myös ennen vuotta 1996 perustetuilla luonnonsuojelualueilla. Lausunnoissa tuotiin esiin myös näkökohta, että osa maanomistajista, jotka ovat luovuttaneet maitaan suojeluun, on kokenut malminetsinnän rikkovan tarkoitusta, johon he ovat maa-alueitaan luovuttaneet.

Yksityisen luonnonsuojelualueen rauhoitusmääräyksiin esitettiin useita täsmennyksiä koskien etenkin menettelyä ja käsitteiden määrittelyä.

Luonnonsuojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelman hyväksymis- ja vahvistamismenettelyä koskevia säännöksiä esitettiin selkeytettäväksi, ja huomiota kiinnitettiin myös muutoksenhakumahdollisuuteen. Hoito- ja käyttösuunnitelman laatimiseen liittyvä FPIC-periaate ja ennakkosuostumuksen käsite vaativat täsmennystä.

7 luku Luontotyyppien suojelu

Uudistettavan luonnonsuojelulain 7 luvussa nähtiin useissa lausunnoissa olevan hyviä ja perusteltuja lisäyksiä luontotyyppien suojeluun. Näissä lausunnoissa hyvänä ratkaisuna pidettiin, että uhanalaisia luontotyyppejä (muun muassa harjujen valorinteet) tunnistettaisiin laissa aiempaa laajemmin. Myös tiukasti huomioitujen luontotyyppien suojelua koskeva uudistus olisi useiden lausuntojen perusteltu. Luontotyyppejä esitettiin suojelun piiriin laajemminkin kuin lausunnoille lähetetyssä hallituksen esityksessä, ja lakiin esitettiin lisättäväksi myös uhanalaisten luontotyyppien hävittämis- ja heikentämiskieltoa. Tällaisia kantoja esittivät lähinnä luonnonsuojeluviranomaiset ja ympäristöjärjestöt. Sen sijaan elinkeinoelämän ja maanomistajien edunvalvontajärjestöt ja maa- ja metsätalousministeriö vastustivat luontotyyppisuojeluun esitettyjä laajennuksia ja muutoksia pidettiin osin epäselvyyttä lisäävinä.

Uhanalaisten luontotyyppien määrittelystä (uhanalaisuuden peruskriteerit) tulisi laillisuusvalvontaviranomaisten näkemyksen mukaan säätää tarkemmin laissa. Eri luontotyyppikategorioiden keskinäistä suhdetta pidettiin osin epäselvä.

Useissa lausunnoissa nostettiin esiin metsä- ja vesilakien suhde luontotyyppisuojeluun, sekä myös luontotyyppisuojelun vaikutukset maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen toimintaan. Todettiin, että viranomaisia koskevaa vaikutusten arviointia tulisi täydentää.

Säännös uhanalaisten luontotyyppien huomioon ottamisesta lupaa tai suunnitelmaa hyväksyttäessä jakoi näkemyksiä. Osa lausunnonantajista katsoi säännöksen lisäävän luontotyyppien oikeudellista merkitystä. Toisaalta säännöstä pidettiin myös epäselvänä ja sen katsottiin kaipaavan konkretisointia muun muassa oikeusvaikutusten, tavoitteen sekä muun lainsäädännön väliseen suhteeseen osalta. Osassa lausuntoja uhanalaisen luontotyypin huomioon ottamisen lupaa tai suunnitelmaa hyväksyttäessä katsottiin jäävän vaikuttavuudeltaan heikoksi, koska huomioon ottamisvelvoite ei muuttaisi muiden lakien mukaisia luvan tai suunnitelman myöntämisen edellytyksiä eikä yksin voisi olla luvan myöntämisen tai suunnitelman hyväksymisen esteenä. Toisissa lausunnoissa huomioonottamisvelvoitteen puolestaan nähtiin lisäävän suojelua liikaa ja vaikeuttavan erilaisten hankkeiden toteuttamista.

Suojellun luontotyypin rajauspäätöstä koskevaa säännöstä samoin kannatettiin melko laajasti, mutta uudet luontotyypit herättivät myös kritiikkiä.

Tiukasti suojellun luontotyypin heikentämiskiellon soveltamisalaa pidettiin yhtäältä liian suppeana ja toisaalta tarpeettomana – myös täsmennystarpeita esitettiin. Tiukan suojelun perustumista siihen, että säännöksessä mainitut luontotyypit merkittäisiin kiinteistötietojärjestelmään, kritisoitiin useissa lausunnoissa. Tiukan suojelun katsottiin useissa lausunnoissa edellyttävän viranomaispäätöstä, johon olisi mahdollista hakea muutosta.

Poikkeamissääntelyn osalta kiinnitettiin huomiota muun muassa vaihtoehtoisuus-kriteeriin ja siltä osin edellytettiin tehtyä syvällisempää perusoikeustarkastelua. Lisäksi määräaikaisuutta (10 v) pidettiin ongelmallisena tiettyjen hankkeiden kohdalla.

8 luku Eliölajien suojelu

Eliölajien suojelua koskevan lukuun ja sen soveltamisalaan esitettiin lukuisia huomioita. Muun muassa kalalajit esitettiin jätettäväksi luonnonsuojelulain soveltamisalan ulkopuolelle.

Uhanalaisia lajeja koskevasta sääntelystä ja uhanalaisten lajien huomioonottamista koskevasta velvoitteesta lausuttiin samansisältöisesti kuin uhanalaisten luontotyyppien kohdalla. Myös lajien uhanalaisuuden ja erityisesti suojeltavien lajien peruskriteerit edellyttävät täsmennystä ja lisäksi olisi selvennettävä lain suhde asetukseen Uhanalaisten lajien ja luontotyyppien samanlaisen käsittelyn laissa nähtiin useissa lausunnoissa lisäävän lain selkeyttä ja käytettävyyttä.

Erityisesti suojeltavan lajin avustettua leviämistä koskeva säännös nähtiin lausunnoissa tarpeelliseksi lisäksi, mutta perusteluihin toivottiin tarkempaa arviointia vaikutuksista.

Lausunnoissa esitettiin paljon yksityiskohtaisia kommentteja liittyen mm. eläinten itse tekemiä pesiä ja pesäpuita koskevien säännösten ulottuvuuteen. Eläinten itse tekemien pesien ja pesäpuiden suojelua haluttiin etenkin ympäristöjärjestöjen lausunnoissa laajentaa, elinkeinoelämän edunvalvonnan lausunnoissa tähän taas suhtauduttiin torjuvasti. Elinkeinoelämän edunvalvonnan taholta korostettiin eläinten pesiä koskevan paikkatiedon saatavuuden tärkeyttä. Lausunnoissa esitettiin, että laissa tulisi ottaa huomioon tarttuvien eläintautien torjunta.

Euroopan unionin tärkeinä pitämiä eliölajeja koskevaa soveltamisalaa pidettiin epäselvänä. Kasvilajien rauhoitussääntöjä esitettiin tarkennettaviksi.

Rauhoitussäännöksistä poikkeamista koskevissa säännöksissä nähtiin olevan paljon epäselvyyksiä ja tarkennettavaa. Katsottiin, että yleispoikkeusta eräistä rauhoitussäännöistä sisältää ristiriitoja. Poikkeamisperusteita esitettiin laajennettavaksi muun muassa lintujen hyötykäytön mahdollistamiseksi ja esitettyä laajemmin kalatalouden edellytysten parantamiseksi.

Useissa lausunnoissa tuotiin esiin, että lakiuudistuksen yhteydessä tulisi myös poistaa uhanalaiset lajit metsästyslainsäädännön piiristä. Lakiehdotuksesta nähtiin puuttuvan säännökset lajien geneettisen monimuotoisuuden suojelusta.

9 luku Hallussapito, vaihdanta, maahantuonti ja maastavienti

Vaihdantaa, maahantuontia ja maastavientiä koskevaan lukuun esitettiin lausunnoissa kommentteja vain muutamilta tahoilta. Ympäristöjärjestöjen puolelta esitettiin metsästysmuistojen (trofeiden) maahantuonnin kieltoa säädettäväksi laissa. Viranomaisten taholta tuotiin esiin tarve selkeyttää ehdotettavan lain 8 luvun mukaisten poikkeuslupien ja 9 luvun mukaisten lupien välistä suhdetta. Lupaviranomainen nosti esiin valvonnan edellytysten parantamisen jatkossa. Lisäksi hallussapitoa koskevaa sääntelyä esitettiin selkiytettäväksi.

10 luku Maiseman suojelu ja hoito sekä luonnonmuistomerkit

Maiseman suojelua ja hoitoa koskevien säännösten suhdetta maankäyttö- ja rakentamislakiin pidettiin lausunnoissa jossain määrin epäselvänä. Maisemanhoitoalueelle laadittavien hoito- ja käyttösuunnitelmien oikeusvaikutukset ja suunnitelman antamista koskeva menettely tulisi useiden lausunnonantajien mukaan määritellä tarkemmin. Suunnittelussa tulisi museoviranomaisen mukaan olla mukana myös kulttuuriympäristön asiantuntijoita.

Luvun vuorovaikutusta koskevien säännösten suhdetta yleislakeihin tarkasteltiin useissa lausunnoissa, ja esitettiin huomioita osin päällekkäisestä sääntelystä.

Yksityishenkilöt toivoivat yhtäältä tiukennuksia maiseman suojeluun ja toisaalta korostettiin maanomistajan oikeuksia maisemanhoitoalueen perustamisessa.

Joissakin lausunnoissa esitettiin, että luonnonmuistomerkkien perustaminen ja lakkauttaminen olisi selvintä keskittää elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille. Luonnonmuistomerkin rauhoituksesta päätettäessä tulisi museoviranomaisen mukaan pyytää lausunto myös museoviranomaiselta. Luonnonsuojeluviranomaisen lausunnossa huomautettiin, että perusteluihin tulisi sisällyttää selkeyden vuoksi mahdollisuus luonnonmuistomerkin hoitoon.

Viranomaisen toimivalta jokamiehenoikeuden käytön kieltävien kylttien osalta tulisi lausunnonantajien mukaan kuvata perusteluissa.

11 luku Ekologisen kompensaation toteuttaminen

Ekologisesta kompensaatiosta saatu palaute oli pääosin myönteistä. Nekin lausunnonantajat, jotka pitivät joko sääntelyä kaikkinensa tai velvoittavaa sääntelyä ennenaikaisena, pitivät ekologista kompensaatiota tärkeänä ja monin tavoin myönteisenä kehitysaskeleena.

Elinkeinoelämän edunvalvonta piti erityisesti velvoittavan sääntelyn viemistä lakiin ennenaikaisena, viitaten hallitusohjelmassa mainitun pilotoinnin puuttumiseen. Se oli perusteena myös maa- ja metsätalousministeriön ja maanmittauslaitoksen kielteiseen suhtautumiseen. Lausunnonantajista ainoastaan Keski-Pohjanmaan liitto suhtautui ohjauskeinoon sinänsä kielteisesti. Vapaaehtoisen kompensaation sääntely jakoi myös elinkeinoelämän edunvalvojien kannat: osa piti sääntelyä hyvänä ja selkiyttävänä, osa tarpeettomana, joku jopa haitallisena.

Osassa lausuntoja vaadittiin ohjauskeinon sisällyttämistä laajemmin lainsäädäntöön sekä tiukemmin velvoittavana.

12 luku Alueiden hankinta luonnonsuojelutarkoitukseen ja korvaukset

Täyden korvauksen periaatteen uudelleen arviointi osana jokaisen vastuuta luonnon monimuotoisuudesta nostettiin esiin useissa lausunnoissa. Toisaalta myös kumulatiivisten haittojen korvausta (laajennus) kannatettiin monissa lausunnoissa. Lausunnoissa esitettiin sekä korvauskynnyksen nostoa, että sen laskemista.

Vapaaehtoisuutta ja oikeasuhtaisuutta korostavaa säännöstä kannatettiin.

Lausunnoissa kiinnitettiin huomiota luonnonsuojelulain, maankäyttö- ja rakennuslain sekä lunastuslain uudistusten yhteisvaikutuksiin korvauskysymysten osalta. Maanomistajan oikeus vaatia lunastusta Natura 2000 -alueiden osalta sai kannatusta, mutta mm. vanhojen luonnonsuojeluohjelmien toteuttamisen kohdalla todettiin yhä olevan kehittämistarpeita, sillä maanomistajan oikeus vaatia lunastusta ei edelleenkään ulottuisi näihin.

Yksityisiä luonnonsuojelualueita koskevien päätösten hinnoittelua koskevaa sääntelyä tulisi luonnonsuojeluviranomaisten lausuntojen mukaan tarkentaa.

13 luku Luonnonsuojelun tiedonhallinta ja päätöksistä tiedottaminen

Luonnonsuojelun tiedonhallintaa koskevan sääntelyn lisääminen lakiin nähtiin erittäin tärkeänä. Sijaintitietojen julkisuutta sekä taloudellisten vaikutusten arviointia tulisi lausunnonantajien mukaan täsmentää. Luonnonsuojelun tietojärjestelmää koskevien säännösten perusteluja suhteessa tiedonhallintalain vaatimuksiin tulisi laillisuusvalvontaviranomaisten mukaan tarkentaa ja täsmentää.

Yksityiskohtiin esitettiin tarkennus- ja täsmennystarpeita muun muassa luonnonmuistomerkkejä koskevien päätösten, asianhallintajärjestelmän roolin, päätösten tiedoksiannon, päätöksistä tiedottamisen ja päätösten julkaisemisen osalta. Täsmennystarpeita esitettiin myös tietojärjestelmän sisältöön, henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteeseen sekä rajapintoihin ja tiedon saatavuuteen.

Todettiin, ettei säännöksistä tai niiden perusteluista käy ilmi, mitä tahoja monimuotoisuuden seurantaa toteuttavilla viranomaisilla tarkoitetaan: termiä ”luonnonsuojelun seurantaa koskeva tieto” pidettiin epätarkkana. Osassa lausunnoista katsottiin, että luonnonsuojelun tietojärjestelmään on syytä tallentaa ainoastaan LSL:n alle kuuluvat lajit ja luontotyypit.

Päätösten tiedoksi antamiseen ja päätöksistä tiedottamiseen liittyen todettiin, että julkisen kuulutuksen käyttöalaa tulisi harkita laajennettavaksi, ja toisaalta että kaikkien päätösten julkaisemisen tarpeellisuutta viranomaisten internet-sivuilla tulisi vielä harkita. Lausuntojen mukaan sijaintitietojen julkaisemisen tarpeellisuutta ja perustetta (tietojen henkilötietoluonteen osalta) tulisi vielä tarkentaa.

14 luku Luonnonsuojelun valvonta, hallintopakko ja rangaistukset

Lukuun tuli kokonaisuudessaan melko vähän kommentteja. Valvontaa suorittavan viranomaisen tiedonsaanti- ja tarkastusoikeuden kirjaaminen lakiin nähtiin luonnonsuojeluviranomaisten lausunnoissa merkittävänä lisäyksenä, joka mahdollistaisi valvonnan tehokkaan toteutumisen. Säännös, jonka mukaan ely-keskus on rikosasiassa asianomistaja, nähtiin viranomaisten lausunnoissa tärkeäksi.

Laillisuusvalvontaviranomainen esitti blanco-rangaistussäännöksen muuttamista yksilöidyksi sekä sen pohtimista, voitaisiinko muulla kuin sanktiolla saavuttaa tavoiteltu lopputulos.

Luonnonsuojeluviranomaisten lausunnoissa esitettiin, että vireillepano-oikeutta koskevaan 127 §:ään tulisi harkita lisättäväksi YSL 205 §:n 5 momenttia vastaava säännös siitä, että muiden kuin kunnan tai haittaa kärsivän henkilön vaatimuksesta vireillepannun asian käsittelystä saadaan periä vireillepanijalta maksu, jos vireillepanoa on pidettävä ilmeisen perusteettomana. Vaikka säännös tulisi sovellettavaksi ennalta arvioiden erittäin harvoin, soveltuisi se esimerkiksi shikaaniluonteisesti käynnistettyihin asioihin, joissa vireillepano ei johda toimenpiteisiin ja tämä on voitu havaita lähes välittömästi.

15 luku Muutoksenhaku

Annetuissa lausunnoissa luonnonsuojelujärjestöjen valitusoikeuden laajentamista pidettiin pääasiassa perusteltuna, mutta sitä myös vastustettiin. Esitettiin pohdittavaksi, tulisiko muutoksenhakuoikeuden piiriin lukea myös maakuntien liitot.

Lausunnoissa kiinnitettiin huomiota valitustiehen ympäristöministeriön päätöksistä, jonka todettiin poikkeavan laissa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa säädetystä pääsäännöstä. Esitystä ja sen perusteluja todettiin olevan tarve täsmentää suunnitelmien ja ohjelmien oikeusvaikutusten ja valituskelpoisuuden osalta.

16 luku Voimaantulosäännökset

Lausunnoissa todettiin, että siirtymäsäännökset edellyttävät vielä työstämistä. Lainsäädännön, mukaan lukien rikoslain, viittauksia voimassa olevaan luonnonsuojelulakiin tulisi päivittää viittauksiksi uuteen luonnonsuojelulakiin.

Perusteluissa esitettiin mainittavaksi, että poikkeamiseen sovelletaan tämän lain säädöksiä myös aiemmin perustettujen luonnonsuojelualueiden kohdalla. Siirtymäsäännöksiä esitettiin tarkennettavaksi aiempien lakien nojalla perustettujen luonnonsuojelualueiden yleiskalastuskieltojen purkamisen ja purkautumisen osalta.

Yleistä

Luonnonsuojelulain lukukohtaiset kommentit

1 luku Yleiset säännökset

Yleistä

Etelä-Karjalan liitto: Tavoitteiden osalta on hyvä nostaa esille myös luonnon monimuotoisuuden edistäminen. Lakiehdotuksessa on hyvä tähdätä nykytilaa parempaan tilanteeseen luonnon monimuotoisuuden osalta.

Hämeen liitto pitää luonnonsuojelulain ehdotusta luonnon monimuotoisuuden turvaamisesta ja edistämisestä hyvänä ja perusteltuna lähtökohtana lakiuudistukselle. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja ilmastonmuutoksen hillinnän edistäminen ovat uusia tavoitteita luonnonsuojelulaissa. Niiden tuominen luonnonsuojelulain piiriin on toki perusteltua luonnon monimuotoisuuden turvaamisen näkökulmasta, mutta luonnonsuojelulain tulee olla johdonmukainen ilmastolain uudistuksen kanssa, jonka tulisi olla pääasiallinen keino ohjata Suomen ilmastotavoitteiden toteutumista.

Keski-Suomen liitto pitää lakiesitystä ja sen tavoitteita kannatettavina ja tärkeinä.

Lapin liitto: Maankäyttö- ja rakennuslain, ilmastolain ja kaivoslain valmistelu on edelleen kesken. Yhteyksiä näihin muihin valmisteilla oleviin lakikokonaisuuksiin tulee vahvistaa, jotta yhteisvaikutukset saadaan arvioitua ja mahdolliset ristiriidat luonnon monimuotoisuuden edistämisen tavoitteiden suhteen esiin sekä mahdollistetaan sujuva alueiden kestävän elinvoiman kehittäminen ilman, että tulkinnat uusista laeista saadaan vasta oikeusprosessien kautta vuosikymmenen kuluttua ja monet hankkeet viivästyvät lakien tulkintaepäselvyyksien johdosta.

Saamelaisten oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan tulee edistää uudistuvassa luonnonsuojelulaissa perustuslain 17§:n ja 121§:n hengessä.

Säädösluonnos tarkoittaa myös, että malminetsintä ja kaivaminen luonnonsuojelualueilla ei ole enää mahdollista. Lapin pinta-ala on kolmasosa Suomen pinta-alasta ja Lapin pinta-alasta on kolmannes luonnonsuojelualueita, joten jo luonnonsuojelun hyväksyttävyyden näkökulmasta malmin etsintä ja kaivaminen tulee mahdollistaa luonnonsuojelualueilla kompensaatiomenettelyllä.

Varsinais-Suomen liitto: Uutena tavoitteena on 1 § 3 kohdassa ilmastonmuutoksen sopeutumisen ja ilmastonmuutoksen hillinnän edistäminen, esitetty uusi tavoite on erittäin tarpeellinen.

Österbottens förbund: I 1§ gällande lagens syfte står det i punkt 1 att syftet med denna lag är att trygga den biologiska mångfalden. Österbottens förbund undrar om ordet trygga i detta sammanhang avser både bevarande och utvecklande av den biologiska mångfalden? Möjligheten att öka och främja den biologiska mångfalden genom utvecklande och vård av områden bör beaktas. Vidare står det i punkt 2 att syftet med denna lag är att vårda naturens skönhet och landskapets värde. Det framkommer inte i 3§ som behandlar definitioner vad som avses med ordet skönhet i detta sammanhang. Uttrycket ”skönheten finns i betraktarens öga” formades av den irländska författaren Wolfe Hungerford redan år 1878. Det kan leda till otaliga tolkningar av vad skönhet betyder i en lagparagraf.

Helsingin kaupunkiympäristölautakunta: Uuden luonnonsuojelulainsäädännön tulee antaa riittävästi välineitä turvata luonnon monimuotoisuutta myös taajama-alueilla, koska yhä suurempi osa ihmisistä elää kaupungeissa ja taajamat kasvavat ja kaupungeissa on kuitenkin valtakunnallisesti ja jopa kansainvälisesti arvokkaita luontoalueita.

Lakiehdotuksessa on huomioitu kahden ekologisen kestävyyskriisin osa-alueen, luonnon monimuotoisuuden edistämisen ja ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja ilmastonmuutoksen hillinnän välinen yhteys. Lautakunta pitää hyvänä, että hallituksen esityksessä on avoimesti tuotu esille myös näiden tavoitteiden edistämisen mahdolliset ristiriidat.

Oulun kaupunki: Oulun kaupungin keskeinen näkökulma luonnonsuojelulain uudistamiseen on, että luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ei kasvavissa kaupungeissa saa johtaa täydennysrakentamisen kohtuuttomaan vaikeutumiseen.

Helsingin yliopisto: Luonnonsuojelulain uudistusprosessi on onnistunut ja perustuu vankkaan ja kattavaan tieteelliseen tietoon. On kuitenkin syytä huomioida se, että luonnonsuojelulain haasteena on yhteensopivuus tavoitteiden ja keinojen tasolla metsälain, vesilain, kalastuslain, metsästyslain ja maankäyttö- ja rakennuslain kanssa. Koska luonnonsuojelulaki kohdistuu erityisesti luontotyyppien ja lajien suojeluun ja siten vain osaa luonnon monimuotoisuudesta, lain ongelma on tietyntasoinen sirpaleisuus. Jotta lain tavoitteet voitaisiin saavuttaa, olisi tarpeen myös uudistaa nämä suomalaisen luonnon kannalta omalla tavallaan jo merkittävämmät lait.

Yliopisto toteaa, että lajien populaatioiden elinvoimaisuus ja populaatioiden ja yhteisöjen muodostamien verkostojen dynaamisuus ja resilienssi jää luonnoksessa vähälle huomiolle: esimerkiksi geneettisestä monimuotoisuudesta ja ekologisten yhteyksien keskeisyydestä laissa ei juurikaan näy merkkejä. Yliopisto ehdottaa ekosysteemilähestymistavan tuomista selkeämmin lain toiminta-ajatukseksi.

Itä-Suomen yliopisto, Metsätieteiden osasto: Lain valmistelu on erittäin pitkäjänteistä ja monipuolista. Valmistelussa on ollut mukana laaja myös edustus eri organisaatioita. Erityisen myönteisenä Itä-Suomen yliopisto pitää tieteellisen tiedon ja tutkimuksen aiempaa johdonmukaisempaa käyttöä lain valmistelun yhteydessä. Prosessi näyttää taanneen tieteellisen tiedon asianmukaisen huomioon ottamisen lain valmistelussa tähän asti.

Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS: Suhtautuu positiivisesti uuden luonnonsuojelulain ehdotukseen ja siihen tehtyihin muutoksiin. Monen lakiin ehdotetun lisäyksen (selvilläolovelvollisuus, viranomaisen huomioonottamisvelvollisuus, lintujen pesäpuut, lieventämishierarkia, suojelustrategia jne.) menestyminen ja vaikuttavuus pohjautuu laajaan tietoon, joka käyttökelpoista ja helposti saatavilla. Luontotiedon rooli ja merkitys korostuu läpileikkaavasti koko laissa. Luomus kannattaa ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja hillinnän sekä luonnontuntemuksen ja ympäristötietoisuuden lisäämistä lain tavoitteisiin.

Suomen ympäristökeskus SYKE: Luontokatoa ei ole saatu voimassa olevan lainsäädännön avulla pysäytettyä, joten lakiluonnoksessa esitetyt uudet tavoitteet ja keinot ovat välttämättömiä kielteisen kehityksen kääntämiseksi. Luonnonsuojelulain luonnoksessa on luonnon monimuotoisuuden turvaamisen ja lain modernisoinnin kannalta paljon positiivista ja se perustuu laajaan ja tuoreeseen tietopohjaan. Lakiehdotus on myös aiempaa selkeämmin jäsennelty ja kirjoitettu. Luonnonsuojelulakiin lisättäväksi ehdotetut varovaisuusperiaate (7 §), selvilläolovelvollisuus (8 §) ja ympäristötietoisuuden edistäminen (9 §) ovat SYKE:n mukaan olennaisia parannuksia, ja niiden avulla pystytään todennäköisesti parantamaan luonnon monimuotoisuuden turvaamisen tasoa. Metsien käytön suuri vaikutus Suomen luonnon monimuotoisuuteen on kuitenkin huomioitu puutteellisesti, mikä vähentää lain vaikuttavuutta. SYKE pitää tavoitetta ilmastonmuutokseen sopeutumisesta ja hillinnästä hyvänä. Luonnonsuojelulaissa on tuettava toimia, jotka vähentävät ilmastonmuutoksen kielteisiä vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen, edistävät luonnon sopeutumiskykyä muuttuvassa ilmastossa sekä tukevat luonnon potentiaalia hillitä ilmastonmuutosta. SYKE katsoo, että ekologiset prosessit ja luonnonalueiden kytkeytyvyys tuodaan hallituksen esityksessä esiin, mutta ne eivät juuri näy lakitekstissä.

Suomen ilmastopaneeli: Ilmastonmuutoksen ja luontokadon kytkeytyneisyys osoitettu selvästi ja vaikutussuhteita on tunnistettu hallituksen esitysluonnoksessa hyvin. Paneeli pitää positiivisena, että luonnonsuojelulain tavoitteeksi otettaisiin ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja ilmastonmuutoksen hillinnän edistäminen. Lakiehdotuksessa tavoitteeseen pääsemiseksi esitettyjä keinoja (ehdotuksen 44 ja 81 §:t) voisi vielä vahvistaa. Erityisesti hillinnän osalta lakiin voitaisiin sisällyttää ehdotettua jonkin verran laajempia mahdollisuuksia.

Vaasan hallinto-oikeus: Ehdotetut määritelmät (1 luku) sekä muu tekninen vaikuttaa positiivisesti lain täytäntöönpanoon ja parantaa oikeusvarmuutta asioiden käsittelyssä.

Oikeuskanslerinvirasto: Tarve laajemminkin turvata luonnon monimuotoisuutta on hyvä riittävän selkeästi kirjata myös säännöskohtaisissa perusteluissa. Ilmastonmuutoksen hillinnän ja siihen sopeutumisen toteaminen lain tavoitesäännöksessä on perusteltua mutta perusteluissa voitaneen vielä vähän täsmentää luonnon monimuotoisuuden turvaamisen sekä ilmastonmuutoksen hillinnän ja siihen sopeutumisen välistä yhteyttä erityisesti luonnonsuojelulain soveltamisen konkretian näkökulmasta. Luonnon monimuotoisuuden turvaamisella on jatkossa myös taloudellista arvoa kestävän kehityksen mukaisessa markkinataloudessa, minkä vuoksi kestävän käytön tukeminen on perusteltua mainita tavoitesäännöksessä. Olisi vielä harkittava, olisiko oikeus terveelliseen ympäristöön ja luonnon monimuotoisuuden ja sen suojelun suhde siihen todettava esityksessä ja sen perusteluissa.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Pitää luonnonsuojelulain uudistusta yleisesti ottaen erinomaisen hyvänä ja tarpeellisena. Luonnonsuojelulain muutokseen sisältyvistä lisätehtävistä arvioidaan aiheutuvan lisäresurssitarpeita noin kolmen htv:n verran.

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) pitää esitystä ansiokkaasti valmisteltuna. Eri osapuolia on lainvalmistelussa osallistettu laajasti, ja erityisen myönteisenä asiana ELY-keskus pitää tieteellisen tiedon vahvaa hyödyntämistä. ELY-keskus arvioi, että esitys vastaa monelta osin sille asetettuihin tavoitteisiin luonnon monimuotoisuuden suojelun edistämisestä ja luonnonsuojelun hyväksyttävyyden lisäämisestä. Tosiasia kuitenkin on, että luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen kehityssuuntaa ei voida pysäyttää pelkästään luonnonsuojelulain keinoin, vaan olennaista, että monimuotoisuuden turvaamisen vaatimus läpäisee myös muun ympäristölainsäädännön suunnittelu- ja lupajärjestelmät erityisesti maankäyttö- ja rakennus-, metsä-, maa-aines-, ympäristönsuojelu- ja vesilainsäädännössä.

Esityksellä lisätään luonnonsuojelun sääntelyä, säädetään ELY-keskuksille uusia tehtäviä ja pyritään tehostamaan luonnonsuojelulain valvontaa. Etukäteen on vaikeaa tarkasti arvioida esityksen vaikutuksia ELYkeskuksissa luonnonsuojelutehtäviä hoitavien henkilöiden työmäärän kasvuun. Erityisesti ekologista kompensaatiota koskeva sääntely muodostaa kuitenkin merkittävän uuden tehtäväkokonaisuuden. Ennakollisesti on arvioitavissa, että esitys aiheuttaa runsaan yhden henkilötyövuoden lisäresurssitarpeen Keski-Suomen ELY-keskuksessa.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue pitää luonnonsuojelulain laaja-alaista valmistelua onnistuneena. Lakiehdotuksessa korostuu perustellusti ilmastonmuutoksen nopea eteneminen ja sen merkitys luonnon monimuotoisuudelle.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, kalatalousviranomainen: Luonnonsuojelulain luonnosesityksen yleiset tavoitteet ovat hyviä. Esityksen yhtenä tavoitteena on luonnonvarojen ja luonnonympäristön kestävän käytön tukeminen. Kalastuslailla on sama tarkoitus. Kalavarojen käyttöä ja hoitoa tuleekin ohjata ja tehdä kalastuslain perusteella. Tulee varoa säätämästä päällekkäistä lainsäädäntöä.

Maanmittauslaitos: Maanmittauslaitos pitää asianmukaisena vielä tarkistaa eri lainsäädäntöjen kannalta nyt ehdotetun luonnonsuojelulain suhdetta mm. ilmastolakiin ja metsälakiin. Luonnon monimuotoisuuden kestävän käytön määritelmä ei vastaa aikaisempaa sääntelyä esimerkiksi luonnonvarojen käytöstä.

Metsähallitus: Lausunnolla olevan luonnonsuojelulain uudistus merkitsee toteutuessaan tärkeää edistysaskelta Suomen luonnon ja sen monimuotoisuuden suojelussa. Kansainvälisesti ja kansallisesti asetuista tavoitteista ja erilaisista toimintaohjelmista huolimatta luonnon monimuotoisuuden heikkenevää kehitystä ei ole kyetty kokonaisuudessaan estämään, vaikka metsien osalta uhanalaisuusindeksi on pysynyt 2000-luvulla lähes ennallaan. Tilanteen parantaminen edellyttää merkittäviä lisätoimia. Kansallisesti luonnonsuojelulain uudistaminen on yksittäisistä tällaisista toimista tärkein. Lain uudistaminen on paitsi tärkeää niin myös kiireellistä. Uusi rakenne on selkeä ja johdonmukainen. Metsähallituksen näkemyksen mukaan lain pykälät ja niihin liittyvät perustelutekstit ovat pääosin selkeästi ja ymmärrettävästi kirjotettuja.

Lakiesityksen taloudellisten vaikutusten tarkastelu on verraten suppea ja pintapuolinen, mikä on sikäli ymmärrettävää, koska tämän kaltaisten laajojen lakiuudistusten taloudellisten vaikutusten arviointi on tunnetusti hankalaa. Metsähallituksen näkemyksen mukaan lakiesityksen taloudellisten vaikutusten kuvausta ja arviointia tulisi kuitenkin vielä tarkentaa. Taloudellisten vaikutusten arviointi on erityisen suppeaa ja puutteellista luonnonsuojelun tiedonhallinnan osalta. Uusien luontotyyppien suojelulla on vaikutusta alueiden taloudellisen hyödyntämisen arvoon esimerkiksi kaavoitettavilla alueilla, mitä tulisi arvioida myös osana vaikutusten arviointia.

Museovirasto: Museovirasto pitää esitysluonnosta luonnonsuojelulain (1069/1996) ja sen nojalla annetun luonnonsuojeluasetuksen (160/1997) uudistamista ja ajantasaistamista myönteisenä. Lakiluonnos on kirjoitettu vahvasti luonnon säilyttämisen ja siihen liittyvien tarpeiden näkökulmasta. Siinä ei kuitenkaan mainita kulttuuriympäristöä kuin viittauksina kulttuuri- ja perinnemaisemiin. Museovirasto haluaa tuoda esille ajatuksen, että kulttuuriperintöarvojen, rakennetun ympäristön ja arkeologisen kulttuuriperinnön huomioiminen luontotyyppien suojelussa ja hoidossa vahvistaa elinympäristöjen ja maiseman ajallista ulottuvuutta ja monimuotoisuutta, mikä on myös valtakunnallisen kulttuuriympäristöstrategian tavoitteiden mukaista.

Lakiluonnoksessa on maisemanhoitoalueiden perustamisasiaa tarkennettu hyvin kuten myös luonnonmuistomerkkien rauhoitusmahdollisuus. Lakiin on kuitenkin syytä lisätä tavoite yleensä maisemansuojelusta ja maiseman arvojen merkityksestä. Maisemien säilyminen ja suojelu edistävät osaltaan luonnon monimuotoisuutta ja ovat myös osa rakennetun kulttuuriympäristön arvojen säilymistä. Suomestahan puuttuu erityinen maisemansuojelun lainsäädäntö, ja sen ohjausta toteutetaan päälinjana erityisesti maankäyttö- ja rakennuslain, maisemanhoitoalueiden osalta luonnonsuojelulain kautta. Myös monilla muilla laeilla on yhtymäkohtia maisemansuojeluun. Luonnonmuistomerkkeihin liittyy usein myös joko niiden syntyyn tai historiaan liittyvä kulttuurinen näkökulma.

Suomen metsäkeskus: Metsäkeskus pitää tarpeellisena, että lain perusteita tarkistetaan vastaamaan 2020-luvun toimintaympäristöä. Lisäksi metsäkeskus pitää hyvänä, että luonnonsuojelun tietojärjestelmät ja luontotiedon tuotanto on sisällytetty lakiehdotukseen.

Suomen riistakeskus: RK kommentoi yleisesti lukua 1. Perinteisesti luonnonsuojelulain toimenpiteinä ovat olleet kiellot ja toiminnan rajoitukset, joilla on pyritty estämään luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä. Kiellot ja rajoitukset ovat usein johtaneet luonnonsuojelun vastustukseen ja vapaaehtoisen luonnonsuojelumotivaation heikkenemiseen. Suomen riistakeskus näkee, että vahvistetun varovaisuusperiaatteen rinnalla tulisi lain perustelujen taustalle ottaa myös kansalaisten oman aktiivisuuden lisääminen ja yleensäkin voimakkaammin suunniteltu luonnonhoito edellytykseksi luontokadon estämiselle.

Suomen riistakeskuksen jo 2014 laatima luonnonsuojelun ja luonnonhoidon strategia painottaa aktiivisia toimia, joilla edistetään paikallisten toimijoiden ja maanomistajien omaa motivaatiota hoitaa- ja siten myös suojella omaa arkiympäristöään. Parhaimmillaan toiminta nivoutuu yhteen kokonaisuudeksi, jonka ytimenä on suojelualue ja sen ympärillä suunnitelmallisen hoidon piirissä olevia arkiluonnon kohteita. Parhaillaan meneillään olevassa Helmi-ohjelmassa edellä mainittua toimintamallia toteutetaan elinympäristöjen hoidon osalta mm. Suomen riistakeskuksen SOTKA-kosteikko hankkeessa. 1.5.2021 alkanut Helmi-vieraspetohanke taas soveltaa toimintamallia lajisuojelun keinona osallistaen paikalliset toimijat erilaisin kannustimin oman alueensa taantuneen vesilinnuston suojeluun vieraspetojen (minkin ja supikoiran) poistossa. Suomen riistakeskus kiittää lain valmistelutyötä siinä, että edellä mainitun vapaaehtoisen luonnonsuojelun oikeuspohja on tuotu nyt hallituksen esitykseen (15 §). Suomen riistakeskus painottaa, että vapaaehtoisen suojelun motivoimiseksi kehitettäisiin asiantuntemusta myös laissa määriteltyihin luonnonsuojelun asiantuntijaviranomaisiin.

Saamelaiskäräjät näkee, että luonnonsuojelulain mukaisissa toimissa tulee laajemmin toimeenpanna Suomen kansainvälisiä velvoitteita alkuperäiskansa saamelaisia kohtaan. Saamelaiskäräjät esittää, että tätä kokonaisuutta pohdittaisiin lain jatkovalmistelun yhteydessä. Saamelaiskäräjät kiinnittää huomiota myös siihen, että luonnonsuojelulain toimeenpano edellyttää kokonaisuudessaan lisää resursseja, valvontaa ja ohjausta. Selvyyden, vuorovaikutuksen, luonto- ja elinkeinoarvojen turvaamiseksi olisi tarkoituksenmukaista, että porojen mahdollista lisäruokintaa suojelualueilla käsiteltäisiin hoito- ja käyttösuunnitelmien laadinnan yhteydessä ja yhteen sovitettaisiin eri tarpeita. Saamelaiskäräjät haluaa myös tuoda esille sen, että saamelaisten kotiseutualueella ei saa tukea sellaisten eliölajien tuloa alueelle, jotka eivät kuulu alueen luontoon. Näemme, että luonnonsuojelulaissa tulisi huomioida kattavammin arktisen luonnon suojelu.

Kalatalouden keskusliitto: Lakiin ollaan kirjaamassa ympäristöoikeudessa oikeudellisena ohjaavana periaatteena jo voimassa oleva varovaisuusperiaate. Sinänsä informatiivisena lisänä periaatteen kirjaus on perusteltu. Kuitenkin huomiota tulee kiinnittää siihen, että periaatteen kirjaaminen lainsäädäntöön auki ei välttämättä omaa vaikutuksia ensivaikutelmaltaan juridisesti, mutta sillä voi olla tosiasiallinen vaikutus esimerkiksi viranomaisten päätöksentekoon. On siis olemassa vaara siitä, että viranomaisen päätöksenteko muuttuu vain siitä syystä, että periaate on vaikuttavampi ja enemmän esillä, kun se on kirjattu lakiin auki. Huomattavaan osaan viranomaispäätöksiä ei haeta muutosta, joten periaate vaikuttaisi tosiasiallisesti jäämällä tältä osin tuomioistuinkontrollin ulkopuolelle. Vaarana on, että periaate saa vahvemman aseman kuin oikeuskäytäntö on tarkoittanut hallintomenettelyssä. Pahimmassa tapauksessa periaatteesta voi tulla lakiin kirjattuna perustelu, johon nojataan joka tilanteessa, vaikka siihen ei olisi tarvetta ja varsinkin silloin, kun muuta sanottavaa hakemuksesta ei viranomaisella olisi. Periaatteen käytön kynnys voisi alentua enemmän, kuin mikä on tarkoitus.

Creatura Think & Do Tank ry: Lain tavoitteisiin ja määritelmiin tulisi lisätä ulkoistettujen ympäristövaikutusten vähentäminen.

Yksityishenkilö RK: Esitän, että yleisissä säännöksissä otettaisiin huomioon EU:n esitys jäsenmaille, että ne suojelisivat 30% maa- ja vesipinta-alastaan ja näistä 10% olisi erityisen suojelun kohteena.

Yksityishenkilö ML: Biodiversiteettia tulee lisätä ja teollisuusmetsien, maanviljelyspeltojen sisälle tulee jättää ekologisten saarekkeiden verkostoja jota ei saa hakata. Jos näitä saarekkeita ei ole, ne tulee rakentaa.

Yksityishenkilö RH: IPBESin toissavuotinen biodiversiteettiraportti edellyttää rakenteellisia toimia myös rakennetussa ympäristössä. Luonnon määritelmä jossa ympäristö jaetaan luonnonympäristöön ja rakennettuun ympäristöön ei toimi.

Yksityishenkilö ML: Lain soveltamisala liian kapea. Lakiesitys velvoittaa vain valtion ja kuntien viranomaisia, näitäkin liian löyhästi.

Yksityishenkilö LL: Kannattaa esitystä ja esittää, että suojelua laajennettaisiin koskemaan kaikkea ympäristöä.

Yksityishenkilö KK: Yleisesti ottaen luonnos Hallituksen esitykseksi eduskunnalle luonnonsuojelulaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi on hyvin ja perustellusti toteutettu.

Yleisperustelut: Sivulla 12 todetaan: Käsitteen luontotyyppi synonyymejä voivat olla elinympäristö, ekosysteemi, habitaatti tai biotooppi. Tarkasti ottaen tämä väite ei pidä paikkaansa. Toki käsitteitä käytetään tosiasiassa eri merkityksissä, mutta luonnonsuojelulaissa pitäisi pyrkiä mahdollisimman johdonmukaiseen määrittelyyn niin, että käsitteiden sisältö ja yhteys muodostuisi mahdollisimman koherentiksi. Parempi muotoilu voisi olla: Käsitteen luontotyyppi ohella käytetään yleisesti eri merkityksin ja painotuksin käsitteitä elinympäristö, ekosysteemi, habitaatti tai biotooppi. Ehdotettu laki sisältää luontotyypin määritelmän.

Sivulla 20 luetellaan ELY-keskuksen tehtäviä. Olisi hyvä alkuun mainita, että sen tehtävänä on valvoa yleistä etua ympäristö- ja vesiasioissa (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annettu laki 3.2 §:n 3 kohta).

Lainsäädännön nykytila keskittyy sivulta 27 alkaen EU-oikeuteen ja kansallisiin säädöksiin. Sitä ennen olisi tarpeen mainita LSL 4 §:n tarkoittamat kansainväliset sopimukset, kuten Bonnin, Bernin ja Ramsarin sopimukset.

Sivulla 27 mainitaan luonnonsuojelua koskevasta EU-oikeuden sääntelystä lähinnä lintu- ja luonto- direktiivi. Olisi hyvä mainita tässä LSL:iin liittyen Natura-arvioinnin yhteys viittaussäännöksin YVA- (2011/92/EU) ja SOVA-direktiiviin (2001/42/EY) ja luontovahinkojen yhteys ympäristövastuudirektiiviin (2004/35/EY).

Sivulla 28 LSL 4 §:ään ei kiinnitetä huomiota, vaikka kansainväliset sopimukset ovat osa voimassa olevaa luonnonsuojeluoikeutta ja niillä voi soveltuvilta osin olla myös tulkintavaikutusta LSL:n pykäliä soveltamisessa.

Sivulla 29 todetaan: ”Luonnonsuojelulain uudistuksessa 1996 lakiin lisättiin luontotyyppejä koskeva sääntelyjärjestelmä, josta säädetään nykyisen lain 4 luvussa. Luvun säännökset kohdistuvat suhteellisen rajattuihin ja pienialaisiin luontotyyppeihin. Vastaavaa sääntelyä sisältyy myös metsä- ja vesilakiin.” Tarkasti ottaen metsä- ja vesilaissa on kyllä luontotyyppisääntelyä, mutta se ei ole täysin vastaava LSL:n sääntelyn kanssa, koska niissä suojelu tulee voimaan suoraan lain nojalla ilman erillistä rajauspäätöstä toisin kuin LSL:n sääntelyssä. Sivulla 34 on väitettä hieman pehmitetty toteamuksella ”osin luonnonsuojelulakia vastaavasti”. Kysymys edelleen on miltä osin? Parempi olisi todeta: ”Luontotyyppisääntelyä sisältyy myös metsä- ja vesilakiin” ja mahdollisesti säädösnumerot, koska on kumottuja samannimisiä lakeja, esim. vesilaki. Sen sijaan vastaavuus on kyseenalainen.

Laeista mainitaan 2.4.2 luvussa luonnonsuojelulaki ja seuraavassa luvussa 2.4.3 sen nojalla annettuja asetuksia. Kun kansallispuistoihin liittyviä asetuksia luetellaan, olisi johdonmukaista mainita myös kansallispuistoista annettuja lakeja.

Sivulla 52 otsikon 4.1.7 alla on heikko väite: ”Luontotyypit ovat luonnon monimuotoisuuden kattavin taso ja niiden suojelu turvaa samalla useita, osin toisistaan riippuvaisia saman elinympäristön eliölajeja.” Luonnon monimuotoisuus sisältää biodiversiteettisopimuksen mukaan kolme tasoa: ekosysteemien, lajien ja geenien diversiteetin tasot. Ekosysteemi voi olla laajempi tai suppeampi kuin luonnonsuojelulakiin ehdotetut luontotyypit. Kansallis- tai luonnonpuisto voidaan nähdä kattavimmaksi tasoksi luonnon monimuotoisuuden suojelulle.

Sivulla 52 todetaan ”Luonnonsuojelulain säännöksiä sovelletaan valtaosaan Suomessa luonnonvaraisina esiintyvistä eläin- ja kasvilajeista, lukuun ottamatta joitakin metsästyslain 5 §:ssä tarkoitettuja riistaeläimiä ja rauhoittamattomia eläimiä sekä taloudellisesti hyödynnettäviin kalalajeja.” Erityisesti EU-lajien suojelusta olisi luontevaa säännellä vain luonnonsuojelulaissa. Tämä korjaisi metsästyslain erikoisuuden ”poikkeuksen poikkeuksen”, jossa laji on lähtökohtaisesti riistalaji, joka on

rauhoitettu, mutta rauhoituksesta voidaan poiketa, vaikka kyseessä voi olla EU:ssa erityisesti suojeltu laji (ks. MetsästysL 5 luku).

Yksityishenkilö MV: Lain valmistelussa tulee etsiä keinoja, joilla taataan, että jokaisella kuntalaisella on mahdollisuus nauttia luonnon terveysvaikutuksista. Luonnon monimuotoisuudella on suora yhteys ihmisen terveyteen. Lukuisissa tutkimuksissa on todettu, että monimuotoinen luonto auttaa eri tavoin ylläpitämään sekä fyysistä että psyykkistä terveyttä ja estää sairauksia. Laissa tulisikin huomioida luonnon monimuotoisuuden ja ihmisten terveyden välinen yhteys.Luontoalueiden olemassaolo tasaa myös sosioekonomisia eroja ihmisryhmien välillä edistäen tasa-arvoa.

1 § Lain tavoite

Maa- ja metsätalousministeriö: Mainінta ilmastonmuutoksen hillinnästä tulee poistaa pykälästä. Ilmastonmuutoksen hillinnän tavoitteelle ei olisi konkreettisia vastineita luonnonsuojelulain muissa säännöksissä, joten ehdotettu tavoite jäisi epämääräiseksi. Vaikka tavoitesäännökseen ei liity suoria oikeusvaikutuksia, sillä on vaikutusta soveltamiseen. Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että näin epämääräinen sääntely oletettavasti johtaa siihen, että luonnonsuojelualueiden perustamista tultaisiin perustelemaan hiilivaraston kasvattamisella luonnon monimuotoisuusarvojen sijaan, mitä ei voida pitää LSL:n yhteydessä hyväksyttävänä. Ilmastonmuutoksen hillintä kuuluu ilmastolakiin. LSL:n keinot eivät edes sovellu ilmastonmuutoksen hillintään.

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen tavoitteita koskevassa 1 §:ssä olisi lueteltu uuden luonnonsuojelulain tavoitteet. Uudeksi tavoitteeksi on pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan esitetty ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja ilmastonmuutoksen hillinnän edistämistä. Luonnonsuojelu ja erityisesti sen monimuotoisuuden turvaaminen vaikuttavat ilmastonmuutoksen torjuntaan osaltaan, mutta tavoitteet ja keinovalikoima luonnonsuojelun osalta ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ovat pitkälti yhteneväiset luonnon monimuotoisuuden turvaamisen kanssa. Lisäksi lain muussa sisällössä tämä uusi tavoite ei ilmene sillä tavalla, että se toisi olennaisia 2 (34) muutoksia tai lisäyksiä lain sisällöllisesti velvoittaviin pykäliin. Vähintäänkin ilmastonmuutokseen liittyvät tavoitteet tulisi kirjoittaa samaan yhteyteen kuin luonnon monimuotoisuuteen liittyvä tavoite tai sen välittömään läheisyyteen. Oikeusministeriö kiinnittää huomiota pykälän 2 momentin tavoitteeseen maamme luontotyyppien suotuisan suojelutason saavuttamiseen ja säilyttämiseen. Tarkoitetaanko tässä yhteydessä luontotyypillä lakiehdotuksen 3 §:n 1 momentin 1 kohdan määritelmän mukaista luontotyyppiä vai luonnonsuojelulain 7 luvun perusteella suojeltua luontotyyppiä?

Keski-Suomen liitto: 1 Luvussa esitetyt yleiset tavoitteet ovat ymmärrettävät ja selkeät sekä kuvastavat lain tavoitteita. Keski-Suomen liitto pitää hyvänä, että lakiehdotukseen on sisällytetty 3 §:ssä keskeisimmät määritelmät laissa käytetyistä käsitteistä. Lain jatkovalmistelussa tulee huolehtia, että määritelmäosassa on kuvattu kaikki keskeisimmät luonnonsuojelulain sisältöön liittyvät käsitteet lain sisällön selkeyttämiseksi ja tulkintatilanteiden välttämiseksi.

Kymenlaakson liitto: Kymenlaakson liitto pitää Luonnonsuojelulain tavoitteita kannatettavana (1 §). Kymenlaakson liitto pitää kuitenkin ongelmallisena, ettei lakiesityksessä tunnisteta maakunnan liittojen ja maakuntakaavoituksen roolia luonnon monimuotoisuuden vaalimisessa ja luonnonsuojelun tavoitteiden edistämisessä. Maakunnan keinoja edistää luonnon monimuotoisuutta ovat aluesuunnittelun ja –kehityksen instrumentit, strategia- ja selvitystasot, yhteistyöverkostot. Kymenlaakson liitto katsoo, että luonnonsuojelulain jatkovalmistelussa tulee tunnistaa maakuntaliittojen rooli kestävän kehityksen edistäjänä ja toimenpiteiden täytäntöönpanon tahona.

Suomen Kuntaliitto ry: 1 §. Lain tavoitteisiin lisättäisiin uutena nimenomaisesti mainінta ilmastonmuutokseen sopeutumisesta ja ilmastonmuutoksen hillinnän edistämisestä. Lain tavoitteista esimerkiksi 1 kohta ja 3 kohta voivat joissain käytännön tilanteissa olla ristiriidassa keskenään, mikä on tunnistettu perusteluissa. Tällainen tilanne voi kuntien toiminnassa liittyä esimerkiksi yhdyskuntarakenteen tiivistämiseen. Olisi toivottavaa, että laissa otettaisiin selkeämmin kantaa eri tavoitteiden suhteisiin toisiinsa.

Turun kaupunki: Lain 1 §:ssä esitetyt tavoitteet voivat joissain käytännön tilanteissa olla ristiriidassa keskenään. Esimerkiksi ilmastonmuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen voivat olla keskenään ristiriitaisia liittyen esimerkiksi yhdyskuntarakenteen tiivistymiseen. Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ei saa johtaa kaupungeissa täydennysrakentamisen kohtuuttomaan vaikeutumiseen.

Helsingin yliopisto: 1 § 1) turvaaminen on syytä korvata lisääminen tai vahvistaminen lisäisyyden varmistamiseksi.

Itä-Suomen yliopisto (metsätieteiden laitos): Lain tavoitepykälään (1§) on momenttiin 1 lisättävä ”luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja ennallistaminen”. Momentti 4 voidaan tulkita myös niin, että siinä kannustetaan kestävän käytön lisäämiseen. Oleellisempaa olisi ”luonnonvarojen ja luonnonympäristön käytön kestävyyden varmistaminen”.

Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS: Tutkimustiedon perusteella ilmastonmuutos on yksi keskeinen uhka luonnon monimuotoisuudelle ja luonnonsuojelualueet voivat auttaa sopeutumaan ja hillitsemään ilmastonmuutoksen vaikutuksia (mm. Lehikoinen, Petteri 2020 väitöskirja, Helsingin yliopisto). Molemmat tavoitteet ovat Luomuksen oman toiminnan kannalta keskeisiä.

Luontopaneeli: Kohta 1) Luontopaneeli ehdottaa kohtaa muutettavaksi “luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja vahvistaminen”. Perustelu: luonnon vahvistaminen pelkän turvaamisen sijaan on ja pitää olla selvästi lain tavoitteena.

Kohta 3) Luontopaneeli kannattaa uuden kohdan ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja hillinnän lisäämistä lakiin. Ilmastonmuutoksen hillintä tulee olla läpileikkaavana teemana yleisestikin lainsäädännössä ja sitä ei voi jättää vain ilmastolain harteille. Luontopaneeli pitää ongelmallisena ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja sen hillinnän nostamisen hierarkiassa luonnonvarojen ja luontoympäristön kestävän käytön (ks. Luontopaneelin huomio seuraavaan kohtaan) yläpuolelle. Luonnonsuojelulain tarkoituksena on suojella biodiversiteettiä, lajeja ja luontotyyppejä. Kuitenkin ilmastonmuutokseen vastaaminen mm. biotaloudella tiedetään vaarantavan tämän tavoitteen. Sen sijaan monimuotoisuudelle hyvät toimet ovat usein myös ilmastolle hyödyllisiä. Luontopaneeli ehdottaa, että kohdat 3 ja 4 vaihtavat paikkaa.

Kohta 4) Luontopaneeli ehdottaa kohtaa muutettavaksi näin: ”luonnonvarojen ja luonnonympäristön käytön kestävyyden tukeminen”. Perustelu: kestävä käyttö on usein toistettu fraasi, mutta on tietyissä yhteyksissä syvästi ongelmallinen kirjaimellisesti tulkittuna. Esimerkki, jossa ongelma tulee ilmi, on seuraava: ”Lisätään kestävää käyttöä”. Peruslauseen tulkinta ilman adjektiivia ”kestävä” on, että tavoite on lisätä käyttöä, ja kestävyys vain määrittelee millaista käyttöä on lisättävä. Ongelma poistuu pienellä muutoksella, joka on sanajärjestyksen muuttaminen. Lisätään käytön kestävyyttä ei missään tapauksessa johda ongelmalliseen tilanteeseen ja siksi vanhasta fraasista on aika luopua ja siirtyä uuteen, joka korostaa kestävyyttä käytön sijaan.

Kohta 5) Luontopaneeli kannattaa kansalaisten luonnontuntemuksen ja ympäristötietoisuuden lisäämistä lain tavoitteisiin. Kohta 6) Luontopaneli ehdottaa kohtaa muutettavaksi näin: “luonnontutkimuksen ja –seurannan edistäminen”.

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: ELY-keskus pitää tärkeänä, että lain tavoitteisiin (1 §) tuodaan ympäristötietoisuuden käsite, joka sisältää ajatuksen paitsi tiedosta niin myös merkitysten ja yhteyksien käsittämisestä sekä kunkin omien ratkaisujen kytkeytymisestä laajempiin kokonaisuuksiin. Tämä vastaa nykypäivän haasteisiin paremmin kuin voimassa oleva muotoilu.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue: Lakiehdotuksen tavoitteet ovat kannatettavia. Ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja ilmastonmuutoksen hillinnän edistämistä koskeva kirjaus on tärkeä, sillä tavoite tukee luonnon monimuotoisuuden säilymistä. Määritelmä-osio parantaa luonnonsuojelulain soveltamista, ja määritelmien merkitys korostuu lain tulkinnassa.

Uusina säännöksinä lakiin kirjataan ympäristön käyttöä yleisesti ohjaavat varovaisuusperiaatetta ja selvilläoloa koskevat vaatimukset. Varovaisuusperiaate on jo osa voimassa olevaa oikeutta ja varovaisuusperiaatteen kirjaaminen lakiin selkeyttää oikeustilaa. Selvilläoloa koskeva säännös kohdistuisi HE:n perusteluiden mukaan kaikkiin luonnossa toimiviin ja se olisi ympäristönsuojelulainsäädännössä (YSL 6 §, jätelaki 12 §, YVAL 31 §) säädettyä toiminnanharjoittajan selvilläolovelvollisuutta yleisempi. Selvilläolo ei tarkoittaisi sitä, että jokaisen on tunnettava esimerkiksi uhanalaiset luontotyypit ja toimintansa vaikutukset. Säännöksen todetaan HE-perusteluiden mukaan toteuttavan perustuslain 20 §:ää, jonka mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueen mukaan jää epäselväksi, mitä säännös tarkoittaa eri toimintojen kannalta ja liittyykö säännöksen toimeenpanoon valvontaa.

Metsähallitus: Tavoitesäännökseen tehdyt muutokset ovat tarpeellisia. Lain perusteluteksteissä tulisi tuoda selkeämmin ilmi, miten ilmastonmuutoksen hillintää voidaan kyseisen tavoitteen asettamisen kautta käytännössä edistää ja miten pykälää tulisi tulkita eri tavoitteiden suhteen. Ilmastonmuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen voivat olla joissakin tilanteissa ristiriidassa, mutta lain perusteluista ei käy ilmi, miten eri tavoitteita näissä tilanteissa arvotetaan.

Suomen metsäkeskus: Lakiehdotuksen perustelujen mukaan ilmastonmuutoksen hillinnän tavoite täsmentyisi yksittäisten pykälien soveltamisen kautta. Lakiehdotukseen ei kuitenkaan ole sisällytetty säännöksiä, jotka kuvaisivat sitä, miten ilmastomuutoksen hillintää tulisi lain mukaan toimenpanna. Ilmastomuutoksen hillintä tapahtuisi ilmeisesti monimuotoisuuden heikentämisen ja vähenemisen säädösten kautta, mitä ratkaisua voidaan pitää erikoisena, koska ilmastotavoitteet voivat olla myös ristiriitaisia monimuotoisuustavoitteiden kanssa. Lain toimeenpanon kannalta jää lisäksi epäselväksi, miten ja milloin ilmastonmuutoksen hillinnän tavoitetta käytännössä tullaan soveltamaan. Tämä heikentää lain ennakoitavuutta.

Saamelaiskäräjät: Luonnon monimuotoisuuden ylläpitäminen ja ilmastonmuutoksen hillitseminen ja sen vaikutuksiin sopeutumisen tukeminen ovat saamelaisten perinteisten elinkeinojen kannalta yhtäläisen keskeisiä asioita. Ilmasto- ja luonnonsuojelulain synenergiapotentiaalia tulee hyödyntää paremmin.

Sámi Árvvut rs: 1 § Lain tavoite Sámi árvvut ry kannattaa, että lain tavoitteisiin otetaan ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja ilmastonmuutoksen hillinnän edistäminen sekä kansalaisten luonnontuntemuksen ja ympäristötietoisuuden lisäämistä. Lakiehdotuksen perusteluissa tulisi vahvemmin korostaa julkisen vallan perustuslaillista velvollisuutta, huomioiden saamelaisten perusoikeudet ja osallistumisoikeudet.

Bioenergia ry: Ilmastonmuutoksen hillinnän edistäminen sopii huonosti LsL:n tavoitteeksi varsinkin, kun valmisteilla on samaan aikaan ilmastolaki. Sen sijaan ehdotettu ilmastonmuutokseen sopeutumisen edistäminen sopii tavoitteeksi. Siihen ei vastata lain sisällössä kuitenkaan ”läpileikkaavasti”, kuten tavoitteeksi on kirjattu.

Luonnoksessa ei ole esitetty yhtään pykälää tai momenttia, joka vastaisi esitettyyn lain tavoitteeseen ilmastonmuutoksen hillinnän edistämisestä. LsL voi myös estää tärkeitäkin ilmastonmuutoksen hillinnän toimia, kuten uusien energiamuotojen käyttöönottoa. Mikään LsL:n mukainen toimi ei kuitenkaan suoraan edistä ilmastonmuutoksen hillintää, koska sellaiseksi ei ole laskettava nykytilan säilyttämistä esim. metsien hiilivarantoja säilyttämällä (vanhojen suojelumetsien ollessa enemmän hiilen lähteitä kuin hiilinieluja). Lakiin ei sisälly velvollisuutta ennallistamiseen tai luonnontilan muunlaiseen palauttamiseen, ei edes valtionmailla.

Lakiehdotus lähtee edelleen nykylain mukaisesta status quo –ajattelusta, jossa nykytilanne on normi ja jossa suojeltu luonto ja muu maankäyttö erotetaan tiukasti toisistaan. Tausta-ajatukseen sopii huonosti tosiasia Suomenkin luonnon erittäin nopeasta muuttumisesta. Lakiesityksessä ei ole otettu huomioon tätä muutosta pykälätasolla, vaikka se on tavoitteena mainittu.

Kaivosteollisuus ry: Onko ilmastotavoite asetettu oikeaan lainsäädäntöinstrumenttiin? Kaivostoiminta tarjoaa ratkaisuja ilmastonsuojelutavoitteiden toteuttamiseksi. Hallitusohjelman kirjaukset ilmastopolitiikan tavoitteista tulisi myös huomioida sääntelyä kehitettäessä. Kasvihuonekaasujen vähentäminen edellyttää muun muassa liikenteen sähköistämistä ja vihreän energian kehittämistä, eikä raaka-aineiden hankintaa tule ulkoistaa kolmansiin maihin. Luonnoksessa erityisesti kaivostoimintaa vastaan omaksutut toimet (malminetsinnän kieltäminen suojelualueilla, kalkkikaivoksia ja serpentiinimalmien hyödyntämiseen kohdistuva tiukka luontotyyppisuojelu muutamana esimerkkinä) on ristiriidassa näiden tavoitteiden kanssa.

Koneyrittäjät ry: Luonnonsuojelulakiin esitetään lisättäväksi ilmastonmuutoksen hillintä ja ilmastonmuutokseensopeutuminen. Lain muut tavoitteet kuten monimuotoisuuden turvaaminen ja luonnonvarojen ja luonnonympäristön kestävä käyttö kattavat myös ilmastonmuutoksen hillinnän ja sopeutumisen muutokseen. Ilmastonmuutos on tärkeä asia huomioitavaksi kaikenlaisessa toiminnassa, mutta sen kytkeminen erillisenä tavoitteena luonnonsuojelulakiin enemmänkin sekoittaa kuin selkeyttää. Luonnonsuojelulaissa ei näkemyksemme mukaan ole erityisiä toimia, joilla edistetään ilmastonmuutoksen hidastamista taikka siihen sopeutumista. Ne vaikutukset tulevat luonnonsuojelulain mukaisten toimien sivutuotteena joka tapauksessa. Luonnonsuojelulaissa ei ole entuudestaan eikä siihen nytkään esitetä sellaista, mikä erityisesti koskisi ilmastonmuutoksen hillintää tai siihen sopeutumista tai mikä ei muuten toteutuisi.

Lain tavoitteena on kansalaisten luonnontuntemuksen ja ympäristötietoisuuden lisääminen. Se on kelpo tavoite. Suomessa luonnonvarojen hyödyntämisellä on merkittävä taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen vaikutus. Siksi olisi tärkeää luontotuntemuksen ja ympäristötietoisuuden rinnalla samanaikaisesti osata käsitellä myös taloudelliset ja sosiaaliset näkökulmat, jotka luontoon ja luonnonvaroihin liittyvät. Tavoitteen tulisi siten olla hieman laajempi kuin vain luontotuntemuksen ja ympäristötietoisuuden lisääminen. Tavoite pitäisi olla luontotuntemuksen ja ympäristötietoisuuden lisääminen sekä ymmärryksen lisääminen luonnonvarojen kestävästä käytöstä.

Metsäteollisuus ry: Luonnon monimuotoisuuden turvaamisen tulee jatkossakin olla luonnonsuojelulain ensisijainen tavoite. Selkeyden vuoksi ja ristiriitojen välttämiseksi lain tehtävää ei ole perusteltua hajauttaa liikaa. Etenkin ilmastonmuutoksen hillintää ohjataan jo laajasti muilla ohjauskeinoilla, eikä sitä tule lisätä luonnonsuojelulain tavoitteeksi.

Metsäteollisuus lausuu muilta osin saman sisältöisesti kuin MTK ry.

Metsänhoitoyhdistys Keski-Suomi: Ilmastonmuutoksen hillitsemiseen vedoten voidaan kieltää mikä tahansa toiminta tai toimimattomuuskin koska kaikki vaikuttaa kaikkeen. Tosi vaikea otettavaksi lakiin suoranaiseksi tavoitteeksi. Koska ilmastonmuutoksesta ei tiedetä vielä kaikkea -uutta tietoa tulee jatkuvasti ja vanhoja kumotaan- niin voi mennä myös sujuvasti ristiin muiden lain tavoitteiden tai muiden lakien kanssa.

MTK ry: Ilmastonmuutoksen hillinnän sisällyttäminen luonnonsuojelulain tavoitepykälään ei ole kannatettavaa. Ilmastonmuutos tulee luonnonsuojelulain tavoitepykälässä riittävällä ja luontevammalla tavalla huomioiduksi, jos siinä mainitaan vain ilmastonmuutokseen sopeutuminen.

Ilmastonmuutoksen hillintää ei ole perusteltua pitää niin olennaisena luonnonsuojelulain tavoitteena, että se olisi mainittava pykälässä. Vaikka ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen ovat yhteydessä toisiinsa ja vaikka luonnonsuojelulain mukaisilla toimilla voi olla suoraa tai välillistä merkitystä myös ilmastonmuutoksen hillinnän kannalta, tavoitepykälässä on syytä nostaa esiin vain niitä keskeisimpiä tavoitteita, joiden saavuttamista tietyillä luonnonsuojelulakiin sisältyvillä tarkemmilla säännöksillä voidaan edistää.

Ilmastonmuutoksen hillinnän tavoitteelle ei olisi konkreettisia vastineita luonnonsuojelulain yksityiskohtaisemmissa säännöksissä, joten asia jäisi tavoitepykälän varaan. Olisi epäselvää, millaisissa asiayhteyksissä ja millaisin tavoin ilmastonmuutoksen hillintä voitaisiin ottaa luonnonsuojelulain yksittäisiä säännöksiä sovellettaessa huomioon.

Mikäli ilmastonmuutoksen hillinnän mainitseminen tavoitepykälässä voisi joko itsestään tai yhdessä muiden säännösten kanssa ja joko suoraan tai välillisesti johtaa siihen, että erilaisissa luonnonsuojelulain soveltamistilanteissa ilman selkeää säännöstä annettaisiin painoarvoa ilmastonmuutoksen hillitsemiselle esimerkiksi luonnonvarojen käyttömahdollisuuksia rajoittavin seurauksin, tilanne olisi ainakin luonnonsuojelun hyväksyttävyyden ja maanomistajien oikeuksien kannalta ongelmallinen. Mikäli taas edellä mainittuja vaikutuksia ei olisi, ilmastonmuutoksen hillinnän mainitsemisesta luopuminen ei merkitsisi olennaista muutosta kokonaisuuteen. Pelkästään pyrkimys kiinnittää huomiota ilmastonmuutoksen hillinnän tärkeyteen ei ole riittävä peruste lisätä sitä tavoitepykälään.

MTK Häme ry: Varovaisuusperiaate ja selvilläolo ovat tulkinnanvaraisia, erityisesti ilmastonmuutoksen hillinnän osalta. Ilmastonmuutoksen hillintään liittyvät toimet ovat mahdollisesti ristiriidassa luonnon monimuotoisuuden suojelun kanssa. Selvilläolon tulkinta jää epäselväksi. Vaarana on myös se, että varovaisuusperiaatteen perusteella edellytetään laajoja ja kustannuksiltaan korkeita selvityksiä. Toimijoille on oltava selkeästi tiedossa, mikä luontotieto on luotettavaa ja ajantasaista ja milloin selvitykset hankkeiden vaikutuksista katsotaan riittäviksi.

MTK Lappi ry: Korostaa omistusoikeuden merkitystä ja täyden korvauksen välttämättömyyttä sekä luontotyyppien tarkan määrittelyn välttämättömyyttä ja sääntelyn vaikutusten arviointia ennen voimaantuloa.

SLF rf: Ett av lagens syften är att främja anpassning till och begränsning av klimatförändringen. SLC rf anser att anpassning or viktigt och vi or tvungna att beakta klimatförändringen i all var verksamhet, men SLC rf anser inte att naturvårdslagen or den lämpligaste platsen for klimareglering oavsett kopplingen till naturens mångfald.

Teknologiateollisuus ry: Luonnonsuojelulain tavoitteisiin ehdotetaan lisättäviksi ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja ilmastonmuutoksen hillinnän edistäminen. Ehdotetun muutoksen tarkoituksena on konkretisoida ja vahvistaa luonnon monimuotoisuuden vähenemisen ja ilmastonmuutoksen keskinäissuhdetta ja kytkentöjä. Luonnon monimuotoisuus ja ilmastonmuutos kytkeytyvät väistämättä toisiinsa, mutta ehdotuksessa jää epäselväksi, millaista lisäarvoa ilmastonmuutoksen hillinnän lisääminen luonnonsuojelulain tavoitteeksi tuo. Ilmastonmuutoksen hillintää ohjataan jo vahvasti muilla säädöksillä. Selkeyden vuoksi luonnonsuojelulain tarkastelukulma olisi tarpeen pitää jatkossakin luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa. Luonnon monimuotoisuutta turvaavat toimet edesauttavat toisaalta itsessään myös ilmastonmuutokseen sopeutumista ja sen hillintää.

Säännösehdotusten perustelujen mukaan ilmastonmuutoksen hillinnän tavoite täsmentyisi yksittäisten pykälien soveltamisen kautta. Luonnonsuojelulaissa ei kuitenkaan ole säännöksiä, jotka konkretisoisivat ilmastonmuutoksen hillinnän tavoitetta. Tällainen sääntelyratkaisu, joka on omiaan heikentämään lain soveltamisen ennakoitavuutta, ei ole toivottua.

BirdLife Suomi ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Jyväskylän seudun yhdistys, Suomen luonnonsuojeluliiton Oulun yhdistys ry, Suomen Luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Kymenlaakson piiri ry: Hyvä, että ilmaston muutoksen hillintä on tunnustettu luonnonsuojelulain uudistuksen tavoitteeksi.

Eläinvihreät ry: Lisätään lain yhdeksi tarkoitukseksi luonnonvaraisten eläinten vastuullisen (tai hyvän) kohtelun edistäminen.

Ilmastoisovanhemmat ry: Lisätään lain tavoitteeksi turvata lasten, nuorten ja tulevien sukupolvien elinmahdollisuudet.

Kansalaisten kaivosvaltuuskunta, Kansallismieliset eläin- ja luonnonsuojelijat ry: Pitää tärkeänä, että ilmastonmuutoksen torjuminen huomioidaan myös luonnonsuojelulain yhteydessä omana tavoitteenaan**.**

Luonto-Liitto ry, Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry, Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi: Kansalaisten luonnontuntemuksen ja ympäristötietoisuuden lisääminen on tärkeä lain tavoite. Kannattaisi harkita kuitenkin "luonnontuntemuksen ja ympäristötietoisuuden lisääminen" korvaamista käsitteillä "*ympäristökasvatuksen ja ympäristötietoisuuden lisääminen*", jotka kattaisivat sisäänsä laajemman kentän. Tämä myös virtaviivaistaisi ja yhtenäistäisi lakiluonnosta, koska myös 9 § käytetään sanaparia ympäristökasvatus ja ympäristötietoisuus.

Natur och Miljö rf: Ilmastonmuutoksen yhteyttä luontokatoon tulisi entisestään vahvistaa.

Saimaa ilman kaivoksia ry: Saimaa ilman kaivoksia ry pitää tärkeänä, että luonnonsuojelulain tavoitesäännöstöä on päivitetty kattamaan uusina tavoitteina varovaisuusperiaatteen, selvilläolon ja ympäristötietoisuuden. Ehdottaa näihin yleisiin tavoitteisiin lisättäväksi vielä kahta tavoitetta omina pykälinään: ekosysteemipalvelut ja ympäristöperusoikeudet.

1 §: Ehdottaa lisäksi, että kohtia 3, 4 ja 5 muutetaan seuraavasti: 3) ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja ilmastonmuutoksen hillinnän edistäminen => ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja ilmastonmuutoksen hillinnän varmistaminen. 4) luonnonvarojen ja luonnonympäristön kestävän käytön tukeminen; => luonnonvarojen ja luonnonympäristön kestävän käytön varmistaminen. 5) kansalaisten luonnontuntemuksen ja ympäristötietoisuuden lisääminen;=> kansalaisten luontokoulutuksen ja ympäristötietoisuuden lisääminen.

Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Luonnonsuojeluliiton Etelä-Savon piiri ry, Luontoliitto ry: Ilmastonmuutos ja luontokato kulkevat käsi kädessä, joten on lisättävä myös ilmastonmuutoksen hillintä LSL:n soveltamisalaan. Sama koskee myös sopeutumista.

Suomen Luonnonsuojeluliiton Lapin piiri ry: On oltava ehdottomana vaatimuksena selvittää hankkeiden vaikutukset hiilinieluihin ja sen kautta ilmastonmuutoksen hillintään/nopeutukseen luvan myöntämisen/luvan esteen perusteena.

Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry: Ilmaston muutoksen hillintä on erittäin tärkeä tavoite, joka tulee olla keskeisesti mukana.

WWF Suomi: Ympäristöministeriö on tehnyt kiitettävää työtä lain uudistamisessa, mutta laki tarvitsee kuitenkin vielä tehostusta. Lakiehdotuksen perusteluissa tulisi vahvemmin korostaa julkisen vallan perustuslaillista velvollisuutta edistää ympäristölainsäädännön kehittämistä. WWF Suomi esittää kokonaisheikentymättömyysperiaatteen ja sen sisältämän lieventämishierarkian lisäämistä lain yleisiin säännöksiin. Ehdotuksemme sanamuodoksi on: ”Jokaisen on luonnossa toimiessaan riittävällä tavalla varmistettava biologisen monimuotoisuuden kestävä käyttö sekä pyrittävä osaltaan turvaamaan luonnon kokonaisheikentymättömyys noudattamalla lieventämishierarkiaa.” WWF Suomi kannattaa ilmastonmuutoksen hillinnän ja siihen sopeutumisen tuomista osaksi luonnonsuojelulain tavoitteita.

Biologian ja maantieteen opettajien liitto ry ja Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry pitävät tavoitetta 5) ”kansalaisten luonnontuntemuksen ja ympäristötietoisuuden lisääminen” perusteltuna, mutta tavoitteen osalta lakiin tulisi kirjata riittävän selkeät toimet, vastuut ja resurssit. Liitto ehdottaa 1 §:ään vastaavaa muotoilua kuin 9 §: ”ympäristökasvatuksen ja ympäristötietoisuuden lisääminen”. Lisäksi tulisi määritellä myös uuden tavoitteen 5) keskeiset käsitteet ”ympäristötietoisuus” sekä jäljempänä käytetty ”ympäristökasvatus”.

Esitämme, että määritelminä käytetään seuraavia Finton KEKO – Kestävän kehityksen kasvatuksen ontologian määritelmiä:

> *ympäristötietoisuus: ympäristönäkökohtien tiedostaminen ja niiden huomioiminen toimintaa koskevia päätöksiä ja valintoja tehtäessä http://finto.fi/keko/fi/page/p141
>
> *ympäristökasvatus (kestävän kehityksen kasvatus): kasvatus, joka tukee elinikäistä oppimisprosessia siten, että yksilöiden tai yhteisöjen arvot, tiedot, taidot ja toimintatavat muuttuvat kestävän kehityksen mukaisiksi. https://finto.fi/keko/fi/page/p61

METO – Metsäalan Asiantuntijat ry: Luonnonsuojelulain uudistaminen on merkittävä lakipäivitys. Meton jäsenet tulevat kohtaamaan arkisessa työssään tämän lain epäselvyydet, puutteet sekä tulkinnanvaraisuuden. Lakiehdotus on rönsyillyt muiden lakien alueille ja asioihin, jotka eivät kuulu luonnonsuojelulain piiriin, ja aiheuttavat siksi sekaannusta lain soveltamisessa.

Esitämme ilmastonmuutoksen hillinnän poistamista luonnonsuojelulain tavoitteista. Ilmaston muutoksen hillintä on tärkeä kysymys luonnon monimuotoisuuden kannalta. Kuitenkin luonnonsuojelulain päätarkoitus on monimuotoisuuden ja lajien suojelussa ja ilmastonmuutoksen hillintä tehdään muun lainsäädännön alaisena. Tämän lain tavoitteissa ilmastonmuutoksen hillintä aiheuttaa turhaa epäselvyyttä, joka aiheuttaa epävarmaa tulkintaa lakiehdotuksen yksittäisissä pykälissä.

SEY Suomen eläinsuojelu ry: Yleiset säännökset ovat selkeät. Lain tavoitteet palvelevat myös eläinten suojelua ja eläinten hyvinvoinnin edistämistä.

Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry, Suomen Latu ry: Tavoite on hyvä ja kannatettava.

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry: Lakiluonnoksen taustaperusteluissa tuodaan esiin, ettei ole riittävää turvata nykyistä elonkirjoa, vaan monimuotoisuutta on pyrittävä myös aktiivisesti lisäämään. Tämän vuoksi SVK esittää ensimmäisen tavoitteen täydennystä muotoon: ”luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja ennallistaminen”.

Ukko-Kolin Ystävät ry, Selkämeren kansallispuiston ystävät ry, Kolin Vaeltajat ry, Arkipelagia-seura ry, Kalevalaisen Kulttuurin liitto ry: Lain tavoitteita koskevaa 1 §;ää 1 mom 2 kohtaa tulee täydentää niin, että se kuuluu seuraavasti: ”2) luonnonkauneuden, maisema-arvojen ja luontoon ja luonnonympäristöihin liittyvien kulttuuriarvojen vaaliminen ja suojelu”. Luonnon kauneus ja maisema-arvot ilmentävät kulttuurisia suomalaisen yhteisön arvoja.

Ilmastonmuutoksen hillinnän kannalta luonnonsuojelulaki ei liene tärkeä työkalu. Sen sijaan sillä on merkitystä ilmastonmuutokseen sopeutumisessa. Sopeutumisnäkökulma vaatii kuitenkin omaa erityistä pohdintaansa, eikä nykyisen ehdotuksen valmistumista tule viivästyttää.

Aallokas Oy: Selvilläolovelvollisuus, varovaisuusperiaate ja ilmastonmuutoksen torjunta sekä ympäristökasvatus ja ympärisötietoisuus ovat tärkeä osa lakia.

Yksityishenkilöt KE, TCP, HL, JS, SL, MP, JK, RK, NN: Ilmastonmuutoksen hillintä tavoitteena on hyvä, tärkeä ja tarpeellinen

Yksityishenkilö KH: Ilmaston muutos on teknosysteemin virityksistä johtuvaa eli siihen vaikuttamisen keinot ovat lähes täysimääräisesti muualla yhteiskunnassa ja sen säätelyssä, kuin tässä muutettavassa laissa.

Yksityishenkilö SH: Ilmastonmuutoksen hillintä on keskeinen osa luonnonsuojelua ja sen tulee olla mukana myös luonnonsuojelulaissa ja näkyä säädöksissä.

Yksityishenkilö KK: Myönteinen muutos on 1 momentin 1 kohdan mukainen tavoite turvata luonnon monimuotoisuutta säilyttämisen sijasta. Tämä 1 kohdan tavoite muodostaa 3 kohdan tavoitteelle edistää ilmastonmuutokseen sopeutumista ja ilmastonmuutoksen hillintää luontevan parin. Tämä tuodaan hyvin esille 3 kohdan perusteluissa.

Yksityishenkilö JV: Ilmastonmuutoksen hillinnän tulisi olla päätavoite ja toimien vaikuttavuus sen mukaista.

Yksityishenkilö MV: Viimeinen kappale: Lakiehdotuksessa on huomioitu kahden ekologisen kestävyyskriisin osa-alueen, luonnon monimuotoisuuden edistämisen ja ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja ilmastonmuutoksen hillinnän välinen yhteys.

Kappale tulisi muotoilla niin, että se ohjaisi aktiivisesti etsimään ratkaisuja, joiden avulla saavutetaan paremmin molemmat päämäärät. Lainvalmistelussa luonnonsuojelulaki ja ilmastolaki tulee sovittaa toisiinsa.

2 § Soveltamisala

Maa- ja metsätalousministeriö: Esityksen perusteluissa on havaittavissa horjuvuutta. Esityksen sivulla 48 todetaan, että ” Luonnonsuojelulaki on niin sanottu yleislaki, jota sovelletaan kaikkiin luonnonsuojelulain soveltamisalaan kuuluviin hankkeisiin ja toimenpiteisiin. Lakiehdotuksessa tätä peruslähtökohtaa ei esitetä muutettavaksi,…”. Toisaalta sivulla 109 todetaan, että ” Luonnonsuojelulaki olisi jatkossakin luonnon ja maiseman suojelua koskeva erityislaki, ei luonnonvarojen käyttöä yleisesti sääntelevä laki.”

Turun kaupunki: Luonnonsuojelulakiluonnoksen soveltamisalaa koskevan 2 §:n ja 84 §:n yleispoikkeuksen eräistä rauhoitussäännöksistä perusteella ovat epäselviä sen osalta, koskevatko ne metsätaloutta.

Itä-Suomen yliopisto (metsätieteiden laitos): Pykälässä 2§ olisi syytä määritellä lain suhde myös kalastus- ja metsästyslakiin selkeyttämään metsästettävien ja kalastettavien lajien suojelun vastuita.

Luontopaneeli katsoo että luonnonsuojelulain tulisi koskea kaikkia luontotyyppejä ja lajeja. Esimerkiksi uhanalaiset kalalajit, joilla on taloudellista merkitystä ja monet uhanalaiset vesilinnut eivät kuulu luonnonsuojelulain piiriin. Ehkä tärkeimpänä puuteena voidaan pitää sitä, että vaikka Suomen lajien ja luontotyyppien uhanalaisuus on erityisesti metsäisten elinympäristöjen ongelma, luonnonsuojelulakia ei monen tärkeän pykälän osalta sovelleta metsiin tai metsien käsittelyyn.

Bioenergia ry: Vaarantuvien luontokohteiden painopiste on siirtymässä soilta metsiin, turvetuotannosta suometsien hakkuisiin, mutta tämä ei näy LSL ehdotuksessa.

Metsätalous on edelleen rajattu pois lain piiristä, koska sen luonnonsuojelua säännellään metsälaissa. Lakiesityksen perusteluista todetaan uhanalaisten metsälajien suuri määrä. Maataloutta ei ole rajattu lain soveltamisalan ulkopuolelle, ei myöskään rakentamista, vaikka niitä eivät koskekaan eliölajien suojelusäännökset sellaisenaan. On hieman erikoista, että perusteluissa kaikkien pykälien ei kuitenkaan katsota koskevan ”tavanomaista maataloutta”. Lain soveltamisalaa voidaan rajoittaa vain nimenomaisella säännöksellä.

Ympäristönsuojelulain (YSL) tai vesilain (vesiL) mukaiset hankkeet nähdään suoraan uhkana luonnon monimuotoisuudelle toimijoista tai hankkeiden sijoittumisesta ja koosta riippumatta (esim. pääosin kaupunki- tai teollisuusalueella). Huomionarvoista on, että lakiesityksen pykälissä ei ole rajattu esim. huomioon ottamisvelvoitetta vain maankäyttöön liittyviin YSL:n tai vesiL:n mukaisiin luvanvaraisiin hankkeisiin. Näin ollen uhanalaiset luontoarvot on otettava huomioon kaikissa hankkeista, mikä lisää lupakäsittelyn kustannuksia ja ajankäyttöä. Tapauskohtaiseen harkintaan jää rajanveto ei-luvanvaraisen rakentamisen (= LSL ei käytännössä koske lainkaan) ja luvanvaraisen rakentamista vaativan toiminnan välillä (= myös uhanalaiset lajit ja luontotyypit ”otettava huomioon” & varovaisuusperiaate).

Koneyrittäjät ry: On ristiriitaista, että esityksessä todetaan, että lakia ei kuitenkaan sovelleta metsien hoitamiseen ja käyttämiseen niiltä osin kuin siitä säädetään metsälaissa, mutta mm. uusi 8§ Selvilläolo koskee jokaista.

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry toteaa, että pykälässä olisi syytä määritellä lain suhde myös kalastuslakiin, johon esitetään luvun 8 osalta muutosta nykytilaan verrattuna. SVK:n näkemykset luvun 8 osalta esitetään lausunnossa myöhemmin.

Yksityishenkilö KK: Myönteistä omaisuuden suojan kannalta on 2 momentin tarkkarajainen lakiluonnoksen soveltamisalan suhteen määrittely metsälakiin. Kysymys kuitenkin kuuluu, eikö yhtäältä myöskin lakiluonnoksen mukainen 4 luku voi tulla sovellettavaksi, jos talousmetsässä on esimerkiksi tässä laissa tarkoitettuja lajien elinympäristöjä sekä luontotyyppejä tai toisaalta 11 luku, jos niiden suojelusta poiketaan.

3 momentin osalta on huomattava, että lupahakemusten yhteiskäsittely on mahdollista vain, jos hakija sitä pyytää. Näin olen soveltamisalasäännös ei kaikissa tilanteissa anna tyhjentävää vastausta momentissa mainittujen lakien ja lakiluonnoksen mukaisten päätösten mahdollisista edellytys- tms. suhteista.

3 § Määritelmät

Maa- ja metsätalousministeriö: Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että ekologisen kompensaation määritelmää ei tule ottaa lakiin tässä vaiheessa. Ekologisesta kompensaatiosta säätäminen on ennen aikaista, koska hallitusohjelman mukaisesti ekologista kompensaatiota pilotoidaan ja vasta pilotoinnista saatujen kokemusten jälkeen arvioidaan tarvetta lainsäädäntömuutoksille.

Pykälän 1 momentin 5 kohdassa määriteltäisiin luonnon monimuotoisuuden kestävä käyttö siten, että sillä tarkoitettaisiin biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen 2 artiklan mukaisesti biologisen monimuotoisuuden osien käyttöä. Kyseessä on uusi määritelmä LSL:ssa. Määritelmä ei vastaa kestävän käytön määritelmää esim. luonnonvarojen käytön osalta, minkä vuoksi se on omiaan tekemään sääntelystä epäselvän.

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 3 §:n koskee määritelmiä. Sen 6 kohdassa määriteltäisiin luontovahinko. Määritelmä vastaa voimassa olevan luonnonsuojelulain määritelmää. Se ei sisällä vahinkoa uhanalaiselle luontotyypille (65 §), suojellulle luontotyypille (67 §) eikä tiukasti suojellulle luontotyypille (68 §). Kuitenkin määritelmä, samoin kuin ehdotettu 123 § luontovahingon korjaamisesta, viittaavat luontotyypin tai eliölajin suojelutasoon. Tarkoitetaanko tässä yhteydessä luontotyypillä lakiehdotuksen 3 §:n 1 momentin 1 kohdan määritelmän mukaista luontotyyppiä vai luonnonsuojelulain 7 luvun perusteella suojeltua luontotyyppiä?

Hämeen liitto: Luontotyypin suotuisan suojelun tason määritelmä (3 § 2 kohta) on tiukempi kuin nykyisen lain määritelmä. Lain kohdasta on vaikeaa lausua ennen kuin sitä on täsmennetty siten, että käytännön vaikutukset käyvät selkeästi ilmi.

Keski-Pohjanmaan liitto: Keski-Pohjanmaan liitto pitää hyvänä, että 1 luvussa esitetään yleiset tavoitteet sekä sitä, että lakiehdotukseen on sisällytetty 3 §:ssä keskeisimmät määritelmät laissa käytetyistä käsitteistä. Lain jatkovalmistelussa tulee huolehtia, että määritelmäosassa on kuvattu kaikki keskeisimmät ympäristölain sisältöön liittyvät käsitteet lain sisällön selkeyttämiseksi ja tulkintatilanteiden välttämiseksi.

Lapin liitto: 3 § Luontotyypin suotuisan suojelun tason määritelmä on tiukempi kuin nykyisessä laissa. Miten se vaikuttaa esim. poikkeamisiin?

Suomen Kuntaliitto ry: 3 §. Luontotyypin suotuisan suojelun tason määritelmä (3 § 2 kohta) on tiukempi kuin nykyisen lain määritelmä. Asiaa avataan perusteluissa vain suppeasti ja viittaamalla luontodirektiiviin. Tulisi selventää, tarkoittaisiko sanamuodon muuttaminen käytännössä muutosta, esimerkiksi poikkeamisen yhteydessä.

Helsingin kaupunkiympäristölautakunta: 3 §:n 1 momentin 2 kohdan osalta hallituksen esityksessä tulisi mainita, että muutoksella ei ole tarkoitettu olevan suotuisan suojelutason vakiintunutta tulkintaa muuttavia vaikutuksia.

Vantaan kaupunki: 3 §:n 6 kohdassa kuvataan luontovahingot. 3 §:n määritelmiin olisi hyvä sisällyttää myös haitat erityisesti suojeltujen lajien esiintymispaikoille ja uhanalaisille luontotyypeille.

Helsingin yliopisto: Lakiluonnos ei määrittele luonnon monimuotoisuutta. Yliopisto pitää tarpeellisena, että laissa on eksplisiittisesti mainittu, että monimuotoisuuteen sisältyy lajikirjon lisäksi myös sekä lajien sisäinen (geneettinen, fenotyyppinen ynnä muu) monimuotoisuus että ekosysteemien monimuotoisuus. Myös luonnon monimuotoisuuden suojelun kansainväliset ulottuvuudet ja yhteistyön tarve lähialueilla jäävät yliopiston mukaan laissa vähälle huomiolle.

Helsingin yliopisto ehdottaa, että 3 § lisätään uusi 1 mom: “Luonnon monimuotoisuudella tarkoitetaan mihin tahansa ekosysteemiin tai ekologiseen kokonaisuuteen kuuluvien elävien eliöiden vaihtelevuutta. Monimuotoisuuteen kuuluu lajin sisäinen ja lajien välinen sekä ekosysteemien monimuotoisuus".

Lain uudistuksessa on hyvää tieteellisen tiedon hallinnan ja käytön korostaminen. Tämän osalta koemme tärkeäksi, että 3. luvun lisäksi on sekä Suomen Luontopaneeli ja Luonnonsuojelun tiedonhallinta (luku 13) on mainittu laissa.

Itä-Suomen yliopisto (metsätieteiden laitos): Määritelmissä 3§ kohdassa kolme esitetään, että ”Eliölajin suotuisalla suojelutasolla sitä, että laji pystyy pitkällä aikavälillä säilymään elinvoimaisena luontaisissa elinympäristöissään”. Tarkasti ottaen pystyminen kuvaa esimerkiksi geneettistä potentiaalia, joka voi mahdollistaa elinvoimaisuuden. Klassisen 50:500 -säännön mukaan tämän voitaisiin edellyttää tehollisen populaatiokoon säilyttämistä yli 500:ssa, jotta suojelutason voitaisiin olettaa olevan suotuisa. Kirjattu muotoilu on kuitenkin epätäsmällisempi kuin toivottava: ”Eliölajin suotuisalla suojelutasolla sitä, että laji säilyy pitkällä aikavälillä elinvoimaisena luontaisissa elinympäristöissään”.

Kohdassa 5 jää epäselväksi voiko ihmistoiminta muuttaa eliön geneettisiä ominaisuuksia tiettyyn suuntaan kestävyyden puitteissa, jos yleinen monimuotoisuus säilyy. Tarkasti tulkiten momentin perusteella lajin geneettisen monimuotoisuuden heikentäminen on vastoin kestävää käyttöä, mutta tämä on usein mahdoton tavoite geneettisen monimuotoisuuden vähetessä populaatioiden koon laskun tai valikoivan hyödynnyksen myötä. Ongelmallista on, että tämän kaltaista monimuotoisuuden katoamista tapahtuu varsinkin lajeilla, jotka eivät ole luonnonsuojelulain piirissä.

Kohdassa 6 olisi syytä mainita erikseen taimen sekä järvilohi, jotka Suomen EU-liittymisneuvottelujen yhteydessä on tiputettu pois liitteen IV lajeista. Luonnonsuojelulain on koskettava soveltuvin osin myös kaloja.

Luonnonvarakeskus: Laissa olisi tärkeää määritellä luonnon monimuotoisuus. Lisäksi tulisi ottaa huomioon vesienhoitolain (VMJL 1299/2004) ja sen taustalla olevan EU:n vesipolitiikan puitedirektiivin (VPD 2000/60/EY) suhde uuteen luonnonsuojelulakiin.

Suomen ympäristökeskus SYKE: Lain määritelmäpykälässä (3 §) eliölajien suotuisan suojelutason määritelmä ei SYKEn mukaan vastaa laajuudeltaan luontodirektiivin määritelmää ja sitä olisi tarpeen täydentää sisältämään kaikki suotuisan suojelutason osatekijät, eli ettei lajin luontainen levinneisyysalue pienene ja lajin pitkäaikaiseksi säilymiseksi on riittävän laaja elinympäristö.

Luontopaneeli kannattaa yleisesti määritelmien lisäystä lakiin. Tämä selkeyttää lain tulkintaa.

Luontopaneeli katsoo, että määritelmä ”4) *Ekologisella kompensaatiolla eliölajeille ja luontotyypeille aiheutettavien heikennysten hyvittämistä parantamalla eliölajien ja luontotyyppien tilaa heikennysalueen ulkopuolella, kun heikennyksiä on ensisijaisesti vältetty, toissijaisesti minimoitu ja, mikäli mahdollista, heikennettyjen eliölajien ja luontotyyppien tilaa on ennallistettu heikennysalueella*.” on heikennysalueen ennallistamisen osalta haastava, jos haittojen ennallistamisen katsotaan vähentävän kompensaatiotarvetta. Luontopaneeli katsoo, että lievennyshierarkian kaksi ensimmäistä askelta pitää olla kuten luonnoksessa on kirjoitettu, mutta sen jälkeen tulisi velvoittaa jäljelle jäävien haittojen vähintään täysimääräinen kompensaatio muualla ja tämän lisäksi tulisi velvoittaa heikennysalueen ennallistaminen kuten luonnoksessa on. Tällöin kokonaisuudesta muodostuu sellainen, että pitkällä tähtäimellä kompensaatiovelvoite ja heikennysalueen ennallistamisen velvoite johtaa luonnon tilan parantumiseen ei vain kokonaisheikentymättömyyteen.

Luontopaneeli katsoo, että määritelmä ”5) *Luonnon monimuotoisuuden kestävällä käytöllä Biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen 2 artiklan mukaisesti biologisen monimuotoisuuden osien käyttöä siten, että käytön laatu tai määrä ei pitkällä aikavälillä johda biologisen monimuotoisuuden vähenemiseen, ja joka siten tukee mahdollisuuksia tyydyttää nykyisten ja tulevien sukupolvien tarpeet ja toiveet*;” tulisi muuttaa niin, että selitettävän asian ”*kestävällä käytöllä*” sanajärjestys muutettaisiin ja kuuluisi ”käytön kestävyydellä”. Tämä huomio koskee systemaattisesti kaikkia lakiluonnoksen kohtia, joissa puhutaan kestävästä käytöstä. Yllä pykälän 1 kohdassa 4 esitimme perusteluita sanajärjestyksen muuttamiseksi. Tämän lisäksi Luontopaneeli kiinnittää huomiota sanojen ”*pitkällä aikavälillä*” käyttöön ja ehdottaa niitä poistettavaksi määritelmästä. Vaikuttaa siltä, että määritelmässä annetaan hyväksyntä ohimeneville haitoille, joka on ongelmallista koska haittoja tapahtuu koko ajan ja laajassa mitassa, joka johtaa keskimäärin luonnon tilan ja monimuotoisuuden jatkuvasti heikompaan tilaan.

Luontopaneeli katsoo, että voisi olla hyvä lisätä myös määritelmä siitä, mitä “kansalaisten luonnontuntemuksen ja ympäristötietoisuuden lisääminen” tarkoittaa.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Määritelmät kohdassa 3) tulisi Eliölajien suotuisan suojelutason määritelmän osalta tuoda selkeämmin esille myös luontodirektiivissä todettu lajin elinympäristön riittävä laajuus ja pienenemättömyys: ”Lajin luontainen levinneisyysalue ei pienene eikä ole vaarassa pienentyä ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa ja lajin kantojen pitkäaikaiseksi säilymiseksi on ja tulee todennäköisesti olemaan riittävän laaja elinympäristö.” Kohdan 5) Luontovahingon määritelmään tulisi sisällyttää selkeyden vuoksi haitallisten vaikutusten merkittävyyden arviointi, koska luontovahinko tässä määritelmässä on aina merkittävä: ”Haitallisen vaikutuksen merkittävyyttä on arvioitava suhteessa

asianomaisen luontotyypin tai lajin suojelun tasoon vahingontapahtumahetkellä sekä niiden tuottamiin palveluihin ja luonnolliseen uudistumiskykyyn.”

Metsähallitus: Määritelmäpykälän lisääminen on Metsähallituksen näkemyksen mukaan erittäin tarpeellinen uudistus, joka mm. parantaa luonnonsuojelulain ymmärrettävyyttä.

Saamelaiskäräjät: 3 § Yhdistys esittää, että kohtaan 5 olisi hyödyllistä lisätä viittaus myös biodversiteettisopimuksen artiklaan 10 (c) koskien kulttuurisesti ja ympäristöllistä kestävää tavanomaista käyttöä.

Bioenergia ry: Luonnoksen liittyy termejä, joiden sisältöä (esim. harvinaistuva) ja laajuutta (esim. luontainen levinnäisyysalue) ei ole selvennetty tai se on jätetty tulkintatilanteen varaan. Termit on avattava, jos ne eivät kuulu ns. yleiskieleen. Ehdotuksessa vaikuttaisi enemmän siltä, että määriteltyihin termeihin on valittu niitä, joiden asemaa lakitekstissä halutaan korostaa. Lisäksi pykälissä on käytetty runsaasti epätäsmällisiä ilmauksia kuten arvioida, merkittävä, ottaa huomioon, kohtuudella, riittävän, vaarantaa jne. Lakitekstin soisi olevan hieman musta-valkoisempaa, kun luonnonsuojelun kohdalla tulkittavaksi jää aina myös biologinen aspekti. Tämä laaja tulkinnanvaraisuus on ehdotuksen heikoin puoli.

Lakiin tai edes sen perusteluihin ei esimerkiksi sisälly termien ilmastonmuutos, ilmastonmuutoksen hillintä/estäminen tai hillinnän edistäminen määritelmiä. Huonon lakikielen perusteena ei tule käyttää huonosti suomeksi muotoiltua kv-sopimuksen tekstiä. Lakiteksti tulisi kirjoittaa mahdollisimman selkeästi ja yksiselitteisesti siten, että myös ei-asiantuntijan on sitä mahdollista ymmärtää ja siten myös noudattaa. Tästä on myös perustuslakivaliokunnan nimenomainen ohjeistus.

Metsäteollisuus ry: Kaikki ekologista kompensaatiota koskevat kirjaukset ovat ennenaikaisia, koska asian valmistelu on kesken erillisessä työryhmässä. Määritelmä tulee poistaa. Metsäteollisuus huomauttaa myös, ettei samassa momentissa esitettyä lieventämishierarkiaa tule sisällyttää osaksi luonnonsuojelulakia. Luonnonsuojelulain soveltamisala on hyvin laaja, eikä kaikissa sen kattamissa toiminnoissa voi olettaa tehtävän lieventämishierarkian edellyttämiä arviointeja ja toimenpiteitä.

Luonnon monimuotoisuuden kestävä käyttö määritelmä on esitetyssä tarkoituksessa huonosti tunnettu ja voisi johtaa väärinymmärryksiin. Tavanomaisempi merkitys yhdistää kestävän käytön esimerkiksi luonnonvarojen hyödyntämiseen tavalla, jossa otetaan huomioon sekä ekologinen, taloudellinen että sosiaalinen kestävyys. Selkeintä olisi, että viranomaisten tehtävistä poistettaisiin viittaus luonnon monimuotoisuuden kestävään käyttöön ja käytettäisiin vakiintunutta termiä luonnon monimuotoisuuden edistäminen, joka kattaa sisällöllisesti myös luonnon monimuotoisuuden kestävän käytön. Tällöin uudesta määritelmästä voitaisiin luopua.

MTK ry: Ekologisen kompensaation määritelmää ei tule sisällyttää luonnonsuojelulakiin. Perustelujen osalta MTK ry viittaa siihen, mitä se on 11 luvun kohdalla lausunut.

MTK ry ei pidä erillisen luonnon monimuotoisuuden kestävän käytön määritelmän sisällyttämistä luonnonsuojelulakiin tarpeellisena. MTK ry huomauttaa, että kestävästä käytöstä puhutaan vakiintuneesti erityisesti luonnonvarojen hyödyntämisen yhteydessä, jolloin sillä tarkoitetaan kaikkien kestävyyden kolmen ulottuvuuden eli ympäristöllisen, taloudellisen ja sosiaalisen kestävyyden tasapainoista huomioimista. Luonnon monimuotoisuuden kestävä käyttö on osa luonnon monimuotoisuuden turvaamista, joka puolestaan sisältyy laajempaan kestävän käytön kokonaisuuteen. Kun vielä huomioidaan se, että luonnonsuojelulain yhtenä tavoitteena olisi 1 §:n mukaan luonnon monimuotoisuuden turvaamisen ohella nimenomaan luonnonvarojen ja luonnonympäristön kestävän käytön tukeminen, kestävää käyttöä ei ole mielekästä määritelmien yhteydessä liittää vain luonnon monimuotoisuuteen. Mikäli laajempaa kestävän käytön määritelmän avaamista pidettäisiin kuitenkin tarpeellisena, selostus voitaisiin sijoittaa tavoitepykälää koskeviin perusteluteksteihin.

SLF rf: Gällande definitioner vill SLC rf konstatera att hållbarhet redan har en allmänt godkänd definition och därför är det inte meningsfullt att koppla det enbart till noturens mångfald heller i naturvårdslagen. Det vill säga "Hällbart nyttjande av den biologiska mångfalden" or en onödig inskrivning i lagen.

Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Natur och Miljö rf, Meidän metsämme –kansalaisryhmä, BirdLife Suomi ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Jyväskylän seudun yhdistys, Suomen luonnonsuojeluliiton Oulun yhdistys ry, Etelä-Hämeen luonnonsuojelupiiri, Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry, Luonnonsuojeluliiton Etelä-Savon piiri ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry, Kansalaisten kaivosvaltuuskunta, Luonto-Liitto ry: Luontovahingon määritelmästä puuttuu vahingot suojelluille luontotyypeille. Se on lisättävä listaan uudeksi alakohdaksi 5).

METO – Metsäalan Asiantuntijat: Ekologisen kompensaation sisällyttäminen lakiin ei ole tarpeellista ja se tulisi poistaa laista. Luonnon monimuotoisuuden kestävä käyttö sijasta tulisi käyttää laajempaa termiä, joka on vakiintunut myös kansainvälisessä keskustelussa eli luonnonvarojen kestävä käyttö. Tämä koskee myös muita pykäliä, joissa on mainittu luonnon monimuotoisuuden kestävä käyttö.

Yksityishenkilö KK: Luontotyypin ja ekologisen kompensaatiot määritelmät ovat tärkeä ja keskeinen lisäys lakiluonnoksen soveltamisen kannalta. Ekologisen kompensaation määritelmän sisältämä mitigaatiohierarkia on olennainen päätettäessä hyvittävistä toimenpiteistä. Merkille pantavaa kuitenkin on, että laissa käsite esiintyy toisen kerran vain luvun 11 otsikossa. Laissa olisi tarpeen käyttää selvyyden vuoksi käsitettä useammin. Esimerkiksi niin, että lakiluonnoksen 69.2 § kuuluisi seuraavasti: ”Jos myönnettävällä poikkeuksella sallittavat toimenpiteet heikentävät suojellun tai tiukasti suojellun luontotyypin esiintymää, 1 momentin mukaisessa päätöksessä on velvoitettava heikennyksen aiheuttaja ekologisena kompensaationa 98 §:ssä tarkoitettuihin hyvittäviin toimenpiteisiin.”

4 § Kansainväliset sopimukset

Helsingin yliopisto: 4 § muutetaan otsikko “Kansainvälinen yhteistyö” ja lisätään 2 mom: “Tässä laissa mainitut viranomaiset ottavat huomioon toiminnassaan eliöiden ja luontotyyppien liikkumisen rajojen yli ja edesauttavat luonnonsuojelun yhteistyötä raja-alueilla.”

5 § Euroopan unionin direktiivit

Vanajavesisäätiö sr, Kokemäenjoen vesistön vesiensuojeluyhdistys ry ja Tammelan Pyhäjärven-Kuivajärven Suojeluyhdistys ry: 5 § Olisi syytä tunnistaa myös vesipolitiikan puitedirektiivi, jossa vesienhoidon tavoitteena on vesien hyvä ekologinen tila. Varovaisuusperiaatteen viisas ja tarkoituksenmukainen soveltaminen edellyttää selkeää ohjausta.

6 § Saamelaiskulttuurin suoja

Maa- ja metsätalousministeriö vastustaa ehdotettua saamelaiskulttuurin suojaa koskevaa säännöstä. Pykälän 1 ja 2 momenttiin ehdotetulle heikentämiskiellolle ei ole perusteita eikä sitä tule ottaa lakiin. Lisäksi heikentämiskiellolle ehdotettu kynnys ”vähäistä suurempi ”on aivan liian alhainen. Pykälän 1 ja 2 momenttiin on sisällytetty myös velvoite kumulatiivisten kulttuurivaikutusten arviointiin, mitä Maa- ja metsätalousministeriö vastustaa. Kumulatiivisten kulttuurivaikutusten arviointi on kallista ja sen toteuttaminen on mm. Muddusjärven paliskunnassa toteutetusta kokeilusta saatujen kokemusten mukaan hidasta. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että viranomaisilla ei ole resursseja kumulatiivisten kulttuurivaikutusten arvioinnin toteuttamiseen.

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 6 §:ssä säädettäisiin saamelaiskulttuurin suojasta. Pykälä olisi uusi. Oikeusministeriö kannattaa ehdotettua 6 §:ää saamelaiskulttuurin suojasta, joka sisältää selkeän ns. saamelaiskulttuurin heikentämiskiellon. Oikeusministeriössä on vireillä saamelaiskäräjistä annetun lain muutoshanke (https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM002:00/2020). Lain muutosta valmistelleen toimikunnan laatimassa esitysluonnoksessa esitetään neuvotteluvelvoitetta koskevaa lain 9 §:ää muutettavaksi yhteistoiminta- ja suunnitteluvelvoitteeksi. Lisäksi esitetään lisättäväksi lakiin uusi 9 a § saamelaisten oikeuksien huomioon ottamisesta viranomaisten ja muiden julkisia hallintotehtäviä hoitavien toiminnassa sekä uusi 9 b § menettelystä yhteistoiminnassa ja neuvotteluissa.

Lapin liitto: Saamelaiskulttuurin suojan 6§:n osalta Lapin liitto esittää pykäläluonnoksen osalta perustuslain 17§ mukaista kirjausta ”Saamelaisten kotiseutualueella on otettava huomioon saamelaisten oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.”

Helsingin yliopisto katsoo alkuperäiskansojen oikeuksien turvaamista hyvänä lisä luonnonsuojelulakiin. Tieteellisen tiedon seurannan lisäksi olisi hyvä erikseen säätää velvollisuuksista ja luvista liittyen alkuperäiskansojen perinteisen tiedon keräämisen, säilyttämisen ja käytön suhteen (vrt. 58§). Ilmastonmuutoksen ja alkuperäiskansojen oikeuksien väliset suhteet olisi hyvä hahmottaa ja neuvotella etukäteen.

Helsingin yliopisto ehdottaa, että 6 § lisätään 3 mom: “Milloin olennaista, saamelaisten perinteinen tieto on osa luonnonsuojelun suunnittelun ja toteuttamisen tietoaineistoa. Perinteisen tiedon hankkimisessa ja hyödyntämisessä noudatetaan vapaan, tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen periaatetta.”

Suomen ympäristökeskus SYKE pitää perusteltuna saamelaiskulttuurin suojan (6 §) lisäämistä lakiin Suomen alkuperäiskansasitoumussuunnitelmien mukaisesti.

Luontopaneeli kannattaa tämän pykälän lisäämistä lakiin.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia: Pidän tärkeänä saamelaisten perusoikeuksien toteuttamista koskevien säännösten kehittämistä luonnonsuojelulaissa. Viranomaisten ja saamelaisten yhteistoiminnan kehittämisen ja sujuvuuden näkökulmasta pidän olennaisena, että perusteluissa esitetään, millä tavalla ehdotetun 6 §:n ja eräiden oikeuksien turvaamista koskevan 56 §:n on tarkoitus muuttaa nykyisen lain mukaista viranomaistoimintaa ja menettelyjä. Ehdotettu 6 § kohdistuu kaikkeen luonnonsuojelulain mukaiseen päätöksentekoon, ei ainoastaan kansallis- ja luonnonpuistoihin, voimassa olevan 16 §:n tapaan. Lisäksi 6 §:n ja 56 §:n sisältöä tulisi selkeyttää niin, että säännökset eivät ole päällekkäisiä. Pykälän 1 momentin huolehtimisvelvollisuus tulisi kohdentaa alueellisesti saamelaisten kotiseutualueeseen. Pidän tärkeänä, että viranomaisten ja saamelaisten yhteistoiminnan edellytykset tietoon perustuvaan päätöksentekoon turvataan, ennen heikentämiskiellon ja sitä koskevien selvittämisvelvollisuuksien säätämistä.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Saamelaiskulttuurin suoja on lakiin ehdotettu uusi säännös. Säännös velvoittaa luonnonsuojelulain toimeenpanosta vastaavia viranomaisia huolehtimaan siitä, että lain toimeenpanosta ei aiheudu vähäistä suurempaa heikennystä saamelaiskulttuurin harjoittamisen edellytyksiin. Heikentämiskielto koskee myös lain nojalla annettavia päätöksiä. Ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue pitää kirjausta merkittävänä, sillä saamelaisten asemaan liittyy biodiversiteettisopimuksen 8 (j) artikla, jossa tunnistetaan alkuperäiskansojen riippuvuus biologisista luonnonvaroista sekä alkuperäiskansojen perinteisen tiedon merkityksen myös luonnon monimuotoisuuden suojelulle. Ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue esittää tarkennukseksi, että säännös kohdennetaan saamelaiskäräjistä annetun lain 4 §:n mukaiselle saamelaisten kotiseutualueelle. Säännöksen alueellinen ulottuvuus olisi yhdenmukainen 56 §:n kanssa.

Metsähallitus: Käytännössä saamelaiskulttuurin heikentämiskieltoa on jo sovellettu Metsähallituksen toiminnassa, mutta Metsähallitus pitää perusteltuna periaatteen kirjaamista uudistettavaan lakiin yhdenmukaisesti muun ympäristöoikeudellisen sääntelyn kanssa. Metsähallitus kiinnittää huomion myös siihen, että luonnonsuojelulain mukaisia päätöksiä tehtäessä luonnon monimuotoisuuden turvaaminen voi olla ristiriidassa saamelaiskulttuurin heikentämistä koskevan kiellon kanssa. Konkreettinen esimerkki tästä ovat luonnonhoitotoimenpiteinä toteutettavat metsänpoltot, joiden on katsottu haittaavan merkittävästi saamelaisporonhoidon harjoittamisen edellytyksiä. Säännöksen perusteluissa olisi tarpeen tunnistaa mahdolliset ristiriidat muun muassa 42 §:n momentin 2 velvoitteiden kanssa. Heikentämisen kynnykseksi on asetettu vähäistä suurempi heikennys. Lain soveltajan näkökulmasta vähäistä suuremman heikennyksen määrittelyä ja suhdetta muissa säädöksissä käytettyihin saamelaiskulttuurin heikentämiskiellon kynnyksiin olisi hyvä taustoittaa lain esitöissä kuten on tehty 112 §:n korvauskynnystä koskevissa perusteluissa. Vertailua voisi tehdä kaivoslain (621/2011) 50 §:n ja ympäristönsuojelulain (527/2014) 49 §:n olennaisen haitan kieltoon sekä tuoda esiin, että myös vesilain (587/2011) 2 luvun 8 §:ssä on käytetty vähäistä suuremman haitan kieltoa.

Saamelaiskäräjät: 6 § Saamelaiskulttuurin suojaa koskeva pykäläehdotus on tavoitteeltaan ja sisällöltään tervetullut. Kannattaa myös muita esitettyjä periaatteita.

Saamelaiskulttuurin ml perinteiset maankäytön muodot ja saamen kielen erottaminen toisistaan ei ole perusteltua eikä käytännössä mahdollista. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan toisistaan poikkeavat muotoilut yhtäältä saamelaisten ja toisaalta kolttasaamelaisten osalta (vähäistä suurempaa / olennaista heikennystä), mikä on ongelmallista. Koltta-alue sisältyy saamelaisten kotiseutualueeseen ja kolttasaamelaiset kuuluvat perustuslain tarkoittamiin saamelaisiin.

Pykälän 2 momentin muotoilu voisi edellä esitetyn pohjalta olla seuraava: Tämän lain nojalla annettavasta päätöksestä ei saa aiheutua yksinään tai yhdessä muiden toimintojen kanssa vähäistä suurempaa heikennystä edellytyksiin harjoittaa saamelaisten kotiseutualueella perinteisiä saamelaiselinkeinoja tai muutoin saamelaisten oikeuteen ylläpitää ja kehittää saamenkieltä ja saamelaiskulttuuria taikka vähäistä suurempaa heikennystä kolttien elinolosuhteisiin tai mahdollisuuksiin harjoittaa kolttalaissa (253/1995) tarkoitettuja luontaiselinkeinoja koltta-alueella.

Saamelaisneuvosto: Saamelaisneuvosto toteaa yleisellä tasolla, että luonnonsuojeluhankkeissa tulee huomioida myös saamelaisten itsemääräämisoikeus kansana. 6 § Saamelaisneuvosto katsoo, että saamelaiskulttuurin harjoittamisen edellytysten osalta sanamuoto vähäistä suurempi haitta vie ko. säännöstä lähemmäksi kansainvälisen oikeuden nykytasoa. Myöskin kumulatiivisten vaikutusten osalta säännös on ajantasaisempi. Kumulatiivisten vaikutusten vaikutustenarvioinnissa tulisi huomioida saamelaiskulttuurin erityispiirteet ja sen tulisi pohjautua tieteelliseen asiantuntemukseen vaikutuksista saamelaisten mahdollisuuksiin ylläpitää kieltään ja kulttuuriaan.

Metsänhoitoyhdistys Keski-Suomi: Pitäisikö metsätalouden harjoittaminen turvata lailla perinteisenä elinkeinona?

Metsäteollisuus ry: Suhtautuu varauksella saamelaiskulttuurin suojaa koskevaan hyvin laaja-alaiseen ja käytännön vaikutuksiltaan epäselvään pykäläehdotukseen. Pykälän perusteluissa ei esimerkiksi kuvata, millaisia vaikutuksia pykälällä olisi elinkeinotoimintaan ja maanomistajien oikeuksiin.

Saamelaiskulttuurin suojaa koskevaa pykälää on selkeytettävä ja kohtuullistettava ennakoitavuuden parantamiseksi ja perusteettomien vaikutusten välttämiseksi. Viranomaisen huolehtimisvelvoite on rajattava koskemaan luonnonsuojelulain toimeenpanon vaikutuksia saamelaiskulttuurille. Sietämiskynnys tulisi yhtenäistää muiden lainkohtien kanssa.

MTK ry, MTK ry Lappi: Pykälän sanamuotoa ja perusteluita on täsmennettävä. Tulkinnanvaraisuuteen ja vaikutusten ennakoimattomuuteen liittyviä riskejä on merkittävästi pienennettävä. On merkittävä puute, että perusteluissa ei ole kuvattu, millaisissa tilanteissa ja miten pykälää käytännössä sovellettaisiin. Ilman tarkempia perusteluja on epäselvää, miten pykälä vaikuttaisi esimerkiksi maanomistajien oikeuksiin päättää omaisuutensa käytöstä tai ympäristövaikutuksia aiheuttavaan elinkeinotoimintaan. Yhteisvaikutusten arvioinnilla tunnutaan viittaavan myös muiden lakien mukaisen toiminnan huomioimiseen, mutta tätäkään ei ole perusteluissa selostettu. Ehdotettujen sanamuotojen tulkinnanvaraisuuden ja perustelujen puutteellisuuden vuoksi ehdotettu pykälä vaikuttaa olevan ennakoimaton ja laajavaikutteinen.

Saamelaisten oikeuksien vahvistumisen vaikutuksia muihin perusoikeuksiin tarkastellaan ehdotuksessa vain hyvin ohuesti. MTK ry pitää puutteena sitä, että ehdotetun pykälän suhdetta omaisuudensuojaan ja elinkeinovapauteen ei ole ehdotuksessa arvioitu lainkaan riittävästi. Kokonaisuuden kannalta ongelmallista on, että ehdotuksen tarkentumattomuus osaltaan estää arvioimasta pykälää perusoikeuksien toteutumisen tasapainon kannalta.

MTK ry kiinnittää huomiota siihen, että pykälässä sietämiskynnykseksi ehdotetaan vähäistä suurempaa heikennystä. Ehdotetussa 112 §:ssä, joka koskee valtion korvausvelvollisuutta, korvauskynnykseksi ehdotetaan korkeampaa merkityksellistä haittaa. Perusteluista ei ilmene, miksi maanomistajien omaisuudensuojan kannalta keskeiseen lainkohtaan ehdotetaan korkeampaa sietämiskynnystä kuin saamelaiskulttuurin suojaa koskevaan lainkohtaan. MTK ry ei pidä ehdotettua sääntelyratkaisua oikeudenmukaisena vaan katsoo, että sietämiskynnysten tulisi olla yhdenmukaisia.

SLC rf: Samekulturen är värd att värna om, men naturvårdslagen är inte lämpligaste lagen for det. Hänvisning till samernas rättigheter finns tex i § 56 och det är helt rätt att syfta till annan lagstiftning och i naturvårdslagen skriva tydligt in att samernas rättigheter går före.

Suomen yhteismetsät ry: Perusteluita tulisi ehdottomasti täsmentää, koska ehdotus on sellaisenaan tulkinnanvarainen ja vaikuttavuuteen sisältyviä riskejä ei voida ennakoida. Epäselväksi jaa miten pykälää sovelletaan ja miten se vaikuttaisi maanomistajan oikeuksiin.

Ukko-Kolin Ystävät ry, Selkämeren kansallispuiston ystävät ry, Kolin Vaeltajat ry, Arkipelagia-seura ry, Kalevalaisen Kulttuurin liitto ry: 6§ on täydennettävä tai tehtävä erillinen 6a § siten, että myös muiden kulttuurisesti arvokkaiden luontokohteiden, kuin saamelaisten talouden tai kulttuurin kannalta arvokkaiden paikkojen säilyminen voidaan turvata.

METO – Metsäalan Asiantuntijat: Saamelaiskulttuurin suojaan liittyvää pykälää on selkeytettävä, koska se on vaikutuksiltaan epäselvä ja osin ristiriitainen valtion korvausvelvollisuutta koskevan pykälän kanssa.

Yksityishenkilö KK: Käsitteet ”vähäistä suurempaa heikennystä” tai ”olennaista heikennystä” edellyttävät ympäristöperusoikeuden ja saamelaisten perustuslaillisen kulttuurin suojan keskinäistä punnitaan. Vaikka nämä perustuslaillisen suojankohteet voivat olla vaikutuksiltaan samansuuntaisia, niin ei välttämättä aina ole. Jossain määrin tulkinnanvarainen on myös ”perinteisen saamelaiselinkeinon” käsite. Kuten myöhemmin HE-luonnoksen sivulla 157 todetaan, Perustuslain 17.3 §:n turvaamaan saamelaisten kulttuurimuotoon lasketaan kuuluvaksi saamelaisten perinteiset elinkeinot,

poronhoito, kalastus, metsästys, keräily sekä saamen käsityöt (duodji). Säännös on velvoittava, sillä suojeluun liittyvää päätöstä ei voi tehdä sellaisessa laajuudessa, että siitä aiheutuisin säännöksessä tarkoitettua ”vähäistä suurempaa heikennystä” tai ”olennaista heikennystä”. Kysymyksen alaista on, olisiko esimerkiksi metsähallituksen luvan epääminen tai edes sen edellyttäminen lakiluonnoksen 52 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisesti saamelaiselta, kun on kyse muutoinkin kuin kalastuslain 7 §:ssä tarkoitetulla tavalla kalastamisesta, vähäistä suurempaa heikennystä edellytyksiin harjoittaa saame- laisten kotiseutualueella perinteisiä saamelaiselinkeinoja. Tämän säännöksen punninta tapahtuu viime kädessä oikeuskäytännössä, joten pykälän perusteella on vielä vaikea sanoa, missä määrin se käytännössä rajoittaa lakiluonnoksen suojelutavoitteiden toteutumista ja missä määrin saamelaisten ja kolttien kulttuurisia oikeuksia.

7 § Varovaisuusperiaate

Maa- ja metsätalousministeriö vastustaa varovaisuusperiaatteen ottamista lakiin. Johtaa epätäsmällisyytensä vuoksi siihen, että lain tarkkarajaisuus ja täsmällisyys kärsii. Esitetty pykälä tarkoittaisi sitä, että tietoon pohjautuvasta päätöksenteosta luopuminen koko LSL:ia koskevana tulkintasääntönä tulisi vaikuttamaan kaikkeen ELY:jen toimintaan mm. silloin, kun se luonnonsuojeluviranomaisena antaisi lausuntoja.

Pykälän perusteluissa on todettu, että ” Tämän on EU:n tuomioistuimen oikeuskäytännössä tulkittu tarkoittavan, että suunnitelmat ja hankkeet edellyttävät arviointia, mikäli objektiivisten seikkojen perusteella ei ole poissuljettua, että ne vaikuttavat kyseiseen alueeseen merkittävästi”. Tämän osalta voidaan kysyä, miten poissuljenta voidaan luotettavasti tehdä, jos tieto on vajavaista? Maa- ja metsätalousministeriö vastustaa ehdotusta. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa myös, että esityksessä ei ole arvioitu varovaisuusperiaatteen taloudellisia vaikutuksia.

Etelä-Savon maakuntaliitto: Varovaisuusperiaatteen (7 §) vaikutuksia pitää lain perusteluissa pystyä selventämään.

Keski-Pohjanmaan liitto ei pidä tarpeellisena, että varovaisuusperiaate on sisällytetty esitykseen ja katsoo, että pykälän perustelut ovat riittämättömät. Liitto ei puolla 7 §:n mukaan ottoa luonnonsuojelulakiin ja esittää sen poistamista (ks. Luonnonsuojelulain uudistuksen tavoitteiden saavuttaminen).

Satakuntaliitto: Varovaisuusperiaate, selvilläoloa koskeva velvollisuus ja ympäristötietoisuuden edistäminen ovat uusia ja tarpeellisia pykäliä. Kuntien ympäristökasvatusta ja tietoisuutta edistävien toimien lisäämiseksi olisi syytä varata budjetissa erillinen hankerahoitus, joka voisi toimia kannustimena edellä mainittujen toimien lisäämiseksi.

Helsingin kaupunkiympäristölautakunta: Hallituksen esityksen perusteella ei ole selvää, mitä vaikutuksia muiden ympäristöoikeudellisten periaatteiden tulkinnalle ja merkitykselle voi aiheutua, jos yksi periaate kohotetaan lain tasoiseksi. Asiaa olisi hyvä selventää hallituksen esityksessä toteamalla, ettei lain tarkoituksena ole kuitenkaan nostaa yhtä periaatetta kategorisesti muita ympäristöoikeudellisia periaatteita merkittävämmäksi.

Varovaisuusperiaatteen osalta yhteisvaikutus uusien kaavoitusta koskevien uhanalaisten luontotyyppien ja lajien huomioimisvelvoitteiden (66 § 2 mom ja 76 § 3 mom) kanssa saattaa aiheuttaa ongelmallisia tulkintatilanteita, joiden ratkaisemiseen hallituksen esityksessä ei ole otettu kantaa. Mikäli uhanalaisten luontotyyppien ja lajien huomioimisvelvoitteen katsottaisiin lisäävän kunnan selvitysvastuuta kaavoituksessa, niin varovaisuusperiaate huomioiden MRL:ssä säädetty selvitysvelvollisuus painottuu entisestään. Tältä osin ehdotus ei lisää ennakoitavuutta tai selkiytä oikeustilaa, vaan vähentää ennakoitavuutta ja saattaa johtaa uusiin tulkintoihin.

Kristinestads stad: § 7 Försiktighetsparagrafen bör förtydligas så att det tydligare framkommer vad som menas.

Turun kaupunki: Olisi hyvä ottaa kantaa tarkemmin siihen, mikä on lain tasolle nostetun varovaisuusperiaatteen merkitys esimerkiksi maankäytön suunnittelun ja siihen liittyvän selvitysvelvollisuuden kannalta.

Helsingin yliopisto pitää erittäin hyvänä varovaisuusperiaatteen tuomista lakiin (7§). Käytetyllä muotoilulla syntyy kuitenkin käsitys, että pykälä koskee ainoastaan ajankohtaisen uhan torjumiseen tähtääviä toimenpiteitä. Perusteluissa kuitenkin pääsääntöisesti viitataan siihen, että varovaisuusperiaatteen perusteella luonnon monimuotoisuutta uhkaavia toimenpiteitä pitää ehkäistä jo ennalta, eli käytännössä mahdollisten uhkaa aiheuttavien toimenpiteiden vaikutusten arvioinnin pitää hälventää perustellut epäilykset uhasta. Selvilläolo (8 §) voisi kytkeytyä suoremmin varovaisuusperiaatteeseen.

Helsingin yliopisto ehdottaa, että 7 § lisätään 2 mom: “Tämän lain mukaisten lupien myöntämisessä tieteellisesti perustellusti luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvien uhkien arviointi on toteutettava niin ettei jää huomattavaa epävarmuutta toimenpiteiden vaikutuksesta.”

Luontopaneeli kannattaa varovaisuusperiaatteen lisäämistä lain tavoitteisiin. Varovaisuusperiaatteen noudattaminen tulee kansainvälisestä lainsäädännöstä ja sen aukikirjoittaminen on nykyaikaista lainsäädäntöä. Luontopaneeli kuitenkin katsoo, että pykälän kohdan ”*Luonnon monimuotoisuuden merkittävän vähenemisen tai häviämisen uhatessa…*” sana ”merkittävän” voitaisiin korvata sanaparilla ”vähäistä suuremman”.

Ympäristötiedon foorumi: Varovaisuusperiaate, selvilläolovelvollisuus ja ympäristötietoisuuden edistäminen ovat erittäin tärkeitä ja luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittäviä myönteisiä muutoksia lakiin. Pykälät korostavat ajantasaisen ympäristötiedon hankkimisen, ylläpidon ja tutkimuksen roolia osana ympäristöä koskevaa toimintaa ja päätöksentekoa.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia: Katson, että varovaisuusperiaatteen ottamiseen lakiin ehdotetussa muodossa liittyy epävarmuus, että periaatteen soveltaminen mielletään osaksi aineellista sääntelyä sen sijaan, että se toimisi viranomaisten harkintaa ohjaavana periaatteena nykyiseen tapaan.

Oikeuskanslerinvirasto: Varovaisuusperiaate on yleinen ympäristöoikeudellinen periaate. Olisi tarpeen vielä täsmentää myös säätämisjärjestysperusteluissa, mitä se juuri luonnonsuojelulain soveltamisalalla tarkoittaa, koska sen merkitys lain yhteydessä on rajallinen verrattuna oikeuskäytännössä käsiteltyyn yleiseen merkitykseen. Näin laintulkitsija saisi valmisteluaineistosta tukea.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Kannattaa periaatteen kirjaamista lakiin, mutta kuitenkin katsoo, että varovaisuusperiaatetta olisi tarpeen soveltaa myös ilmoituksenvaraisissa hankkeissa, kuten vesilain ja metsälain mukaisissa ilmoituksissa, esimerkiksi liittyen uhanalaisten lajien ja luontotyyppien sekä luontodirektiivin liitteen IV a-lajien huomioimiseen.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus pyytää tarkistamaan, tulisiko pykälässä 7 lukea: Luonnon monimuotoisuuden merkittävän vähenemisen tai häviämisen uhatessa tieteellisen tiedon puutetta tai sen epävarmuutta ei tule käyttää syynä uhan torjumatta jättämiseen tai sen vaikutusten vähentämiseen tähtäävien toimenpiteiden lykkäämiseen.

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus-keskus, Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: On hyvä, että varovaisuusperiaate on kirjattu lakiin.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Luvun 7 §:ssä säädettäisiin varovaisuusperiaatteesta ja 8 §:ssä selvilläolovelvollisuudesta. Lain esitöissä todetaan, että molemmat tulevat ympäristöoikeudellisina periaatteina jo nykyisellään huomioitavaksi luonnonsuojelulain tulkinnassa eikä periaatteiden kirjaamisella lakiin näin ollen olisi merkittävää vaikutusta lain soveltamiseen. Tältä osin on syytä huomata, että tosiasiallisesti lain tasolle nostettuna em. periaatteet tullevat aiempaan selvemmin ohjaamaan lain tulkintaa viranomaisessa.

Vaikka oikeustila muutoksen myötä ei merkittävästi muuttuisikaan, sekä varovaisuusperiaatetta että selvilläolovelvollisuutta koskeva uudistus korostaisi kuitenkin erilaisten toimien luontovaikutusten tunnistamisen ja arvioimisen tärkeyttä, mitä voidaan pitää luonnonsuojelun toteuttamisen kannalta myönteisenä asiana. Selvilläolovelvollisuuden konkretisoitumisen kannalta luonnonsuojelun tiedonhallinnan kehittämisellä on keskeinen merkitys. Luontoa koskevan tiedon on oltava helposti saavutettavassa muodossa niin kansalaisille kuin muillekin toimijoille.

Maanmittauslaitos: Luonnonsuojelulakiin yhdistettynä varovaisuusperiaate on epämääräisyytensä ja epätäsmällisyytensä takia hyvin haasteellinen. Suojelun olisi perustuttava faktoihin eikä ”varovaisuuteen”. Maanomistajaan kohdistettuna pakkolunastus ei voi olla kuin siihen omaisuuteen kohdistuvaa, johon välttämätön lunastustarve kohdistuu. Pakkolunastuksen kohteen minimointi lunastustarpeen toteutumista ajatellen on periaatteena kansainvälinen. Ylimääräisiä alueita ”varmuuden vuoksi” ei pidä suojella eikä siten pakkolunastaa yksityiseltä.

Metsähallitus: Jää tulkinnanvaraiseksi ja epäselväksi se, missä yhteydessä varovaisuusperiaate olisi huomioitava ja millaisia vaikutukset ovat eri toimintoihin suoraan tai välillisesti. Metsähallitus esittää, että säädöskohtaisia perusteluita tulisi selkeyttää epäselvien vaikutusten ja ennakoitavuuden osalta.

Väylävirasto: Varovaisuusperiaate on jo osa voimassa olevaa oikeutta. Väylävirasto katsoo, että periaatteen soveltamisen tulisi rajautua ensisijaisesti merkittävien haitallisten vaikutusten ehkäisemiseen, jolloin tieto vaikutuksista on vielä puutteellista. Tärkeää on myös, että periaate tulisi sovellettavaksi lain muiden pykälien yksityiskohtaisen tulkinnan kautta, kuten ehdotuksen perusteluissa todetaan.

Bioenergia ry: Varovaisuus- ja selvillä olo -periaatteet ovat vallitsevaa oikeuskäytäntöä. Nimenomainen kirjaaminen lakiin saattaa uhata yksittäisen maanomistajan tai hankevastaavan oikeusturvaa, jos samanaikaisesti ei voida varmistaa, että edellytykset tiedon saannille ovat kohtuudella olemassa. Näin ei ole tilanne nykyisin, kun luonnonsuojelun tiedot ovat hajallaan eri viranomaisten takana- ja usein ei-julkisia.

Varovaisuusperiaate tulee voimaan heti lain voimaantullessa, kun taas tietojärjestelmien ja tiedottamisen muutoksia vasta aletaan valmistella. Vaatimukset ainakin teoriassa kiristyvät siis ennen kuin on mahdollisuus niiden noudattamiseen. On olennainen kysymys, kuinka hyvin ja millaista tietoa maanomistajalle tai hankevastaavalle on tarjolla ja miten sitä osataan edes hakea.

Varovaisuusperiaate on kirjoitettu muotoon, jossa se koskee sekä hanketoimijoita että viranomaisia. Varovaisuusperiaatteen nimenomainen kirjaaminen lakiin johtanee lisääntyvään taloudelliseen rasitukseen luvanvaraisten hankkeiden osalta, kun lupakäsittelyssä tullaan edellyttämään selvitystä siitä, miten varovaisuusperiaate on otettu huomioon tai toisin sanoen, miksi sitä ei tarvitse noudattaa kyseisessä tapauksessa (tietoa on riittävästi). Varovaisuusperiaatetta on noudatettava myös hankkeen toteutusaikana, joten vastaava osoittamistarve voinee syntyä koska tahansa toiminnan aikana siitä riippumatta, että hankkeella on voimassa oleva lupa. Tieteellisen tiedon määrän ja laadun osoittaminen on hankevastaavalle lähes mahdoton tehtävä. Varovaisuus johtaa helposti ylivarovaisuuteen erityisesti silloin, kun esim. valvontaviranomaisella ei ole riittävää kokemusta juuri ko. toiminnasta ja/tai luontoarvosta.

Varovaisuusperiaatteen tulkintamahdollisuudet, samoin kuin ”huomioon ottaminen” lupakäsittelyissä, voivat tarjota hankkeita vastustaville tahoille uuden valitusperusteen, varsinkin kun jokainen hanke on sekä toiminnan että sijoittumisympäristönsä kannalta ainutkertainen tapaus.

Energiateollisuus ry: Sinällään periaate on tunnettu ja hyväksytty ympäristö- ja luontosääntelyssä. ET ei kuitenkaan näe tarpeelliseksi periaatteen kirjaamista lakiin ja ei tue ehdotettua muotoilua alla esitetyillä perusteilla.

Ehdotuksen mukaista ”luonnon monimuotoisuutta” ei ole laissa määritelty, vaan lain sääntely konkretisoituu laissa yksilöityjen luontotyyppien, eliölajien ja maiseman suojeluun. ET katsoo, että ehdotuksen muotoilu mahdollistaa varovaisuusperiaatteen soveltamisen yleisimminkin mihin tahansa luontoarvoon, mikä ei ole perustelua. Ei myöskään ole selvää mitä tarkoittaa ”merkittävä väheneminen tai häviämisen uhka”, koska tällaista terminologiaa ei muualla laissa käytetty. ET pitää epäonnistuneena myös ehdotettua muotoilua ”tieteellisen tiedon puutteesta tai sen epävarmuudesta”. Käytännössä kaikkeen ekologiseen tietoon ja selvityksiin liittyy epävarmuutta. Epävarmuutta liittyy aina erityisesti uusien toimintojen vaikutusten arviointiin, mutta myös nykyhetken tilannetta ja kehityssuuntaa kuvaaviin selvityksiin. Jos varovaisuusperiaate kirjoitetaan lainsäädäntöön, tulee sanamuotojen heijastaa tätä luontotiedon luonnetta. Hakijan toimittamat selvitykset hakemusasioissa ovat riittävät ja huomioonotettavissa, kun niihin ei liity kohtuullisesti täydennettävissä olevia huomattavia puutteita tai epävarmuuksia.

Ehdotuksen sanamuoto viittaa välittömään uhkaan mm. torjumis- ja lieventämistoimenpiteiden lykkäämisen kiellon myötä. ET:llä ei ole huomautettavaa tilanteeseen, jossa luonto-arvoja otetaan suojelun piiriin esim. suojellun luontotyypin tai erityisesti suojeltavan eliölajin rajauspäätöksen tai suojelualueen perustamisen kautta. Näissä päätöksissä voidaan noudattaa varovaisuusperiaatetta sekä tarvittavaa kiireellisyyttä. Ehdotuksen mukainen muotoilu ei kuitenkaan sovi hakemusasioihin, kuten ehdotuksen perusteluissa viitattuihin poikkeuslupiin. Hakemusasioissa ei ole kysymys ”kiireellisiä toimia” edellyttävästä uhkasta. On myös huomioitava, että olemassa olevan lupaehtojen mukaisen toiminnan mahdollisesti aiheuttamiin luontovaikutuksiin ehdotetun pykälän muotoilu ei ole lainkaan sovellettavissa.

Perustelujen mukaan ehdotuksen muotoilun taustalla on kansainvälisen yleissopimuksen sanamuoto ja periaatteen aukikirjoittaminen selkeyttää oikeustilaa lisäämällä lainsäädännön ennakoitavuutta ja läpinäkyvyyttä. Perusteluista poiketen ET näkee pykälän hämärtävän oikeustilaa sekä tuovan merkittävää epävarmuutta esim. toiminnanharjoittajien hakemusasioiden harkintaan.

Kaivosteollisuus ry: Varovaisuusperiaatteen lisäämisen tarvetta ei ole kyetty perustelemaan vakuuttavalla tavalla ehdotuksessa.

Kalatalouden keskusliitto ry: Varovaisuusperiaatteen kirjaus sinänsä informatiivisena lisänä on perusteltu. Huomiota tulee kiinnittää siihen, että periaatteen kirjaaminen lainsäädäntöön auki ei välttämättä omaa vaikutuksia ensivaikutelmaltaan juridisesti, mutta sillä voi olla tosiasiallinen vaikutus esimerkiksi viranomaisten päätöksentekoon. On vaara, että viranomaisen päätöksenteko muuttuu vain siitä syystä, että periaate on vaikuttavampi ja enemmän esillä, kun se on kirjattu lakiin auki. Huomattavaan osaan viranomaispäätöksiä ei haeta muutosta, joten periaate vaikuttaisi tosiasiallisesti jäämällä tältä osin tuomioistuinkontrollin ulkopuolelle. Vaarana on, että periaate saa vahvemman aseman kuin oikeuskäytäntö on tarkoittanut hallintomenettelyssä. Pahimmassa tapauksessa periaatteesta voi tulla lakiin kirjattuna perustelu, johon nojataan joka tilanteessa, vaikka siihen ei olisi tarvetta ja varsinkin silloin, kun muuta sanottavaa hakemuksesta ei viranomaisella olisi. Periaatteen käytön kynnys voisi alentua enemmän, kuin mikä on tarkoitus.

Koneyrittäjät ry, Metsäteollisuus ry: Ei kannata varovaisuusperiaatteen lisäämistä luonnonsuojelulakiin. Se lisäisi periaate lakiin kirjoitettuna tulkinnanvaraisuutta ja vähentäisi ennakoitavuutta, koska varovaisuusperiaate on vaikutuksiltaan epäselvä.

Metsänhoitoyhdistys Keski-Suomi: Varmuuden vuoksi voidaan estää toiminta vaikka ei ole missään mitään varmaa tietoa asian pohjaksi. Tämän pykälän soveltamiseksi pitäisi olla vahvat perusteet -vaikutukset esim. metsien uudistamiseen ja muihin metsien käsittelyihin? Varmaan tarpeellinen esim. jonkun ison teollisuuslaitoksen toiminnan keskeyttämiseksi kun ilmenee hälyyttäviä seikkoja mutta yleistyykö käyttö kun kirjataan suoraan lakiin? Voiko tähän vedota mikä tahansa taho missä tahansa asiassa?

MTK ry: Ei kannata varovaisuusperiaatteen sisällyttämistä luonnonsuojelulakiin. MTK ry huomauttaa, että ennakoitavuutta ja läpinäkyvyyttä on periaatteen olemassaolon tunnustamisen sijaan syytä arvioida erityisesti periaatteen vaikutusten näkökulmasta. Varovaisuusperiaatteen lisääminen lakiin heikentäisi luonnonsuojelulain ennakoitavuutta ja soveltamisen yhdenmukaisuutta.

MTK ry:n näkemyksen mukaan vaikuttaa perusteluissa jäävän epäselväksi ja tulkinnanvaraiseksi, missä määrin varovaisuusperiaate olisi lopulta otettava huomioon eri asiayhteyksissä. MTK ry kiinnittää huomiota myös siihen, että ehdotettuun sanamuotoon sisältyisi monia määrittelemättömiä ja siten tulkinnanvaraisia kohtia. Toiminnanharjoittajien näkökulmasta ennakoimattomuus ja lain tulkinnan arvaamattomuus eivät täytä oikeusturvan takeita.

Perustelut ovat puutteelliset, koska niissä ei pohdita, voisiko ehdotetun pykälän sisällyttäminen luonnonsuojelulakiin vaikuttaa jollakin tavalla muun lainsäädännön tulkintaan. Myöskään periaatteiden keskinäistä suhdetta ei kuitenkaan tarkastella. Olisi syytä arvioida esimerkiksi sitä, miten yhden periaatteen sisällyttäminen lakiin mahdollisesti muuttaisi eri periaatteiden muodostaman kokonaisuuden tasapainoa. MTK ry pitää mahdollisena, että varovaisuusperiaatteen merkitys korostuisi perusteettomasti, mikäli siitä säädettäisiin laissa. Perustelut ovat myös osin ristiriitaisia: yhtäältä niiden mukaan kyse olisi ennakoitavuutta ja läpinäkyvyyttä parantavasta muutoksesta, mutta toisaalta todetaan ehdotuksella olevan merkittäviä välillisiä positiivisia vaikutuksia monimuotoisuuteen ja jää epäselväksi, miten merkittävät vaikutukset syntyisivät, jos ehdotettu pykälä ei muuttaisi oikeustilaa.

Vaikutuksia arvioitaessa ei ole paneuduttu välillisiin vaikutuksiin eikä eri lakien ja säännösten yhteisvaikutuksiin. Varovaisuusperiaatteen suhde esimerkiksi selvilläoloon tai uhanalaisten lajien ja luontotyyppien huomioonottamisvelvollisuuteen jää epäselväksi. Myös pykälän arviointi suhteessa omaisuudensuojaan ja elinkeinovapauteen, perusoikeuksien yleisiin rajoitusedellytyksiin sekä oikeusturvan takeisiin on varsin vähäistä.

MTK Pohjois-Karjala ry: Maataloudessa on mahdotonta välttää monimuotoisuuden vähentämistä, jos puhutaan vaikka rikkaruohojen torjunnasta mekaanisesti tai kemiallisesti. Lähtökohtaisesti peltoviljelyssä pyritään tuottamaan mahdollisimman ”puhdas”, jossa hyvin vähän muiden lajien siemeniä tai rikkakasveja. Tämä perustavoite on lähtökohtaisesti ristiriidassa monimuotoisuuden kanssa.

Tavoitteena voisi paremminkin olla monimuotoisuuden lisääminen esim. suojakaistoilla tai luonnonhoitopelloilla. Tavoitteiden asettaminen kuuluu viranomaisille ja kansallisille työryhmille, joista johdetaan ohjeistus tilatasolle. Ei ole järkevää lisätä viljelijöiden työtaakkaa ja kustannuksia enää uusilla velvoitteilla, jotka suurella todennäköisyydellä eivät ainakaan lisää motivaatiota käytännön toimiin. Lopputuloksena olisi minimi käytännöt ja mahdollisimman alhaisilla kuluilla.

Rakennusteollisuus RT: Ei kannata varovaisuusperiaatteen lisäämistä luonnonsuojelulakiin. Varovaisuusperiaate ohjaisi tämän lain mukaisten säännösten tulkintaa tilanteissa, joissa kyse on merkittävien vahingollisten vaikutusten aiheutumisen vaarasta, mutta vaikutuksiin ja niiden arviointiin käytettävissä oleva tieto on epävarmaa. Merkittävyyden arviointi on aina tapauskohtaista, riippuen esimerkiksi toiminnan luonteesta ja suojellun kohteen uhanalaisuudesta tai muusta erityisestä merkityksestä.

Periaate on ollut osa lainsäädäntöä jo nyt mutta varovaisuusperiaate on kirjattu liian yleisellä tasolla ja sen soveltaminen jää epäselväksi. Jää epäselväksi, mistä perusteluissa todetut merkittävät positiiviset vaikutukset syntyvät, jos periaate ei muuta olemassa olevaa käytäntöä.

Toiminnanharjoittajan näkökulmasta ehdotus vähentää merkittävästi lupaprosessien ennakoitavuutta ja lisää sääntelyn tulkinnan epävarmuutta. Luonnon monimuotoisuutta koskeviin selvitykseen liittyy aina merkittävässä määrin epävarmuutta ja ehdotus voi tuoda merkittäviä haasteita uuden toiminnan luvitukseen.

SLC rf: Understöder inte inkludering av försiktighetsprincipen på grund av oklara konsekvenser i praktiken, indirekta konsekvenser och samverkan med annan reglering. Ansvar av krävande expertis i artidentifiering eller motsvarande kan inte överföras till privata personer på ett orimligt sätt.

Suomen Tuulivoimayhdistys ry: Pykälän muotoilu on ongelmallinen, koska mainittua luonnon monimuotoisuutta ei ole määritetty lainsäädännössä. On riski, että esitetyssä muodossa varovaisuusperiaatetta voi soveltaa mihin tahansa luontoarvoon, kun tähän asti sääntely on perustunut laissa yksilöityihin luontotyyppeihin, eliölajeihin ja maiseman suojeluun. Lisäksi tutkimustiedossa on aina olemassa epävarmuus, jolloin edellä oleva muotoilu voi johtaa jo nyt laajojen selvitysvelvollisuuksien lisääntymiseen entisestään.

METO – Metsäalan Asiantuntijat ry: Varovaisuusperiaatteen mukaan ottaminen lakiin ei ole perusteltua. Varovaisuusperiaatteen ottaminen mukaan aiheuttaa huomattavia tulkintavaikeuksia ja johtopäätöksiä tieteellisiin näyttöihin perustumatta. Tämän pykälän mukaan ottaminen vaikeuttaa lainkäytön ennakoitavuutta, selkeyttä ja läpinäkyvyyttä.

Kemijoki Oy: Luonnonsuojelulakiin ei tule lisätä varovaisuusperiaatetta koskevaa säännöstä osaksi kirjoitettua pakottavaa oikeutta. Varovaisuusperiaatteen tapauskohtainen velvoittavuus ennakkotapausten ja oikeudellisen periaatteen tasolla on hyväksyttävissä. Varovaisuusperiaate johtaa usein epätodennäköisten vahingollisten ympäristövaikutusten minimointiin varmuuden vuoksi. Varovaisuusperiaatteen säätäminen velvoittavaksi periaatteeksi johtaa suurella todennäköisyydellä siihen, että lupahakemuksia tultaisiin enenevässä määrin epäämään ja lupapäätöksiin lisäämään varmistavia lupamääräyksiä hyvin vähäisenkin tiedollisen epävarmuuden perusteella. Varovaisuusperiaatteen lisääminen lakiin heikentäisi elinkeinotoiminnan ja luonnonsuojelusäännösten soveltamisen ennakoitavuutta sekä antaisi lainsoveltajalle liian suuren harkintavallan ympäristöoikeudellisessa päätöksenteossa. Perusoikeussäännösten perustuslakivaliokunnan vahvistamien rajoitussääntöjen mukaan rajoitusten tulee olla tarkkarajaisia ja riittävän täsmällisesti määriteltyjä. Rajoitusperusteen tulee olla hyväksyttävä, painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatima sekä välttämätön hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi (suhteellisuusvaatimus). Rajoitusten olennaisen
sisällön tulee ilmetä laista. Perustuslain elinkeinovapautta ja omaisuudensuojaa vahvasti rajoittava varovaisuusperiaate ei täytä perusoikeuksien rajoitusedellytyksiä.

7-9 §:

Eläinvihreät ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Jyväskylän seudun yhdistys, Tringa ry, Meidän metsämme –kansalaisryhmä: kannattaa esitettyjä periaatteita.

WWF Suomi: Varovaisuusperiaatteen osalta lakiehdotusta tulisi perusteluissa täsmentää siten, että varovaisuusperiaate estää luonnonsuojelulaista poikkeamisen sallimisen, jos on epävarmaa, täyttyvätkö laissa asetetut poikkeamisen edellytykset. Tämä lisäys olisi tarpeellinen erityisesti rauhoitettujen eläinlajien suojelusta säädettyjen poikkeusten kannalta.

Yksityishenkilö KK: Tämä on tärkeä lisäys, joka tekee laissa näkyväksi oikeuskäytännössä jo vahvistuneen periaatteen. Periaate avustaa lakiluonnoksen säännösten punnintatilanteissa ja niiden tuloksen ennakoinnissa.

8 § Selvilläolo

Maa- ja metsätalousministeriö: Ehdotettua selvilläolovelvollisuutta koskevaa säännöstä ei tule ottaa lakiin. Säännös on epämääräinen ja siihen on yhdistetty mukaan myös mitigaatiohierarkia. Säännöksestä ja sen perusteluista ei saa riittävän täsmällistä käsitystä siitä, miten laajaa selvilläoloa säännöksen perusteella voitaisiin edellyttää. Säännös jättää soveltajalle aivan liian paljon harkintavaltaa ja yhdistettynä säännöksen perusteluihin se ei ole riittävän täsmällinen.

Pykälän perusteluissa mainittu ympäristönsuojelulaissa tarkoitettu selvilläolovelvollisuus antaa ehdotuksesta virheellisen kuvan, koska mm. ympäristönsuojelulain mukainen selvilläolovelvollisuus kohdistuu vain ammattimaiseen toiminnanharjoittavaan, kun LSL.iin ehdotettu selvilläolosäännös olisi yleinen ja kohdistuisi kaikkiin. Sillä, otsikoidaanko pykälä ”selvilläoloksi” vai ”selvilläolovelvollisuudeksi”, ei ole merkitystä, kun säännöksessä velvollisuus asetettaisiin.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että yhdistettynä luonnonsuojelun tietojärjestelmää ja mm. 68 §:ssä tarkoitettua automaattisuojelua koskeviin ehdotuksiin, ehdotettu selvilläolovelvollisuus muuttuu selvilleottovelvollisuudeksi. Vahva oletus on, että selvilläolovelvollisuus merkitsee nykyistä laajempaa toimimisvelvoitetta, mistä aiheutuu esim. maanomistajalle tai toiminnanharjoittajalle kustannuksia. Perusteluissa ei kuitenkaan ole arvioitu selvilläolovelvollisuuden taloudellisia vaikutuksia oikeastaan ollenkaan, vaikka kyse on uudesta velvoitteesta.

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 8 §:n koskee selvilläoloa. Pykälän tarkoitus ja itsenäinen käyttöala jäävät epäselväksi. Ilmeisesti pykälää ei olisi tarkoitettukaan sellaisenaan velvoittavaksi, eikä sitä oikein voikaan yleisesti velvoittavaksi säätää sen laajuus ja yleisyys huomioon ottaen. Pykälän luonne tavoitteellisena, muuta lainsäädäntöä ohjaavana periaatteellisena säännöksenä velvoittavuuden sijaan tulisi käydä selvemmin ilmi lakitekstistä. Pelkän ”velvollisuus” sanan käyttämättä jättäminen pykälän otsikossa ei ole riittävää, mikäli pykälä muutoin kirjoitetaan velvoittavaan muotoon.

Etelä-Savon maakuntaliitto: 8 §:n vaikutukset yksityisen ihmisen oikeusasemaan on selvennettävä.

Kainuun liitto katsoo, että luonnoksen säädöksiin liittyy vielä epäselvyyttä ja tulkinnanvaraisuutta. Esimerkiksi 8 §:n mukaan jokaisen on riittävällä tavalla oltava selvillä toimintansa vaikutuksista luonnon monimuotoisuudelle ja maisemalle sekä toimintatavoista, joilla haitallisia vaikutuksia voidaan välttää ja vähentää, siinä laajuudessa kuin kohtuudella voidaan edellyttää. Selvillä olon kohteena ovat vaikutukset “luonnon monimuotoisuudelle ja maisemalle", mikä on abstraktiutensa ja laajuutensa vuoksi vaikeasti hahmottuva vaatimus ja edellyttää vielä selkeyttämistä jatkovalmistelussa. Kainuun liiton mielestä on erittäin tärkeää, että lainsäädännön uudistamisessa otetaan riittävästi huomioon kaavoituksen sekä erilaisten ympäristöllisten lupamenettelyjen sujuvuus ja vältetään lisäresursseja edellyttäviä viranomaistyön ja -velvoitteiden lisäämistä.

Lapin liitto: Säädösluonnos on tältä osin laajalti velvoittava, ja perustelujen mukaan velvoittaa myös muiden kuin LSL:n mukaisten menettelyjen yhteydessä. Jos toimijan oma toiminta ei muutu, mutta luonnon olosuhteet muuttuvat jostain muusta syystä, mitä siitä seuraa?

Satakuntaliitto: Varovaisuusperiaate, selvilläoloa koskeva velvollisuus ja ympäristötietoisuuden edistäminen ovat uusia ja tarpeellisia pykäliä. Kuntien ympäristökasvatusta ja tietoisuutta edistävien toimien lisäämiseksi olisi syytä varata budjetissa erillinen hankerahoitus, joka voisi toimia kannustimena edellä mainittujen toimien lisäämiseksi.

Suomen Kuntaliitto ry: 8 §. Säännöksellä olisi perustelujen mukaan tulkinta-/ohjausvaikutusta myös muiden kuin LSL:n mukaisten menettelyjen yhteydessä. Säädösteknisesti ilmeisesti on kuitenkin tarkoitettu, että vaikutus kohdistuisi ensisijaisesti erilaisten toimijoiden ja kansalaisten ohjaamiseen LSL:n perusteella.

Säännöksen ja sen perustelujen perusteella jää epäselväksi, olisiko muun lain mukaisella lupaviranomaisella velvoite jollain tapaa valvoa säännöksen noudattamista ja voitaisiinko säännökseen vedota selvitysvelvoitteisiin liittyvissä kysymyksissä. Ympäristöllisten lupalakien mukaisissa menettelyissä hakija/toiminnanharjoittaja vastaa tarvittavista selvityksistä.

Selvilläolovelvollisuuden ”luonne” on jossain määrin epäselvä: tuleeko jokaisen olla selvillä luonnon olosuhteiden muutoksista, vaikka omassa toiminnassa ei tapahtuisi muutosta. Selvilläolon kohteena ovat vaikutukset “luonnon monimuotoisuudelle ja maisemalle”, mikä on abstraktiutensa ja laajuutensa vuoksi vaikeasti hahmottuva vaatimus.

Helsingin kaupunkiympäristölautakunta: Selvilläolovaatimuksen osalta jää epäselväksi, millä tavalla velvollisuus voi kohdistua kuntiin. Hallituksen esityksessä tulisi selkeästi todeta, ettei säännöksen tarkoituksena ole muuttaa oikeustilaa kuntien osalta.

Turun kaupunki: Ympäristöllisten lupalakien mukaisissa menettelyissä toiminnanharjoittaja vastaa tarvittavista selvityksistä eikä lupaviranomaisella ole niitä velvoitetta tuottaa eikä tämä ole valvontaviranomaisen näkökulmasta katsottuna ongelmallista. Pykälän perustelujen mukaan luonnonsuojelulaissa tarkoitetun selvilläoloa koskevan säännöksen soveltamisala olisi luonteeltaan ympäristösuojelulaissa tarkoitettua, yksinomaan toiminnanharjoittajiin kohdennettua selvilläoloa yleisempi. Riittävyyden arvioinnissa on tarpeen ottaa huomioon selvilläolon kohtuullisuus ja muut erityispiirteet, sillä riittävän selvilläolon arviointi on väistämättä tapauskohtaista. Selvilläolovelvollisuuden luonne on jossain määrin epäselvä.

Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS: Luomus pitää erittäin tärkeänä selvilläolovelvollisuuden lisäämistä lain yleisiin säännöksiin. Tämä liittyy keskeisesti luontotietoon. Suomessa kerätään paljon digitaalista luontotietoa, jota pyritään saamaan yhä laajemmin yhteiskunnan käyttöön (mm. Luomuksen ylläpitämä Suomen Lajitietokeskus). Selvilläolovelvollisuus on myös hyvin linjassa perustuslain 20§ kanssa.

Suomen ympäristökeskus SYKE: Selvilläolovelvollisuuteen olisi tullut lisätä myös yleinen haittojen minimointivelvollisuus muiden ympäristölakien tapaan.

Luontopaneeli kannattaa selvilläolovelvollisuuden lisäämistä lain yleisiin säännöksiin ja muutenkin lakiin. Modernissa tietoyhteiskunnassamme on paljon digitaalista luontotietoa, joka tulee saada laajemmin yhteiskunnan käyttöön. Jotta aineistojen saanti kaikille sitä tarvitseville on helposti saatavilla, viime aikoina on kehitetty esimerkiksi lajitietokeskusta. Aineistojen luotettavuuteen on panostettu ja sisään tulevalla aineistolla on erilaisia laatuluokkia metatiedoissa aineiston lähteestä riippuen. Lajitietokeskuksessa on olemassa havaintojen annotointijärjestelmä, jossa asiantuntijoilla on mahdollisuus muokata lajihavaintojen luotettavuutta. Tämä auttaa aineiston laajamittaisessa käytössä.

Selvilläolovelvollisuus on myös hyvin linjassa perustuslain 20§ kanssa, jossa ympäristöperusoikeussäännöksen ensimmäisen momentin mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille.

Luontopaneeli katsoo, että luonnon kokonaisheikentymättömyystavoite, josta hallituksen esityksen perusteluissa puhutaan, edellyttää, että selvilläolovelvoitteen tulisi koskea kaikenlaista luontoa heikentävää toimintaa eikä esimerkiksi metsien käyttöä, joka rajataan 2§ luonnonsuojelulain soveltamisalan ulkopuolelle, tulisi rajata selvilläolovelvoitteen ulkopuolelle.

Ympäristötiedon foorumi: Varovaisuusperiaate, selvilläolovelvollisuus ja ympäristötietoisuuden edistäminen ovat erittäin tärkeitä ja luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittäviä myönteisiä muutoksia lakiin. Pykälät korostavat ajantasaisen ympäristötiedon hankkimisen, ylläpidon ja tutkimuksen roolia osana ympäristöä koskevaa toimintaa ja päätöksentekoa.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia: Pidän selvilläoloa koskevaa säännöstä ongelmallisena perusoikeuksien kannalta. Perusteluista ei käy yksiselitteisesti ilmi, miten säännös konkretisoituu eri toimijoiden tekemisissä, mitä vaikutuksia pitäisi tarkastella tai kenen niitä valvoa. Säännöksen tarkoitusta hämärtää esitetyt rinnastukset lupalakeihin, kuten ympäristönsuojelulakiin ja jätelakiin, joissa selvilläolovelvollisuus liittyy ympäristöluvanvaraisen toiminnan toiminnanharjoittajan velvollisuuteen olla selvillä toimintansa ympäristövaikutuksista, ympäristöriskeistä ja niiden hallinnasta sekä haitallisten vaikutusten vähentämismahdollisuuksista. Yleisen selvilläolovelvoitteen lisäksi voimassa olevissa säädöksissä selvilläolovelvollisuus konkretisoituu toiminnan vaikutusten tarkkailuna ja mm. lupamääräysten noudattamisen proaktiivisena valvontana.

Katson, että luonnonsuojelulaki osaltaan kyllä toteuttaa perustuslain 20 §:n vaatimuksia, mutta ympäristövastuusäännös ei mahdollista perustuslain näkökulmasta rajoittamattomia mahdollisuuksia säännellä luonnosta ja sen monimuotoisuudesta esimerkiksi yksinomaan luonnontieteellisistä lähtökohdista ympäristöperusoikeuden toteuttamista tukevia säännöksiä ilman, että myös muut perusoikeudet otetaan huomioon. Ehdotettujen säännösten arviointia suhteessa omaisuudensuojaan ja elinkeinovapauteen sekä perusoikeuksien yleisiin rajoitusedellytyksiin olisi tarpeen täydentää.

Oikeuskanslerinvirasto: Konkretisoinnin tarvetta liittyy erityisesti vielä ehdotuksen luonnonsuojelulaiksi 8 §:n selvilläoloperiaatteeseen. Varovaisuus- ja selvilläoloperiaatteiden sisällön selostus säännöskohtaisissa perusteluissa ja lakiehdotuksen 7 ja 8 §:ssä on sinänsä asianmukainen. Selvilläoloperiaatteen konkreettinen sisältö ja vaatimukset yksilön toiminnalle eivät juurikaan kuitenkaan ilmene 8 §:stä, koska kyseessä on kaikille suuntautuva ja siten hyvin erilaista sisältöä eri asiayhteyksissä omaava, hyvin yleinen säännös. Onkin harkittava vielä, olisiko periaatteen sisältöä mahdollista myös pykälän tasolla avata enemmän, kun periaatteelle haetaan kuitenkin oikeuskäytännössä todetun vaikutuksen lisäksi ilmeisesti uuttakin tulkintavaikutusta tai se voi lakiin ottamisen johdosta sellaista saada.

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Selvilläolopykälän (8§) lisääminen selkeyttää hallinnon ja toimijoiden työnjakoa. Toisaalta on haastavaa arvioida esimerkiksi yksityishenkilöiden valmiuksia ymmärtää luonnonsuojelulain vaatimuksia ja toimintansa ekologisia vaikutuksia. Luontotiedon selvittämisen osalta jää edelleen jossain määrin epäselväksi erityisesti pienten hankkeiden osalta, kenen tulee selvittää toiminnan kohteena olevat tarkemmat luontoarvot.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Lakiluonnokseen kuuluu yhtenä osana selvilläoloa koskeva 8 §, jonka mukaan jokaisen on riittävällä tavalla oltava selvillä toimintansa vaikutuksista luonnon monimuotoisuudelle ja maisemalle sekä toimintatavoista, joilla haitallisia vaikutuksia voidaan välttää ja vähentää, siinä laajuudessa kuin kohtuudella voidaan edellyttää. Liikenne ja infrastruktuuri -vastuualue toteaa, että yksittäisen maanomistajan kannalta olisi tarpeellista vielä selventää, kuinka kattavasta selvilläolosta on kyse. Ehkä selvilläoloa voitaisiin avata myös joidenkin esimerkkien avulla.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Luvun 7 §:sä säädettäisiin varovaisuusperiaatteesta ja 8 §:ssä selvilläolovelvollisuudesta. Lain esitöissä todetaan, että molemmat tulevat ympäristöoikeudellisina periaatteina jo nykyisellään huomioitavaksi luonnonsuojelulain tulkinnassa eikä periaatteiden kirjaamisella lakiin näin ollen olisi merkittävää vaikutusta lain soveltamiseen. Tältä osin on syytä huomata, että tosiasiallisesti lain tasolle nostettuna em. periaatteet tullevat aiempaan selvemmin ohjaamaan lain tulkintaa viranomaisessa.

Vaikka oikeustila muutoksen myötä ei merkittävästi muuttuisikaan, sekä varovaisuusperiaatetta että selvilläolovelvollisuutta koskeva uudistus korostaisi kuitenkin erilaisten toimien luontovaikutusten tunnistamisen ja arvioimisen tärkeyttä, mitä voidaan pitää luonnonsuojelun toteuttamisen kannalta myönteisenä asiana. Selvilläolovelvollisuuden konkretisoitumisen kannalta luonnonsuojelun tiedonhallinnan kehittämisellä on keskeinen merkitys. Luontoa koskevan tiedon on oltava helposti saavutettavassa muodossa niin kansalaisille kuin muillekin toimijoille.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Selvilläolovelvollisuus on kannatettava lisäys luonnonsuojelulakiin, vaikkakin jää tavoitteelliseksi ja valitettavan passiiviseksi kirjaukseksi. Pykälästä on jätetty pois aiemmissa versioissa ollut ”ja huolehdittava siitä, että luonnolle ja maisemalle aiheutuvat haitat vältetään tai ne jäävät mahdollisimman vähäisiksi.” Jotta pykälällä olisi riittävästi vaikuttavuutta tulisi em. kirjaus palauttaa.

Maanmittauslaitos: Pykälässä 8 säädettäväksi ehdotettuun selvillä oloon liittyy taloudellisten vaikutusten arvioinnin haasteita.

Metsähallitus: Selvilläolo-periaate on luonteeltaan hyvin yleisluonteinen, mitä on korostettu perusteluissa. Yleisluonteisuudestaan huolimatta tällä periaatteella on lakiin kirjattuna toivottavasti yhteiskuntaamme oma ”signaalivaikutuksensa”. Perusteluissa selvilläolo kytketään lain 13 luvussa säädettyyn luonnonsuojelun tietojärjestelmään toteamalla mm., että ”tietojärjestelmästä saatavilla olevat tiedot tukisivat merkittävällä tavalla selvilläolon toteutumista…”. Metsähallitus korostaa kuitenkin tässä sitä, että luonnonsuojelun tietojärjestelmään luettavat tietojärjestelmät eivät ainakaan nykyisellään ole kuin pieneltä osin avoimia ja kaikkien käytettävissä. Avoimuuden osalta tulee aina huomioida tietojärjestelmien mahdollisesti sisältämät salassapidettävät tiedot ja niiden julkisuuslaillinen suoja.

Museovirasto: Esitetään muotoilua ”JOKAisen on riittävällä tavalla oltava selvillä toimintansa vaikutuksista luonnon monimuotoisuudelle, maisemalle ja kulttuuriperinnölle sekä toimintatavoista, joilla haitallisia vaikutuksia voidaan välttää ja vähentää, siinä laajuudessa kuin kohtuudella voidaan edellyttää.”

Ruokavirasto: Pykälän mukaan jokaisen olisi riittävällä tavalla oltava selvillä toimintansa vaikutuksista luonnon monimuotoisuudelle ja maisemalle sekä toimintatavoista, joilla haitallisia vaikutuksia voidaan välttää ja vähentää, siinä määrin kuin kohtuudella voidaan edellyttää. Ruokavirasto pitää kyseistä tavoitetta käytännön kannalta kunnianhimoisena. Mikäli tällaista edellytetään, asiasta on myös tiedotettava ja ohjeistettava kansalaisia siten, että vaatimus on tiedossa. Ehdotettu kohta on haasteellinen myös siitä syystä, että lähes kaikki toiminta vaikuttaa luontoon jollain tavalla. On tulkinnanvaraista, mitä tässä kohdassa tarkoitetaan riittävällä tavalla selvillä ololla ja kohtuudella, minkä vuoksi näitä ehdotetaan selvennettäväksi esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Suomen metsäkeskus: Selvilläolovelvollisuus yhdistettynä varovaisuusperiaatteeseen voisi edellyttää hyvinkin perusteellista toimenpiteiden vaikutusarviointia. Tämä voisi jo sinällään käytännössä estää sellaiset lupaa tai poikkeusta edellyttävät toimenpiteet, joiden kannattavuus on heikko, vaikkei merkittäviä vaikutuksia luonnonsuojelulailla suojattaviin arvoihin lopulta olisikaan.

Luonnonsuojelulakia toimeenpanevien viranomaisten vastuulle jäisi tulkita periaatesäännösten sisältöä esitysluonnoksen perusteluissa kuvatulla tavalla niin, että nykyinen oikeustila ei muuttuisi merkittävästi. Varsin todennäköisen seuraus kuitenkin olisi, että velvoitteet, vaikka ne sinänsä ovatkin periaateluontoisia, lisäisivät viranomaisneuvonnan ja ajantasaisen luontotiedon tarvetta, millä voidaan ennakoida olevan kustannusvaikutuksia. Esitysluonnokseen sisältyvästä vaikutusarvioinnista tämä ei käy ilmi.

Selvilläolo on lakiehdotuksessa kytketty myös 13 §:ssä säädettävään luonnonsuojelun tietojärjestelmään, jonne tallennetut tiedot tukisivat selvilläolovastuuta. Lajitietoa on saatavana avoimena palveluna Lajitietokeskuksessa ja sen viranomaisportaalissa. Lajitiedon laadussa (ajantasaisuus, sijaintitarkkuus, lajihavaintomäärät alueittain) on vielä paljon kehitettävää. Aineiston epätasaisuuden vuoksi selvilläolovelvoite voi saattaa kansalaiset ja toimijat eriarvoiseen asemaan arvioitaessa mahdollisuuksia velvoitteen toteuttamiseen.

Väylävirasto: Säännös velvoittaa toiminnanharjoittajaa olemaan yleisellä tasolla selvillä toimintansa vaikutuksista luonnon monimuotoisuuteen, mikä Väyläviraston käsityksen mukaan toteutuu jo nykyisellään (suunnittelu, kunnossapidon toimet jne.). Säännöksen tulisi Väyläviraston näkemyksen mukaan kytkeytyä ensisijaisesti laissa olevaan muuhun sääntelyyn, kuten lajirauhoitussäännöksiin ja –kieltoihin, ja ohjata toimintaa muun sääntelyn soveltamisessa. Ehdotusluonnoksen vaikutusten arviointia koskevassa luvussa 4.2.4 on todettukin Väyläviraston tärkeäksi näkemä periaate, ettei säännös velvoita toiminnanharjoittajia tai muita tahoja yleisen ympäristötiedon tuottamiseen.

Saamelaiskäräjät kannattaa esitystä. Ottaen huomioon § 6, on tarkoituksenmukaista, että pykälään lisättäisiin maininta selvilläolovelvoitteesta saamelaiskulttuurille ja elinkeinoille kohdistuvista vaikutuksista.

Bioenergia ry: Sanamuodoistaan huolimatta tämä pykälä koskenee vain yksityishenkilöitä. On hyvin epäselvää, miten ”kohtuus” yritysten tapauksessa tulkittaisiin. "Ilmastonmuutoksen hillinnän tavoitteella tai varovaisuusperiaatteella voi olla tulkintavaikutusta myös muiden lakien mukaisessa hankkeiden lupakäsittelyssä." Tässä lauseessa tavoite on muuttunut ilmastonmuutoksen hillinnäksi – ei hillinnän edistämiseksi.

Energiateollisuus ry: ET näkee puutteena, että selvilläolo koskee laissa määrittelemätöntä ”luonnon monimuotoisuutta” sekä lisäksi ”maisemaa”. Selvilläolo tulee liittää laissa yksilöityihin luontotyyppeihin, eliölajeihin ja maisemaan. Tämän ajatuksen sijaan ehdotuksen perusteluissa tuodaan esille luonnon monimuotoisuuden kokonaisvaltaisuus. Laissa yksilöityjenkin lajien ja luontotyyppien havaitseminen, tunnistaminen ja rajaaminen vaatii mittavaa asiantuntijatyötä. Tietoa esim. uhan-laisten lajien ja luontotyyppien esiintymisestä on vielä puutteellisesti saatavilla. Lähtökohtana tulee olla, että selvilläolo tulee kytkeytyä saatavilla olevaan esiintymistietoon ja siihen pohjautuvaan tietoon oman toiminnan vaikutuksista. ET näkee erityisesti selvilläolon yleisesti maisemavaikutuksille erittäin ongelmallisena asian subjektiivisuuden vuoksi. ET pitää hyvänä, että ehdotuksessa ovat mukana ajatukset ”riittävästä tavasta” ja ”kohtuudesta”.

Vaikutukset lajeihin, luontotyyppeihin ja maisemaan liittyvät hankkeen rakentamisvaiheen aikana toteutuviin maankäyttömuutoksiin sekä toiminnan vaikutuksiin. Nämä arvioidaan ns. lupahankkeiden osalta hankkeen hyväksymiseen liittyvissä kaavoitus- ja lupamenettelyissä. Näitä menettelyissä koskevissa laeissa on mittavat velvoitteet asioiden selvittämiselle toiminnan aloittamiseksi ja vaikutusten seuraamiselle toiminnan aikana. ET näkeekin, että ehdotuksen soveltamisalasta tulee rajata pois ennakkohyväksymismenettelyn alaisten hankkeiden toimijat. Näin selvilläolo loisi vastaparin ”jokamiehen oikeuksille” eikä tuottaisi päällekkäistä ja epäselvää lainsäädäntöä toiminnanharjoittajille.

Ehdotuksen perusteluissa on selvitetty selvilläolo-ilmaisun käyttöä, joka poikkeaa muussa lainsäädännössä omaksutusta selvilläolovelvollisuudesta. ET näkee, että ehdotus on edelleen selkeästi velvollisuuden muotoon kirjoitettu, ja sen muotoilua periaatteen suuntaan tulee harkita.

Kaivosteollisuus ry: Selvilläolovelvollisuuden tuominen luonnonsuojelulakiin ei ole toimiva ja tarpeellinen ratkaisu.

Koneyrittäjät ry: Koneyrittäjät näkevät, että esitetty uusi selvilläolovelvollisuus on hyvin laaja-alainen, ei tarkkarajainen ja siten epäselvä, eikä sitä pitäisi tämän sisältöisenä ottaa mukaan lakiin. Selvilläolovaatimukset pitää olla erilaiset eri töitä tekeville. Otetaan esimerkiksi vaikkapa puunkorjuu. Se kuuluu metsätalouteen ja pääosin metsälain alaisuuteen. Puunkorjuuketjussa löytyy erilaisin roolein toimivia tahoja; metsänomistaja, puunostaja, puunkorjuutyömaan suunnittelija puunkorjuupalvelun tuottaja, puunkorjuupalvelun ostaja. Mikä on selvilläolon vaatimus eri toimijoille. He kaikki toimivat yhden ja saman metsäkohteen ympärillä. Esityksessä on jäänyt selventämättä, mikä on riittävää selvilläoloa. Tämä lisää pykälän epämääräisyyttä. Selvilläolovaatimus näyttää perustelujen mukaan lähes kopioidun ympäristönsuojelulainsäädännöstä. Sen

alla vaatimukset kohdistuvat yleensä yksittäiseen toiminnanharjoittajaan ja hänen toimintansa päästöjen seurantaan sekä toiminnan vaikutusten arviointiin lupien myöntämiseen liittyen, jolloin tarkastelun kohde on melko selkeä ja rajattu. Lakien tulee olla tarkkarajaisia ja tämä vaatimus korostuu, kun kyse olisi jokaista kansalaista koskevasta sääntelystä.

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry: Varovaisuusperiaate ja selvilläolo ovat esimerkkejä säännöksistä, joiden käytännön vaikutukset jäävät epäselviksi. Lainvalmistelun yhteydessä on kuvattava tarkkarajaisesti, mitä säännös käytännössä tarkoittaa.

On tärkeää, että luonnonsuojelulain suhdetta muuhun lainsäädäntöön ei hämärretä. Yksityiskohtaisten perustelujen mukaan osa ehdotetuista säännöksistä sisältyisi jo muualle lainsäädäntöön ja myös niiden konkreettinen soveltaminen tapahtuisi pääosin muun lainsäädännön kautta.

Esimerkiksi ympäristönsuojelulaissa on toiminnanharjoittajaa koskevia selvilläolovelvoitteita. On nähtävissä, että lakiehdotus tältä osin lisäisi päällekkäistä sääntelyä, mikä ei ole perusteltua eikä tarkoituksenmukaista. Epäselväksi jää myös se, koskeeko selvilläolo esimerkiksi uhanalaisia lajeja ja luontotyyppejä. Selvilläolo velvollisuutena ei saa sisältöä lain aineellisesta sisällöstä, jolloin jää epäselväksi, mitä toiminnanharjoittajilta oikeasti edellytetään.

Metsäteollisuus ry: Luontotiedon kehittäminen ja hyödyntäminen ovat tärkeässä roolissa luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa. Metsäteollisuus pitää kuitenkin esitettyä, hyvin laaja-alaista velvoitetta selvilläoloon suorien ja välillisten vaikutustensa suhteen ennakoimattomana, eikä kannata sen lisäämistä luonnonsuojelulakiin.

Pykälä perusteluineen on käytännössä hyvin tulkinnanvarainen sen suhteen, millaista selvilläoloa eri tilanteissa voitaisiin edellyttää. On epäselvää, miten yhdenvertaisuus varmistettaisiin lain soveltamisessa, koska pykälä jättäisi lainsoveltajalle hyvin paljon harkintavaltaa. Lisäksi epäselvä selvilläolovelvoite siirtäisi vastuuta yhä enemmän maanomistajalle tai tätä edustavalle toimijalle, mikä heikentäisi luonnonsuojelulain hyväksyttävyyttä.

Muussa ympäristölainsäädännössä selvilläolovaatimus kohdistuu kuitenkin toiminnanharjoittajaan ja erilaisten päästöjen seurantaan sekä luontovaikutusten arviointiin lupamenettelyissä. Kyseiset velvoitteet ovat huomattavasti selkeämpiä ja rajatumpia kuin luonnonsuojelulakiin ehdotettu, kaikkiin kohdistuva yleinen selvilläolovelvoite toiminnan vaikutuksista luonnon monimuotoisuudelle.

Perustelujen mukaan luonnonsuojelulain selvilläolovelvoitetta voitaisiin soveltaa myös muiden lakien mukaisen toiminnan vaikutusten selvittämiseen. Mikäli kyseisten lakien velvoitteita katsottaisiin tarpeellisiksi kehittää luonnon monimuotoisuuden osalta, on muutokset selvyyden vuoksi syytä tehdä suoraan kyseisiin lakeihin.

Metsänhoitoyhdistys Keski-Suomi: Jää epäselväksi, mitä metsänomistajalta voidaan vaatia, pitääkö tilata (maksullisia) selvityksiä ja inventointeja, miten tätä tulkitaan, miten informoidaan maanomistajaa kiinteistöllä tehtävästä luontoarvoihin liittyvistä selvityksistä tai päätöksistä. Maanomistajan kuuluu saada haitasta käypä korvaus.

Metsänhoitoyhdistys Pirkanmaa ry: Selvilläolovelvollisuuden osalta on epäselvää, miten ja milloin maanomistajien pitäisi selvittää lisää omalla kustannuksellaan luontoarvoja. Ongelma tulisi eteen esimerkiksi maisematyölupaa haettaessa. Lakiin tarvitaan pykälä luonnon monimuotoisuuden edistämisen rahoituksesta.

Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Karjala: On epäselvää, miten pykälä käytännössä vaikuttaisi. Tämä vaikeuttaa hyvin suuresti käytännön toimintaa ja luo ylimääräistä painetta etenkin kenttätyötä tekevälle henkilöstölle. Asiat ovat tulkinnanvaraisia (mitä on ”riittävällä tavalla”, mitä on todelliset vaikutukset monimuotoisuudelle esim. taimikonhoidossa…), selkeitä rajauksia ei ole määritetty, päätökset kuitenkin pitää pystyä tekemään kertakäynnillä maastossa, tietojärjestelmät eivät tue tätä (eivät mitkään julkiset tietovarannot, eivätkä metsätoimijoiden omat)

Luontoarvot joudutaan joka tapauksessa ottamaan huomioon kaikessa toiminnassa, mutta tälle tasolle vietynä selvittämisen kustannukset nousevat täysin kohtuuttomiksi ja vaarantavat kannattavan metsätalouden harjoittamisen ja palveluntarjoajien mahdollisuuden tarjota palvelujaan järkevästi hinnoiteltuna sekä ilman ylimääräistä riskiä tahattomasta lain rikkomisesta. Kuten jo edellä, mitkään tietojärjestelmät ja olemassa oleva julkinen ja saatavilla oleva tieto ei tue tätä riittävällä tavalla.

MTK ry: Ei kannata selvilläoloa koskevan pykälän sisällyttämistä luonnonsuojelulakiin. Jää epäselväksi, onko ehdotetussa pykälässä käytännössä kyse julistuksenomaisesta lainkohdasta vai säännöksestä, joka voi yksin tai yhdessä muiden säännösten kanssa olla suorien tai välillisten oikeusvaikutusten perusteena. MTK ry pitää tätä seikkaa merkittävänä ongelmana lainsäädännön selkeyden ja ennakoitavuuden kannalta.

Perusteluista ei saa riittävän täsmällistä käsitystä siitä, miten laajaa selvilläoloa pykälän perusteella voitaisiin erilaisissa tilanteissa käytännössä edellyttää. Perusteluista ei ilmene, milloin voisi olla kyse sellaisesta tilanteesta, että toiminnan vaikutusten selvittämiseksi olisi erityisesti tarpeen vaatia toimijaa selvittämään luontoarvoja.

Ehdotettu säännös perusteluineen vaikuttaa jättävän lainsoveltajalle niin paljon harkintavaltaa, että yhdenvertaista lainsoveltamista ei voida varmistaa. MTK ry pitää ilmeisenä riskinä sitä, että pykälä johtaa uusiin ja nykyistä laajempiin selvittämisvelvollisuuksiin. MTK ry korostaa, että selvilläolon ja selvilleoton välillä on tilanteesta riippuen mahdollisesti varsin vähäiseltä vaikuttava, mutta käytännössä esimerkiksi toimijalle aiheutuvien kustannusten näkökulmasta erittäin merkittävä ero.

Esimerkkinä maanomistajien kannalta epätyydyttävästä tilanteesta MTK ry nostaa esiin tietoonsa tulleet tapaukset, jotka ovat koskeneet maisematyölupiin liittyviä selvittämisvelvollisuuksia. Kaavaa laadittaessa viranomaisen on tullut selvittää luontoarvot riittävällä tavalla, joten maanomistajaa ei ole perusteltua vaatia myöhemmin esimerkiksi maisematyölupahakemuksen yhteydessä omalla kustannuksellaan niitä enää tarkemmin selvittämään. Tästä huolimatta eräissä tapauksissa lupaviranomainen on kuitenkin hallintolain 31 §:n nojalla edellyttänyt lisäselvityksiä nimenomaan hakijalta. Lainsäädännön ei tule luoda asetelmaa, jossa yksin viranomaiselle kuuluva harkintavalta asian ratkaisemiksi tarvittavien selvitysten ja niiden alkuperän suhteen jää täysin avoimeksi. Ehdotetun pykälän erilaisiin tulkintamahdollisuuksiin viitaten MTK ry pitää ilmeisenä riskinä sitä, että pykälä johtaisi tulkintoihin, joiden perusteella vastuuta pyrittäisiin siirtämään yhä enemmän maanomistajalle tai ylipäätään muulle kuin viranomaiselle. Tällainen suuntaus ei lisäisi luonnonsuojelun hyväksyttävyyttä.

MTK ry pitää lainsäädännön selkeyden kannalta erittäin ongelmallisena, mikäli ehdotetulla pykälällä voisi olla vaikutusta muiden lakien soveltamiseen. Mikäli selvilläoloon liittyvien asioiden tarkentamiseen koettaisiin olevan muiden lakien osalta tarvetta, asiasta tulisi säätää kussakin laissa erikseen. Lisäksi MTK ry toteaa, että esimerkiksi ympäristönsuojelulain 6 §:ssä säädettyyn selvilläolovelvollisuuteen viittaaminen ei ole mielekästä, sillä ympäristönsuojelulain soveltamisala on luonnonsuojelulakiin verrattuna merkittävästi erilainen.

Perustelut ovat osin ristiriitaiset. Yhtäältä pykälässä olisi kyse lähinnä lain soveltamisen ohjaamisesta yleisellä tasolla, mutta toisaalta vaikutustenarviointiosiossa todetaan ehdotuksella olevan merkittäviä välillisiä positiivisia vaikutuksia monimuotoisuuteen. Epäselväksi jää, miten merkittävät vaikutukset syntyisivät, jos ehdotettua pykälää ei käytettäisi perusteena uusille tai aiempaa laajemmille selvittämisvelvollisuuksille. Ehdotuksesta ei saa käsitystä siitä, mikä käytännössä muuttuisi ja miten.

Selvilläoloa koskevan pykälän vaikutuksia arvioitaessa ei ole paneuduttu välillisiin vaikutuksiin eikä eri lakien ja säännösten yhteisvaikutuksiin. Perusteluissa todetaan vain lyhyesti, että ehdotuksella ei arvioida yksinään olevan merkittäviä suoria kustannusvaikutuksia. Selvilläolon suhde esimerkiksi varovaisuusperiaatteeseen tai lajien ja luontotyyppien suojelua koskeviin säännöksiin jää epäselväksi. Myös pykälän arviointi suhteessa omaisuudensuojaan ja elinkeinovapauteen, perusoikeuksien yleisiin rajoitusedellytyksiin sekä oikeusturvan takeisiin on varsin vähäistä.

MTK Keski-Pohjanmaa ry: Selvilläolon osalta luonnonsuojelun aiheuttamasta haitasta tulee saada täysi korvaus, eikä luonnonsuojelun ja luontoarvojen selvittämisen kustannus saa jäädä maanomistajan vastuulle. Lain vaikutusten tulee olla helposti ymmärrettäviä ja ennakoitavia.

Rakennusteollisuus RT: Selvilläolovelvollisuus on kannatettava ehdotus seuraavilla muutoksilla. Termit luonnon monimuotoisuus ja maisema tulisi määritellä tarkemmin tässä yhteydessä. Molemmat termit ovat hyvin laajoja ja määrittelemättä tarkemmin. Selvilläolo tulisi liittää tässä yhteydessä selkeämmin laissa määriteltyihin kokonaisuuksiin.

Toiminnanharjoittajan näkökulmasta on tärkeää, että selvilläoloa koskeva säännös ei sellaisenaan velvoita toiminnanharjoittajia tai muita tahoja tuottamaan yleistä ympäristötietoa, joka ei olisi erityisesti tarpeen tämän tai muun lain mukaisen toiminnan vaikutusten selvittämiseksi.

SLC rf: Understöder inte konsekvensmedvetenhet på grund av oklarhet i förklaringen av paragrafen.

Suomen Tuulivoimayhdistys ry: Pykälän kirjaus on ongelmallinen, sillä luonnon monimuotoisuutta ja maisemaa ei ole määritelty hallituksen esityksessä. Selvilläolovelvollisuus tulee rajata koskemaan selkeästi määriteltyjä lajeja ja luontotyyppejä. Laissa yksilöityjenkin lajien ja luontotyyppien havaitseminen, tunnistaminen ja rajaaminen vaatii mittavaa asiantuntijatyötä.

Lisäksi tietoa esim. uhanlaisten lajien ja luontotyyppien esiintymisestä on vielä puutteellisesti saatavilla. Lähtökohtana tulee siten olla, että selvilläolo kytkeytyy saatavilla olevaan esiintymistietoon ja siihen pohjautuvaan tietoon oman toiminnan vaikutuksista.

Suomen yhteismetsät ry: Ei kannata selvilläoloa koskevan pykälän kirjausta luonnonsuojelulakiin, koska luontotiedon selvittämisen ja selvillä olon velvollisuus olisi esimerkiksi metsänomistajan vastuulla. On epäselvää, mikä on riittävän selvillä olon taso. Lain tulee olla helposti tulkittavissa ja niin selkeä, että siitä seuraavat vaikutukset ovat helposti ymmärrettäviä ja etukäteen tiedossa. Suurten metsän omistajien kohdalla selvillä olon vaade tarkoittaa kustannusten merkittävää nousua. Metsänomistajain on voitava luottaa viranomaisten tuottamaan luotettavaan tietoon, joka tulee olla helposti saatavissa.

Ilmastoisovanhemmat ry: Selvilläolo on tärkeä ja tulee sellaisenaan säilyttää.

Keskisen Suomen liito-oravayhdistys ry: Selvilläoloa koskeva pykälä on erittäin tarpeellinen. Sen soveltamista tulisi kuitenkin ohjata täsmällisemmin.

Luonto-Liitto ry: 8 § ehdotamme täsmennystä loppuun: ”Tässä laissa mainituilla viranomaisilla on velvollisuus vaikuttaa selvillä oloon ympäristökasvatuksen ja ympäristötietoisuuden lisäämisen keinoin.”

Vanajavesisäätiö sr, Kokemäenjoen vesistön vesiensuojeluyhdistys ry ja Tammelan Pyhäjärven-Kuivajärven ja suojeluyhdistys ry: Selvilläolovelvollisuus on esitetyssä laajuudessaan epärealistinen. ”Jokainen” on tulkittavissa jokaiseksi kansalaiseksi. Tuskin kukaan kansalainen on selvillä arkisten valintojensa luonto- tai maisemavaikutuksista. Tarkoittaako tässä ”jokainen” jokaista kansalaista vai jokaista suoraan ympäristöön.

WWF Suomi: Selvilläolovelvollisuus pitää kytkeä selvästi osaksi sekä lajisuojelua että luontotyyppisuojelua.

Biologian ja maantieteen opettajien liitto ry: LSL 8 §:n selvilläolo on tärkeä ja kytkeytyy em. lain tavoitteeseen 5).

METO – Metsäalan Asiantuntijat ry: Selvilläolopykälä tuo mukanaan epäselvyyttä laintulkinnasta ja se pitää poistaa. Lainkohtaan vetoaminen antaa tulkinnalle niin paljon harkintavaltaa, että tätä pykälää voi olla myös mahdotonta läpinäkyvästi ja yhdenmukaisesti soveltaa toimijan oikeusturvaa heikentämättä.

Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry: 8 § ehdotamme täsmennystä loppuun: ”Tässä laissa mainituilla viranomaisilla on velvollisuus vaikuttaa selvillä oloon ympäristökasvatuksen ja ympäristötietoisuuden lisäämisen keinoin.”

Kemijoki Oy: On tärkeää, että toiminnanharjoittaja on selvillä toimintansa vaikutuksista luonnon monimuotoisuudelle ja maisemalle. Toiminnan edellytykset ja lupien myöntäminen eivät saa kuitenkaan vaikeutua selvilläolosäännöksen johdosta.

Yksityishenkilö KK: Tukee luontevasti PeL 20.1 §:n mukaisen jokaisen vastuuta luonnosta ja sen monimuotoisuudesta toteutumista, mikä tapahtuu käytännössä lakiluonnoksen muiden säännösten kautta.

9 § Ympäristötietoisuus

Maa- ja metsätalousministeriö: Ympäristötietoisuuden edistämisen osalta on tarpeen ottaa huomioon kestävän kehityksen eri osa-alueiden tasapainon ylläpitäminen ja edistäminen. Esitys ei kuitenkaan näin tee vaan siinä keskitytään ainoastaan ekologisen kestävyyden osa-alueelle ja jätetään taloudellisen ja sosiaalisen kestävyyden huomiotta. Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että lakiin ei tule ottaa esitettyä ideologisesti värittynyttä säännöstä. Vähintään säännöstä tulee tarkistaa niin, että se kattaa luonnonvarojen käyttöön liittyvät kaikki kestävyyden alueet.

Etelä-Karjalan liitto pitää tärkeänä ja oleellisena ympäristötietoisuuden ja ympäristökasvatuksen lisäämisen velvoitetta kansalaisten luonnontuntemuksen ja ympäristötietoisuuden lisäämisen sijaan. Luonnontuntemus usein lisääntyy sivutuotteena, mutta sen tavoittelu ei ole tärkeintä.

Hämeen liitto: Ympäristötietoisuutta (9 §) koskevan säännöksen muotoilua tulisi tarkistaa siten että kuntaa ei mainittaisi säännöksessä, koska käytännössä kunnan yleinen edistämistehtävä (12 §) sisältää jo tietoisuuden edistämisen. Ympäristötietoisuuden edistäminen mainittaisiin täten 12 §:n perusteluissa.

Lapin liitto: Ehdotus muotoiluun: Kuntaa ei mainittaisi tässä säännöksessä, koska käytännössä kunnan yleinen edistämistehtävä (12 §) sisältää jo tietoisuuden edistämisen. Ympäristötietoisuuden edistäminen mainittaisiin tällöin 12 §:n perusteluissa

Satakuntaliitto: Varovaisuusperiaate, selvilläoloa koskeva velvollisuus ja ympäristötietoisuuden edistäminen ovat uusia ja tarpeellisia pykäliä. Kuntien ympäristökasvatusta ja tietoisuutta edistävien toimien lisäämiseksi olisi syytä varata budjetissa erillinen hankerahoitus, joka voisi toimia kannustimena edellä mainittujen toimien lisäämiseksi.

Suomen Kuntaliitto ry: 9 §. Lakivalmisteluun osallistunut kunta-alatyöryhmä katsoi raportissaan, että ympäristötietoisuuden edistäminen tulee nähdä osana kunnan yleistä edistämistehtävää. (lakiluonnoksen 12 §). Säännöksen muotoilua tulisi tarkistaa siten, että kuntaa ei mainittaisi tässä säännöksessä, koska käytännössä kunnan yleinen edistämistehtävä (12 §) sisältää jo tietoisuuden edistämisen. Ympäristötietoisuuden edistäminen mainittaisiin tällöin 12 §:n perusteluissa.

Helsingin yliopisto: kannattaa velvoittavaa mainintaa luonnon monimuotoisuuden sisältävän ympäristökasvatuksen toteuttamiseksi. Perusteluissa olisi hyvä ottaa kantaa, että ympäristökasvatusta tulee edistää perusopetuksen ja toiseen asteen opetuksen lisäksi. Lisäksi luontoharrastuksen edellytysten turvaaminen tuli mainita laissa.

Helsingin yliopisto ehdottaa, että 9 § lisätään: “Tämän lain mukaiset viranomaiset edistävät toiminnassaan ympäristökasvatusta, kansalaisten luontoharrastusmahdollisuuksia ja kansalaisten, yksityisten ja julkisten toimijoiden ympäristötietoisuutta sekä keräävät paikallista luontotietoa luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi. “

Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS kannattaa myös ympäristötietoisuuden lisäämistä lain säännöksiin.

Luontopaneeli kannattaa ympäristötietoisuuden lisäämistä omana pykälänä, mikä parantaa kansalaisten luontosuhdetta. Tämä on kirjattu myös hallitusohjelmaan ”Edistetään luonto- ja ympäristökasvatusta.”, joten asian edistämisellä on selkeä mandaatti. Tärkeätä että kunnat ovat mukana laissa mainittuna, millä on merkittävä vaikutus toiminnan jalkauttamisella paikallistasolle.

Ympäristötiedon foorumi: Varovaisuusperiaate, selvilläolovelvollisuus ja ympäristötietoisuuden edistäminen ovat erittäin tärkeitä ja luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittäviä myönteisiä muutoksia lakiin. Pykälät korostavat ajantasaisen ympäristötiedon hankkimisen, ylläpidon ja tutkimuksen roolia osana ympäristöä koskevaa toimintaa ja päätöksentekoa.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Ympäristötietoisuuden edistämiseen ei ole juuri pystytty ELY-keskuksessa yksittäisiä hankkeita lukuun ottamatta panostamaan nykyisessä resurssitilanteessa.

Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: 9 §: Luonnoksessa todetaan luontokasvatuksen ja ympäristötietoisuuden edistäminen luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi säädettäisiin valtion viranomaisten ja kuntien tehtäväksi. Kainuun ELY-keskus näkee ehdotuksen hyvänä, sillä se tulee tukemaan alueellisen ympäristötietouden ja kasvatusverkoston kehittämistä.

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: On hyvä, että säännöksessä on nostettu esiin monipuolisesti tahoja, joihin ympäristötietoisuuden edistämistyö suuntautuu. Ympäristökasvatusta on pyritty alalla määrittelemään koskemaan kaikkia ikäryhmiä, mutta se kuitenkin yleisesti käsitetään lapsiin ja nuoriin kohdistuvaksi toiminnaksi, joten ympäristötietoisuuden käsite on tärkeä pitää tässä mukana. Se on myös lähellä ympäristötietouden parantamista, joka on määrätty ELYkeskusten tehtäväksi laissa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista (3 §).

Käytetyt termit *ympäristökasvatus ja ympäristötietoisuus* poikkeavat kuitenkin osittain 1 §:ssä käytetyistä termeistä *kansalaisten luonnontuntemus ja ympäristötietoisuus*. Termien yhdenmukaisuuteen olisi hyvä kiinnittää huomiota. Mahdollista olisi lisätä 1 §:ään myös sana *ympäristökasvatus*. Myös termiä *luontokasvatus* käytetään alalla jonkin verran. Se nähdään yleisesti ympäristökasvatuksen (tai kestävän kehityksen kasvatuksen) osa-alueena, ja sitä onkin käytetty lain perustelujen puolella.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus haluaa kiinnittää huomiota myös 9 §:ää koskevissa lain perusteluissa siihen, miten ympäristö- tai luontokasvatuksen ja ympäristötietoisuustoiminnan konkretisoitumismahdollisuuksia kuvataan. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ehdottaa, että perusteluissa viitattaisiin jollakin tavalla myös kunnan sivistystehtävään. Se on keskeinen työkalu nimenomaan lasten ja nuorten luonto- ja ympäristökasvatuksen toteuttamisessa. (Esimerkiksi:

Kuntien sivistystoimen luonto- ja ympäristökasvatuksen mahdollisuuksia voidaan tukea esimerkiksi huolehtimalla päiväkotien ja koulujen lähiympäristön laadusta ja soveltuvuudesta ympäristökasvatukseen, tukemalla opettajien osaamista ja kehittämällä lasten ja nuorten osallistumismahdollisuuksia luontoa koskevissa asioissa.) Myös 12 §:ään tai sitä koskeviin perusteluihin olisi hyvä saada näkyviin kunnan sivistystehtävä: sen ympäristökasvatustyön edellytysten tukeminen.

Maanmittauslaitos: Ympäristötietoisuudesta 9 §:ssä ehdotettu lakitasoinen sääntely ilman oikeusvaikutuksia ei perustuslain 20 §:n ympäristövastuusääntelyn lisänä kuulu luonnonsuojelulainsäädäntöön.

Metsähallitus: Ympäristötietoisuuden lisääminen lakiin on hyvin kannatettavaa.

Saamelaiskäräjät: 9 § Esitetty pykälä on hyvin kannatettava ja tärkeä. Yhdistys kiinnittää huomioita siihen, että ympäristökasvatus tulee suhteuttaa alueellisiin, kulttuurisiin ja kielellisiin olosuhteisiin.

Ilmastoisovanhemmat ry: 9 § Lisätään: ”Edistettäessä ympäristökasvatusta sekä kansalaisten, yksityisten ja julkisten toimijoiden ympäristötietoisuutta luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi, tulee ottaa huomioon lasten ja nuorten oikeudet terveelliseen, luonnoltaan monimuotoiseen elinympäristöön ja tulevien sukupolvien elinmahdollisuuksiin. Perusopetuksen opetussuunnitelmiin tulee sisällyttää riittävät tiedot ilmastonmuutoksesta ja luonnon monimuotoisuudesta.”

Luonto-Liitto ry: Esitämme pykälän nimeksi "Ympäristökasvatus ja ympäristötietoisuus"

Jos päädyttäisiin käyttämään käsitteitä ympäristökasvatuksen ja ympäristötietoisuuden lisääminen, tässä 3 § olisi tärkeää määritellä, mitä näillä käsitteillä tarkoitetaan: - ympäristökasvatus (kestävän kehityksen kasvatus): kasvatus, joka tukee elinikäistä oppimisprosessia siten, että yksilöiden tai yhteisöjen arvot, tiedot, taidot ja toimintatavat muuttuvat kestävän kehityksen mukaisiksi (https://finto.fi/keko/fi/page/p61).

Natur och Miljö rf: Tulisi käyttää termiä ”ympäristöpedagogiikka”.

WWF Suomi: Lain perusteluissa olisi hyvä avata ympäristökasvatuksen (kestävän kehityksen kasvatusta) esim. seuraavasti: kasvatus, joka tukee elinikäistä oppimisprosessia siten, että yksilöiden tai yhteisöjen arvot, tiedot, taidot ja toimintatavat muuttuvat kestävän kehityksen mukaisiksi. Viranomaisyhteistyöstä on tärkeää mainita myös opetussektori.

Biologian ja maantieteen opettajien liitto ry: Ympäristötietoisuus omassa §:ssä perusteltu, mutta pykälä tulisi nimetä laaja-alaisemmin ”Ympäristökasvatus ja ympäristötietoisuus”.

Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry, Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi: Esitämme pykälän nimeksi "Ympäristökasvatus ja ympäristötietoisuus"

2 luku Luonnonsuojelun viranomaiset ja muut toimijat

Yleistä

Kymenlaakson liitto: Maakuntakaavoitus on yksi keskeisimpiä työkaluja luonnon monimuotoisuuden edistämisessä ja ekologisten yhteyksien kehittämisessä. Maakunnan liittojen viranomaisvastuu liittyy maankäyttö- ja rakennuslakiin sekä lakiin alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista. Tämän takia Kymenlaakson liitto näkee tarpeelliseksi lisätä maininta maakuntien liitoista yhdeksi luonnonsuojelulain mukaiseksi toimijaksi.

Suomen ympäristökeskus SYKE: Luonnonsuojelulain toimeenpanon vaikuttavuus on pitkälti riippuvainen luonnonsuojelun viranomaisille ja asiantuntijaviranomaisille osoitettavista voimavaroista. Lakiehdotus tuo etenkin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ympäristövastuualueelle uusia tärkeitä tehtäviä, joille – kuten muullekin lain toimeenpanolle – on turvattava riittävät henkilö- ja toimintaresurssit.

Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: ELY-keskusten kannalta on tärkeä tietää, jääkö osin keskitetty poikkeamislupamenettely edelleen Varsinais-Suomen ELY-keskuksen tehtäväksi. Sama koskee muitakin keskitettyjä tehtäviä.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Kunnallisen itsehallinnon näkökulmasta kunnan edistämistehtävän sisältö lienee perusteltua pitää suhteellisen väljänä esitetyn 12 §:n mukaisesti. Olisiko kunnan tehtävissä kuitenkin tarpeen nostaa lain tavoitesäännöksessä esitettyjä teemoja ehdotettua laajemmin, niin että myös esimerkiksi ilmastonmuutoksen torjunnan ja luonnonvarojen kestävän käytön tavoitteet koskisivat nimenomaisesti myös kuntia? Kunta kuitenkin toimiin muun muassa maa-aineslain mukaisena lupaviranomaisena.

Metsähallitus: Luonnonsuojelun viranomaisia ja muita toimijoita koskevan erillisen luvun lisääminen luonnonsuojelulakiin on Metsähallituksen mielestä tarpeellinen, hallintoa selkiyttävä uudistus.

Kalatalouden keskusliitto ry piti selkeyttävänä, että viranomaiset ja muut toimijat on sijoitettu omaan lukuunsa.

Biologian ja maantieteen opettajien liitto ry: Luvussa ei oteta lainkaan kantaa siihen, mitkä ovat viranomaisten tai muiden luvussa mainittujen toimijoiden vastuut lakiehdotuksen tavoitteen viisi toteutumisesta. Luvun 1 pykälässä 9 kuitenkin todetaan, että ”tämän lain mukaiset viranomaiset edistävät toiminnassaan ympäristökasvatusta sekä kansalaisten, yksityisten ja julkisten toimijoiden ympäristötietoisuutta luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi”. Lukuun 2 tulee lisätä ympäristökasvatuksen ja ympäristötietoisuuden edistäminen asiaankuuluvien tahojen kohdalle.

Ympäristökasvatuksen ja ympäristötietoisuuden edistäminen kuuluvat vahvasti myös mm. opetus- ja kasvatussektorille ja tärkeää olisikin edistää yhteistyötä ja selkeää vastuunjakoa eri toimialojen kesken.

Yksityishenkilö TB: Kyiden siirron tulisi vaatia luvituksen ely-keskukselta.

Yksityishenkilö SH: Kaikkien toimijoiden tehtäviin tulisi lisätä myös ilmastonmuutoksen torjunta.

Yksityishenkilö JK: Kaivostoiminnan osalta valvojan ja selvitysten tekijä täytyy olla aina puolueeton taho.

Yksityishenkilö ML: Tiedonkulun tulee olla julkista ja valvonnan/rangaistusten standardisoitua.

10 § Luonnonsuojelun valtion viranomaiset

Sisäministeriö: 10 § Esitysluonnoksen mukaisessa luonnonsuojelulaissa voimassa olevan lain 60 a § säilyisi sisällöllisesti entisellään, mutta se siirrettäisiin uuden viranomaisluvun 10 §:n 4 momenttiin. Kyseisessä 10 §:ssä säädettäisiin luonnonsuojelun valtion viranomaisista. Sisäministeriö toteaa, ettei esitysluonnoksesta käy selkeästi ilmi, vaikuttaako kyseisen säännöksen siirtäminen Rajavartiolaitoksen tehtäviin tai johtaako se mahdollisesti uusiin Rajavartiolaitoksen vastuulle kuuluviin tehtäviin. Rajavartiolaitoksella on tärkeitä ympäristönsuojeluun liittyviä tehtäviä, ja Rajavartiolaitos tuo esille jo nyt oman toimintansa puitteissa ympäristönsuojelullisia näkökulmia muun muassa viestinnässään. Sisäministeriö toteaa, että jos tarkoituksena on säätää viranomaisille uusia velvoittavia tehtäviä, tulee niistä säätää nimenomaisesti.

Valtiovarainministeriö: 10 § mukaan ELY-keskus edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua ja kestävää käyttöä sekä maiseman suojelua alueellaan, vastaa tässä laissa sille tarkoitetuista viranomaistehtävistä, valvoo luonnonsuojelulain säännösten noudattamista ja käyttää luonnonsuojelun yleisen edun puhevaltaa.

Valtiovarainministeriö katsoo, että ehdotettu 10 §:n muutos, jonka mukaan ELY-keskus toimii 4 luvun mukaisena tukiviranomaisena ja tukee mahdollisuuksien mukaan kunnan toimintaa toimialaansa kuuluvissa asioissa, on kuntien toiminnan näkökulmasta kannatettava. Kunnat tarvitsevat luonnonsuojelutehtävässä tiedollista tukea elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilta.

Hämeen liitto: Säännöksen 10 § mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus toimii 4 luvun mukaisena tukiviranomaisena ja ohjaa, valvoo ja edistää tuen toimeenpanoa sekä tukee mahdollisuuksien mukaan kunnan toimintaa toimialaansa kuuluvissa asioissa. Hämeen liitto pitää kannatettavana, että ELY-keskus tukee kuntia mm. niiden luonnon monimuotoisuuden edistämistehtävässä, esimerkiksi tiedollinen tuki.

Lapin liitto: ELY-keskus tukee mahdollisuuksien mukaan kunnan toimintaa toimialaansa kuuluvissa asioissa, minkä näemme hyvänä asiana, lisäyksenä olisi hyvä olla ELY-keskus tukee maakunnan liittoa vastaavalla tavalla.

Satakuntaliitto: Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille tulee asettaa toiminta-aluettaan koskeva seurantavelvollisuus. Luontotiedon saatavuuden osalta on hyvä kiinnittää huomiota myös siihen, että kuntien käytössä on analysoitua luontotietoa vähintään maakuntatasoisesti. Kuntien käyttöön tulisi varata myös mahdollisuus hakea erillisrahoitusta luonnon kestävää käyttöä edistäviin hankkeisiin.

Suomen Kuntaliitto ry: Kunta-alatyöryhmä ehdotti raportissaan, että luonnonsuojelulaissa voitaisiin säätää, että ELY-keskukset tukevat kuntia niiden luonnon monimuotoisuuden edistämistehtävässä (esimerkiksi tiedollinen tuki). Tämä ajatus näkyisi säännöksessä ja on kannatettava ehdotus.

Oikeuskanslerinvirasto: Todettu ilmastolain HE:sta ja pätee myös luonnonsuojelulain HE:seen: ”Jatkovalmistelussa olisikin harkittava, että ilmaisu ’’mahdollisuuksien mukaan’’ poistettaisiin pykälästä. Säännöksen tulisi olla täsmällinen ja sen sisältöä harkittaessa olisi olennaista ottaa huomioon se, että valtion viranomaisen on edistettävä toiminnassaan tehtäviensä, toimivaltuuksiensa ja voimavarojensa puitteissa ilmastolain mukaisten tavoitteiden ja suunnitelmien toteutumista. Ehdotettuun lakiin ei ole perusteltua sisällyttää lähinnä julistuksenomaisia muotoiluja, vaan lain säännöksillä tulisi olla riittävän täsmällistä ja käytännössä vaikuttavaa sisältöä. Viranomaiset toteuttavat oikeusvaltiossa yleisiä tavoitteita tehtäviensä ja toimivaltuuksiensa puitteissa. Samoin viranomaiset toimivat lähtökohtaisesti valtiontaloudellisessa tai kunnan taikka kuntaa laajempien hyvinvointialueiden ja muiden maakunnallisten rakenteiden taloutta koskevassa päätöksenteossa niille osoitettujen voimavarojen puitteissa. Yleisen edistämistehtävän säätäminen ei näin oikeuta budjettiylityksiin eikä sellaisenaan perustele lisämäärärahoja.

Luontopaneeli kannattaa viranomaisten ja muiden toimijoiden vahvistamista lakiin.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Luonnonsuojelun toimijoiden roolien kirjoittaminen auki kattavasti ja aiempaa yksityiskohtaisemmin on äärimmäisen tärkeää. ELY-keskus toivoo, että lakimuutoksen jälkeen resurssointia parannetaan ja koko tehtäväkentän toimeenpano paranee. Metsähallituksen roolin ja vastuiden osalta jää auki kysymys, missä määrin Metsähallituksen on tarkoitus vastata muiden kuin valtion maiden virkistys- ja palvelurakenteiden hoidosta.

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Pykälän toisen momentin ensimmäisen virkkeen mukaan ELY-keskus muun muassa *vastaa tässä laissa sille tarkoitetuista viranomaistehtävistä*. Harkittavaksi esitetään sanan *tarkoitetuista* korvaamista sanalla *säädetyistä* tai *osoitetuista*.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, kalatalousviranomainen: Kalastuslain 20 §:ssä on kalatalousviranomaiselle säädetty tehtäväksi valvoa yleistä kalatalousetua sekä edistää kestävää kalastusta ja kalavarojen hoitoa. Esitetyn luonnonsuojelulain 10 §:n 2 momentin mukainen ELY-keskuksen tehtävä edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua ja kestävää käyttöä on päällekkäinen edellä mainitun kalatalousviranomaisen tehtävän kanssa. Kalaston ja kalastuksen osalta luonnonsuojelun yleisen edun puhevallan käyttäminen on kuulunut kalatalousviranomaiselle kalastuslain 20 §:n mukaisesti, kuten se kuuluu jatkossakin, mikä olisi hyvä tuoda esille esityksen perusteluissa.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue: Ehdotettu säännös avaa tehtävän sisältöä, minkä voi olettaa edistävän tehtävän hoitoa. parantaa tehtävän hoitoa.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Jotta lain tavoitteissa onnistuttaisiin, olisi kunnan edistämistehtävää tarpeen konkretisoida.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, kalatalousviranomainen: Kalastuslain mukaan ELY-keskuksen, joka toimii kalatalousviranomaisena, tehtävänä on mm. valvoa yleistä kalatalousetua sekä edistää kestävää kalastusta ja kalavarojen hoitoa. Luonnonsuojelulakia tai lain perusteluja tulee tältä osin tarkentaa niin, kalatalouden, kalastuksen ja kalavarojen osalta yleistä puhevallan käytöstä vastaa edelleen ELY-keskuksen alueellinen kalatalousviranomainen.

Metsähallitus esittää harkittavaksi, että sitä koskevaa kuvausta perusteluissa vielä täydennettäisiin. Myös Metsähallitus on tärkeä ympäristökasvatuksen toimija, minkä vuoksi vastaava kirjaus on syytä tehdä myös Metsähallitusta koskien. Perustelujen (11 §) mukaan ”Suomen ympäristökeskuksella ja Luonnontieteellisellä keskusmuseolla on molemmilla merkittäviä luonnonsuojelun tiedonhallintaan liittyviä tehtäviä, ja ne ylläpitävät eräitä keskeisiä luonnonsuojelun tietojärjestelmiä”. Myös Metsähallituksella on tällaisia tehtäviä ja myös se ylläpitää vastaavia järjestelmiä (ULJAS-kokonaisuus). Tällöin voisi olla sisällyttää myös Metsähallituksen kohdalle vastaava luonnonsuojelun tiedonhallintaa koskeva kirjaus. Yksityisten

luonnonsuojelualueiden (YSA) hoitoon ja käytön ohjaukseen liittyen on edelleen olemassa epäselvyyksiä, esimerkiksi sen osalta, mikä ko. asioissa on Metsähallituksen ja mikä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten rooli ja tehtävät. Lain 10 §:ssä ja sen perusteluissa YSA-alueisiin liittyviä tehtäviä ei ole mainittu erikseen ja lain perusteluissa ei ole muuallakaan missään otettu kantaa tähän työnjakokysymykseen (Lain 54 §:ssä on vain todettu, että sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus että Metsähallitus voivat kummatkin toteuttaa näiden alueiden luonnonhoidon tehtäviä). Metsähallitus tuo jälleen tässä yhteydessä esille sen toiveensa, että YSA-alueiden hoidon tehtäviin vielä liittyvät epäselvyydet ja rahoituskysymykset selvitettäisiin mahdollisimman pian. Näitä asioita on viime vuosina selvitelty yhdessä ministeriön kanssa, mutta kaikilta osin tätä selvittelytyötä ei ole saatu päätökseen. Lisäksi lain 10 §:n 2 momentin osalta tulisi selkeyttää, mikä on Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen rooli suhteessa kalastuslain 20 §:n mukaiseen Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen rooliin (kalatalousviranomainen) yleisen kalatalousedun valvonnassa. Kalastuslain 20 §:n mukaisesti ”Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtävänä on mm.: 1) huolehtia valtiolle kuuluvasta kalataloushallinnosta; 2) valvoa yleistä kalatalousetua sekä edistää kestävää kalastusta ja kalavarojen hoitoa;”

Museovirasto: Metsähallituksen Luontopalvelut vastaa myös valtionmailla sijaitsevan kulttuuriperinnön kuten kiinteiden muinaisjäännösten ja rakennusperinnön hoidosta. Museovirasto haluaa tuoda esille myös tämän tehtävän ja kulttuuriperintöarvojen huomioimisen luonnonsuojelulain uudistuksen yhteydessä. Museovirasto esittää lisättäväksi hallituksen esitykseen: *Museovirasto ja museolain (314/2019) mukaisesti alueelliset vastuumuseot valvovat muinaismuistolain (295/1963) noudattamista. Kiinteät muinaisjäännökset ovat muinaismuistolain (295/1963) 1§ suojelemia ja kaikenlainen niihin kajoaminen on kielletty. Museovirasto voi hakemuksesta myöntää kiinteälle muinaisjäännökselle 10 §:n mukaisen tutkimus- ja hoitoluvan sekä 11 §:n mukaisen kajoamisluvan.*

MTK ry, Metsäteollisuus ry: Viranomaisten tehtävässä ei tule viitata luonnon monimuotoisuuden kestävään käyttöön vaan luonnon monimuotoisuuden edistämiseen. Jos kestävän käytön mainitsemista pidettäisiin tarpeellisena, se tulisi kytkeä laajemmin luonnonvarojen ja luonnonympäristön kestävään käyttöön.

Luonto-Liitto ry: Lakiin tulisi lisätä, että suurpetoasiat on siirrettävä maa ja- metsätalousministeriöltä ympäristöministeriölle. Katsovat, että Suomen riistakeskuksella ei ole suurpetojen metsästyksen poikkeuslupien hallinnointiin riittävää asiantuntemusta.

Luonto-Liitto ry: 10 §: ”Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus toimii lisäksi 4 luvun mukaisena tukiviranomaisena ja ohjaa, valvoo ja edistää tuen toimeenpanoa sekä tukee mahdollisuuksien mukaan kunnan toimintaa toimialaansa kuuluvissa asioissa.” -> Esitetään ilmaisun ”mahdollisuuksien mukaan” poistamista

10 § 3 momentti: Esitys uudeksi muotoiluksi: "Metsähallitus vastaa valtion luonnonsuojelualueverkoston hallintaan, käyttöön ja hoitoon liittyvistä tehtävistä sekä muista sille tässä laissa ja sen nojalla annetuissa asetuksissa osoitetuista viranomaistehtävistä kuten ympäristökasvatuksesta."

Saimaa ilman kaivoksia ry: Luonnonsuojelua valvova viranomainen tulee palauttaa omaksi organisaatiokseen.

Trofeeton EU –työryhmä: Valtion viranomaisia koskeva säännös on tarkasti ehdotettu säädettäväksi ja työnjako eri viranomaisten kesken selkeästi jaettu. Ehdottaa kuitenkin, että Tullia koskevaa kohtaa tarkennettaisiin seuraavanlaisesti: ”Tulli valvoo tämän lain *ja sen nojalla annettujen säännösten* sekä neuvoston CITES-asetuksen noudattamista maahantuonnissa, maastaviennissä, jälleenviennissä ja kauttakuljetuksessa.”

WWF Suomi kannattaa viranomaisten tehtävien määrittelyn ajantasaistamista, selkeyttämistä ja yhtenäistämistä suhteessa muuhun ympäristölainsäädäntöön.

Animalia ry: Lakiin tulisi lisätä, että suurpetoasiat on siirrettävä maa ja- metsätalousministeriöltä ympäristöministeriölle. Katsovat, että Suomen riistakeskuksella ei ole suurpetojen metsästyksen poikkeuslupien hallinnointiin riittävää asiantuntemusta.

SEY Suomen eläinsuojelu ry: Luvussa suunniteltu viranomaisten ja muiden toimijoiden selkeyttäminen ja tarkempi määrittely on kannatettava toimenpide, jotta luonnonsuojelulliset toimet voidaan panna täytäntöön tehokkaammin.

Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry: Toisesta momentista pitää poistaa ”mahdollisuuksien mukaan”, eli uusi muoto: ”Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus toimii lisäksi 4 luvun mukaisena tukiviranomaisena ja ohjaa, valvoo ja edistää tuen toimeenpanoa sekä tukee kunnan toimintaa toimialaansa kuuluvissa asioissa.”

Kolmannesta momentista puuttuu maininta ympäristökasvatuksesta, vaikka se on Metsähallituksen yksi keskeinen tehtävä tällä hetkellä. Uusi muoto: ”Metsähallitus vastaa valtion luonnonsuojelualueverkoston hallintaan, käyttöön ja hoitoon liittyvistä tehtävistä, ympäristökasvatuksesta toimialallaan sekä muista sille tässä laissa ja sen nojalla annetuissa asetuksissa osoitetuista viranomaistehtävistä.”

Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry, Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi: 10 §: ”Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus toimii lisäksi 4 luvun mukaisena tukiviranomaisena ja ohjaa, valvoo ja edistää tuen toimeenpanoa sekä tukee mahdollisuuksien mukaan kunnan toimintaa toimialaansa kuuluvissa asioissa.” -> Esitetään ilmaisun ”mahdollisuuksien mukaan” poistamista

10 § 3 momentti: Esitys uudeksi muotoiluksi: "Metsähallitus vastaa valtion luonnonsuojelualueverkoston hallintaan, käyttöön ja hoitoon liittyvistä tehtävistä sekä muista sille tässä laissa ja sen nojalla annetuissa asetuksissa osoitetuista viranomaistehtävistä kuten ympäristökasvatuksesta."

11 § Luonnonsuojelun asiantuntijaviranomaiset

Helsingin yliopisto: Luomukselle on määritelty 11 §:ssä luonnonsuojelun asiantuntijaviranomaisen asiantuntijatehtävät. Helsingin yliopisto katsoo, että asiantuntijaviranomaisen rooli sopii hyvin Luomuksen profiiliin. Samalla yliopisto kuitenkin painottaa, että nämä tehtävät tulisi määritellä tarkemmin yhdessä ympäristöhallinnon kanssa ennen lain voimaan astumista ja varmistaa tehtävien rahoitus, joka ei voi jäädä yliopiston rahoitettavaksi. Laissa pitäisi tehdä selväksi, että Luomus saa ympäristöministeriön hallinnonalalta vastaavat lisäresurssit, koska opetus- ja kulttuuriministeriö ei näistä vastaa.

Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS: Luonnonsuojelun asiantuntijaviranomaisen tehtävät sopivat hyvin Luomuksen profiiliin. Tehtävien muuttuessa lakisääteisiksi ne tulee määritellä tarkemmin ja varmistaa tehtävien pitkäjänteinen resursointi, joka ei voi jäädä yliopiston rahoitettavaksi. Tällä hetkellä useita valtakunnallisesti tärkeitä viranomaistehtäviä on vaarassa, koska Opetus- ja kulttuuriministeriö on vähentänyt tuntuvasti Luomukselle vuosittain myönnettävää rahoitusta. Kaikki tiedonhallinta (tallennus, kuratointi, laadunhallinta, jakaminen) tapahtuu Suomen Lajitietokeskuksen kautta ja tiedot ovat viranomaisten käytettävissä.
Luonnonsuojelun asiantuntijatehtäviä Luomuksessa ovat tällä hetkellä mm.
- Suomen lajiston taksonominen asiantuntijuus (mukaan lukien vieraslajit); perustuu kansallisiin luonnontieteellisiin kokoelmiin, joita käytetään referenssinä lajistokysymyksissä. Vuotuinen Suomen lajiluettelon tuottaminen.
- Putkilokasvien levinneisyyden seuranta ja tarkan paikkatiedon tuottaminen; perustuu kansalliskokoelmiin sekä Kasviatlaksen levinneisyyskarttojen taustalla olevien havaintoaineistojen jatkuvaan täydentämiseen
- Eläinten (erityisesti linnut, liito-orava, lepakot, matelijat ja sammakkoeläimet) levinneisyyden seuranta ja tarkan paikkatiedon tuottaminen; perustuu kansalliskokoelmiin ja eliöryhmäkohtaisiin pitkäaikaisseurantoihin
- CITES-sopimuksen tieteellisen viranomaisen tehtävät
- Eri elinympäristöjen linnuston tilaan liittyvien indikaattorien säännöllinen laatiminen (Luonnontila.fi)
- Lintu- ja luontodirektiivin raportointiin osallistuminen
- Eliötyöryhmätyöskentely, vastaavat mm. lajien uhanalaisuuden arvioinnista. Edelliseen lajien uhanalaisuusarviointiin osallistui noin 20 Luomuksen asiantuntijaa.
- Ex situ –suojelu: suomalaisten uhanalaisten kasvilajien geenipankki, sisältäen elävät kokoelmat ja siemenpankin
- Viranomaisyhteistyö uhanalaisten kasvipopulaatioiden vahvistamisessa, mm. kasvien lisääminen kasvupaikan ulkopuolella populaatiota vahvistavia istutuksia varten.
- Muu luonnonsuojelun työryhmätyöskentely; tällä hetkellä mm. kansallinen biodiversiteettistrategia ja sen alatyöryhmät, Suomen Luontopaneeli ja kansallinen IPBES-työryhmä, LIFE luonto- ja biodiversiteettityöryhmä; HELMI-ohjelman ohjausryhmä, kansallinen pölyttäjästrategia, ympäristön tilan seurannan strategiatyöryhmä
- Asiantuntijalausunnot: esimerkiksi lajistoon vaikuttavan maankäytön suunnitteluun liittyvät asiantuntijalausunnot

Suomen ympäristökeskus SYKE: Lakiehdotuksen uusi luku 2 antaa aiempaa selkeämmän kuvan luonnonsuojelulain toimeenpanoon osallistuvista toimijoista. SYKE hoitaa ja koordinoi CITES-tehtävien lisäksi moninaisia luonnonsuojelulain

soveltamisalaan liittyviä asiantuntija-, tutkimus-, seuranta-, arviointi- ja tiedonhallintatehtäviä, joten on perusteltua nimetä SYKE luonnonsuojelun asiantuntijaviranomaiseksi (11 §).

Luontopaneeli kannattaa viranomaisten ja muiden toimijoiden vahvistamista lakiin.

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Esitetään harkittavaksi, tulisiko säännöksessä mainita lisäksi uhanalaisuusarviointeja varten seurantatietoa osaltaan tuottava Luonnonvarakeskus.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue pitää asiantuntijaviranomaisten kirjaamista erittäin kannatettavana. Lisäysehdotuksena vastuualue esittää Luonnonvarakeskuksen lisäämistä 11 §:n asiantuntijaviranomaiseksi.

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Tulisiko myös Luonnonvarakeskus mainita, koska se tuottaa seurantatietoa uhanalaisuusarviointeja ja direktiiviraportointeja varten.

Luonto-Liitto ry: Tärkeää on YM:n ja OKM:n välinen yhteistyö ympäristökasvatuksen näkökulmasta.

Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry: Luonnonsuojelun asiantuntijaviranomaisiin on lisättävä ympäristökasvatuksen ja ympäristötietoisuuden viranomainen. Ympäristökasvatus jää helposti väliinputoajan asemaan kahden ministeriön (OKM ja YM) toimialueiden väliin. Ympäristökasvatuksen tulisi olla mukana molemmissa. Ympäristökasvatuksessa yhteistyö luonnonsuojelusektorin ja opetussektorin välillä on välttämätöntä.

Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry, Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi: Tärkeää on YM:n ja OKM:n välinen yhteistyö ympäristökasvatuksen näkökulmasta.

12 § Kunta

Maa- ja metsätalousministeriö: Voimassa olevan LSL:n 6 §:n 3 momentin mukaan kunnan tulee edistää luonnon- ja maisemansuojelua alueellaan. Esityksen perustelujen mukaan säännökseen ei esitetä sisällöllisesti merkittäviä muutoksia. Perusteluissa todetaan, että kunnat ovat keskenään hyvin erilaisia, minkä vuoksi säädetty kunnan edistämistehtävä on perusteltua pitää yleistasoisena. Tällöin kunnilla säilyy mahdollisuus valita olosuhteisiinsa parhaiten sopivia ja myös paikallisesti hyväksyttäviä edistämisen keinoja. Edistämistehtävä voisi kehittyä toimintaympäristön, resurssien, kunnan omien ympäristötavoitteiden ja tutkimuksen kehittymisen mukana.

Maa- ja metsätalousministeriö:n perusteltu pelko on, että kunnan mahdolliset uudet tehtävät toteutetaan kaavoituksen kautta ja tämä ei käy Maa- ja metsätalousministeriö:lle. Nyt esitetty säännös yhdistettynä mm. ehdotettuun 66 §:ään (Uhanalaisen luontotyypin huomioon ottaminen lupaa tai suunnitelmaa hyväksyttäessä) ja 76 §:ään (Uhanalaisten lajien huomioon ottaminen lupaa tai suunnitelmaa hyväksyttäessä) tulee merkitsemään vahvaa kehotetta kaavasuojeluun. Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että luonnonsuojelu tulee toteuttaa LSL:n kautta, ei MRL:n kautta kaavojen suojelumääräyksillä, jotka jättävät maanomistajan pääsääntöisesti korvauksetta. LSL:ssa on kohtuullisesti toimiva korvausjärjestelmä ja LSL.ssa tarkoitettu luontotyypin tai suojellun eliölajin suojelupäätös on valituskelpoinen viranomaispäätös, jolloin maanomistaja oikeusturva lähtökohtaisesti toteutuu toisin kuin kaavasuojelussa. Ehdotettu säännös johtaa siihen, että maanomistajia voidaan kohdella eri kunnissa toisistaan poiketen, mikä ei ole maanomistajan oikeusturvan kannalta toivottavaa. Maa- ja metsätalousministeriö esittää, että säännöstä tarkistetaan niin, että kunnan tehtävät rajataan koskemaan luonnonsuojelulaissa tarkoitettuja toimia.

Ehdotettuun 12 §:ään sisältyy myös sama kestävään käyttöön liittyvä epäselvyys, johon Maa- ja metsätalousministeriö on kiinnittänyt huomiota määritelmäpykälän kohdalla. Monimuotoisuuden kestävä käyttö on epäselvä suhteessa luonnonvarojen kestävän käyttöön, koska LSL:n määritelmässä otetaan huomioon kokonaiskestävyyden osalta ainoastaan ekologinen kestävyys. Pykälää on syytä tarkistaa myös tältä osin seuraavasti:

12 §
Kunta

Kunta edistää luonnon ~~monimuotoisuuden suojelua ja sen kestävää käyttöä~~ monimuotoisuutta sekä maisemansuojelua alueellaan luonnonsuojelulain mukaisin toimin.

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 12 §:ssä säädettäisiin kunnalle velvollisuus edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua ja sen kestävää käyttöä sekä maisemansuojelua alueellaan. Pykälä tukee osaltaan perustuslain 20 §:n 2 momentin julkiselle vallalle asetettua velvoitetta pyrkiä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön. Se jää kuitenkin hieman yleispiirteiseksi ja epämääräiseksi. Viranomaisilla on niitä koskevassa lainsäädännössä asetettu lakisääteisiä tehtäviä, jotka niiden on 3 (34) pyrittävä täyttämään. Mikä konkreettinen merkitys on kunnan yleisellä luonnonsuojelun edistämisvelvollisuudella? Olisi aiheellista tarkentaa perusteluissa edistämisvelvoitteen konkreettista sisältöä ja suhdetta muuhun lainsäädäntöön.

Valtiovarainministeriö pitää perusteltuna sitä, että kunnan edistämistehtävä pysyy säännöstasolla muotoilultaan yleisenä ja sen katsotaan lähtevän perustuslaissa säädetystä kunnallisesta itsehallinnosta. Tällöin kunnilla säilyy mahdollisuus valita olosuhteisiinsa parhaiten sopivia ja myös paikallisesti hyväksyttäviä edistämisen keinoja. On huomattava, että tehtävään käytettävissä olevat resurssit ja asiantuntemus vaihtelevat kunnittain ja asiantuntemus jakautuu usein kunnan eri toimialoille, kuten esimerkiksi ympäristönsuojeluviranomaiseen tai kaavoitukseen. Valtiovarainministeriö katsoo, että säännös kuntien luonnon monimuotoisuuden suojelun edistämistehtävästä yhdessä uusien luonnon monimuotoisuuden edistämiseen tarkoitettujen taloudellisten tukien kanssa, voi edistää luonnon monimuotoisuuden huomioimista ja lisätä sen painoarvoa alueiden käytön suunnittelussa ja aluekehittämisessä.

Etelä-Karjalan liitto: Kunnan tehtäviin 12 §:ssä on hyvä kirjata tehtäväksi monimuotoisuuden edistäminen, koska luontokato ja uhanalaisuuskehitys ovat huolestuttavia ja monimuotoisuutta on suojelun lisäksi myös edistettävä aktiivisilla toimenpiteillä.

Etelä-Pohjanmaan liitto: kannattaa lakiehdotukseen tehtyä uudistusta siitä, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tukee kuntia niiden luonnon monimuotoisuustehtävän edistämisessä. Lakiehdotuksen kirjaus ”kunta edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua ja sen kestävää käyttöä sekä maisemansuojelua alueellaan” (12 §) vaatii tarkistamista. Suojelun edistämisen sijaan säännöksessä tulisi olla luonnon monimuotoisuuden edistäminen ja lisäksi luonnon monimuotoisuuden kestävän käytön edistäminen on ilmaisuna vaikeaselkoinen.

Hämeen liitto: ”Luonnon monimuotoisuuden kestävän käytön edistäminen” on ilmaisuna luonnonsuojelulaissa uusi ja vaikeaselkoinen. Ehdotus muotoiluksi kunnan edistämistehtävää koskevan säännöksen (12 §) osalta: ”Kunta edistää luonnon monimuotoisuutta alueellaan.”

Kainuun liitto: 12 §. Kainuun liitto pitää tärkeänä, että tehtävä ymmärretään lähtevän perustuslaissa säädetystä kunnallisesta itsehallinnosta ja erilaisten alueiden mahdollisuuksista.

Keski-Pohjanmaan liitto: Keski-Pohjanmaan liitto pitää tärkeänä, että kuntien asema säilytetään aikaisemman lain mukaisena eikä vastuita nykyisestä kasvateta, koska kukin kunta on olosuhteiltaan ja ympäristöltä omanlaisensa ja liikkumavaraa tarvitaan.

Keski-Suomen liitto haluaa korostaa kunnan tehtävien osalta lain valmistelussa kuntien lausuntojen vahvaa huomioon ottamista niille kohdistettujen vastuiden osalta. Kuntien merkittävä eroavaisuus tulee ottaa huomioon. Olisi parempi puhua luonnon monimuotoisuuden suojelun edistämisen sijaan luonnon monimuotoisuuden edistämisestä. Suojelu on yksi keino monimuotoisuuden edistämisessä. Suojelun lisäksi luonnon monimuotoisuutta voidaan edistää kannusteisiin perustuvilla toimintatavoilla. Lakiesityksessä oleva kirjaus Ely-keskuksen roolista tukea mahdollisuuksien mukaan kunnan toimintaa toimialaansa kuuluvissa asioissa on kannatettava.

Lapin liitto: Ehdotus muotoiluun: Kunta edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua ja sen kestävää käyttöä sekä maisemansuojelua alueellaan muutetaan muotoon ”kunta edistää luonnon monimuotoisuutta alueellaan ja …”

Uudenmaan liitto: Kunnan tehtävissä (12 §) tulisi olla suojelun edistämisen sijaan luonnon monimuotoisuuden edistäminen. Suojelu on yksi kokonaisuuden edistämisen keinoista. Lisäresurssien tarve tulee kattavammin arvioida ja turvata resurssit kunnille rahoitusperiaatetta noudattaen. Kestävän käytön edistäminen sekä maisemansuojelu tässä yhteydessä ovat vaikeaselkoisia merkitykseltään, eivätkä avaudu perustelutekstistä riittävästi esimerkiksi suhteessa luonnonvarojen käyttöön sekä muuhun maisemia koskevaan ohjaukseen mm. maankäyttö- ja rakennuslaissa.

On tärkeää vahvistaa tuilla ja avustuksilla kuntien edellytyksiä toteuttaa sekä pysyvää työtä että hankkeita luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi ja hyvinvointihyötyjen vahvistamiseksi, paikallistasolla ja myös kuntien yhteistyöllä. Uudellamaalla pääkaupungin laajalla kaupunkiseudulla tarve kuntien yhteistyölle on suuri. Säätelyn on mahdollistettava myös kuntien yhteinen toiminta.

Perustelutekstissä viitataan, että uusi säännös yhdessä uusien taloudellisten tukien kanssa voisi lisätä luonnon monimuotoisuuden painoarvoa alueiden käytön suunnittelussa. On syytä täsmentää, miten uusi säännös ulottuisi vaikuttamaan maankäyttö- ja rakennuslailla säädeltyyn alueidenkäytön suunnitteluun enemmän kuin aiemmin.

Österbottens förbund: I 12§ står det att kommunen främjar skyddet och ett hållbart nyttjande av den biologiska mångfalden samt landskapsvården inom sitt område. Österbottens förbund anser att det i stället bör stå att kommunen främjar den biologiska mångfalden, eftersom skydd är endast en av metoderna att främja biologisk mångfald.

Suomen Kuntaliitto ry: Hyvää säännösluonnoksessa on, että säännös on yleisellä tasolla kirjoitettu, mitä myös kunta-alatyöryhmä piti tärkeänä. Lisäksi tärkeää on, kuten perusteluissa todetaan, että tehtävän ymmärretään lähtevän perustuslaissa säädetystä kunnallisesta itsehallinnosta ja erilaisten kuntien paikallisista olosuhteista. Edistämistehtävän yleisen muotoilun vahvuutena on joustavuus - se mahdollistaa, että kuntien edistämistehtävä voi kattaa erilaisia toimia, erilaisissa olosuhteissa ja erilaisina aikoina.

Säännöksessä voitaisiin puhua suojelun edistämisen asemesta luonnon monimuotoisuuden edistämisestä. Kunta-alatyöryhmässä suojelu nähtiin liian passiivisena/staattisena ilmaisuna. Suojelu on yksi edistämisen keinoista. Edistäminen sen sijaan nähdään aktiivisempana ilmaisuna ja laajempana kokonaisuutena.

”Luonnon monimuotoisuuden kestävän käytön edistäminen” on ilmaisuna luonnonsuojelulaissa uusi ja se avautuu vaikeasti. YK:n biodiversiteettisopimuksessa ilmaisutapa on luonteva, koska yleissopimusta toimeenpannaan kansallisesti erilaisilla keinoilla ja eri alojen lainsäädännöllä ml. luonnonvarojen käyttöä säätelevissä laeissa. Luonnon suojelua koskevassa laissa ilmaisutapa olisi uudentyyppinen eikä se vaikuta johdonmukaiselta luonnonsuojelulaissa yleensä ja erityisesti kunnan edistämistehtävässä. Lisäksi ilmaisutapa näyttää laajentavan kunnan edistämistehtävän sisältöä nykyisestä.

Maisemakysymysten osalta kunta-alatyöryhmä katsoi, että maisemansuojelua koskevat kysymykset tulisi käsitellä omassa luvussaan. Maisemansuojelun osalta kaivattiin selkeytystä nykyiseen sääntelyyn. Valmistelussa maisemakysymyksiä ei kuitenkaan laajemmin pohdittu tai keskusteltu.

Säännöksen sanamuotoa tulisi vielä kehittää ja ehdotamme 12 §:n muotoiluksi: ”Kunta edistää luonnon monimuotoisuutta alueellaan.”

Helsingin kaupunkiympäristölautakunta: Lakiehdotuksen tavoitteena on kansalaisten luonnontuntemuksen ja ympäristötietoisuuden lisääminen, että kunnille asetetaan tehtäväksi edistää ympäristökasvatusta ja ympäristötietoisuutta alueellaan.

Koska kunnat ovat asukkaita lähellä arkipäivän elämässä, kunnilla on tärkeä rooli ympäristötietoisuuden lisäämisessä, luontosuhteen vahvistamisessa ja kestävän käytön tukemisessa. Tämä tarve korostuu kaupungeissa, missä ihmisiä on paljon ja luontoalueita vähän, joten Helsingin kaupunkiympäristölautakunta pitää ehdotuksen periaatetta sinänsä hyvänä. On kuitenkin epäselvää, missä määrin – jos lainkaan – ehdotetulla säädöksellä on tarkoitus laajentaa kuntien ympäristönsuojelusta annetussa laissa olevaa velvoitetta, jonka mukaan ”kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävänä on huolehtia omalta osaltaan ympäristönsuojelua koskevasta tiedottamisesta, valistuksesta ja koulutuksesta kunnassa”.

Kunnan tehtävien selkiyttämiseksi pykälässä 12 voisi viitata myös muihin kunnan tehtäviin (95 ja 92.2 pykälät).

Oulun kaupunki: Pitää tärkeänä, että tuetaan niitä kuntien toimia, joilla on arvioitu olevan parhaat mahdollisuudet edistää luonnon monimuotoisuutta.

Turun kaupunki: Hyvää säännösluonnoksessa on, että säännös on yleisellä tasolla kirjoitettu. Säännöksessä voitaisiin puhua suojelun edistämisen asemesta luonnon monimuotoisuuden edistämisestä. Suojelu on passiivinen ilmaisu ja ainoastaan yksi monimuotoisuuden edistämisen keino. Edistäminen sen sijaan nähdään aktiivisempana ilmaisuna ja kokonaisuutena.

Pykälän perusteluissa viitataan lakiehdotuksen 3 §:än, jonka mukaan luonnon monimuotoisuuden kestävällä käytöllä tarkoitetaan biologisen monimuotoisuuden osien käyttöä siten, että käytön laatu tai määrä ei pitkällä aikavälillä johda biologisen monimuotoisuuden vähenemiseen, ja joka siten tukee mahdollisuuksia tyydyttää nykyisten ja tulevien sukupolvien tarpeet ja toiveet. 8 §:n perustelujen mukaan kuntien osalta tämä voisi tulla kyseeseen erimerkiksi erilaisten ulkoilua ja virkistystä tai muuta alueiden tai luonnonvarojen käyttöä koskevien suunnitelmien ja strategioiden valmistelussa.

On tärkeää, kuten perusteluissa todetaan, että tehtävän ymmärretään lähtevän perustuslaissa säädetystä kunnallisesta itsehallinnosta ja erilaisten kuntien mahdollisuuksista. Edistämisen keinojen tulee olla kuntien itse valittavissa.

Vantaan kaupunki: 12 §:n määritelmä kunnan tehtävistä on parempi kuin voimassa olevan lain määritelmä.

Luonnonsuojelulakiehdotuksessa esitetään voimassa olevan luonnonsuojelulain tapaan kunnan ainoana luonnonsuojelun viranomaistehtävänä 95 §:ssä luonnonmuistomerkkien rauhoittaminen. Kun kunnalla kuitenkin on ruohonjuuritason toimijana hyvin tärkeä rooli luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa, vaikuttaa pelkkä luonnonmuistomerkkien rauhoittamisen viranomaistehtävä jossain määrin epäolennaiselta asialta ja tärkeä ja laaja luonnonsuojelun edistämistehtävä jää sisällöltään epämääräiseksi.

Kunnan luonnonsuojelun edistämistehtävä konkretisoituu paljolti käytännössä kuntaa koskevien muiden lakien mukaisen toiminnan kautta, esim. maankäyttö- ja rakennuslain mukaisessa maankäytön suunnittelussa ja ympäristönsuojelulain mukaisissa luvissa. Epäselväksi jää, antaako uusi LSL riittävästi tukea kunnalle maankäytön suunnittelun ja rakentamisen paineissa luontoarvojen huomioon ottamiselle niin, että kokonaisuus on ilmastovaikutusten kannalta paras mahdollinen.

Pelkästään muiden lakien tulkintojen varaan ei luonnonsuojelun edistämistehtävä saisi jäädä, vaan myös luonnonsuojelulain omassa järjestelmässä tulisi kunnalla olla itsenäistä merkitystä. Siinä mielessä voisi vielä pohtia, tulisiko edistämistehtävästä säätää yleisesti vai kirjata siitä tarkempi säännös. Kuntien lakisääteisiä velvoitteita ei ole syytä tässä yhteydessä lisätä, mutta edistämistehtävän tarkempi sisältö kaipaisi selvennyksiä ja täsmennystä.

Suomen ympäristökeskus SYKE: Lakiehdotuksessa kunnan tehtävät on mainittu hyvin yleispiirteisesti (12 §). Kuntien päätökset kuitenkin vaikuttavat merkittävästi luonnon monimuotoisuuteen, ja kuntien suurempi vastuu monimuotoisuuden vahvistamisesta voisi parantaa luonnonsuojelun vaikuttavuutta huomattavasti. Kuntien potentiaalia luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa ei ole SYKEn mielestä lakiehdotuksessa otettu riittävästi huomioon.

Oikeuskanslerinvirasto: Kunnan edistämistehtävän yleisluonteisuus ja avoimuus voi olla paitsi myönteisessä merkityksessä paikallisten olosuhteiden mukaisesti joustava, myös ongelmallisen epätäsmällinen ja julistuksenomainen. Säännös voi jäädä toivomuksen luonteisena vaille konkreettista vaikutusta kunnassa, jossa esimerkiksi elinkeinopoliittista syistä halutaan painottaa luonnolle ja lain tarkoituksen valossa vahingollista toimintaa. Tästä syystä säännöksen tarkoitusta ja tavoitetta tulisi perusteluissa selkeämmin avata ja täsmentää, jolloin säännöksellä voi olla myös viranomaisen menettelyn asianmukaisuuden arvioinnissa ja valvonnassa oikeudellisesti merkityksellistä sisältöä.

Maanmittauslaitos: Monimuotoisuuden ohella §:ssä 12 olisi nähtävä asiaa laajemmin, jolloin luonnonvarojen kestävällä käytöllä lisäksi on taloudellinen ja sosiaalinen ulottuvuus. Suomen Luontopaneelia ja kuntia olisi säänneltävä edellä mainittu huomioon ottaen uudessa luonnonsuojelulaissa laaja-alaisemmin.

Suomen metsäkeskus: Kuntien erilaisuudesta huolimatta maanomistajien oikeus metsien käyttöön tulisi lopulta kuitenkin toteutua yhtäläisesti eri puolella maata.

Metsäteollisuus ry toteaa pitkälti samoin ja pitää tärkeänä, että kunnan tehtävät määritellään siten, että niitä toteutetaan luonnonsuojelulain keinoin.

MTK ry, Metsäteollisuus ry: Luonnon monimuotoisuuden kestävän käytön edistäminen tulisi selvyyden vuoksi muuttaa muotoon luonnon monimuotoisuuden edistäminen. Jos kestävän käytön mainitsemista pidettäisiin tarpeellisena, se tulisi kytkeä laajemmin luonnonvarojen ja luonnonympäristön kestävään käyttöön.

MTK ry: Pykälässä ei tule viitata luonnon monimuotoisuuden suojeluun. Kunnan edistämistehtävää ei ole avattuvoimassa olevan luonnonsuojelulain perusteluissa eikä ehdotetuissa perusteluissa, joihin tulisi täydentää kunnan edistämistehtävän toteuttamismahdollisuuksien riippuvuus muiden lakien mukaisista toteuttamisvälineistä ja siitä, kenen omistamalla alueella

edistämistehtävää toteutetaan sekä täsmentää pykälän suhdetta muuhun lainsäädäntöön. Edistämistehtävän heijastuminen maankäytön suunnitteluun ja kaavoitukseen on ongelmallista.

Kaavoituksen osalta kunnalla on luonnonsuojelulaissa mainitun edistämistehtävänsä valtuuttamana varsin suuri harkintavalta painottaa tiettyjä kaavan sisältövaatimuksia. Käytännössä tuomioistuin ei juurikaan pysty arvioimaan luonnonsuojeluun tai ilmastonmuutokseen liittyviä kaavaratkaisuja ja niiden oikeellisuutta. MTK ry katsoo, että luonnonsuojelulain mukainen edistämistehtävä ei ole eikä sen myöskään tule olla sama asia kuin luonnonsuojelupolitiikan harjoittaminen. Luonnonsuojelupolitiikan harjoittamista ei ole lailla säädetty kuntien tehtäväksi, joten edistämistehtävän rajat on selkeästi tunnistettava ja niitä on noudatettava.

SLC rf: I dag förverkligas skyddande även via planläggning. Till exempel i Nyland hör landskapsplanen och generalplanens skyddsbeteckningar orsakat markanta inskränkningar mot markägarnas egendomsskydd genom att de har begränsande verkan på idkande av skogsbruket. Det hor stall er markägarna i en olikställd situation inf or skyddandet, eftersom det finns risk att bli utan ersättning om näring inte kon idkas på området. I förslaget star det att "Kommunen främjar skyddet och ett hållbart nyttjande av den biologiska mångfalden samt landskapsvärden inom sitt område". En mera heltäckande formulering skulle vara att "Kommunen främjar naturens mångfald. .. "; och således inte begränsa uppgiften i skyddandet.

Suomen yhteismetsät ry: Suojelun sijaan tulisi puhua monimuotoisuuden edistämisestä sekä maiseman säilyttämisestä, johon liittyy paljon muutakin kuin luonnon monimuotoisuus pelkästään.

Ilmastoisovanhemmat ry: 12 § Lisätään uudeksi kohdaksi: Kuntien tulee maankäyttöön liittyvien suunnitelmien valmistelussa ottaa huomioon suunnitelmien vaikutukset lasten ja nuorten terveelliseen, luonnoltaan monimuotoiseen elinympäristöön ja tulevien sukupolvien elinmahdollisuuksiin.

Luonto-Liitto ry: Kunta: ”Kunta edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua ja sen kestävää käyttöä sekä maisemansuojelua alueellaan.” Tässä on välttämätöntä mainita myös ympäristökasvatus ja ympäristötietoisuuden lisääminen, koska ne esiintyvät kuntien tehtävissä kuitenkin jo 9 § kohdalla.

Natur och Miljö rf: Mikä viranomainen vastaa ympäristökasvatuksesta. 12 § Kunnan roolia ympäristökasvatuksessa tulisi korostaa. ELY-keskusten resurssit kuntien tukemiseen tulee varmistaa.

Suomen luonnonsuojeluliiton Jyväskylän seudun yhdistys: Kuntien roolia on tärkeä korostaa.

WWF Suomi: katsoo, että ehdotuksessa voisi vielä vahvemmin korostaa kuntien roolia luonnon monimuotoisuuden suojelemisessa.

Biologian ja maantieteen opettajien liitto ry: Kuntien tehtäviin tulee lisätä ympäristökasvatuksen ja ympäristötietoisuuden edistäminen, jotka luvun 1 pykälässä 9 mainitaan. Kuntien osalta on tärkeää huomioida, että kuntien vastuulla olevat opetus- ja kasvatusala ovat merkittävässä roolissa ympäristökasvatuksen toteuttamisessa ja ympäristötietoisuuden lisäämisessä. Yhteistyö kuntien luonnonsuojeluviranomaisten ja opetus- ja kasvatussektorin kesken onkin tärkeää ja siihen tulisi myös laissa kannustaa.

METO – Metsäalan Asiantuntijat ry: Säännös tulee poistaa lakiluonnoksesta epäselvänä tavoitteeltaan ja vaikutuksiltaan. Luonnonsuojelulakiin kirjattavat tehtävät tulee toteuttaa ja korvata luonnonsuojelulain keinoin.

SEY Suomen eläinsuojelu ry: On hyvä, että kuntia velvoitetaan muun muassa ympäristötietoisuuden levittämiseen.

Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry: Kunnan tehtäviin on lisättävä maininta ympäristökasvatuksesta ja ympäristötietoisuuden lisäämisestä. Ympäristökasvatus ja ympäristötietoisuuden lisääminen ovat merkittävä lähtökohta sille, että kansalaiset haluavat toimia luonnon puolesta ja suojella sitä. Kuntien järjestämä kasvatus, koulutus ja opetus ovat oleellisia ympäristökasvattajia ja ympäristötietoisuuden edistäjiä. Kunnan tulee varmistaa riittävät tukitoimet kouluille, oppilaitoksille ja varhaiskasvatukseen.

Uusi muoto:

”Kunta edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua ja sen kestävää käyttöä sekä maisemansuojelua alueellaan. Kunta tukee ja mahdollistaa ympäristökasvatuksen toteuttamista opetuksessa ja kasvatuksessa sekä edistää ympäristötietoisuutta.”

Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry, Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi: Kunta: ”Kunta edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua ja sen kestävää käyttöä sekä maisemansuojelua alueellaan.” Tässä on välttämätöntä mainita myös ympäristökasvatus ja ympäristötietoisuuden lisääminen, koska ne esiintyvät kuntien tehtävissä kuitenkin jo 9 § kohdalla.

Ympäristönsuojeluviranhaltijat ry: Lakiluonnoksen myötä kuntien avainasema toimijoina jäisi hyödyntämättä. Lisäksi jäisi hyödyntämättä kunnassa oleva asiantuntemus sekä mahdollisuudet kunnan ja valtion viranomaisten yhteistyöhön. Luonnonsuojelutyö tulisi konkreettisin askelin viedä osaksi jokaisen kunnan perustoimintaa, ja yhteistyötä kunnan ja valtion välillä tulisi lain keinoin edistää.

Aallokas Oy: Kuntien rooli luonnon monimuotoisuuden suojelussa on merkittävä ja se voisi olla kirjattuna lakiin vahvemmin. Todella paljon asioita päätetään lopulta paikallisesti.

13 § Suomen Luontopaneeli

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että säännöksestä on poistettu valmistelun aiemmassa vaiheessa siinä ollut edellytys Luontopaneelin puolueettomuudesta. Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että ehdotettu muotoilu korostaa paneelin riippumattomuutta liikaa. Esitetty muotoilu johtanee tilanteeseen, jossa Luontopaneeli puolueettomuuteensa vedoten ryhtyy tekemään politiikkaa arvostelemalla esim. monimuotoisuuteen liittyvää poliittista ratkaisua, joka usein on kompromissi.

Koko luonnonsuojelulain uudistamisen ajan on valmistelutyössä voitu havaita ehdotusten merkittävä vaikutus metsätalouteen. Luontopaneelin tehtävät on esityksessä kytketty luonnon monimuotoisuuteen. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että jos LSL:iin otetaan säännös Luontopaneelista, Luontopaneelin tehtävissä tulee mainita, että paneelin tehtäviin kuuluu arvioida esille nostamiensa monimuotoisuuskysymysten ja ehdotusten vaikutukset kokonaiskestävyyden näkökulmasta taloudelliseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen kestävyyteen. Ehdotetun pykälän 3 momentin nojalla annettavalla asetuksella on varmistettava, että Luontopaneeliin otetaan myös vankka metsätalouden asiantuntemus. Hallituksen esityksen perusteluissa tällaista ei ole todettu. Esityksen perustelujen mukaan Luontopaneelissa tulisi olla edustus eri tieteenaloilta. Tällä tarkoitettaisiin sitä, että paneelia nimitettäessä olisi kiinnitettävä erityistä huomiota tieteenalojen monipuolisuuteen ja tasapainoon. Eri tieteenaloilla tarkoitettaisiin esimerkiksi luonnon-, yhteiskunta- ja taloustieteitä sekä laajemmin monimuotoisuuden turvaamiseen läheisesti liittyviä sektoreita, kuten liikenne, ilmasto ja maankäyttö.

Varsinais-Suomen liitto: Maakuntien liittojen edustus tulisi lisätä laissa uutena pykälänä §13 esitettyyn Luontopaneeliin, sillä maakunnilla on merkittävä rooli ja vaikutusmahdollisuus aluekehityksen ja aluesuunnittelun kautta.

Helsingin yliopisto: Luontopaneelin riippumattomuuden takaamiseksi sille voisi vähintään asetustasolla myös määrätä tiettyjä säännöllisiä tehtäviä, kuten biodiversiteettistrategian seurantaan tai uudistamiseen tai luonnon monimuotoisuuden seurannan strategiaan liittyviä asiantuntijatehtäviä.

Itä-Suomen yliopisto, Metsätieteiden osasto: Luontopaneelin perustaminen ja mainitseminen laissa on merkittävä ja tarpeellinen uudistus. Luontopaneelin tehtävistä on tarpeen nostaa esille joitain keskeisiä ja lain tavoitteiden kannalta tärkeitä tehtäviä, jotta paneelin mahdollisuudet lain tavoitteiden turvaamiseksi toteutuvat. Erityisen tärkeää olisi, että paneelilla olisi selvä ja määritelty rooli laissa mainitun biodiversiteettistrategian suunnittelussa, seurannassa ja toteutuksessa. Biodiversiteettistrategia on yksi lakiluonnoksen tärkeimmistä uudistuksista, jolla lain voimassa ollessa voidaan laajapohjaisesti ja uusimpaan tieteellisen tietoon pohjautuen edistää luonnonsuojelulain tavoitteita.

Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS kannattaa Luontopaneelin lisäämistä lakiin ja pitää lain kuvausta hyvänä. Luomus pitää tärkeänä, että Luontopaneelin toiminta on puolueetonta ja riippumatonta tutkimukseen perustuvaa asiantuntijatyötä.

Luontopaneeli katsoo, että sitä koskeva tekstiluonnos on hyvä ja vastaa tämänhetkistä toimintaa ja suunnitelmia. Tärkeää on, että Luontopaneelin toiminta on riippumatonta asiantuntijatyötä.

Luontopaneeli pitää tärkeänä, että myös tieteenalat, joiden substanssiosaaminen ei suoraan välttämättä liity luontoon, kuten ympäristötaloustiede, ympäristöoikeus ja ympäristöpolitiikka, ovat vahvasti edustettuina paneelin jäseniä valittaessa myös tulevaisuudessa.

Luontopaneeli ehdottaa, että sana ”yleisölle” kohdassa ”*joista se viestii tarpeen mukaan yleisölle ja päätöksentekijöille*” korvattaisiin sanaparilla ”eri kohderyhmille”.

Luontopaneeli on erisnimi ja isoa alkukirjainta on hyvä käyttää myös kohdassa: ” *Näitä tehtäviä varten luontopaneeli voi antaa myös lausuntoja…*”

Suomen ympäristökeskus SYKE: Suomen Luontopaneelin aseman ja tehtävien määrittelyn tuominen luonnonsuojelulakiin on merkittävä parannus, joka edistää tieteellisen tiedon käyttöä päätöksenteossa.

Ympäristötiedon foorumi: Kannattaa Luontopaneelin toiminnan säätämisestä osana luonnonsuojelulain uudistusta. Pykälä korostaa tieteellisen asiantuntijatiedon roolia osana luonnon monimuotoisuuden suojelua ja siihen liittyvää päätöksentekoa.

On huolehdittava siitä, että paneeli on riippumaton ja sitä kohtaan tunnetaan luottamusta ja että se edustaa monipuolisella tavalla sille säädettyjen tehtävien hoitamisessa tarvittavaa asiantuntemusta. Sidonnaisuuksien ilmoittaminen ja jäsenen riippumattomuuden täsmentäminen valtioneuvoston asetuksella on tarpeen. Jatkovalmistelussa tulisi vielä arvioida, olisiko tarpeen säätää lain tasolla siitä, että ilmastopaneelin jäsenillä ei saa olla sellaisia sidonnaisuuksia, jotka vaarantaisivat luottamusta sen toiminnan riippumattomuuteen ja puolueettomuuteen.

Oikeuskanslerinvirasto: Esitysluonnoksen (s. 120) mukaan Luontopaneelin ja ilmastolaissa säädetyn ilmastopaneelin asema ja tehtävät vastaavat lähtökohdiltaan toisiaan, minkä vuoksi myös niitä koskevaa sääntelyä on tarkoituksenmukaista yhtenäistää mahdollisuuksien mukaan.

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Suomen Luontopaneelissa tulee olla myös ilmastonmuutoksen asiantuntija.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue: Luontopaneelin asettamista ja toimintaa koskeva säännös parantaa merkittävästi tieteellisen tiedon merkitystä luonnonsuojelun suunnittelussa ja toteutuksessa.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Luontopaneelin asettaminen, joka koostuu eri tieteen alojen riippumattomista tieteellisistä asiantuntijoista, on hyvää ja kannatettavaa.

Suomen metsäkeskus: Luontopaneelin tehtävän laajentaminen lausunnonantamiseen tulee harkita huolellisesti, ettei sille tule kaksoisroolia, jossa se voi tieteellisen tiedon kautta olla vaikuttamassa valittuun politiikkalinjaan ja sen jälkeen vielä olla muiden lausunnonantajien kanssa lausumassa itse osavalmistelemaansa politiikkaan. Tämä voi jättää muuta lausunnon antajat epätasa-arvoiseen asemaan.

Sámi Árvvut rs: § 13 Yhdistys kannattaa esitystä ja vaikuttaa, että sen tehtävät olisivat analogisia ilmastopaneelin kanssa. On hyvin tärkeää, että Luontopaneelin alaisuuteen perustaa nk. artikla 8(j) paneeli, saamelainen luontoneuvosto, joka voisi toimia saman tyyppisesti kuin ilmastolakiin esitetty saamelainen ilmastoneuvosto ja elin voisi korvata nykyisen artikla 8(J)-asiantuntijatyöryhmän.

Bioenergia ry: Luontopaneeli nimitetään vain kerran neljäksi vuodeksi – ei kerrallaan neljäksi vuodeksi. Jää epäselväksi, onko se riippumaton tieteellinen asiantuntijaelin. Yhdistyksen arvion mukaan parempi ratkaisu olisi jättää tämä pois laista, ja noudattaa nykyistä käytäntöä selvästi poliittisesta neuvontaelimestä, tai keskittää ko. tehtäviä SYKElle.

Maanomistajain Liitto - Jordägarnas Förbund ry: Mikäli uuteen Suomen Luontopaneeliin tulee muitakin tahoja kuin tieteen ja tutkimuksen edustajia, mukana on oltava myös vahva maanomistajien edustus.

Metsäteollisuus ry: Tieteellisen tiedon tutkiminen, koostaminen ja erittely päätöksentekoa ja yleisöä varten olisi Luontopaneelille selkeä, sopivalla tavalla rajattu sekä riippumattomuuden ja puolueettomuuden mahdollistava rooli. Se ei kannata Luontopaneelin tehtävien laajentamista koskemaan lausuntoja luonnon monimuotoisuuteen vaikuttavista suunnitelmista ja muista asiakirjoista.

Suomen luonnonsuojeluliiton Jyväskylän seudun yhdistys: Suomen Luontopaneelin aseman kirjaaminen lakiin on kannatettavaa ja sen yhteistyö Suomen Ilmastopaneelin kanssa.

WWF Suomi: Kannattaa tieteellisen ja riippumattoman asiantuntijaelimen Suomen Luontopaneelin kirjaamista lakiin.

Creatura Think & Do Tank ry: Tuemme Suomen luonnonsuojeluliiton ehdotuksia.

Eläinvihreät ry: Pitää tehtyjä lisäyksiä erinomaisia. mm. Luontopaneelin virallistamista.

Ukko-Kolin Ystävät ry, Selkämeren kansallispuiston ystävät ry, Kolin Vaeltajat ry, Arkipelagia-seura ry, Kalevalaisen Kulttuurin liitto ry: 13 § mukaisen tutkijapaneelin lisäksi tarvitaan ehdottomasti oma pykälä kumppaniyhteisöjen huomioimiselle, esimerkiksi paneelille.

Vanajavesisäätiö sr, Kokemäenjoen vesistön vesiensuojeluyhdistys ry ja Tammelan Pyhäjärven-Kuivajärven Suojeluyhdistys ry: 13 § Suomessa, tuhansien järvien maassa, tämän hetkisen Luontopaneelin jäsenistössä ei tietojemme mukaan ole yhtään sisävesiekologian erityisasiantuntijaa. Tämä on selkeä heikkous.

3 luku Luonnonsuojelusuunnittelu

Yleistä

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Luonnonsuojelulain 15 §:ssä säädettäisiin vapaaehtoisen luonnonsuojelun toimenpideohjelmista. Sekä valtakunnalliset että alueelliset toimenpideohjelmat hyväksyisi ehdotuksen mukaan valtioneuvosto. ELY-keskus esittää harkittavaksi, että voisivatko alueellisten toimenpideohjelmien hyväksyminen tapahtua esimerkiksi ympäristöministeriössä, vai edellyttävätkö nämäkin käsittelyä valtioneuvostossa? Sinänsä se, että vapaaehtoisistakin toimintaohjelmista säädettäisiin jatkossa lain tasolla, on myönteinen asia.

Sámi Árvvut rs: Yhdistyksen käsityksen mukaan olisi hyödyllistä uudistaa myös luonnontilan seurantaa ja tavoitteen asettelua. Yhdistys esittää harkittavaksi keskusteluissa esille olleen luontovuosikertomuksen laatimisen, jossa selvitettäisiin luonnon monimuotoisuuden tilaa. Olisi myös tarkoituksenmukaista, että sen yhteydessä raportoitaisiin saamelaisten luonnon monimuotoisuuteen liittyvän perinteisen tiedon ja luonnonkäytön tilasta (artikla 10 c biodiversiteettisopimuksessa).

Bioenergia ry: Luku ei tuo juurikaan muutosta vallitseviin käytäntöihin tai suunnitelmien sitovuuteen, joskin korostaa paikallisia suunnitelmia. Jokainen uusi tai muutettu lain mukaan pakollinen suunnitelma lisää byrokratiaa ja pääosin ohjaa viranomaisten (ELYjen) voimavaroja pois varsinaisesta luonnonsuojelutyöstä. Tyypillisesti suunnitelma kohteen kunnostuksesta tms. on tehty, mutta varoja ja/tai osaavaa tekijää suunnitelman toteuttamiseen ei enää ole. Metso- ja Helmi-ohjelmien ja muidenkin vapaaehtoisten ohjelmien menestys saattaa osittain perustua juuri siihen, että ne eivät ole olleet LSL:n jäykkään säädöstaustaan sidottuja.

Kalatalouden keskusliitto ry pitää vapaaehtoisten luonnonsuojelun toimenpideohjelmien oikeusperustan luomista perusteltuna. Vapaaehtoisen ja yksityisen luonnonsuojelutoiminnan vaikutus on merkittävä ja olennainen voimavara luonnonsuojelussa. Tätä edesauttaa lakiin ehdotetut oikeusperustan luomiset ja erilaiset yksityisille toimijoille luonnonsuojelusta myönnettävät kannustimet.

Yksityishenkilö IH: Luonnonsuojelun suunnittelun tulee sisältää luonnon terveydelliset ja kulttuuriset arvot.

Yksityishenkilö SH: Vapaaehtoiset toimet eivät vastaa siihen tarpeeseen ja ekologisen kriisin vakavuuteen. Erilaisten strategioiden ja ohjelmien tavoitteiden tulisi näkyä myös lain säädöksissä.

Yksityishenkilö VK: Luonnonsuojelusuunnitelma täytyisi olla jokaisessa kunnassa lakisääteisesti ja se tulee linkittää suoraan kuntastrategiaan.

Yksityishenkilö ML: Kunnista on tehtävä ekologisen jälleenrakentamisen yksiköitä.

Yksityishenkilö ML: Osaksi maataloutta on kytkettävä luontoa korjaavat toimintamallit, joilla taataan maaperän bioaktiivisuus, luonnollisten vesivarastojen eli metsien toiminta.

14 § Kansallinen luonnon monimuotoisuusstrategia ja toimintaohjelma

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 14 §:ssä säädettäisiin kansallisesta luonnon monimuotoisuusstrategiasta ja toimintaohjelmasta. Pykälän osalta luonnoksesta puuttuvat säännöskohtaiset perustelut ainakin sen 4 momentin asetuksenantovaltuuden osalta.

Valtiovarainministeriö: Ehdotuksessa tuotaisiin lain tasolle biodiversiteettistrategian ja toimintaohjelman valmistelu, mikä vastaa nykykäytäntöä. Lisäksi ehdotuksessa mahdollistettaisiin se, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen johdolla laadittaisiin alueellinen toimeenpanosuunnitelma. Valtiovarainministeriö pitää hyvänä sitä, että muotoilu on jätetty väljäksi, jolloin se mahdollistaa alueelliset ratkaisut huomioiden käytettävissä olevat resurssit ja alueen yhteistyöverkostot.

Etelä-Karjalan liitto: Etelä-Karjalan liitto ehdottaa lainkohtaan kirjattavaksi sekä kuntien että maakuntaliittojen osallistuminen suunnitelman laadintaan. Myös 15 §:ssä mainitut vapaaehtoisen luonnonsuojelun toimenpideohjelmien yhteydessä on hyvä nostaa esille alueellinen yhteistyö niin laadinnan kuin toimeenpanonkin osalta. Maakuntien liittojen rooli erilaisten toimeenpanosuunnitelmien ja toimintaohjelmien laatimisen ja toteuttamisen kannalta on merkittävä, koska esimerkiksi maakuntaohjelmat ja maakuntakaavat ohjaavat ja yhteensovittavat toimintoja alueellisesti.

Etelä-Pohjanmaan liitto: Etelä-Pohjanmaan liitto pitää alueellisten luonnon monimuotoisuuden suunnitelmien ja ohjelmien laatimista tärkeänä. Liiton mukaan lain tulee olla velvoittavampi ja sisältää myös maakunnan liiton tai maakuntien liittojen osallistuminen alueellisen toimeenpanosuunnitelman laadintaan.

Etelä-Savon maakuntaliitto: Liiton mielestä lain 14 §:ään tulisi kirjata, että suunnitelma on tehtävä yhteistyössä alueen kuntien ja maakuntaliiton kanssa.

Hämeen liitto pitää lakiesitystä kansallisesta luonnon monimuotoisuusstrategiasta ja toimintaohjelmasta hyvänä lisäyksenä. Lakiesityksen 14§ mukaisesti ympäristöministeriö laatii kansallisen luonnon monimuotoisuusstrategian, jolla asetetaan valtakunnalliset toiminnalliset, määrälliset ja ajalliset tavoitteet luonnon monimuotoisuuden vähenemisen pysäyttämiselle ja tilan parantamiselle. Ympäristöministeriö laatii lisäksi strategian toimeenpanevan toimintaohjelman. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi laatia alueellisen luonnon monimuotoisuuden toimeenpanosuunnitelman (14 §).

Hämeen liitto katsoo, että toimeenpanosuunnitelman laatimisessa tulee varmistaa riittävä vuorovaikutus alueen keskeisten toimijoiden kanssa. Toimeenpanosuunnitelma tulisi laatia kumppanuudessa alueen kuntien ja maakuntien liittojen kanssa huomioiden maakuntien liittojen lakisääteinen aluekehitysvastuu. Lisäksi tulee huomioida, että valmistelun ja seurannan tulee perustua parhaaseen käytettävissä olevaan tieteelliseen tietoon ja huomioida aineistojen hyödynnettävyys maakuntatasolla.

Keski-Pohjanmaan liitto: Aluekehittämislaki säätää maakuntien kehittämisen kokonaisvastuun maakuntien liittojen vastuulle. Siten alueellisen strategian ja toimintaohjelman laatiminen edellyttää vahvaa yhteistyötä ja -toimintaa kuntien, maakunnan liittojen ja vastuussa olevien elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten välillä. Keski-Pohjanmaan liitto esittää maakuntien liittojen aseman esille tuomista ko. 14 §:n 5 momentin säännöksen yhteydessä.

Keski-Suomen liitto esittää maakuntaliiton aseman esille tuomista 14 §:ssä. Aluekehityslaki säätää maakuntien kehittämisvastuun kokonaisvastuun maakuntien liitoille. Muussa lainsäädännössä määriteltyihin prosesseihin viitaten pykälän mukaisten suunnitelmien osalta tulee varmistaa päällekkäisen suunnittelun välttäminen ja suunnitelmien suhde muuhun suunnitteluun. Toimeenpanosuunnitelman laatimisessa tulee varmistaa riittävä vuorovaikutus alueen keskeisten toimijoiden kanssa, mm. maanomistajien, ELY-keskusten, maakunnan liittojen ja kuntien välillä. Toimeenpanosuunnitelmien valmistelu edellyttää riittävien resurssien varaamista ja kohdentamista niin Ely-keskuksille kuin maakuntien liitoille ja kunnille. Keski-Suomen liitto uskoo, että erilaiset esim. kaavoitusta varten tehtävät alueelliset ja kunnalliset selvitykset ovat tärkeä tuki niin valtakunnantason suunnittelulle kuin myös alueelliselle toimintaohjelmatyölle.

Kymenlaakson liitto: Maakuntien liitot olisi syytä mainita 14 §:ssä erikseen yhteistyötahoina, jotka toimivat Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksien kanssa yhteistyössä. Tarvittaessa maakuntien liitot voisivat myös toimia vetovastuutahona tai strategioiden ja toimintasuunnitelmien laatijoina. Maakunnan liittojen sidosryhmäverkosto ja maakuntatason poliittinen käsittely voisi lisätä merkittävästi toimenpiteiden hyväksyttävyyttä ja vaikuttavuutta. Myös 18 §:n (Osallistuminen ja vuorovaikutus) kannalta on tärkeää osalistaa maakuntaliitot luonnonsuojelunsuunnittelun alkuvaiheessa mukaan tuomaan paikallisia ja alueellisia näkökulmia osaksi laajempaa suunnittelua. Kymenlaakson liitto pitää hyvänä kirjauksena, että biodiversiteettistrategia ja toimintaohjelma tulee perustua parhaaseen mahdolliseen tietoon.

Lapin liitto: Tärkeitä perusteluja alueelliselle toimeenpanosuunnitelmalle ovat esityksessä mainitut kustannustehokkuus sekä luonnon hyvinvointivaikutusten lisääminen samassa yhteydessä (viihtyisyys, virkistyskäyttö, matkailu) ja sen kuntataloutta tukevat vaikutukset. Lisäksi korostuu tarve saada kokonaiskuva luonnon monimuotoisuuden tukemisen toimenpiteistä, erityyppisistä luonnon toimintaa tukevista alueista ja niiden rooleista osana kokonaisuutta sekä niistä alueista, joihin mahdolliset rajoitteet kohdistuvat. Kokonaiskuvan kautta alueen muu kehittäminen mm. ilmastonmuutoksen hillintään liittyen ja rakentamisen paineisiin vastaamiseksi sujuu paremmin ja ennakoitavammin. Toimeenpanosuunnitelmien laadinnassa kannattaisi priorisoida niitä suunnitelma-alueita, joilla on saatavissa aikaan eniten vaikuttavuutta luonnon monimuotoisuudelle ja toisaalta hyötyä maankäytön kokonaisuuden hallinnan kannalta.

Perustelutekstissä on hyvä nostaa alueen maakuntien liitot ja alueen kunnat keskeisinä toimijoina, etenkin kaavoituksen ja ympäristönsuojelun kannalta. Maakuntien ja kuntien osallistuminen onkin tuotu esiin mm. vaikutuksissa kuntatalouteen, mutta ei kuitenkaan sitä, saataisiinko lisäresurssit kuntiin tätä varten valtiolta. Tätä on syytä täsmentää ja resurssit kuntiin turvata. Maankäytön suunnittelussa luonnonsuojelua yhteensovitetaan muihin toimintoihin sekä laajemminkin mm. ympäristönsuojeluun, joten siitä vastaavat tahot on syytä pitää mukana alueellisen toimintasuunnitelman laadinnassa.

Maakunnan liitoille olisi hyvä turvata mahdollisuus toimia myös luonnonsuojelun toimeenpano-ohjelman laatijana. Lapin liitto perustaa maakunnan yhteistyöryhmään vihreän siirtymän jaoston, joka olisi myös luonteva paikka valmistella luonnonsuojelun toimeenpanosuunnitelmaa laajassa sidosryhmäyhteistyössä.

Pirkanmaan liitto: Pirkanmaan liitto uskoo, että alueelliset luonnon monimuotoisuuden toimeenpanosuunnitelmat ja niihin liittyvät selvitykset ja ohjelmat antavat tukea niin valtakunnantason kuin myös kunnassa tehtävään luonnonmonimuotoisuustyöhön. Oikeusvaikutteisella maakuntakaavalla voidaan saattaa käytäntöön alueellisissa luonnon monimuotoisuuden toimeenpanosuunnitelmissa esitettyjä toimia mm. valtakunnallisesti merkittävien ja alueellisesti tärkeiden luonnonarvojen turvaamiseksi. Tämän takia alueellisen suunnitelman mukaan ottaminen luonnonsuojelulakiin on perustelua. Pirkanmaan liitto toivoo, että 14 §:ään kirjataan alueen kuntien ja maakunnan liiton osallistuminen suunnitelman laadintaan. Pykälän 14.6 §:n toteuttamiseksi ja myös kustannustehokkuuden kannalta valtakunnallisten uhanalaisselvitysten laadinnassa on tärkeää ottaa huomioon aineistojen hyödynnettävyys maakuntatasolla.

Satakuntaliitto: Lainkohtaa tulee tarkistaa siten, että ELY-keskuksille asetetaan velvollisuus laatia alueelleen biodiversiteettistrategiaa ja toimintaohjelmaa koskeva luonnon monimuotoisuuden toimeenpanosuunnitelma yhteistyössä alueellisten toimijoiden kanssa. Toimeenpanosuunnitelman laatimisessa tulee varmistaa riittävä vuorovaikutus alueen keskeisten toimijoiden kanssa ja riittävä vuorovaikutus tulee määritellä erikseen. Valtakunnallisen biodiversiteettistrategian ja toimintaohjelman laadinnassa tulee selkiyttää myös valtakunnallisen viherverkoston roolia ja olemassaoloa ja miten tämä valtakunnallinen viherverkosto kytkeytyy aluetasolla tapahtuvaan toimintaan ja suunnitteluun.

Uudenmaan liitto: 14 §:ssä tulisi harkita alueellisen toimeenpanosuunnitelman laatimissäännöksen vahvempaa velvoittavuutta ELY-keskusten osalta.

Ehdotettujen säännösten perusteluja alueellisen toimeenpanosuunnitelman valmistelusta ja seurannasta ovat esityksessä mainittujen perustelujen lisäksi myös kustannustehokkuus sekä erityisesti Uudellemaalle luonnon hyvinvointivaikutusten lisääminen samassa yhteydessä (viihtyisyys, virkistyskäyttö, matkailu) ja kuntataloutta tukevat vaikutukset. Uudellamaalla korostuu tarve saada kokonaiskuva luonnon monimuotoisuuden edistämisen toimenpiteistä, erityyppisistä luonnon toimintaa tukevista alueista ja niiden rooleista osana kokonaisuutta sekä niistä alueista, joihin rajoitteet kohdistuvat. Nykyistä kattavamman kokonaiskuvan kanssa alueen kehittäminen mm. ilmastonmuutoksen hillintään, asuntotuotannon turvaamiseen ja kestävän liikennejärjestelmän edistämiseen liittyen on sujuvampaa ja ennakoitavampaa.

Olisi myös harkittava, mille alueille toimeenpanosuunnitelma on perusteltua tehdä eri osissa maata. Jossain tapauksissa ELY-keskuksen toimialue voi olla hyvä rajaus, mutta myös laajempi luonnontieteellinen rajaus voi olla toimiva, tai useamman maakunnan yhteistyöalue.

Toimeenpanosuunnitelmien laadinnassa kannattaisi priorisoida niitä suunnitelma-alueita (kuten Uusimaa), joilla on saatavissa aikaan eniten vaikuttavuutta luonnon monimuotoisuudelle ja toisaalta hyötyä maankäytön kokonaisuuden hallinnan kannalta.

Perustelutekstissä on hyvä nostaa esiin maakuntien liitot ja kunnat keskeisinä toimijoina, etenkin kaavoituksen ja ympäristönsuojelun kannalta. Maakuntien ja kuntien osallistuminen on tuotu esiin mm. vaikutuksissa kuntatalouteen, mutta ei kuitenkaan sitä, saataisiinko lisäresurssit maakuntiin ja kuntiin tätä varten valtiolta. Tätä on syytä täsmentää ja resurssit

turvata. Maakuntien liitot ja kunnat yhteensovittavat luonnonsuojelua muihin toimintoihin sekä mm. alueellisiin ilmastotoimiin ja ympäristönsuojeluun. Tästä vastaavat tahot on syytä pitää mukana alueellisen toimintasuunnitelman laadinnassa.

Varsinais-Suomen liitto: Luonnonsuojelun kokonaissuunnittelun kehittämiselle on merkittävää tarvetta, mutta laadittavan strategian ja ohjelman (14 §) toteuttamisen tapa jää epäselväksi. Erityisesti tulisi kiinnittää huomiota siihen, miten kyseinen strategia ja ohjelma sekä sen tulkinta vaikuttaa esimerkiksi maankäytön suunnitteluun, kuten kaavoitukseen. Jo nykyisellään maakuntien liitoilta ja kunnilta edellytetään mm. viherverkostojen huomiointia, joiden määrittämisestä ei ole laadittu selkeää ohjeistusta tai tulkintaa. Näiden suunnitelmien tiiviimpää kytköstä ja mahdollista ohjausvaikutusta maankäyttö- ja rakennuslakiin (MRL) ja tuoreeseen lakiin alueiden kehittämisestä ja tulee tarkentaa.

Österbottens förbund: 14§ Gällande det vill Österbottens förbund starkt betona att den bästa tillgängliga vetenskapliga kunskapen ska vara jämlik och tillgänglig för alla regioner. Det bör även finnas tillräckliga resurser för inventering, utredning och forskning för ändamålet inom hela landet. Ytterligare bör materialets användbarhet på landskapsnivå beaktas då nationella utredningar görs. Det vore på sin plats att lagstifta att nationella sakkunnigorganisationer har skyldighet att producera data på landskapsnivå. Österbottens förbund anser det viktigt att det nationella ekosystemobservatoriet (FEO) förverkligas snarast möjligt.

I samma paragraf står det att en tillräcklig växelverkan med de centrala aktörerna i området ska säkerställas vid utarbetandet av genomförandeplanen. Österbottens förbund ser det som befogat att det i paragrafen skrivs in att områdets kommuner och landskapsförbund deltar i utarbetandet av genomförandeplanen.

Ytterligare ställer sig Österbottens förbund frågande till formuleringen ”Närings-, trafik- och miljöcentralen kan för sitt område utarbeta en genomförandeplan för den biologiska mångfalden.” Valet av ordet kan är vagt och ger upphov till frågor om jämlikt förverkligande inom hela landet jämte jämlik resursering för ändamålet.

Suomen Kuntaliitto ry: 14 §. Perusteluissa on tunnistettu kuntien keskeinen rooli lain kannalta keskeisten tavoitteiden edistämisessä.

Lähtökohtana tulisi kuntien näkökulmasta olla, että järjestelmä ja suunnitelmat palvelevat kuntien erilaiset olosuhteet huomioiden tehokkaasti luonnon monimuotoisuuden edistämistä varmistaen samalla, että järjestelmä ja suunnitelmat ovat eri toimijoiden kannalta tasapainoisia. Tärkeää on tukea toimia, joilla kunnassa on arvioitu olevan parhaat mahdollisuudet edistää luonnon monimuotoisuutta ottaen huomioon mm. kunnan koko, yhdyskuntarakenne, resurssit ja toimintatavat, maantieteellinen sijainti ja luonnonolosuhteet sekä yhteistyömahdollisuudet muiden kuntien kanssa.

Kuntien luonnon monimuotoisuuden edistämisestä koskevat toimenpiteet ja suunnitelmat tulee huomioida osana kansallista suunnittelua siten, että kansalliset suunnitelmat, niiden toimenpiteet ja toimeenpanoon varatut resurssit tukevat kuntien toimia. Mahdollisiin alueellisiin toimeenpanosuunnitelmiin tulee koota myös alueen kuntien toimet ja tarpeet. Kuntien monimuotoisuustyön tukemiseksi tulisi kehittää rahoituksen ennakoitavuutta ja pitkäjänteisyyttä sekä ottaa käyttöön uusia valtion ja kuntien kumppanuuteen pohjautuvia sopimuspohjaisia toiminta- ja rahoitusmalleja.

Vantaan kaupunki: Kunnilla todennäköisesti on luonnon monimuotoisuuden toimeenpanosuunnitelman valmistelussa alueen toimijoina merkittävä rooli. Kunnalle 12 §:ssä säädetty edistämistehtävä voisi saada biodiversiteettistrategian ja toimeenpano-ohjelman myötä konkretiaa.

Itä-Suomen yliopisto, Metsätieteiden osasto: Luvussa tulisi nykyistä selvemmin tuoda esille ne tarpeet ja velvollisuudet, jotka kytkeytyvät lajien ja luontotyyppien seurantaan. Luonnonsuojelusuunnittelu on keskeisesti riippuvainen luotettavista kvantitatiivisista ympäristö- ja seuranta-aineistoista sekä niiden avoimesta saatavuudesta. Tämän tietopohjan vahvistaminen olisi syytä edellyttää lain mukaan myös luonnonsuojelun suunnittelun yhteydessä.

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra: Sitra pitää tarkoituksenmukaisena kansainvälisen biodiversiteettisopimuksen toimeenpanoon kuuluvan kansallisen biodiversiteettistrategian ja toimintaohjelman sisällyttämistä luonnonsuojelulakiin. Samoin mahdollisuus laatia strategiaa ja toimintaohjelmaa alueellisesti jalkauttava alueellinen toimenpidesuunnitelma on tarpeellinen lisäys suunnittelujärjestelmään. Luonnon monimuotoisuus on ilmastoon verrattuna oleellisesti eri tavalla paikallinen ilmiö, joten mitä paremmin luontokadon pysäyttäminen koko yhteiskunnan ja kaiken inhimillisen toiminnan läpäisevänä tavoitteena on vietävissä alue- ja paikallistasolle, sitä paremmat mahdollisuudet tehtävässä on onnistua.

Samalla Sitra kiinnittää kuitenkin huomiota lakiehdotuksen esitöissäkin tunnistettuun tilanteeseen, jossa luonnon monimuotoisuuden turvaaminen edellyttää luonnonsuojelulakia laajempaa, läpi lainsäädännön kulkevaa luonnon monimuotoisuuden huomioimista.

Kuten lakiehdotuksen esitöissä todetaan, luonnonsuojelulain pääasiallisella keinovalikoimalla - suojelualueilla ja niiden asianmukaisella hoidolla - voidaan turvata monimuotoisimpia osia Suomen luonnosta, mutta ilman luonnon monimuotoisuuden kattavaa huomiointia muun alueidenkäytön ja luonnonvarojen hyödyntämisen yhteydessä tulee luonnon köyhtyminen jatkumaan. Luontokadon pysäyttämisessä eri sektoreiden välinen yhteistyö on avainasemassa. Tästä näkökulmasta kansallista luontokadon pysäyttämiseen tähtäävää suunnittelua tulisi vahvistaa niin, että sen ohjausjärjestelmä kattaisi eri hallinnonalat ja eri yhteiskunnan sektorit vähintään yhtä vahvasti ja läpileikkaavasti kuin ilmastolain mukainen ilmastotoimien ohjausjärjestelmä omalla alallaan. Lakiehdotuksen esitöissä mainittu ajatus luonnonsuojelulain toimialaa laajemmasta, puitelain kaltaisesta biodiversiteettilaista, joka voisi vastata soveltamisalaltaan ilmastolakia, olisi yksi mahdollisuus tähän.

Suomen ympäristökeskus SYKE: Kansallisen luonnon monimuotoisuusstrategian ja toimintaohjelman (14 §) tuominen luonnonsuojelulakiin vakiinnuttaa ja selkiyttää niiden asemaa tärkeänä osana kansallista suunnittelua ja eri toimialojen yhteistyötä. Hyvää ehdotuksessa on etenkin maininta määrällisten ja ajallisten tavoitteiden asettamisesta. Nykyisellään strategia ja toimintaohjelma kärsivät vaikeudesta mitata niiden laajojen laadullisten tavoitteiden toteutumista ja vaikuttavuutta. Jatkossa tavoitteiden toteuttamisen ja vaikuttavuuden seuranta on entistä tärkeämpää, jotta reagointi toteuttamisen haasteisiin ja muuttuviin olosuhteisiin olisi riittävän nopeaa. Hyvää ehdotuksessa on sekä kansallisen strategian ja toimintaohjelman että alueellisten toimeenpanosuunnitelmien kytkeminen parhaaseen käytettävissä olevaan tieteelliseen tietoon.

Alueellisten luonnon monimuotoisuuden toimeenpanosuunnitelmien (14 §) laatiminen on strategian vaikuttavuuden kannalta olennaista: se tukee dialogia suojelun alueellisista tavoitteista ja painopisteistä sekä monimuotoisuuden turvaamiseen liittyvistä liiketoimintamalleista ja ansaintamahdollisuuksista. Tämänkaltaisen dialogin kautta suojelun yhteiskunnallista hyväksyttävyyttä ja ekologista vaikuttavuutta voidaan merkittävästikin tukea. Alueellisten toimeenpanosuunnitelmien laatimista tulisi kuitenkin laissa edellyttää, jotteivat ne jäisi pelkästään edelläkävijöiden varaan.

Etenkin alueellisissa toimeenpanosuunnitelmissa voisi aiempaa tavoitteellisemmin sopia vastuista myös muiden toimijoiden kuin viranomaisten kesken. Esimerkiksi Suomen biodiversiteettistrategian 2012−2020 arvioinnissa (Auvinen ym. 2020) ehdotetaan vapaaehtoista biodiversiteettisitoumus-mekanismia, jossa yritysten, kansalais- ja etujärjestöjen, säätiöiden ym. työ luonnon monimuotoisuuden hyväksi tulisi näkyväksi.

Suomen ilmastopaneeli: Luonnonsuojelusuunnittelun yhteydessä tulisi velvoittaa ottamaan huomioon vaikutukset ilmastonmuutoksen hillintään ja sopeutumiseen (14 §). Vastaavasti suunnittelussa voitaisiin edellyttää huomioimaan ilmastonmuutoksen vaikutukset suojelutoimien suunnitteluun.

Hallituksen esityksessä todetaan, että luonnonsuojelulakiin ehdotettavat kansallinen luonnon monimuotoisuusstrategia ja toimintaohjelma sekä näihin liittyvä alueellinen toimeenpanosuunnitelma mahdollistavat ilmastolain tarkoittamien suunnitteluinstrumenttien huomioon ottamisen, ja edistävät lakien yhteensovittamista. Vahvistaakseen tätä linkkiä, luonnonsuojelulakiin voitaisiin sisällyttää eksplisiittinen maininta ilmastolain mukaisten tavoitteiden ja/tai suunnitelmien huomioimisesta.

Luontopaneeli ehdottaa harkittavaksi biodiversiteettistrategia sanan korvaamista luonnon monimuotoisuusstrategialla ja toimintaohjelmalla. Nyt lakiluonnoksessa käytetään vaihtelevasti kumpaakin ja se on omiaan lisäämään epäselvyyttä. Yksinkertaisinta olisi, jos käsite biodiversiteettistrategia jätettäisiin kokonaan pois.

Luontopaneeli pitää hyvänä ehdotusta, että ELY:t voivat laatia strategiaa tukevan luonnon monimuotoisuuden alueellisen toimeenpanosuunnitelman koska tällä varmistetaan, että ison maamme alueelliset erityispiirteet saadaan paremmin huomioitua.

Ympäristötiedon foorumi: Tuemme luonnon monimuotoisuusstrategian ja siihen liittyvän toimenpideohjelman tuomista lakiin sekä mahdollisuutta toteuttaa alueellisia suunnitelmia. Muutos lisää suojelusuunnittelun systemaattisuutta, jolla voi olla myönteisiä vaikutuksia suojelun vaikuttavuuteen ja kustannustehokkuuteen.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia: Pidän luonnonsuojelun suunnittelujärjestelmän kehittämistä tavoiteltavana. Esityksen perusteella laintasoinen sääntely alueellisista luonnon monimuotoisuuden toimeenpanosuunnitelmista ehdotetussa muodossa vaikuttaa epäselvältä. Toimeenpanosuunnitelmien tarkoitus, laatimismenettely, vaadittavat ELY-keskusten voimavarat, suunnitelmien suhde valtakunnalliseen suunnitteluun sekä toimeenpanomekanismit ja suunnitelmien oikeusvaikutukset kaipaavat täsmentämistä. Esityksessä tulisi tarkastella myös kuntien ja ELY-keskusten tehtäviä luonnonsuojelun suunnittelussa nyt esitettyä yksityiskohtaisemmin.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus-keskus: Kannattaa, että biodiversiteettistrategian alueellisen luonnon monimuotoisuuden toimeenpanosuunnitelma on kirjattu lakiin (14§). Tämänhetkinen resurssitilanne huomioiden on positiivista, että kirjaus ei ole ELY-keskuksia velvoittava. Tarvitaan riittävät resurssit.

Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Uutena osana luonnonsuojelun suunnittelujärjestelmään ehdotetaan alueellista luonnon monimuotoisuuden toimeenpanosuunnitelmaa. Kainuun ELY-keskus näkee suunnitelman erityisen hyvänä, joka täydentää alueellista maaseutusuunnitelmaa sekä maakunnallisia ohjelmia, joissa monimuotoisuuden edistäminen ei ole osa ohjelmien kärkitoimia. Luonnon monimuotoisuuden toimeenpanosuunnitelman yhtenä tärkeänä tavoitteena tulisi olla ohjaus ja toimien lisääminen kokonaisvaltaiseen aluekehittämiseen.

Suunnittelussa tulee lisätä ennakointia yhtenä suunnittelun kulmakivenä. Luonnonsuojelun suunnittelun tulee nähdä luonto muuttuvana ja siten suojeluntarpeet tulevat muuttumaan. Näitä muutoksia ennakoimalla voimme edistää luonnon sopeutumiskykyä ja luonnonmonimuotoisuutta.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue pitää merkittävänä biodiversiteettistrategian ja sen toimeenpanoa koskevan toimintaohjelman säätämistä lakiin. ELY-keskukselle asetettu tehtävä ei ole velvoittava, mutta lakiin kirjattuna asettaa mahdollisuuden myös alueellisesti kantaa vastuuta luontokadon torjumisesta, ja edistää siten ehdotetun lain tavoitteita luonnon monimuotoisuuden turvaamisesta. ELY-keskukselle asetettavan uuden tehtävän osalta on tärkeää selvittää resurssivaikutukset ja turvata riittävä resurssointi uusiin tehtäviin.

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: luonnonsuojelun suunnittelussa tulisi kiinnittää nykyistä enemmän huomiota ilmastonmuutoksen sopeutumiseen.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Vapaaehtoisuutta/velvoittavuutta on kuitenkin hyvä tarkastella jatkossa, mikäli on tarvetta järeämmille toimenpiteille luontokadon pysäyttämiseksi aluetasolla.

Metsähallitus: Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi laatia alueellaan kansallista monimuotoisuusstrategiaa ja toimintaohjelmaa koskevan ”toimeenpanosuunnitelman” yhdessä alueen muiden toimijoiden kanssa. Metsähallituksen näkemyksen mukaan tämä olisi uusi tärkeä elementti monimuotoisuuden turvaamisessa. On selvää, että Metsähallituksen tulee olla vahvasti mukana tällaisia suunnitelmia laadittaessa ja toteutettaessa.

Suomen metsäkeskus: Alueille jätettävä vapaus voi johtaa varsin eritasoisiin toimenpidesuunnitelmiin ja toteutukseen. Onko siis mahdollista, että kansallisen strategian toimeenpano toteutuisi alueilla eriarvoisesti?

Saamelaiskäräjät näkee ehdotetun uuden 14 § tavoitteeltaan asianmukaiseksi. Kansallinen luonnon monimuotoisuusstrategia ja toimintaohjelma ovat biodiversiteettisopimuksen tarkoittamia suunnitelmia (NBSAP). Säännökseen tulee sisällyttää saamelaisten alkuperäisoikeuksien mukainen rooli saamelaisia edustaville tahoille.

On erittäin tärkeää pyrkiä nostamaan saamelaisen perinteisen tiedon ja siihen sisältyvien luonnonkäyttöä koskevien toimintatapojen yleistä arvostusta. Täydennys voisi olla seuraavanlainen: Strategian ja toimintaohjelman sekä alueellisen toimeenpanosuunnitelman valmistelun ja seurannan tulee perustua parhaaseen käytettävissä olevaan tieteelliseen tietoon ja huomioida saamelaisten perinteinen tieto.

Saamelaisneuvosto: 14 § Toimeenpanosuunnitelman laatiminen saamelaisten kotiseutualueella tulisi suorittaa yhteistoiminnassa myös paikallista itsemääräämisoikeutta toteuttavien saamelaistahojen kuten saamelaisyhdistysten ja siidojen kanssa.

Maanomistajain Liitto - Jordägarnas Förbund ry: Biodiversiteettistrategian ja toimeenpanosuunnitelman valmistelussa on maanomistajilla oltava vahva rooli.

MTK ry, Metsäteollisuus ry: On perusteltua säätää kansallisesta biodiversiteettistrategiasta ja toimintaohjelmasta, koska se on vakiintunut osa luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen ja edistämiseen liittyvää kokonaisuutta. Pykälän 3 momentin sanamuoto ja perustelut eroavat toimintaohjelman hyväksymiseen liittyen. Pykälän 3 momentin sanamuodon mukaan valtioneuvosto hyväksyisi vain kansallisen luonnon monimuotoisuusstrategian. Perustelujen mukaan valtioneuvosto hyväksyisi sekä strategian että toimintaohjelman. Säännöksen sanamuoto on muutettava vastaamaan perusteluja.

MTK ry, Metsäteollisuus ry: Eivät kannata alueellisten toimeenpanosuunnitelmien sisällyttämistä luonnonsuojelulakiin mahdollisesti päällekkäisinä. MTK ry pitää elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen roolia laatijana ongelmallisena kaikkien erilaisten vastuualueidensa tasapainoisen huomioimisen kannalta.

Todennäköisesti alueellisissa toimeenpanosuunnitelmissa huomio kohdistuisi erityisesti kaavoitukseen, mikä on erittäin ongelmallista. Oikeusvaikutuksia ei voida luoda vahvistamattomien ehdotusten perusteella. Erilaisten suunnitelmien valuminen kaavoituksen kautta maanomistajien vastuulle ei ole oikeusvaltiossa hyväksyttävää ottaen huomioon, että kaavoituksessa maanomistajia ei kuulla suoraan eikä heillä ole mahdollisuutta valittaa kaavaratkaisuista muutoin kuin laillisuusperusteella.

Ilmastoisovanhemmat ry: 14 § lisäys 1 kappaleeseen: ” Strategian ja toimintaohjelman valmistelussa tulee ottaa huomioon vaikutukset lasten ja nuorten terveelliseen, luonnoltaan monimuotoiseen elinympäristöön ja tulevien sukupolvien elinmahdollisuuksiin. 14 § lisäys 2 kappaleeseen: ” Seurannan tuloksista on tiedotettava kaikille väestöryhmille, myös lapsille ja nuorille riittävästi. Tiedotuksessa on oltava myös tiedot lasten ja nuorten luonnoltaan monimuotoisen, terveellisen elinympäristön tilasta.”

Kansalaisten kaivosvaltuuskunta: Lisätään 2 mom: “Kansalaisilla on oikeus tuottaa ja saada tietoa ympäristön tilasta. Viranomaisten on otettava kansalaisten tuottama tieto huomioon luonnonsuojelusuunnittelussa.”

Luonnonsuojeluliitto Tapiola ry: Biodiversiteettistrategian sekä alueellisen toimenpanosuunnitelman valmistelun tulee perustua parhaaseen käytössä olevaan tieteelliseen tietoon ja toimeenpanoa täytyy resursoida riittävästi.

Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Meidän metsämme –kansalaisryhmä, Etelä-Hämeen luonnonsuojelupiiri, Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry, Luonnonsuojeluliiton Etelä-Savon piiri ry, Kansalaisten kaivosvaltuuskunta, Suomen luonnonsuojeluliiton Jyväskylän seudun yhdistys, Suomen luonnonsuojeluliiton Oulun yhdistys ry: Katsovat, että ehdotus on oikean suuntainen, mutta jatkossa tulisi arvioida tarvitaanko ohjauskeinoksi ilmastolain mukainen suunnittelulaki, jolla voidaan vaikuttavammin turvata luonnon monimuotoisuutta. Ehdotusta voisi vielä täydentää vuosilukutavoitteilla, jotta luontokadon torjuminen olisi mahdollisimman suunnitelmallista ja vaikuttavaa.

Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjanmaan piiri ry: Viittaus ilmastolakin tulee mainita. Huomioitavaa kuitenkin on, että ilmastonsuojelun toimenpiteet eivät ole aina luonnonsuojelua ja luonnon monimuotoisuuden säilymistä tukevia.

Tringa ry: Kannattaa esitystä.

WWF Suomi kannattaa kansallisen luonnon monimuotoisuusstrategian ja toimintaohjelman sisällyttämistä lakiin. Hallituksen esityksen perusteluissa tulisi korostaa myös luonnon monimuotoisuusstrategian merkitystä työkaluna Suomen globaalin jalanjäljen pienentämisen suunnittelussa. WWF Suomi ehdottaa lakiin lisättäväksi kirjausta eduskunnalle vuosittain annettavasta luontovuosikertomuksesta.

Eläinvihreät ry: Luonnonsuojelusuunnitelmissa tulee myös huomioida eläinten hyvinvoinnin näkökulma.

Vanajavesisäätiö sr, Kokemäenjoen vesistön vesiensuojeluyhdistys ry ja Tammelan Pyhäjärven-Kuivajärven ja suojeluyhdistys ry: Kansallinen luonnon monimuotoisuusstrategia ja toimintaohjelma tulee laatia maltillisin panoksin, jottei hallinnon resursseista valtaosa kulu näiden asiakirjojen laadintaan. Ylätason suunnitelmien sijaan/lisäksi tarvitaan merkittävästi nykyistä enemmän aktiivista kanssakäymistä ja ajatustenvaihtoa eri sektoreiden toimijoiden kanssa.

Yksityishenkilöt KE, TK: Luonnonsuojelulakiin tulee jatkossa lisätä ilmastolain kaltaiset tavoitevuodet luontokadon estämiseksi.

Yksityishenkilö KH: Oleellisen tärkeää on luoda Suomeen Kansallinen luonnon monimuotoisuus strategia ja sen toimintaohjelma.

Yksityishenkilö RK: Suunnitelma kansallisesta biodiversiteettistrategiasta toimintaohjelmineen sekä vapaaehtoisesta luonnonsuojelun toimenpideohjelmasta on mieluinen ajatuksena. Mutta onko näillä suunnitelmilla mitään merkitystä, jos on muita lakeja, jotka ”tallaavat nämä säädökset jalkoihinsa”?

Yksityishenkilö HL: Hyvä ja erittäin tärkeä, kannattaisi monimuotoisuuden turvaamiseksi myös vuosittaisia tavoitteita.

15 § Vapaaehtoisen luonnonsuojelun toimenpideohjelmat

Maa- ja metsätalousministeriö: Maa- ja metsätalousministeriö kannattaa vajaaehtoisuuden painoarvon kasvattamista luonnonsuojelussa. Esitetty säännös on kuitenkin hyvin yleisellä tasolla eikä siinä ole rajattu soveltamisalaa esim. luonnonsuojelulain soveltamisalaan. Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että esitetty säännös on tulkinnanvarainen esim. suhteessa luonnonsuojelulain soveltamisalan ulkopuolelle rajattaviin kaloihin. Kalastuslain 34 §:ssä säädetään valtakunnallisista kalavarojen hoitosuunnitelmista, joten kalakantojen osalta ei tule tehdä päällekkäistä sääntelyä. Myös EU:n yhteisen kalastuspolitiikan säännösten perusteella voidaan tehdä kalalajikohtaisia suunnitelmia. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että säännöksen perusteluissa tulee mainita, että kalakantojen ja rapukantojen osalta suunnitelmat tehdään kalastuslain ja muun kalastusta koskevan lainsäädännön mukaisesti.

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 15 § koskee vapaaehtoisen luonnonsuojelun toimenpideohjelmia. Pykälästä puuttuu sääntely siitä, mikä taho tai tahot laativat vapaaehtoisen luonnonsuojelun toimenpideohjelmat. Pykälän 1 momentin mukaan toimenpideohjelmia voidaan laatia koskien elinympäristöjen, luontotyyppien ja eliölajien suojelua ja niiden tilan parantamista. Tarkoitetaanko tässä yhteydessä luontotyypillä lakiehdotuksen 3 §:n 1 momentin 1 kohdan määritelmän mukaista luontotyyppiä vai luonnonsuojelulain 7 luvun perusteella suojeltua luontotyyppiä?

Etelä-Karjalan liitto: Myös 15 §:ssä mainitut vapaaehtoisen luonnonsuojelun toimenpideohjelmien yhteydessä on hyvä nostaa esille alueellinen yhteistyö niin laadinnan kuin toimeenpanonkin osalta. Maakuntien liittojen rooli erilaisten toimeenpanosuunnitelmien ja toimintaohjelmien laatimisen ja toteuttamisen kannalta on merkittävä, koska esimerkiksi maakuntaohjelmat ja maakuntakaavat ohjaavat ja yhteensovittavat toimintoja alueellisesti.

Lapin liitto: Luonnoksesta ei käy ilmi, kuka voi laatia vapaaehtoisen luonnonsuojelun toimenpideohjelman?

Vantaan kaupunki: Myös 15 §:n vapaaehtoisen luonnonsuojelun toimenpideohjelmat linkittyvät kuntienkin toimintaan (esim. Metso- ja Helmi-ohjelmat).

Itä-Suomen yliopisto, Metsätieteiden osasto: Pykälässä 15 § ei tulisi rajoittaa vapaaehtoista toimenpideohjelmiin perustuvaa suojelua vain valtakunnallisesti tai alueellisesti merkittävien luonnonarvojen edistämiseksi ja turvaamiseksi, sillä myös vähemmän merkittävien alueiden vapaaehtoinen suojelu tukee monimuotoisuustavoitteita sekä esimerkiksi EU:n biodiversiteettistrategian tavoitetta kattavalle aluesuojelulle. Samalla on kuitenkin varmistettava, ettei vapaaehtoista suojelua käytetä vääriin (luonnonsuojeluun liittymättömiin) tarkoituksiin tai ilman todennettuja monimuotoisuushyötyjä.

Luonnonvarakeskus: LSL-ehdotuksen tulisi olla systemaattisempi alueellisten toimenpideohjelmien laadinnan velvoituksen ja ohjaavuuden määrittelyssä. Vapaaehtoisen luonnonsuojelun toimenpideohjelmat ovat tärkeä osa strategista, pehmeää luonnonsuojelua. Tutkimus osoittaa, että tällainen luonnonsuojelun suunnittelu toimii ja sitoututtaa sidosyhmiä ja viranomaistahoja paremmin kuin puhtaasti ylhäältä käsin toteutettava suunnittelu.

Suomen ympäristökeskus SYKE: Lakiluonnos tekee näkyväksi osaksi luonnonsuojelua jo vuosia toiminnassa olleet vapaaehtoisen luonnonsuojelun toimenpideohjelmat (15 §). Se on erittäin kannatettavaa, koska niiden näkymättömyys on antanut vinoutuneen kuvan luonnon monimuotoisuuden turvaamisesta, kun voimassa olevassa laissa korostuvat erilaiset kiellot ja yksityiskohtaiset teknisluonteiset säädökset.

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Pykälästä puuttuu maininta siitä, kuka valmistelee ja laatii vapaaehtoiset luonnonsuojelun toimenpideohjelmat (vrt. ehdotuksen 16 §, jossa todetaan, että luonnonsuojeluohjelmat laatii ympäristöministeriö).

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, kalatalousviranomainen: Valtakunnallisista kalavarojen hoitosuunnitelmista säädetään Kalastuslain 34 §:ssä, minkä lisäksi EU:n yhteisen kalastuspolitiikan säännösten perusteella voidaan tehdä kalalajikohtaisia suunnitelmia. Kalakantojen osalta ei tule tehdä päällekkäistä sääntelyä. Pykälässä tai sen perusteluissa olisi

selvyyden vuoksi hyvä mainita eliölajien suojelun ja tilan parantamisen osalta, että kalakantojen ja kalastuslain soveltamisalaan kuuluvien lajien osalta suunnitelmat tehdään kalastuslain perusteella.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, kalatalousviranomainen: Kalastuslain 34 § säädetään valtakunnallisista kalavarojen hoito-ohjelmista, joilla varmistetaan kalavarojen kestävän käytön ja hoidon toteutuminen. Luonnonsuojelulain ja kalastuslain mukaiset toimenpideohjelmat eivät saa muodostaa päällekkäistä lainsäädäntöä. Euroopan unionin yhteisen kalatalouspolitiikan perusteella myös voidaan laatia kalalajikohtaisia suunnitelmia, joilla vaikutetaan kalakantojen kestävään käyttöön ja meriekosysteemin suojeluun. Luonnonsuojelulain 15 § tulee mainita, että kalavarojen (koskee myös rapua ja nahkiaista) hoito- ja toimenpidesuunnitelmat tehdään kalastuslaissa (34 §) säädetyn mukaisesti.

Metsähallitus: Pykälän suhdetta eliölajien suojeluun ja kalalajeihin tulisi vielä selkeyttää. Mikä on pykälän suhde esim. kalastuslain 34 §:n mukaisiin valtakunnallisiin kalavarojen hoitosuunnitelmiin?

Suomen metsäkeskus: Metsäkeskus pitää hyvänä, että ohjelmien säädösperustaa ja asianomaisten oikeusturvaa esitetään parannettavaksi lakiehdotuksessa.

Kalatalouden keskusliitto ry: On hyvä, että ohjelmien säädösperustaa ja asianomaisten oikeusturvaa esitetään parannettavaksi lakiehdotuksessa. Vapaaehtoisen ja yksityisen luonnonsuojelutoiminnan vaikutus on merkittävä ja olennainen voimavara luonnonsuojelussa. Tätä edesauttaa lakiin ehdotetut oikeusperustan luomiset ja erilaiset yksityisille toimijoille luonnonsuojelusta myönnettävät kannustimet.

MTK ry, Maanomistajain Liitto - Jordägarnas Förbund ry kannattavat vapaaehtoisia luonnonsuojelun toimenpideohjelmia.

MTK ry: On erittäin tärkeää varmistaa, että säädösperustaan liittyvät mahdolliset puutteet eivät vaikeuta METSO- ja Helmi-ohjelmien toteutusta.

Luonnonsuojeluliitto Tapiola ry: 15 §: Vapaaehtoiset suojeluohjelmat ovat hyviä, mutta ne eivät voi korvata lakisääteisiä. Suojelu ei voi pohjata pelkästään vapaaehtoisuuteen.

Maanomistajain Liitto - Jordägarnas Förbund ry: Luonnonsuojelun tulee pääsääntöisesti perustua vapaaehtoisuuteen ja täyden korvauksen periaatteeseen. Tämä koskee erityisesti luonnonsuojeluohjelmia, joiden valmistelussa maanomistajien on oltava mukana alusta alkaen. Mikäli luonnonsuojeluohjelmasta aiheutuu toimenpiderajoituksia, on niistä maksettava täysi korvaus koko rajoituksesta.

16 § Luonnonsuojeluohjelmat

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 16 §:ssä säädettäisiin luonnonsuojeluohjelmista. Pykälän 3 momentin mukainen asianosaisten oikeus tulla kuulluksi on voimassa jo hallintolain 34 §:n perusteella, eikä tätä yleislain kanssa asiasisällöltään päällekkäistä säännöstä ole tarpeen tässä toistaa. Kuulemisvelvollisuus koskee yhtä lailla esimerkiksi lakiehdotuksen 15 §:n mukaista toimenpideohjelmaa, vaikka sitä ei olekaan sen yhteydessä erikseen mainittu.

Puolustusministeriö: 16 ja 18 §: Puolustusministeriö korostaa, että puolustusvoimat on poikkeusolojen tehtäviensä ja muiden lakisääteisten tehtäviensä vuoksi taho, jonka osallistuminen luonnonsuojeluohjelmien laatimisen yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen on tärkeää. Osallistuminen ainoastaan kuulemismenettelyyn ei ole riittävä vaikuttamiskeino turvaamaan Puolustusvoimien toimintaedellytyksiä.

Sisäministeriö esittää, että 16 ja 17 §:iä koskeviin perusteluihin kirjattaisiin, että luonnonsuojelun tarkoituksiin tehtävissä aluevarauksissa tulee turvata Rajavartiolaitoksen ydintehtävien toteuttaminen, niihin liittyvä koulutus- ja harjoitustoiminta sekä toiminnan kehittäminen kaikissa tilanteissa. Lisäksi perusteluihin tulisi kirjata, että Rajavartiolaitosta tulee kuulla aluevarauksia tehtäessä.

Itä-Suomen yliopisto, Metsätieteiden osasto: Luonnonsuojeluohjelmilla 16 § olisi syytä voida suojella kansallisesti arvokas luontoarvo myös ilman aluevarauksia, jos alueelliset vastuutoimijat eivät kykene riittäviin suojelupäätöksiin. Esimerkiksi Kuusamon alueen taimenkannat voivat edellyttää kansallista huomiointia, mutta esiintymisalueita ei tarvitse suoraan suojella

/ ovat jo osin kansallispuistoalueita. Myös tästä syystä luonnonsuojelulain tulee koskea myös vähintään uhanalaisia kaloja ja riistaeläimiä.

Luonnonvarakeskus: Luonnonsuojeluohjelmissa tulisi pystyä huomioimaan eri ekosysteemien, kuten esimerkiksi maa- ja vesistöekosysteemien väliset vuorovaikutukset. Näin olisi selkänojaa sille, että vesistöalueiden suojelutarve voidaan ottaa huomioon suunniteltaessa toimenpiteitä metsäisillä alueilla.

17 § Luonnonsuojeluohjelman oikeusvaikutukset

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että ehdotettu pykälä vastaisi asiallisesti voimassaolevan LSL:n 9 §:ä. Ehdotetun pykälän 4 momentin mukaan valtion viranomaisten ja laitosten on suunnitellessaan toimenpiteitä ja päättäessään niiden toteuttamisesta katsottava, ettei toimenpiteillä vaikeuteta luonnonsuojeluohjelman toteuttamista. Säännös ei sanamuotonsa puolesta koske Suomen metsäkeskusta, joka on välillisen valtionhallinnon organisaatio. Myöskään perusteluissa ei mainita Suomen metsäkeskusta. Esitykseen sisältyy myös ehdotus metsälain ja kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain muuttamisesta. Näissä laeissa säädettäisiin eräiden luonnonsuojelulain säännösten noudattamisesta ja viitattaisiin myös nyt kyseessä olevaan LSL 17 §:än, joten on pääteltävissä, että ehdotetun säännöksillä tavoitellaan myös oikeusvaikutuksia suhteessa Suomen metsäkeskukseen. Maa- ja metsätalousministeriö kuitenkin toteaa, että säännös ja sen tavoiteltu suora oikeusvaikutus metsälain osalta on epäselvä, koska esimerkiksi metsänkäyttöilmoituksen käsittelyyn ei sisälly Suomen metsäkeskuksen päätöstä.

Sisäministeriö esittää, että 16 ja 17 §:iä koskeviin perusteluihin kirjattaisiin, että luonnonsuojelun tarkoituksiin tehtävissä aluevarauksissa tulee turvata Rajavartiolaitoksen ydintehtävien toteuttaminen, niihin liittyvä koulutus- ja harjoitustoiminta sekä toiminnan kehittäminen kaikissa tilanteissa. Lisäksi perusteluihin tulisi kirjata, että Rajavartiolaitosta tulee kuulla aluevarauksia tehtäessä.

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Pykälän ensimmäisen momentin toisessa virkkeessä ilmaisun *valituksesta huolimatta* sijasta voisi nykyaikaisemmin käyttää ilmaisua *muutoksenhausta huolimatta*. Samoin vanhahtavan ilmaisun *valitusviranomainen* sijasta voisi käyttää termiä *valtioneuvoston päätöksestä tehtyä valitusta käsittelevä hallintotuomioistuin*.

Saimaa ilman kaivoksia ry: Ehdottaa lisäystä 17 §:ään: Valtioneuvoston hyväksymään luonnonsuojeluohjelmaan kuuluvalla alueella *tai alueella jonka vaikutukset ulottuvat luonnonsuojeluohjelmaan kuuluvalle alueelle* ei saa suorittaa sellaista toimenpidettä, joka vaarantaa alueen suojelun tarkoituksen (toimenpiderajoitus).

Helen Oy: Luonnonsuojeluohjelmaan kuuluvien alueiden suojelustatus on tiukempi kuin minkään muiden luonnonsuojelulain mukaisten suojelun piirissä olevien alueiden. Pykälään on lisättävä mahdollisuus suojelusta poikkeamiseen kuin on esimerkiksi 69 §:ssä seuraavasti:

“Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi myöntää luvan poiketa 1 momentissa tarkoitetusta rajoituksesta, jos suojelun tarkoitus ei mainittavasti vaarannu tai luontotyypin suojelu estää yleisen edun kannalta erittäin tärkeän hankkeen tai suunnitelman toteuttamisen eikä tälle hankkeelle tai suunnitelmalle ole teknisesti ja taloudellisesti toteutettavissa olevaa vaihtoehtoa.”

18 § Osallistuminen ja vuorovaikutus

Puolustusministeriö: 16 ja 18 §: Puolustusministeriö korostaa, että puolustusvoimat on poikkeusolojen tehtäviensä ja muiden lakisääteisten tehtäviensä vuoksi taho, jonka osallistuminen luonnonsuojeluohjelmien laatimisen yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen on tärkeää. Osallistuminen ainoastaan kuulemismenettelyyn ei ole riittävä vaikuttamiskeino turvaamaan Puolustusvoimien toimintaedellytyksiä.

Österbottens förbund: I 18§ Deltagande och växelverkan står det att vid naturskyddsplanering ska ekonomiska, sociala och kulturella synpunkter samt regionala och lokala särdrag beaktas. Österbottens förbund anser att även stävjandet av och anpassning till klimatförändringen bör nämnas i detta sammanhang.

Kristinestads stad: §18 Deltagande och växelverkan sägs att regionala och lokala särdrag ska beaktas samt ”vid beredningen av planer och program ska en tillräcklig offentlig kommunikation samt tillräckligt samarbete och tillräcklig växelverkan mellan olika myndigheter och andra aktörer säkerställas”. Vem bedömer vad som är ”tillräcklig”? Samtidigt som det är svårt att i lagstiftning skriva tydligare kring hur ofta och på vilket sätt samarbete och växelverkan ska se, öppnar detta ord upp för tolkningar. Vem är det som har tolkningsföreträde kring vad som är tillräckligt? I arbetet med naturskyddsplanering är människorna på lokal nivå viktiga, de lever av och med naturen. Paragrafen bör förtydligas så att kommuner och föreningar skrivs in som samarbetspart och deltagare vid beredning och planering.

Helsingin yliopisto: 18 § Tulisi lisätä 2 mom: “Kansalaisilla on oikeus tuottaa ja saada tietoa omasta lähiympäristöstään. Viranomaisten on otettava kansalaisten tuottama tieto huomioon luonnonsuojelusuunnittelussa.”

Luonnonvarakeskus: Luonnonsuojelulakia olisi syytä kehittää kohti suunnittelujärjestelmälain ominaisuuksia. Maakäyttö- ja rakennuslaissa käytetty, suunnitteluprosessin kuluessa päivittyvä Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS) olisi myös LSL yhteydessä käyttökelpoinen. Luonnonsuojelun suunnittelussa olisi aina toteutettava tarkoituksenmukainen yhteiskunnallisten vaikutusten arviointi, jolloin suunnitteluprosessissa varmistuisi se, että mainitut asiat tulevat systemaattisesti huomioiduiksi. Yhteiskunnallisten vaikutusten huomioiminen edellyttää velvoittavuutta, sitovuutta, osallistumista ja sitoutumista.

Luontopaneeli ehdottaa harkittavaksi seuraavaa tarkennusta pykälän viimeiseen lauseeseen: ” …*että luodaan edellytykset asiasta käytävälle julkiselle keskustelulle* eri kansalaisryhmien osallistumismahdollisuudet huomioiden.

Oikeuskanslerinvirasto: Luonnonsuojelulakiehdotuksen 18 §:ssä on tarpeellinen ja sinänsä asianmukainen yleissäännös osallistumisesta ja vuorovaikutuksesta. Ehdotuksen pykäläkohtaisissa perusteluissa (s. 124) tai myöskään perustuslaki- ja säätämisjärjestysperusteluissa (s. 253) ei avata tiedottamisen tapaa tai riittävyyttä taikka sitä, miten edellytyksiä asiasta käytävälle julkiselle keskustelulle tulisi pyrkiä luomaan. Perusteluja tulisi tältä osin täydentää.

Museovirasto: Museovirasto esittää lisäystä lauseeseen ”Luonnonsuojelusuunnittelussa on otettava huomioon taloudelliset, sosiaaliset, *kulttuuriset* ja sivistykselliset näkökohdat sekä alueelliset ja paikalliset erityispiirteet.”

Sámi Árvvut rs: 18 § Yhdistys kiinnittää huomiota siihen, että esityksessä ei mainita kulttuurisia näkökohtia. Ne täytyisi lisätä, koska maisemalla ja luonnolla on hyvin merkittäviä kulttuurisia ulottuvuuksia ja vaikutuksia. Osallistumisen ja vuorovaikutuksen osalta olisi tärkeää lisätä, että saamelaisten kotiseutualueen hoidon ja käytön suunnittelussa noudatetaan Akwé :Kon – menettelytapaa.

SLC rf: I förslaget namns både myndigheter och offentlig debatt, men det som inte nämns är markägaren. De berörda markägarna borde alltid horas separat och beredas möjlighet att fullfölja logens syfte på ett satt som ryms inom lagens

ramar (alla aspekter av hallborhet t. ex). Om NTM-centralerna ensamma ansvarar for planering och verkställande av regionala biodiversitetsstrategier och -handlingsprogram, finns det risk att helhetshållbarheten inte beaktas.

Ilmastoisovanhemmat ry: 18 § lisäys 1 kappaleeseen: ” Valmistelussa tulee ottaa huomioon vaikutukset lasten ja nuorten terveelliseen, luonnoltaan monimuotoiseen elinympäristöön ja tulevien sukupolvien elinmahdollisuuksiin.” 18 § lisäys 2 kappaleeseen: ”-- luodaan edellytykset asiasta käytävälle julkiselle keskustelulle *myös lasten ja nuorten kanssa*.”

Luonnonsuojeluliitto Tapiola ry: Viranomaisen on otettava vastaan ja huomioitava kansalaisten havainnot, kuten petolintujen pesät, pesäpuut, liito-oravat ja lepakot ym. ja mahdollisesti varmistettava havainnon oikeellisuus, mikäli sitä on perusteltua epäillä.

Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry: On erittäin tärkeää, että pykälässä mainitaan myös sivistykselliset näkökohdat, kuten luonnoksessa.

Ukko-Kolin Ystävät ry, Selkämeren kansallispuiston ystävät ry, Kolin Vaeltajat ry, Arkipelagia-seura ry, Kalevalaisen Kulttuurin liito ry: 18 § on täydennettävä siten, että siinä korostetaan suojelualueiden paikallisten ja valtakunnallisten käyttäjien roolia, ja että kansallispuistojen kumppaniyhteisöjen ja muiden paikallisten vapaaehtoistoimijoiden tietämys ja näkemykset ja niihin perustuvat kannanotot tulevat aidosti otetuksi huomioon suunnittelussa.

19 § Luonnonsuojelun seuranta

Maa- ja metsätalousministeriö: Pykälää on muutettava, koska ehdotettu säännös on epäselvä ja siitä saa käsityksen, että Maa- ja metsätalousministeriö:n vastuulla olevat seurantatoimet olisivat jotenkin alisteisia YM:n toimivallalle. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että pykälän 1 momentti on kirjoitettu siten, että YM olisi toimivaltainen ministeriö myös Maa- ja metsätalousministeriö:n toimialaan kuuluvien luontotyyppien ja eliölajien seurannan osalta vaikka 2 momentissa YM:n velvoite ryhtyä toimenpiteisiin lajien suotuisan suojelutason saavuttamiseksi on rajattu vain LSL:n soveltamisalaan kuuluviin lajeihin. Maa- ja metsätalousministeriö:n vastuulle ja toimialaan kuuluvat mm. riistalajien, vieraslajien ja kaupallisen kalastuksen lajien seuranta. Säännöksen perusteluissa todettu maininta, jonka mukaan Maa- ja metsätalousministeriöllä on vastuu riista- ja kalalajien seurannasta, ei poista pykälän muutostarvetta. Ehdotettu pykälä avaa turhaan keskustelun siitä voiko YM esim. asettaa LUKE:lle velvoitteita valtakunnan metsien inventoinnin osalta.

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 19 §:ssä säädettäisiin luonnonsuojelun seurannasta. Sen 1 momentin mukaan ympäristöministeriön on yhteistyössä muiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa järjestettävä luontotyyppien ja luonnonvaraisten eliölajien seuranta ja arviointi. Onko tämä seurantavelvollisuus luontotyyppien osalta tarkoitus ulottaa koskemaan kaikkia lakiehdotuksen 3 §:n 1 kohdassa määriteltyjä luontotyyppejä vai mahdollisesti vain uhanalaisia tai suojeltuja ja tiukasti suojeltuja luontotyyppejä (65, 67 ja 68 §)?

Lapin liitto: Kattavampi luontotieto ja seurannan kehittäminen valtakunnan tasolla on tarpeen mm. maankäytön suunnitteluun sekä luonnon monimuotoisuuden kannalta vaikuttavien toimien suunnitteluun ja toteuttamiseen kunnissa. Tiedonhallintaan esitetyt muutokset eivät kovin paljoa tai nopeasti paranna nykytilannetta kuntien kannalta, kun ainakin aluksi kunnat ja maakunnat selvittäisivät ilmeisesti yhtä paljon kuin aiemmin, koska tietojärjestelmiin viedyn tiedon laatua ei ole ylläpitäjä tarkistanut. Tietojärjestelmästä vastaavan viranomaisen tekemän laadun varmistuksen laajentaminen olisi tärkeää, jotta samoja asioita (esim. luontotyyppien esiintyminen) ei tarvitsisi varmuuden vuoksi maastossa uudelleen selvittää.

Vantaan kaupunki: 19 §: Luonnonsuojelun seuranta, velvoittaa toimivaltaisia viranomaisia ja asiantuntijaviranomaisia luonnon tilan seurantaan ja tarvittaviin toimenpiteisiin. Kuntia ei velvoiteta, mutta monet kunnat, myös Vantaa, tuottavat paljon luontotietoa, jonka avulla luonnon tilaa seurataan.

Helsingin yliopisto: 19 § lisätään: “Ympäristöministeriön on yhteistyössä muiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa järjestettävä luontotyyppien ja luonnonvaraisten eliölajien levinneisyyden, esiintymisen ja runsauden seuranta sekä arvioitava eliölajien ja luontotyyppien suojelutaso, sen muutokset ja ilmastonmuutoksen aiheuttamat tulevat kehityssuunnat. Tällöin on erityisesti otettava huomioon uhanalaiset lajit ja luontotyypit ja niiden uhanalaistumiskehityksen seuranta, puutteellisesti tunnetut eliölajit, luontodirektiivissä tarkoitetut yhteisön tärkeinä pitämät luontotyypit ja lajit sekä lintudirektiivin tarkoittamat luonnonvaraisina elävät lintulajit.”
Lisätään: “Jos seurannan pohjalta on arvioitavissa, että eliölajin tai luontotyypin suojelutaso ei ole suotuisa tai se on kehittymässä epäsuotuisaksi, ympäristöministeriön on yhteistyössä muiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa ryhdyttävä toimenpiteisiin tämän lain soveltamisalaan kuuluvien lajien suotuisan suojelutason saavuttamiseksi ja säilyttämiseksi.”
Lisätään 2 mom: “Seurantojen avulla täytyy pystyä päättelemään keskeisissä lajiryhmissä ja luonnon monimuotoisuudessa tapahtuvat muutokset suurella varmuudella. Ympäristöministeriö määrittää keskeiset lajiryhmät Luontopaneelin lausunnon perusteella."

Helsingin yliopisto: On hyvä, että lakiin on lisätty pykälä luonnonsuojelun seurannasta. Eliölajien ja luontotyyppien seurantaan osallistuvat tällä hetkellä laissa mainittujen viranomaisten lisäksi niin yliopistojen tutkijat, kansalaiset kuin yksityiset yritykset. Lain selvilläolovelvoitteen, tutkimustyön ja harrastuneisuuden ansiosta luontotietoa kertyy jatkuvasti suuria määriä. Haaste useammin on tämän tiedon koordinointi ja hallinnointi.

Monet luonnonsuojelun konfliktit aiheutuvat kiistoista käytetyn tiedon luonteesta ja luotettavuudesta. Tämän suhteen olisi olennaista, että laki tukee kansalaisia tuottamaan omaa tietoa lähiympäristöstään ja edelleenkäyttämään tietoa, jota on aiemmin kerätty. Tätä tietoa tulisi pyrkiä käyttämään osana luonnonsuojelusuunnittelua. Kansalaisten tuntema tilanteen omistajuus voi edesauttaa konfliktien purkamista (Matilainen ym. “I feel it is mine!” – Psychological ownership in relation to natural resources. Journal of Environmental Psychology: https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2017.03.002).

Lain keskeisiin teemoihin kuuluva ihmisten toiminnan vaikutusten arviointi ja tarvittaessa kompensointi vaatii runsaasti mitattua tietoa ympäristöstä ja biodiversiteetistä. Oleellisten ympäristö-, laji- ja biodiversiteettimuuttujien pitkäaikaisseurannat ovat edellytyksenä sille, että luonnonsuojelusuunnittelu tai ekologisen kompensaation toteuttaminen ovat mahdollisia. Tämän lisäksi on olennaista arvioida jatkuvasti, miten luonnon monimuotoisuus tulee muuttumaan ympäristönmuutosten takia.

Monia merkittäviä eliöryhmiä, kuten hyönteisiä (pl. yökköset, perhoset ja kimalaiset) tai luontotyyppejä ei vielä myöskään kattavasti seurata. Seurantaan käytettävät resurssit ovat kuitenkin rajallisia, joten seurannan organisoinnissa joudutaan tekemään ratkaisuja mihin keskitytään ja mitkä eliöryhmät jäävät vähemmälle huomiolle. Erityisen arvokasta luonnon monimuotoisuuden ja suojelutason kehityksen arvioinnin kannalta ovat pitkäaikaiset seuranta-aineistot (Hughes ym. Long-Term Studies Contribute Dispro-portionately to Ecology and Policy. Bioscience: https://doi.org/10.1093/biosci/biw185). Tämän takia luvussa pitäisi mainita puutteellisesti tunnettujen eliölajien seurannan arviointi sekä säätää vähintään asetustasolla tarkemmin ohjelmasta, jonka perusteella arvioidaan, miten pystytään järjestämään seuranta eri toimijoiden yhteistyöllä, turvaamaan olemassa olevat pitkäaikaisseurannat ja hyödyntämään olemassa oleva tieto mahdollisimman hyvin. Nämä aineistot pitäisi saada mahdollisimman hyvin avoimeen käyttöön (kts. Luku 13).

Uhanalaisuusarvioinneissa pitäisi ottaa huomioon ilmastonmuutoksen aiheuttamat muutokset suomalaisten lajien ja luontotyyppien levinneisyydessä (Foden ym. Climate change vulnerability assessment of species. WIREs Climate Change. https://doi.org/10.1002/wcc.551; IUCN Standards and Petitions Sub-committee. Guidelines for Using the IUCN Red List Categories and Criteria. Version 12. http://www.iucnredlist.org/documents/RedListGuidelines.pdf). Viranomaisten pitäisi myös toimia jo ennakoivasti, jos arvioinnin perusteella lajien tai luontotyyppien suojelutaso on heikentymässä.

Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS: Kannattaa vahvasti, että seurannat on nostettu omaksi pykäläksi ja että lajien ja luontotyyppien uhanalaisuuskehityksen seuranta sekä toimenpiteet on mukana. Luomuksella on keskeinen rooli lajiseurannassa ja uhanalaisuusarvioinnin laatimisessa.

Suomen ympäristökeskus SYKE: Tarpeellista on myös luonnonsuojelun seurannasta säätäminen (19 §) lain tasoisesti aiemman asetuksen sijaan. Pykälästä käyvät aiempaa paremmin ilmi seurannan painopisteet – mm. uhanalaiset lajit ja luontotyypit ja niiden uhanalaistumiskehityksen seuranta − sekä vastuut.

Luontopaneeli kannattaa, että seurannat on nostettu omaksi pykäläksi ja että lajien ja luontotyyppien uhanalaisuuskehityksen seuranta sekä toimenpiteet on mukana. Luontopaneeli kiinnittää huomiota kuitenkin vahvaan ilmaisuun, jolla korostetaan uhanalaisten lajien ja luontotyyppien huomioimista. ”*Tällöin on erityisesti otettava huomioon uhanalaiset lajit ja luontotyypit…*”. On toivottavaa, että myös tavanomaisempaa luonnon tilaa seurataan, jotta se ei pääse uhanalaistumaan. Tästä syystä Luontopaneeli toivoo harkittavan, josko kohtaan voisi lisätä jonkin varmistuksen tästä asiasta esimerkiksi näin: ”Tällöin on erityisesti, mutta ei pelkästään, otettava huomioon…”

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Osan luonnonmuistomerkkien rauhoituksesta tekee kunta. Vastaako kunta seurannasta näiden päätösten osalta vai tuleeko kunnan toimittaa tiedot paikalliseen ELY-keskukseen? Tätä ei ole avattu perusteluissa.

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Ehdotuksen mukaan ELY-keskus vastaa luonnonmuistomerkkien määrää, pinta-alaa sekä niiden ekologista tilaa koskevasta seurannasta. Jotta ely-keskus voi hoitaa tehtävää, niin kunnilla asiassa toimivaltaisina viranomaisina tulisi olla velvollisuus ja mahdollisuus tallettaa tekemänsä rauhoituspäätökset luonnonsuojelun tietojärjestelmään tai velvollisuus lähettää päätökset tiedoksi ELY-keskukselle tallentamista varten.

Metsähallitus: Seurannalla on luonnonsuojelun edistämisessä aivan keskeinen merkitys. Tästä huolimatta tällainen seuranta on maassamme aivan liian vähäistä ja hajanaista ja sen organisointi ja rahoitus on pitkälti järjestämättä. Seurannan parantaminen edellyttää pitkäjänteistä työtä, jossa näiden tehtävien säädösperustan selkiyttäminen on ensimmäisiä tehtäviä. Tämä vuoksi lakiesityksen sisältämä uusi 19 § on Metsähallituksen mielestä erittäin tervetullut ja tärkeä. Jatkopohdinnoissa tulisi tällöin ottaa huomioon mm. seuraavaa: Tulisiko Metsähallituksen seurantavelvoitteen kattaa myös luonnonsuojelualuetarkoituksiin varatut vielä perustamattomat kohteet, entä muut Luontopalvelujen hallinnassa ja hoidossa olevat kohteet? Mitä ”ekologisen tilan seurannalla” tässä tarkoitetaan? Luonnonsuojelualueiden osalta seuranta kattaa tietysti

lajit ja luontotyypit, mutta mitä muuta? Metsähallituksen näkemyksen mukaan pykälän tarkoittaman seurannan tulisi kattaa myös mm. Natura-alueiden tilan arvioinnit (NATA) ja hoito- ja käyttösuunnitelmien (HKS) ns. välitarkastelut. Perusteluissa tulisikin tämän vuoksi selvästi todeta, että seurannalla tarkoitetaan myös tällaisia suojelualueiden suunnitteluun ja tila-arviointeihin liittyviä elementtejä. Yksityismailla olevien luonnonmuistomerkkien seuranta kuulunee ELY-keskuksen tehtävään, mutta mitkä käytännössä ovat ELY-keskusten mahdollisuudet tehdä tällaista seurantaa, ottaen huomioon kohteiden suuren määrän ja sen, että kohteita koskevat päätökset tehdään kunnissa? Yleisemminkin ELY-keskusten mahdollisuudet tehdä tässä tarkoitettua seurantaa lienevät hyvin rajoitetut, eli seurantoihin kroonisesti liittyvä resurssipula koskee korostetusti mm. niitä. Mitä pinta-alojen seurannalla tässä tarkoitetaan? Onko ko. lain kirjauksella jotain kytkentää luonnonsuojelualueiden ja muidenkin suojelukohteiden pinta-alatilastointiin ja siihen liittyvään raportointiin, joka on monitahoinen tehtävä, ja jota ei maassamme ole vastuutettu selkeästi millekään taholle?

Tarkoitetaanko pykälän mukaisella seurannalla vain jatkuvaluonteisia seurantoja vain myös perusselvitysluonteista tiedon keruuta, joka sekin on luonnonsuojelun edistämiseksi tärkeää. Seuranta-käsitteen sisällön tarkentaminen olisi tarpeen senkin takia, että luonnonsuojelun tietojärjestelmän tallennettavia tietoja koskevassa 116 §:ssä viitataan luonnonsuojelun seurannan (19 §) tietoihin. Yleisperusteluissa (sivu 79) todetaan, että luonnonsuojelun seurantaa koskevan säätelyn siirtäminen asetuksesta lakiin ”ei suoraan lisäisi hallinnon kustannuksia”. Tämä varmaankin pitää paikkaansa. Toisaalta on selvää, että luonnonsuojelun seurannan järjestäminen lakiesityksen tavoitteiden edellyttämällä tavalla vaatii melkoisia taloudellisia lisäpanostuksia. Metsähallituksen näkemyksen mukaan tämä asia tulisi tuoda jossain kohtaa perusteluja selkeästi esille. Pykälässä ja sen perusteluissa ei oteta lainkaan kantaa luonnonsuojelun seurantaan, niillä Natura-alueilla, joiden toteutustapa on joku muu kuin luonnonsuojelulaki. EU:n luontodirektiivien asettamat Natura-verkostoa koskevat seurantavelvoitteet koskevat kuitenkin myös tällaisia alueita. Perusteluissa viitataan löyhästi luontotyyppien tiedonhallinnan tämänhetkisiin puutteisiin. Metsähallituksen näkemyksen mukaan tätä tulisi käsitellä lain 19 § perusteluissa tarkemmin, sillä asiaan viitaan yleisperusteluissa (ainakin sivut 26 ja 41), ja koska asiaa ei ole lainkaan tarkasteltu luonnonsuojelun tietojärjestelmää koskevassa luvussa 13. Kaiken kaikkiaan lain 19 § ja sen perustelut jäävät Metsähallituksen näkemyksen mukaan esitetyssä muodossaan seurannan tärkeyteen nähden vajavaisiksi ja puutteellisiksi. Pykälä sisältää asetuksenantovaltuuden. Jos lain 19 § ja sen perustelut jäävät esityksen mukaisiksi, myöhemmin annettavan asetuksen tärkeys tulee korostumaan.

Ruokavirasto: Ruokavirasto esittää, että pykälän 3 momentissa mainittujen määrän ja pinta-alan lisäksi voisi lisätä myös maininnan paikkatiedosta. Täydentävät ehdot ovat perusvaatimuksia, joiden noudattaminen on useimpien viljelijätukien ehtona. Valtioneuvoston asetuksessa täydentävien ehtojen hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimuksista (4/2015) 14 §:ssä on säädetty maisemapiirteiden säilyttämisestä. Täydentävien ehtojen mukaan luonnonmuistomerkit on säilytettävä, jos ne ovat peruslohkon sisällä, peruslohkon pientareella tai toisiinsa rajoittuvien peruslohkojen välisellä alueella. Asian todentamiseksi kohteista tulisi olla olemassa määrän ja pinta-alan lisäksi myös paikkatietoaineisto. Maisemapiirteiden säilyttämistä koskeva kohta tulee säilymään myös ehdollisuudessa, joka tulee korvaamaan täydentävien ehtojen kokonaisuuden tulevaisuudessa.

Suomen metsäkeskus: Metsäkeskus pitää tarkoituksenmukaisena, että viranomaisten kaikki luonnonsuojeluun, myös sen seurantaan, liittyvät tehtävät kuvataan laissa. Seurantaa koskevilla säännöksillä on merkitystä myös ehdotetun 117 §:n (Luonnonsuojelun tietojärjestelmään talletettavan tiedot) kannalta. Tietojärjestelmä tulisi sisältämään erilaisia luonnonsuojelun seurantaan liittyviä tietoja, jotka muodostaisivat huomattavan osan tietojärjestelmän tietosisällöstä. Kun kysymyksessä todennäköisesti ovat suurelta osin luonnollisiin henkilöihin liittyvät tiedot, jotka voivat olla henkilötietoja ja joista tulisi tämän vuoksi säätää suhteellisen tarkasti, vaikuttavat seurantaa ja siihen liittyviä tietoja koskevat säännösehdotukset tähän nähden varsin yleisluontoisilta.

19 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa korostetaan erityisesti luontotyyppisen suojelun seurannassa yhteistyötä kaikkien keskeisten luontotyyppiaineistoja kokoavien ja hallinnoivien tahojen kesken. Tähän joukkoon kuuluu myös Suomen metsäkeskus. Yhteistyön kannalta olennaista on sähköisten paikkatietojen käytettävyys. Viranomaisten ja muiden julkisia hallintotehtäviä hoitavien organisaatioiden on pystyttävä siirtymäajan jälkeen tarjoamaan tietojen yhteiskäytön mahdollistavat tekniset rajapinnat ja katseluyhteydet, joista säädetään laissa julkisen hallinnon tiedonhallinnasta. Metsäkeskus katsoo, että ympäristöhallinto voisi hyödyntää nykyistä paremmin luonnonsuojelulain seurannassa metsäkeskuksen avointa metsätietoa.

MTK ry: Luonnon monimuotoisuuteen liittyvä seuranta on tärkeää ja siinä on mahdollisimman varhaisessa vaiheessa varmistettava riittävä vuorovaikutus yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa. Pykälän 2 momenttiin tulee lisätä uusi virke esimerkiksi seuraavasti: ”Toimenpiteiden suunnittelussa ja toteutuksessa tulee varmistaa riittävä vuorovaikutus keskeisten tahojen kanssa.”

Luonto-Liitto ry: Ehdotus on oikeansuuntainen, mutta luonnonsuojelulain vaikuttavuutta tulee seurata ja arvioida vielä systemaattisemmin. Luonnonsuojelulakiin tulee jatkossa lisätä ilmastolain kaltaiset tavoitevuodet (lyhyet, keskipitkät ja pitkän aikavälin tavoitteet) luonnon köyhtymisen pysäyttämiseksi.

Luonnonsuojeluliitto Tapiola ry: Luontotyyppien ja luonnonvaraisten eliölajien levinneisyyden, esiintymisen ja runsauden seuranta yhdessä muiden viranomaistahojen kanssa tulee olla standardoitua.

Meidän metsämme –kansalaisryhmä: Luonnonsuojelun seuranta on hyvä olla lakipykälänä.

SEY Suomen eläinsuojelu ry: Pidämme arvokkaana, että seurannassa pyritään suunnitelmallisuuteen ja pitkäjänteisyyteen ja samalla pyritään integroimaan mukaan käynnissä olevat pitkäaikaisseurannat.

4 luku Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukeminen

Yleistä

Maa- ja metsätalousministeriö: Yleistä 4 luvusta: LSL-säädöskokonaisuuteen sisältyy lukuisia tukijärjestelmiä, joissa tukea myönnetään myös maatalousyrityksille. Perusteluissa mainitaan useampi valtiontukisäädöspohja, mm. yleinen de minimis ja maa- ja metsätalouden valtiontukisuuntaviivat. Näitä molempia on tarkoitus käyttää myös tulevassa metsätalouden kannustinjärjestelmässä. Yleistä de minimis -tukea voidaan myöntää yhdelle saajalle enintään 200 000 euroa kolmen vuoden aikana. Maataloustuotteiden alkutuotannon alalla de minimis –tukea voidaan myöntää yhdelle tuensaajalle enintään 15 000 euroa. Maa- ja metsätalousministeriön laskelmien mukaan osalla metsänomistajista tukikatto tulisi vastaan yksin metsätalouden kannustejärjestelmän myötä. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että valmistelun yhteydessä on varmistettava tukien oikeusperusta ennen tukien myöntämistä niin, ettei synny tarvetta maksaa tukia maatalouden de minimis –kiintiötä verottaen.

Oikeusministeriö: 4 luvun luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukemista koskevat säännökset olisi syytä yhteen sovittaa valtionavustuslain kanssa. Lähtökohtaisesti ilmeisesti kuten hallituksen esityksessä laiksi luonnonsuojelulain muuttamisesta (HE 116/2020 vp) todetaan, tämän ehdotetun luvun nojalla myönnettävää tukea ei pidettäisi valtionavustuksena, koska valtionavustuslaki koskee vain rahallista tukea. Kuitenkin 4 luvun nojalla voidaan ehdotuksen mukaan myöntää myös rahallista avustusta. Sääntely on nyt pitkälti päällekkäistä valtionavustuslaissa säädetyn kanssa, ja osittain puutteellista esimerkiksi valtionavustuslain 27–30 §:n sääntelyyn verrattuna. Mikäli tämän luvun osalta ei voida viitata valtionavustuslain säännöksiin, tulisi sääntelyn olla kattavaa.

Etelä-Savon maakuntaliitto: Tuki lajien elinympäristöjen sekä luontotyyppien ja luonnon- tai kulttuurimaiseman ennallistamista, kunnostusta ja hoitoa edistäviin toimenpiteisiin ja avustus luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon edistämiseen nähdään tervetulleena ja tarpeellisena suojelun edistämiskeinona. Laissa pitää mahdollistaa se, että myös kunnat voivat saada tätä tukea ja avustusta.

Hämeen liitto pitää tärkeänä, että kunnat ja maakuntien liitot ovat tämän luvun säännöksissä mukana ja niillä on mahdollisuus saada tukea ja avustusta sen eri muodoissa. Selvyyden vuoksi tulee kuitenkin todeta, että kunnalle luonnonsuojelulaissa säädetty edistämistehtävä ei ole esteenä tuen tai avustuksen saamiselle. Edistämistehtävää ei myöskään tule käyttää perusteena tuen tai avustuksen tason alentamiselle.

Kainuun liitto pitää hyvänä, että julkisyhteisöt (ml. kunnat, kuntayhtymät) ovat luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukemisen säännöksissä mukana ja niillä on mahdollisuus saada tukea ja avustusta sen eri muodoissa. On kuitenkin tärkeä huomioida, että kunnalle luonnonsuojelulaissa säädetty edistämistehtävä ei tule olla esteenä tuen tai avustuksen saamiselle.

Keski-Pohjanmaan liitto: Keski-Pohjanmaan liitto pitää hyvänä, että lainsäätäjä mahdollistaa kansallisessa päätöksenteossa joustavasti luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukemisen muodot. Kunnilla ja alueilla tulee olla kaikki mahdollisuudet käytettävissä tässä työssä. Keski-Pohjanmaan liitto näkee myös tärkeänä, että eri tukitoimia ja rahoitusmahdollisuuksia luotaessa tuen oikeusperusteena ovat EU:n valtiontukisäätely, koska hakijalle tulee muodostua säätelyperusteista selkeä kuva, mihin tukea voidaan käyttää ja mitkä ovat tuen myöntämisen edellytykset.

Varsinais-Suomen liitto: Esitettyjä tarkennuksia suojelun toteutukseen liittyviin rahoitusinstrumentteihin ja tukimenettelyihin voidaan pitää hyvänä ja tarpeellisena, sillä riittävien ja tasapuolisten tukimenettelyiden turvin
pystytään edistämään parhaiten niin suojelualueiden syntyä kuin suojelutoimenpiteiden toteuttamista luontoarvoiltaan arvokkaiksi tunnistetuilla alueilla. Hyvää on myös se, että julkisyhteisöt (ml. kunnat ja kuntayhtymät) ovat tämän luvun säännöksissä mukana ja niillä on mahdollisuus saada tukea ja avustusta sen eri muodoissa.

Suomen Kuntaliitto ry: Yleinen kommentti 4 lukuun. On erittäin tärkeää, että julkisyhteisöt (ml. kunnat ja kuntayhtymät) ovat 4 luvun säännöksissä mukana ja niillä on mahdollisuus saada tukea ja avustusta sen eri muodoissa. Selvyyden vuoksi tulee kuitenkin todeta, että kunnalle säädetty edistämistehtävä ei ole esteenä tuen tai avustuksen saamiselle.

Kuntien luonnonsuojelulakiin kirjattua edistämistehtävää on käytetty perusteena sille, että kunnille ei tulisi osoittaa korvauksia luonnonsuojelutoimista, kuten suojelualueiden perustamisesta siinä määrin kuin yksityisille toimijoille. Edistämistehtävää ei myöskään tule käyttää perusteena tuen tai avustuksen tason alentamiselle.

Turun kaupunki: Yleisenä kommenttina 4 lukuun: Koska kuntien merkitys käytännön luonnonsuojelun hoitotöiden toteuttajana on merkittävä, on tärkeää, että kunnat ovat tämän luvun säännöksissä mukana ja niillä on mahdollisuus saada tukea ja avustusta sen eri muodoissa. Selvyyden vuoksi tulee kuitenkin todeta, että kunnalle luonnonsuojelulaissa säädetty edistämistehtävä ei ole esteenä tuen tai avustuksen saamiselle. Edistämistehtävää ei myöskään tule käyttää perusteena tuen tai avustuksen tason alentamiselle.

Vantaan kaupunki: Tukemisen muotoina ovat tavaroina ja palveluina myönnettävä tuki sekä uutena rahallinen avustus. Tämä on erinomainen lisäys, koska rahoitus on usein kaikkein keskeisintä luonnonsuojelun toteutumisen kannalta. Huomiota pitäisi myös kiinnittää rahoituksen hakemisen helppouteen.

Helsingin yliopisto, Helsingin yliopiston rehtori: Lisäisyysperiaatteen toteutumisen kannalta tässä luvussa määriteltyä tukea ei pitäisi käyttää ekologisen kompensaation edistämiseen.

Itä-Suomen, Metsätieteiden osasto: Tämä luku kokonaisuudessaan on merkittävä ja pitää sisällään monia hyviä sekä lain tavoitteiden toteuttamisen kannalta ilmeisen tehokkaita keinoja ja kannustimia. On ensiarvoisen tärkeää, että laissa on otettu huomioon myös erilaiset tukitoimet, joilla lain tavoitteita edistetään.

Suomen ympäristökeskus SYKE: Luonnonsuojelulain painopisteen laajentaminen rajoituksia asettavasta lainsäädännöstä luonnon monimuotoisuuden vahvistamista edistäväksi lainsäädännöksi on tarpeen lain vaikuttavuuden ja hyväksyttävyyden parantamiseksi. Tarve ennallistamisen ja luonnonhoidon tukemiseen on suuri, ja sitä korostavat ilmastonmuutos ja elinympäristöjen rehevöityminen. Yksityismaiden luonnonsuojelualueille sekä suojeltujen luontotyyppien ja erityisesti suojeltavien lajien rajauspäätösalueille on jo vuosien ajan kertynyt hoitovelkaa.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Luvun neljä tehtäväkentän hoitaminen aiheuttaa merkittäviä lisäresurssitarpeita. Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus toteaa myös, että luvussa ei ole mainittu toimenpiteiden seurantaa ja laadun tarkistusta tai mainintaa tietojen tallennuksista elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen puolella. Valintaprosessista voisi olla myös enemmän perusteluja koskien sitä, miten valinta tehdään, mikäli hakemuksia tulee liian paljon.

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus-keskus: Nykyistenkin luonnonsuojelulain mukaisten tukimuotojen resursoinnissa on puutteita ELY-keskuksissa. On huolehdittava, että sekä aiempien että uuden lain tuomien tukitehtävien resursointi on riittävää.

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Esityksessä ehdotetaan, että luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon toiseksi tukimuodoksi – tavaroina tai palveluina myönnettävän tuen rinnalle – lisättäisiin rahallinen avustus. Koska tukea (22 §) ja avustusta (31 §) voitaisiin myöntää osin samoihin tarkoituksiin, olisi vähintäänkin esityksen perusteluissa suotavaa täsmentää näiden tukimuotojen keskinäistä suhdetta (esim. milloin perinnebiotoopin hoitoa on ensisijaisesti tuettava tavaroina tai palveluina myönnettävällä tuella ja milloin avustuksella). Lisäksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus kiinnittää huomiota rahallista avustusta koskevan sääntelyn vähäisyyteen esityksessä. Lienee syytä säätää tarkemmin esimerkiksi siitä,

myönnetäänkö avustusta vain hakemuksen perusteella; millä edellytyksillä avustusta voidaan myöntää; avustuspäätöksen tekemisestä ja sisällöstä sekä avustuksen maksamisesta.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus toteaa vielä, että avustuksen mahdollisiin käyttötarkoituksiin olisi aiheellista sisällyttää myös ympäristökasvatus- ja ympäristötietoisuustyö. Lakiehdotuksessa on nostettu ympäristökasvatus ja ympäristötietoisuuden lisääminen yhdeksi tavoitteeksi, ja tämä avustus olisi hyvä tapa myös tämän tavoitteen edistämiseen. Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus myöntää vuosittain avustusta alueellisesti ja valtakunnallisesti merkittäville ympäristökasvatuksen ja -valistuksen hankkeille, mutta avustusmääräraha on suhteellisen pieni tarpeisiin nähden.

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Tukimuotoja ovat tavarat/palvelut ja rahallinen avustus. Ehdotuksen 22 §:n mukaan tavaroista ja palveluista muodostuvaa tukea voidaan myöntää tiettyihin lueteltuihin tarkoituksiin hakemuksesta tai maanomistajan suostumuksella. Ehdotuksen 31 §:n mukaan rahallista avustusta voidaan myöntää väljemmin ilmaistuihin tarkoituksiin (jotka näyttäisivät sisältävän myös 22 §:ssä mainitut asiat), mutta pykälässä ei määritellä sitä, voidaanko avustusta myöntää vain hakemuksesta. Tukena myönnettävän palvelun/tavaran ja rahallisen avustuksen myöntämisperusteita ja suhdetta toisiinsa (milloin olisi ensisijaisesti osoitettava tuki tavaroina / palveluina, milloin rahallisena avustuksena) olisi hyvä täsmentää, koska hakijan kannalta voisi olettaa rahallisen avustuksen olevan suositumpi kuin palvelujen/tavaran. Olisi harkittava, onko tarvetta tukipäätökselle silloin, kun valtio toteuttaa hoito- ja kunnostustoimenpiteitä maanomistajan suostumuksella. Suurinta osaa hoito- ja kunnostustoimista ei voida katsoa tuottavan maanomistajalle tosiasiallista taloudellista hyötyä. Tukipäätös tulisi tehdä vain silloin, kun maanomistaja saa hakemuksesta raha-avustusta.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukemista koskevat säännökset vaikuttavat melko monipolvisilta, eikä niistä kovin helposti käy ilmi, että minkä tyyppisiin tuet suunnattaisiin. Ehdotettuun 4 lukuun sisältyisi yhteensä 14 §:ää, joissa säädettäisiin muun muassa Euroopan unionin valtion tukea koskevan lainsäädännön soveltamisesta, tuen järjestämisestä ja hakemisesta, tukihakemuksen peruuttamisesta, tuen keskeyttämisestä ja takaisinperinnästä, koroista sekä kirjanpidosta. Ainakin uudistettavan luonnonsuojelulain rakenteen näkökulmasta voisi olla perusteltua, että monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukemisesta säädettäisiin erillisessä laissa. Laki edellyttänee tuekseen joka tapauksessa myös runsaasti asetustasoista sääntelyä, jolloin voisi olla selkeyden vuoksi perusteltua, että tukemista koskevat säännökset olisivat selkeästi varsinaisesta luonnonsuojelun substanssilainsäädännöstä erillään omana kokonaisuutenaan. Vastaavantyyppinen sääntelyratkaisu on omaksuttu esimerkiksi metsälain ja metsätalouden rahoitusta koskevan lainsäädännön suhteen.

Suomen riistakeskus pitää erityisen tärkeänä, että lainsäädännössä on riittävä perusta ja mahdollisuudet luonnonhoitohankkeiden tukemiseen eri tavoin. Riistahallinnon toteuttamat luonnonhoitohankkeet koskettavat pääasiassa kosteikkoja ja vieraslajien hallintaa. Kosteikkoja koskevassa hoidossa ollaan tekemisissä useimmiten eri maanomistajataho. Maanomistajakeskeinen lähtökohta soveltuu Suomen riistakeskuksen näkemyksen mukaan hyvin maantieteellisesti pienimuotoisiin toimenpiteisiin. Tällainen toimi on esim. perinnebiotooppien hoito, jossa suhteellisen. Käsillä olevassa hallituksen esityksessä mainitaan mahdollisina palveluina juurikin niitto, puiden poisto, raivaus, kulotus tai laidunnus. Tämä viittaa siihen, että juuri tämän tyyppisten palveluiden hankinta on ajateltu soveltuvan hyvin olemassa olevaan osaamiseen nykyisen kaltaisissa ELY-keskuksissa.

On mahdollista, että myös kosteikkojen perustamiseen keskitetty palvelun tuottaminen toimii hallituksen esityksen pohjalta hyvin. Luonnonhallinnallisen vaikutuksen aikaansaamiseksi vieraslajien hallinnassa toimenpiteitä pitää tehdä laajoilla alueilla ja useiden maanomistajien alueilla samanaikaisesti, erityisesti vieraspetojen poistossa alueet ovat laajoja, useiden tuhansien hehtaarienkin suuruisia. Käytännössä oikeuksia toimia vieraslajien poiston suhteen tehokkaasti hallinnoivat metsästysseurat, joilla on usein vieraspetojen poistamiseksi vaadittava metsästysoikeus (Vieraslajilaki 16§). Suomen riistakeskus pitää tärkeänä, että luonnonsuojelulain valmisteluaineistossa tunnistettaisiin metsästysseuroilta kerätty laajemman alueen toiminnallinen oikeusperusta (alueen metsästysoikeuden haltijoiden kirjallinen lupa juridiselle henkilölle) yhtenä mahdollisuutena hankkeen toiminnalle. Kyseessä Helmi-vieraspetohankkeessa pilotoitava toimintamalli, jossa vaikuttavuus itse suojelualueen ydinalueella edellyttää toimintaa huomattavasti laajemmalla alueella suojelualueen ympäristössä.

Kalatalouden keskusliitto ry: Vapaaehtoisen ja yksityisen luonnonsuojelutoiminnan vaikutus on merkittävä ja olennainen voimavara luonnonsuojelussa. Tämän perusteella rahallisen avustuksen mahdollistaminen hankkeisiin ja toimenpiteisiin luonnon monimuotoisuuden ja luonnon- ja kulttuurimaiseman suojelun ja hoidon edistämiseksi voi olla merkittäviä positiivisia vaikutuksia vapaaehtoisen luonnonsuojelun toteutumiselle ja edellytyksille – myös osakaskuntien ja muiden vesialueiden

omistajien näkökulmasta. Olennaista vapaaehtoisen toiminnan näkökulmasta on se, että avustuksen hakijalla on selkeä kuva siitä, mihin tukea voidaan käyttää ja mitkä ovat tuen myöntämisen edellytykset.

Maanomistajain liitto - Jordägarnas Förbund ry: Maanomistajalla on oltava keskeinen rooli erilaisissa ennallistamis-, kunnostus- ja hoitotoimenpiteistä. Ennen suunnittelun aloittamista on oltava yhteydessä maanomistajaan ja vastaavasti maanomistaja on pidettävä tiiviisti mukana hänen aloitteistaan tehtävissä toimenpiteissä.

MTK ry: 4 luku on merkittävä osa kokonaisuutta, sillä luvun tarkoituksena on edistää vapaaehtoisia luonnon monimuotoisuutta parantavia toimenpiteitä valtion tuella.

Yksityishenkilö LF: Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja tavoite monimuotoisuuden palauttamistoimenpiteiden käynnistämiseksi on määritettävä perusperiaatteeksi.

Yksityishenkilö KH: Yleisesti ottaen tukien finanssipolitiikka tuppaa olemaan siinä määrin haastavaa, että ne kanavoituvat helposti melko isoihin yksiköihin. Valvonta on merkityksellistä, mutta menettelyjä tulisi sujuvoittaa tarkoituksenmukaisesti, jotta hankkeet eivät kaadu byrokratiaan.

Yksityishenkilö RK: Avustusjärjestelmä kuulostaa hyvältä, mutta siihen tarvitaan resurssit.

Yksityishenkilö VK: Suojelutoimille ei tule olla talousarvion mukaista enimmäismäärää vaan suojelua tulee tehdä ekologisen tarpeen mukaan. Tällöin budjetin täytyy saada ylittyä suojelun tuen osalta ja mahdollisia budjettileikkauksia voidaan tehdä muualta. Tuen tai avustuksen tulee perustua tieteellisesti pätevimpiin toimiin ja niiden valinta tulee olla yksi vaihe tuen hakemisessa.

20 § Tukemisen muodot

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 20 § koskee tukemisen muotoja. Sen mukaan tässä luvussa tarkoitetut luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukemisen muodot ovat tavaroina tai palveluina myönnettävä tuki ja rahallinen avustus. Pykälän itsenäinen tarkoitus ja tarpeellisuus jäävät hieman epäselviksi. Pykälän sisältö ilmenee myös lakiehdotuksen 22 ja 31 §:stä, eikä tämä ehdotuksen 20 §:ssä oleva sääntely tuo näihin mainittuihin pykäliin nähden uutta sisältöä lakiin.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: pitää kannatettavana sitä, että lakiluonnoksen 20 §:ssä mahdollistetaan myös rahallinen avustus luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukemisessa.

BirdLife Suomi ry, Tringa ry: kannatettava uudistus. Seuranta on merkittävä osa luonnon monimuotoisuuden suojelua, koska ilman seurantaa ei pystytä mittaamaan toimenpiteiden onnistumista. Luvussa olisi tärkeää mainita myös tuki vaikutusten seurannalle.

21 § Euroopan unionin valtion tukea koskevan lainsäädännön soveltaminen

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Tukiin liittyvästä raportointivelvollisuuden järjestämisestä olisi hyvä saada ohjeistusta.

22 § Tuki

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 22 §:ssä säädettäisiin tuesta. Sen 1 momentissa säädettäisiin tuesta muun ohella luontotyyppien ennallistamista, kunnostusta ja hoitoa edistäviin toimenpiteisiin. Tässä lainkohdassa mainitaan vain luontotyyppi. Onko lainkohta tarkoitus ulottaa koskemaan kaikkia lakiehdotuksen 3 §:n 1 kohdassa määriteltyjä luontotyyppejä vai mahdollisesti vain uhanalaisia tai suojeltuja ja tiukasti suojeltuja luontotyyppejä (65, 67 ja 68 §)? Lisäksi ehdotuksessa esitetään myös rahallista avustusta tukimuodoksi.

Helsingin yliopisto, Helsingin yliopiston rehtori: Ehdotamme että: 22 § lisätään 3 mom: “Tässä luvussa kuvattua tukea ei saa käyttää vapaaehtoiseen luontoarvojen tuottamiseen (101 §).

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: toivoo tarkennusta siitä, mitä tarkoitetaan taloudellisen toiminnan tukemisella? Lisäksi tukihakuprosessia tulisi avata perusteluissa tarkemmin, sillä tarkennusta vaille jäävät seuraavat kysymykset: Tuen haku, tuleeko tuille hakuajat? Miten elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuskohtaiset kiintiöt arvioidaan ja rahat jaetaan? Liittyykö tähän HELMI-toimintaohjelmaa tarkempaa etukäteissuunnittelua vai vahvistetaanko kiintiöt jatkossa saatujen hakemusten perusteella?

Luvussa 4 jää ylimalkaan epäselväksi se, voiko tuen saaja olla sama kuin tuen hakija. Kuka voi olla tuen saaja, esim. maanomistaja, tuleva hoitaja (perinnebiotoopit), hakija tai elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (jos kunnostus tehdään elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen johdolla)? Tarvitaan tarkempaa ohjeistusta siitä, miten määritellään tilanteet, joissa tuki parantaa maanomistajan (onko tuen saaja) taloudellista asemaa ja siitä, onko tuen saaja se, joka kunnostuksesta hyötyy, eli laidunyrittäjä vai se, kenen kanssa hoitosopimus tehdään, eli maanomistaja?

Kun kunnostetaan perinnebiotooppeja, tulee yleensä taloudellinen hyöty hoitajalle, kun hän saa esim. ilmaisia laitumia eläimillensä. Mahdollistavatko EU tukisäännökset sen, että maatalousyrittäjien taloudellinen vähäinen hyötyminen on mahdollista?

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, kalatalousviranomainen: Pykälän perusteluissa tulisi mainita myös muiden tukimuotojen olemassaolo ja erottaa ne selkeästi pykälässä tarkoitetusta tuesta. Esimerkiksi Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle säädetyllä valtioneuvoston asetuksella 714/2015 säädetään muun muassa kalataloudellisista kunnostushankkeista ja niiden avustamisesta valtionavustuslain mukaisesti.

Ruokavirasto: Ruokaviraston näkemyksen mukaan tämän kyseisen tuen osalta saattaa joissain tapauksissa muodostua riskitilanteita tuplarahoituksesta viljelijätukijärjestelmässä olevien tukityyppien suhteen. Ruokavirasto esittää, että ympäristöministeriön toimialaan kuuluvat tuet ja avustukset, joissa on samoja komponentteja kuin viljelijätuissa, olisivat keskitetysti löydettävissä jostain tietojärjestelmästä tai rekisteristä. Näin mahdollinen tuplarahoitus olisi helppo tarkistaa. Silloin ympäristöministeriöltä tukia tai avustuksia saaneet olisivat tämän suhteen tasavertaisessa asemassa, ettei kävisi niin, että osalta tuplarahoitus pystytään tarkastamaan ja osa saakin samasta toimesta rahoituksen kahteen kertaan.

24 § Tuen hakija ja suostumuksen antaja

Metsäteollisuus ry: On positiivinen kehitys, että suojelun rinnalle on nostettu vahvemmin luonnon monimuotoisuuden turvaaminen aktiivisella hoidolla. Voimassa olevassa laissa on epäkohtana, että osa maanomistajista on rajattu tuen ulkopuolelle. Lain uudistuksessa järjestelmästä tulee kehittää sellainen, että tukea on mahdollista maksaa kaikenkokoisille maanomistajille.

Hoito- ja kunnostustoimia on usein mielekästä toteuttaa useamman tilan yhteishankkeina, jotka kannattaa suunnitella ja toteuttaa kokonaisuuksina. Nykyinen tukimalli ei ilmeisesti mahdollista tällaisten hankkeiden toteutusta, mikäli kaikki maanomistajat eivät ole tukikelpoisia. Huomioon otettavaa on myös, että suurten maanomistajien kohteet ovat usein suuria, ja niillä on siten mahdollista saavuttaa merkittävimmät monimuotoisuushyödyt. Monimuotoisuuden turvaamiseen liittyvät kannustimet tulee säätää yritysneutraaleiksi siten, että myös suuria maanomistajia kannustetaan toimenpiteisiin.

25 § Tuen hakeminen ja suostumuksen antaminen

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että vaikka vastaavan sisältöiset säännökset ovat jo voimassa olevassa laissa, pykälän 1 momentin toisessa virkkeessä ei ole kysymys pykälän otsikon mukaisesta tuen hakemisesta, vaan tuen myöntämisestä ja tuen myöntämisen esteestä. Virke ehdotetaan siirrettäväksi 26 §:än, jossa säädetään tuen myöntämisestä.

Luonnonvarakeskus: ”Tukea ei voi myöntää ennen kuin samaan toimeen myönnetyn tuen vaikutusaika on päättynyt." On epäselvää mikä taho määrittää tuen vaikutusajan. Tukihakemukseen vaadituissa tiedoissa tulisi olla arvio toimien vähimmäisvaikutusajasta, joka olisi perusteena tuen vaikutusajalle. Vaihtoehtoisesti toimien tavoiteltava vaikutus olisi määriteltävä selkeästi, jotta riittävän vaikutusajan voitaisiin sanoa päättyneen.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: katsoo, että seuraavaa virke tulisi avata perusteluissa ja eri kieliversioiden yhdenmukaisuus tarkistaa: ”Tukea ei voi myöntää ennen kuin samaan toimeen myönnetyn tuen vaikutusaika

on päättynyt. / Nytt stöd kan inte beviljas förrän den tid har löpt ut under vilken ett stöd som beviljats tidigare för samma åtgärd ger effekter".

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus pohtii myös seuraavia seikkoja: Olisiko tähän pykälään hyvä lisätä mahdollisuus hakea tukea ilman valmista suunnitelmaa, sillä tässä todetaan vain, että hakemuksen pitää sisältää toimenpiteet kustannuksineen. Miten edetään, jos hakija ei pysty arvioimaan näitä itse? Voiko tukea hakea myös suunnitteluun? Tärkeää olisi, että rahoitusta voisi hakea myös kunnostussuunnitteluun. Onko toisen momentin kohdassa 4) "hankkeeseen tai toimenpiteeseen saadun muun julkisen rahoituksen muodosta ja määrästä" hakijan vastuulla itse ilmoittaa kaavakkeessa, onko hakija saanut muuta rahoitusta vai ei? Olisiko valvonta jälkikäteen tehtävää ja satunnaista? Näitä asioita olisi myös hyvä tarkentaa.

Museovirasto: Museovirasto pitää myönteisenä, että 25§ mainitaan (kohta 5) myös kulttuurimaisemat ja esittää lisättäväksi luetteloon kiinteät muinaisjäännökset

BirdLife Suomi ry, Tringa ry: Tukihakemuksen tulee lisäksi sisältää arvio toimenpiteen vaikutuksesta muulle lajistolle kuin sille, minkä vuoksi toimenpide toteutetaan. Tämä on välttämätöntä luonnon monimuotoisuuden kokonaishyödyn varmistamiselle. Esitämme toiseen momenttiin lisättäväksi: "6) hankkeen tai toimenpiteen vaikutuksesta muulle alueella esiintyvälle lajistolle."

26 § Tuen myöntämisen edellytykset

Maa- ja metsätalousministeriö: Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan tuki voisi kattaa kustannukset osaksi tai kokonaan. Myönnettävän tuen laskentaperusteena olisi tavaran tai palvelun arvonlisäverollinen myyntihinta ELY-keskukselle. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että vaikka vastaavan sisältöiset säännökset ovat jo voimassa olevassa laissa, valtiontukea ei voi kohdentaa arvonlisäveroon. Arvonlisäveron rajaaminen pois tuesta tulisi selventää.

27 § Tukihakemuksen tai suostumuksen peruuttaminen

Luonnonvarakeskus: Luonnon monimuotoisuuden suojelussa ja hoidon tukemisessa tulisi huomioida se, että suojelutoimilla tulisi pyrkiä pitkäkestoiseen toimintaan, jolla saadaan aikaan suojeluvaikutuksia. Tuen peruuttamista koskevat ylivoimaiset esteet tulisi siis määrittää ja täsmentää tämä huomioiden.

31 § Avustus luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon edistämiseen

Oikeusministeriö: Ehdotetun 31 §:n osalta, jossa kyse on rahallisena tukena myönnettävästä avustuksesta luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon edistämiseen, jää epäselväksi, onko kyseessä valtionavustus, johon sovelletaan valtionavustuslakia, ja millä perusteella valtionavustuslakia sovellettaisiin vain osittain. Luvussa pitäisi selvemmin erotella, mitä säännöksiä sovelletaan, jos avustus myönnetään palveluna ja tavaroina tai rahana.

Valtiovarainministeriö: Lakiin lisättäisiin säännös rahallisesta avustuksesta hankkeisiin ja toimenpiteisiin luonnon monimuotoisuuden ja luonnon- ja kulttuurimaiseman suojelun ja hoidon edistämiseksi. Valtiovarainministeriö pitää hyvänä, että julkisyhteisöillä, kuten kunnilla ja kuntayhtymillä, on mahdollisuus saada tukea ja avustusta sen eri muodoissa. Kunnilla on monipuoliset mahdollisuudet edistää luonnon monimuotoisuutta, sillä ratkaisut luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi tehdään usein paikallisesti. Kunnat esimerkiksi ohjaavat maankäyttöä ja lisäävät kansalaisten ympäristötietoisuutta. Välillisesti avustukset voivat kannustaa yksityisiä maanomistajia, kuntia ja yrityksiä sitoutumaan luontoarvojen suojeluun.

Kymenlaakson liitto: Tuen myöntämisessä tulisi huomioida myös näkökulmana ennakointi, jolla voitaisiin varautua muutoksiin ympäristössä ja mahdollisesti pienentää ennallistamisen ja kunnostuksen toimenpiteiden kustannuksia. Tuki on tärkeä alueellisten selvitysten laadinnassa, joita voisi hyödyntää mm. Suojeltujen luontotyyppien kartoituksessa, biodiversiteettistrategian ja toimintaohjelmien laadinnan edistämisessä.

Ympäristötiedon foorumi: Kiitämme uudistuksia, jotka tarjoavat ELY-keskuksille mahdollisuuden ohjata nykyistä joustavammin avustuksia luonnon monimuotoisuuden suojeluun ja hoitoon ja näihin liittyvään tutkimukseen ja siten tarjota positiivisia kannustimia suojelutyöhön.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: katsoo, että tulisi määritellä tarkemmin termit avustusten saaja, hakija, ja toimien suorittaja.

KEHA-keskus: KEHA-keskuksen näkökulmasta tehtävien laajentaminen valtionavustusten maksamista, takaisinperintää ja käytön valvontaa koskevissa tehtävissä on perusteltua. KEHA-keskus toteaa, että hallinnon tukipalveluiden sekä ELY-keskusten vastuualueiden maksatus-, takaisinperintä- ja valvontatehtäviä tulee tarkastella myös siitä näkökulmasta, että tehtävien kokoaminen on riittävän kattavaa. ELY-keskusten toiminnan turvaamiseksi on lainsäädännön oltava riittävän kattavasti tarkasteltu ja toimivaltamuutoksin muutettu, jotta voidaan varmistua hallinnon tehokkuudesta ja ELY-keskusten resurssien turvaamisesta. Kehittämisen rahoitus tulee myös varmistaa.

Sámi Árvvut rs: yhdistys esittää, että tässä yhteydessä säädettäisiin myös avustuksesta ympäristökasvatukseen sekä otettaisiin huomioon saamelaiskulttuurin erityispiirteet ja rahoitusta voitaisiin myöntää myös saamelaisen kulttuurimaiseman ja luonnon monimuotoisuuteen liittyvän perinteisen tiedon tukemiseen.

Metsäteollisuus ry, Teknologiateollisuus ry, MTK ry, SLC rf ja Suomen yhteismetsät ry kannattavat suojelun ja hoidon tukemisen laajentamista koskemaan tavaroina ja palveluina myönnettävän tuen lisäksi myös rahallinen avustus.
Epäselväksi jää, olisivatko kaikenkokoiset yritykset avustuksen piirissä vai rajataanko osa yrityksistä avustuksen ulkopuolelle. Miksi tuen osalta yksityiskohdat on määritelty laissa hyvin tarkasti mutta rahallisesta avustuksesta säädetään lähinnä asetustasolla?

MTK ry: Ehdotuksesta ei kuitenkaan tarkemmin ilmene, miten ja milloin uutta avustusjärjestelmää olisi tarkoitus alkaa toimeenpanna.

Luonto-Liitto ry: Uuden avustuksen mahdollisiin käyttötarkoituksiin olisi aiheellista sisällyttää myös työ ympäristökasvatuksen ja ympäristötietoisuuden edistämiseksi. Lakiluonnoksessa on nostettu ympäristökasvatus ja ympäristötietoisuuden lisääminen yhdeksi tavoitteeksi, ja tämä avustus olisi hyvä tapa myös tämän tavoitteen edistämiseen. Uusi pykälän muotoilu: ”Avustusta voidaan myöntää myös luonnon monimuotoisuutta edistävään tutkimukseen, kehitystyöhön, ympäristökasvatukseen ja ympäristötietoisuuden lisäämiseen.”

Biologian ja maantieteen opettajien liitto ry: Ympäristökasvatus ja ympäristötietoisuuden lisääminen ovat tärkeitä keinoja luonnon monimuotoisuuden suojelemiseksi ja lisäksi yksi lakiehdotuksen keskeisistä tavoitteista. Ympäristökasvatuksen ja ympäristötietoisuuden edistämisen resurssit ovat nykyisellään täysin riittämättömät, eikä lakiehdotuksesta löydy tilanteeseen korjausta. Nykyisin Keski-Suomen ELY-keskus jakaa ympäristökasvatuksen ja -valistuksen hankeavustuksia, mutta määräraha on hyvin vaatimaton suhteessa tarpeeseen ja kysyntään. Esitämme, että pykälän 31 avustuksen käyttötarkoitukseen lisätään ympäristökasvatuksen ja ympäristötietoisuuden edistäminen.

Eläinvihreät ry: Luonnon monimuotoisuuden ylläpitämiseksi annettavissa avustuksissa tulee mielestämme asettaa eläinsuojelullisia ehtoja erityisesti vieraslajisten eläinten pyynnille (mm. pykälä 31); vieraslajien pyynnille ja luonnonsuojelun nimissä tapahtuvalle metsästykselle on oltava sitoutuminen vastuullisiin metsästyskäytäntöihin, jotka ylittävät selvästi nyt metsästyslaissa esitetyn minimin.

SEY Suomen eläinsuojelu ry: Pidämme tärkeänä, että luonnonsuojelun käytännön toteutuksen rahoitus on nostettu esiin ja havaittu nykyisen toimintamallin kehitystarpeet ja uusien rahoitusinstrumenttien tarve. Lajien elinympäristöjen vapaaehtoisten hoito- ja kunnostustoimien taloudellinen tukeminen valtion varoista on tärkeä uusi säännös.

Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry: Tällainen avustus on erittäin kannatettava. Ensimmäiseen momenttiin tulee lisätä, että avustusta tulee voida käyttää myös ympäristökasvatukseen ja ympäristötietoisuuden lisäämiseen luonnon monimuotoisuuteen liittyen. Tämä laajentaa toimijajoukkoa ja myös toteuttaa luonnonsuojelulain muiden osien tarkoitusta. Uusi pykälän muotoilu: ”Avustusta voidaan myöntää myös luonnon monimuotoisuutta edistävään tutkimukseen, kehitystyöhön, ympäristökasvatukseen ja ympäristötietoisuuden lisäämiseen.”

Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry, Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi: Uuden avustuksen mahdollisiin käyttötarkoituksiin olisi aiheellista sisällyttää myös työ ympäristökasvatuksen ja ympäristötietoisuuden edistämiseksi. Lakiluonnoksessa on nostettu ympäristökasvatus ja ympäristötietoisuuden lisääminen yhdeksi tavoitteeksi, ja tämä avustus

olisi hyvä tapa myös tämän tavoitteen edistämiseen. Uusi pykälän muotoilu: ”Avustusta voidaan myöntää myös luonnon monimuotoisuutta edistävään tutkimukseen, kehitystyöhön, ympäristökasvatukseen ja ympäristötietoisuuden lisäämiseen.”

Ukko-Kolin Ystävät ry, Selkämeren kansallispuiston ystävät ry, Kolin Vaeltajat ry, Arkipelagia-seura ry, Kalevalaisen Kulttuurin liitto ry: Tämä luku on tärkeä lisä vanhaan säädöstöön verrattuna ja osoittaa, että valtion hallinnossa on ymmärretty se suuri potentiaali, joka luonnonsuojelualueiden hoidon suunnittelussa ja käytännön töissä sisältyy vapaaehtoisjärjestöjen toimintaan.

32 § Kirjanpito

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Katsoo, että tässä tulisi olla maininta siitä, että kirjanpitotiedot tulee pyydettäessä luovuttaa ELY-keskukselle.

33 § Hakuaika ja tiedottaminen

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Katsoo, että pykälää tulisi tarkentaa ja lisäksi tulisi olla tarkempaa ohjeistusta valtakunnallisesti, esimerkiksi yhteisistä hakuajoista.

5 luku Euroopan yhteisön Natura 2000 -verkosto

Yleistä

Vantaan kaupunki: Natura-verkostoa koskevien säädösten sijainti luonnonsuojelualueita koskevan luvun vieressä on lain koko sisällön hahmottamisen kannalta parannus.

Luonnonvarakeskus: Luvun 5 soveltamiseen liittyen, vesipuitedirektiivin ja luontodirektiivien tavoitteet voivat olla osittain ristiriitaisia (vrt. VPD:n edellyttämän hyvän ekologisen tilan saavuttamiseen tarvittavat toimenpiteet vs. luontodorektiivien mukainen viitasammakon suojelutarve). Säännöksien keskinäistä suhdetta ja/tai ELY-keskuksien ohjeistusta toimijoille erityisesti hankkeissa tulisi selkiyttää. Hankkeiden ja suunnitelmien arvioinnissa sekä ilmoitusmenettelyssä olisi suotavaa huomioida myös ekosysteemien ylitse ulottuvat vaikutukset (esim. vesistö- ja metsäekosysteemit). Samoin tulisi selkiyttää toisistaan riippuvaisten ekosysteemien (vesistöt, metsät, pohjavesi) suojelutason muuttamista ja suojelutarvetta lajeille, joiden elinkierto edellyttää erilaisia habitaatteja (esim. anadromiset ja adfluviaaliset vaelluskalat).

Österbottens Fiskarförbund: En uppföljning av skyddets effektivitet på naturtyper och arter bör förbättras överlag. Österbottens Fiskarförbund anser att det i 34 § bör införas ett tillägg om vad som sker om grunderna för skyddet ändras väsentligt, så att nätverket förblir ändamålsenligt över tid.

Vi föreslår att man tillägger följande moment i 34 §:

"Om grunderna för skydd av området, prioriterade naturtyper eller de prioriterade arternas status ändras väsentligt, bör myndigheterna uppdatera uppgifterna som står som grund för skyddet. På basen av de uppdaterade uppgifterna bedöms skyddets ändamålsenlighet."

Saimaa ilman kaivoksia ry: Saimaa ilman kaivoksia ry esittää että kaivoslain mukainen malminetsinnän varausvaihe ja itse malminetsintävaihe tulee kieltää kokonaan Natura 2000-verkoston alueella tai alueella, jonka vaikutukset ulottuvat Natura 2000 -alueelle. Kaivostoiminnalla ja siihen tähtäävällä malminetsinnällä on alueelle ulottuvia merkittäviä haitallisia vaikutuksia esimerkiksi joki- ja järvivesistöjen valuma-alueilla.

WWF Suomi: Ehdotetut tarkennukset ovat WWF Suomen näkemyksen mukaan perusteltuja.

Ukko-Kolin Ystävät ry, Selkämeren kansallispuiston ystävät ry, Kolin Vaeltajat ry, Arkipelagia-seura ry, Kalevalaisen Kulttuurin liitto ry: Arvopohjaisten kohteiden ja alueiden suojelun suunnittelussa erityisesti kansallispuistoverkostoon ja kansallismaisemiin liittyen osallistuminen pitää mahdollistaa myös kansalaisille ja niitä edustaville yhteisöille.

Yksityishenkilö RK: Natura-alueille pitää saada nykyistä tiukempi suojelu.

Yksityishenkilö SL: Myös Natura-alueilla tulisi kieltää malmin etsintä ja kaivoksen perustaminen.

Yksityishenkilö JS: Natura-alueiden purkamiseen ei pitäisi missään tapauksessa lähteä taloudellisten seikkojen nojalla. Natura-alueilla ei tulisi saada tehdä metsätaloushakkuita tai rakentaa rakennuksia tai tehdä maanmuokkauksia.

Yksityishenkilö JV: Myös nämä alueet suojeltava malminetsinnältä riittävän tiukalla & aukottomalla lainsäädännöllä

34 § Natura 2000 –verkosto

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 34 § koskee Natura 2000 –verkostoa. Pykälän 4 momentissa on viittaus lain 132 §:ään päätöksestä valittamisesta. Tämä viittaus tulisi tarpeettomana poistaa. Kaikkien muidenkaan tämän lain nojalla valituskelpoisten päätösten osalta ei viitata erikseen valitussäännöksiin, ja tarpeetonta lain sisäistäkin viittaamista on syytä välttää.

Vantaan kaupunki: 34 §:ssä todetaan, että Natura 2000 -verkostoon sisältyvää aluetta koskevien luonnontieteellisten tietojen muuttamisesta päättää valtioneuvoston yleisistunto. Lakiin pitää lisätä päätöksenteon tueksi vaatimus em. muutosten vaikutusten arvioinnista mm. Natura-alueen ja sen ympäristön maankäyttöön.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Natura-luontotyypeille (ei suojeluperuste) Natura-alueilla pitäisi voida tehdä 67 §:n mukaisia rajauspäätöksiä, joilla luontotyypin heikentäminen olisi mahdollista estää tilanteessa, jossa aikaisemmin puutteellisesti inventoidulta alueelta todetaan uutta Natura-luontotyyppiä, tilanteeseen on reagoitava nopeasti (esim. metsänkäyttöilmoitus) ja tietolomakkeiden päivittyminen vie aikaa.

MTK Keski-Pohjanmaa ry: Natura 2000 verkosto ei voi olla pysyvä. Jos perusta suojelualeen perustamiseen on muuttunut merkittävästi tai hävinnyt, viranomaisten tulee kohtuullisen ajan sisällä korjata suojelun perusteita ja arvioida suojelun tarpeellisuutta.

BirdLife Suomi ry: 34 § määrittelee, että Natura 2000 -verkostoon sisältyvää aluetta koskevien luonnontieteellisten tietojen muuttamisesta päättää valtioneuvoston yleisistunto. Esitetty menettely on byrokraattinen, hidas ja raskas. Muun muassa ilmaston lämpenemisen ja yleisen luontokadon vuoksi Natura-alueiden luonto muuttuu yhä nopeammin. EU tason luonnonsuojelupolitiikka, kansallinen suojeltujen arvojen hoito ja ylläpito sekä verkoston täydennystarpeiden tunnistaminen edellyttävät mahdollisimman ajantasaiset tiedot Natura-verkoston lajistosta ja tilasta. Tämän vuoksi ajankohtaisten Suomen Natura 2000 –alueita koskevien tietojen päivittämisestä pitää tehdä mahdollisimman joustavaa. Kolmas momentti tulisi muuttaa muotoon: ”Natura 2000 -verkostoon sisältyvää aluetta koskevien luonnontieteellisten tietojen muuttamisesta päättää ympäristöministeriö”.

Suomen luonnonsuojeluliitto ry: 34 §:ssä valtioneuvoston istunto tietolomakkeiden päivittämiseen on liian raskas menettely ja se pitäisi delegoida ympäristöministeriölle.

Intresseföreningen för en levande skärgård rf.: 34 § lisäys: ” Mikäli suojelun peruste, luontotyyppi tai ensisijaisesti suojeltava lajin status on tai ovat oleellisesti muuttuneet, on viranomaisen korjattava oleelliset suojelun perusteena olevat tiedot asian tilan varmistuttua tai viimeistään 5 vuoden kuluessa. Korjatun tiedon perusteella arvioidaan suojelun tarkoituksenmukaisuus.”

35 § Heikentämiskielto

Kristinestads stad: Innebär § 35 Förbund mot att försämra naturvärden: ”de naturvärden som utgör grunden för skydd av ett område som hör till nätverket Natura 2000 får inte betydligt försämras” att Fortsstyrelsen får ställas till svar för att ett Naturaområde som de förvaltar (en fjärd) inte längre är i det skick som det var när området togs med i Natura 2000? De skyddsvärden som bedömdes vara viktiga nog för att området skulle tas med Natura 2000 finns inte längre kvar. Så som området ser ut idag fyller det heller inte meningen med § 42 Genomförande av nätverket Natura 2000.

Luontopaneeli katsoo, että pykälässä sana ”merkittävästi” jättää turhan laveasti liikkumavaraa alueiden suojelun perusteena olevien luonnonarvojen heikentämiselle ja ehdottaa sanan poistamista. Kokonaisheikentymättömyyden tavoitetta ei ole mahdollista saavuttaa, jos merkittävää vähäisempiä luonnonarvojen heikentämisiä sallitaan. Asia koskee tätä pykälää, mutta myös joitakin muita kohtia lakiluonnoksessa.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Heikentämiskielto perusteluissa tulee tuoda esille se, miten vähäistä heikennystä EUT:n mukaan on jo pidettävä merkittävänä nykylain voimassa oloaikana tehtyjen EUT:n päätösten perusteella.

MTK Keski-Pohjanmaa ry, Maanomistajain Liitto - Jordägarnas Förbund ry: Natura 2000 -verkoston alueella tehtäviä toimenpiteitä saa kieltää vain välttämättömistä ja erittäin perustelluista syistä. Kieltoja ei saa laajentaa alueiden ulkopuolelle. Natura 2000 alue ei voi muodostaa estettä esimerkiksi naapurimaiden valumavesien hoidossa. T.s. Natura alueella on pystyttävä tehdä vedenhoidollisia toimenpiteitä kuten esimerkiksi valtaojien perkauksia. Varsinkaan siinä tapauksessa, ettei toimenpide vaaranna alueen luontoarvoa.

Yksityishenkilö AK: Uuden luonnonsuojelulain 35 §:ään tulisi saada mukaan maininta siitä, että toiminnalle myönnettyä lupaa voidaan tarkastella uudelleen jälkikäteen, jos toiminta aiheuttaa haittaa niille luontoarvoille, joiden takia alue on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon. Näin lainsäädäntö saataisiin vastaamaan Euroopan unionin tuomioistuimen tulkintaa luontodirektiivistä.

Olemassa olevaan toimintaan on tärkeää voida puuttua, sillä vuosikymmeniä sitten määritetyissä lupaehdoissa ei ole välttämättä lainkaan huomioitu luontoarvoja.

Yksityishenkilö VK: Natura-alueiden luonnontilaa ei saa merkittävästi tai pysyvästi heikentää. Tämä tarkoittaa, että monimuotoisuuden on palattava pian aiemmalle tasolleen. Jos alue linkittyy muihin Natura-alueisiin tai suojelualueisiin, sen käsittelyn vaikutukset kyseisiin alueisiin tulee selvittää ja löytää optimaalisin lajiston elpymistoimi yhteistyössä näiden alueiden omistajien kesken.

36 § Hankkeiden ja suunnitelmien arviointi

Lapin liitto: "…Viranomaisen on pyydettävä arvioinnista lausunto elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta ja siltä, jonka hallinnassa Natura 2000 -verkostoon kuuluva alue on…"
Miten yksityisten luonnonsuojelualueiden/suojeluohjelmiin kuuluvat alueet, jotka ovat vielä yksityisten omistuksessa, pitääkö lausunnot pyytää yksityisiltä maanomistajilta? Asiantuntijuus luontoarvoihin?

Varsinais-Suomen liitto: Ehdotuksen 36.2 §:ssä edellytetään, että luvan myöntävän tai suunnitelman hyväksyvän viranomaisen tulee pyytää lausunto arvioinnista siltä, kenen hallinnassa Natura 2000-verkostoon kuuluva alue on. Kyseisen momentin tulkinta voi aiheuttaa epäselvyyksiä ja 36.2 §:ää tulisi tarkentaa siten, että lausuntoa tulisi pyytää vain esimerkiksi ELY-keskukselta ja Metsähallitukselta, jotka valvovat Natura-alueen arvojen turvaamista. Nykyisellään esimerkiksi maakuntakaavan maantieteellisesti laajat hankkeet, kuten väylien suunnitelmat, voivat edellyttää useaan yksityisellä maan- tai vesialueen omistajalla.

Kristinestads stad: Bedömning av projekt och planer. Sista meningen i första momentet "Detsamma gäller ett sådant projekt eller en sådan plan utanför området som sannolikt har betydande skadliga verkningar som når området" ska strykas. Sista meningen i andra momentet "I ett beslut av miljöministeriet får ändring inte sökas särskilt genom besvär" ska strykas.

Vantaan kaupunki: 36 §:ssä on säilytetty ennallaan ELY-keskusten ja Metsähallituksen oikeus käyttää 6 kuukautta Natura-arvioinnista annettavan lausunnon valmisteluun. Puolen vuoden valmisteluaika on ristiriidassa mm. maankäyttö- ja rakennuslain uudistuksessa tavoitteeksi asetetun kaavoituksen sujuvoittamisen kanssa ja aiheuttaa useiden kuukausien viivytyksen kaavahankkeen aikatauluun. Tämä määräaika tulisi ehdottomasti lyhentää korkeintaan 3 kuukauteen.

Korkein hallinto-oikeus: LSL 36 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa ei mainita arvioinnin edellytyksenä olevan todennäköisesti merkittävästi heikentäviä vaikutuksia.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto: Esitetyssä 36 §:ssä on varattu Natura-arvioinnista annettavan lausunnon toimittamiselle 6 kuukauden määräaika kuten nykyisen lain 65 §:ssä. Määräaikaa voisi harkita lyhennettäväksi.

Esitetyssä 36 §:ssä, kuten voimassa olevassa 65 §:ssä, viranomaisen on pyydettävä lausunnot elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta ja siltä, jonka hallinnassa Natura 2000 –verkostoon kuuluva alue on. Erityisesti jokialueilla ja merellä on Natura-alueita, joissa on satoja omistajia. Lainkohdan mukaan kaikilta haltijoilta on pyydettävä lausunto. Lainkohtaa tulisi harkita muutettavaksi siten, että ELY-keskuksen lisäksi lausuntoa pitää pyytää niiltä Natura 2000 –verkostoon kuuluvan alueen haltijoilta, joiden alueelle hankkeen vaikutukset ulottuvat.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Pykälän 2 momentin osalta olisi syytä tarkentaa, onko lausunto tarpeen pyytää myös Natura 2000 -alueella sijaitsevilla yksityisten luonnonsuojelualueiden maanomistajilta. Tämä on aiheuttanut epäselvyyttä voimassa olevan lain tulkinnassakin.

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Natura-arviointivelvoite koskee kaikkia hankkeita, myös niitä, joiden osalta arvioinnista on käytetty hieman epämääräistä termiä ”tarveharkinta”. EU:n ohjeessa vastaava termi on ”screening”. Tulisi harkita, olisiko syytä jakaa hankkeet kahteen luokkaan ”kevyt arviointi” (lausuntoaika 60 vrk) ja normaali ”iso” arviointi, (lausuntoaika 6 kk). Ilmoitusvelvollisissa hankkeissa (ehdotuksen 37-38 §) toimijana on usein yksityinen henkilö, joten onko realistista vaatia heiltä arviointia. Käytännössä tällä hetkellä ELY-keskus arvioi asian ja ottaa kantaa hankkeisiin ja tarvittaessa tekee ehdotuksen 39 §:ssä säädetyn kielto- tai rajoituspäätöksen.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Lakiehdotuksen 36 §:n 2 momentin mukaan Natura-arvioinnista tulee pyytää ELY-keskuksen lausunnon lisäksi lausunto siltä, jonka hallinnassa Natura 2000 -verkostoon kuuluva alue on. Natura-alueita on hyvin erikokoisia ja laajimmissa on satoja maa- ja vesialueiden omistajia. Arviointiin saattaa lisäksi sisältyä useita Natura-alueita, etenkin silloin kun kyse on maakuntakaavasta tai kunnan yleiskaavasta. Natura-alueiden omistajien kuuleminen erikseen on valtava urakka ottaen huomioon, että heillä on jo osallisina mahdollisuus olla mukana kaavaprosessissa. Natura-alueiden omistajien on lisäksi vaikea hahmottaa kaavaprosessiin osallistumisen ja Natura-arvioinnista annettavan lausunnon eroa. Natura-lausunnossa on ensisijaisesti kyse asiantuntijalausunnosta, jossa otetaan kantaa arvioinnin sisällön riittävyyteen (asianmukaisuus) ja vaikutusten merkittävyyteen. Käytännössä näin laajassa kuulemisessa jouduttaneen usein käyttämään lausuntopyynnön yleistiedoksiantoa. Se tarkoittaa, että lausuntoajaksi muodostuu lähes poikkeuksetta 6 kk, mikä todennäköisesti aiheuttaa paljon harmia hankkeiden ja suunnitelmien toteuttamisaikataulujen näkökulmasta. Todennäköisesti prosessin hankaloituminen esitetyllä tavalla luo paineita vältellä Natura-arviointi- ja lausuntomenettelyä.

Metsähallitus: Pykälän 2 momentissa on tarkennettu arviointiin liittyvää lausuntomenettelyä muotoon “Viranomaisen on pyydettävä arvioinnista lausunto elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta ja siltä, jonka hallinnassa Natura 2000 –verkostoon kuuluva alue on” Metsähallitus pitää muutosta hyvänä ja menettelyä selkeyttävänä.

MTK Keski-Pohjanmaa ry: Lause ” Ympäristöministeriön päätökseen ei saa erikseen valittamalla hakea muutosta.” täytyy lainsäädännöstä poistaa kokonaan. Meidän ei tulisi luoda sellaista lainsäädäntöä missä asianosaisilla ei ole valitusoikeutta.

BirdLife Suomi ry, Tringa ry: 36 §:n muotoilua tulisi tiukentaa muotoon: ”Mikäli ei pystytä poissulkemaan sitä, että hanke tai suunnitelma joko yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa merkittävästi heikentää...”.

Luonnonsuojeluliitto Tapiola ry: Suojelu naura-alueilla käy tehottomaksi, mikäli niitä toistuvasti, vähin erin, pala palalta heikennetään. Arviointiin tulee ottaa mukaan myös aika-aspekti: onko suojelua heikentäviä toimia tehty lähimenneisyydessä. Kun alueita ”nakerretaan” pala palalta, käy suojelu tehottomaksi. Kokonaisvaltainen arviointi pitää toteuttaa myös pieniä, erillisiä heikentämistoimia pohdittaessa: mitä on jo tehty. Mikäli alueelle ilmaantuu uusia luontoarvoja entisten natura-arvojen lisäksi, tulee ne huomioida (esim. pesimälinnusto), vaikka suojelun perusteena ei olisi ollut juuri linnuston suojelu alun perin.

Yksityishenkilö KK: 36 § Olisi tarpeen lisätä uusi momentti esim. näin: ”Jos suunnitelmaan tai ohjelmaan sovelletaan viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain (200/2005) 4 §:n 1 momentin 2 kohdan tai maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 9 §:n mukaisesti ympäristöarviointia, 1 momentissa tarkoitettu arviointi tehdään tapauksen mukaan kyseisten lakien arviointimenettelyn yhteydessä.”

Luonnollisesti viittaus tulisi uuteen MRL:ään, jos sellainen annetaan samassa tahdissa LSL:n uudistuksen kanssa.

37 § Viranomaisen keskeyttämis- ja ilmoitusvelvollisuus

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Säännöksistä tai vähintään niiden perusteluista tulisi yksiselitteisesti käydä ilmi mitä viranomaisia säännös koskee. Ehdotuksen 37 §:ssä säädetään ilmoituksen vastaanottavalle viranomaiselle velvollisuus ryhtyä toimivallassaan oleviin toimenpiteisiin hankkeen tai suunnitelman toteuttamisen keskeyttämiseksi, kunnes Natura -arviointi on suoritettu. Säännösehdotuksista tai niiden perusteluista eikä metsälaista käy ilmi, että esimerkiksi metsänkäyttöilmoituksia vastaanottavalla metsäkeskuksella olisi metsälain 7 a §:n mukaisen ilmoitusvelvollisuuden lisäksi myös keskeyttämisvelvollisuus.

Suomen metsäkeskus: Esitysluonnoksen pykäläkohtaisten perustelujen mukaan vastaavaa voimassa olevaa säännöstä olisi käytännössä sovellettu muun muassa metsälain mukaisiin metsänkäyttöilmoituksiin. Ehdotetut perustelut eivät tältä osin näyttäisi pitävän paikkaansa. Metsälain 16 §:ssä säädetty käsittelykielto voidaan antaa vain, kun on perusteltua syytä epäillä, että toimenpide on metsälain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastainen. Toimivaltaa tämän kaltaiseen julkisen vallan käyttämiseen ei voida perustaa pelkästään metsälain 2 §:n viittaussäännökseen, jonka mukaan metsän hoitamisessa ja käyttämisessä on metsälain lisäksi noudatettava mm. lainkohdassa lueteltuja luonnonsuojelulain säännöksiä. Metsäkeskus ei siis ole voinut antaa käsittelykieltoa, vaikka sille metsälain nojalla ilmoitettu hakkuu tai muu toimenpide olisi todennäköisesti heikentänyt Natura-alueen luonnonarvoja. ELY-keskus on harkinnut toimenpiteen edellytyksiä luonnonsuojelulain kannalta Metsäkeskuksen sille tekemän ilmoituksen perusteella. Ilmoituksesta säädetään luonnonsuojelualin 65a §:n lisäksi metsälain 7a §:ssä.

Kansalaisten kaivosvaltuuskunta: 37 § loppuun lisätään: ”ELY-keskuksen tai viranomaisen on viipymättä ilmoitettava myös asiasta valitus- ja vireillepano-oikeudellisille yhdistyksille, muille vastuuviranomaisille, haitankärsijöille ja ympäristöministeriölle.”

38 § Toimenpiteestä vastaavan ilmoitusvelvollisuus

Sisäministeriö esittää, että 38 §:n perusteluihin lisättäisiin puolustusvoimien ohelle maininta Rajavartiolaitoksesta esimerkiksi seuraavasti: ”Natura 2000 -alueen suojelutavoitteet asianmukaisesti huomioon ottava hoito- ja käyttösuunnitelma voi esimerkiksi erämaa-alueilla, valtion retkeilyalueilla, puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen käytössä olevilla alueilla tai muilla erityisalueilla toimia tässä tarkoituksessa.” Rajavartiolaitoksen käytössä olevat ampuma- ja harjoitusalueet ovat pääosin Metsähallituksen maita, joilla on hoito- ja käyttösuunnitelma. Puolustusvalmiuden ylläpitämiseksi toteutettava harjoitustoiminta sekä raja- ja meriturvallisuustehtäviin liittyvä koulutus- ja harjoitustoiminta on turvattava kaikissa tilanteissa.

Edellä mainitun 38 §:n perustelut jatkuvat seuraavasti: ”Ilmoitus ei myöskään yleensä olisi tarpeen keskeisten turvallisuusviranomaisten, kuten poliisin, puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen, välttämättömien lakisääteisten tehtävien toteuttamiseksi. Suomessa Natura 2000 -verkostoon on liitetty muun muassa merkittävä osa puolustusvoimien käytössä olevista ampuma- ja harjoitusalueista, jotka pääsääntöisesti ovat olleet käytössä vuosikymmeniä, ja luontoarvot ovat kehittyneet tai säilyneet toiminnan ohella tai sen myötävaikutuksesta. Valtioneuvoston päätöksissä koskien Natura 2000 -verkoston Suomen ehdotusta on otettu huomioon puolustusvoimien toiminnan vaikutukset verkostoon. Lisäksi päätöksissä on erikseen todettu, että puolustusvoimat voi käyttää alueita puolustusvalmiuden ylläpitämiseksi tarpeellisiin toimiin.”

Kohta vastaa voimassa olevaa lainsäädäntöä. Sisäministeriö esittää, että 38 §:n perusteluihin lisättäisiin, että Rajavartiolaitos voi käyttää hallussaan olevia ja puolustusvoimien hallussa olevia alueitaan puolustusvalmiuden ylläpitämiseksi tarpeellisiin toimiin. Lisäksi sisäministeriö toteaa teknisenä huomiona, että nykyisen käytännön mukaan Rajavartiolaitos kirjoitetaan isolla alkukirjaimella.

39 § Toimenpiteen kieltäminen tai rajoittaminen

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Esityksen mukaan toimenpiteen kieltämistä tai rajoittamista koskeva pykälä pysytettäisiin voimassa olevan luonnonsuojelulain 65 c §:n mukaisena. ELY-keskus haluaa kuitenkin tässä yhteydessä tuoda esiin sen, että säännöksessä toimenpiteen kieltämiselle tai rajoittamiselle asetettu 30 vuorokauden määräaika on viranomaisen näkökulmasta perusteettoman lyhyt, kun otetaan huomioon, että ELY-keskuksen on ilmoituksen saavuttua pyrittävä ensiksi neuvottelemaan toimenpiteen toteuttamisen vaihtoehdoista toimenpiteestä vastaavan kanssa, varattava tälle

tilaisuus tulla kuulluksi asiassa, tehtävä asiassa muutoksenhakukelpoinen päätös ja onnistuttava antamaan se tiedoksi asianosaisille. ELY-keskuksessa ei välttämättä ole Natura-alueelta riittävää kuviokohtaista tietoa ja ilmoituksen saapumisajankohta saattaa lisäksi olla sellainen, että inventointi ei ole juuri sillä hetkellä mahdollista. Viranomaiselta puuttuva mahdollisuus asian riittävään selvittämiseen vaarantaa ratkaisun oikeellisuuden. Edellä sanottu huomioon ottaen päätöksen tekemiselle säädetyn määräajan pidentämistä olisi syytä vakavasti harkita.

Luonnonsuojelulaissa säädetty määräaika toimenpiteen kieltämiselle tai rajoittamiselle koskee myös metsänkäyttöilmoituksia, mutta käytännössä on usein havaittu, etteivät asianosaiset ja metsäalan toimijatkaan ole tästä välttämättä tietoisia. ELY-keskus toteaakin tässä yhteydessä, että selvyyden vuoksi olisi erittäin tärkeää, että asiaa koskeva säännös lisättäisiin metsälakiin.

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: 30 vuorokauden määräaika neuvotteluvelvollisuuksineen on rajoitus- tai kieltopäätöksen tekemiseen liian lyhyt. On huomattava, että kielto- tai rajoituspäätös tulee antaa ko. määräajassa myös hallintolain 59 §:n mukaisesti tiedoksi hankkeesta vastaavalle. Määräaika tulisi nostaa 60 vuorokauteen. Metsälaissa tulisi selkeämmin säätää siitä, että luonnonsuojelulaissa säädetty määräaika koskee myös metsänkäyttöilmoituksia.

40 § Luvan myöntäminen sekä suunnitelman hyväksyminen ja vahvistaminen

Maa- ja metsätalousministeriö: Säännös (40 §) vastaa pääosin voimassa olevan LSL:n 66 §:ää. Pykälän perustelujen mukaan viranomaisia, joiden päätöksentekoa säännös koskee, ovat muun muassa rakennuslautakunnat, kaavoja ja suunnitelmia hyväksyvät kuntien ja maakuntien viranomaiset, erilaisia lupia tai poikkeuslupia myöntävät viranomaiset, tieviranomaiset sekä lunastuslain, kaivoslain ja ilmailulain (864/2014) mukaista toimivaltaa käyttävät viranomaiset. Viranomaisia ovat myös tuomioistuimet, kuten maaoikeudet, hallinto-oikeudet ja korkein hallinto-oikeus, kun edellä tarkoitetun hankkeen tai suunnitelman sallittavuus valituksen johdosta tulee tuomioistuimen ratkaistavaksi. Viranomaisiin rinnastetaan muut julkista valtaa käyttävät yhteisöt ja toimielimet kuten esimerkiksi Metsäkeskukset. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että luonnonsuojelulakiehdotuksessa on tehty epäjohdonmukaisia ratkaisuja viranomaisomaismääritelmän sisällöstä. Suomen Metsäkeskus tai Suomen riistakeskus ei ole viranomainen vaan välillisen valtionhallinnon organisaatio. Jos viranomaisia velvoittavien säännöksiä on tarkoitus soveltaa varsinaisen viranomaiskoneiston ulkopuolisiin, siitä tulee säätää nimenomaisesti pykälässä.

Luonnonvarakeskus: Kustannusvastuun mahdollinen kohtuullistaminen ei saa johtaa siihen, ettei luontoarvojen menetystä korvattaisi täysimääräisenä. Korvaamisen täysimääräisyys, eli käytännössä kokonaisheikentymättömyystavoite tulisi tuoda selkeästi tässäkin kohdassa esiin (vrt § 98 ja § 99).

Luontopaneeli katsoo, että koska heikentämisluvan edellytyksenä vaikuttaa aina olevan yleinen etu, saattaa tämä pykälän kohta johtaa tilanteeseen, että minkään toimijan ei tarvitse vastata täysimääräisesti heikennyksen kustannuksista. Luontopaneeli kehottaa harkitsemaan onko kyseinen riski olemassa ja tekemään tarvittavia tekstimuutoksia, jos on. Jos yhteiskunta kattaa lähtökohtaisesti yksityisten toimijoiden taloudellisen edun tavoittelusta syntyviä kustannuksia (esimerkiksi tapauksessa, että suuri kaivoshanke todetaan työllisyysvaikutusten vuoksi yleisen edun kannalta tärkeäksi) vaarantuu aiheuttaja maksaa periaate.

Korkein hallinto-oikeus: LSL 40 §:n 2 momenttiin esitettävä muutos (lupa muutoin lainsäädännössä säädetyt edellytykset täyttävälle hankkeelle saadaan myöntää tai suunnitelma vahvistaa, jos valtioneuvosto tekee yleisistunnossaan tätä koskevan ns. poikkeamispäätöksen) ja sitä koskevat perustelut eivät näyttäisi täysin vastaavaan toisiaan. Hallituksen esitysluonnokseen ei myöskään sisälly muuhun lainsäädäntöön kohdistuvia muutosesityksiä tältä osin. Jos lupaharkintaa on tarkoitus pykälän yksityiskohtaisista perusteluista ilmenevällä tavalla muuttaa, siitä mahdollisesti muutoksenhakuun kohdistuvat vaikutukset tulee arvioida ja säännellä selkeästi. LSL 40 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa tuomioistuimet on muutoksenhakutilanteessa rinnastettu viranomaisiin, vaikka tuomioistuimet eivät ole lupaviranomaisia. Lisäksi 40 §:n perusteluista puuttuu heikentämisen osalta sana ”merkittävästi”.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto: Pykälän toista momenttia ehdotetaan muutettavan voimassa olevaan luonnonsuojelulakiin sisältyvään säännökseen nähden siten, että hankkeeseen tai suunnitelmaan sovellettavan lainsäädännön mukaisuus olisi ratkaistava ennen kuin asia siirretään tässä pykälässä tarkoitettuun valtioneuvoston käsittelyyn. (s. 140) Auehallintovirasto pitää esitettyä muutosta tarkoituksenmukaisena. Tällöin vältettäisiin hakijan kannalta tarpeettoman valtioneuvoston luvan hakeminen.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Pykälän perusteluita tulisi tarkentaa (HE-luonnos, sivu 140, kappale 2, viimeinen virke) seuraavasti: ”Korvausvelvollisuus luonnonsuojelulakiin perustuen laukeaa vain siinä tilanteessa, että lupa olisi sovellettavan lainsäädännön edellytyksin voitu myöntää, mutta Natura 2000 -verkoston heikentämiskielto on esteenä luvan myöntämiselle.”

Kaivosteollisuus ry: Luonnoksen 40 § mukaisen valtioneuvoston Natura-poikkeusten käsittelyjärjestelyn ehdotettu muutos aiheuttaa merkittävästi lisää töitä toiminnanharjoittajille ja viranomaisille, eikä näitä vaikutuksia ole arvioitu luonnoksessa. Natura-poikkeamiset ovat todennäköisimpiä juuri isojen infra- ja teollisuushankkeiden osalta. Luonnos jättää epäselväksi miten yhden lauseen muuttamisella kokonaan käännetty käsittelyjärjestely (luvat käsitellään ensin ja Natura-poikkeaminen vasta kun luvat muilta osin lainvoimaiset) toimii käytännössä, kun tästä prosessista ei ole tarkempia säännöksiä.

Perusteluista jää avoimeksi se pitääkö hankkeen kaikki toteuttamisen edellyttämät luvat hankkia ennen valtioneuvoston Natura-poikkeamisen käsittelyä. Luonnoksen ehdotus lisää hankekehityksen epävarmuutta, sen perustelut ontuvat ja ehdotus jättää epäselväksi miten yhden lauseen muuttamisella kokonaan käännetty käsittelyjärjestely toimii käytännössä, kun tästä prosessista ei ole tarkempia säännöksiä.

BirdLife Suomi ry: 40 § muotoilua tulee tarkentaa seuraavasti: ”…tarkoitettu arviointi- ja lausuntomenettely ei pysty poissulkemaan hankkeen tai suunnitelman merkittävästi heikentävän niitä luonnonarvoja…”

42 § Natura 2000 -verkoston toteuttaminen

Metsähallitus: Tarkennukset ovat hyviä ja selventävät sekä yhdenmukaistavat osaltaan Natura-verkoston hoidon ja suojelun toimeenpanon käsitteistöä. Perusteluissa on todettu: ”…aluekohtaisten suojelutavoitteiden perusteet sisältyisivät Natura 2000 - tietokannan aluekohtaisiin tietolomakkeisiin. Tietokannan tekninen ylläpito on Metsähallituksen tehtävänä”. Metsähallitus ehdottaa tätä kirjausta täsmennettäväksi seuraavaan muotoon: ”aluekohtaisten suojelutavoitteiden perusteet sisältyisivät Natura 2000 -tietokannan aluekohtaisiin tietolomakkeisiin. Tietokannan tekninen ylläpito tapahtuu Metsähallituksen ylläpitämällä suojelualueiden suunnitteluun ja seurantaan tarkoitetulla tietojärjestelmällä, joka sisältyy yhtenä osana luvussa 13 säädettyyn luonnonsuojelun tietojärjestelmään”. Metsähallitus ehdottaa pykälän perustelujen viimeisen kappaleen kahden ensimmäisen virkkeen tarkentamista seuraavaan muotoon: ”Kaikkien Natura 2000 alueiden tilaa suhteessa niiden suojelutavoitteisiin tullaan jatkossa määrävälein arvioimaan Metsähallituksen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten laatimin Natura-alueiden tilan arviointien (NATA) avulla. Nämä arvioinnit tehdään Metsähallituksen ylläpitämällä Suojelualueiden suunnittelun ja seurannan järjestelmällä (SASS) ja niiden tuottama tieto palvelisi suunnitelmien päivittämistä ja uusimista.” Perustelujen 5. kappaleessa viitataan pykälässä esitettyyn lisäykseen, mutta pykälän sisältöön ei kuitenkaan ole tehty perustelujen alussa todetun mukaisesti mitään muutoksia. Viittaus lisäykseen lieneekin virhe, ja on syytä poistaa perustelutekstistä.

6 luku Luonnonsuojelualueet

Yleistä

Keski-Pohjanmaan liitto: Keski-Pohjanmaan liitto pitää hyvänä periaatteena, että lainsäätäjä huolehtii perinneluontotyyppien suojelusta erityisesti tapauksissa, joissa luontotyyppi tai lajisto on uhanalainen. Liitto pitää myös tärkeänä, että luvun 6 sääntelyssä luonnonsuojelualueiden perustamisen edellytykset ja perusteet ovat yleisesti hyväksyttävissä.

Lakiluonnoksen 6 luvussa on useita haastavia kysymyksiä, jotka ovat omistusoikeuden ja alueiden käytön suhteen ja alttiita kritiikille. Näitä kysymyksiä ovat 45 § ja 63 §.

Luonnonsuojelualueen heikentämisen hyvittämisperiaate on erittäin haastava etenkin tilanteessa, jossa maaomistaja on suostunut korvausta vastaan luovuttamaan määräajaksi alueita luonnonsuojelutarkoitukseen ja määräajan umpeuduttua alue palautuu maanomistajan käyttöön.

Keski-Suomen liitto pitää tärkeänä, että luonnonsuojelualueiden perusteet ja keskeiset edellytykset ovat yleisesti hyväksyttävissä. Maakunnan liitto näkee perusteltuina kirjauksina vieraslajien torjuntaa ja metsästyslain mukaista metsästystä

koskevia momentteja. Samoin hoidon ja kunnostuksen sallivat poikkeukset luonnon- ja kulttuuriympäristöjen, perinneluontotyyppien, rakennusperinnön osalta sekä heikentyneiden elinympäristöjen palauttaminen ennallistamalla ovat kannatettavia kirjauksia.

Lapin liitto: Onko jatkossa mahdollista käyttää luonnonsuojelualueita halkovia voimajohtolinjoja moottorikelkkareitteihin tms. virkistysreitteihin ja matkailun tarpeisiin mahdollista uudistuvassa luonnonsuojelulaissa?

Vantaan kaupunki: Jäsentelyä on parannettu ja erilaiset luonnonsuojelualuetyypit esitetään voimassa olevaan lakiin verrattuna selkeämmin, samoin suojelualueita koskevat säännökset ja hoito- ja käyttösuunnitelmat. Kansallispuistoissa ja luonnonpuistoissa rauhoitussäännöksissä ei enää mainintaa metsähallituksen poikkeusluvalla sallittavasta luvasta etsiä malmia, mikä on luonnonsuojelulain tavoitteiden kannalta hyvä asia.

Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS: Kokonaisuudessaan hyvä luku, johon tehtyjä muutoksia Luomus kannattaa. Muutokset pohjautuvat paljon viime aikaisiin tutkimuksiin ja mm. ilmastonmuutoksen sopeutumiseen liittyvässä tutkimuksessa on Luomuksella ollut kansallisesti tärkeä rooli.

Museovirasto: Joissakin tapauksissa luonnonsuojelualueelle sijoittuvalla muinaisjäännöksellä voi olla suurikin merkitys (esim. maailmanperintö tai muu valtakunnallisesti merkittävä muinaisjäännös). Näin ollen Museovirasto pitää välttämättömänä, että suojelualueiden perustamisen yhteydessä riittävällä tavalla huomioidaan myös nämä kulttuuri-intressit. Museovirasto katsoo, että luonnonsuojelualueiden perustamisratkaisujen (laki, asetus, päätös) yhteydessä ratkaisua valmisteleva viranomainen on yhteydessä Museovirastoon tai museolain 7 §:n 2 mom kulttuuriympäristötehtävää hoitavaan alueelliseen vastuumuseoon, jotta voidaan arvioida, miten muinaismuistolain 10 §:ssä tarkoitetut tutkimus- ja hoitotoimenpiteet yhteensovitetaan suojelualueen suojeluintressin kanssa.

Suomen riistakeskus näkee lakiluonnoksessa joitakin parannuksia liittyen suojelualueilla tapahtuvan metsästyksen järjestämiseen. Lakiluonnoksen alussa mainittavaa tavoitetilaa ”Turvataan kestävä vapaa-ajankalastus, metsästys sekä luonnontuotteiden keräily ja jokamiehenoikeudet”, on kuitenkin lakiluonnoksesta hankalaa löytää. Sitä vastoin hallitusohjelman kirjaus ”Metsästyksen merkitys luonnon- ja riistanhoidossa sekä vieraslajien torjunnassa otetaan huomioon” tulee huomioitua, jos minkki- ja supikoira poistuvat poikkeusluvan tarpeen piiristä. (tältä osin tulisi myös huomioida jäljempänä mainittu Suomen riistakeskuksen rooli yksityismaiden luonnonhoitohankkeissa). Lakiluonnoksessa minkin ja supikoiran poikkeusluvasta luopumista on perusteltu mm. pyynnin pitkäjänteisyyden tarpeella luonnonsuojelualueilla, mikä on asianmukaista. Tässä yhteydessä lakiluonnoksen perusteluissa on kuitenkin vaikeuksia seurata perustelua, jossa todetaan, että vieraslajien yksilöiden vähentäminen tulisi toteuttaa siten, ettei poiketa 73 §:ssä säädetyistä rauhoitettujen eliönlajien rauhoitussäännöksistä. Se mikä tarve kyseiselle poikkeukselle voisi liittyä vierasnisäkkäisiin kohdistuvien toimenpiteiden yhteydessä, jää arvailujen varaan. Perusteluja tulisi täydentää näiltä osin.

On tarkoituksenmukaista, että rakenteiden rakentaminen sallitaan hirvieläinten metsästyksen yhteydessä. On myös erityisen hyvä asia, että metsästys voidaan luonnoksen pohjalta sallia asetuksella myös alle 100 ha:n alueilla. Tässä yhteydessä on myös tunnistettu se tosiasia, että metsästyksen tarkoituksenmukaisella sallimisella pystytään vaikuttamaan paikallisen hyväksyttävyyden kannalta suojelualueiden perustamiseen. Myös se, että muualla haavoittunut riistaeläin voidaan lopettaa ja ottaa haltuun luonnonsuojelualueella ilmoitusmenettelyä hyväksikäyttäen lisää todennäköisesti suojelualueiden hyväksyttävyyttä.

Suojelualueita koskevan luvun säännökset jättävät kuitenkin yhä huomattavan määrän hallinnollista työtä Metsähallitukselle, jossa edelleen joudutaan jatkossakin myöntämään poikkeuslupia erityisesti valkohäntäpeuralle lukuisille suojelualueille. Käytännössä haettujen poikkeuslupien osalta vain hyvin harvoissa tapauksissa on tehty kielteisiä päätöksiä. Valkohäntäpeuran metsästyksen sallimisessa ei valtion hallinnoimilla alueilla maanomistajan luvalla ole nähtävissä mitään luonnonsuojelullista tai muutakaan estettä. Sama koskee esimerkiksi Kanadanmajavaa. Valkohäntäpeuran osalta lakiluonnoksessa käytetään myös termiä valkohäntäkauris joka yhdenmukaisuuden nimissä olisi muutettava metsästyslain mukaiseksi termiksi valkohäntäpeura.

Lain perusteluista on myös nähtävissä, että lain valmistelun yhteydessä juuri metsästyksen käsittelyssä on ollut puutetta alan asiantuntemuksesta. Hallituksen esityksen perustelut, joissa mainitaan valkohäntäpeuran ajon sallimisen ilman poikkeuslupaa, auttaisi kannan säätelyssä, on vailla perustaa. Kyseessä on ennemminkin toimi, jolla voidaan hieman lisätä suojelualueiden hyväksyttävyyttä paikallisesti.

Yksityisten suojelualueiden rauhoitusmääräyksistä poikkeamiseen liittyvän pykälän osalta on erikseen nostettava esiin kohta, jossa todetaan ” Elinkeino- ja liikenne- ja ympäristökeskus ja Metsähallitus voivat maanomistajan suostumuksella toteuttaa yksityisen luonnonsuojelualueen luonnonhoidon tehtäviä.” On huomioitava, että Suomen riistakeskus, joka toteuttaa parhaillaan yhteistyössä Metsähallituksen kanssa Helmi-ohjelmaan kuuluvaa vieraspetohanketta pitäisi nostaa myös pykälään mukaan. Kyseisessä hankkeessa on suuri tarve poikkeusluville nimenomaan yksityisten alueiden rauhoitusmääräyksistä. Suomen riistakeskus on myös toteuttanut ja toteuttaa jatkossakin laajoja kosteikko-hankkeita, joiden tarkoituksena on nimenomaisesti luonnonhoito. Tässä yhteydessä mahdollisuus tehdä toimenpiteitä pelkästään maanomistajan suostumuksella tehostaisi monimuotoisuuden säilyttämisen tavoitteita kosteikkoluonnossa.

Suojelualueilla toteutettavien metsästyskäytäntöjen kohdalla on tehty lakiluonnokseen joitakin parannuksia. Kaikkiaan luonnonsuojelualueita koskien olisi varmasti ollut mahdollisuus päästä monimuotoisuuden edistämisen ja myös luonnonsuojelualueiden hyväksyttävyyden kannalta parempaan lopputulokseen hyödyntämällä laajemmin metsästyksen käytännön tuntijoiden asiantuntemusta.

Kaivosteollisuus ry: Mahdollisuus saada viranomaisen harkintaan pohjautuva poikkeuslupa malminetsinnälle luonnonsuojelualueilla tulee säilyttää luonnonsuojelulaissa ja muissa luonnonsuojelualueita ohjaavassa sääntelyssä. Lakiehdotuksen sisältämä kielto malminetsinnälle luonnonsuojelualueilla ei näytä pohjautuvan hallitusohjelmaan, eikä hallitusohjelmassa edellytettyä selvittämistä ole toteutettu. Ilman kunnollista selvitystä tai muuta tutkimukseen perustuvaa tietoa hallituksen esitysluonnoksessa valittu linjaus vaikuttaa ennakkoon päätetyltä, poliittiselta ja yksipuoliselta.

Malminetsintää tehdään hyvin harvoin luonnonsuojelualueilla, eikä toiminta tai sen mittakaava uhkaa luonnonsuojelualueiden suojeluperusteita. Jo nykyisellään malminetsintäyhtiöt välttelevät luonnonsuojelualueilla toimimista, mikäli se vain on mahdollista. Malminetsinnän toteuttaminen luonnonsuojelualueilla edellyttää Suomessa omaksutun viranomaiskäytännön perusteella kattavaa Natura-arviointia lausuntomenettelyineen ja lisäksi erillistä asiantuntevien viranomaisten myöntämää poikkeuslupaa, joissa on määritelty erittäin tiukat reunaehdot malminetsinnän toteuttamiselle.

Suojelualueiden luontoarvojen uhanalaisuus ja herkkyys vaihtelee ja siksi toiminnan ja sen sijoittumisen tarkalla suunnittelulla ja innovatiivisilla suojatoimenpiteillä on mahdollista toimia suojelualueilla ilman että niiden suojeluarvot ja perustamistarkoitus vaarantuu. Hallituksen esitysluonnoksen heikkolaatuisuuta ja epätasaisuutta tältä osin kuvastaa myös se, että monen muun ehdotetun uudistuksen osalta on kartoitettu ja käyty läpi hallintokäytäntöä ja sitä esitetään hallituksen esityksen perusteluissa. Se ettei tässä kappaleessa esitettyjä tietoja löydy luonnoksesta kuvaa valmistelun puutteellisuutta ja sitä ettei luonnos täytä hallitusohjelman kirjausta.

Malminetsintä suojelualueilla on lisäksi synnyttänyt paljon uutta tutkimustietoa alueilla esiintyvistä lajeista ja luontotyyppiesiintymistä. Yhtiöt ovat investoineet huolellisiin suojelualueiden ja Natura-alueiden luontokartoituksiin suunnitellakseen vahinkoa aiheuttamattomat tavat toteuttaa malminetsintää.

Suojelualueilla harjoitettavan malminetsinnän määrä on vähäistä ja huolellisesta toiminnasta ja tarkasta ennakollisesta ohjauksesta johtuen siitä ei ole aiheutunut suojeluarvojen heikkenemistä. Näin ollen malminetsinnän kokonaisvaltainen kieltäminen verrattuna nyt voimassa olevaan poikkeusluvalla mahdollistettuun toimintaan on rajoitus, joka ei täytä suhteellisuusperiaatteen asettamia vaatimuksia.

Toisin kuin muista ehdotetuista muutoksista luonnonsuojelulakiuudistuksesta malminetsinnästä luonnonsuojelualueilla ei ole kerätty mitään tilastollista tietoa tai luonnonsuojelualueilla harjoitettavan malminetsinnän lupaehdoista ja vaikutuksista suojeluarvoihin (joita ei ole heikennetty). Tätä tietoa olisi helposti saatavilla ELY-keskuksista ja ympäristöministeriöstä, joka myös itse toimii lupaviranomaisena tietyissä tapauksissa. Tältä osin lainvalmistelu ei ole ollut perusteellisuudeltaan yhtenäistä eikä hallitusohjelman kirjausta ”selvitetään malminetsintäoikeuden lupaprosesseja, käytänteitä ja mahdollisia rajoittamistarpeita luonnonsuojelualueilla” ole toteutettu. Nykyinen tiukka malminetsinnän poikkeuslupakäytäntö riittää luonnonsuojelualueiden turvaamiseksi.

Kalatalouden keskusliitto ry: Kokonaisuutena luvun 6 sisältämät säännökset sisältävät vähintään ongelmallisia ehdotuksia omistusoikeuden suhteen. Omistusoikeus on perustuslaissa taattu perusoikeus ja kyseisen luvun perusteella ei välity käsitystä siitä, että lakiehdotuksessa omistusoikeus on otettu riittävällä tavalla huomioon.

Kalatalouden keskusliitto pitää perinneluontotyyppien suojelua perusteltuna ja hyvänä tavoitteena sinänsä. Alla esitetyn perusteella Kalatalouden keskusliitto pitää kuitenkin ongelmallisena luvussa ehdotetun sääntökokonaisuuden sisältämiä

omistusoikeuden liiallisia rajoituksia. Kyseisen luvun kirjaukset nyt esitetyssä muodossa johtavat tulevaisuudessa oletettavasti runsaan kritiikin kohteeksi ja vältettävissä olevaan vastakkainasetteluun maanomistajien ja lunastajan välillä.

Ongelmallisena Kalatalouden keskusliitto pitää muun muassa ehdotetun lain 63 §:ää. Kyseisen pykälän perusteella maanomistaja voitaisiin velvoittaa korvaamaan valtiolle luonnonsuojelualueen heikentämisen. Tämä on ongelmallista ensinnäkin siksi, että maanomistaja on voinut luovuttaa aluetta vapaaehtoisesti korvausta vastaan määräajaksi luonnonsuojelutarkoitukseen. Määräajan umpeuduttua maanomistaja joutuisi mahdollisesti korvaamaan väitetyn heikkenemisen. Tämä johtaisi kohtuuttomaan tilanteeseen maanomistajan näkökulmasta, joka on määräajaksi luovuttanut alueen luonnonsuojelutarkoitukseen ja käytännössä menettää hänelle tästä omistusoikeuden heikentämisestä korvatun summan.

Kalatalouden keskusliitto pitää omistusoikeuden näkökulmasta ongelmallisena mahdollisuutta perustaa luonnonsuojelualue Natura 2000 -verkostoon sisältyvälle, luonnonsuojelulain keinoin toteutettavalle alueelle ilman maanomistajan suostumusta. Pakkolunastukset ja erityisesti vesialueita koskevat vaikeat arvostustilanteet johtaisivat todennäköisesti oikeusprosesseihin erityisesti vesialueiden arvostamisen näkökulmasta. Vesialueiden arvostaminen on todettu vaikeaksi ja riitaisaksi asiaksi pakkolunastustilanteissa. Kalatalouden Keskusliiton käsityksen mukaan vapaaehtoisuuteen perustuvat vesialuekaupat olisivat tehokkaampi tapa toteuttaa luonnonsuojelua.

WWF Suomi: Ehdotetut tarkennukset ja teknisluonteiset ajantasaistukset ovat perusteltuja. Lajien elinympäristöjen hoitoa tulee kehittää luonnonsuojelualueiden ulkopuolella, sillä monen lajin kohtalo ratkaistaan siellä. Myös varovaisuusperiaatetta tulee soveltaa suojeltujen alueiden ulkopuolella.

Yksityishenkilö SH: Nykyisen muotoilun sijaan suojelualueen perustamisen tulee olla mahdollista myös alueilla, joiden luontoarvojen oletetaan kehittyvän vuosien kuluessa tai joille esimerkiksi laaditaan hoitosuunnitelma luontoarvojen kehittämiseksi.

Yksityishenkilö JK: Luonnonsuojelualueiden määrää tulee lisätä. Kaikki alueet eivät saa olla tiukasti suojeltuja.

Yksityishenkilö RK: Kaikki Natura-alueet tulisi nimetä tiukan suojelun alueiksi. Järviluonto pitää huomioida laissa aivan erikseen.

Yksityishenkilö JS: Suojelun pitäisi olla nykyistä vahvempi. Suomessa pitäisi olla ekologisia käytäviä, joita pitkin lajien siirtyminen on mahdollinen.

44 § Luonnonsuojelualueet ja niiden perustamisedellytykset

Maa- ja metsätalousministeriö: Ehdotettu pykälän 2 momentin 6 kohdan perustamisedellytys heikentää luonnonsuojelun hyväksyttävyyttä, koska luonnonsuojelualueiden tulee olla monimuotoisuuden tai joissain tilanteissa maiseman tai kauneuden perusteella erityisen merkittäviä. Ehdotettu pykälän 2 momentin 6 kohdan muotoilu luonnonsuojelualueen perustamisen yleisistä edellytyksistä ilmastonmuutoksen sopeutumisen osalta on Maa- ja metsätalousministeriö:n näkemyksen mukaan aivan liian väljä ja se avaa keskustelun varmuuden suojelemisesta tai ylisuojelusta. Myöskään perusteluissa todettu esimerkki suojelualueiden kytkeytyneisyydestä ei rajaa perustamisedellytyksiä mitenkään, päinvastoin se mahdollistaa suojelualueen perustamisen ilman mitään erityisiä luontoarvoja. Kun otetaan huomioon myös esitetyssä 124 §:ssä tarkoitettu mahdollisuus asettaa luonnonsuojelualueen perustamisedellytykset täyttävä alue väliaikaiseen toimenpidekieltoon, Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että luonnonsuojelualueen perustamisedellytysten tulee olla yksiselitteisiä.

Lisäksi Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että pykälän 2 momentin 1 kohdan mukainen perustamisedellytys (alueella elää tai on uhanalainen, harvinainen tai harvinaistuva eliölaji, eliöyhteisö, luontotyyppi tai ekosysteemi) on myös liian väljä. Harvinaistuvaa eliölajia ei ole myöskään määritelty.

Helsingin kaupunkiympäristölautakunta: Kiitettävää lakiehdotuksessa on, että siinä korostetaan kokonaisuuksien merkitystä ja ekologisten verkostojen luomista. Helsingin kaupunkiympäristölautakunta pitää hyvänä periaatteena verkostojen huomioimista eri asteisina kokonaisuuksina sekä meri- että maa-alueilla. Helsingin kaupunkiympäristölautakunta pitää hyvänä, että esityksessä on laajennettu luonnonsuojelualueiksi kelpaavien alueiden määritelmiä. Kaupunkiympäristölautakunta katsoo kuitenkin, että rauhoituspäätösten perusteena tulee olla alueiden luontoarvot eikä luonnonsuojelualueita tulisi perustaa

sellaisille verkoston osille, joilla arvokkaita luontoarvoja ei esiinny. Kaavoituksen yhteydessä ratkaistaan näiden verkoston osien pääkäyttötarkoitukset ja tähän liittyvät luonnonsuojelulliset reunaehdot.

Helsingin yliopisto, Helsingin yliopiston rehtori: Ehdotamme että 44 §: 7) kohtaan lisätään “ekologisten yhteyksien kannalta keskeinen”.

Itä-Suomen yliopisto, Metsätieteiden osasto: Luonnonsuojelualueiden perustamisen edellytyksissä (44 §) tulisi olla mahdollista perustaa luonnonsuojelualueita myös sellaisille paikoille, joissa tämänhetkiset luontoarvot eivät täytä laissa mainittuja edellytyksiä, mutta joilla on osoitettavissa selvä potentiaali kehittyä ls-lain mukaiset arvot sisältäviksi alueiksi. Tällaisten alueiden perustamisen yhteydessä tulisi kuitenkin edellyttää ekologisesti perusteltu luonnonhoito- tai ennallistamissuunnitelma, jonka noudattaminen olisi ls-alueen perustamisen edellytys. Ehdotamme, että tämän mukainen maininta ja edellytys lisätään 44 § 7:nteen momenttiin tai kirjoitetaan 8:nneksi momentiksi.

Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS: Suojelualueverkoston kytkeytyneisyyden parantaminen auttaa lajistoa sopeutumaan ilmastonmuutokseen (mm. Pavon-Jordan, Diego 2017 väitöskirja Helsingin yliopisto, Lehikoinen, Petteri 2020 väitöskirja Helsingin yliopisto), mutta kattavampi suojelualueverkosto myös edistää ilmastonmuutoksen hillintää. Tämän takia lain 44 §:n 6 momentin kohdassa tulisi harkita lisäämistä, että yksi suojelualueiden perustamisedellytys olisi ilmastonmuutoksen hillintä.

Suomen ympäristökeskus SYKE: Luonnonsuojelualueiden perustamisedellytyksiin (44 §) tehdyt lisäykset (harvinainen tai harvinaistuva luontotyyppi; alueen erityinen merkitys luontotyyppien ja eliölajien mahdollisuuksille sopeutua ilmastonmuutoksen vaikutuksiin) ovat Suomen ympäristökeskuksen mielestä tarpeellisia ja konkretisoivat lain tavoitepykälää. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ei avaisi mahdollisuutta minkä tahansa alueen suojeluun, vaan kyseeseen voisivat tulla ilmastolliset refugioalueet, jotka tarjoavat lisäaikaa lajiston sopeutumiselle, lajien siirtymismahdollisuuksia turvaavat ekologiset yhteydet ja askelkivet sekä ilmastonmuutokselle herkkien luontotyyppien tai lajien ydinesiintymät.
Suomen ympäristökeskuksen arvion mukaan luonnonsuojelualueverkoston toimivuuden ja tehokkuuden lisäämiseksi suojelualueiden perustamisedellytyksissä olisi tarpeen painottaa myös alueita, jotka parantavat merkittävästi luonnonalueiden kytkeytyneisyyttä ja ekologisten prosessien toimivuutta. Nämä seikat olisi perusteltua lisätä suojelualueiden perustamisedellytyksiin.

Suomen ilmastopaneeli: On tärkeätä, että esitykseen on tuotu ilmastonmuutokseen sopeutuminen luonnonsuojelualueiden perustamisedellytykseksi. Sopeutumisen lisäksi luonnonsuojelualueita tulisi olla mahdollista perustaa myös luontotyyppien ilmastonmuutoksen hillinnän edistämisen nojalla. Tutkimus osoittaa, että vanhojen metsien hiilivarastot ja korkeat monimuotoisuusarvot osuvat usein samoille alueille. Ilmaston kannalta on tärkeää säilyttää näiden metsien hiilivarastot, ja samalla suojellaan monimuotoisuuden kannalta tärkeitä alueita. Hillinnän voidaan katsoa vahvistavan perustetta luontotyyppien suojeluun. Perusteluissa tuodaan esille (s. 39), että kytkeytyneiden ja yhtenäisten suojelualueiden merkitystä hiilinieluina tulisi myös arvioida ja edistää. Säännösehdotusten jatkovalmistelussa voitaisiin arvioida, tulisiko tämä seikka tuoda esille jotenkin myös säännöstasolla.

Luontopaneeli kiinnittää huomiota 2 momentin 2 kohdan sanaan ”ja” lisääntymis- ja levähdyspaikkojen osalta. Tässä yhteydessä sana ”tai” vaikuttaisi oikeammalta valinnalta sillä tuntuu liioittelulta, että lisääntymispaikan lisäksi vaaditaan levähdyspaikan samanaikainen esiintyminen alueella. Lisäksi Luontopaneeli pyytää tarkastamaan, onko tarkoituksenmukaista jättää tässä kohdassa mainitsematta lintudirektiivin liitteen lajit.

Luontopaneeli kannattaa 2 momentin 6 kohdan kirjausta ilmastonmuutokseen sopeutumisesta. Luontopaneeli ehdottaa lisättäväksi, että myös ilmastonmuutoksen hillintä voi olla mahdollinen suojelualueen perustamisedellytys.

Edellä olevien huomioiden lisäksi Luontopaneeli kiinnittää huomiota EU biodiversiteettistrategian selkeään linjaukseen, jonka mukaan alueet, joilla on suuri monimuotoisuuspotentiaali, eli että ne voivat kehittyä luonnon kannalta merkittäviksi alueiksi, tulisi lisätä luonnonsuojelualueen perustamisen mahdollistavaksi kriteeriksi. Tällaisia alueita voivat olla esimerkiksi olemassaolevien alueiden kytkeytyneisyyttä eduistävät kohteet joilla ei vielä ole merkittäviä luontoarvoja, mutta jotka voivat ajan saatossa muodostaa sellaisia lisäten jo suojeltujen kohteiden kytkeytyneisyyttä. Luontopaneeli ehdottaa lisättäväksi seuraavan kaltaisen kirjauksen omaksi kohdakseen: ”alueella on merkittävä mahdollisuus/potnetiaali kehittyä luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaaksi kohteeksi itsessään tai lisäämällä olemassa olevan suojelualueverkoston kytkeytyneisyyttä”.

Monimuotoisuuspotentiaalin ja kytkeytyneisyyden huomioiminen parantaisi selkeästi mahdollisuuksia suurempien luonnonsuojelualuekokonaisuuksien perustamiseksi, jotka pystyvät paremmin ylläpitämään luontoarvojaan myös muuttuvassa ilmastossa. Tämä liittyy myös alueiden ennallistamiseen eli sijainniltaan kytkeytyneisyyttä parantavan kohteen suojelu ja ennallistaminen tulisi olla lain mukaan mahdollista.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus-keskus, Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Kannattaa, että luonnonsuojelualueiden perustamisedellytyksiin on lisätty luontotyyppien ja eliölajien mahdollisuus sopeutua ilmastonmuutoksen vaikutuksiin.

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Kohta 3 olisi hyvä muuttaa muotoon "valtion muut luonnonsuojelualueet". Vastaava muutos muihin pykäliin, jossa termiä käytetään.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Lakiehdotuksen 44 §:ssä määriteltäisiin luonnonsuojelualueiden yleiset perustamisedellytykset. Luonnonsuojelualuetta ei näyttäisi voitavan perustaa esimerkiksi yksinomaan kansalaisten luonnontuntemuksen ja ympäristötietoisuuden lisäämisen vuoksi, vaikka nämä seikat on nimenomaisesti mainittu lakiesityksen tavoitesäännöksessä. Olisiko luonnonsuojelualueen perustamisen edellytyksiä mahdollista laajentaa tältä osin?

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Edellytyksissä ei huomioida luonnonsuojelualueiden ja muiden viheralueiden kytkeytyneisyyteen liittyviä näkökohtia (viherkäytävät) tai luonnon virkistyskäytön kannalta paikallisesti tai alueellisesti merkittäviä kohteita. Suojelupanostusta tulee ensisijaisesti kohdentaa olemassa olevien suojelualueiden laajentamiseen, koska suojeluun tulisi kohdentaa riittävän isoja alueita kokonaisten ekosysteemien ja monia luontotyyppejä eri vaiheissa/aikoina tarvitsevien lajien tarvitsemien elinympäristöjen turvaamiseksi.

Maanmittauslaitos: Yleisellä tasolla olisi vältettävä sellaista sääntelyä, että sääntelyä voidaan tarvittaessa jopa tarkoitushakuisesti tulkita niin, että esim. ilmastonmuutoksen vaikutusperustelulla luonnonsuojelualue voidaan perustaa lähes minne tahansa. Kuten edellä on lausuttu, niin varovaisuusperiaatteeseen kytkeytyvää ”varmuuden vuoksi” -suojelua ei tule ottaa lakiin lähtökohtaisesti.

Metsähallitus: Luonnonsuojelualueen yleisten perustamisedellytysten osalta pykälän 2 momentin 1 kohtaa on tarkennettu mainitsemalla luontotyyppi eliölajin, eliöyhteisön ja ekosysteemin rinnalla. Metsähallituksen näkemyksen mukaan mainitun kohdan uusi muotoilu on aiempaa selkeämpi ja yhdenmukaisempi mm. uhanalaisarvioinneissa käytettyjen luokittelujen kanssa. Pykälän 2 momentin 5 kohdan suotuisan suojelutason määritelmää tulisi Metsähallituksen näkemyksen mukaan tarkentaa säädöskohtaisiin perusteluihin. Kohdan 6 lisäys toisaalta selkeyttää ja tuo läpinäkyvyyttä niihin kriteereihin, joiden perusteella jatkossa tehdään ratkaisuja uusien luonnonsuojelualueiden perustamisesta, mutta myös aiempaa paremmin mahdollistaa ilmastonmuutokseen sopeutumisen. Säädöskohtaisissa perusteluissa todetaan: ”Alueella olisi kuitenkin oltava erityistä merkitystä luontotyyppien ja lajien sopeutumiselle, jotta siitä voitaisiin perustaa luonnonsuojelualue. Tällaista erityistä merkitystä voisi olla esimerkiksi alueella, jonka lisääminen luonnonsuojelualueverkostoon parantaisi merkittävästi luonnonsuojelualueiden kytkeytyvyyttä turvaamalla eliölajien välttämättömän siirtymisen suojelualueiden välillä. Edellytys mahdollistaisi osaltaan lajien sopeutumista ilmastonmuutoksen seurauksena muuttuvissa elinolosuhteissa. Erityinen merkitys tulisi olla luonnontieteellisesti perusteltu.” Metsähallituksen näkemyksen mukaan myös kytkeytyneisyyden määritelmää tulisi avata tarkemmin säädöskohtaisissa perusteluissa. Nykyohjeistuksen mukaisesti ekologiset yhteydet pyritään säilyttämään Metsähallituksen harjoittamassa metsätaloudessa, ja eliölajien liikkumismahdollisuudet pyritään turvaamaan toimenpidesuunnittelun yhteydessä. Sen sijaan, jos alueen maankäyttömuoto muuttuu kaavoituksessa esim. metsäalueesta rakentamiseen osoitettavaksi, ekologiset yhteydet voivat katketa ja eräiden eliölajien liikkumismahdollisuudet vaarantua. Luonnonsuojelualueiden yhdistämisessä ja laajentamisen yhteydessä tulee käyttää tarkkaa harkintaa ja selvittää perusteellisesti suojelun tuoma lisäarvo luonnon monimuotoisuudelle. Ainoastaan geometristä kytkeytyneisyyttä ei voida pitää erillisten suojelualueiden yhdistämisperusteena vaan myös muut kriteerit on huomioitava harkinnassa.

Metsäteollisuus ry: Luonnonsuojelualueiden perustamisedellytyksiin esitetään useita muutoksia, joista merkittävin lienee ehdotus alueen erityisestä merkityksestä luontotyyppien ja lajien mahdollisuuksille sopeutua ilmastonmuutoksen vaikutuksiin. Metsäteollisuus ei kannata lisäystä, sillä se mahdollistaisi luonnonsuojelualueen perustamisen hyvin kevyin perustein. Perusteluissa käytetään luonnonsuojelualueiden kytkeytyvyyden kehittämistä esimerkkinä ilmastonmuutokseen sopeutumisen edistämisestä. Käytännössä kytkeytyvyyden parantamista voitaisiin toteuttaa hyvin monenlaisissa kohteissa, eikä kyseessä siten tulisi olla pykälässä tarkoitettu erityinen merkitys.

Luonnonsuojelualueen perustaminen raskaana ja kalliina menettelynä tulee varata sellaisiin alueisiin, joilla on olemassa olevia erityisiä luontoarvoja. Myös maisemallinen arvo tai erityinen kauneus luonnonsuojelualueen perustamisedellytyksenä on epämääräinen, sillä kyse on hyvin subjektiivisista käsitteistä. Maisemankauneuteen liittyvä alueen turvaaminen olisi selkeämpää käsitellä kokonaisuudessaan maiseman säilyttämistä koskevassa luvussa 10.

Metsäteollisuus haluaa kiinnittää huomiota luonnonsuojelulain perustamisedellytysten yhteydestä 124 §:ssä säädettävään väliaikaiseen toimenpidekieltoon. Mikäli perustamisedellytyksiä laajennettaisiin esitetyllä tavalla, olisi viranomaisen mahdollista kieltää alueen käyttö väliaikaisella toimenpidekiellolla aikaisempaa useammissa tapauksissa. Väliaikaisen toimenpidekiellon ei tule perustua tulkinnanvaraisiin ja täsmentymättömiin käsitteisiin kuten alueen merkitykseen ilmastonmuutoksen vaikutuksiin sopeutumisessa.

Metsäteollisuus ehdottaa kompromissina, että ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja alueen maisemallinen arvo kirjataan erilleen varsinaisista perustamisedellytyksistä siten, että ne olisivat tekijöitä, jotka voitaisiin ottaa huomioon perustamisedellytysten täyttymistä arvioitaessa. Ne eivät kuitenkaan yksinään olisi riittäviä edellytyksiä luonnonsuojelualueen perustamiselle.

Pykäläesityksessä mainitaan uhanalaiset, harvinaiset ja harvinaistuvat lajit ja luontotyypit. Metsäteollisuus kiinnittää huomiota epämääräisiin termeihin harvinainen ja harvinaistuva. Toisin kuin termillä uhanalainen, ei niillä ole vakiintunutta määritelmää. Selkeintä olisi käyttää tässä yhteydessä ainoastaan termiä uhanalainen, joka kattaa myös harvinaiset ja harvinaistuvat lajit ja luontotyypit.

MTK ry: Ei kannata ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyvän kohdan sisällyttämistä luonnonsuojelualueiden perustamisedellytyksiin. Ehdotettu perustamisedellytys olisi liian täsmentymätön. Perusteluissa kuvattu kytkeytyneisyyttä painottava esimerkki vaikuttaisi voivan tulla kyseeseen varsin monenlaisissa kohteissa. MTK ry:n näkemyksen mukaan sen ei siis voida katsoa olevan osoitus erityisestä merkityksestä. Ylipäätään on huomioitava myös se, että esimerkiksi sopeutumiseen liittyvät seikat eivät välttämättä ole selvässä yhteydessä alueella oleviin varsinaisiin luonnonarvoihin, joiden turvaamiseen luonnonsuojelualueiden perustamisessa lienee resurssien rajallisuuden vuoksi välttämätöntä keskittyä.

MTK ry kiinnittää huomiota luonnonsuojelualueiden perustamisedellytysten ja väliaikaista toimenpidekieltoa koskevan 124 §:n väliseen yhteyteen. Ehdotetun 124 §:n mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voisi tietyin edellytyksin kieltää luonnonsuojelualueen perustamisedellytykset täyttävän alueen käyttämisen väliaikaisella toimenpidekiellolla. MTK ry pitää mahdollisena sitä, että ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyvän tulkinnanvaraisen ja täsmentymättömän perustamisedellytyskriteerin sisällyttäminen lakiin voisi laajentaa väliaikaisen toimenpidekiellon käyttömahdollisuuksia.

Ilmastonmuutokseen sopeutumista koskeva erillinen kohta ei ole tarpeen senkään vuoksi, että ilmastonmuutoksen sopeutumiseen liittyviä erityisen painavia näkökohtia voitaneen ottaa huomioon 5 kohtaa perusteena käytettäessä. Kyseinen kohta koskisi luontotyypin tai eliölajin suotuisan suojelutason säilyttämistä tai saavuttamista, johon ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyvät seikat voivat yhtenä osatekijänä liittyä. Mikäli ilmastonmuutokseen sopeutuminen katsottaisiin kuitenkin asiaksi, jonka olisi syytä olla sanamuodossa nimenomaisesti mainittuna, se voitaisiin sisällyttää osaksi 5 kohtaa. Vaihtoehtoisesti ilmastonmuutokseen sopeutuminen voitaisiin sisällyttää pykälän sanamuotoon niin, että se olisi seikka, joka voitaisiin täydentävänä tekijänä ottaa huomioon muiden perustamisedellytysten yhteydessä. Joka tapauksessa ilmastonmuutokseen sopeutumisen ei ole tarpeen olla oma erillinen perustamisedellytyksensä.

On mahdollista, että ilmastonmuutokseen sopeutumisen kannalta tärkeinä pidettyjä alueita alettaisiin merkitä kaavoihin. Kaavalla voitaisiin pyrkiä ohjaamaan esimerkiksi käytettäviä metsänhoitotapoja tai rajoittamaan metsätalouskäyttöä kokonaan. MTK ry kiinnittää huomiota jo nykyisin säännöllisesti vastaan tulevaan ongelmaan, joka johtuu siitä, että kaavaan merkittyä suojelua ei voida käytännössä toteuttaa. Mikäli kaavassa suojeltavaksi merkitty kohde ei esimerkiksi täytäkään luonnonsuojelualueen perustamisedellytyksiä tai mikäli sen toteuttamiselle ei ole rahoitusta, suojelumerkintä voi jäädä rasittamaan maanomistajaa ilman, että aiheutuva haitta tulee korvatuksi. MTK ry korostaakin, että kaavoitusta ei tule käyttää luonnonsuojelun välineenä uusien luonnonsuojelualueiden perustamisen osalta.

Rakennusteollisuus RT ry / INFRA ry: Ehdotettu ”erityistä maisemallista arvoa” laajentaa soveltamisalaa merkittävästi. Maisema on terminä vaikeaselkoinen ja hyvin laaja. Tässä yhteydessä tulisi pysyä nykyisen lain termissä ”luonnon kaunis”.

SLC rf: motsätter sig förslaget att inkludera anpassning mot klimatförändringen i förutsättningar för inrättandet av naturskyddsområden. Risken att anmärkningar av sådana områden skulle användas i planläggning som naturskyddsmedel i

ökande mängd or uppenbor. Då kan oklarhet leda till misslyckonde i både natur- och egendomsskyddandet genom att det inte finns möjlighet att utföra effektivt skyddande eller skogsbruk. Återhållsamheten mot ändringen baserar sig också på möjlig vaghet i definition av sådana områden. Förutsättningarna att grunda naturskyddsområden utan privata markägares samtycke ökas.

Suomen yhteismetsät ry: Ei kannata ilmastonmuutoksen sopeutumiseen liittyvää kirjausta luonnonsuojelualuiden perustamisedellytyksiin, koska se on liian täsmentymätön ja erittäin tulkinnanvarainen. Ilmastonmuutokseen sopeutumisen kannalta tärkeitä alueita ilman tarkkoja perusteluja voitaisiin käyttää perusteena suojelupaatoksia tehtäessä tai ottaa huomioon kaavoituksessa, jolla voitaisiin rajata alueita metsätalouskäytön ulkopuolelle tai ohjata metsätaloustoimintaa muulla tavoin. Kaavoitus ei saa olla pakkokeino uusien luonnonsuojelualueiden perustamisessa.

BirdLife Suomi ry: 44 § listalle tulisi lisätä kohta ”8) Alue todennäköisesti kehittyy edellä mainittuja arvoja sisältäväksi”. Alueet, jolla ei tällä hetkellä ole esimerkiksi uhanalaisen, harvinaisen tai harvinaistuvan eliölajin esiintymää, kehittyvät ilmastonmuutoksen vuoksi ja sukkession kautta tai ovat hoidon kautta muutettavissa todennäköisesti poikkeuksetta suhteellisen lyhyellä aikavälillä sellaisiksi, että niillä on luonnonsuojelullista merkitystä.

Meidän metsämme –kansalaisryhmä: 44 § kohtaan (6) tulisi lisätä ilmastonmuutoksen hillintä, koska kattavampi kytkeytynyt suojelualueverkosto myös edistää ilmastonmuutoksen hillintää sekä lajiston sopeutumista ilmastonmuutokseen.

Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Meidän metsämme –kansalaisryhmä, Suomen Luonnonsuojeluliiton Lapin piiri ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Jyväskylän seudun yhdistys, Suomen luonnonsuojeluliiton Oulun yhdistys ry, Suomen luonnonsuojeluliitto Etelä-Karjala ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry, Etelä-Hämeen luonnonsuojelupiiri, Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry, Luonnonsuojeluliiton Etelä-Savon piiri ry: Monimuotoisuuden turvaamiseksi on välttämätöntä, että suojelualueiden perustamisessa huomioidaan myös alueet, jotka ovat sijainniltaan tärkeitä, potentiaalisesti arvokkaita tai vasta kehittymässä arvokkaiksi ja luonnontilaisen kaltaisiksi. 44 §:n kohtaan 7) esitämme lisäystä: " ... arvokas, ennallistamiskelpoinen tai sijainniltaan ekologisessa verkostossa niin tärkeä, että..."

Tringa ry: Ehdotamme 44 §:n 2 momentin 2 kohdan muuttamisesta siten, että luontodirektiivin liitteessä IV (a) tarkoitettuihin eläinlajeihin kuuluvien yksilöiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen lisäksi myös lintudirektiivin 4 artiklan tarkoittamien lajien elinympäristöt huomioitaisiin perustamisedellytyksissä.

METO – Metsäalan Asiantuntijat ry: Luonnonsuojelualueiden perustamisen laajentaminen on laissa vaikutuksiltaan ennakoimaton ja epämääräinen. Ehdotuksessa voi perusteena olla mm. ilmaston muutokseen sopeutuminen, harvinaiset ja harvinaistuvat lajit sekä luontotyypit. Määrittely on epämääräinen ja tulkinnan kirjo voi olla laaja. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen perusteena tulee poistaa, samoin perusteena määritelmät harvinainen ja harvinaistuva.

Suomen Metsästäjäliitto ry: Kun luonnonsuojelualue perustetaan valtion metsästyslupa-alueelle tai muussa metsästyskäytössä olevalle alueelle, tulee lähtökohtaisesti metsästys sallia. Toissijaisesti valtion tulisi osoittaa tilalle vastaavan kokoinen metsästysalue vastaavalta saavutettavuudelta.

Ukko-Kolin Ystävät ry, Selkämeren kansallispuiston ystävät ry, Kolin Vaeltajat ry, Arkipelagia-seura ry, Kalevalaisen Kulttuurin liitto ry: 44§ on muotoiltava siten, että kauneusarvojen ja maisema-arvojen lisäksi tunnistetut kulttuuriarvot, kuten kansalaisten arvokkaina pitämät pyhät paikat saavat muiden jo nykyisin määriteltyjen arvojen rinnalla korkeimman prioriteetin ls-alueen suunnittelussa ja käytössä.

Aallokas Oy: Luonnonsuojelualue tulee voida perustaa myös ilmastonsuojelullisin perustein, jotta maanomistaja voi halutessaan varmistaa hiilivaraston pysyvän säilymisen. Myös ennallistamiskelpoisuuden ja luonnonalueiden kytkeytyvyyden voisi lisätä 44§ perusteiksi, vaikka ne periaatteessa kuuluvatkin alakohtaan 7.

Yksityishenkilö KE: Luonnonsuojelualueiden perustaminen pitäisi olla mahdollista nykyistä laajemmin. Jotta 30% suojelupinta-ala voisi toteutua, 44 § Luonnonsuojelualueet ja niiden perustamisedellytykset" tulee lisätä kohtaan 7) muutoin arvokas, tyypillinen, ennallistamiskelpoinen tai sijainniltaan ekologisessa verkostossa niin tärkeä, että sen suojelu voidaan katsoa...

Yksityishenkilö KK: 44 § Luonnonsuojelualueiden perustamisedellytyksissä näkyy edelleen joiltakin osin voimassa olevan lain staattinen suojelukäsitys. Vaikka yleisenä lain tavoitteena on luonnon monimuotoisuuden turvaaminen 2 momentin 7

kohdassa, on perustamisedellytyksenä edelleen luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen. Olisi johdonmukaista sen sijasta käyttää käsitettä luonnon monimuotoisuuden turvaaminen etenkin, kun 6 kohdassa dynaamisen suojelun piirteitä: ”alueella on erityistä merkitystä luontotyyppien ja eliölajien mahdollisuuksille sopeutua ilmastonmuutoksen vaikutuksiin”.

45 § Kansallispuisto

Maa- ja metsätalousministeriö vastustaa ehdotettua muutosta kansallispuiston vähimmäispinta-alan kasvattamisesta 1000 hehtaarista 3000 hehtaariin. Voimassa olevan lain mukainen 1000 hehtaarin minimipinta-alavaatimus ei estä perustamasta kansallispuistoa minimipinta-alaa laajempana, mutta estäisi kansallispuiston perustamisen 3000 hehtaaria pienempänä. Tämä merkitsisi oletettavasti sitä, että alueelle, jolle olisi tarkoituksenmukaista perustaa kansallispuisto, perustaminen ei olisi mahdollista, jos alueella ei ole valtion omistuksessa vähintään 3000 hehtaaria. Tässä yhteydessä on todettava, että vuonna 2011 perustetun Sipoonkorven kansallispuiston pinta-ala on noin 2300 hehtaaria ja vuonna 2003 perustetun Repoveden kansallispuiston pinta-ala on noin 1500 hehtaaria. Ehdotus myös saattaisi merkitä sitä, että perustettavaan kansallispuistoon sisällytettäisiin alueita, joiden luontoarvot eivät sitä edellyttäisi.

Etelä-Karjalan liitto: Kansallispuistojen vähimmäispinta-alan nosto 3000 hehtaariin asettaa maakuntia eriarvoiseen asemaan ja kaikille maakunnille tulisikin mahdollistaa luonnon monimuotoisuuden turvaaminen sekä luontomatkailun edistäminen kansallispuiston perustamisen kautta.

Helsingin yliopisto, Helsingin yliopiston rehtori: Tavoite suurempaan suojelualuekokoon on hyvä, mutta se ei saisi estää arvokkaiden pienempienkin kansallispuistojen perustamisen. Ehdotamme että “...oltava vähintään pääsääntöisesti 3 000 hehtaaria.”

Itä-Suomen yliopisto, Metsätieteiden osasto: Laissa mainittu ehdoton 3000 ha alaraja kansallispuiston perustamiseksi voi asettaa tarpeettomia rajoituksia kansallispuistojen perustamiselle tulevaisuudessa. Koska tällaiselle ehdottomalle rajalle ei ole luonnonsuojelullisia tai ekologisia perusteita, ehdotamme sanamuotoa muutettavaksi ”pääsääntöisesti vähintään 3000 hehtaaria”.

Suomen ympäristökeskus SYKE: Kansallispuiston vähimmäiskoko ehdotetaan lakiluonnoksessa kolminkertaistettavaksi 3 000 hehtaariin. Esitetyt perustelut muutokselle ovat relevantteja, mutta ehdotukseen sisältyy riski, että kansallispuistojen perustaminen Etelä-Suomeen vaikeutuu huomattavasti. Kaikille arvokkaille alueille ei ole järkevää perustaa kansallispuistoa, vaan muunlainen suojelualue on usein luonnon kannalta parempi, mutta riskinä on, että alueita jää kokonaan ilman suojelua, jos paikallinen kiinnostus ja positiivinen asenne kohdistuvat lähinnä kansallispuiston perustamiseen. Maltillisempi pinta-alan nosto 2 000 hehtaariin olisi parempi erityyppisiä alueita ja tilanteita silmällä pitäen, vaikka tavoitteeksi onkin syytä asettaa pyrkimys mahdollisimman suuriin kokonaisuuksiin.

Luontopaneeli kiinnittää huomiota siihen, että kansallispuistojen minimipinta-alaa on lakiluonnoksessa kolminkertaistettu aiemmasta. Hallituksen esityksessä ei ole muutokseen annettu laajoja perusteluita. Luontopaneeli huomauttaa, että pinta-alan kasvattaminen rajoittaa kenties merkittävällä tavalla mahdollisia paikkoja, jonne kansallispuisto voitaisiin pinta-alan kasvatuksen jälkeen perustaa. Voisi olla paikallaan harkita pinta-alan pitämistä ennallaan.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Pinta-alaedellytystä ei ole ELY-keskuksen näkemyksen mukaan perusteltua asettaa näin suureksi. Merkittävä osa Etelä-Suomen kansallispuistoista on alle 3000 ha pinta-alaltaan. Kirjaus johtaisi siihen, että uusien kansallispuistojen perustaminen Etelä-Suomeen tulisi erittäin vaikeaksi ellei mahdottomaksi.

Maanmittauslaitos: Kansallispuistojen minimialaa esim. ei ole nostettava 3000 hehtaariin, vaan pienemmätkin suojelualuekiinteistöt voivat vastedeskin tulla kysymykseen.

Metsähallitus pitää tarpeellisena, että kansallispuiston vähimmäispinta-alaa nostetaan nykyisestä 1 000 hehtaarista.

Metsäteollisuus ry, MTK ry: Kansallispuiston minimikokoon nostamisesta huolimatta luonnonsuojelualueen perustamisedellytysten on täytyttävä koko alueella ja se on syytä lisätä myös pykälän perusteluihin.

Kansalaisten kaivosvaltuuskunta, Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjanmaan piiri ry, Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Meidän metsämme –kansalaisryhmä, Suomen Luonnonsuojeluliiton Lapin piiri ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Jyväskylän seudun yhdistys, Suomen luonnonsuojeluliiton Oulun yhdistys ry, Suomen luonnonsuojeluliitto Etelä-Karjala ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry, Etelä-Hämeen luonnonsuojelupiiri, Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry, Luonnonsuojeluliiton Etelä-Savon piiri ry, Natur och Miljö rf, Suomen luonnonsuojeluliitto Etelä-Karjala ry, Luonto-Liitto ry, WWF Suomi: 45 § kansallispuiston vähimmäispinta-ala voisi olla 1000 ha kuten nytkin, eikä esitetty 3000 ha. Perusteena on muun muassa se, että muutos 3000 hehtaariksi merkitsisi tällä hetkellä estettä suojelun edistämiselle luonnonsuojelun puutealueilla eteläisessä Suomessa.

Suomen luonnonsuojeluliiton Kymenlaakson piiri ry: Mikäli pinta-alarajan nostamiseen mennään, tulee luonnonpuistojen (46 §) ja muiden luonnonsuojelualueiden (47 §) perustamisedellyksiä parantaa, jotta suurien 1000-3000 ha suojelualueiden perustaminen ei vähene. Myös suojelualueiden kytkeytyminen tulisi huomioida suojelualueiden perustamisessa paremmin.

Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry: Kansallispuiston vähimmäispinta-alan tulisi olla 1000 ha kuten nytkin, eikä esitetty 3000 ha. Jos halutaan että tämän lain voimaan tultua perustettavien puistojen pitää olla isompia kuin nykylain 1000 ha, silloin momentin pitää olla: "Kansallispuiston pinta-ala on vähintään 1000 ha. Tämän lain voimaantulon jälkeen perustettavan kansallispuiston pinta-alan on oltava vähintään X ha."

WWF Suomi ehdottaa lakiin lisättäväksi, että myös kunnalle kuuluva alue voitaisiin lukea kansallispuiston perustamispinta-alaan.

Suomen Latu ry: Kansallispuistot perustetaan lailla ja asetuksella. Kun luonnonsuojelulakia uudistetaan, kansallispuistolakeja ei päivitetä nojaamaan kulloinkin voimassa olevaan LS-lakiin, vaan ne pysyvät kiinni perustamisajankohtanaan sovellettavassa LS-laissa. Tästä seuraa eroja kansallispuistojen järjestyssääntöihin ja siihen, missä valossa virkistyskäyttö puistossa nähdään. Esitämme, että luonnonsuojelulakia uudistettaessa yhtenäistetään tämä asia.

Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry: Lisättävä toiseen momenttioin sana ympäristökasvatuksen. Uusi muoto: ”Alueella on oltava merkitystä yleisenä luonnonnähtävyytenä tai muutoin ympäristökasvatuksen ja luonnontuntemuksen lisäämisen tai yleisen luonnonharrastuksen kannalta.”

Ukko-Kolin Ystävät ry, Selkämeren kansallispuiston ystävät ry, Kolin Vaeltajat ry, Arkipelagia-seura ry, Kalevalaisen Kulttuurin liitto ry: 45§ on kirjoitettava siten, että tunnistetut kulttuuriarvot kuten kansalaisten tai kansalaisryhmien arvokkaina pitämät pyhät paikat saavat saman arvoluokan kuin luonnon monimuotoisuus tai nähtävyysarvot. Lakiin tarkennus, jotta kansallispuistojen hallintoviranomaisella olisi velvoite informoida kansalaisia ja kansalaisia edustavia yhteisöjä kuten kansallispuistojen kumppaniyhteisöjä kansallispuistoon liittyvistä suunnitelmista, ottaa niitä mukaan valmisteluvaiheisiin ja asettaa yleishyödylliset tarpeet ja kansalaisten etu kansallispuistojen liiketoiminnallisen käytön edelle.

Vesialueomistajain liitto VEALO ry: Kansallispuistojen perustamisedellytykset tulee säilyttää muuttumattomina. Suuret kävijämäärät tulisi ohjata lähialueelle perustettavalle valtion retkeilyalueelle, jossa luonnonarvoja vaarantavat retkeilypalvelut voidaan järjestää. Kansallispuistoja on 40, valtion retkeilyalueita 5.

Aallokas Oy: Kansallispuiston minimipinta-alaksi tulee riittää 1000 ha.

Yksityishenkilö SH: Kansallispuiston vähimmäispinta-ala tulisi olla 1000 ha ehdotetun 3000 ha:n sijasta.

Yksityishenkilö TK: Kansallispuiston vähimmäispinta-alan tulisi jatkossakin olla 3000ha.

48 § Yksityinen luonnonsuojelualue

Maa- ja metsätalousministeriö vastustaa ehdotusta, jonka mukaan yksityismaalle voitaisiin perustaa yksityinen luonnonsuojelualue ilman maanomistajan hakemusta myös silloin, kun alue kuuluu Natura 2000 –verkostoon ja alueen suojelutavaksi on päätetty luonnonsuojelulaki. Voimassa olevan LSL 24 §:n mukaan yksityisen luonnonsuojelualueen perustaminen yksityismaalle ilman maanomistajan suostumusta on mahdollista vain, jos alue sisältyy valtioneuvoston hyväksymään luonnonsuojeluohjelmaan. Esitetty muutos saattaa johtaa tilanteeseen, jossa Natura 2000 –verkostoon sisällytettyjen alueiden toteutustapa muutetaan luonnonsuojelulaiksi tai Natura 2000 –verkostoon lisättävien alueiden osalta toteutustavaksi valitaan luonnonsuojelulaki sen vuoksi, että se mahdollistaa yksityisen luonnonsuojelualueen perustamisen

yksityismaalle ilman maanomistaja suostumusta. Suojelutavaksi tulee valita se, mikä on tarkoituksenmukaisin ja mikä yksityisomistuksessa olevan maan osalta aiheuttaa maanomistajalle vähiten haittaa.

Kainuun liitto: 48.2 §: Lakiluonnoksessa esitetään voimassa olevaan luonnonsuojelulakiin nähden muutosta, jonka mukaan luonnonsuojelualue olisi mahdollista perustaa Natura 2000 -verkostoon sisältyvälle, luonnonsuojelulain säädösten perusteella toteutettavalle alueelle ilman maanomistajan suostumusta. Kainuun liitto pitää välttämättömänä, että maanomistajia kuullaan riittävällä tavalla ja asianmukaisesti luonnonsuojelualueen perustamisen yhteydessä.

Suomen Kuntaliitto ry: 48 §. Mahdollisuus perustaa luonnonsuojelualue Natura 2000 -verkostoon sisältyvälle, luonnonsuojelulain keinoin toteutettavalle alueelle, ilman maanomistajan suostumusta, olisi voimassa olevaan lakiin nähden muutos, joka laajentaisi mahdollisuutta perustaa luonnonsuojelualueita ilman maanomistajan suostumusta. Perusteluista ei käy selville tällaisten alueiden laajuus. Muutoksella voi siten olla vaikutuksia myös kuntien kannalta ja nämä vaikutukset tulisi arvioida perusteluissa.

Oulun kaupunki: Mahdollisuus perustaa luonnonsuojelualue Natura 2000 –verkostoon sisältyvälle, luonnonsuojelulain keinoin toteutettavalle alueelle, ilman maanomistajan suostumusta, on voimassa olevaan lakiin nähden mahdollistavampi. Perusteluista ei käy selville tällaisten alueiden laajuus. Muutoksella voi siten olla vaikutuksia myös kuntien kannalta ja nämä vaikutukset tulisi arvioida perusteluissa.

Turun kaupunki: 48 §:ssä esitetään mahdollisuus perustaa luonnonsuojelualue Natura 2000 -verkostoon sisältyvälle, luonnonsuojelulain keinoin toteutettavalle alueelle, ilman maanomistajan suostumusta. Tämä olisi voimassa olevaan lakiin nähden muutos, jolla voi olla myös vaikutusta kuntiin. Turun kaupunki pitää lakimuutosta tarpeellisena joidenkin yksittäistapausten toteutuksen osalta.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: katsoo, että erittäin hyvä täsmennys ja selkeyttävä lisäys on 48 §:n perusteluissa oleva kohta: "Rauhoitusmääräyksiä saattaisi olla tarpeen ajan myötä uudistaa tai muuttaa. Tällöin noudatettaisiin vastaavaa menettelyä kuin alueen perustamisen yhteydessä ". Samaan tapaan todetaan myös pykälän 136 perusteluissa: ”Mahdollisuus rauhoitussäännösten ja - määräysten tarkistamiseen olisi kuitenkin jatkossakin mahdollista.” Pykälän 48 §:n perusteluiden kohdalla olisi tarpeen kuitenkin avata tätä uudistamista ja muuttamista laajemmin, esimerkiksi sitä, tuleeko kyseeseen tällöin vain rauhoitussääntöjen tiukentaminen, sillä pykälässä 62 on säädetty erikseen yksityisen luonnonsuojelualueen lakkauttamisesta ja rauhoitusmääräysten lieventämisestä; miten korvauksien suhteen menetellään rauhoitusmääräyksiä tarkistettaessa tai muutettaessa; voidaanko vapaaehtoisesti suojellun alueen rauhoitusmääräyksiä muuttaa tarvittaessa pakkorauhoituksen keinoin, mikäli maanomistaja ei suostu muutoksiin tai toisinpäin; voidaanko pakkorauhoitetun alueen rauhoitusmääräyksiä muuttaa vapaaehtoisen suojelun keinoin, mikäli maanomistaja suostuu muutoksiin.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Pitää erittäin tärkeänä lisänä toimenpidevalikoimaan myös maanomistajan oikeusturvan kannalta (ei tiukempaa suojelua kuin tarpeen) pykälän toisessa momentissa olevaa muutosta siitä, että ELY-keskus voi ilman maanomistajan hakemusta tai suostumusta perustaa luonnonsuojelualueeksi myös Natura -2000 verkostoon kuuluvia alueita, jotka aiotaan toteuttaa.

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: ELY-keskus pitää erittäin tervetulleena muutoksena nykyiseen oikeustilaan sitä, että esityksen mukaan ELY-keskus voisi ilman maanomistajan hakemusta tai suostumusta perustaa luonnonsuojelualueeksi myös sellaisen yksityisen omistaman Natura 2000 -verkostoon sisältyvän alueen, jonka toteutuskeinona on luonnonsuojelulaki. Ehdotettu muutos edistäisi merkittävästi Natura 2000 -verkoston toteutusta, kuten perusteluissa on todettu.

Pykälän toisen momentin osalta tulee kuitenkin vielä varmistaa, perustuuko toteutuskeinoa koskeva maininta valtioneuvoston periaatepäätöksen sijasta kuitenkin valtioneuvoston päätökseen.

Esityksen perusteluissa on todettu, että *”Rauhoitusmääräyksiä saattaisi olla tarpeen ajan myötä uudistaa tai muuttaa. Tällöin noudatettaisiin vastaavaa menettelyä kuin alueen perustamisen yhteydessä.”* ELY-keskus pitää tarpeellisena, että rauhoitusmääräysten muuttamista (tiukennus/muutos) koskevasta menettelystä ja edellytyksistä lisättäisiin oma pykälänsä esitykseen.

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Tarkistettava, onko kyse periaatepäätöksestä.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus pitää kannatettavana lakiehdotuksen 48 §:n 2 momentin mukaista mahdollisuutta perustaa yksityinen luonnonsuojelualue Natura-verkostoon sisältyvälle luonnonsuojelulailla toteutettavalle alueelle ELY-keskuksen päätöksellä ilman maanomistajan hakemusta tai suostumusta. Menettely kevenee huomattavasti nykyisestä, koska näiden alueiden suojelun toteuttaminen ilman maanomistajan suostumusta on nykyisen lain perusteella mahdollista vain lunastusmenettelyllä.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, kalatalousviranomainen: Yksityisiä luonnonsuojelualueita koskevaan pykälään tai sen perusteluihin tulisi lisätä selventävä täsmennys, että kalastuslain 7 §:n mukaisia yleiskalastusoikeuksia ei voida kieltää luonnonsuojelualueen perustamispäätöksellä. Päätöksen perusteluihin tulisi lisätä, että yleiskalastusoikeuksien kieltämistä tulee hakea kalastuslain 54 §:n mukaisesti kalatalousviranomaiselta. Yksityisen luonnonsuojelualueen perustamismenettelyä olisi syytä täsmentää säännöksen perusteluissa ja mainita, että yksityisen luonnonsuojelualueen perustamisesta tulee tehdä valituskelpoinen päätös kuulemisineen, koska alueen perustaminen voi vaikuttaa alueella jokamiehen ja yleiskäyttöoikeuksien käyttöön sekä viereisten alueiden käyttöön. Sääntelyn yhtenäisyyden ja selkeyden vuoksi yksityisen luonnonsuojelualueen perustamisen ei tule mahdollistaa yleiskalastusoikeuksien rajoittamista kalastuslain ulkopuolisessa menettelyssä. Myös yksittäisen kalastajan kannalta on selkeämpää, että kalastusrajoitukset annetaan kalastuslain perusteella, eikä muun lainsäädännön nojalla rinnakkaisissa menettelyissä.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, kalatalousviranomainen: Pykälään tai sen perusteluihin tulee lisätä täsmennys, että kalastuslain 7 §:n mukaisia yleiskalastusoikeuksia ei voida kieltää yksityisen luonnonsuojelualueen perustamispäätöksellä tai sopimuksella rauhoitusmääräyksistä. Pykälän perusteluihin tulisi lisätä, että yleiskalastusoikeuksien kieltämistä voidaan hakea vain kalastuslain 54 §:n mukaisesti kalatalousviranomaiselta. Kalastuksen säätelyn selkeyden vuoksi ei tule säätää kalastuslaille päällekkäistä lainsäädäntöä. Kalatalousviranomaiselle, kalastuksen valvontaviranomaisille ja kalastuksenvalvojille sekä kalastajille syntyy vaikea tilanne tietää kalastusrajoituksista, jos niitä tehdään kahden eri lain perusteella ja kahdessa erilaisessa viranomaisprosessissa.

Maanmittauslaitos: Lakiluonnoksen 48 §:n 3 momentin sääntely yksityisestä luonnonsuojelualueesta ELY:n hakemuksesta olisi korvattava ehdotetussa laissa 111 §:ssä säädetyllä lunastuksella maanomistajan vaatimuksesta.

Metsähallitus: Kuinka yleiskalastusoikeudet huomioidaan yksityisten suojelualueiden järjestelyissä? Mahdollinen kalastuslain 7 §:n mukaisten yleiskalastuksen rajoittaminen tulisi toteutua kalastuslain 54 §:n mukaisesti (päätös kalatalousviranomaiselta). Sopimusten ja päätösten ei tulisi olla ristiriidassa kalastuslain ja kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmien kanssa.

Kalatalouden keskusliitto ry: On omistusoikeuden näkökulmasta ongelmallista mahdollisuus perustaa luonnonsuojelualue Natura 2000 -verkostoon sisältyvälle, luonnonsuojelulain keinoin toteutettavalle alueelle ilman maanomistajan suostumusta. Nykyinen järjestelmä on toimiva. Lähtökohtaisesti tehokkaampaa olisi toteuttaa muutokset kuten esityksessä on muutoin edellä ehdotettu, eli vapaaehtoisuuden ja erilaisten kannustimien avulla. Pakkolunastukset ja erityisesti vesialueita koskevat vaikeat arvostustilanteet johtaisivat todennäköisesti oikeusprosesseihin erityisesti vesialueiden arvostamisen näkökulmasta. Vesialueiden arvostaminen on todettu vaikeaksi ja riitaisaksi asiaksi pakkolunastustilanteissa. Kalatalouden Keskusliiton käsityksen mukaan vapaaehtoisuuteen perustuvat vesialuekaupat olisivat tehokkaampi tapa toteuttaa luonnonsuojelua.

Maanomistajain Liitto - Jordägarnas Förbund ry: Luonnonsuojelualueen perustaminen yksityiselle maalle tulee perustua pääsääntöisesti vapaaehtoisuuteen ja täyteen korvaukseen. Yksityisen luonnonsuojelualueen rauhoitusmääräyksissä tulee ottaa huomioon maanomistajan näkemykset. Pysyvän luonnonsuojelunalueen vaihtoehtona on aina tutkittava määräaikaisen rauhoittamisen mahdollisuus.

Metsästys tulee sallia, ellei sen kieltämiselle ole erityisiä aluekohtaisia perusteita. Luonnonsuojelulaissa tulee käyttää selkeyden vuoksi riistaeläimistä samoja termejä kuin metsästyslaissa (ei siis valkohäntäkauris).

Yksityisen luonnonsuojelualueen lakkauttamisen hakemisen oikeus tulee olla maanomistajalla ja viranomaisella, ei epämääräisellä taholla ”jolla asiassa on intressi”.

Mikäli suojeluedellytykset päättyvät, on viranomaisen tehtävä suojelualueen lakkauttamispäätös maanomistajan sitä hakiessa.

MTK ry: Valtioneuvoston 20.8.1998 tekemässä päätöksessä, joka koskee eräiden alueiden sisällyttämistä Natura 2000 -verkostoon, todetaan, että alueen suojelun toteuttamistapaa koskeva maininta ei ole maanomistajaa sitova. Viranomaiset eivät sen sijaan voi maanomistajaa kuulematta päättää toteuttamistavan muutoksesta. MTK ry pitää toteuttamistapaa

koskevan maininnan oikeudellista merkitystä säännöksen kannalta olennaisena. Edellä todetusta johtuen MTK ry on siinä käsityksessä, että viranomainen ei voi maanomistajaa kuulematta muuttaa toteuttamistapaa esimerkiksi metsälain tai maa-aineslain sijaan luonnonsuojelulaiksi ja sen jälkeen vastoin maanomistajan suostumusta perustaa yksityistä luonnonsuojelualuetta ehdotetun säännöksen nojalla. MTK ry pitää välttämättömänä, että asian merkittävyyden vuoksi perusteluita täydennetään siten, että epäselvyyksiä ehdotetun säännöksen soveltamisesta ja vaikutuksista ei esimerkiksi toteuttamistavan oikeudelliseen merkitykseen liittyen jää.

Ehdotetun säännöksen ei tule johtaa siihen, että mahdollisten uusien Natura 2000 -verkostoon sisällytettävien alueiden osalta toteuttamistavaksi valitaan luonnonsuojelulaki siitä syystä, että sen myötä yksityisen luonnonsuojelualueen perustaminen olisi mahdollista myös ilman maanomistajan suostumusta. MTK ry korostaa, että kunkin alueen luontoarvojen suoja on toteutettava kuhunkin tilanteeseen sopivimmalla tavalla siten, että toteutuksessa ei käytetä voimakkaampia keinoja kuin mitä suojelun tarkoitus vaatii.

Ehdotuksen mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi ilman maanomistajan hakemusta tai suostumusta perustaa luonnonsuojelualueeksi myös sellaisen yksityisen alueen, jonka suojelu on valtioneuvoston Natura 2000 - verkoston toteuttamista koskevan periaatepaatoksen mukaan toteutettava luonnonsuojelulain keinoin. Ehdotettua lisäystä ei kannateta, koska mahdollisuudet ilman maanomistan suostumusta tapahtuvaan suojeluun eivät saa laajentua nykyisestä.

SLC rf: I lagförslaget ökas möjligheten att grunda privata skyddsområden med tvång genom att NTM-centralen utan markägarens ansökan eller samtycke föreslås kunna inrätta ett naturskyddsområde som ingår i ett naturskyddsprogram eller - som nytt i naturvårdslagen - via Natura 2000. SLC rf hoppas att naturskyddslagen inte möjliggör att den används som ett tvångsmedel for skyddandet av naturen, utan frivilliga verktyg prioriteras.

Suomen yhteismetsät ry: Ehdotuksen mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi ilman maanomistajan hakemusta tai suostumusta perustaa luonnonsuojelualueeksi myös sellaisen yksityisen alueen, jonka suojelu on valtioneuvoston Natura 2000 - verkoston toteuttamista koskevan periaatepaatoksen mukaan toteutettava luonnonsuojelulain keinoin. Ehdotettua lisäystä ei kannateta, koska mahdollisuudet ilman maanomistan suostumusta tapahtuvaan suojeluun eivät saa laajentua nykyisestä.

Suomen luonnonsuojeluliiton Kymenlaakson piiri ry: 48 §: 1. momentin lause ”Harkittaessa alueen perustamista on otettava huomioon myös muut yleiseen etuun liittyvät näkökohdat ” tulee avata paremmin. Lisääkö vai vähentääkö tämä yksityisen suojelualueen perustamisedellytyksiä?

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry: Yksityistä luonnonsuojelualuetta perustettaessa on kalastusta koskevissa yleisen edun näkökohdissa kuultava elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen nimenomaista kalatalousviranomaista, jolle tehtävä kalastuslain 20 §:n mukaan kuuluu. Samalla tulee tarkentaa perusteluihin, ettei yleiskalastusoikeuksia voida kieltää yksityisellä luonnonsuojelualueella, vaan edellä mainitun harkinnan jälkeen, mikäli niiden rajoittaminen edelleen katsotaan perutelluksi, tulee rajoittamista hakea kalastuslain 54 §:n mukaisesti. Yhtäläisesti kaikkea kalastusta koskevissa rajoitusesityksissä tuleen noudattaa kalastuslain 53 §:ää.

Nämä esitykset ovat tarpeen, sillä nykylainsäädännön aikana (ja ennen) on perustettu vaihtelevin kirjauksin tehtyjä yleiskalastusoikeutta rajoittavia luonnonsuojelualueita, joista kalastajien on ollut vaikeaa tai jopa mahdotonta saada tietoa. Kirjavista perustamispäätöksistä johtuen on esiintynyt myös epävarmuutta, että missä tapauksissa kalastusta koskevia kieltoja on voimassa. Kalastajien oikeusturvan, rajoituksien tarkoituksenmukaisuuden ja myös kalastuksen valvonnan toteuttamisen kannalta on ehdottoman tärkeää hoitaa perustamiseen liittyvät kalatalousasiat jatkossa kalatalousviranomaisen kanssa kalastuslakia noudattaen. Tällöin varmistetaan myös mahdollisten yleiskalastusoikeusrajoituksien kirjaaminen kaikille avoimeen kalastusrajoitus.fi-palveluun.

Vesialueomistajain liitto VEALO ry: Luonnonsuojelualueen perustaminen yksityisen omistamalla alueelle ilman maanomistajan hakemusta tai suostumusta tietyin ehdoin on pakkolunastukseen verrattava teko, joka loukkaa perustuslaillista omaisuuden suojaa.

Yksityishenkilö CLN et al.: 48 § Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle ei anneta oikeutta perustaa luonnonsuojelualueita ilman maanomistajan suostumusta. 55 § Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle ei anneta oikeutta myöntää poikkeuksia yksityisen luonnonsuojelualueen suojelumääräyksistä. Vain omistajalla pitäisi olla tämä oikeus. Yksityisellä luonnonsuojelualueella tehtävään tutkimukseen tarvitaan aina myös omistajan lupa. Yksityisen luonnonsuojelualueen

omistajalla on oikeus kieltää maasta poistuminen ja oleskelu alueella. Tekstistä pitäisi olla selvää, että yksityisen luonnonsuojelualueen säännösten kumoaminen, muuttaminen tai helpottaminen voi tapahtua vain alueen omistajan vetoomuksen perusteella.

Yksityishenkilö HLN: ELY-keskukselle ei tule antaa oikeutta suojelualueen perustamiseen ilman maanomistajan suostumusta eikä antaa oikeutta myöntää poikkeuksia yksityisen luonnonsuojelualueen suojelumääräyksistä. Vain omistajalla pitäisi olla tämä oikeus.

49 § Yksityisen omistaman alueen määräaikainen rauhoittaminen

Maa- ja metsätalousministeriö: Pykälään tulisi lisätä täsmennys, että kalastuslain 7 §:n mukaisia yleiskalastusoikeuksia ei voida kieltää yksityisellä luonnonsuojelualueella. Perusteluihin tulisi lisätä, että edellä mainittujen kieltojen osalta tulisi yksityisen luonnonsuojelualueen perustajan hakea kalastuslain 54 §:n mukaista lupaa kalatalousviranomaiselta. Yksityisestä luonnonsuojelualueesta ei tule tehdä keinoa, jolla kielletään yleiskalastusoikeuksia. Kalatalousviranomainen tekee yleiskalastusoikeuksiin liittyvät päätöksensä laajan kuulemisen perusteella ja on vaarana, että kielteisen päätöksen saaneet pyrkivät yksityisen luonnonsuojelualueen perustamalla samaan tahtomansa kalastuskiellon hyväksyttyä. Kalatalousviranomaiselle ja kalastuksen valvonnalle syntyy mahdoton tilanne, jos tosiasiallisesti saman tyyppisiä kieltoja voidaan tehdä kahdessa eri viranomaisprosessissa. Lisäksi kalastajan oikeusturvan vuoksi hänen tulee saada ennakolta tietää missä saa kalastaa ja missä ei. Kalataloushallinto on perustanut kalastusrajoitus.fi –palvelun (kalastuslaki 94 § kohta 8), josta kalastusrajoitukset ovat löydettävissä. Lisäksi alueille, joilla viehekalastus on kiellettyä, ei palauteta kalastonhoitomaksuista kalastuslain 82 ja 83 §:n mukaisesti korvausvaroja. Kalatalousviranomainen on vastuussa varojen palauttamisesta, joten sen on tiedettävä alueensa yleiskalastuskiellot.

Itä-Suomen yliopisto, Metsätieteiden osasto: 20 vuoden rajaus vaikuttaa tarpeettomalta, ja maksimiaika tulisi voida olla esimerkiksi 50 vuotta.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, kalatalousviranomainen: Pykälää tai sen perusteluja tulisi täsmentää siten, että kalastuslain 7 §:n mukaisia yleiskalastusoikeuksia ei voida kieltää sopimusalueella. Edellä mainittua kieltoa tulisi alueen perustajan hakea kalastuslain 54 §:n mukaista lupaa. Sopimuksen ei tule mahdollistaa yleiskalastusoikeuksien kieltämistä tai rajoittamista. Kalatalousviranomainen tekee yleiskalastusoikeuksiin liittyvät päätöksensä laajan kuulemisen perusteella ja on vaarana, että kielteisen päätöksen saaneet pyrkivät sopimalla alueen rahoittamisesta saamaan tahtomansa kalastuskiellon hyväksyttyä kalastuslain ulkopuolisessa menettelyssä.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, kalatalousviranomainen: Pykälään tulee lisätä täsmennys, että kalastuslain 7 § mukaisia yleiskalastusoikeuksia ei voida kieltää 49 § mukaisella sopimuksella. Yleiskalastusoikeuksia voidaan rajoittaa vain kalastuslain perusteella. Kalatalousviranomainen voi päätöksellään rajoittaa yleiskalastusoikeuksia, jos se on tarpeen. Ei ole perusteltua säätää päällekkäistä tapaa kieltää kalastuslain 7 § mukainen kalastus sopimusmenettelyn avulla.

Metsähallitus: Kuinka yleiskalastusoikeudet huomioidaan yksityisten suojelualueiden järjestelyissä? Mahdollinen kalastuslain 7 §:n mukaisten yleiskalastuksen rajoittaminen tulisi toteutua kalastuslain 54 §:n mukaisesti (päätös kalatalousviranomaiselta). Sopimusten ja päätösten ei tulisi olla ristiriidassa kalastuslain ja kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmien kanssa.

Luonnonsuojeluliitto Tapiola ry: Määräaikaisista rauhoituksista pitää luopua, ellei sille ole olemassa erityistä lajistollista perustetta (esim. refuugio). Suojelusta ei tule maksaa, ellei suojelu ole pysyvää. Lyhytaikaisilla (20v) rauhoituksilla maanomistaja pystyy ”rahastamaan” valtiota näennäisestä suojelusta ja päättämään suojelunsa avohakkuuseen. Monimuotoisuuden kannalta pitkän aikavälin hyödyt jäävät saavuttamatta.

Suomen luonnonsuojeluliiton Kymenlaakson piiri ry: 49 §: Perustettaessa määräaikainen metsiensuojelualue, tulisi pykälän suhdetta metsälakiin selkeyttää.

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry esittää, ettei pykälän 48 tavoin tälläkään pykälällä voi sopimusmenettelyllä suoraan kieltää yleiskalastusoikeuksia ilman kalatalousviranomaisen osallistamista sekä toimimista kalastuslain 54 (ja 53) pykälän mukaan.

50 § Kansallispuistojen ja luonnonpuistojen rauhoitussäännökset

Maa- ja metsätalousministeriö vastustaa lähtökohtaista metsästyskieltoa luonnonsuojelualueilla. Pykälään esitetään otettavaksi perussäännökset kansallispuistojen ja luonnonpuistojen rauhoitussäännöksistä. Kun kansallispuistot ja vähintään 1000 hehtaarin luonnonpuistot perustettaisiin lailla, perustamislakiin otettavilla säännöksillä voidaan poiketa LSL:n säännöksistä. Kansallispuistojen ja luonnonpuistojen rauhoitussääntely kuitenkin toimii pohjana muiden luonnonsuojelualueiden rauhoitussäännöksille, koska muiden valtion luonnonsuojelualueiden rauhoitussäännöksiä koskevassa ehdotetussa 53 §:ssä viitataan kansallispuistoja ja luonnonpuistoja koskeviin säännöksiin.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että ehdotettu kielto (50.1. § 5) kohta) pyydystää, tappaa tai hätyyttää luonnonvaraisia selkärankaisia eläimiä ja siten harjoittaa metsästystä on liian kategorinen ja tiukka. Jos metsästys voidaan toteuttaa kävijäturvallisuutta ja luonnonarvoja vaarantamatta, metsästyksen tulee lähtökohtaisesti olla luonnonsuojelualueella mahdollista Metsähallituksen luvalla. Metsähallitus kykenee harkitsemaan missä, miten ajallisesti ja alueellisesti rajattuna ja millaisin esim. välinerajoittein metsästys kansallispuistoissa ja luonnonpuistoissa samoin kuin muilla valtion luonnonsuojelualueilla voidaan toteuttaa.

Itä-Suomen yliopisto, Metsätieteiden osasto: Laissa on pääosin asianmukaisesti turvattu tieteellisen toiminnan luvanvarainen mahdollisuus myös suojelualueilla. Pidämme tätä lain muotoilua tarpeellisena. Laissa on syytä huomioida myös monimuotoisuusarvojen parantamiseen tähtäävän kokeellisen ekologisen tutkimuksen mahdollistaminen.

Pykälässä 50 § kohdassa 5 todetaan, että on kiellettyä pyydystää, tappaa tai hätyyttää luonnonvaraisia selkärankaisia eläimiä tai hävittää niiden pesiä eikä pyydystää tai kerätä selkärangattomia eläimiä. Tämä on ristiriidassa poikkeusten ja vapaan kalastusoikeuden kanssa, joten selkärankaisten eläinten kohdalla olisi syytä tarkentaa, että tämä ei koske kaloja. Kuitenkin on kyseenalaista, miksi kaloja tulisi saada vapaasti ja rajoittamattomasti pyytää tiukan suojelun alueilta.

Metsähallitus pitää perustamistarkoituksen lisäystä pykälän 1 momentin 6 kohtaan pitää erittäin hyvänä ja tarpeellisena muutoksena, joka mahdollistaa aiempaa paremmin esimerkiksi puuttuminen kansallispuistojen muita kävijöitä häiritsevään toimintaan. Metsähallitus pitää myös hyvänä pykälän perusteluihin tehtyä täydennystä, jossa tarkennetaan 1 momentin 1 kohdan tarkoittamien rakennusten ja rakennelmien määritelmää.

BirdLife Suomi ry: 50 §, 53 § ja 54 §: kaikkiin olisi hyvä lisätä tyhjentävä mainta vieraslajien istutuksen ja siirron kiellosta. 50 ja 51 §: sienien ottaminen ja vahingoittaminen on kiellettyä lukuun ottamatta hyötysieniä. Hyötysieni on käsitteenä epäselvä ja usein ”hyötysienen” erottaminen vastaavan näköisistä muista lajeista vaatii sienen poimimisen eli vahingoittamisen. Tämän vuoksi riski tahattomasta lain rikkomisesta on suuri. Toisaalta myös muiden kuin “oletettujen hyötysienten” ottaminen ja vahingoittaminen on epätodennäköistä. Luonnos vaatii tältä osin selkeyttämistä.

Kansalaisten kaivosvaltuuskunta: Lisätään kielto 50 §:n kohtaan 6) harjoittaa maa- tai kallioperäkairausta tai muuta haitallisia mineraaleja vapauttavaa toimintaa ja/tai eliöitä häiritsevää meluavaa koneellista toimintaa eikä. Poistetaan Metsähallituksen lupa poikkeuslupien myöntämiseen.

Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri ry: 50 § on sinänsä hyvä. Siinä ehkä voisi korostaa enemmän kansallispuiston tai luonnonpuiston tarvitsevan myös tietyn suoja-alueen. Ihan kiinni kansallispuistoa tai luonnonpuistoa ei voi olla sorakuoppaa tai kaivosta melun, pölyn ja pohjavesien virtauksen tähden. Suoja-alueen leveystarvetta voisi miettiä.

Saimaa ilman kaivoksia ry: Saimaa ilman kaivoksia ry ehdottaa, että luonnonsuojelulailla suojellaan myös kokonaisia ekosysteemejä, kuten tärkeimpiä vesiekosysteemejä. Pitää tärkeänä, että 50 §:n rauhoitussäännökset kattavat kaikki luonnonsuojelualueet kansallis- ja luonnonpuistojen lisäksi, myös valtion ja yksityismailla sijaitsevat ja niille luonnonsuojelulailla perustetut muut luonnonsuojelualueet, sekä Natura 2000 alueet.

Suomen luonnonsuojeluliitto ry: 50 §:n kiellon ottaa maa-aineksia tai kaivoskivennäisiä tulee sisältää koelouhinnat ja näytteenotot.

Nordic Wildlife Care: Luonnonsuojelualueiden kehittämistä, paitsi luontotyyppien säilyttämisen, myös luonnonvaraisten eläinten osalta tulee lisätä. Näillä alueilla kaikenlainen metsästys tulee ehdottomasti kieltää myös paikallisilta asukkailta. Eläinten ruokinta, alueilla ja niiden läheisyydessä metsästyksen valokuvaamisen tai myyn syyn perusteella, tulee kieltää.

Suomen Metsästäjäliitto ry: Esitys: Rauhoitussäännöksiä tarkistettava määräajoin vastaamaan muuttuvia olosuhteita. Perustelut: Rauhoitussäännöksiä tulisi tarkistaa aika-ajoin. Usein käy niin, että paikalliset heräävät aiheutuneisiin esteisiin vasta luonnonsuojelualueen perustamisen jälkeen, kun konkreettiset muutokset tulevat näkyviksi. Lisäksi luonto, lajisto ja populaatiokoot muuttuvat. Siksi olisi syytä tarkastaa rauhoitussäännökset ensin kolmen vuoden kuluttua perustamisesta, sitten 10 vuoden ja myöhemmin 10 tai 20 vuoden välein, jotta rauhoitussäännökset vastaisivat tarkoitustaan joko poistamalla turhaksi tai haitalliseksi havaittu rajoitus tai lisäämällä rajoitus, jolle on tullut ennalta arvaamaton perusteltu tarve.

51 § Poikkeukset kansallispuistojen ja luonnonpuistojen rauhoitussäännöksistä

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että ehdotetun 1 momentin 10 kohdassa metsäkauriista tulee käyttää metsästyslainsäädännön mukaista nimeä valkohäntäpeura. Pykälän 2 momenttiin ehdotetut muutokset minkin ja supikoiran pyydystämisestä ja tappamisesta, haavoittuneen riistaeläimen lopettamisesta ja kuolleen riistaeläimen haltuunotosta alueen ulkopuolella tapahtuvaan metsästykseen liittyvässä tilanteessa ilman erillistä lupaa, ovat kannatettavia.

Maa- ja metsätalousministeriö edellyttää, että pykälän 3 momentti muotoillaan uudelleen niin, että säännöksessä todetaan kasvintuhoojat ilman viittausta EU-asetukseen, seuraavasti: Luonnonsuojelualueella saadaan tilanteen niin vaatiessa ryhtyä pelastustoiminnan, rajavalvonnan ja ihmisiin tai ~~eläimiin tarttuvien tautien tai Euroopan unionin kasvinterveysasetuksessa ((EU)2016/2031) tarkoitettujen unionikaranteenituhoojien~~ kasvintuhoojien torjunnan taikka eläinsuojelun edellyttämiin välttämättömiin toimenpiteisiin sekä kaataa naapurikiinteistölle ilmeistä vaaraa aiheuttavan puun. Toimenpiteet tulee toteuttaa siten, ettei niillä aiheuteta alueen perustamistarkoitukselle suurempaa haittaa, kuin on välttämätöntä. Metsähallitus voi antaa pyynnöstä virka-apua valtion viranomaiselle tässä momentissa tarkoitetun kasvintuhoojien torjuntavelvollisuuden toteuttamiseksi.

Lausuntoluonnoksen muotoilu jättää paljon vaarallisia kasvintuhoojia toimimismahdollisuuksien ulkopuolelle. Suoja-aluetuhoojat, hätätoimenpidepäätöstuhoojat, vielä listaamattomat mutta karanteenituhoojiksi arvioitavat ja kasvinterveyslain 5 §:n mukaiset tuhoojat eivät saa jäädä toimenpiteiden ulkopuolelle. Luonnonsuojelualueella tulee olla mahdollisuus ryhtyä kaikkien kasvintuhoojien torjumiseksi tarvittaviin välttämättömiin toimenpiteisiin. ”Kasvintuhoojat” ovat käsitteenä linjassa ”Ihmisiin ja eläimiin tarttuvien tautien” ja ”eläinsuojelun” kanssa, joten käsitteitä pitäisi käyttää loogisesti samalla tavalla ja yhdenmukaisesti. Lisäksi tulee huomata, että jos kasvintuhoojia ei torjuttaisi, koko luonnonsuojelualue voi menettää merkityksensä kasvintuhoojien seurauksena. Jos tuhooja leviää luonnonsuojelualueelta talousmetsäalueelle, vahingot ja menetykset voivat olla mittavia.

Tässä yhteydessä on todettava, että metsätuhojen torjunnasta annettua lakia (1087/2013) ei sovelleta luonnonsuojelualueella. Metsätuhojen torjunnasta annetun lain soveltamisalaan kuuluvia metsätuhoja aiheuttavien tuhohyönteisten (lähinnä kaarnakuoriainen ja pystynävertäjä) tuhojen osalta asia on ratkaistu siten, että luonnonsuojelualueelta ja muulta metsätuholain 21 §:ssä tarkoitetulta alueelta todennäköisesti levinneiden metsätuhojen aiheuttamat vahingot korvataan valtion varoista.

Puolustusministeriö ehdottaa, että pykälän 3 momenttiin lisättäisiin maanpuolustus syyksi ryhtyä tilanteen niin vaatiessa välttämättömiin toimenpiteisiin luonnonsuojelualueella. Tällöin puolustusvoimia koskeva sääntely olisi yhteismitallista pykälässä jo mainittujen pelastustoiminnan ja rajavalvonnan suhteen. Tämä mahdollistaisi vähäisemmän puuttumisen ennen valmiuslain (1552/2011) soveltamistarvetta.

Sisäministeriö kannattaa 51 § kirjaamista lakiin kannatettavana. Lisäksi sisäministeriö toteaa, että Rajavartiolaitoksella on tutka- ja kameramastoja, partiotukikohtia ja valvontatorneja kansallis- ja luonnonpuistojen alueella. Luonnostellun 51 §:n mukaisissa poikkeuksissa ei oteta huomioon raja- ja meriturvallisuuteen tai alueellisen koskemattomuuden valvontaan ja torjuntaan apuna käytettävien rakennusten, rakenteiden ja teknisten laitteiden sijoittamista, rakentamista tai kunnostamista eikä niiden edellyttämiä vähäisiä raivauksia. Sisäministeriö toteaa, ettei tarve tällaiseen toimintaan tule poistumaan tulevaisuudessa.

Sisäministeriö katsoo, että edellä mainittu kokonaisuus tulisi huomioida uudessa 51 §:ssä tai ainakin sitä koskevissa perusteluissa. Luonnostellun 51 §:n 1 momentissa olevaan luetteloon voisi lisätä kohdan, jonka mukaan kansallispuistossa ja luonnonpuistossa saa rakentaa, kunnostaa ja hoitaa raja- ja meriturvallisuuteen tai alueellisen koskemattomuuden valvontaan käytettäviä välttämättömiä rakennuksia, rakennelmia ja polkuja sekä tehdä näihin liittyviä vähäisiä turvalaitteiden edellyttämiä raivauksia.

Lapin liitto: 51 §. Voimassa olevassa luonnonsuojelulaissa (15 §) oli luvalla mahdollisuus tehdä geologisia tutkimuksia ja etsiä malmeja, nyt uudessa laissa on mahdollista tehdä geologisia tutkimuksia. Perusteluista: Geologisella tutkimuksella tarkoitettaisiin sellaista tieteellistä tutkimusta ja kartoittamista, joka ei liittyisi elinkeinonharjoittamisena pidettävään malminetsintään tai muuhun kaivostoiminnan valmisteluun.

Perusteluiden s. 253 mukaan: ”Elinkeinovapauden osalta on lisäksi syytä nostaa esiin ehdotettu muutos malmin etsinnän edellytyksiin luonnonsuojelualueilla. Voimassa olevassa laissa alueen hallinnasta vastaava viranomainen (Metsähallitus) voi myöntää luvan malmisetsintään luonnonsuojelualuilla, mutta tämä mahdollisuus ehdotetaan poistettavaksi. Sen seurauksena malmin etsintään ei voisi jatkossa enää myöntää luonnonsuojelualueilla lupaa. Tämä rajaisi malminetsintään liittyvää toimintaa luonnonsuojelualueilla. Rajoituksen tosiasiallinen merkitys elinkeinotoiminnalle olisi kuitenkin todennäköisesti varsin pieni, koska kyse olisi ainoastaan luonnonsuojelualueista, ja muilla alueilla toiminnan edellytyksiin ei puututtaisi”.
Lapin liitto näkee esitetyn kaltaisen malminetsinnän rajoittamisen merkittävänä elinkeinotoiminnan rajoittamisena. Lapin pinta-alasta on n. kolmannes luonnonsuojelualueita. Ilmastonmuutos tulee perustelujen mukaan heikentämään luonnon monimuotoisuutta erityisesti Lapissa eli tarkoittanee nykyisten suojelualueiden arvojen heikentymistä ja mahdollisesti arvojen kasvua luonnonsuojelualueiden ulkopuolella, jolloin säädösluonnoksen tulisi pystyä elämään ajassa ja tukea luonnon monimuotoisuutta siellä missä sitä on ja mahdollistaa poistuvien arvojen alueilla muuta alueidenkäyttöä, joka voi liittyä ilmastonmuutoksen hillintään esim. akkuklusterissa.

Helsingin yliopisto, Helsingin yliopiston rehtori: Suojelualueilla metsästyksen pitäisi olla lähtökohtaisesti tilannekohtaista. Siinä missä kansallispuistoissa hirven ja valkohäntäkauriin ajo voi olla perusteltua, etenkin pienemmissä muissa luonnonsuojelualueissa metsästyksen aiheuttama häiriö muille lajeille on merkittävästi suurempi. Metsästyslaissa puhutaan yhä lajista valkohäntäpeura - lajinimi pitäisi yhdenmukaistaa läpi lainsäädännön. Ehdotamme, että 51 §: 6) poronhoito ja 10) hirven ja valkohäntäkauriin ajo siirretään 52 §:ään eli lähtökohtaisesti luvanvaraisiksi eikä erikseen asetuksilla tai järjestyssäännöillä kiellettäviksi.

Itä-Suomen yliopisto, Metsätieteiden osasto: Pykälän 51 § kohdan 4 hyötysienen määrittely on epäselvä. Kohdassa on tarkennettava, koskeeko poikkeus esim. kauppasieniä, yleisesti syötäviä sieniä vai käyttäjän kannalta käyttökelpoisia sieniä.

51 § kohdan 5 yleiskalastusoikeuksien mukainen eli rajoittamaton kalastus ei ole yhteensopiva aluesuojelun tavoitteiden kanssa. Jos Suomessa ei ole ollenkaan kalastamattomia vesiä, ei esimerkiksi tutkimuksen keinoin koskaan voida selvittää kalastuksen vaikutuksia kontrollivesien puuttuessa. Olisi parempi, jos kalastus olisi lähtökohtaisesti kiellettyä, mutta voitaisiin avata yleiskalastusoikeuksien tarkoittamalla tavalla erikseen, esimerkiksi kansallispuistojen säännöissä määritellyissä vesissä. Tämä edellyttäisi muutosta myös kalastuslakiin. 51 § kohta 5 mahdollistaa kalastamisen, mutta kohdassa ei määritellä, voidaanko suojelualueen sisällä suorittaa kalastonhoitotoimia, kuten kotoperäisten kalalajien istutuksia tai muita kalastonhoitotoimia. Istutustoiminnan määrittely on oleellista esimerkiksi Hossan kansallispuistossa tapahtuvan kalastamisen järjestämiseksi.

51 § kohdan 11 osalta on epäselvää, voidaanko haavoittunutta riistaeläintä etsiä myös tiukkojen liikkumisrajoitusten mukaisilta alueilta ja tuleeko ilmoitus Metsähallitukselle tehdä ennen liikkumista, liikkumisen aikana vai välittömästi sen jälkeen. ”Viipymättä” on epätarkka ja altis subjektiivisille tulkinnoille.

Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS kannattaa haitallisten vieraslajien, kuten minkin ja supikoiran torjunnan mahdollistamista luonnonsuojelualueilla. Luomuksen ylläpitämä Lajitietokeskus ylläpitää myös vieraslajiportaalia, jonka avulla voidaan dokumentoida ja tarkastella vieraslajien esiintymistä ja torjuntatoimien onnistumista.

Luontopaneeli pitää hyvänä, että laista on poistettu kohta “tehdä geologisia tutkimuksia ja etsiä malmeja“, ja että hallituksen esityksen perusteella tavoitteena on kieltää malmin etsintä suojelualueilla. Kaivostoiminta tulee rajata suojelualueiden ulkopuolelle ja geologiset tutkimuksetkin tulee olla selvyyden vuoksi luvanvaraisia kuten 52§:ssä todetaan.

51 §:n 1 momentin 10 kohta: Luontopaneeli katsoo että, valkohäntäkauriin lisääminen lakiin on tärkeä. Koska valkohäntäkauris on vieraslaji, sillä voi olla merkitystä suojelualueiden kasvillisuuteen. Luontopaneeli kannattaa haitallisten vieraslajien, kuten minkin ja supikoiran torjunnan mahdollistamista luonnonsuojelualueilla.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Kannattaa kävijäturvallisuutta ja vieraslajien metsästystä koskevia lisäyksiä. ELY-keskus näkee ongelman rinnastettaessa kansallispuistojen ja luonnonpuistojen rauhoitussäännökset sekä poikkeamat niistä. Luonnonpuistoissa kielletään lakiehdotuksen 57 §:n nojalla kulku muilla kuin erikseen osoitetuilla teillä,

poluilla ja alueilla. Kuitenkin lakiehdotuksen 51 §:n muotoilu sallii hirven ja valkohäntäkauriin ajamisen myös luonnonpuistoissa. Tämä saattaa vaarantaa luonnonpuiston 46 §:ssä määritettyä merkitystä luonnonmukaisen kehityksen ja tieteellisen tutkimuksen osalta.

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Vaikka pykälä otsikkonsa mukaan koskee vain kansallispuistoja ja luonnonpuistoja, sen 2 ja 3 momentti koskevat sanamuotonsa mukaan kuitenkin *luonnonsuojelualueita*. Luonnonsuojelualueita ovat kansallispuistojen ja luonnonpuistojen ohella lisäksi muut valtion luonnonsuojelualueet ja yksityiset luonnonsuojelualueet (44 §). Pykälän otsikon ja sisällön tulisi vastata toisiaan.

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Otsikon mukaan kyse on poikkeuksista kansallispuistojen ja luonnonpuistojen rauhoitussäännöksistä. Pykälän 2 ja 3 momentti alkavat sanalla "Luonnonsuojelualueella", joita ovat ehdotuksen 44 §:n 1 momentin mukaan kuitenkin myös valtion muut luonnonsuojelualueet (3. kohta) ja yksityiset luonnonsuojelualueet (4. kohta). Kohdassa 10 tulisi käyttää termiä valkohäntäpeura, kuten metsästyslain 5 §:ssä on käytetty.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Lakiehdotuksen 51 ja 53 §:ssä vaikuttaa olevan epäjohdonmukaisuutta 44 §:n 1 momentissa lueteltuja luonnonsuojelualueita koskevien käsitteiden käytössä. 51 § koskee pykälän otsikon mukaan poikkeuksia kansallispuistojen ja luonnonpuistojen rauhoitussäännöksistä. 2 ja 3 momentissa käytetään kuitenkin sanamuotoa ”luonnonsuojelualueilla saadaan…”, mikä jättää tulkinnanvaraiseksi sen, tarkoitetaanko sillä pelkästään otsikossa mainittuja kansallis- ja luonnonpuistoja vai myös muita valtion luonnonsuojelualueita ja yksityisiä luonnonsuojelualueita. 53 §:n 1 momentin viittaussäännöksen mukaan 51 §:ää sovelletaan myös muuhun luonnonsuojelualueeseen, millä 53 §:n otsikon perusteella lienee ollut tarkoitus viitata muuhun valtion luonnonsuojelualueeseen, jolloin yksityinen luonnonsuojelualue ilmeisesti jäisi 51 §:n soveltamisalan ulkopuolelle.

Lakiehdotuksen 53 §:n 1 momentin viittaussäännöksen ja 51 §:n 2 momentin perusteella muilla valtion luonnonsuojelualueilla siis saadaan suoraan luonnonsuojelulain nojalla torjua tai poistaa sellaisia kasvilajeja, jotka ovat vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annetussa laissa (1709/2015) tarkoitettuja tai haitallisia vieraslajeja (esim. jättiputki, jättipalsami, kurtturuusu ja komealupiini) sekä poistaa (pyydystää ja tappaa) minkkejä ja supikoiria ilman erillistä lupamenettelyä. Uudenmaan ELY-keskus ehdottaa, että ilman lupaa poistettaviin haitallisiin vieraslajeihin lisättäisiin espanjansiruetana. Haitallisten vieraslajien torjuntaa helpottava säännös tulisi lisätä koskemaan myös yksityisiä luonnonsuojelualueita. Lupamenettelystä voitaisiin tällöin luopua, mutta ilmoitusmenettely lienee kuitenkin tarpeen seurannan takia ja tarvittaessa myös lajinmäärityksen oikeellisuuden varmistamiseksi.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: 11) kohdassa on ristiriitaisuus suhteessa säännöksen perusteluihin. Tulisikin tarkentaa, tarkoitetaanko ko. kohdassa yksinomaan riistaeläintä kuten perustelut antavat ymmärtää tai muitakin haavoittuneita eläimiä.

Metsähallitus: Pykälän sisältämä sallittujen poikkeusten luettelo on pitkälti ennallaan, mutta sitä on tarkennettu joiltakin osin. Nämä muutokset ovat suojelualueiden hoidon kannalta hyviä ja perusteltuja. Samoin pykälän 2 momenttiin tehty täydennys, joka mahdollistaa naapurikiinteistölle haittaa aiheuttavan puun kaatamisen, on pieni, mutta etenkin eteläisen Suomen suojelualueilla käytännön toimintaa helpottava muutos.

Metsähallitus pitää hyvänä pykälän 1 momentin 7 kohtaan ”käyttää ja kunnostaa alueella olevia teitä, yhdyskuntateknisiä rakenteita sekä näihin liittyviä laitteita” tehtyä yhdyskuntateknisiä rakenteita koskevaa tarkennusta. Pykälään tulisi kuitenkin sisällyttää myös oikeus rakentaa välttämättömiä yhdyskuntateknisiä rakenteita olemassa olevien johtokäytävien tai johdinalueiden yhteyteen. Tällainen tarve liittyy usein esimerkiksi valokuitu- tai muiden kaapelien sijoittamiseen olemassa olevien kaapelien yhteyteen, jolloin toimenpide on mahdollista toteuttaa jo aiemmin infrastruktuurin ylläpitoon varatulla alueella. Tällöin toimenpiteen voisi tulkita myös suoraan lain 50 §:n nojalla sallituksi, mutta selvyyden vuoksi uuden rakenteen sijoittaminen olisi tarpeen mainita säännöksessä erikseen. Metsähallitus esittää, että 1 momentin 7 kohtaa täydennetään muotoon: ”käyttää ja kunnostaa alueella olemassa olevia teitä, yhdyskuntateknisiä rakenteita ja näihin liittyviä laitteita sekä rakentaa välttämättömiä yhdyskuntateknisiä rakenteita olemassa olevien johtokäytävien ja johdinalueiden yhteyteen edellyttäen, että tämä ei lisää johtokäytävästä tai johdinalueesta aiheutuvia luontovaikutuksia”. Lisäksi Metsähallitus esittää lain säädöskohtaisiin perusteluihin selkeyden vuoksi lisättäväksi tien kunnossapito - termin sisällön tarkennuksen eli, että tien kunnossapidolla tarkoitetaan niitä korjausja hoitotoimenpiteitä, jotka ovat tarpeen alueella olemassa olevan tien pitämiseksi sen tarkoitusta vastaavassa kunnossa. Metsähallitus pitää erittäin tarpeellisina 1 momentin 10 ja 11 kohtiin sekä 2 momenttiin tehtyjä hirven ja valkohäntäkauriin ajoon, haitallisten vieraslajien pyyntiin ja luonnonsuojelualueelle kaatuneen riistaeläimen haltuunottoon sekä haavoittuneen riistaeläimen jäljittämiseen liittyviä muutoksia.

Metsähallitus näkee 51 §:n pykälän sisällön edelleen ongelmallisena siltä osin, että säännöksen nykyisestä muotoilusta ei käy ilmi, kenellä on toimivalta valtion luonnonsuojelualueilla toteuttaa säännöksessä kuvattuja toimenpiteitä. Osa nykyisen 14.1 §:n kohdissa säännellyistä toimenpiteistä on sallittu alueen haltijalle tai tämän toimesta tai suostumuksella toimivalle (esim. rakennusten rakentaminen), osa taas on sallittu yleisesti jokamiehenoikeutena (esim. marjastus), ja osa liittyy muiden lakien nojalla sallittuihin toimiin (esim. poronhoito) tai viranomaistoimintaan (esim. maanmittaustyöt). Sääntely ei ole tältä osin selkeää. Tämän vuoksi Metsähallitus esittää, että pykälässä sallitut poikkeukset erotettaisiin selvyyden vuoksi eri momentteihin sen mukaan, onko toiminta sallittua luonnonsuojelualueen haltijan toimesta tai suostumuksella (kuten rakennusten, rakennelmien tai polkujen rakentaminen) vai ilman luonnonsuojelualueen haltijan nimenomaista suostumusta (kuten marjastus ja sienestys). Mikäli toimivaltaa ei tarkenneta suoraan pykälän muotoiluihin, asiaa voisi vaihtoehtoisesti selventää myös pykälän perusteluihin. Metsähallitus ehdottaa lisäksi, että tässä pykälässä lueteltaisiin sallittuina toimenpiteinä ehdotuksessa jo mainittujen lisäksi seuraavat, lausuttavana olevassa lakiesityksessä 52 §:ään sisältyvät toimet: - pyydystää tai tappaa eläimiä, kerätä sieniä ja kasveja tai niiden osia, eläinten pesiä ja kivennäisnäytteitä tutkimusta tai muuta tieteellistä tarkoitusta tai opetusta varten; - kalastaa muutoinkin kuin kalastuslain 7 §:ssä tarkoitetulla tavalla; ja - rakentaa poronhoitoon liittyviä rakennuksia ja rakennelmia.

Ruokavirasto: Merkittäviä kasvintuhoojia on voitava torjua myös luonnonsuojelualueella, sekä itse luonnonsuojelualueen että ympäröivien alueiden säilyttämiseksi. Pykälän 3. momentin mukaan luonnonsuojelualueella saadaan tilanteen niin vaatiessa ryhtyä Euroopan unionin kasvinterveysasetuksessa ((EU) 2016/2031) tarkoitettujen unionikaranteenituhoojien torjunnan edellyttämiin välttämättömiin toimenpiteisiin. Kasvinterveysasetuksen mukaan viranomaisen on kuitenkin ryhdyttävä toimenpiteisiin myös muiden kuin unionikaranteenituhoojien suhteen. Toimenpiteisiin on aina ryhdyttävä myös silloin kun havaitaan suoja-aluekaranteenituhoojaa (Suomessa esim. tulipolte) tai tuhoojaa, jolle on asetettu unionin toimenpiteitä artiklan 30 mukaisesti. Toimenpiteisiin on myös ryhdyttävä, mikäli jäsenvaltion alueella havaitaan tuhoojaa, joka alustavan arvion mukaan voisi täyttää unionikaranteenituhoojan määritelmän (artikla 29). Kansallisessa kasvinterveyslaissa on lisäksi säädetty, että myös muiden, Suomessa pysyvästi esiintymättömien, tuhoojien suhteen voi ryhtyä toimenpiteisiin.

Koska pykälässä käytetty termi ”unionikaranteenituhoojat” ei kata kuin osan tuhoojista, joiden suhteen kasvinterveysviranomaisen on ryhdyttävä toimenpiteisiin, ehdottaa Ruokavirasto 51 § 3 momentin muotoiluksi yleisempää sanamuotoa: Luonnonsuojelualueella saadaan tilanteen niin vaatiessa ryhtyä pelastustoiminnan, rajavalvonnan ja ihmisiin tai eläimiin tarttuvien tautien tai kasvintuhoojien torjunnan taikka eläinsuojelun edellyttämiin välttämättömiin toimenpiteisiin sekä kaataa naapurikiinteistölle ilmeistä vaaraa aiheuttavan puun.

Myös eläintautien torjunnassa Metsähallituksen virka-apu voisi omalla asiantuntemuksellaan ja osaamisellaan edistää eläintaudinpurkauksen hoitoa, esim. tilanteessa, jossa luonnonvaraisissa villisioissa todettaisiin afrikkalaista sikaruttoa. Ruokavirasto esittää 3. momentin lopun muotoiluksi seuraavaa: Metsähallitus voi antaa pyynnöstä virka-apua valtion viranomaiselle tässä momentissa tarkoitettujen eläimiin tarttuvien tautien sekä kasvintuhoojien torjuntavelvollisuuden toteuttamiseksi.

Sámi Árvvut rs: Yhdistys kannattaa haitallisten vieraslajien, kuten minkin ja supikoiran torjunnan mahdollistamista luonnonsuojelualueilla.

MTK ry: kannattaa sitä, että minkin ja supikoiran pyydystäminen ja tappaminen, hirven ja valkohäntäkauriin ajo, haavoittuneen riistaeläimen lopettaminen sekä kuolleen riistaeläimen haltuunotto alueen ulkopuolella tapahtuvaan metsästykseen liittyvässä tilanteessa sallittaisiin ilman Metsähallituksen poikkeuslupaa. MTK ry pitää tärkeänä, että metsästykseen liittyvät toiminnot pystytään suorittamaan sujuvasti ja että metsästystä ei suojelualueisiin liittyvillä rajoituksilla aiheettomasti vaikeuteta tai estetä. Hirvieläinkantojen tehokas hallinta on välttämätöntä liikenneturvallisuuden sekä maa- ja metsätaloudelle aiheutuvien vahinkojen näkökulmasta. Metsästyksellä voidaan myös edistää suojelutavoitteiden saavuttamista ja turvata luontoarvoja, sillä ylitiheät hirvieläinten kannat voivat vaikeuttaa esimerkiksi lehtipuiden uudistumista. Metsästyksellä voidaan vähentää myös vieraslajeihin liittyviä ongelmia.

MTK ry pitää ehdotukseen liittyvänä puutteena sitä, että villisikaan liittyviä riskejä ja niiden hallinnan tarvetta ei ole tunnistettu. Asiaan on kiinnitettävä jatkovalmistelussa huomiota ja että ehdotusta tältä osin täydennettävä.

SLC rf: Fungerande jaktverksamhet stöder naturskyddsvärden. Således stöder SLC rf förslagen gallonde jakt av mårdhund, mink, dig och vitsvanshjort på skyddsområden.

Suomen luonnonsuojeluliiton Kymenlaakson piiri ry: 51 §: Maininta kohdassa 11) ”--- sekä kaataa naapurikiinteistölle ilmeistä vaaraa aiheuttavan puun.” tulee poistaa tai täsmentää sitä koskemaan vain Metsähallituksen hallinnassa olevia alueita.

Animalia ry: Katsomme, että metsästys kansallispuistoissa ja luonnonpuistoissa tulisi kieltää yksiselitteisesti. Laista tulisi siis poistaa mahdollisuus hirvien ja valkohäntäkauriiden ajamiseen näillä alueilla, sekä muut poikkeukset, jotka mahdollistavat metsästyksen kansallispuistoissa ja luonnonpuistoissa. Kansallispuiston tulee olla turvapaikka kaikille eläimille.

Eläinvihreät ry: Hirven ja valkohäntäkauriin ajoa luonnonsuojelualueella ei tulisi sallia ainakaan automaattisesti. Ehtona luonnonsuojelualueella tapahtuvalle metsästykselle, vieraslajipyynnille ja eläinten tappamiselle on oltava sitoutuminen vastuullisiin metsästyskäytäntöihin, jotka ylittävät selvästi nyt metsästyslaissa esitetyn minimin.

SEY Suomen eläinsuojelu ry: Ehdotukset, joilla helpotetaan vieraslajien poistamista sekä tehdään lievennyksiä luonnonsuojelualueella sallittuun metsästykseen ovat SEYn näkemyksen mukaan vahingollisia eläinten hyvinvoinnin ja koko luonnonsuojelualueen periaatteen kannalta. Ehdotuksessa vaikutukset luonnolle esitetään positiivisessa valossa ja keskitytään ainoastaan edellä mainittujen lajien kantojen vähentämisen tuomille eduille muiden lajien kannalta. Metsästyksen vapauttaminen ja etenkin ajavan koiran käyttäminen luonnonsuojelualueella kyseenalaistaa luonnonsuojelualueen periaatteen, puhumattakaan vapauttamisen eläimille aiheuttamasta uhasta ja tarpeettomasta stressistä ja kärsimyksestä. Jos pyydystäminen ja tappaminen sallitaan suoraan ja kaikkina aikoina, se tarkoittaa käytännössä minkkien kohdalla hetitappavien rautojen lisäämistä luonnonsuojelualueille. Nämä valikoimattomat pyydykset pyytävät myös lintuja sekä muita kuin kohdenisäkkäitä ja aiheuttavat vakavia loukkaantumisia jopa karhuille. Lisäksi supikoirien pyytäminen luonnonsuojelualueella loukkujen tai pysäyttävien ja noutavien koirien avulla häiritsee muiden eläinlajien elinrauhaa merkittävästi.

Suomen Metsästäjäliitto ry: 51.1 § kohta 1) Metsästäjäliitto pitää tärkeänä lisänä kävijäturvallisuutta parantavien rakennelmien rakentamisen ja kunnostamisen sallimista. Tähän kuuluu myös metsästystornien kunnostaminen silloin, kun alueella metsästys on sallittu. Metsästystornien olemassaolo ja kunnostaminen lisäävät kävijäturvallisuutta pienentämällä vaara-aluetta merkittävästi laukauksen suuntautuessa maata kohden paikoilla, joissa luodin kauemmas kulku ei muutoin maaston muotojen vuoksi estyisi. Metsästyskävijöiden ja muiden kävijöiden turvallisuutta edistää lisäksi se, että tornit ovat vastaisuudessa kunnossa ja turvallisia kiivetä.

51.1 kohta 10) Esitys: Ajo sallituksi yleisesti hirvieläimille

Hirven ajo on ollut mahdollista voimassa olevassa laissa. Metsästäjäliitto pitää valkohäntäpeuran lisäämistä ajettaviin lajeihin tärkeänä ja positiivisena asiana.

Perustelut: Koska metsästyslainsäädäntö jo vastaa riistalajien kestävästä käytöstä, vastaisi muuttuviin olosuhteisiin parhaalla tavalla sallia hirvieläinten ajo yleisesti kahden lajin nimeämisen sijaan. Esimerkiksi metsäkauris on jo useilla paikoilla hyvin runsas aiheuttaen vahinkoja paitsi alueiden ulkopuolella, myös niiden sisällä sen kasvistoon. Erityisen herkkiä ympäristöjä ylilaidunnukselle ovat saaristot. Suojelualueet toimivat parhaimmillaan ja pahimmillaan reservaattina. Vaikka muiden hirvieläinten, kuten kuusipeuran ja metsäpeuran määrät eivät aiheuta juuri nyt vastaavia haittoja, tulisi niitäkin voida ajaa. Riistakeskuksen myöntämillä luvilla varmistetaan joka tapauksessa pyynnin kestävyys. Mikäli metsästyksessä on käytössä kaatolupia useille lajeille sekä tarkoitus pyytää myös lupavapaata metsäkaurista, on käytännön metsästyksessä vaikea tietää mikä yksilö tuli kansallispuiston sisältä ajosta ja mikä mahdollisesti kansallispuiston rajan ulkopuolelta passiin. Siten kansallispuiston sisältä ajettaessa joudutaan pidättäytymään muiden hirvieläinten pyynniltä, vaikka ne metsästettäviä olisivatkin.

Lisäksi liitto katsoo, että terminä tulee käyttää valkohäntäkauriin sijaan metsästyslain käyttämää nimitystä valkohäntäpeura, taikka vähintään tarkentaa valkohäntäkauris -nimitystä latinankielisellä nimellä metsästäjän oikeusturvan lisäämiseksi. Koska metsästyslaki ja -lupahallinto eivät tunne sellaista eläintä kuin valkohäntäkauris, jää epävarmaksi, voiko metsästysluvalla, joka on annettu valkohäntäpeuralle, pyytää lainkaan alueella, jonka maanomistaja on antanut luvan jonkin muun nimisen eläimen pyyntiin? Lisäksi nimitys on puhekielessä sekoitettavissa metsäkauriiseen, jos puhutaan kauriista. Liitosta tätä epävirallisen nimityöryhmän nimiehdotusta valkohäntäkauris ei tule käyttää lainsäädännössä yleisesti vakiintuneen ja metsästyslaissa käytetyn nimen sijaan.

51.1 § kohta 11) Muutos sallia eläimen lopettaminen ja saaliin haltuunotto ilmoituksella vähentää paitsi lupabyrokratiaa, myös nopeuttaa eläimen eettiseen lopettamiseen vaadittavia toimenpiteitä ja on siksi erittäin kannatettava.

Lisäksi pykälän sujuvoittaminen haitallisten vieraslajien ja eläinperäisten tautien hallinnan osalta ovat tarpeellisia lisäyksiä.

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry on tyytyväinen, että yleiskalastusoikeuksin tapahtuva kalastus turvataan jatkossakin myös kansallispuistoissa ja luonnonpuistoissa. Pykälän perusteissa olisi hyvä todeta, että, kalastuslaissa (muun muassa pykälät 34, 46, 73 ja 74) määritellään tarkemmin sellaisista suojelualueen sisällä sallituista kalastonhoitotoimista, joiden voidaan katsoa täyttävän ensimmäisen momentin ehdot asianmukaisuudesta perustamistarkoituksen vaarantamattomuudesta.

Ukko-Kolin Ystävät ry, Selkämeren kansallispuiston ystävät ry, Kolin Vaeltajat ry, Arkipelagia-seura ry, Kalevalaisen Kulttuurin liitto ry: 51§ 1 mom kohta 10 ei ole perusteltua pitää yleisenä sääntönä poiketa alueen suojeluperiaatteesta. Metsästys on aina poikkeustapaus, joka vaatii lupamenettelyn. Olisi harkittava metsästyskiellon ulottamista myös muihin luonnonsuojelualueisiin kuin kansallispuistoihin ja luonnonpuistoihin. 52 § 5 mom mukaista oikeutta siirtää saatu lupa kolmannelle ei tule sallia laissa. Uuden toimijan tulee aina hakea lupa omilla edellytyksillään. 58 § on kirjoitettava siten, että hoito- ja käyttösuunnitelmat vahvistaa ympäristöministeriö. Pelkkä lausunnon antamisoikeus ei riitä YMlle suunnittelun laadun ja lakiin perustuvien perustamistarkoitusten toteutumisen valvonnassa.

52 § Luvanvaraiset poikkeukset kansallispuistojen ja luonnonpuistojen rauhoitussäännöksistä

Maa- ja metsätalousministeriö: Pykälän 1 momenttiin tulisi lisätä aiemmassa versiossa ollut kohta 8, jonka mukaan kansallispuistossa ja luonnonpuistossa voidaan sen perustamistarkoitusta vaarantamatta Metsähallituksen luvalla tehdä geologisia tutkimuksia ja etsiä malmeja. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että kaivoslainsäädännön alaan kuuluvat kysymykset tulee ratkaista kaivoslain uudistuksen yhteydessä.

Geologian tutkimuskeskus, johtaja, tieteellinen tutkimus: Kannatamme, että mahdollisuus tehdä geologista tutkimusta säilytetään. Geologinen kartoitus ja kenttätyö pitävät sisällään myös pohjavesiympäristöihin ja maaperän prosesseihin ja muodostumien syntyyn liittyvää luonnontieteellistä tutkimusta ts. niihin geosysteemipalveluihin kohdentuvia tutkimuksia, jotka ovat usein selvästi vaikuttaneet suojeluun asetetun alueen ominaispiirteiden syntyyn. Tämän lisäksi osin tai kokonaan suojelualueiden yli tehtäviä geofysiikan lentomittauksia ei tulisi rajoittaa, koska niillä tutkitaan usein alueellisen mittakaavan rakenteita ja geologisia prosesseja, joiden avulla voidaan lisätä myös ymmärrystä suojeluun asetetun alueen geosysteemipalveluista ja ominaispiirteiden syntyhistoriasta.

Suomen ympäristökeskus SYKE pitää perusteltuna uudistusta, ettei malminetsintään enää voisi saada poikkeuslupaa kansallis- ja luonnonpuistoihin (52 §). Lakiluonnoksen mukaan Metsähallitus voisi kuitenkin antaa luvan geologiseen tutkimukseen suojelualueella, mikäli toiminta ei vaaranna alueen perustamistarkoitusta. Tätä kirjausta olisi hyvä edelleen täsmentää esim. seuraavasti: ”toiminta ei vaaranna alueen perustamistarkoitusta ja se tukee alueen suojelua”, jotta varmistettaisiin, ettei toiminta hallituksen esityksen mukaisesti ”liity elinkeinonharjoittamisena pidettävään malminetsintään”.

Luontopaneeli katsoo, että malminetsintä suojelualueella tulee yksiselitteisesti kieltää kuten vaikuttaa olevan myös hallituksen esityksen perusteluiden tarkoituksena. Tämän lainkohdan voi kuitenkin tulkita ainakin kahdella tavalla, joko geologiseksi perustutkimukseksi ilman pidemmälle ulottuvia tarkoitusperiä, tai geologiseksi tutkimukseksi, joka vastaa malminetsintää ja tähtää kaivostoimintaan. Lisäksi “toiminta” sana on epämääräinen eikä ole selvää viittaako se tutkimukseen toimintana vai tutkimuksen seurauksena mahdollisesti käynnistettävään toimintaan. Luontopaneeli katsoo, että tämä lainkohta on syytä selkiyttää niin, että se on yksiselitteinen ja, että se kieltää malminetsinnän. Luontopaneeli lisäksi huomauttaa, että tilanteessa, jossa GTKn tutkimustoiminta antaa suoraan tietoa kaivannaisvarannoista kaivosyhtiöille nykyinen kirjoitusmuoto voi osoittautua hankalaksi.

Luontopaneeli katsoo, että kymmenen vuoden poikkeuslupa on erittäin pitkä ja suosittelee lyhyempää enimmäisaikaa.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Liikenne ja infrastruktuuri -vastuualue toteaa, että luonnokseen sisältyy ehdotus, jonka mukaan Metsähallitus ei enää jatkossa voisi myöntää lupaa malminetsintään luonnonsuojelualueella. Luonnoksessa todetaan, että luonnon monimuotoisuuden kannalta on perusteltua pitää suojeluun osoitetut rajatut ja luonnonarvoiltaan erityisen arvokkaat alueet malminetsinnän ja kaivostoiminnan ulkopuolella. Liikenne-vastuualue pitää nyt vallinnutta käytäntöä toimivana. Lisäksi vastuualueen mukaan myös tämä muutos olisi tullut olla mukana tiedetukiryhmän arvioinnissa.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, ympäristö- ja luonnonvarat –vastuualue: Lapissa on toteutettu kahdella Natura 2000 -alueella malminetsintää vuodesta 2004 lukien. Malminetsinnän ja luonnonsuojelun yhteensovittaminen on ollut haasteellista ja monisyistä. Tämä on ilmennyt mm. kaivoslain mukaisissa malminetsinnän lupaharkinnassa ja malminetsintälupien täytäntöönpanossa. Varsinkin alkuvaiheen lupien luonnonsuojelulainmukaisuus ratkaistiin viime kädessä hallinto-oikeudessa. Myös malminetsintäluvan täytäntöönpano on ollut ajoittain hyvin työlästä, kun malminetsintätyön luonne (malmin sijainti) saattaa vaikuttaa tutkimussuunnitelmiin, ja siten malminetsintäluvanmukaisuus joutua koetukselle. Tämä vaatii hyvää vuoropuhelua toiminnanharjoittajan ja luonnonsuojeluviranomaisen välillä.

Malminetsintä on suojelualueilla rajattu talvisin tapahtuvaksi maan ollessa roudassa ja lumipeitteinen. Tästä huolimatta malminetsinnästä jää jälkiä suojelualueelle. Malminetsintälupa on voimassa enintään 4 vuotta, jonka jälkeen on mahdollista hakea jatkolupaa niin, että suojelualueella on mahdollista toteuttaa malminetsintää yhteensä 15 vuotta. Malminetsintä merkitsee ympärivuotista liikkumista suojelualueella - talvisin kairauskoneilla, sulan maan aikana geologisia mittauksia. Tästä aiheutuu häiriötä eläinten pesinnälle ja elinympäristölle. Ristiriita luonnonsuojelun ja malminetsinnän välillä on kiistaton. Ympäristö ja luonnonvarat vastuualueen näkemys on, että tämä ristiriita aiheuttaa ajoittain hämmennystä myös julkisessa keskustelussa, minkä vuoksi malminetsintää luonnonsuojelualueilla on lainsäädännöllä syytä selventää.

Sääntelyn tulee olla yhdenmukainen kaikilla luonnonsuojelualueilla. Ennen voimassa olevan luonnonsuojelulain voimaantuloa perustettujen luonnonsuojelualueiden malminetsintää koskevat rauhoitussäännökset on tarpeen päivittää yhdenmukaiseksi nyt ehdotetun lainkohdan kanssa.

Ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue kiinnittää myös huomiota siihen, että ns. vanhojen luonnonsuojeluohjelmien toteutus on vuodesta 1996 lukien toteutettu hankkimalla yksityismaita pääosin vapaaehtoisin keinoin valtiolle. Osa maanomistajista, jotka ovat luovuttaneet maitaan suojeluun, on kokenut malminetsinnän rikkovan tarkoitusta, johon he ovat maa-alueitaan luovuttaneet. Tämäkin näkökulma puoltaa sääntelyn selventämisen tarvetta.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Pitää kannatettavana sitä, että lakiluonnoksen kansallispuistojen ja luonnonpuistojen rauhoitussäännöksistä ei ole enää sisällytetty mahdollisuutta myöntää poikkeuslupaa malminetsintään.

Metsähallitus pitää tarkoituksenmukaisena rajoittaa malminetsintää luonnonsuojelualueilla ehdotetulla tavalla poistamalla 52 §:stä mahdollisuus myöntää lupa malminetsintään valtion luonnonsuojelualueilla.

Saamelaiskäräjät pitää tärkeänä, että säännös huomioi mm. perustuslakivaliokunnan mietintöjen vakiintuneen kannan perustuslain 17 § 3 momentin ”kulttuuri” -käsitteestä. Pykälän 1 momentin kohtaa 5) koskeva täydennysehdotus: rakentaa poronhoitoon tai saamelaisten kotiseutualueella saamelaisten perinteisiin elinkeinoihin liittyviä, välttämättömiä rakennuksia ja rakennelmia.

Malminetsintäluvan myöntämisen mahdollisuuden poisto on tarkoituksenmukainen toimenpide luonnonarvojen turvaamisen näkökulmasta. Tämän tulee koskea myös Natura 2000 -alueita! Saamelaiskäräjät näkee tarpeelliseksi, jos säännös säilyy nyt ehdotetun muotoisena, että saamelaiskulttuurin suojaa vahvistetaan pykälän 2 momentin yhteydessä. Em. momenttia voi täydentää esimerkiksi seuraavasti: Geologiset tutkimukset on tällöin järjestettävä niin, ettei niillä aiheuteta suojelualueen lajeille, luontotyypeille, vesitaloudelle, tai maisemalle tai saamelaisten oikeuksille vähäistä suurempaa haittaa.

Ongelmallista on lakiin ehdotettu mahdollisuus antaa lupa geologiselle tutkimukselle. Lienee tunnettua, että valtion nimiin geologista tutkimusta harjoittavan GTK:n toiminta osittain suuresti muistuttaa malminetsintää ja että tällöin malminetsintää menetelmiltään vastaava toiminta perustuu ainoastaan maanomistajan lupaan.

Saamelaisneuvosto: Saamelaisten kotiseutualueella saamelaisilla pitää olla kollektiivisen itsemääräämisoikeutensa puitteissa mahdollisuus kieltää malminetsintätoiminta.

Sámi Árvvut rs: Valtion luonnonsuojelualuiden rajaaminen malminetsinnän ulkopuolelle on hyvin kannatettava. Tämän lisäksi kaikki luonnonsuojelualueet (vanhat ja uudet, valtion ja yksityiset) ja muutkin kuin luonnonsuojelulailla suojellut Natura 2000 -alueet pitää säätää malminetsinnältä kielletyiksi alueiksi.

Lapin kauppakamari: Lakiehdotuksessa poistettaisiin viranomaisen mahdollisuus myöntää malminetsintään oikeuttava poikkeuslupa. Sen sijaan geologinen tutkimus olisi edelleen mahdollista. Geologisella tutkimuksella tässä tarkoitettaisiin sellaista tieteellistä tutkimusta ja kartoittamista, joka ei liittyisi elinkeinonharjoittamisena pidettävään malminetsintään.

Lapin kauppakamarin näkemyksen mukaan malminetsinnän rajoittaminen poistamalla viranomaisen mahdollisuus myöntää lupa malminetsintään valtion luonnonsuojelualueilla ei ole tarpeellista eikä perusteltua. Se tarkoittaisi myös merkittävää elinkeinotoiminnan rajoittamista Lapissa.

Paliskuntain yhdistys: Määräaikainen poikkeaminen rauhoitussäännöksistä on ongelmallinen poronhoidolle tarvittavien rakennusten kannalta. Yhdistys esittää, että poronhoidon rakennelmien kohdalla ei säädettäisi määräaikaisuudesta taikka luvan voimassaolon jatkamisen perusteita tulisi esityksessä täsmentää ja sisällyttää poronhoidon rakennelmat. On tarpeellista, että suojelualuille ei voida myöntää poikkeuslupia malminetsinnälle.

BirdLife Suomi ry: 52 §. 2. momentti sallisi geologiset tutkimukset metsähallituksen luvalla. Kohtaa on syytä rajoittaa siten, että se rajaa pois kaivostutkimukset.

Luonnonsuojeluliitto Tapiola ry: 52 §: Geologista tutkimusta ei pidä suojelualueilla harjoittaa. Lupa poiketa rauhoitussäännöksistä tulisi olla voimassa käyttötarkoituksestaan riippuen, (esim. lajistokartoitukset voivat olla pidempään) korkeintaan 2vuotta.

Pro Heinävesi: Kaivostoiminta luonnonsuojelualueella on suuri riski sekä paikallisille luontoarvoille että laajemmin koko luonnonsuojelualueverkoston toimivuudelle. Siksi on hyvin perusteltua rajata kaivostoimintaan tähtäävä malminetsintä suojelualueiden ulkopuolelle lakiluonnoksessa ehdotetulla tavalla. Valtion suojelualueet kattavat kuitenkin vain osan Suomen luonnonsuojelualueista ja pidämmekin tarpeellisena malminetsinnän rajoittamista myös muilla luonnonsuojelualueilla, kuten Natura-alueilla sekä yksityisten toimijoiden ja yhteisöjen suojelemilla alueilla.

Suomen luonnonsuojeluliitto ry: 52 § Malminetsintäkiellon tulee olla voimassa heti kaikilla suojelualueilla: vanhoilla ja uusilla, valtion ja yksityisillä. Geologisia tutkimuksia, joilla voisi kiertää malminetsintäkieltoa, ei tule sallia. Malminetsintäkieltoa tulee laajentaa edellä esitetyn mukaisesti ehdotuksesta koskemaan kaikkia luonnuonsuojelualueita laajasti lainsäädännön johdonmukaisuuden vuoksi, koska malminetsinnällä ja kaivostoiminnalla on samanlaiset haitalliset vaikutukset ja riskit luonnonsuojelualueiden tarkoituksen toteutumiseen niiden säädösperustasta huolimatta.

Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Kansalaisten kaivosvaltuuskunta, Suomen luonnonsuojeluliiton Jyväskylän seudun yhdistys, Suomen luonnonsuojeluliitto Etelä-Karjala ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Oulun yhdistys ry, Etelä-Hämeen luonnonsuojelupiiri, Luonnonsuojeluliiton Etelä-Savon piiri ry, Luontoliitto ry, WWF Suomi, Nordic Wildlife Care, Luonnonsuojeluliitto Tapiola ry: Malminetsintäkiellon tulee olla voimassa heti myös kaikilla vanhoilla suojelualueilla (myös vanhat ja yksityiset) ja Natura 2000 -alueilla.

Suomen luonnonsuojeluliiton Kymenlaakson piiri ry: Myös suojelemattomat alueet, joilta tavataan suojeltavia luontoarvoja, tulee laajentaa malminetsintärajoituksen/kiellon piiriin. Esitetty malminetsintää koskeva esitys on minimitaso, johon tilanne tulee viedä. Täyskielto olisi selkeämpi ratkaisu. Suojelualueella ei kuulu harjoittaa geologisia tutkimuksia, jotka tähtäävät kaivannaisten kaupalliseen hyödyntämiseen. GTK:n yms. toimijoiden harjoittama perustutkimus on asia erikseen.

Suomen Luonnonsuojeluliiton Lapin piiri ry: Malminetsintä kairauksin ns. "maanomistajien luvilla" on nykyistä selkeämmin kiellettävä. Kairauksia ei saa toteuttaa pohjavesialueilla, eikä vesistöjen päällä, eikä millään suojelualueella. Tämä kaikki koskien myös GTK:n toimintaa. Kaikki kairaukset siis luvituksen piiriin huomioiden hanketoimijan hankekokonaisuus kokonaisuutenaan sekä muut alueeseen vaikuttavat hankkeet. Muussa lainsäädönnössä tulee varmistaa, että kaivoksilla käytetään täysimääräisesti puhdistavia jätevedenpuhdistamoja. Tämä on ehdoton vaade vesiluontokokonaisuuksien, vesiluontotyyppien, puhtauden ja elinvoiman varmistamiseksi.

Malminetsintää koskeva esitystapa on epäselvä, koska siinä sotketaan viranomaiset ja lausunnonantajat keskenään. Myös käsite "malminetsintä" on esitetty siinä määrin epäselvästi, ettei ehdotuksesta selviä, minkälaista kaivoslain tarkoittamaa malminetsintätoimintaa ehdotuksessa tarkoitetaan. Kairaukset eivät ole kaivoslain 7 §:n tarkoittamia jokamiehen oikeuksiin kuuluvia haitattomia menetelmiä, vaan luvanvaraisia toimintoja. Tukes ei saa antaa kairauslupia minkään tyyppisille luonnonsuojelualueille. Kairaukset ovat viranomaisluvan (Tukes) alaisia toimintoja, jonka vuoksi maanomistaja (ei edes Metsähallitus hallinnoimillaan valtion mailla) ei voi antaa kairauksin toteutettavalle malminetsinnälle "lupaa". Metsähallituksen tulee antaa lausunto malminetsintälupahakemuksesta Tukesille. Tähän nähden on selvää (tulisi olla selvää), että kairaukset myös luonnonsuojelualueilla ovat kielletty, eikä niihin ole Metsähallituksella luvanmyöntäjäviranomaisen oikeutta.

Erikseen on lakiehdotukseen selvyyden vuoksi selväsanaisesti kirjattava, etteivät GTK:n toteuttamat kairaukset ole ympäristö, vesistö- ja luontovaikutuksiltaan muista kaivosyhtiöiden kairauksista sillä tavoin vähäisempiä, että GTK:n suhteen voitaisiin poiketa muusta lainsäädännöstä.

Lainsäädännöllisesti ei tule myöntää malminetsintälupaa alueelle, jolle ei mahdollista myöntää kaivoslupaa. Lapin piiri katsoo, että luonnosehdotuksessa on iso periaatteellinen virhe. Metsähallitus ei ole sellainen toimivaltainen viranomainen, joka voisi myöntää malminetsintälupaa, ei edes hallinnoimilleen valtion maille, saati kairauslupaa niillä sijaitseville luonnonsuojelualueille. Metsähallitus antaa lausunnon siitä, täyttääkö heille lausuntopyyntöä varten esitetty kaivoslain tarkoittama kairauksin toteutettava malminetsintälupahakemus luonnonsuojelulain ja luontodirektiivin velvoitteet, ja tämän Metsähallituksen luontoviranomaisen antaman lausunnon on malminetsintälupaviranomaisen otettava luparatkaisussaan huomioon.

Toinen, edellisen kaltainen iso periaatteellinen virhe on siinä, että ehdotuksessa ehdotetaan Metsähallituksen voivan antaa GTK:lle luvan ’geologiseen tutkimukseen’ valtion luonnonsuojelualueella, mikäli toiminta ei vaarantaisi alueen perustamistarkoitusta. Koska geologinen tutkimus (ei edes GTK:n toimesta) ei ympäristö-, vesistö- ja luontovaikutuksiltaan millään tavoin poikkea eikä ole vähäisempi kaivosyhtiöiden kairausten haitallisista vaikutuksista, on perusteetonta ja asiatonta edes ehdottaa Metsähallitukselle sellaista "luvan myöntäjän" oikeutta GTK:n kairauksien suhteen.

Lakiehdotukseen on syytä erikseen kirjata selväsanaisesti, että luonnonsuojelualueilla on sallittua GTK:n tehdä geologisia tutkimuksia kaivoslain 7 §:ssä kuvattujen vähäisten ja haitattomien malminetsintämenetelmiin perustuen (ei kairauksia) hankittuaan Metsähallitukselta lausunnon siitä, etteivät kyseiset yksilöidyt toimenpiteet heikennä alueen suojeluarvoja kielletyllä tavalla.

Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry: On tarkoituksenmukaista, että kaikki luonnonsuojelualueet, myös yksityiset ja Natura 2000 -alueet tulee merkitä 7 §:ään malminetsinnältä kielletyiksi alueiksi. Jotta alueiden luonnontila ei vaarannu, tulisi myös alueiden ympäristöön jättää puskurivyöhyke, jolla malminetsintä on kiellettyä.

Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry: Malmien etsintä tulisi kieltää kaikilla suojelualueilla sekä myös tässä laissa määritellyillä kompensointiin tarkoitetuilla alueilla.

Tringa ry, Saimaa ilman kaivoksia ry, SEY Suomen eläinsuojelu ry, Eläinvihreät ry, Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry, Her Finland, Ukko-Kolin Ystävät ry, Selkämeren kansallispuiston ystävät ry, Kolin Vaeltajat ry, Arkipelagia-seura ry, Kalevalaisen Kulttuurin liitto ry: Kannattavat ehdotusta, jolla poistetaan viranomaisen mahdollisuus myöntää lupa malminetsintään valtion luonnonsuojelualueilla.

Merenkurkun Erä- ja luonto-oppaat ry: Kannattaa Kaivostoiminnalle RAJAT -aloitteessa mainituilla alueilla malminetsinnän ja siten myös kaivostoiminnan kieltämistä.

Suomen Metsästäjäliitto ry: 52.1 § kohta 2) Suojellun luontoarvon, oli se sitten kasvi- tai eläinlaji taikka maaston tai ympäristön olosuhde, säilyttämiseksi ja turvaamiseksi on tärkeää mahdollistaa tarvittaessa puuttuminen myös eläinyksilöiden tai kantojen runsastumisen aiheuttamaan haittaan, johon kirjaus vastaa riittävällä tavalla ja on selvä parannus aiempaan.

52.1 § kohta 3) Ihmisen turvallisuudelle ja omaisuudelle eläinyksilöstä aiheutuvan uhan poistamismahdollisuuden huomioiminen sujuvoittaa tarvittavia toimenpiteitä ja on tervetullut tarkennus.

52.1 kohta 7) Muidenkin rakennusten ja rakennelmien entisöinti ja kunnostus vastaa kansallispuistoalueiden tarpeita ja lisää kävijäturvallisuutta sekä -mielekkyyttä.

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry kannattaa esitystä, ettei Metsähallitukselle nykylain tavoin enää anneta mahdollisuutta antaa lupaa malmin etsintään.

53 § Muun valtion luonnonsuojelualueen rauhoitussäännökset

Maa- ja metsätalousministeriö: Pykälän 3 momenttiin ehdotettu kielto pyydystää, tappaa tai hätyyttää luonnonvaraisia selkärankaisia eläimiä ja siten harjoittaa metsästystä on liian kategorinen ja tiukka. Maa- ja metsätalousministeriö vastustaa lähtökohtaista metsästyskieltoa luonnonsuojelualueilla. Jos metsästys voidaan toteuttaa kävijäturvallisuutta ja luonnonarvoja

vaarantamatta, metsästyksen tulee pääsääntöisesti olla luonnonsuojelualueella mahdollista Metsähallituksen luvalla. Metsähallitus kykenee harkitsemaan missä, miten ajallisesti ja alueellisesti rajattuna ja millaisin esim. välinerajoittein metsästys kansallispuistoissa ja luonnonpuistoissa samoin kuin muissa valtion luonnonsuojelualueilla voidaan toteuttaa.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa myös, että esitetyn 53 §:n 1 momentin alku sallii kalastuksen muulla luonnonsuojelualueella (51 §:n 5 kohdan mukaan saa kalastaa kalastuslain (379/2015) 7 §:ssä säädettyjen yleiskalastusoikeuksien mukaisesti ja 52 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan saa Metsähallituksen luvalla kalastaa muutoinkin kuin kalastuslain 7 §:ssä tarkoitetulla tavalla), mutta sen loppuosan sanamuoto, jollei jäljempänä tässä pykälässä muuta säädetä taas kieltää kalastuksen. Syy tähän on pykälän 3 momentti, joka on kirjoitettu siten, että metsästyksestä olevaa poikkeusta lukuun ottamatta on voimassa kielto tappaa eläimiä. Lopputulos ei Maa- ja metsätalousministeriö:n näkemyksen mukaan ole ollut valmistelun tavoitteena ja sitä tulee tarkistaa.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että pykälän 4 momentissa olevaa valtuussäännöstä kalastuksen rajoittamiseen yleisellä vesialueella ja Suomen talousvyöhykkeellä tulee täsmentää ja rajata. Ehdotuksen mukaan kalastusta voitaisiin rajoittaa, jos kalastus vaarantaa alueen perustamistarkoitusta tai aiheuttaa haittaa alueen muulle käytölle. Esitetty rajoittamisedellytys on epämääräinen. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että kalastusrajoitusedellytys tulisi olla ”jos kalastus merkittävästi estää alueen perustamistarkoituksen toteutumisen”. Muu luonnonsuojelualue perustetaan valtion omistamalle alueelle ja kalastuslain mukaan Metsähallitus vastaa niiden kalastuksen järjestämisestä, joten kalastuksen rajoittamiseen ei tule luoda kalastuslain kanssa rinnakkaista järjestelmää. Saimaannorpan suojelemiseksi annettavia kalastusrajoituksia ei tule antaa sekä kalastuslain että luonnonsuojelulain nojalla. Samalla perusteella luonnonsuojelulain soveltamisalan ulkopuolelle esitetään rajattavaksi kalat ja ravut. Pykälässä oleva viittaus kalastuslakiin koskee yleistä vesialuetta meressä, mutta pykälän 4 momentissa yleistä vesialuetta koskevaa sääntelyä ei ole rajattu koskemaan yleistä vesialuetta meressä vaan kaikkia yleisiä vesialueita. Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että valtuus tulee rajata koskemaan vain merialuetta.

Puolustusministeriön mukaan 53 § on tärkeä, mutta se kaipaa uudistusta. Puolustusvoimien harjoitus- ja koulutustoiminta ei terminä ole riittävän laaja ja sen tulkinta ei ole välttämättä yksiselitteinen. Puolustusvoimien harjoittama toiminta ei ole nykyään aina yksin puolustusvoimien omilla resursseilla harjoittamaa toimintaa. On tärkeää, että termi sisältää myös toiminnan kehittämisen, ja sen tulisi lisäksi mahdollistaa kansainväliset harjoitukset, kotimainen puolustusteollisuus ja vapaaehtoisen maanpuolustuksen tarpeet sekä puolustusvoimien strategisten kumppaneiden toiminta.

Puolustusministeriö toteaa, että lakiesitykseen tai sen perusteluihin tulisi riittävän selkeästi sisällyttää kirjaus, joka mahdollistaisi puolustusvoimien toiminnan kannalta tärkeiden tahojen toimimisen puolustusvoimien pysyvässä käytössä olevilla alueilla, jos se maanpuolustuksen kannalta on tarpeellista. Pykälässä voitaisiin esimerkiksi käyttää käsitettä *maanpuolustuksen edellyttämä toiminta*, joka olisi yhteneväinen maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) käytetyn käsitteen kanssa.

Sisäministeriö esittää, että 53 §:n 5 momenttiin ja sen perusteluihin lisättäisiin puolustusvoimien ohelle maininta Rajavartiolaitoksesta. Esitysluonnoksen 53 §:n 5 momentti kuuluisi siten näin: ”Perustamisasetuksella voidaan säätää puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen harjoitus- ja koulutustoiminnasta sellaisella muulla luonnonsuojelualueella, johon puolustusvoimilla tai Rajavartiolaitoksella on käyttöoikeus, ja muutoinkin muuhun luonnonsuojelualueeseen kuuluvalla vesialueella, jos toiminta ei vaaranna alueen perustamistarkoitusta.”

Luonnostellun 53 §:n 5 momentin perustelut olisivat puolestaan seuraavanlaiset: ”Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen käytössä on sellaisia alueita, joihin sisältyy luonnonsuojelullisesti hyvinkin arvokkaita osia. Mikäli tällaisia alueita perustetaan luonnonsuojelualueiksi, on lähtökohtana se, että puolustusvoimilla ja Rajavartiolaitoksella säilyisi mahdollisuus käyttää aluetta edelleen myös omaan toimintaansa. Tämän vuoksi pykälän 5 momentissa ehdotetaan, että puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen koulutus- ja harjoitustoiminnan turvaamiseksi olisi mahdollista säätää poikkeus lain kielloista. Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen käyttö sovitettaisiin yhteen alueen suojelutavoitteiden kanssa. Valtuus koskisi lisäksi puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen harjoitustoiminnan turvaamista luonnonsuojelualueeseen kuuluvilla merialueilla riippumatta siitä, onko puolustusvoimilla käyttöoikeutta näihin alueisiin.”

Lapin liitto esittää, että luonnonsuojelun hyväksyttävyyden näkökulmasta malmin etsintä ja kaivaminen tulee mahdollistaa luonnonsuojelualueilla kompensaatiomenettelyllä.

Kristinestads stad: § 53 Fridlysningsbestämmelser för statliga naturskyddsområden. Tredje momentet ska kompletteras så att det blir: "Genom en förordning om inrättande av ett naturskyddsområde kan det dock föreskrivas att jakt och BEGRÄNSNING

AV EN DJUR- ELLER FÅGELART SOM ÖKAT I ANTALET är tillåten inom andra naturskyddsområden, om jakten eller BEGRÄNSNINGEN AV BESTÅNDET inte äventyrar syftet med inrättandet av området eller inverkar skadligt på annan användning av området. Bestämmelserna kan vara begränsade till en viss tid eller ett visst område eller gälla en viss viltart.

Helsingin yliopisto, Helsingin yliopiston rehtori: Ehdotamme, että poistetaan: 53 §: 2 momentin "Luonnonsuojelualueen perustamisasetuksella voidaan kuitenkin säätää metsästyksen sallimisesta muulla luonnonsuojelualueella, jos metsästys ei vaaranna alueen perustamistarkoitusta tai aiheuta haittaa alueen muulle käytölle. Säännökset voivat olla ajallisesti tai alueellisesti rajoitettuja taikka kohdistua tiettyyn riistaeläinlajiin."

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Pykälässä toistuu kauttaaltaan ilmaisu *muu luonnonsuojelualue*, vaikka oikea termi esityksen mukaan on *muu valtion luonnonsuojelualue*.

ELY-keskus huomauttaa, että terminä *valtion muu luonnonsuojelualue* olisi käyttökelpoisempi eikä aiheuttaisi taivutettunakaan turhaa hämmennystä (vrt. pykälän otsikko).

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, kalatalousviranomainen: Luonnonsuojelulakiesityksen 53 §:n 1 momentin ensimmäinen virke sallii kalastuksen muulla luonnonsuojelualueella, mutta momentin viimeisen virkkeen sanamuoto, *jollei jäljempänä tässä pykälässä muuta säädetä* taas kieltää kalastuksen, koska pykälän kolmas momentti on kirjoitettu siten, että metsästyksestä olevaa poikkeusta lukuun ottamatta on voimassa eläinten tappamisesta, mitä tämän lain 50 §:n 1 momentin 5 kohdassa säädetään eli eläinten tappaminen kielletään, mikä ei liene ollut pykälän tarkoitus. Pykälästä tai sen perusteluista tulisi ilmetä, ettei 3. momentti sovellu kaloihin.

53 §:n 4 momentissa tarkoitetut alueet perustetaan valtion alueilla, joiden kalastamisen järjestämisestä vastaa kalastuslain mukaisesti Metsähallitus. Kalastuksen rajoittamiseen ei ole tarpeen luoda kalastuslain kanssa rinnakkaista järjestelmää.

Kalastuslain 8 §:n 1 ja 3 momentti koskevat yleistä vesialuetta *meressä*. Luonnonsuojelulakiluonnoksen 53 § 4 momentin rajaaminen vain yleistä vesialuetta *meressä* lienee jäänyt pois pykälätekstistä. Valtuus tulisi rajata koskemaan vain merialuetta.

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Ehdotuksen otsikko on "Muun valtion luonnonsuojelualueen rauhoitussäännökset". Otsikko olisi parempi muuttaa muotoon "Valtion muun luonnonsuojelualueen rauhoitussäännökset". Lisäksi pykälän tekstissä tulisi puhua selvyyden vuoksi "valtion muusta luonnonsuojelualueesta" eikä pelkästä "muusta luonnonsuojelualueesta". Kts. myös kommentti 44 §:ään.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, kalatalousviranomainen: Luonnonsuojelulain esityksen 53 § on kalastuksen osalta epäselvä. Pykälän ensimmäisessä virkkeessä sallitaan kalastus luonnonsuojelualueella, mutta virkkeen loppuosassa (jollei jäljempänä tässä pykälässä toisin säädetä) se kielletään. Pykälän 3 momentissa kielletään eläinten tappaminen, pyydystäminen ja hätyyttäminen. Tämä ei liene kalastuksen osalta pykälän tarkoitus. Pykälää täytyy tarkentaa niin, että pykälän 3 momenttia ei sovelleta kaloihin mukaan luettuna ravut ja nahkiainen.

Pykäläesityksessä olevaa kalastuksen rajoittamista yleisellä vesialueella tulee täsmentää. Sanamuodon tulee kuulua: "jos kalastus merkittävästi vaarantaa alueen perustamistarkoitusta tai aiheuttaa merkittävää haittaa alueen muulle käytölle".

Pykälän 4 momentin mukaisia alueita perustetaan valtion omistamille alueille, joilla kalastuksen järjestämisestä vastaa Metsähallitus. Näillä alueilla kalastuksen rajoittamiseen ei tule luoda rinnakkaista järjestelmää vaan kalastuksen rajoittaminen pitää tehdä kalastuslain mukaisesti.

Pykäläesitystä täytyy korjata siten, että kalastuslain 8 §:n 1 ja 3 momentit koskevat merialuetta. Valtuutus koskee siis vain merialuetta.

Metsähallitus: Pykälän 3 momentin muotoilun vuoksi tässä jää hieman epäselväksi ovatko yleiskalastusoikeudet muulla valtion luonnonsuojelualueella lähtökohtaisesti voimassa ja muu kalastus sallittua Metsähallituksen luvalla? Lisäksi Metsähallitus tuo esille yleiskalastusoikeuksien osalta sen, että tällä hetkellä epäselvyyttä aiheuttavat tulkinnalliset erot siinä, ovatko onkiminen, pilkkiminen ja viehekalastus kalastuslain 7 §:n mukaisesti voimassa ns. vanhoillakin suojelualueilla, joiden säädöksissä ja järjestyssäännöissä esim. viitataan ainoastaan onkimiseen ja pilkkimiseen sallittuna kalastusmuotoina? Vrt. luonnonsuojelulain muuttaminen 10.4.2015/380 Jatkossa yleiskalastusoikeuksia koskevien rajoitusten tulisi Metsähallituksen näkemyksen mukaan toteutua kaikilla alueilla kalastuslain 54 §:n mukaisesti.

MTK ry: Muulla valtion luonnonsuojelualueella metsästyksen tulee alueen sijainnista ja alueen koosta riippumatta olla lähtökohtaisesti sallittua.

Mikäli luonnonsuojelulaissa kuitenkin myös jatkossa asetettaisiin eri alueet metsästyslain 8 §:n perusteella keskenään erilaiseen asemaan metsästyksen lähtökohtaisen sallittavuuden suhteen, MTK ry pitää välttämättömänä sitä, että alueen koosta riippumatta metsästys voidaan kuitenkin sallia myös metsästyslain 8 §:n tarkoittaman alueen ulkopuolelle perustettavalla muulla valtion luonnonsuojelualueella. Näin ollen MTK ry toissijaisesti kannattaa sitä, että valtuutta säätää sallivista poikkeuksista laajennettaisiin koskemaan valtioneuvoston lisäksi myös ympäristöministeriötä.

Lisäksi MTK ry korostaa tarvetta kuulla lähialueiden maanomistajia sekä maa- ja metsätalouselinkeinojen edustajia jatkossa nykyistä paremmin muilla valtion luonnonsuojelualueilla tapahtuvaa metsästystä koskevia ratkaisuja tehtäessä.

Paliskuntain yhdistys: Kannattaa metsästyksen mahdollistamista perustamisasetuksessa.

SLC rf: ser det som viktigt att markägarna på närområden av andra statliga naturskyddsområden hörs när beslut gällande jakt görs vid de här skyddsområdena.

Intresseföreningen för en levande skärgård rf.: 53 § lisäys runsastuneen rauhoitetun eläin- tai lintulajin kannan rajoittamisen sallimisesta.

Kvarkens fiskeriområde: § 53 Det bör vara tillåtet att med andra åtgärder (undantagsåtgärder) än jakt minska på den skada som orsakas av skyddade arter om syftet med skyddet inte äventyras.

Suomen Metsästäjäliitto ry: 53 § esitys:

- Riistaeläinten metsästyksen kestävyydestä säätäminen jätettävä Maa- ja metsätalousministeriölle.

- Rauhoitussäännöksiä tarkistettava määräajoin vastaamaan muuttuvia olosuhteita.

Perustelut: Metsästäjäliitto pitää metsästyslain 8 §:n oikeuden ohella muidenkin metsästysmahdollisuuksia tarpeellisena. Metsästyksen mahdollinen rajaaminen luonnonsuojelualueilla vain kuntalaiselle riistakantojen turvaamiseksi ja hoitamiseksi ontuu perusteluna ja on tarpeeton. Riistakantojen turvaaminen ja hoitaminen on metsästyssääntelyn alaista ja siitä päättää Maa- ja metsätalousministeriö sekä Riistakeskus vuosittain metsästysaikojen, rauhoituksien, kiintiöiden ja lupamenettelyjen avulla. Riistakantojen säätelytehtävä kuuluu metsästyslakiin ja riistaviranomaisille. Vastaava säätely luonnonsuojelulailla on kaksinkertaista säätelyä.

Metsästäjäliitto pitää erittäin tärkeänä, että myös ympäristöministeriön asetuksella voidaan päättää mahdollisesta metsästyksen sallimisesta. Usein muut, pienilaiset luonnonsuojelualueet perustetaan jonkin kasvi- tai eliölajin taikka luontotyypin suojelemiseksi, johon metsästys ei liity tai vaikuta mitenkään. Metsästyksen rajoittaminen usein sirpaloittaa metsästykseen käytettäviä alueita ja perusteetta rajoittaminen pykälien taakaa on aiheuttanut paljon luonnonsuojelualueiden perustamisen vastustusta sekä suojelun hyväksyttävyyden heikentymistä. Siksi mahdollisuus metsästyksen sallimiseen mahdollisimman laajasti silloin, kun perustetta sen rajoittamiselle ei ole, tulee olla mahdollista.

Rauhoitussäännöksiä tulisi tarkistaa aika-ajoin. Usein käy niin, että paikalliset heräävät aiheutuneisiin esteisiin vasta luonnonsuojelualueen perustamisen jälkeen, kun konkreettiset muutokset tulevat näkyviksi. Lisäksi luonto, lajisto ja populaatiokoot muuttuvat. Siksi olisi syytä tarkastaa rauhoitussäännökset ensin kolmen vuoden kuluttua perustamisesta, sitten 10 vuoden ja myöhemmin 10 tai 20 vuoden välein, jotta rauhoitussäännökset vastaisivat tarkoitustaan joko poistamalla turhaksi tai haitalliseksi havaittu rajoitus tai lisäämällä rajoitus, jolle on tullut ennalta arvaamaton perusteltu tarve.

Österbottens Fiskarförbund: 53 § 3 mom. står att det kan föreskrivas i en förordning om inrättande av ett naturskyddsområde att jakt är tillåten inom andra naturskyddsområden, om jakten inte äventyrar syftet med inrättandet av områdets eller inverkar skadligt på annan användning av området.

Undantagsåtgärder för att minska skada orsakade av skyddade arter bör inkluderas i denna paragraf. Mellanskarven (Phalacrocorax carbo sinensis) kan orsaka allvarlig skada på andra arter även då den häckar på naturskyddsområden, och det är viktigt att om grunderna för att bevilja undantagstillstånd för åtgärder uppfylls, att sådana åtgärder kan vidtas även på naturskyddsområden. Därför bör 53 § 3 mom. förutom jakt även inkludera undantagsåtgärder.

53 § 3 mom. bör ändras till följande: "Vad som föreskrivs i 50 § 1 mom. 5 punkten gäller för dödande, fångande och ofredande av djur på andra naturskyddsområden som finns i något annat än i 8 § i jaktlagen avsett område. Genom en förordning om inrättande av ett naturskyddsområde kan det dock föreskrivas att jakt och undantagsåtgärder för att minska skada orsakade av skyddade arter är tillåten inom andra naturskyddsområden, om jakten eller undantagsåtgärder inte äventyrar syftet med inrättandet av området eller inverkar skadligt på annan användning av området. Bestämmelserna kan vara begränsade till en viss tid eller ett visst område eller gälla en viss viltart."

54 § Yksityisen luonnonsuojelualueen rauhoitusmääräykset

Maa- ja metsätalousministeriö: Pykälän 1 ja 2 momenttiin tulisi ottaa säännös, jonka mukaan kalastuslain 7 §:ssä tarkoitettuja yleiskalastusoikeuksia ei voida rajoittaa yksityisellä luonnonsuojelualueella. Perusteluihin tulisi lisätä maininta, että tarvittaessa yksityisen luonnonsuojelualueen hakijan tulisi hakea kalastuslain 54 §:ssä tarkoitettua rajoitusmääräystä kalatalousviranomaiselta. Yksityisestä luonnonsuojelualueesta ei tule tehdä keinoa, jolla kielletään yleiskalastusoikeuksia. Kalatalousviranomainen tekee yleiskalastusoikeuksiin liittyvät päätöksensä laajan kuulemisen perusteella ja vaarana on, että kielteisen päätöksen saaneet pyrkivät hakemalla yksityisen luonnonsuojelualueen perustamista saamaan alueelle kalastuskiellon. Kalatalousviranomaiselle ja kalastuksen valvonnalle syntyy mahdoton tilanne, jos tosiasiallisesti saman tyyppisiä kieltoja voidaan tehdä kahdessa eri viranomaisprosessissa. Myös kalastajan oikeusturva edellyttää, että hän voi ennakolta varmistua missä saa kalastaa ja missä ei. Kalataloushallinto on perustanut kalastusrajoitus.fi –palvelun (kalastuslaki 94 § kohta 8), josta käyvät ilmi kalastuslain nojalla määrätyt rajoitukset. Lisäksi omistajalle, jonka alueella viehekalastus on kiellettyä, ei palauteta kalaston-hoitomaksuista suoritettavia korvausvaroja. Kalatalousviranomainen on vastuussa varojen palauttamisesta, joten sen on tiedettävä alueensa yleiskalastuskiellot.

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 54 §:ssä säädettäisiin yksityisen luonnonsuojelualueen rauhoitusmääräyksistä. Pykälän 2 momentin mukainen maanomistajan kuulemisvelvollisuus on voimassa jo hallintolain 34 §:n perusteella, eikä tätä yleislain kanssa asiasisällöltään päällekkäistä säännöstä ole tarpeen tässä toistaa. Mikäli kuntaan kohdistuvan kuulemisvelvollisuuden ei katsota olevan tässä kohtaa voimassa jo hallintolain nojalla, tulisi tämä lainkohta muotoilla siten, että tuotaisiin selvästi esiin kunta ylimääräisenä kuultavana tahona, esimerkiksi, että asianosaisten lisäksi myös kunnalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Lakiehdotuksen 55 §:ssä säädettäisiin poikkeamisesta yksityisen luonnonsuojelualueen rauhoitusmääräyksistä. On tarpeetonta lisätä lakiin maininta, ettei lupaa tarvita, mikäli toimintaa ei ole alueen rauhoitusmääräyksissä kielletty. Lakiehdotuksen 58 § koskee luonnonsuojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelmaa. Sen 1 momentin viimeinen virke valmistelussa varmistettavasta riittävästä vuorovaikutuksesta kuuluisi asiallisesti pykälän 2 momenttiin, jossa muutoin säännellään hoito- ja käyttösuunnitelman antamiseen liittyvää menettelyä. Vastaavasti pykälän 4 momentin asiasisältö vuorovaikutuksesta saamelaisten kotiseutualueella hoito- ja käyttösuunnitelman laatimisessa olisi syytä sijoittaa ennen ehdotettua 3 momenttia, joka koskee yksityisten alueiden hoito- ja käyttösuunnitelman hyväksymistä. Kuten perusteluissa todetaan, ehdotetun 3 momentin yhteydessä ei säädetä erillisestä vuorovaikutuksesta tai lausuntomenettelystä. Pykälän 2 momentin sanamuoto tulisi muuttaa siten, että siitä käy yksiselitteisesti ilmi, että ympäristöministeriön lausunto olisi pyydettävä valmisteluvaiheessa.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: 2 momentissa on todettu, että ”Päätökseen otettavat rauhoitusmääräykset eivät saa rajoittaa maankäyttöä enemmälti kuin aluetta koskevasta suojeluohjelmasta johtuu”. Tulisiko tässä huomioida erikseen myös valtioneuvoston Natura 2000 - verkoston toteuttamista koskevan periaatepäätöksen mukaan toteutettavat alueet?

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: ELY-keskus pitää kannatettavana sitä, että esityksen mukaan Metsähallituksen ohella myös ELY-keskus voisi toteuttaa yksityisen luonnonsuojelualueen luonnonhoidon tehtäviä. Tehtävän hoitaminen edellyttää rahoituksen turvaamista. Metsähallituksen ja ELY-keskuksen välisen työnjaon periaatteita olisi hyvä selostaa perusteluissa.

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Ehdotuksen 48 § 2 momentin mukaan yksityinen luonnonsuojelualue voidaan perustaa ilman maanomistajan hakemusta tai suostumusta myös luonnonsuojelulailla toteutettavalle Natura 2000 -verkoston kohteelle. Ehdotuksen 54 §:n 2 momentissa mainitaan vain suojeluohjelma. Missä ja miten määritellään enimmäisrajoitukset, jotka voidaan ilman maanomistajan suostumusta asettaa Natura -verkoston kohteille. Asiaa ei ole avattu hallituksen esitysluonnoksen pykälää koskevissa perusteluissa.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Luonnonsuojelulain 48.2 §:n mukaan yksityinen suojelualue voitaisiin perustaa ilman maanomistajan hakemusta tai suostumusta muun muassa alueelle, jonka suojelu on valtioneuvoston Natura 2000 -verkoston toteuttamista koskevan periaatepäätöksen mukaan toteutettava luonnonsuojelulain keinoin. Kun otetaan huomioon, että Natura-verkostossa ei tarkalleen ottaen ole kysymys suojeluohjelmasta, ELY-keskus esittää harkittavaksi, tulisiko lain 54.2 §:ää täsmentää tältä osin. Kyseisessä lainkohdassa säädettäisiin siitä, että perustettaessa suojelualuetta ilman maanomistajan suostumusta annettavat rauhoitusmääräykset eivät saisi rajoittaa maankäyttöä enemmälti kuin aluetta koskevasta suojeluohjelmasta johtuu. Maankäytön rajoitusten ei varmaankaan tulisi rajoittaa maankäyttöä myöskään yli sen, mitä Natura-verkoston suojelutavoitteista johtuu.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Lakiehdotuksen 54 §:n 1 momentin mukaan päätökseen 48 §:ssä tarkoitetun yksityisen luonnonsuojelualueen perustamisesta on otettava tarpeelliset rauhoitusmääräykset alueen luonnon suojelemisesta ja tarvittaessa sen hoidosta. Säännöksessä voitaisiin viitata myös sopimukseen 49 §:ssä tarkoitetun yksityisen omistaman alueen määräaikaisesta rauhoittamisesta.

Lakiehdotuksen 54 §:n 2 momentin mukaan ilman maanomistajan hakemusta tai suostumusta luonnonsuojeluohjelmaan sisältyvälle tai Natura 2000 -verkoston luonnonsuojelulailla toteutettavalle alueelle perustettavan yksityisen luonnonsuojelualueen rauhoitusmääräykset eivät saa rajoittaa maankäyttöä enemmälti kuin aluetta koskevasta suojeluohjelmasta johtuu. Säännöksen perusteella jää epäselväksi, minkälaiset rauhoitusmääräykset Natura-alueelle perustettavalle luonnonsuojelualueelle saa antaa, joten sitä tulisi täsmentää. Natura-alue ei välttämättä kuulu luonnonsuojeluohjelmaan, ja toisaalta luonnonsuojeluohjelmasta aiheutuvat rajoitukset eivät välttämättä riittävästi toteuta Natura-alueen suojelutavoitteita (esim. KHO 2010:63, joka koski rauhoitusmääräysten riittävyyttä Otajärven Natura-alueella ja lintuvesien suojeluohjelman kohteella).

Lakiehdotuksen 54 §:n 3 momentissa säädetään, että ELY-keskus ja Metsähallitus voisivat maanomistajan suostumuksella toteuttaa yksityisen suojelualueen luonnonhoidon tehtäviä. ELY-keskuksen tai Metsähallituksen toteuttamat luonnonhoitotehtävät eivät edellyttäisi alueen rauhoitusmääräyksistä poikkeamista koskevaa päätöstä, vaan ne olisivat sallittuja suoraan lain nojalla, mikäli tehtäviin on maanomistajan suostumus. Uudenmaan ELY-keskus kannattaa ehdotettua muutosta, joka nopeuttaisi luonnonhoitotoimia, kun lupamenettelyä ei enää tarvittaisi.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Lakiluonnoksen 54 §:n Yksityisen luonnonsuojelualueen rauhoitusmääräykset 2 momenttia tulisi tarkentaa asian selkeyttämiseksi ja viitaten muutokseen 48 §:ssä seuraavasti: ”—ilman maanomistajan suostumusta päätökseen otettavat rauhoitusmääräykset eivät saa rajoittaa maankäyttöä enemmälti kuin aluetta koskevasta suojeluohjelmasta johtuu tai Natura 2000 -verkoston suojeluperusteena olevien luonnonarvojen suojelu edellyttävät,--”. Natura 2000 -verkosto ei ole lain tarkoittama suojeluohjelma.

Maanmittauslaitos: Luonnonsuojelulaissa ei ole säänneltävä esimerkiksi kalastuslakiin kuuluvista asioista.

Metsähallitus: Pykälän 3 momentin säännöstä tulisi tältä osin täydentää esimerkiksi muotoon: ”Elinkeino- ja liikenne- ja ympäristökeskus ja Metsähallitus voivat maanomistajan suostumuksella toteuttaa yksityisen luonnonsuojelualueen luonnonhoidon tehtäviä ja alueeseen tutustumisen tai virkistyskäytön kestävyyden edellyttämiä rakenteita”.

Suomen Metsästäjäliitto ry: Esitys: Metsästäjäliitto pitää tärkeänä, että yksityistä luonnonsuojelualuetta perustettaessa asianomaisen viranomaisen on tuotava maanomistajalle tietoon mitä oikeuksia hänen on mahdollista säilyttää luonnon kestävään hyödyntämiseen.

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry: Yksityisillä luonnonsuojelualueilla on voimassa kirjava joukko erilaisia kalastusta rajoittavia, usein varsin epäselviä määräyksiä. Koska uusi kalastuslaki on tehostanut kalojen suojelua aiempaan lainsäädäntöön verrattuna, ovat monet näistä määräyksistä muuttuneet tarpeettomiksi. Lisäksi nämä kalastusrajoitukset hyvin harvoin kohdentuvat kalojen suojelun kannalta oikeisiin paikkoihin ja keinoihin.

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ehdottaa, että yksityisillä luonnonsuojelualueilla kaikki kalastusta rajoittavat päätökset tapahtuvat kalastuslain perusteella.

55 § Poikkeaminen yksityisen luonnonsuojelualueen rauhoitusmääräyksistä

Helsingin yliopisto, Helsingin yliopiston rehtori: Ehdotamme, että 55 §:ään lisätään: “Lupaa ei kuitenkaan tarvita, mikäli toimintaa ei ole alueen rauhoitusmääräyksissä kielletty, eikä se vaaranna alueen luonnonsuojelutavoitteita.”

Luontopaneeli pitää pykälän viimeistä lausetta “*Lupaa ei kuitenkaan tarvita, mikäli toimintaa ei ole alueen rauhoitusmääräyksissä kielletty*” epäonnistuneena, ja esittää sen poistamista. Kirjaus ei ota huomioon yhteiskunnan ja talouden tarpeiden muutoksia ja on altis semanttiselle kikkailulle (esimerkiksi siitä onko sammalen kuorinta turpeen nostoa) ja asettaa paineita pystyä nimeämään kaikki mahdolliset tulevaisuuden haittaavat toiminnat. Luontopaneeli pitää parempana tapaa, jossa luonnonsuojelualeella toiminta on lähtökohtaisesti kielletty, jos sitä ei ole erikseen rauhoitusmääräyksissä sallittu. Tällöin lause voisi kääntyä muotoon ”Lupaa ei kuitenkaan tarvita, mikäli toiminta on alueen rauhoitusmääräyksissä sallittu”.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: katsoo, että pykälään on tullut tarvittavia lisäyksiä. ELY-keskus toivoo vielä tarkennusta siihen, sisältyykö tähän lainkohdassa mainittuun "kunnostukseen" huolto, muutos, päivitys ja purkaminen. Alueen hoito on perusteluissa avattu hyvin. Kuitenkin alueen käyttö jää vielä terminä tulkinnanvaraiseksi. Tätä voitaisiin avata perusteluissa esimerkeillä siitä, onko esimerkiksi viemärilinja tai sähkölinja mökille alueen käyttöä.

ELY-keskus katsoo, että vieraslajien ja hirvenmetsästyksen kohdalla poikkeamisen ehdot eivät saa olla tiukemmat kuin valtion mailla. Vieraslajien torjunnasta tulisi säätää samoin kuin valtion mailla ja mahdollisimman kevyesti. ELY-keskus pitää tärkeänä, että rauhoitusmääräyksistä poikkeamisen perusteet pykälässä 55 olisivat mahdollisimman yhtäläiset pykälissä 51–52 lueteltujen perusteiden kanssa. Poikkeaminen yksityisten suojelualueiden rauhoitusmääräyksistä ei saisi olla ainakaan tiukemmin säänneltyä kuin poikkeaminen kansallispuistojen ja luonnonpuistojen rauhoitusmääräyksistä.

ELY-keskus katsoo, että perusteluissa olisi tärkeää vielä täsmentää sitä, että lupa poiketa rauhoitusmääräyksistä ja maanomistajan suostumus ovat kaksi eri asiaa. ELY-keskus katsoo, että maanomistajien informointi ja tiedottaminen olisi kuitenkin lähes aina aiheellista ja suositeltavaa niissä vaihtoehdoissa, joissa maanomistajan suostumusta ei tarvita.

ELY-keskus katsoo, että pykälään tulisi lisätä mahdollisuus siirtää ELY-keskuksen myöntämä poikkeuslupa samaan tapaan kuin 52 §:n viidennessä momentissa ja sen perusteluissa on mainittu Metsähallituksen myöntämään lupaan perustuvan oikeuden siirtämisestä (lupien siirtämisestä myös pykälissä 69 ja 85).

ELY-keskus toteaa, että useissa rauhoituspäätöksissä on mukana rauhoitusmääräys, jonka mukaan tietyt toiminnot ovat sallittuja ELY-keskuksen hyväksymän suunnitelman mukaisesti. Olisi hyvä, jos perusteluissa otettaisiin kantaa siihen, vaatiiko tällainen suunnitelman hyväksyntä esim. luonnontieteellistä tutkimusta palvelevaan toimintaan erillistä päätöstä vai voidaanko hyväksyntä antaa esim. lausuntomenettelyllä tai sähköpostilla. Tällöin asiasta ei tulisi antaa päätöstä ns. kahta kertaa.

Saman asian luvittaminen kahteen kertaan tulisi poistaa myös niissä tilanteissa, joissa toimivaltainen Varsinaissuomen ELY-keskus myöntää poikkeuksen lajihäirinnästä ja alueellinen ELY-keskus myöntää ns. samasta asiasta poikkeuksen YSA-alueen rauhoitusmääräyksistä. Lausuntomenettely olisi riittävä näihin tilanteisiin.

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus-keskus: Mahdollisuus poiketa yksityisen luonnonsuojelualueen rauhoitusmääräyksistä yhdyskuntateknisten rakenteiden ja niihin liittyen laitteiden kunnostamisen takia on kannatettava muutos.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Lakiehdotuksen 55 §:n pykälään tehtyjä täsmennyksiä voidaan pitää tervetulleena, koska viimeisimmän luonnonsuojelulain muutoksen jälkeen YSA-alueiden rauhoitusmääräyksistä poikkeamisen edellytyksistä on vallinnut tulkinnallista epäselvyyttä. Hyvänä voidaan pitää myös sitä, että säännös huomioi alueilla mahdollisesti olevien yhdyskuntateknisten rakenteiden ja niihin liittyvien laitteiden kunnostamisen. Vähintään esitöiden tasolla tulisi vielä täsmentäen avata, mitä “kunnostaminen” käsitteellä tarkoitetaan ja onko sillä haluttu rajata poikkeusedellytysten piiristä esim. alueella olevien sähkölinjojen uusimisen ja/tai ilmajohdon vaihtamisen maakaapelointiin. Viime vuosien kehitystrendinä on myös ollut, että sähkön toimituksen varmistamiseksi voimajohtojen vierimetsä joudutaan hoitamaan aiempaa intensiivisemmin. Tämä trendi jatkuneen ilmastonmuutoksen seurauksena.

Uudistettavan lain 55 §:n perusteluissa on täsmennetty myös sitä, että poikkeamisen edellytykset yksityisen suojelualueen rauhoitusmääräyksistä poikettaessa eivät täysin vastaa niitä edellytyksiä, joiden käsillä ollessa voidaan poiketa valtion luonnonsuojelualueen rauhoitussäännöksistä. Hieman epäselväksi jää kuitenkin edelleen se, voidaanko yksityisten

suojelualueiden rauhoitusmääräyksistä joissakin tapauksissa poiketa ilman poikkeamislupaa. Luonnonsuojelulain muutoksen 195/2016 esitöissä (HE 146/2015 vp.) olevan viittauksen voimassa olevan luonnonsuojelulain 14 ja 15 §:ään voisi tulkita tarkoittavan, että tällä hetkellä näin on.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Uudenmaan ELY-keskuksen mielestä on hyvä, että lakiehdotuksen 55 §:ssä yksityisten luonnonsuojelualueiden rauhoitusmääräyksiä koskeviin poikkeamislupaperusteisiin on lisätty olemassa olevien yhdyskuntateknisten rakenteiden ja niihin liittyvien laitteiden kunnostaminen. Luonnonsuojelulakiin tarvittaisiin myös säännös, jonka perusteella lupa poiketa rauhoitusmääräyksistä yksityisillä luonnonsuojelualueilla voitaisiin myöntää myös sähkölinjojen maakaapelointia varten, sillä tällaisia poikkeamislupia haetaan nykyisin paljon.

Luonnonsuojeluliitto Tapiola ry: 55 § Kaikki suojelua heikentävä toiminta tulee olla kiellettyä.

56 § Eräiden oikeuksien turvaaminen

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Pykälän kolmannen momentin sääntely koskee paitsi luonnonsuojelualueita, myös 67 §:ssä tarkoitettuja luontotyyppejä. Esityksen systematiikan kannalta olisi parempi, että 67 §:ssä tarkoitettujen luontotyyppien osalta säännös sijoittuisi 7 lukuun. (Mikäli säännös ulotetaan koskemaan myös 77 §:n mukaisia erityisesti suojeltavien lajien esiintymispaikkoja, olisi sen paikka vastaavasti 8 luvussa.)

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Koskeeko 3 momentissa säädetty myös 77 §:n mukaisia erityisesti suojeltavien lajien esiintymispaikkoja.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Uuden luonnonsuojelulain 56.3 §:n mukaan luonnonsuojelulaki tai sen nojalla tehdyt päätökset eivät rajoittaisi sellaisen oikeuden käyttämistä, joka ennen rauhoitusmääräysten voimaantuloa perustettuna rasitteena, vuokraoikeutena tai muuna vastaavana oikeutena kohdistuu luonnonsuojelualueeseen tai 67 §:ssä tarkoitettuun luontotyyppiin. Ehdotettu säännös vastannee pitkälti voimassa olevan lain 71 §:ää. Kuitenkin voimassa olevan lain 71 §:ssä puhutaan ainoastaan "luonnonsuojelualueesta", mutta kyseisessä säännöksessä ei ole erikseen mainittu erityisesti suojeltavia luontotyyppejä, joista säädetään voimassa olevan luonnonsuojelulain 29 §:ssä. Uudistettavan lain 56.3 §:n perusteluiden mukaan muutosta vallitsevaan käytäntöön ei kuitenkaan olisi tarkoitus tehdä. Olisiko esimerkiksi lain perusteluissa vielä mahdollista täsmentää asiaa tältä osin? Selkeyden vuoksi perusteluissa voisi ehkä täsmentää sitäkin, rajoittaako uusi laki vanhojen rasitteiden, vuokraoikeuksien tai muiden vastaavien oikeuksien käyttämistä myös esimerkiksi erityisesti suojeltavan lajin esiintymispaikalla tai uuden lain 68 §:n nojalla automaattisesti suojelluilla luontotyypeillä.

Saamelaiskäräjät pitää tärkeänä, että turvataan saamelaisten kotiseutualueella perinteisten kammien, kotapaikkojen ja vastaavien käyttö perinteisten elinkeinojen harjoittamisen yhteydessä. Tämä voidaan tuoda ilmi pykälän 1 momentin pykäläkohtaisissa perusteluissa, joita täydennettäisiin vastaavasti, tai pykälän 3 momenttiin tehtävänä lisäyksen avulla. Lisäys 3 momenttiin voi olla esimerkiksi: Tämä laki tai sen nojalla tehdyt päätökset eivät rajoita sellaisen oikeuden käyttämistä, joka ennen rauhoitusmääräysten voimaantuloa perustettuna rasitteena, vuokraoikeutena, ylimuistoiseen nautintaan perustuvana tai muuna vastaavana oikeutena kohdistuu luonnonsuojelualueeseen tai 67 §:ssä tarkoitettuun luontotyyppiin.

Saamelaisneuvosto: 56 § Lakiehdotusluonnoksen (s. 55) sananmuoto viranomaisten tulisi mahdollisuuksien mukaan edistää saamelaisten mahdollisuuksia kehittää kulttuuriaan on tulkinnanvarainen. Viranomaisilla pitäisi olla ehdoton velvoite edistää saamelaisten mahdollisuuksia kehittää kieltään ja kulttuuriaan, kuten perustuslain 17.3 § ja 22 § velvoittavat.

Paliskuntain yhdistys: Kannattaa esitystä.

57 § Liikkumisen rajoittaminen valtion luonnonsuojelualueella

Maa- ja metsätalousministeriö esittää harkittavaksi tulisiko 57 §:ssä nimenomaisesti todeta viranomaistehtävien hoidon edellyttämä liikkuminen sallituksi. Perusteluissa asia on todettu sallituksi, mutta 6 luvun säännöksien perusteella muu viranomaistoiminta kuin kartoitus, maanmittaus, merenkulun turvalaitteiden ja vesistön kulkuväylien kunnostus, turvalaitteisiin liittyvä raivaus, pelastustoiminta, rajavalvonta, tarttuvien tautien ja kasvintuhoojien torjunta eivät yksiselitteisesti ole luonnonpuistossa sallittuja.

Puolustusministeriö: Puolustusvoimat voi kieltää asiattomilta puolustusvoimien käytössä olevalla alueella tai kohteessa liikkumisen tai rajoittaa sitä puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 15 §:n perusteella. Puolustusministeriö ehdottaa, että pykälä mainittaisiin selkeyden vuoksi lakiehdotuksen perusteluissa.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: 57 §:ssä koskien liikkumisen rajoittamisesta valtion luonnonsuojelualueella jää epäselväksi, mahdollistaako pykälän kirjaus esimerkiksi dronen lennättämisen kieltämisen esimerkiksi metsäpeuran kannalta merkittävillä vasomis- ja laidunnusalueilla tai merkittävien lintuluotojen yllä.

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: 55, 57-59 §

Säännökset olisi perusteltua kirjoittaa siten, että niistä kävisi yksiselitteisesti ilmi, mitkä ratkaisut edellyttävät hallintopäätöstä ja mitkä eivät. Pelkästään asian selostaminen perusteluissa ei ole riittävää.

Metsähallitus pitää erittäin hyvänä, että säännöksessä on tarkennettu liikkumis- ja maihinnousukiellon soveltamisen perusteita siten, että mm. luontotyyppien kulumista luonnonsuojelualueilla, joilla kävijäpaine on voimakasta, voidaan käyttää tarvittaessa perusteena liikkumisen rajoittamiselle. Pykäläluonnokseen on lisätty uusi 3 momentti ”Kansallispuistoa ja muuta valtion luonnonsuojelualuetta koskevasta liikkumis- ja maihinnousukiellosta tai rajoituksesta voidaan poiketa Metsähallituksen luvalla”. Kansallispuistojen ja muiden luonnonsuojelualueiden liikkumisrajoitusalueiden rajoituksista on vakiintuneesti myönnetty poikkeuksia esim. tutkimukseen liittyen. Tehty muutos on hyvä ja selkeyttää lupakäytäntöä tältä osin.

Saamelaiskäräjät pitää tärkeänä, että turvataan saamelaisten kotiseutualueella suojelualueilla liikkuminen saamelaisten perinteisten elinkeinojen harjoittamista varten. Edellä esitetyn pohjalta lisäys säännökseen voi olla seuraavanlainen: Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske liikkumista tehtävissä, jotka ovat tarpeen poronhoitoa tai saamelaisten kotiseutualueella saamelaisten perinteisten elinkeinojen harjoittamista varten.

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry huomauttaa, että erityisesti luonnonpuistoissa tulee huolehtia, ettei erikseen osoitettujen reittien tai alueiden puuttumisella estetä muuten sallittujen yleiskalastusoikeuksien käyttöä alueen vesistöissä, toisin sanoen rantaan pääsyä ja siellä liikkumista alueen perustamistarkoitusta vaarantamatta.

58 § Luonnonsuojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelma

Maa- ja metsätalousministeriö: Pykälän 2 momenttiin tulisi lisätä säännös, jonka mukaan kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmasta on pyydettävä ympäristöministeriön lisäksi myös Maa- ja metsätalousministeriön lausunto. Valtion luonnonsuojelualueet ovat Metsähallituksen hallinnassa ja hoidossa ja Metsähallitus on Maa- ja metsätalousministeriön toimialalla oleva valtion liikelaitos. Maa- ja metsätalousministeriö:n toimialaan kuuluvat mm. metsästys, kalastus ja porotalous ja Maa- ja metsätalousministeriö ohjaa myös Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien hoitoa toimialallaan. Kansallispuistoissa harjoitettavalla toiminnalla on yhteys metsästykseen ja kalastukseen ja poronhoitoalueella myös poronhoitoon, minkä vuoksi Maa- ja metsätalousministeriö:n lausunto on tarkoituksenmukaista pyytää vahvistettaessa kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmaa.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että 3 momentin viimeinen virke, jonka mukaan saamelaisten perinteisen tiedon hankkimisessa ja hyödyntämisessä noudatetaan vapaan, tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen periaatetta, tulee poistaa laista. Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että saamelaisyhteisöjen osallistaminen hoito- ja käyttösuunnitelmien valmisteluun on perusteltua. Maa- ja metsätalousministeriö kuitenkin vastustaa FPIC:n (free, prior and informed consent) ottamista lainsäädäntöön, koska kyseinen menettely antaa saamelaisille käytännössä veto-oikeuden kaikkiin hankkeisiin ja toimenpiteisiin, joissa sitä sovelletaan. Jos FPIC otetaan lainsäädäntöön, se ei tule jäämään vain perinteisen tiedon hankkimiseen vaan lavenee kaikkeen suunnitteluun ja luonnonvarojen käytön ohjaukseen. Maa- ja metsätalousministeriö ei vastusta sitä, että YM itse soveltaa FPIC:iä toimialaansa kuuluvien hoito- ja käyttösuunnitelmien valmisteluun liittyvässä saamelaisten perinteisen tiedon hankinnassa, mutta säännöksiä FPIC-menettelystä ei tule ottaa lainsäädäntöön. Menettely menee huomattavasti pidemmälle kuin esim. joihinkin lakeihin otettu heikentämiskielto. Nykyisenkaltainen heikentämiskielto ja saamelaiskäräjälain 9 §:n neuvotteluvelvoite turvaavat saamelaisten asemaa lainsäädännössä riittävästi. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että saamelaiset ovat kotiseutualueellaan vähemmistö ja mm. tämän vuoksi Maa- ja metsätalousministeriö on aina toteuttanut politiikkaa, jossa kaikki alueella asuvat ja elinkeinoja harjoittavat ovat samassa asemassa etnisestä taustasta riippumatta, esim. metsästyksen, kalastuksen ja poronhoidon osalta. Maa- ja metsätalousministeriö:n näkemyksen mukaan hoito- ja käyttö-suunnitelmien laadintaan tulisi osallistaa BD-sopimuksen

mukaisesti saamelaisten lisäksi myös muut paikallisyhteisöt, kuten esimerkiksi paliskunnat ja riistanhoitoyhdistykset sekä metsästysseurat.

Puolustusministeriö pitää käytössä olevan toimintamallin säilyttämistä tärkeänä. Puolustusvoimien on jatkossakin ylläpidettävä hyvää yhteistyötä viranomaisten, erityisesti Metsähallituksen, kanssa.

Suomen Kuntaliitto ry: On hyvä, että yksityisten luonnonsuojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelman hyväksymisen edellytyksenä on maanomistajan suostumus.

Helsingin kaupunkiympäristölautakunta: 58.3 §:n mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi maanomistajan suostumuksella hyväksyä hoito- ja käyttösuunnitelman yksityiselle luonnonsuojelualueelle. Hyväksyä –sanan käyttö liittyy yleensä lakiteknisesti päätöksentekomenettelyyn, mutta hallituksen esityksestä kuitenkin ilmenee, ettei siitä ole asiassa kyse. Lakitekstin muotoilua kannattaisi siis vielä tarkistaa.

Helsingin yliopisto, Helsingin yliopiston rehtori: Ehdotamme, että 58 §:ään lisätään 2 mom: “Hoito- ja käyttösuunnitelmassa on otettava huomioon suojelualueen merkitys lajien suojelulle ekologisten yhteyksien kautta sekä huomioitava ilmastonmuutoksen ja muiden ympäristömuutosten aiheuttamat olosuhteiden muutokset ja alueen pitkän aikavälin merkitys.”

Korkein hallinto-oikeus: Ennakkosuostumuksen käsite vuorovaikutuksessa alkuperäiskansoihin kuuluvien saamelaisten kanssa luonnonsuojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelmassa (58 § ja perustelut) on harhaanjohtava.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Pykälään olisi syytä lisätä viittaus Natura 2000-alueiden hoidon ja käytön suunnitteluun (42 §), jotta suunnittelukokonaisuus hahmottuisi paremmin. Yksittäisille valtion maiden tai yksityisille suojelualueille ei liene tarkoitus laatia hoito- ja käyttösuunnitelmia, vaan ne kohdistuvat laajempiin alueisiin kuten Natura-verkoston kohteet ja kansallis- ja luonnonpuistot. Tämän pykälän perustelut tulisi kirjoittaa siten, että käy ilmi, että kansallispuistojen ja luonnonpuistojen ohella hoito- ja käyttösuunnitelmia laaditaan yleensä Natura 2000 -kohdekohtaisesti.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Lakiehdotuksen 58 §:n 3 momentin mukaan ELY-keskus voi maanomistajan suostumuksella hyväksyä hoito- ja käyttösuunnitelman yksityiselle luonnonsuojelualueelle. Hallituksen esitysluonnoksen mukaan hyväksyminen tapahtuisi antamalla asiasta lausunto. Uudenmaan ELY-keskuksen mielestä on hyvä uudistus, että hoito- ja käyttösuunnitelman hyväksyminen ei enää edellyttäisi hallintopäätöstä. Lausunnon antaminen hyväksymismenettelynä olisi kuitenkin selvyyden vuoksi syytä mainita lakitekstissä.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: 3 momentin muotoilu ja perustelut ovat tässä epämääräiset. Tarvitaanko ELY-keskuksen hyväksynnälle siis maanomistajan suostumus? Mikä taho laatii hoito- ja käyttösuunnitelman? Tarkoitetaanko tässä, että ELY-keskus voi hyväksyä lausunnolla hoito- ja käyttösuunnitelman, jonka laatimiseen maanomistaja on antanut suostumuksen?

Maanmittauslaitos: Myös saamelaisalueilla, jossa kuitenkin saamelaiset lukumääräisesti ovat kotiseutualueellaankin vähemmistönä, kaikki alueella asuvat etnisestä alkuperästä riippumatta on kalastuksen, metsästyksen, metsänhoidon ja poronhoidon näkökulmasta asetettava lähtökohtaisesti yhdenvertaiseen asemaan perustuslain 17 § huomioon ottaen.

Metsähallitus: Pykälään tehdyt muutokset ovat Metsähallituksen näkemyksen mukaan tarkoituksenmukaisia ja perusteltuja, ja osa vastaa jo nykyisiä käytäntöjä. Suunnitelmien vahvistaminen ne laativassa viranomaisessa nopeuttaisi suunnitelmien täytäntöönpanoa ja myös yksinkertaistaisi suunnitelmien päivittämistä (kansallispuistojen osalta suunnitelmien käsittelyprosessin nopeutumisen edellytyksenä on kuitenkin, että niitä koskevat lausunnot eivät viivy ympäristöministeriössä kohtuuttomasti). Lisäksi ministeriön ohjaustoimivaltaa voitaisiin suunnata ennakolliseen ohjaamiseen. Sen sijaan Metsähallitus esittää, että sen valtion luonnonsuojelualueelle laatimaa hoito- ja käyttösuunnitelma ei annettaisi hallintopäätöksenä. Saamelaisten kotiseutualueen luonnonsuojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelmia koskeva säännös on uusi. Perusteluissa ei kuitenkaan olisi tarkoituksenmukaista esittää nykyisin käytössä olevaa Akwé: Kon -toimintamallia yksityiskohtaisesti, koska toimintamalli ei ole muuttumaton, vaan sitä on tarkoitus kehittää saatujen kokemusten perusteella yhteistyössä Saamelaiskäräjien kanssa.

Saamelaiskäräjät: Ehdotettu säännös on hyvä; saamelaisten perinteinen tieto huomioidaan hoito- ja käyttösuunnittelussa.

Sámi Árvvut rs: Säädöksen teksti kuvaa vain suunnitelman tietopohjaa, mutta saamelaisyhteisöä ei sinänsä hyödytä, että perinteinen tieto on huomioitu suunnitelmassa, mikäli se ei konkretisoidu toimenpiteiksi. Pykälää voisi täten muokata ja viitata Akwé: Kon -menettelytapaan.

Saamelaisia koskevan säädöksen osalta yhdistys esittää lisättäväksi, että koltta-alueen yhteistyötä on tehtävä kolttien kyläkokouksen kanssa hoito- ja käyttösuunnitelman laadinnan yhteydessä. Yhdistys esittää seuraavaa muotoilua: Hoito- ja käyttösuunnitelma laaditaan saamelaisten kotiseutualueella vuorovaikutuksessa asianomaisten saamelaisyhteisöjen, Saamelaiskäräjien ja koltta-alueella Kolttien kyläkokouksen kanssa saamelaisten luonnon monimuotoisuuden liittyvän perinteisen tiedon huomioiden, toimenpiteiden vaikutukset perinteiseen tietoon ja luonnonkäyttöön sekä suunnittelemalla toimenpiteet siten, että ne tukevat ja edistävät luonnon monimuotoisuuteen liittyvää perinteistä tietoa ja tavanomaista luonnonkäyttöä sekä eivät aiheuta vähäistä suurempaa haittaa saamelaiskulttuurille ja perinteisille saamelaiselinkeinoille.

MTK ry: Kannattaa sitä, että hoito- ja käyttösuunnitelman hyväksyminen yksityiselle luonnonsuojelualueelle edellyttäisi maanomistajan suostumusta. MTK ry pitää erittäin tärkeänä sitä perusteluistakin ilmenevää reunaehtoa, jonka mukaan hoito- ja käyttösuunnitelma ei rajoittaisi maanomistajan oikeuksia tai asettaisi maanomistajalle rauhoituspäätöksestä poikkeavia velvollisuuksia.

SLC rf: stöder skrivningen om att godkännande av skötsel- och nyttjandeplanen for ett privat naturskyddsområde kräver markägarens samtycke. Detta ökar acceptansen av naturskyddet.

Biologian ja maantieteen opettajien liitto ry: Luonnonsuojelualueet ovat tärkeitä oppimisympäristöjä ja olisikin tärkeää, että luonnonsuojelulaki tukisi alueiden opetuskäyttöä. Tämän vuoksi esitämme, että ympäristökasvatuksen ja ympäristötietoisuuden edistäminen olisivat mukana myös luonnonsuojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelmissa ja kirjataan luvun 6 pykälään 58**.**

Suomen Latu ry: Hallituksen esityksessä todetaan, että jatkossa ELY-keskus voisi hyväksyä rauhoitusmääräykset antamalla asiasta vain lausunnon. Esitämme, että erityisesti ELY-keskusten tulisi olla tarkkoina ja tietoisia vahvistamiensa rauhoitusmääräysten käytännön vaikutuksista ja tulkinnasta. Suojelupinta-alaa pitää lisätä ja on selvää, että kaupunkien virkistyskäytölle kaavoitettuja alueita muutetaan suojelualueiksi yhä enemmän. Siksi on erittäin tärkeää, että suojelualueiden hoidon- ja käytön suunnittelussa osallistetaan alueen virkistyskäyttäjiä ja kuullaan myös heidän tarpeitaan.

Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry: Luonnonsuojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelmassa on mainittava ympäristökasvatus, jotta aiemmin laissa mainittu opetuskäyttö tulee selvästi otettua huomioon. Uusi muoto: ”Kansallispuiston hoidon ja käytön järjestämistä varten on laadittava hoito- ja käyttösuunnitelma, jossa määritellään toimenpiteet puiston perustamistavoitteiden ja ympäristökasvatuksen toteuttamiseksi.

Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry, Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi: 58 § Esitämme tähän pykälään ympäristökasvatuksen ja ympäristötietoisuuden edistämisen huomiointia hoito- ja käyttösuunnitelmissa sekä luonnonsuojelualueiden opetuskäytön mahdollistamista/tukemista. Uusi muoto: ”Kansallispuiston hoidon ja käytön järjestämistä varten on laadittava hoito- ja käyttösuunnitelma, jossa määritellään toimenpiteet puiston perustamistavoitteiden ja ympäristökasvatuksen toteuttamiseksi.

59 § Järjestyssääntö valtion luonnonsuojelualueella

Kristinestads stad: Ordningsstadga för statens naturskyddsområden. Andra momentet ska kompletteras med: ”EFTER ATT HA HÖRT KOMMUNEN INOM VILKEN OMRÅDET I HUVUDSAK LIGGER".

Ukko-Kolin Ystävät ry, Selkämeren kansallispuiston ystävät ry, Kolin Vaeltajat ry, Arkipelagia-seura ry, Kalevalaisen Kulttuurin liitto ry: 59 § Kansallispuiston järjestyssääntö on valmisteltava ja päätettävä yhdessä kansallispuistojen kumppaniyhteisöjen kanssa.

60 § Luonnonsuojelualueen rajojen määrääminen ja merkitseminen

Maa- ja metsätalousministeriö: Kiinteistörekisterilain (392/1985) 2 §:n mukaan valtion omistamalle alueelle luonnonsuojelulain (1096/1996) tai sitä ennen voimassa olleen lainsäädännön mukaisesti perustetut suojelualueet merkitään kiinteistörekisteriin suo-jelualue –kiinteistöinä (2 §:n 1 momentin 5 kohta). Jotta kiinteistörekisterin suojelualueita koskeva kiinteistötieto olisi mahdollisimman ajantasaista, tulisi LSL:ään sisällyttää säännös määräajasta, jonka kuluessa valtion omistamalle alueelle perustettu luonnonsuojelualue (kuten esim. LSL 47 §:ssä tarkoitettu luonnonsuojelualue) olisi muodostettava kiinteistöksi. Kysymys on tältä osin myös kiinteistötietojärjestelmän tietojen luotettavuudesta.

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 60 §:ssä säädettäisiin luonnonsuojelualueen määräämisestä ja merkitsemisestä. Pykälän 3 momentin mukaan merkinnän tekeminen maastossa voidaan sopimuksella antaa tehtäväksi yksityiselle asiantuntijalle. Lakiehdotuksen perustelujen mukaan kysymyksessä on julkisen hallintotehtävän antamisesta yksityiselle. Lakiehdotuksen säätämisjärjestysperusteluissa ei ole kuitenkaan perusteltu tätä pykälää ja arvioitu sen suhdetta perustuslain 124 §:ään. Lakiehdotuksen 62 § koskee yksityisen luonnonsuojelualueen lakkauttamista ja rauhoitusmääräysten lieventämistä. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin alueen omistajalle varattavasta tilaisuudesta tulla kuulluksi, jos asia on tullut vireille ympäristöministeriön esityksestä tai sen hakemuksesta, jolla on asiassa intressi. Asianosaisten oikeus tulla kuulluksi on voimassa jo hallintolain 34 §:n perusteella, eikä tätä yleislain kanssa asiasisällöltään päällekkäistä säännöstä ole tarpeen tässä toistaa. Lakiehdotuksen 64 §:ssä säädettäisiin Itämeren rannikko- ja merialueiden suojelualueverkostoa koskevasta erityissäännöksestä. Pykälä sisältäisi viittauksen lain 132 §:n 4 momenttiin valitusoikeudesta. Tämä viittaus tulisi tarpeettomana poistaa. Kaikkien muidenkaan tämän lain nojalla valituskelpoisten päätösten osalta ei viitata erikseen valitussäännöksiin, ja tarpeetonta lain sisäistäkin viittaamista on syytä välttää.

Itä-Suomen yliopisto, Metsätieteiden osasto: Luonnonsuojelualueen rajojen merkitsemisessä tulisi nykykäytäntöä paremmin ottaa huomioon ja välttää rajamerkintöjen haitalliset vaikutukset esimerkiksi suojelualueiden maisemallisiin arvioihin tai rajamerkkien aiheuttamaan roskaantumiseen. Erittäin näkyviä, muovisia tiheässä olevia merkintöjä pitäisi välttää. Ajan saatossa rajamerkit vaurioituvat helposti ja huonosti suunnitellusta rajamerkeistä voi muodostua merkittävä roskaantumistekijä.

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus-keskus: 4mom: "Viranomainen valvoo asiantuntijaa tämän suorittaessa annettuja tehtäviä" - tästä tulee mielikuva, että valvonta on reaaliaikaista ja maastossa tapahtuvaa. Edellä mainittu tapa ei liene resurssien käytön kannalta mielekästä.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, kalatalousviranomainen: Luonnonsuojelulakiesityksen 60 § säädetään mm. luonnonsuojelualuetta koskevista kieltojen ja rajoitusten merkitsemisestä. Jos luonnonsuojelulain perusteella annettu rajoitus koskee jollakin tapaa kalastusta, rajoituksesta tulee ilmoittaa alueelliselle kalatalousviranomaiselle, joka tarvittaessa merkitsee rajoitukset Kalastusrajoitus.fi -sivustolle. Pykälän perusteluihin on syytä tehdä asiaa koskeva täsmennys.

Metsähallitus: Jatkossa ei näin ollen olisi velvoitetta merkitä maastoon sellaisen muun luonnonsuojelualueen ulkorajoja, joille sijoittuu liikkumista tai maihinnousua koskeva kielto. Metsähallituksen näkemyksen mukaan tämä muutos on pykälän perustelujen mukaisesti ”selkeyttävä ja valtiontalouden tarkoituksenmukainen tilanteessa, jossa esimerkiksi hyvin suurelle luonnonsuojelualueelle sisältyisi pieni liikkumisrajoitusalue”. Lisäksi pykäläluonnoksessa esitetään, että ”valtion muun luonnonsuojelualueen ja yksityisen luonnonsuojelualueen raja voidaan merkitä maastoon.” Metsähallitus nostaa tämän osalta esille, että jos luonnonsuojelualueen rajaa ei ole merkitty selvästi maastoon, aiheutuu rajan etsimisestä metsätalous- ja muiden mahdollisten toimenpiteiden yhteydessä ylimääräistä työtä. Rajaloukkaustilanteissa myös maanomistajan oikeusturva voi vaarantua. Nykyaikainen paikannustekniikka ei riitä yksinomaan varmistamaan rajan tarkkaa paikallistamista. Metsähallitus esittää, että pykälää muutetaan siten, että ”valtion muun luonnonsuojelualueen” rajat on myös aina merkittävä näkyvästi maastoon. Epäselvissä tilanteissa on luonnonsuojelusta vastaavan viranomaisen tultava lisäksi pyydettäessä osoittamaan korvauksetta rajan paikka.

MTK ry: Vaikka luonnonsuojelualueiden rajoja koskevat tiedot ovat saatavilla kiinteistötietojärjestelmästä sekä luonnonsuojelun tietojärjestelmästä, myös maastoon tehdyillä merkinnöillä on käytännön toiminnan sujuvuuden kannalta tärkeä merkitys. Ilman merkintää luonnonsuojelualueen rajan tarkan sijainnin määrittäminen maastossa voi olla hankalaa. Huolellisesta toiminnasta huolimatta rajojen merkitsemättä jättäminen lisännee tahattomien virheiden aiheutumisen mahdollisuutta, mitä on pidettävä luontoarvojen säilymisen ja toimijoiden oikeusturvan kannalta ongelmallisena. Näin ollen MTK ry:n näkemyksen mukaan säännöksen lähtökohdan tulisi olla ehdotettuun nähden päinvastainen. Muun valtion

luonnonsuojelualueen ja yksityisen luonnonsuojelualueen raja tulisi jättää merkitsemättä maastoon lähinnä vain silloin, kun merkitsemistä on pidettävä ilmeisen tarpeettomana.

Suomen luonnonsuojeluliiton Kymenlaakson piiri ry: 60 §: Myös valtion muun luonnonsuojelualueen ja yksityisen luonnonsuojelualueen rajat tulee merkitä maastoon.

62 § Yksityisen luonnonsuojelualueen lakkauttaminen ja rauhoitusmääräysten lieventäminen

Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, toisin kuin säännöksen perusteluissa on todettu, että yksityisen luonnonsuojelualueen lakkauttami-sen ja rauhoitusmääräysten lieventämisen edellytykseksi esitetty teknistaloudellinen mahdottomuus kiristää lakkauttamisedellytyksiä verrattuna voimassaolevaan lakiin. Jos edellytykset eivät muutu, miksi pykälää muutetaan? Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että lakkauttamis- ja rauhoitusmääräysten lieventämisedellytyksiä ei tule muuttaa. Säännös ei ota huomioon sitä, että erityisesti eliölajin uhanalaisuudessa voi tapahtua muutoksia parempaan suuntaa esim. siten että aikaisemmin uhanalainen laji ei tarvitse enää vahvaa suojelua lajin runsastumisen vuoksi. Esityksessä ei ole selostettu, milloin hankkeen tai suunnitelman voitaisiin katsoa olevan teknisesti ja taloudellisesti vaihtoehtoisella tavalla toteutettavissa. Epäselväksi jää esimerkiksi se, milloin vaihtoehtoisen tavan kustannukset ovat niin korkeita, että vaihtoehtoa ei voida pitää taloudellisesti toteuttavissa olevana.

Edelleen Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että oletettavasti aiemmin perustetut yksityiset luonnonsuojelualueet on tarkoitus jättää voimaan. Jos rauhoitusmääräyksiä lievennetään yleiskalastuksen mahdollistamiseksi, tulee rauhoitussäännösten muutoskynnyksen olla alempi. Yksityisten suojelualueiden kalastuskieltomääräykset eivät pääsääntöisesti kestä tämän päivän tarkastelua ja niitä tulee voida muuttaa alemmalla kynnyksellä. Periaatteellisesti kysymys yleiskalastuksesta luonnonsuojelualueilla on ratkaistu kalastuslain säätämisen yhteydessä. Tällaisessa tilanteessa edellytyksenä voisi olla se, että muutoshakemuksessa esitetty toiminta ei estä yksityisen suojelualueen perustamisen tavoitteen toteutumista.

Itä-Suomen yliopisto, Metsätieteiden osasto: Vaatimus ympäristöministeriön lausunnosta on kohtuuton, jos yksityinen suojelualue on hyvin pieni ja kansalliselta merkitykseltään olematon. Pykälän 49 § mukaisen rauhoituspäätöksen purkamisesta ennenaikaisesti tai jatkamiskäytännöstä ei ole pykäläehdotusta, mutta sellainen olisi tarpeen vastaavasti pykäläparin 48 ja 62 kanssa.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia: Katson, että yleisen edun kannalta erittäin tärkeän hankkeen tai suunnitelman tapauksessa vaatimus teknisesti ja taloudellisesti toteutettavissa olevan vaihtoehdon puuttumista yksityisen luonnonsuojelualueen lakkauttamisen ja rauhoitusmääräysten lieventämisen edellytyksenä kategorisesti vaatii nyt esitettyä syvällisempää perusoikeustarkastelua. Vaihtoehdottomuus yksityisen luonnonsuojelualueen kohdalla tarkoittaa poikkeamiskynnyksen nousemista erittäin korkealle, se voisi käytännössä jäädä myös teoreettiseksi mahdollisuudeksi.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: ELY-keskus katsoo, että rauhoitussääntöjen tarkistamisesta olisi hyvä säätää laissa, esim. tässä pykälässä.

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Tulisi säätää oma pykälä tai lisätä ehdotuksen 62 §:ään momentti menettelystä, jolla voidaan tiukentaa ja muuttaa perustetun yksityisen suojelualueen rauhoitusmääräyksiä.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, kalatalousviranomainen: Luonnossuojelulakiesityksen 62 § säädetään yksityisen luonnonsuojelualueen lakkauttamisesta ja rauhoitusmääräysten lieventämisestä. Luonnonsuojelualueen rauhoitusmääräysten lieventäminen on pykälän perusteella vaikeaa, vaikka alueen luontoarvot olisivat vähentyneet tai poistuneet kokonaan. Pykälässä ei oteta huomioon tilannetta, jossa luontoarvot ovat yleisesti parantuneen niin, ettei rauhoitukselle ole enää tarvetta tai tarve on oleellisesti vähentynyt.

Vanhat yksityisten luonnossuojelualueiden rauhoitusmääräykset tai -sopimukset sisältävät määräyksiä, jotka koskevat suoraa tai epäsuorasti kalastusta. Usein kalastusrajoitukset ovat epämäärisiä ja aiheuttavat epätietoisuutta yleiskalastusoikeuksien voimassaolosta. Ja kalastus on voitu kieltää kokonaan tai osittain vaikka siihen ei olisi alueen rauhoittamistarkoituksen perusteella tarvetta. Näiden vanhojen yksityisten suojelualueiden luontoarvot, joihin suojelu on perustunut, tulisi tarkistaa ja samalla tarkistaa kalastusta koskevien rauhoitusmääräysten tarpeellisuus sekä lainvoimaisuus.

Metsäteollisuus ry ja MTK ry eivät kannata esitettyä yksityisen luonnonsuojelualueen lakkauttamisen tai rauhoitusmääräysten lieventämisen poikkeamisedellytysten tiukennusta. Poikkeuslupaharkinnassa on jatkossakin oltava mahdollisuus joustavuuteen.

Ehdotettu muotoilu nostaisi poikkeamiskynnyksen hyvin korkeaksi. Jos hankkeelle tai suunnitelmalle olisi olemassa mikään muu mahdollinen vaihtoehto, olisi valittava se, eikä poikkeamiseen olisi mahdollista saada lupaa. Epäselvää olisi myös, miten teknisesti ja taloudellisesti toteuttavissa oleva vaihtoehto määriteltäisiin. Tiukennus heikentäisi lainsäädännön ennakoitavuutta. Jotta teknis-taloudellista vaihtoehdottomuutta pystyttäisiin arvioimaan, pitäisi hanke olla jo pitkälle suunniteltu ennen kuin poikkeamislupaa voitaisiin hakea. Metsäteollisuus kiinnittää huomiota myös siihen, ettei esitetyn muutoksen suoria ja välillisiä vaikutuksia ole riittävällä tavalla arvioitu lakiesityksen vaikutusten arvioinnissa.

MTK ry korostaa tarvetta kiinnittää huomiota ehdotuksen mahdollisiin käytännön vaikutuksiin.

Poikkeuslupaedellytykset on asetettava toisaalta siten, että luonnon monimuotoisuus tulee riittävällä tavalla turvattua, ja toisaalta siten, että yhteiskunnan tarpeellinen kehittäminen ei liiaksi vaikeudu tai esty. MTK ry pitää ehdotuksen vaikutusten arviointia hankaloittavana seikkana sitä, että perusteluissa ei ole selostettu, milloin hankkeen tai suunnitelman voitaisiin katsoa olevan teknisesti ja taloudellisesti vaihtoehtoisella tavalla toteutettavissa. Epäselväksi jää esimerkiksi se, milloin vaihtoehtoisen tavan kustannukset ovat niin korkeita, että vaihtoehtoa ei voida pitää taloudellisesti toteuttavissa olevana.

Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri ry: 62 § sisältää vaaroja, sillä maa voi vaihtaa omistajaa helpostikin. Luontoarvoista päästään eroon myös hyvinkin helposti, vaikka tekemällä avohakkuita. Käsite yleinen etu vaatii selventämistä.

Vesialueomistajain liitto VEALO ry: Perustuslaillista omaisuuden suojaa loukkaa säännös, jonka mukaan suojelun lakkauttamisen tai rauhoitusmääräysten oleellisen lieventämisen ehdoksi voidaan asettaa, että omistaja maksaa takaisin hänelle maksetun korvauksen kokonaan tai osittain, jos sitä pidetään kohtuullisena, koska lopputulema voi olla se, että maanomistaja ei saanut mitään korvausta perustamastaan yksityisestä luonnonsuojelualueesta. Korvaussumma käväisi maanomistajan tilillä. Hän jäi myös ilman omaisuutensa hyödyntämisestä saatavia potentiaalisia tuloja.

63 § Luonnonsuojelualueen heikentämisen hyvittäminen

Maa- ja metsätalousministeriö edellyttää, että pykälä poistetaan esityksestä hallitusohjelman vastaisena. Pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaan ekologisen kompensaation käyttöä pilotoidaan esimerkiksi isoissa infrastruktuurihankkeissa ja saatujen kokemusten perusteella arvioidaan lainsäädännön uudistustarpeita.

Puolustusministeriö: Suojeluohjelmien kohdentamisessa sotilasalueille lähtökohtana on ollut, ettei suojelu estä puolustusvoimien toimintaa ja sen kehittämistä. Suuri osa näistä alueista on aikanaan hankittu puolustustarkoituksiin eli puolustusvoimien pysyvään käyttöön. Puolustusvoimien toiminta (yleensä ampuma- ja harjoitustoiminta) alueella on mahdollistanut alueiden säilymisen kohtuullisen luonnontilaisena säilyttäen niiden luontoarvot monissa paikoissa hyvin. Kun alueita on aikanaan hyväksytty sisällytettäväksi erilaisiin suojeluohjelmiin, on yhtenä lähtökohtana ollut, että suojelusta ei aiheudu kustannuksia puolustusvoimille. Tämä periaate soveltuisi myös, vaikka ilmenisi tarvetta ryhtyä joihinkin toimenpiteisiin (ääritapauksessa suojelualueen lakkauttamiseen) puolustusvoimien toimintaedellytyksien turvaamiseksi kyseessä olevilla alueilla.

Puolustusministeriö esittää kirjausta siitä, että mikäli puolustusvoimien pysyvässä käytössä olevilla alueilla on tarvetta heikennyksen hyvittämiselle, ei siitä aiheudu kustannusvastuuta puolustusvoimille.

Helsingin kaupunkiympäristölautakunta: lakiehdotuksen perusteella ei ole selvää, onko tarkoitus, että myös mainittujen alueiden ulkopuolelta tulevat vaikutukset olisi huomioitava. Tätä olisi toivottavaa selventää hallituksen esityksessä ja säädöstekstissä.

Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS pitää pykälää tärkeänä lisäyksenä, joka vastaa moderneja kansainvälisiä ekologisen kompensaation periaatteita. Ks. tarkemmin luku 11 kommentit.

Luontopaneeli pitää tätä pykälää hyvänä lisäyksenä ja se vastaa modernia ekologisen kompensaation periaatteita.

MTK ry ja Metsäteollisuus ry eivät kannata luonnonsuojelualueen heikentämisen hyvittämistä koskevan pykälän sisällyttämistä luonnonsuojelulakiin. Perustelujen osalta ne viittaavat on 11 luvun kohdalla lausumaansa.

BirdLife Suomi ry: 63 §. Nykyinen muotoilu "yleisen edun kannalta" on riittämätön. Mielestämme §:n tulee alkaa: "Jos yleisen edun kannalta välttämättömän hankkeen tai suunnitelman…."

Kalatalouden keskusliitto ry pitää ongelmallisena, että maanomistaja voitaisiin velvoittaa korvaamaan valtiolle luonnonsuojelualueen heikentämisen. Tämä on ongelmallista ensinnäkin siksi, että maanomistaja on voinut luovuttaa aluetta vapaaehtoisesti korvausta vastaan määräajaksi luonnonsuojelutarkoitukseen. Määräajan umpeuduttua maanomistaja joutuisi mahdollisesti korvaamaan väitetyn heikkenemisen. Tämä johtaisi kohtuuttomaan tilanteeseen maanomistajan näkökulmasta, joka on määräajaksi luovuttanut alueen luonnonsuojelutarkoitukseen ja käytännössä menettää hänelle tästä omistusoikeuden heikentämisestä korvatun summan.

Yksityishenkilö KK: Pykälä sisältää oikeudellisen valuvirheen. Sen ensimmäisen virkkeen mukaan: "Jos yleisen edun kannalta tärkeän hankkeen tai suunnitelman toteuttamiseksi valtion muu luonnonsuojelualue tai yksityinen luonnonsuojelualue lakkautetaan kokonaan tai osittain taikka niiden rauhoitusmääräyksiä lievennetään, on luonnonarvoille aiheutuvat heikennykset hyvitettävä." Kuitenkin lakiluonnoksen 62 §:n 1 momentti sisältää vastaavat perusteet vain yksityisen luonnonsuojelualueen lakkauttamiselle. Kyseinen momentti sisältää toisena lakkauttamis- tai lieventämisperusteena "jos alueen luonnonarvot ovat oleellisesti vähentyneet", siltä osin ei kuitenkaan ole liitetty velvollisuutta ekologiseen kompensaatioon.

Laissa ei ole asetettu lainkaan perusteita valtioneuvoston tai ympäristöministeriön asetuksella perustetun muun valtion suojelualueen lakkauttamiselle. Käytännössä lakkauttaminen uudella asetuksella tapahtuisi vastoin lakiluonnoksen suojelualueen perustamisedellytyksiä ilman nimenomaista lain sisältämää lakkauttamissäännöstä. Näin ollen tämä pykälä muodostaa samalla tosiasiassa laki- luonnoksen ainoan perusteen sellaiselle lakkauttamiselle, vaikka se on otsikoitu "Luonnonsuojelu- alueen heikentämisen hyvittäminen". Laissa pitäisi olla erikseen oma pykälänsä tai momenttinsa lakiluonnoksen 62 §:ssä valtion muun suojelualueen lakkauttamisen edellytyksistä ennen kuin voidaan edellyttää tällaista hyvittämistä.

Muu valtion suojelualue on perustettu usein voimassa olevan LSL 10 §:n perustamisedellytyksin ja perustamisvaiheessa, kuten HE-luonnoksen sivulla 167 asia ilmaistaan, "siirretty valtion hallinnassa taloudellisen toiminnan ulkopuolelle tai hankittu yksityisiltä maanomistajilta edellä mainittujen suojelutavoitteiden toteuttamiseksi". Jälkimmäinen on edellyttänyt mahdollisesti LSL 52 §:n mukaista lunastamista. LSL 17 § sisältää valtuutuksen säännöksen perustamisasetuksista. Se ei kuitenkaan sisällä valtuutussäännöstä lakkauttamisesta asetuksella, kuten ei lakiluonnoksen 47 §:kään, joka vastaa voimassa olevan LSL 17 §:ää. Valtuutusta ei ole aiemmin tarvittu lakkauttamiselle ja lieventämiselle, koska sellaista ei lähtökohtaisesti ole ollut tarpeen tehdä. Lakiluonnoksen 63 § kuitenkin muuttaa tämän lähtökohdan päinvastaiseksi: lakkauttaminen on tarpeen yleisen edun kannalta tärkeän hankkeen tai suunnitelman toteuttamiseksi.

Hankkeesta tai suunnitelmasta vastaavalle ei voi siten asettaa velvoitetta kompensaatioon, jos laki luonnoksessa ei ole perustetta valtion muun suojelualueen lakkauttamiselle. PL 80.1 §:n toisen virkkeen mukaan "Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan." Koska alkuperäinen yksityinen maanomistaja, jolta suojelualue on hankittu, ei ole välttämättä tässä tarkoitetun yleisen edun mukaisen hankkeen tai suunnitelman toteuttaja, mutta todennäköisesti alueen rajanaapuri, suojelualueen lakkauttaminen ja heikennys voi koskea myös hänen intressejään.

Yksityishenkilö MV: Myös tässä pykälässä olisi hyvä käyttää jollakin tavoin ekologisen kompensaation käsitettä, jotta mitigaatiohierarkia tulee soveltamiskäytännössä kunnolla huomioon otetuksi. Lakiehdotuksen mukaan on hyvitettävä luonnonarvoille aiheutetut menetykset, jos luonnonsuojelualue lakkautetaan tai sen rauhoitusmääräyksiä lievennetään. Kaupungeissa suojeltujen luontoarvojen menetyksiä voivat aiheuttaa myös kohteiden ulkopuolella tehtävät toimenpiteet. Luonnonarvojen kannalta ei ole merkitystä sillä aiheutuuko arvojen menetys kohteiden ulko- vai sisäpuolella tehtävistä toimenpiteistä. Myös ulkopuolella tapahtuvien toimenpiteiden, jotka merkittävästi heikentävät suojellun kohteen luontoarvoja, tulee olla luvanvaraisia ja niiden aiheuttamat heikennykset on hyvitettävä. Suojeltujen alueiden kytkennät ulkopuoliseen luontoon on turvattava. Samaa käytäntöä tulee soveltaa kaikkiin lailla suojeltuihin kohteisiin, joita luonnonsuojelualueiden lisäksi ovat suojellut luontotyypit ja erityisesti suojeltavien lajien esiintymät.

7 luku Luontotyyppien suojelu

Yleistä

Etelä-Pohjanmaan liitto: Etelä-Pohjanmaan liitto pitää hyvä, että luontotyyppien suojelu on tunnistettu vahvemmin osana luonnon monimuotoisuuden turvaamista. Liiton mukaan laissa ei kuitenkaan huomioida riittävästi luonnon monimuotoisuutta osana viheralueverkostoa, elinympäristöjen kytkeytyneisyyttä ja ekologisten yhteyksien turvaamista. Etelä-Pohjanmaan liitto korostaa, että uhanalaisista luontotyypeistä tulee tuottaa tietoa myös maakuntatasolla, jossa sitä voidaan hyödyntää luonnon monimuotoisuuden alueellisissa toimeenpanosuunnitelmissa ja maakuntakaavoituksessa.

Keski-Suomen liitto pitää tärkeänä, että luontotyyppien suojelu on tunnistettu vahvemmin osana luonnon monimuotoisuuden kokonaisuutta. Jatkossa on tärkeää panostaa luontotyyppien tunnistamiseen sekä dokumentoimiseen paikkatietomuotoon.

Valtakunnallisilla asiantuntijaviranomaisilla tulisi olla velvollisuus tuottaa myös maakuntatasoista tietoa uhanalaisista luontotyypeistä alueellisten toimeenpanosuunnitelmien ja maankäytön suunnittelun tueksi.

Keski-Suomen liitto haluaa korostaa lainsäädännöllisten keinojen lisäksi myös muiden, kannusteisiin ja vapaaehtoisuuteen perustuvien, toimintamallien merkitystä.

Lakiehdotuksessa ei ole mainintaa ekologisista verkostoista ja niiden selvittämisestä. Tulevaisuudessa, varsinkin ilmastonmuutoksen myötä, luonnon monimuotoisuuden turvaamisen ja toimimisen kannalta ekologisten verkostojen ja luontoalueiden kytkeytyneisyyden merkitys kasvaa. Asia liittyy myös ilmastolain ja maankäyttö- ja rakennuslain uudistuksiin, eikä sitä voida onnistuneesti ratkoa ilman lakien ja niiden vaikutustenarvioinnin yhteistarkastelua. Keski-Suomen liitto pitää kuitenkin tärkeänä, että säännöspohjasta muodostuu tulkinnan ja oikeusvaikutusten kannalta eri puolten kannalta ennakoitava ja päällekkäistä sääntelyä ei muodosteta. Ekologisten verkostojen toteuttaminen edellyttää myös merkittävää resurssointia, joka tulee varmistaa ennen kirjauksia.

Pirkanmaan liitto: Liitto näkee tärkeänä, että luontotyyppien suojelu on tunnistettu vahvemmin osana luonnon monimuotoisuuden kokonaisuutta. Liitto pitää myös hyvänä, että viranomaisille säädetään velvollisuus ottaa päätöksenteossa (erityisesti YSL:n ja MAL:n mukaisissa päätöksissä) huomioon uhanalaiset luontotyypit. Luontotyyppitiedoissa on merkittäviä puutteita verrattuna lajitietoon. Jatkossa on syytä panostaa luontotyyppien tunnistamiseen sekä dokumentoimiseen paikkatietomuotoon.

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto: Pohjois-Karjalan maakuntahallitus kyseenalaistaa uhanalaisten luontotyyppien huomioonottamisvelvoitteen maakuntakaavoituksen yhteydessä. Jos ehdotus edellyttää selvitysten tarkkuustason nostamista nykyisestä, se tarkoittaa kustannusten kestämätöntä nousua ja kaavojen aikataulujen pidentymistä. Lisäksi ehdotetusta luontotyyppien huomioimisvelvoitteesta voi tulla yleinen valitusperuste.

Päijät-Hämeen liitto näkee tarpeelliseksi parantaa luontotyyppien suojelujärjestelmää. Päijät-Hämeen liitto kuitenkin huomauttaa, että erot eri kaavatasojen tarkkuudessa tulisi huomioida uhanalaisten luontotyyppien huomioonottamisvelvoitteessa. Maakuntakaavoissa kaava-alue on hyvin laaja, ja kaavamerkinnät ovat osin yleispiirteisiä. Kaavamerkintöjen vaikutusalueet myös tarkentuvat vasta yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Päijät-Hämeen liitto näkisi jatkossakin tarpeellisena mahdollisuuden kohdistaa maakuntakaavan selvitykset vain niihin kaavan vaikutusalueisiin, joissa maankäyttö voi merkittävästi muuttua kaavasta johtuen. Maakuntakaava eroaa tarkastelutasoltaan kuntakaavoista. Maakuntakaavan erilaisuus kuntakaavoitukseen verrattuna tulisi tuoda esiin myös luonnonsuojelulain perustelutekstissä ja varmistaa että uudistettava laki huomioi riittävästi eri kaavojen tehtävät ja tarkkuustasot.

Satakuntaliitto: Luonnonsuojelulain ja maankäyttö- ja rakennuslain kytkennät ja toimintamahdollisuudet tulee käydä tarkoin läpi molempia lakeja valmisteltaessa.

Itä-Suomen yliopisto, Metsätieteiden osasto: Luontotyyppien suojelun painotuksen lisääminen on tärkeä ja erittäin tarpeellinen lisä LS-lain uudistuksessa. Luontotyyppien suojelun avulla voidaan todennäköisesti suojella samalla myös uhanalaisia lajeja ja geneettistä monimuotoisuutta. Lakiluonnoksessa tulisi kuitenkin selvemmin mainita, miten luontotyyppien uhanalaisarviointia sovelletaan, kun valtioneuvosto määrittelee luontotyyppejä asetuksella suojeltaviksi.

Lain valmistelussa ja soveltamisessa merkittävä puute on se, että yhtymäkohtia ja integraatio muihin luontotyyppien tilaan merkittävästi vaikuttaviin lakeihin ei valmistelun yhteydessä ole voitu rakentaa. Lainsäädännön tehokkuuden ja yhtenäisyyden kannalta olisi ensiarvoisen tärkeää rakentaa muut maankäyttöä säätelevät lait samanaikaisesti LS-lain uudistuksen kanssa.

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra: Sitra pitää lakiehdotuksessa toteutuvaa luontotyyppien painoarvon vahvistamista lajisuojelun rinnalla tärkeänä kehityksenä. Kuten lakiehdotuksen esitöissä todetaan, luontotyypit ovat luonnon monimuotoisuuden kattavin taso ja niiden suojelu turvaa samalla useita, osin toisistaan riippuvaisia saman elinympäristön eliölajeja. Luontotyyppien elinvoimaisuuden turvaaminen auttaa myös turvaamaan niiden lajien elinympäristöt, jotka tunnemme toistaiseksi puutteellisesti tai emme lainkaan. Näitä on merkittävä osa kaikista lajeista, mikä on ongelma myös Suomessa, huolimatta poikkeuksellisen hyvästä lajitiedon tasosta maassamme.

Ehdotukset luontotyyppien suojelumekanismien nostamisesta lajisuojelun mekanismien tasolle ja näiden lähentämisestä toisiinsa ovat Sitran näkökulmasta hyviä askelia kohti kokonaisvaltaisempaa luonnon monimuotoisuuden tarkastelua.

Samalla Sitra nostaa esille huomiona, että seuraava looginen askel kokonaisvaltaisempaan tarkasteluun työssä luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseksi ja luontokadon pysäyttämiseksi olisi nostaa säädöstasolle lajien ja luontotyyppien ohella luonnon ihmiselle tarjoamat palvelut eli ekosysteemipalvelut sekä näiden turvaaminen ja vahvistaminen, kuten luonnonsuojelulain toimivuusarvioinnissakin on johtopäätöksenä esitetty.

Suomen ympäristökeskus SYKE: Luontotyyppien suojelu on se luonnonsuojelulain osa-alue, joka tarvitsee kehittämistä ja uusia keinoja kaikkein selkeimmin, koska voimassa olevassa luonnonsuojelulaissa tai muussakaan lainsäädännössä ei ole vielä hyödynnetty viime vuosien merkittävää tietopohjan kasvua Suomen luontotyyppien tilan kehityksestä. Luontotyyppien toisen uhanalaisuusarvioinnin mukaan lähes puolet (48 %) Suomen luontotyypeistä on uhanalaisia ja mikä olennaisinta, yli puolella (57 %) luontotyypeistä lähiajan kehityssuunta on arvioitu edelleen heikkeneväksi. Nykyinen lainsäädäntö ja eri toimijoiden käytännöt eivät ole kyenneet muuttamaan kielteistä kehitystä. Siksi luontotyyppien suojelua on tarpeen tehostaa merkittävästi, ja lakiluonnoksessa esitetty keinovalikoiman laajentaminen on tässä myönteinen askel.

Suomen ilmastopaneeli: Luontotyyppien pinta-alapohjainen suojelu edistää yhtä aikaa sekä ilmastonmuutoksen hillintää että ilmastonmuutokseen sopeutumista.

Luontopaneeli pitää tätä lukua kokonaisuutena hyvänä peilauksena lajisuojelu-lukuun. Luontopaneeli kannattaa kolmiportaista 1) uhanalaiset, 2) suojellut ja 3) tiukasti suojellut luontotyypit luokitusta, joka selkeyttää eri luokkien käsittelyä.

Ympäristötiedon foorumi: Luontotyyppien kokonaisvaltainen ottaminen mukaan lakiin on erittäin merkittävä parannus, joka turvaa, paitsi luontotyyppejä, myös lukuisia niistä riippuvaisia eliöitä. Myönteistä on myös, että luontotyypeistä päättäminen asetuksella antaa mahdollisuuden reagoida nopeasti muuttuviin ympäristöoloihin, mikä on suojelun kannalta erittäin tärkeää.

Maanmittauslaitos: Maanmittauslaitos kiinnittää kiinteistötietojärjestelmän (KTJ:n) ylläpitäjänä maaseutualueilla sekä pinta-alan perusteella myös valtaosissa kaupunkikuntia siihen, että ehdotetun lain 48, 49, 61 ja 62 §:ssä säännellään terminologisesti täysin *asianmukaisesti kiinteistötietojärjestelmästä*. Sitä vastoin luvussa 7 käytetään 68 §:ssä ja 8 luvussa 80 §:ssä nimitystä kiinteistörekisteri, joka on sitä laajemman KTJ:n osa. Maanmittauslaitos katsoo, että tältä osin terminologian on oltava yhdenmukaista ja merkinnät on tehtävä KTJ:n muina tietoina kiinteistötietojärjestelmään. KTJ:n tietosisällöstä on säädetty KTJ-lain, 453/2002, §:ssä 3.

Metsähallitus: Uhanalaisten luontotyyppien suojelun nostaminen luonnonsuojelulakiin on erittäin kannatettavaa. Se vahvistaa luontotyyppien ja näin välillisesti myös lajien tilaa ja suojelua sekä asettaa luontotyyppien huomioon ottamisen ja suojelun saman veroiseksi lajien suojelun rinnalla. Se lisää myös tietoisuuttaa luontotyypeistä ja niiden merkityksestä.

Museovirasto: Museovirasto esitti uhanalaisten elinympäristöjen ennallistamiseen ja hoitoon tähtäävästä Helmi -ohjelmasta antamassaan lausunnossa (VN/6736/2020, 8.6.2020 MV/3/03.00.00/2020), että perinnebiotooppikäsite tulee avata uudelleen siten että sillä on yhteys myös muihin kuin perinteisen maatalouden tuottamiin ympäristöihin. Perinnebiotoopit ovat osa perinnemaisemia, ja joidenkin niistä voidaan katsoa periytyvän jo rautakaudelta, mitä niillä sijaitsevat muinaisjäännökset ja niillä kasvavat muinaistuloskasvilajit indikoivat. Monet historialliset ympäristöt, kuten maalinnoitukset ja rauniolinnat, samoin kartanopuistot vaihtelevine osineen ovat lähtökohtia monien uusperinnebiotooppien muodostumiselle. Perinnebiotooppien hoito on samalla arkeologisen kulttuuriperinnön, perinnemaisemien ja kulttuuriympäristön hoitoa. Perinnebiotoopeilla voi olla tai ne itse voivat olla osa valtakunnallisesti merkittävää arkeologista (VARK) kohdetta tai RKY-aluetta. Käynnissä olevassa

valtakunnallisessa perinnebiotooppi-inventoinnissa arkeologinen kulttuuriperintö huomioidaan kohteiden arvoluokituksen arvioinnissa sekä hoidon suunnittelussa.

Kaivosteollisuus ry: Kolmelle erilaiselle luontotyyppisuojelulle ei ole perusteita. Ei ole tarpeen luoda nykyiselle luontotyyppisuojelulle rinnakkaisia menettelyjä, ja uusissa rinnakkaisissa kategorioissa on vakavia oikeusturvaongelmia.

Ehdotetulla uudella suojelumekanismilla saatettaisiin voimaan maanomistajien ja oikeudenhaltijoiden kannalta yllätyksenä tulevia suojeluratkaisuja ilman että heitä kuultaisiin asetuksesta tai mahdollistettaisiin heille muutoksenhaku. On kyseenalaista täyttääkö tällainen rakenne perustuslain vaatimukset. Rakennetta tulee muuttaa siten että tällainen avoin valtuutus mittaville kansalaisten oikeusasemaan vaikuttaville toimintarajoituksille poistetaan ja luontotyyppisuojelu toteutetaan nykyisen kaltaisilla rakenteilla, jossa suojellut luontotyypit sisällytetään lakitasoiseen listaukseen ja esiintymäkohtaisesti saatetaan näille viranomaispäätöksellä oikeusvaikutukset, jolloin oikeudenhaltijoiden vaikutusmahdollisuudet turvataan. Lain tulisi sisältää mekanismit, joiden avulla annetaan oikeudenhaltijalle oikeussuojaa sekä turvataan kuulemismenettely ja valitusoikeus huomattavien rajoitusten kohdistamista vastaan.

Ehdotetun luontotyyppisuojelun oikeusvaikutuksia muiden lakien mukaiseen harkintaan tulisi arvioida tarkemmin. Luonnonsuojeluharkinta tulisi keskittää luonnonsuojelulain mukaiseen menettelyyn ja välttää niitä epäjohdonmukaisuuksia, joita seuraa siitä, että samoja ympäristöoikeuden teemakokonaisuuksia säännellään päällekkäisillä normeilla eri lakien kautta ja osin eri viranomaisten toimesta.

Kalatalouden keskusliitto ry pitää perusteltuna ja hyvänä ehdotuksena sitä, että uhanalaisten luontotyyppien hoitoon ehdotetaan mahdollisuutta myöntää tukea tai avustusta sekä sitä, että luonnonsuojelun valtion viranomainen voisi toteuttaa hoitotoimia suojeltujen ja tiukasti suojeltujen luontotyyppien esiintymillä, mikäli maanomistaja antaa tähän suostumuksensa, koska maanomistajalla ei välttämättä ole tarvetta tai mahdollisuuksia vastata itse hoitotoimista.

MTK ry: Nykyisin voimassa olevan luonnonsuojelulain luontotyyppien suojelua koskevat säännökset ovat selkeitä ja toimivia. Niitä voidaan pitää myös maanomistajien oikeuksien toteutumisen kannalta hyväksyttävinä. Näin ollen MTK ry ei tunnista ehdotuksessa mainittua tarvetta tehdä sääntelyyn merkittäviä muutoksia. MTK ry korostaa, että lainsäädännön toimivuutta ja hyväksyttävyyttä ei tule heikentää.

MTK ry yhtyy kuitenkin näkemykseen luontotyyppisuojelun kehittämisen yleisestä tarpeesta. Tähän liittyen MTK ry muistuttaa, että luonnonsuojelulaki ja muu lainsäädäntö ovat yhdessä vapaaehtoisuuteen perustuvien toimintamallien kanssa osa laajempaa kokonaisuutta, jonka avulla luonnon monimuotoisuutta turvataan ja edistetään. Esimerkiksi METSO- ja Helmi-ohjelmien kautta maanomistajalähtöisesti vapaaehtoisuuteen perustuen ja korvausten tukemana voidaan myös luontotyyppisuojelun osalta edesauttaa ehdotuksessa mainittujen tavoitteiden saavuttamista. Näin ollen MTK ry painottaa, että luonnonsuojelulain luontotyyppisuojelua koskevien säännösten ei pidä eikä ole edes tarpeen olla keino, jota käytettäisiin laaja-alaisesti suojellun tai muutoin käytönrajoitusten kohteena olevan pinta-alan lisäämiseksi ilman maanomistajan suostumusta.

SLC rf: Att skydda naturtyper or en viktig del av tryggandet av naturens mångfald, men SLC rf anser att det finns fallgropar i kapitlet som hotar egendomsskyddet. För att lagen ska kunna tillämpas på ett effektivt sätt borde den också vara så tydlig som möjligt. I förslaget finns det stallen där det blir oklart vad man far och inte far göra. Ändringarna flyttar skyddandet mot "automatisering' genom listning av naturtyper som gör systemet stelt och utsatt for fel – speciellt om naturtyperna på listan ökar och är svåra att identifiera i naturen utan betydlig expertis. SLC rf betonar prioritering av frivilliga verktyg for att öka acceptansen av naturskydd.

Suomen yhteismetsät ry: Uhanalaisia luontotyyppejä käsittelevää pykälää ei tule kirjata luonnonsuojelulakiin. Luontotyypin uhanalaisuudella ei saa olla suoria eikä epäsuoria oikeusvaikutuksia. Oleellista on suojeltavien luontotyyppien selkeät lakikirjaukset nykyisen lain mukaisesti sekä luontotyyppien määriteltävyys ja todentaminen käytännössä sekä tietoisuuteen ja tiedon saantiin panostaminen. Luontotyyppien mahdollinen laajentaminen tulee kohdistua vain erityisen arvokkaiksi määriteltäviin kohteisiin, joiden ominaisuudet on tarkasti määritelty ja niillä on selkeät rajausperusteet. Rajausperusteita ei tule lieventää, koska se lisäisi tulkintaepäselvyyksiä, heikentäisi maanomistajan oikeuksia ja lain yhden vertaista soveltamista. Suomen yhteismetsät ry ei kannata tiukasti suojellun luontotyypin heikentämiskiellon sisällyttämistä luonnonsuojelulakiin, koska ehdotetun 67 § suojeltujen luontotyyppien rajauspaatokset ovat riittävä keino tiukkaan suojeluun, jossa menettelyt ja kieltosäännös ovat yhteneväiset.

Suomen Luonnonsuojeluliiton Lapin piiri ry: Luonnonsuojelussa tulee paremmin myös suojella virtavesikokonaisuuksia, mitkä ovat luonnontilaisia, puhtaita, kirkkaita ja vesiluonnon ja rantavesiluonnon, kasvuston, linnuston kannalta merkityksellisiä uhanalaisille tai taantuville lajeille.

Suomen luonnonsuojeluliiton Oulun yhdistys ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry: Lakiin tulisi lisätä uhanalaisten luontotyyppien hävittämis- ja heikentämiskielto, ellei heikentäminen/hävittäminen ole yleisen edun kannalta perusteltavissa.

Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry: Paras tapa turvata luonnonsuojelulain luontotyyppejä ja muita rajattavia kohteita olisi metsälain tyyppinen aina voimassa oleva erillisistä viranomaispäätöksistä riippumaton heikentämiskielto. Vähimmäisvaatimuksena kuitenkin olisi, että ELY:n on asetettava tietoonsa saama kohde välittömästi toimenpidekieltoon, joka täsmennetään myöhemmin rajauspäätöksellä. Nykyisin luonnonsuojelulain turvaamien luontotyyppien rajauspäätösten tekeminen on erittäin hidasta ja usein sitä ei tehdä ollenkaan.

Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry: Lakiluonnoksesta puuttuu nykyiseen lakiin sisältyvä luontotyyppilistan kohta 9) ”avointa maisemaa hallitsevat suuret yksittäiset puut ja puuryhmät”. Uudessa laissa näiden luontainen paikka olisi luvussa 10, mutta nyt niiden suojelua ei löydy koko lakiesityksestä. Pidämme tärkeänä vaatimuksen palauttamista lakiin.

WWF Suomi: Luontotyyppien suojelun olennainen parantaminen ei onnistu yksinomaan luonnonsuojelulain perusteella. Käytännössä tämä on tehtävä läpileikkaavasti kaikessa luonnonvaralainsäädännössä (kaivos-, metsä-, vesilainsäädäntö). Luontotyyppien turvaa on välttämätöntä vahvistaa viranomaisten ympäristön käyttöä koskevassa päätöksenteossa.WWF Suomi kannattaa ehdotettua luontotyyppien jakamista kategorioihin.

Her Finland: Meillä on velvollisuus turvata arvokkaat ja monimuotoiset ekosysteemit sekä uhanalaisten lajien esiintymisalueet maalla ja vesistöissä luontokadon pysäyttämiseksi. Ehdotuksen piiriin olisi hyvä saattaa mahdollisimman paljon tällaisia alueita.

Kansallismieliset eläin- ja luonnonsuojelijat ry: Pidämme tärkeänä, että vanhojen metsien hakkuut kielletään täysin.

Aallokas Oy: Uhanalaiset luontotyypit tulee huomioida kaikessa maankäytössä ja suojeltavien luontotyyppien listaa voisi laajentaa, kuten useat muut kommentoijat ovat esittäneet.

Yksityishenkilö RH: Rakennetuinkin ympäristö tarvitsee tunnustusta eläinten, ja jonkinasteista suojelua pesäpaikkojen lisäksi esimerkiksi viherympäristönsä osalta ja rakentamisen aiheuttamiin pysyviin uhkiin liittyen. Luontotyyppien suojelussa on huomioitava myös varsinaiseen viherympäristöön kuulumattomia uhkia kuten lasirakentaminen ja valosaaste.

Yksityishenkilö JK: Kaikki ojitetut suot joilla puun kasvu on heikkoa, tulee ennallistaa.

Yksityishenkilö KK: Luvun luontotyyppien luokittelu on epätäsmällistä. Koska suojelu voi vaikuttaa yksityisten maan- omistajien oikeuksiin, olisi perustuslain 15.1 §:n mukaisen omaisuuden suojan valossa pyrittävä tarkkarajaisuuteen.

Tarkasti ottaen uhanlaisten ja erityisesti suojeltavien lajien osalta annetaan valtuus asetuksessa tarkemmin yksilöidä ne, vaikka suojelun yleiset oikeusvaikutukset, kuten kiellot, ilmenevät laista. Sen sijaan suojellut ja tiukasti suojellut luontotyypit on lähtökohtaisesti lueteltu tyhjentävästi laissa. Niiden osalta voidaan asetuksessa siten lähinnä täsmentää niiden määrittelyperusteita päätöksenteon tueksi. Lakiluonnos kuitenkin lähtee siitä, että uhanalaisia luontotyyppejä voivat tieteellisen tiedonperusteella olla muutkin kuin lakiluonnoksen 67 ja 68 §:ssä luetellut. Tässä on ristiriita, joka ratkeaavain näitä lainkohtia muuttamalla, kun uusia uhanalaisia luontotyyppejä kartoituksessa ilmaantuu. Silloin on kysyttävä, mikä on asetuksen rooli.

Yksi tapa ymmärtää asia on, että asetukseen halutaan listata kolmas suojeluluokka muista uhanalaisista luontotyypeistä, joiden luontainen säilyminen Suomessa on vaarantunut. Muita uhanalaisia luontotyyppejä koskisi lähinnä lakiluonnoksen 68 §:n huomioon ottamisvelvollisuus ja heikentämiskielto. Niistä ei voisi poiketa. Suojelu olisi kuitenkin heikkoa täsmentävien säännösten puutuessa. Toinen ehkä parempi tapa olisi joko siirtää kokonaan listaus suojelluista ja tiukasti suojelluista luontotyypeistä asetukseen tai ainakin laissa annettaisiin selvä valtuutus asetuksella täydentää laissa olevaa listaa. Silloin selvittäisiin kahdella uhanalaisten luontotyyppien luokalla: suojelut ja tiukasti suojellut luontotyypit. Viime kädessä lainlaatijan on ratkaistava, miten pykälä rakennetaan johdonmukaiseksi.

Yksityishenkilö RK: Tulisi nimetä vesistöt, jotka kuuluvat tiukasti suojeltuihin luontotyyppeihin.

Yksityishenkilö TCP: Kaikki jäljellä olevat aarniometsät, vanhat metsät ja monimuotoisuudeltaan merkittävät metsät on suojeltava ja rajattava metsätaloustoimenpiteiden ulkopuolelle.

65 § Uhanalaiset luontotyypit

Maa- ja metsätalousministeriö: Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että esityksessä tehdään tosiasiallisesti uhanalaisten luontotyyppien kolmijako, joista yhteen kategoriaan liittyy automaattisuojelu ilman rajauspäätöstä (heikentämiskielto). Ehdotetun säännöksen mukaan uhanalaiset luontotyypit luetteloitaisiin asetuksella. Säännös yhdessä ehdotetun 66 §:n kanssa merkitsisi, että uhanalaisuuteen kytkettäisiin suoraan oikeusvaikutus, koska viranomaisen tulisi ottaa uhanalaiset luontotyypit huomioon eräitä lupia myöntäessään ja suunnitelmia hyväksyessään. Pykälän perustelujen mukaan luontotyyppien esiintymien määrittelyä ja rajauskäytäntöä olisi asetuksella tarpeen tarkistaa kattamaan riittävän laaja-alainen ekologinen kokonaisuus, jotta luontotyypin ominaispiirteet voidaan turvata pitkällä aikavälillä myös muuttuvassa ilmastossa. Yleisperiaatteena tulisi olla toiminnallisen ekologisen kokonaisuuden aikaansaaminen, jotta maaston muodot ja vesitalous sekä mahdollisesti luontaisesti kehittyvät tai ennallistamiskelpoiset osat luontotyypin välittömästä lähiympäristöstä otettaisiin huomioon.

Maa- ja metsätalousministeriö vastustaa luontotyyppisuojeluun esitettyjä muutoksia vahvasti. Maa- ja metsätalousministeriö:n näkemyksen mukaan uhanalaisten luontotyyppien listalle tulee ottaa vain selkeästi harvinaisia ja katoamisvaarassa olevia luontotyyppejä. Tällä hetkellä tilanne on esimerkiksi se, että YM:n ilmoituksen mukaan yli puolet metsäluontotyypeistä on uhanalaisia. Esitys, että uhanalaiset luontotyypit säädettäisiin VNA:lla, merkitsisi, että asetusmuutoksella voitaisiin saattaa valtava osa talousmetsistä tilanteeseen, jossa alue olisi määritelty uhanalaiseksi. Maanomistajan oikeusturva edellyttää uhanalaisten luontotyyppien ja muiden LSL:ssa todettujen luontotyyppien selkeää määrittelyä laissa ja rajaamispäätöstä. Rajaaminen tulee kohdistaa vain uhanalaiseen luontotyyppiin, ei mahdolliseen puskurivyöhykkeeseen tai mahdolliseen ennallistamiskohteeseen. Luontotyypin uhanalaisuuteen ei tule kytkeä suoraan mitään LSL:ssa tarkoitettuja suojelukeinoja tai muita suoria oikeusvaikutuksia eikä sillä tule olla vaikutusta lupiin tai suunnitelmiin. Toteutuessaan esitys johtaisi merkittävään kaavalla tapahtuvaan lisäsuojeluun. Kaavasta aiheutuvien metsänkäytön rajoitteiden osalta tilanne on se, että maanomistaja ei ole juurikaan saanut niistä korvausta. Luontotyyppisuojelu tulee toteuttaa LSL:lla ja kytkemällä oikeusvaikutukset rajauspäätökseen, ei kaavalla.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa myös, että esityksessä on valitettavan pieni painotus vapaaehtoisessa suojelussa, joka lisäisi suojelun hyväksyttävyyttä.

Valtiovarainministeriö: 65, 66 ja 76 §. Lupahallinnon työmäärän mahdollista lisääntymistä ei ole hallituksen esitysluonnoksessa tarkemmin arvioitu. Esityksen perustelujen mukaan lupakäytännössä on jo nyt selvitetty toiminnan vaikutuksia uhanalaisiin lajeihin ja luontotyyppeihin. Vastaavasti voimassa olevan vesilain lupaharkinta perustuu lähtökohtaisesti yleiseen intressivertailuun, jossa on otettava huomion muun ohella myös esimerkiksi uhanalaisille lajeille ja luontotyypeille aiheutuvat vaikutukset. Esityksen perustelujen mukaan nyt ehdotettu säädösten tarkentaminen selkiyttäisi sitä, mitä lupien osalta tulee arvioida ja tämä tekisi lupaharkinnasta yhdenmukaisempaa.

Edellä kuvatut arviot vaikuttavat valtiovarainministeriön käsityksen mukaan oikeansuuntaisilta. On kuitenkin mahdollista, että lainsäädännön tarkentuessa myös lupien käsittelyn resurssitarpeet voivat jonkin verran kasvaa. Lisäksi lupien käsittelyajat saattavat kasvaa. Aluehallintoviraston myöntämät luvat ovat maksullisia suoritteita. Mikäli lupien käsittelyn käytettävän työn määrä muutoksen johdosta lisääntyy, kasvavat myös lupamaksut. Esityksessä tulisi tarkentaa vaikutusarviointeja viranomaisvaikutusten osalta.

Österbottens förbund: 65§ och 66§: enligt gällande naturvårdslag har hotsituationen för naturtyper ingen rättslig verkan. 66§ skulle medföra för myndigheterna att skyldigheten att beakta hotsituationen för naturtyper får rättsverkan. Österbottens förbund konstaterar att detta har direkt betydelse för landskapsplanläggningen eftersom den här paragrafen ska beaktas vid uppgörandet av landskapsplaner.

Både kravet att beakta hotade naturtyper och arter samt kravet på kompensering väcker frågor om inventeringars noggrannhet. Hur noggranna inventeringar börjar det förväntas att ska ligga som grund för landskapsplaner? Samtidigt revideras markanvändnings- och bygglagen som enligt pågående beredning syftar till att landskapsplanerna ska bli mer strategiska. Dessa målsättningar är i konflikt med varandra. Om landskapsplanerna ska vara mer strategiska bör kravet om inventeringars noggrannhet minska. I stället behövs mer analysarbete som baserar sig på nationellt jämlika datamaterial.

Helsingin yliopisto, Helsingin yliopiston rehtori: Uhanalaisten luontotyyppien listaaminen asetuksella, kuten uhanalaiset lajit tällä hetkellä on listattu, voi olla erittäin merkittävää luontotyyppien suojelun kannalta. Asetuksenantovaiheessa olennaista on paitsi harkita tarkkaan mukaan sisällytettävät luontotyypit, myös rajata ne niin että suojelutoiminnassa pystytään ottamaan huomioon kunkin luontotyypin erityispiirteet ja niiden vaatimat toimet.

Uhanalaiset luontotyypit–nimitys saattaa johtaa harhaan: ympäristöministeriön järjestämässä uhanalaisuusarvionnissa arvioidaan ovatko luontotyypit uhanalaisia, silmälläpidettäviä vai elinvoimaisia. Lain luonnoksen mekanismi, miten luontotyyppi voidaan uhanalaisuusarvioinnin jälkeen säätää uhanalaiseksi luontotyypiksi tavalla, jolla on oikeudellista merkitystä luontotyyppien suojelun kannalta, on hyvä lisä. Tämä mekanismi jättää kuitenkin epäselväksi, millä perusteella valtioneuvosto voi arviossaan poiketa luontotyyppiasiantuntijoiden arviosta. Valtioneuvoston päätöksessä pitäisi erityisesti perustella miksi uhanalaisuusluokituksessa uhanalaiseksi todetut luontotyypit eivät ole valtioneuvoston päätöksen perusteella uhanalaisia.

Verrattuna suomalaisten luontotyyppien tämänhetkiseen uhanalaisuusluokitukseen, suojeltujen luontotyyppien joukko on hyvin suppea. Tämä heijastelee suurempaa ongelmaa niin luontotyyppien kuin lajienkin suojelussa: uhanalaisuusstatuksen oikeusvaikutukset ovat tällä hetkellä rajalliset. Uhanalaisuustiedot voivat johtaa suojelutoimenpiteisiin, mutta nyt todellisen uhanalaisuustiedon soveltamisessa suojeluun on monta väliaskelta.

Luontotyyppien suojelussa korostuu erityisesti metsälain ja vesilain mukainen elinympäristösuojelu ja maankäyttö- ja rakennuslaki, koska niillä säädellään monien uhanalaisten luontotyyppien käyttöä. Tämä on hyvin pirsoutunut säätelytapa, jolla uomalla ja sen rannoilla voi olla erilainen suojelustatus. Ekosysteemilähestymistavan omaksumiseksi luontotyypit pitäisi saada tehokkaammin yhden lain alle.

Ehdotamme, että 65 § lisätään: “Valtioneuvosto voi poiketa ympäristöministeriön uhanalaisuusarvioinnista vain perustellusta syystä.”

Suomen ympäristökeskus SYKE: Lakiluonnoksen uusi pykälä (65 §) sisältää luontotyyppien säätämisen uhanalaisiksi valtioneuvoston asetuksella uhanalaisuusarvioinnin tulosten perusteella. Suomen ympäristökeskus SYKE pitää erittäin tarpeellisena, että luontotyypeille saadaan eliölajeja vastaava menettely, jolla selkiytetään ja vahvistetaan uhanalaisten luontotyyppien oikeudellista asemaa ja painoarvoa.

Pieni korjaus 65 §:ään liittyvään hallituksen esitystekstiin (s. 13): ”Vuoden 2018 arvioinnin mukaan luontotyyppien tila heikentyy edelleen ja 168 kappaletta eli noin puolet (48 %) arvioiduista luontotyypeistämme on koko maassa uhanalaisia. Etelä-Suomessa uhanalaisten luontotyyppien osuus (59 % eteläisistä tyypeistä eli 168 tyyppiä) on selvästi suurempi kuin Pohjois-Suomessa (32 %, 81 kappaletta).” Koko maan ja Etelä-Suomen uhanalaisten luontotyyppien lukumäärissä oikea luku on 188 kappaletta (ei 168).

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia: Katson, että uhanalaisten luontotyyppien ja lajien huomioon ottaminen muun lainsäädännön mukaisessa päätöksenteossa on tärkeää ja jossain tilanteessa merkityksen vahvistaminen perusteltua. Ns. tiukan suojelun piiriin kuuluminen suoraan lain perusteella, ilman rajauspäätöstä ei nähdäkseni olisi aivan ongelmatonta. Tiukan suojelun luontotyyppeihin liittyvä heikentämiskielto astuisi voimaan, kun viranomainen olisi tallentanut esiintymän tietojärjestelmään. Ilman rajauspäätöstä luontotyyppien tietojärjestelmään viemisestä ei syntyisi myöskään muutoksenhakukelpoista päätöstä, mutta vaarantamiskielto rajaisi alueen käyttömahdollisuuksia voimakkaasti. Pidän tarpeellisena tarkastella kriittisesti suojelusta poikkeamisen rinnastamisen tarpeellisuutta luonto- ja lintudirektiivien mukaiseen menettelyyn. Myös esitetty poikkeamisen määräaikaisuus (max 10 vuotta) kategorisena ratkaisuna voi muodostua kohtuuttomaksi ilman, että se kytketään esimerkiksi toimenpiteen toteutumattomuuteen määräajassa.

Pidän myös lainsäädännön selkeyden ja ennakoitavuuden kannalta keskeisenä, että luonnonsuojelulain säännöksissä tukeudutaan muualla lainsäädännössä oleviin mekanismeihin luontoarvojen huomioon ottamisessa. Esimerkiksi maankäyttö- ja rakennuslain mukaisissa kaavojen sisältövaatimuksessa on säännökset luonnonarvojen huomioon ottamisesta. Kun otetaan huomioon lisäksi, että luonnonsuojelulain erityissäännökset luontotyyppien- ja lajisuojeluun tulee huomioon otettavaksi maankäytön suunnittelussa luonnonsuojelulakia koskevan viittaussäännöksen perusteella, ehdotettu sääntely ei selkeytä lakien välisiä suhteita.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Lain toimivuuden ja vaikuttavuuden kannalta on olennaista, että vähintään kaikki erittäin uhanalaiset luontotyypit määriteltäisiin uhanalaisiksi.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue pitää perusteltuna uhanlaisten luontotyyppien lisäämistä lakiin. Ehdotettu menettely uhanalaisten luontotyyppien huomioonottamisesta lupamenettelyissä ja kaavoituksessa lisää luontotyyppisuojelua. Luontotyypeistä 48 % on uhattuna, mm. voimassa olevan luonnonsuojelulain 29 §:n mukaiset suojellut luontotyypit ovat edelleen uhanalaisia. Tiukasti suojellut luontotyypit ehdotetaan lakiin uutena suojelukeinona. Ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue pitää luontotyyppisuojeluun lisättyjä keinoja merkittävänä mahdollisuutena luontokadon pysäyttämisessä.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Uudistettavan luonnonsuojelulain 7 luvussa on hyviä ja perusteltuja lisäyksiä luontotyyppien suojeluun. ELY-keskus pitää hyvänä, että uhanalaisia luontotyyppejä (muun muassa harjujen valorinteet) tunnistettaisiin laissa aiempaa laajemmin. Myös tiukasti huomioitujen luontotyyppien suojelua koskeva uudistus olisi perusteltu.

ELY-keskus pitäisi tärkeänä, että myös letot olisivat mukana suojeltavien luontotyyppien joukossa. Letot ovat luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaimpia luontotyyppejä. Metsälain, vesilain ja luonnonsuojelulain rajapintoja suojeltavien kohteiden osalta voisi olla hyödyllistä arvioida laajemminkin ottamalla huomioon muun muassa luontotyyppien merkityksen monimuotoisuuden kannalta sekä eri lakien mukaiseen suojeluun liittyvät rajoitteet. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan esimerkiksi lähde-elinympäristöt voisivat olla myös yksi luonnonsuojelulakiin lisättävä luontotyyppi.

Bioenergia ry: Uhanalaisten luontotyyppien lisääminen LSL:iin on kannatettavaa ja selkeyttää asetuksen myötä tilannetta.

Energiateollisuus ry: Uhanalaisten luontotyyppien luettelointi asetukseen on hyväksyttävää. Menettely yhtenäistäisi luontotyyppien ja lajien käsittelyä lainsäädännössä, sillä uhanalaiset lajit on jo tällä hetkellä listattu asetukseen. ET näkee, että luetteloinnin tulee koostaa luontoinventaarioissa esitetyt luontotyypit siten, että erilaisissa YVA-menettelyyn ja lupa-asioihin liittyvissä luontoselvityksissä selvitykset voidaan rajata näihin asetuksen luontotyyppeihin.

Koneyrittäjät ry: Luontotyypeistä tarvitaan nykyistä kattavampaa, ajantasaisempaa ja luotettavampaa paikkatietoa, jotta ne voidaan ottaa lakiin mukaan. Tärkeintä olisi se, että tieto uhanlaisista olisi helposti saatavilla, jotta luontotyyppejä voidaan ottaa huomioon käytännön toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa.

Metsäteollisuus ry: Ei kannata uhanalaisten luontotyyppien määrittämiseen liittyvän pykälän sisällyttämistä luonnonsuojelulakiin. Luontotyyppien tilan parantaminen on kannatettava tavoite, mutta luontotyyppien uhanalaisuuden arviointi ei anna sellaista tietoa, jonka avulla erilaisia toimenpiteitä voitaisiin kohdentaa perustellulla tavalla. Kaiken kaikkiaan lähes puolet Suomen luontotyyppien lukumäärästä arvioitiin viimeisimmässä arvioinnissa uhanalaisiksi. Uhanalaisuusarvioinnin toteutustapa antaa arvokasta tietoa luontotyyppien kehityksestä verrattuna 250 vuoden tai 50 vuoden takaiseen tilanteeseen. Ohjauskeinojen suuntaamisen ja käytännön toimien suunnittelun kannalta lienee kuitenkin tarpeellisempaa tunnistaa ne luontotyypit, joiden tilan parantamisella saavutetaan esimerkiksi lajiston kannalta merkittävimpiä hyötyjä kustannustehokkaalla tavalla.

Metsäteollisuus huomauttaa, että verrattuna lajitietoon, on luontotyyppitieto vielä hyvin kehittymätöntä. Luontotyypeistä tarvitaan nykyistä kattavampaa, ajantasaisempaa ja luotettavampaa paikkatietoa. Tieto on myös oltava laajasti saatavilla, jotta luontotyyppejä voidaan ottaa tarkoituksenmukaisella tavalla huomioon käytännön toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa.

MTK ry: Ei kannata uhanalaisia luontotyyppejä koskevan pykälän sisällyttämistä luonnonsuojelulakiin. MTK ry korostaa, että luontotyyppien uhanalaisuudella ei tule olla suoria eikä epäsuoria oikeusvaikutuksia.

Ehdotetun sääntelyn vaikutukset olisivat epäselviä, sillä perusteluissa ei ole selostettu, mitä merkitystä tai vaikutusta luontotyyppien säätämisellä uhanalaiseksi olisi. Lainkohdan perusteluissa todetaan vain, että luontotyypin säätämisellä uhanalaiseksi olisi vaikutusta lain 19 §:ssä säädettävän viranomaisten seurantavelvoitteen noudattamiseen. Muita vaikutuksia ei ole tuotu esiin. MTK ry tunnistaa toki ilman nimenomaista mainintaakin tämän pykälän yhteyden 66 §:ään, mutta huomauttaa, että uhanalaiseksi säätämisen erilaiset suorat ja epäsuorat vaikutukset tuskin rajoittuisivat vain 19 ja 66 §:ään liittyviin seikkoihin.

Uhanalaisten luontotyyppien suojelun edistämiseksi sekä esimerkiksi uhanalaisiin luontotyyppeihin liittyvän tietoisuuden lisäämiseksi on käytettävissä muita tehokkaita keinoja sen sijaan, että asetuksessa määriteltäisiin tietyt luontotyypit uhanalaisiksi. Lisäksi MTK ry muistuttaa, että uhanalaisten luontotyyppien huomioimiseksi tarvitaan ajantasaista, luotettavaa

ja kattavaa paikkatietoa. Keskeistä on myös tietojen saatavuus eli se, miten sujuvasti tieto on hyödynnettävissä käytännön toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa.

SLC rf understöder inte inkludering av paragrafen 65 § i naturvårdslagen. Beslut om avgränsning av skyddade naturtyper och förutsägbarhet av lagen kräver exakta definitioner.

Suomen Tuulivoimayhdistys ry: Kannattaa uhanalaisten luontotyyppien ja lajien luetteloimista asetukseen (65 §). Hankkeiden YVA-menettelyn ja kaavoituksen luontoselvitykset tulee jatkossa kohdentaa näihin luontotyyppeihin.

BirdLife Suomi ry: 65 §:n mukaan luontotyypit määritellään uhanalaiseksi asetuksella. Tämä on turha viivettä aiheuttava välivaihe, koska asetus perustuu jo julkaistuun, tieteellisin perustein tehtyyn luontotyyppien uhanalaisarviointiin. Selkeämpää olisi viitata laissa suoraan tuoreimpaan kansalliseen arviointiin.

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry esittää, että pykälässä mainitussa valtioneuvoston asetuksessa tulee uhanalaisten luontotyyppien määrittelyperusteissa viitata myös koskiensuojelulakiin koskihabitaattien suojelun välineenä.

Kemijoki Oy: Luonnonsuojelulakiin ei tule lisätä uhanalaisia luontotyyppejä koskevaa suojelusäännöstä.
Uhanalaisia luontotyyppejä ei ole voimassa olevassa laissa suojeltu. Uhanalaisiksi määriteltäviä luontotyyppejä arvioidaan olevan yhteensä noin 80 kappaletta. Lakimuutos olisi merkittävä tiukennus luontotyyppisuojeluun. Suojeluarvoiltaan hyvin vaihtelevien uhanalaisten luontotyyppien suojelulle ei ole useissa tapauksissa riittäviä luonnontieteellisiä perusteita. Voimassa olevan luonnonsuojelulain luontotyyppien suojelua koskevat säännökset turvaavat hyvin luontotyyppien monimuotoisuutta. Esityksen mukainen uhanalaisten luontotyyppien suojelu vaarantaa koko elinkeinon harjoittajien lupajärjestelmän toimivuuden.

66 § Uhanalaisen luontotyypin huomioon ottaminen lupaa tai suunnitelmaa hyväksyttäessä

Maa- ja metsätalousministeriö vastustaa säännöstä, jonka mukaan viranomaisen tulisi ottaa uhanalainen luontotyyppi huomioon lupaa tai suunnitelmaa hyväksyttäessä. Luontotyypin uhanalaisuuteen ei tule kytkeä oikeusvaikutuksia.

Säännöksessä todetuissa ympäristöön vaikuttavaa toimintaa ohjaavissa laeissa on jo itsessään sääntelyä luonnonarvojen huomioon ottamisesta lakien mukaisessa päätöksenteossa. Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että esitystä ei tule sisällyttää lakiin, koska se merkitsisi kaksinkertaista sääntelyä samasta asiasta ja johtaisi erityisesti metsäluontotyyppien merkittävään lisäsuojeluun kaavoituksessa. Luontotyyppisuojelu tulee toteuttaa ensisijaisesti luonnonsuojelulain mukaisilla rajauspäätöksillä, jolloin myös maanomistajan oikeusturva toteutuu kohtalaisesti. Kun esitetty säännös johtaisi lisääntyneeseen kaavasuojeluun, se tulisi heikentämään maanomistajan yhdenvertaista kohtelua, koska pääasiallisten kaavoittajien eli kuntien tulkinnoissa ja toimintatavoissa on merkittäviä eroja ja kaavaan perustuvien käyttörajoitteiden aiheuttamien menetysten korvaamisen osalta maanomistaja on heikossa asemassa.

Esityksen monimuotoisuusvaikutuksien arviointia koskevassa osiossa todetaan, että suojelun piiriin otettavien luontotyyppien valikoiman ja luontotyyppisuojelun keinojen laajentaminen olisi vaikuttava ja myös kustannustehokas keino luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että esityksessä on havaittavissa ilmeisen tarkoitushakuisia perusteluja, kun toisaalla esityksessä todetaan, että kyse olisi lähinnä oikeustilaa selkiyttävästä muutoksesta.

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 66 §:ssä säädettäisiin uhanalaisen luontotyypin huomioon ottamisesta lupaa tai suunnitelmaa hyväksyttäessä. Pykälä olisi uusi. Pykälän tarkoitusta ja tavoitteita olisi syytä avata perusteluissa tarkemmin esimerkiksi seuraavasti: Mitä uhanalaisten luontotyyppien ”huomioon ottaminen” konkreettisesti tarkoittaa? Miten tämän on tarkoitus erota näissä muissa ympäristönkäyttöä sääntelevissä erityislaeissa jo ennestään olevista luonnonsuojelun huomioonottamisvelvoitteista? Toisin sanoen, mitä konkreettista lisäarvoa tämä sääntely tuo ympäristölainsäädännön sääntelykenttään? Miten tämä ehdotettu uusi sääntely soveltuu kaiken kaikkiaan luonnonsuojelulain systematiikkaan, kun luonnonsuojelulailla pitäisi jo muutoinkin olla läpäisyvaikutus muuhun lainsäädäntöön? Sisällön konkreettinen avaaminen ja vaikutukset viranomaisharkinnassa olisi syytä tuoda tarkemmin esiin. Perustelujen mukaan (s. 169) sääntely ei muuttaisi muiden lakien mukaisia luvan myöntämisen edellytyksiä. Tämä tarkoittaisi siten käytännössä vain perusteluvelvollisuutta. Miltä osin kyseessä olisi edes aito harkintatilanne, jos sääntely ei muuttaisi luvan myöntämisen edellytyksiä? Olisiko viranomaisella muun lain nojalla lupaa myöntäessään edes mahdollisuutta hylätä hakemusta uhanalaisen luontotyypin esiintymän perusteella? Toisiko sääntely tältä osin mitään konkreettista lisäarvoa viranomaisharkintaan, kun jo voimassa olevan

ympäristönkäytön erityislakien perusteella luontoarvot on säädetty otettavaksi huomioon? Perusteluissa todetaan myös, että kyse ei olisi uudesta tai itsenäisestä hyväksymistä koskevasta edellytyksestä, vaan uhanalaisen luontotyypin huomioon ottaminen perustuisi jo olemassa olevaan muuhun lainsäädäntöön. Tähän nähden ehdotetun sääntelyn tavoite ja tarkoitus jäävät hieman epäselviksi. Ei ole esitetty perusteluja sille, miksi uhanlaisten luontotyyppien huomioon ottamisvelvollisuus ei koskisi ilmoitus- ja rekisteröintimenettelyjä.

Valtiovarainministeriö: 65, 66 ja 76 §. Lupahallinnon työmäärän mahdollista lisääntymistä ei ole hallituksen esitysluonnoksessa tarkemmin arvioitu. Esityksen perustelujen mukaan lupakäytännössä on jo nyt selvitetty toiminnan vaikutuksia uhanalaisiin lajeihin ja luontotyyppeihin. Vastaavasti voimassa olevan vesilain lupaharkinta perustuu lähtökohtaisesti yleiseen intressivertailuun, jossa on otettava huomion muun ohella myös esimerkiksi uhanalaisille lajeille ja luontotyypeille aiheutuvat vaikutukset. Esityksen perustelujen mukaan nyt ehdotettu säädösten tarkentaminen selkiyttäisi sitä, mitä lupien osalta tulee arvioida ja tämä tekisi lupaharkinnasta yhdenmukaisempaa.

Edellä kuvatut arviot vaikuttavat valtiovarainministeriön käsityksen mukaan oikeansuuntaisilta. On kuitenkin mahdollista, että lainsäädännön tarkentuessa myös lupien käsittelyn resurssitarpeet voivat jonkin verran kasvaa. Lisäksi lupien käsittelyajat saattavat kasvaa. Aluehallintoviraston myöntämät luvat ovat maksullisia suoritteita. Mikäli lupien käsittelyn käytettävän työn määrä muutoksen johdosta lisääntyy, kasvavat myös lupamaksut. Esityksessä tulisi tarkentaa vaikutusarviointeja viranomaisvaikutusten osalta.

Hämeen liitto pitää tärkeänä, että luontotyyppien suojelu on tunnistettu vahvemmin osana luonnon monimuotoisuuden kokonaisuutta, ja että huomioonottamisvelvollisuus koskee myös ympäristönsuojelu- ja maa-aineslain mukaisia lupia. Säännöksen soveltamisen kannalta laissa olisi tärkeää selventää mikä on riittävää huomioonottamisvelvollisuuden noudattamista käytännössä, jotta asia osataan huomioida riittävällä tarkkuudella.

Huomioonottamisvelvoite tulisi vaikuttamaan maakuntakaavoitukseen ja lisäämään maakuntien tehtäviä. Tämä kuuluu todeta samassa yhteydessä, jossa kuvataan kunnan viranomaistehtävien muutosta. Mikäli säännös tuo kunnalle tai maakunnalle kaavoittajana uusia tehtäviä, tulee rahoitusperiaatetta noudattaa ja siis kuntarahoitusta samassa suhteessa kasvattaa.

Maakuntakaava ei ole toteuttamista suoraan ohjaava päätös, vaan se tarkentuu yksityiskohtaisemman suunnittelun kautta. Luontokohteet voivat olla pienialaisia, joten niiden huomioon ottaminen maakuntakaavassa on haastavaa. Maankäytön suunnittelun tueksi tarvitaankin vahvistettua valtakunnallista ja alueellista tiedontuotantoa. Maakuntakaavan kuntakaavoituksesta poikkeava luonne tulisi tuoda esiin myös lain perustelu-tekstiin ja ottaa huomioon eri kaavojen tehtävä ja tarkkuustaso. Luonnonsuojelulain mukaisen velvoitteen tulee olla johdonmukainen maankäyttö- ja rakennuslain kanssa, jossa selvitysten tarkkuus on suhteessa kaavan ohjaustehtävään ja tarkkuuteen. Luontoarvojen asema ja huomioiminen ovat vireillä olevassa maankäyttö- ja rakennuslain uudistamisessa entisestään korostumassa.

Lisäksi tulee selventää, muodostuuko säännöksen perusteella elinkeino, liikenne- ja ympäristökeskukselle valitusperuste ja täsmentää mitä perustelujen ilmaisu ”edellyttäisi viranomaiselta aiempaa selkeämmin harkintaa” tarkoittaa.

Kainuun liitto: Kainuun liitto katsoo, että luonnoksessa esitetty 66 § on epäselvä ja tulkinnanvarainen ja voi aiheuttaa sekä kaavoitus- että lupamenettelyjen hidastumista ja riitautumista.

Maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää, että kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Esimerkiksi maakuntakaavoituksen yhteydessä laaditaan yleensä laajoja, koko maakunnan alueen kattavia selvityksiä. Luonnoksessa esitetty 66 § perusteluineen voi johtaa kaavoituksen ja lupamenettelyjen selvitysvaatimusten lisääntymiseen. Selvitysten tarkkuustason nostaminen nykyisestä tarkoittaisi kustannusten nousua ja kaavojen valmistelun aikataulujen pidentymistä. Luontotyyppien huomioimisvelvoitteesta voi tulla yleinen valitusperuste, joka voi johtaa tarpeettomiin valituksiin ja oikeuslaitoksen kuormittamiseen.

Lakiluonnoksessa esitetään että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi yksittäistapauksessa myöntää poikkeuksen suojellun luontotyypin rajauspäätöksen kiellosta ja tiukasti suojellun luontotyypin heikentämiskiellosta. Jos myönnettävällä poikkeuksella sallittavat toimenpiteet heikentävät suojellun tai tiukasti suojellun luontotyypin esiintymää, päätöksessä on velvoitettava heikennyksen aiheuttaja tarkoitettuihin hyvittäviin toimenpiteisiin. Kainuun liitto toteaa, että heikennyksen aiheuttajan määritelmää ei tule sitoa maankäytön suunnittelun lakisääteiseen tehtävään. Maakunnan liitot laativat maakuntakaavoja ja kunnat yleis- ja asemakaavoja. Toiminnanharjoittajat vastaavat kaavassa osoitettavien aluevarausten toteutumisesta ja alueiden yksityiskohtaisemmasta suunnittelusta, missä yhteydessä myös hyvittämiskysymykset on

tarkoituksenmukaista ratkaista. Kainuun liitto pitää tärkeänä, että mahdollisten hyvittämisalueiden määrittämisessä kuullaan mm. alueen kuntia riittävällä tavalla ja asianmukaisesti.

Kymenlaakson liitto: Lakiluonnoksen 66 §:ssä sekä 76 §:ssä "...-kaavaa laadittaessa on otettava huomioon..." lauseiden tulkinnanvaraisuutta tulisi vähentää tarkentamalla kuinka eri kaavatasoilla suojellut luontotyypit tulisi huomioida. Luontotyyppien suojelun huomioiminen maakuntakaavassa edellyttää kattavaa tietoa suojeltavista luontotyypeistä ja niiden sijainneista. Näin ollen tarvitaan valtakunnallista ja paikallista tietoa eri luontotyypeistä, joka on helposti eri toimijoiden saatavissa.

Lapin liitto: 66§ Säännöksen merkitys käytännön lain soveltamiselle lupalakien mukaisissa menettelyissä sekä MRL:n mukaisessa maakunta- ja kuntakaavoituksessa on epäselvä. MRL:n järjestelmässä selvitystarkkuus on suhteessa kaavan ohjaustehtävään ja tarkkuuteen, joka tulee olla huomioitu LSL-uudistettaessa. Mitä konkreettista lisäarvoa LSL:n huomioonottamisvelvoitesäännös toisi MRL:n mukaiseen kaavoitusmenettelyyn?

Varsinais-Suomen liitto: 66 § on osin epäselvä ja vaikeasti tulkittava käytännön kannalta. Säädöksiin tulisi erityisesti tarkentaa sitä, mikä on riittävä huomioonottamisvelvollisuus käytännössä. Nykyisellään MRL mukaisissa kaavoissa huomioidaan jo luontoarvot kullekin kaavatasolle riittävällä tarkkuudella. Mikäli säännös jätetään lakiluonnokseen, tulisi sen tulkintaa eri kaavatasoilla ja sen suhdetta MRL tarkentaa merkittävästi.

Suomen Kuntaliitto ry: Huomioonottamisvelvoite on niin käytännön soveltamisen kuin eri lakien keskinäisten suhteiden näkökulmasta epäselvä. Luonnoksen 65 §:n perusteluista selviää, mitä luontotyyppejä huomioonottamisvelvoite todennäköisesti koskisi (yhteensä noin 80 luontotyyppiä), mutta luontotyypit tullaan määrittelemään erikseen valtioneuvoston asetuksella. Koska tällä hetkellä ei ole selvillä, mitä luontotyyppejä huomioon ottamisvelvoite tulee koskemaan, ei myöskään ole mahdollista arvioida mm. ehdotuksen konkreettisia vaikutuksia kuntien alueidenkäytön ratkaisuille, kaavoitusmenettelyihin tai lupamenettelyihin.

Säännöksen merkitys käytännön lainsoveltamiselle lupalain mukaisessa menettelyssä on epäselvä. Perusteluissa ja vaikutusten arvioinnissa tulisi avata paremmin säännöksen sisällöllistä merkitystä eri lupalakien menettelyissä - kuntien kannalta erityisesti maa-aineslain ja ympäristönsuojelulain osalta -, joissa perustelujen mukaan itsessään ei ole selkeää vastinparia LSL:n säännökselle.

Säännöksen merkitys käytännön lainsoveltamiselle myöskin MRL:n mukaisessa kaavoitusmenettelyssä on edelleen epäselvä. MRL:ssa ja sen mukaisissa kaavoitusmenettelyissä jo nykyisellään tunnistetaan luontoarvot. Luontoarvojen asema ja huomioiminen on vireillä olevassa MRL:n uudistamisessa entisestään korostumassa. Edellä mainittuun nähden on epäselvää, mitä konkreettista lisäarvoa LSL:n huomioonottamisvelvoitesäännös toisi MRL:n mukaiseen kaavoitusmenettelyyn.

Edelleen kaavoituksen osalta tulisi perusteluissa todeta selkeästi, että tämä LSL:n säännös ei vaikuta esimerkiksi kaavoituksessa vaadittujen selvitysten tarkkuustasoon. MRL:n järjestelmässä selvitysten tarkkuus on suhteessa kaavan ohjaustehtävään ja tarkkuuteen. Tämä liittyy MRL:n puolella tarkentuvaan suunnitteluun ja velvoitteen suhdetta siihen tulisi arvioida, esimerkiksi, jos asia on jo edellisellä ”kaavatasolla” riittävästi selvitetty ja huomioitu, miten vaikuttaa ”seuraavalle” tarkemmalle kaavatasolle, jotta ei tule turhaa päällekkäistä työtä. Asia on MRL:n järjestelmässä ratkaistu ja LSL:n tulisi olla johdonmukainen MRL:n kanssa.

Ainakin seuraavien asioiden selventäminen on tarpeen säännöksen käytännön soveltamisen kannalta kuntien näkökulmasta:

- Perusteluissa tulisi selventää, mikä on riittävää huomioonottamisvelvollisuuden noudattamista käytännössä

- On epäselvää, mitä perustelujen ilmaisu ”edellyttäisi viranomaiselta aiempaa selkeämmin harkintaa” tarkoittaa viranomaisen sisällöllisen harkinnan kannalta. Perusteluissa todetaan, että "… aiempaa selkeämpi huomioonottamisvelvoite luonnonsuojelulaissa muodostaisi vastinparin muun lainsäädännön mukaisille luontoarvojen turvaamisen edellytyksille. Huomioon ottamisvelvoite ei muuttaisi muiden lakien mukaisia luvan tai suunnitelman myöntämisen edellytyksiä, eikä yksin voisi olla luvan myöntämisen tai suunnitelman hyväksymisen esteenä, mutta edellyttäisi viranomaiselta aiempaa selvemmin harkintaa päätöksenteon yhteydessä. Tämä tarkoittaisi käytännössä viranomaisen perusteluvelvoitetta siitä, miten lupapäätöksessä tai kaavassa on otettu huomioon uhanalaiset luontotyypit.”

- Perusteluissa tulisi selventää, muodostuuko säännöksen perusteella ELY-keskukselle erillinen, LSL:n mukainen valitusperuste, esimerkiksi asemakaavasta sillä perusteella, että uhanalaista luontotyyppiä ei ole huomioitu ELY:n näkemyksen mukaan riittävällä tavalla.

Asian epäselväksi jättäminen estää myös selkeän tulkinnan rahoitusperiaatteen noudattamisen edellyttämisestä. Jos säännös luo kunnalle kaavoitukseen uuden tehtävän, tulee rahoitusperiaatetta noudattaa.

Helsingin kaupunkiympäristölautakunta pitää periaatteessa kannatettavana sitä, että lakiehdotuksen mukaan nimetyt uhanalaiset luontotyypit tulee huomioida lupia myönnettäessä ja maankäytön suunnittelussa. Lakiehdotuksen muotoilu, jossa uhanalaiset luontotyypit kehotetaan ottamaan huomioon, on kuitenkin hyvin suurpiirteinen ja jättää avoimia kysymyksiä siitä, miten huomioon ottaminen tapahtuu ja mitä käytännössä lupa- ja kaavoitusprosesseissa edellytetään.

Säännöksen 2 momentin tosiasiallinen vaikutus kaavoitukselle on epäselvä ja aiheuttaa tulkintaongelmia lainsäädännön yhtenäisyyden osalta. Lakiehdotuksessa on epäselvää, miltä osin ehdotettu pykälän 2 momentti ja maankäyttö- ja rakennuslain kaavoitusta koskevat säännökset (mm. MRL 5 §, 9 §, 39 § ja 54 §) ovat toisiaan täydentäviä ja miltä osin päällekkäisiä, voidaanko 2 momentin nojalla vaatia uudenlaisten selvitysten laatimista ja kuinka laajoja ko. selvitykset olisivat. On epäselvää, kuinka 2 momentti saattaa vaikuttaa MRL 9 §:n tulkintaan. Kaavoituksen kannalta olisi toivottavaa, että asiasta säädettäisiin mahdollisimman yksiselitteisesti, jotta lain tulkintavaikeuksien vuoksi ei jouduttaisi pitkällisiin valitusprosesseihin selvitysten riittävyydestä.

Hallituksen esityksessä olisi hyvä selventää konkreettisemmin, mitä huomioon ottamisella säännöksessä tarkoitetaan ja minkä katsotaan riittämään huomioon ottamiseksi. Edellä mainitulla tavalla myös 2 momentin ja LSL:ssa uutena säädettävään varovaisuusperiaatteen yhteisvaikutus tulisi myös ottaa paremmin huomioon arvioitaessa säännösten vaikutuksia kaavoitukselle.

Lappeenrannan kaupunki: Tulee selkeyttää luonnonsuojelulakiluonnoksen suhdetta maankäyttö- ja rakennuslakiin ja edelleen valmistelussa olevaan kaavoitus- ja rakentamislakiin. Kaavoituksen selvitysten riittävyyttä ja niiden kaavatason mukaisen tarkkuustasoon ja edelleen kaavan vaikutusten arviointeja tulee arvioida MRL/KML mukaisesti. Tulee tarkentaa myös sitä, muodostuuko lakiluonnoksen kirjauksesta valitusperuste ELY-keskukselle.

Turun kaupunki: 66 §:n osalta säännös uhanalaisten luontotyyppien huomioon ottamisesta ei ole kovin selkeä, koska huomioon ottamista ei ole määritelty vaan jätetty se aina yksittäistapauksissa lupaharkinnassa tehtävään arviointiin.

Säännöksestä ei ilmene myöskään vaikuttaako se kaavoitusta koskevien selvitysten tarkkuustasoon tai tuleeko kunnalle kaavoittajana uusia tehtäviä.

Säännöksen merkitys käytännön lainsoveltamiselle myöskin MRL:n mukaisessa kaavoitusmenettelyssä on edelleen epäselvä. MRL:ssa ja sen mukaisissa kaavoitusmenettelyissä jo nykyisellään tunnistetaan luontoarvot. Luontoarvojen asema ja huomioiminen on vireillä olevassa MRL:n uudistamisessa entisestään korostumassa. Edellä mainittuun nähden on epäselvää, mitä konkreettista lisäarvoa LSL:n huomioonottamisvelvoitesäännös toisi MRL:n mukaiseen kaavoitusmenettelyyn.

Edelleen kaavoituksen osalta, jos säännös jätettäisiin lakiluonnokseen, tulisi perusteluissa todeta selkeästi, että tämä LSL:n säännös ei vaikuta esimerkiksi kaavoituksessa vaadittujen selvitysten tarkkuustasoon (MRL:n järjestelmässä selvitysten tarkkuus on suhteessa kaavan ohjaustehtävään ja tarkkuuteen). Tämä liittyy MRL:n puolella tarkentuvaan suunnitteluun ja velvoitteen suhdetta siihen tulisi arvioida, esimerkiksi, jos asia on jo edellisellä ”kaavatasolla” riittävästi selvitetty ja huomioitu, miten vaikuttaa ”seuraavalle” tarkemmalle kaavatasolle, jotta ei tule turhaa päällekkäistä työtä. Asia on MRL:n järjestelmässä ratkaistu ja LSL:n mukaisen velvoitteen tulee olla johdonmukainen MRL:n kanssa.

Asian epäselväksi jättäminen estää myös selkeän tulkinnan rahoitusperiaatteen noudattamisen edellyttämisestä. Tuoko säännös kunnalle kaavoittajana uusia tehtäviä vai ei. Mikäli tuo, tulee rahoitusperiaatetta noudattaa.

Sovellusala on rajattu siten, että uhanalaiset luontotyypit on otettava huomioon myös maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitettua maakunta-, yleis- tai asemakaavaa laadittaessa. Velvoite koskisi siten vain maakunta-, yleis- ja asemakaavaa, ei sen sijaan maankäyttö- ja rakennuslain mukaisia lupia.

Käytännössä velvoite tulisi noudatettavaksi uusia kaavoja laadittaessa. Vanhojen kaavojen osalta säännöksellä ei ole vaikutusta. Rakennuslupien osalta ajatuksena on, että asia on ratkaistu jo kaavassa. Olisiko säännöksellä kuitenkin vaikutusta

MRL:n mukaisten poikkeamispäätösten (MRL 171.2 §) tai suunnittelutarveratkaisujen (MRL 137.1 §) myöntämisedellytyksiä arvioitaessa?

Vantaan kaupunginhallitus toteaa, että kohdassa luetteloitujen lupien lisäksi esimerkiksi maisematyöluvalla tai ympäristönsuojelun yleisellä ilmoitusmenettelyllä voi olla vaikutusta uhanalaisiin luontotyyppeihin. Kaupunginhallitus katsoo, että myös nämä luvat olisi sisällytettävä luetteloon.

Luontotyyppien määrittelyperusteiden tulisi olla selkeät ja tarkoituksenmukaiset, eivätkä liian kireät, pienialaiset tai muuten sillä tavoin rajoittuneet, että laki ei toteudu toivotulla tavalla.

Uutena asiana ehdotukseen on myös 68 §:n lisätty määrittely kolmesta tiukasti suojellusta luontotyypistä, joiden tilan vaarantaminen on kielletty. Näitä luontotyyppejä olisivat kalkkikalliot, serpentiinikalliot, -kivikot- ja -soraikot sekä rannikon avoimet dyynit. Vaarantamiskielto tarkoittanee sitä, että tiukasti suojeltu luontotyyppi on lähtökohtaisesti suojeltu eikä suojelu vaadi viranomaisen tekemää varsinaista rajauspäätöstä. Tällainen kevennys olisikin hyvä asia ja suotavaa sellainen olisi myös suojeltujen luontotyyppien ja erityisesti suojeltujen lajien kohdalla, joissa rajauspäätösten puute saattaa hidastaa tai vaikeuttaa suojelun toteutumista.

Suojellut vesiluontotyypit on kirjattu vesilakiin ja ne huomioidaan sitä kautta vesitaloushankkeissa. Puroja ja noroja koskeva luontotyyppisuojelu kohdentuisi vesiympäristöön eikä vesilain mukainen luontotyyppisuojelu lähtökohtaisesti vaikuta uoman ulkopuoliseen maankäyttöön muuten kuin metsälain toimenpiteissä. Riittävän suojelutason varmistamiseksi vesiluontotyypit tulee huomioida myös muissa hankkeissa ja kirjata luonnonsuojelulakiin.

Suomen ympäristökeskus SYKE: Uhanalaisten luontotyyppien huomioimistarve esimerkiksi kaavoituksessa on ollut tiedossa ensimmäisestä luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnista lähtien, mutta sitä on ollut vaikeaa soveltaa päätöksentekoon, koska uhanalaisilta luontotyypeiltä on puuttunut selkeä lainsäädännöllinen asema. Lakiluonnoksen 66 § uhanalaisen luontotyypin huomioon ottamisesta lupaa tai suunnitelmaa hyväksyttäessä korjaa tätä puutetta. Koska huomioonottovelvoite on lainvalmistelun kuluessa kuitenkin rajattu koskemaan vain tiettyjen ympäristölakien mukaisia päätöksiä ja kaavoitusta, se ei sinänsä ole uusi eikä laajenna näihin lakeihin aiemmin sisältynyttä huomioonottovelvoitetta. Pykälä kuitenkin merkittävästi selkeyttää uhanalaisten luontotyyppien asemaa ja on siksi tärkeä. 66 §:n myönteinen vaikutus luonnon monimuotoisuuden huomioon ottamiseen olisi selvästi suurempi, jos sitä sovellettaisiin laajemmin ja myös ilmoituksenvaraisiin toimintoihin. Tällöinkin velvoite sitoisi ainoastaan viranomaisia, joilla on kansalaisia huomattavasti paremmat mahdollisuudet olla tietoisia uhanalaisista luontotyypeistä.

Luontopaneeli: Luontotyyppisuojelun kehittäminen on tarpeellinen ja tervetullut uudistus. Luontotyyppisuojelun laajentaminen on välttämätöntä tilanteessa, jossa puolet Suomen luontotyypeistä on uhanalaisia. Niiden suojelutason heikkenemisen ehkäisemiseksi tarvitaan tehokkaamman suojelun ohella ennallistamistoimia ja luonnontilaansa menettäneiden ja pienialaista suurempien kohteiden säästämistä ja ennallistumaan jättämistä.

On valitettavaa, että uudistus koskee vain LSL:n mukaista luontotyyppisuojelua ja uudistamisen ulkopuolelle on jätetty kokonaan metsälain 10 §:n ja pääosin vesilain 2:11 mukainen elinympäristösuojelu.

Metsätalouden merkitystä lajien ja luontotyyppien uhanalaistumiselle ei olisi tullut jättää pois lakiehdotuksesta uhanalaisten luontotyyppien ja lajien osalta, eikä laajemmastakaan tarkastelusta. Jotta Suomi voisi saavuttaa luonnon monimuotoisuutta koskevat sitoumuksensa ja velvoitteensa, metsäiset luontotyypit tulee ottaa kokonaisvaltaisen lainsäädäntöuudistuksen kohteeksi heti LSL:n uudistuksen valmistuttua.

Metsälain luontotyyppissuojelun tehokkuutta heikentää mm. pienialaisuuden vaatimus, mikä jättää tärkeitä kohteita tai niiden osia luontotyyppisuojelun ulkopuolelle. Osa metsälain kohteista, kuten pienvesien lähiympäristöt, tulisikin siirtää LSL:n puolelle tai parantaa metsälain mukaista suojaa luontotyypeille. Nykyisellään vesiluontotyyppien sääntely on erittäin hajanaista: uoma saattaa olla vesilain nojalla suojeltu, mutta saman uoman rantametsät metsälain mukaan eivät. Tai toisinpäin. Purot, norot ja lähteet sekä niiden rantakasvisillisuus tulisi sääntelyssä ottaa huomioon kokonaisuutena ja tässä tarkoituksessa LSL toimii paremmin kuin metsälaki tai vesilaki.

Korkein hallinto-oikeus: Uhanalaisten luontotyyppien huomioon ottamista koskevan säännöksen (66 §) oikeusvaikutukset ovat epäselvät, koska vastaavan sisältöistä huomioonottamista koskevaa säännöstä ei sellaisenaan sisälly mainituissa lupalaeissa säädettyihin luvan myöntämisedellytyksiin tai kaavan sisältövaatimuksia koskeviin maankäyttö- ja rakennuslain säännöksiin.

Sääntelymalli, jossa luonnonsuojelulailla tarkennettaisiin muiden lakien säännöksiä, ei ole omiaan vähentämään lain toimivuusarvioinnissa tunnistettua eri lakien päällekkäisen soveltamisen ongelmaa, koska eri lakien sanamuodot ja käsitteet jäisivät edelleen epäyhtenäisiksi. Huomioonottamisvelvoitteen rajaaminen vain säännöksessä mainittuihin lupa- ja kaavapäätöksiin jättää epäselväksi, miten uhanalaiset luontotyypit otetaan huomioon muissa lupamenettelyissä. Erityisesti maankäyttö- ja rakennuslain 197 §:n 1 momentti on tältä osin sanamuodoltaan epätäsmällinen.

Helsingin hallinto-oikeus: 66 §:n säännös ei välttämättä selkeyttäisi uhanalaisten luontotyyppien ja lajien oikeustilaa muiden lakien mukaisissa päätöksentekomenettelyissä, vaikka sinänsä se pitää ymmärrettävänä uhanalaisten luontotyyppien ja lajien merkityksen vahvistamistavoitetta muun lainsäädännön mukaisessa päätöksenteossa. Kun MRL:n sisältövaatimukset jo edellyttävät luonnonarvojen huomioon ottamista kaavoja laadittaessa ja maankäyttö- ja rakennuslain 197 §:ssä on lisäksi viittaussäännös luonnonsuojelulakiin, uuden säännöksen merkitys kaavan lainmukaisuuden arvioinnissa ja erityisesti sen tuoma lisäarvo nykyiseen sääntelyyn nähden jää jossain määrin epäselväksi.

Turun hallinto-oikeus: 66 §:n säännös on tarkoituksenmukainen. Se selkeyttää uhanalaisten luontotyyppien asemaa muiden lakien mukaisessa lupaharkinnassa ja maankäytön suunnittelussa antaen tulkinta-apua niissä oleville säännöksille muun ohella luonnonympäristön vaalimisesta.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto: Ehdotus selkeyttäisi uhanalaisten luontotyyppien oikeustilaa muiden lakien mukaisissa päätöksentekomenettelyissä. Uhanalaisten luontotyyppien aiempaa selkeämpi huomioonottamisvelvoite luonnonsuojelulaissa muodostaisi vastinparin muun lainsäädännön mukaisille luontoarvojen turvaamisen edellytyksille. Huomioon ottamisvelvoite ei muuttaisi muiden lakien mukaisia luvan tai suunnitelman myöntämisen edellytyksiä, eikä yksin voisi olla luvan myöntämisen tai suunnitelman hyväksymisen esteenä, mutta edellyttäisi viranomaiselta aiempaa selvemmin harkintaa päätöksenteon yhteydessä. Tämä tarkoittaisi käytännössä viranomaisen perusteluvelvoitetta siitä, miten lupapäätöksessä tai kaavassa on otettu huomioon uhanalaiset luontotyypit. Aluehallintovirasto toteaa, että esitetty luonnonsuojelulain 66 § antanee osaltaan lakiperusteista sisältöä ympäristö- ja vesitalouslupaharkintaan. Aluehallintovirasto toteaa, että mikäli uhanalaisiksi määriteltyjen luontotyyppien status määriteltäisiin paremmin jo lainsäädännössä, ei huomioonottamisvelvoitteen sisältö jäisi yksinomaan oikeuskäytännössä myöhemmin ratkaistavaksi. Tällöin edellytykset näiden luontotyyppien suojeluun lupakäsittelyn yhteydessä olisivat alusta asti paremmat.

Säännösten lisäksi tarvitaan kuitenkin tietoa uhanalaisten luontotyyppien sijainnista, joihin hankkeilla voi olla vaikutusta. Tämä tieto tulee lupaharkintaan hakijan laatiman lupahakemuksen tai asiantuntijaviranomaisten antaman lausunnon kautta. Hallituksen esityksessä (s. 169) todetaan, että velvoitteen toteuttamiseksi viranomainen hyödyntäisi tarvittavien tietojen saamiseksi myös 13 luvussa tarkoitettua luonnonsuojelun tietojärjestelmää.

Luonnonsuojelun tietojärjestelmän sisältö ja toimivuus ovat olennainen osa sitä, että uhanlaiset luontotyypit voitaisiin paremmin ottaa huomioon lupahakemuksissa ja lupaharkinnassa. Jos esitetyn 66 §:n huomioonottamisvelvoitteeseen sisältyviä tietoja ei toimiteta hakijan toimesta jo lupahakemuksen yhteydessä, tämä tietoaineisto ei olisi nähtävillä hakemusta tiedoksi annettaessa ja tällä seikalla voi olla merkitystä asianosaisten ja yleistä etua valvovien tahojen tiedonsaantiin. Varminta olisi lainsäädännössä edellyttää, että hakija toimittaa tarvittavat tiedot lupahakemuksen yhteydessä lupaviranomaiselle.

Aluehallintovirasto toteaa, että lainsäädännön lisäksi on tarpeen laatia ohjeita hakijoille uhanalaisten luontotyyppien inventoinnista ja viranomaisille tietojen tulkinnasta.

Mikäli huomioonottamisvelvoitteen on tarkoitus koskea myös 67 ja 68 §:ssä säädettyjä luontotyyppejä ennen varsinaista rajauspäätöstä tai tietojärjestelmään merkitsemistä, tämän tulisi käydä selkeästi esiin lainsäädännöstä.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Jää epäselväksi, mitä "ottaa huomioon" tarkoittaa ja millä kriteereillä sitä on valvottava.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: ELY-keskus pitää harmillisena, että esimerkiksi vesilain ja metsälain mukaiset ilmoitusmenettelyt on rajattu pois tämän pykälän soveltamisalasta.

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: ELY-keskus pitää sinänsä positiivisena asiana sitä, että esitykseen sisältyy velvoite uhanalaisten luontotyyppien ja lajien huomioonottamisesta muiden lakien mukaisessa lupaharkinnassa ja kaavoituksessa, vaikka tiukkaa suojeluvelvoitetta ei esitykseen sisälly. Vaikka tulkintaongelmia saattaa aiheuta siitä, mitä huomioon ottamisella tarkoitetaan, antanee sääntely kuitenkin ELY-keskukselle paremmat valmiudet edellyttää asianmukaisia

luontoselvityksiä sekä luvan hakijoille signaalin selvitysten tarpeesta. Metsäisten elinympäristöjen – etenkin luonnonmetsät ja korvet – ja metsälajien osalta luonnonsuojelulain uudistus ei valitettavasti kuitenkaan tuo merkittävää parannusta.

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Vaikuttavuuden kannalta olisi kuitenkin tärkeää edellyttää nykyistä velvoittavammin uhanalaisten lajien ja luontotyyppien turvaamista lupia ja suunnitelmia hyväksyttäessä. Sektorilainsäädäntö edellyttää luontoarvojen huomioimista lupaharkinnassa vaihtelevasti, ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi myös muuta lainsäädäntöä olisi syytä tarkastella.

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: 66 ja 76 §: Pykälissä ei mainita esimerkiksi liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain (23.6.2005/503) mukaisia suunnitelmia. Pykälissä ei mainita muitakaan suunnitelmia kuin erikseen maankäyttöä koskevina suunnitelmina kaavat. Pykälien perustelujen mukaan pykälät koskevat vain pykälissä mainittuja lupia ja kaavoja. Mikäli pykäliä on tarkoitus soveltaa vain lupiin ja kaavoihin, niin pykälien otsikotkin tulisi muuttaa tätä paremmin kuvaaviksi.

Uhanalaisten luontotyyppien huomioonottamisvelvoite on edistysaskel, mutta ei ole riittävä uhanalaisten luontotyyppien suojelussa. Velvoite ei muuta luvan myöntämisedellytyksiä, mutta aiheuttaa tulkintaongelman siitä, mitä huomioon ottamisella tarkoitetaan.

HE-luonnoksen 66 §:n perustelujen mukaan (s. 169) "Lupien ja suunnitelmien hyväksymismenettelyihin kuuluvan lausuntomenettelyn yhteydessä alueellinen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja valtion maiden kyseessä ollen myös Metsähallitus toisivat osaltaan esiin tietoja niistä uhanalaisista luontotyypeistä, joihin hankkeella tai suunnitelmalla voisi olla vaikutusta." Tämä tarkoittaa sitä, että ELY-keskuksen on myös arvioitava hankkeen/ suunnitelman vaikutuksia uhanalaisiin luontotyyppeihin. Tämä edellyttää lausunnolta selkeyttä ja täsmällisyyttä, jotta lupaviranomainen tai kaavoittaja voi asian ratkaista ja esittää perustelut, miten uhanalaiset luontotyypit on otettu lupapäätöksessä tai kaavassa huomioon.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: On ymmärrettävää, että luonnonsuojelulain huomioon ottamista muiden lakien mukaisissa lupa- ja hyväksymispäätöksissä halutaan vahvistaa. Toisaalta esitöissä todetaan, että esityksen mukainen huomioonottamisvelvollisuus (mm. 66 §) käytännössä tarkoittaisi lupaviranomaisella perusteluvelvollisuutta ja luonnonsuojelulaki on jo nykyisellään huomioitava esimerkiksi kaivoslain ja ympäristönsuojelulain mukaisessa lupaharkinnassa. Lisäksi todetaan, että nyt esitettävillä muutoksilla ole tarkoitus muuttaa muiden lakien mukaista lupaharkintaa. Pohdituttamaan jääkin, ovatko nyt esitetyt muutokset tarpeellisia? Toisaalta voidaan kysyä, olisiko luontotyyppien ja luontoarvojen asemaa laajemminkin perusteltua pyrkiä lisäämään myös esimerkiksi tiesuunnitelmien laadinnassa ja niitä hyväksyttäessä.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Uhanalaisen luontotyypin huomioon ottaminen lupaa tai suunnitelmaa hyväksyttäessä jää vaikuttavuudeltaan heikoksi, koska huomioon ottamisvelvoite ei muuttaisi muiden lakien mukaisia luvan tai suunnitelman myöntämisen edellytyksiä eikä yksin voisi olla luvan myöntämisen tai suunnitelman hyväksymisen esteenä. Vähintäänkin uhanalaisen luontotyypin hävittäminen tulisi kieltää. Tarvitaan ensisijaisesti hävittämis- ja heikentämiskielto ja yhteiskunnallisesti merkittävien hankkeiden osalta heikentämistä/hävittämistä sallittaessa sovellettaisiin 98 §:ssä tarkoitettuja hyvittäviä toimenpiteitä.

Bioenergia ry: Pykälän soveltamisalan rajaaminen vain muutaman lain mukaisiin luvanvaraisiin hankkeisiin ei ole kannatettavaa. YSLn ja vesilain sekä kaivoslain mukaiset mainitut hankkeet ovat jo nyt korostuneen vastuullisia uhanalaisten luontotyyppien säilyttämisessä.

Koska velvollisuus huomioon ottamiseen lupakäsittelyissä erityisesti ehdotukseen lisätyn uhanalaisten luontotyyppien osalta on lupaviranomaisella, tulisi myös selvitysvelvollisuuden olla viranomaisella, joka toimisi oma-aloitteisesti asiassa käyttäen luvanhakijaa huomattavasti parempia edellytyksiään selvitystyöhön. Kun lain mukaan uhanalaiset luontotyypit on otettava huomioon kaavoituksessa, tulisi asia ”huomioon otetuksi” kaavamääräykset sekä luonnonsuojelun tietojärjestelmien tiedot tarkastaen. Samalla varmistettaisiin tiedon luotettavuus verrattuna nyt vain hakijan esittämiin tietoihin. Viranomaisten oma-aloitteisuus vastaisi myös tarpeeseen erilaisten hankkeiden ja hakijoiden yhdenvertaisesta kohtelusta eri lupaviranomaisissa.

Luontotyyppien määrittelyn perusteista asetuksella säätäminen lisää ennustettavuutta ja ennakoitavuutta esim. kuinka lähelle luontotyyppiä voi suunnitella toimintaa. Vaikka luontotyyppien rajaukset ilmeisesti laajenevat, ja siten estävät joitakin potentiaalia maankäyttömuotoja, on ennakolta tiedossa oleva este hankevastaaville selkeämpi ratkaisu.

Viitattujen lakien/lupamenettelyiden rajaaminen vain mainittuihin ja vain nimenomaisiin lupakäsittelyihin on tarpeetonta. Huomioon ottamisvelvoitteen tulisi koskea kaikkia viranomaisten tietoon tavalla tai toisella (lupahakemus, ilmoitus, suunnitelman hyväksyttäminen, tukihakemus tms.) tulevia hankkeita siitä riippumatta, minkä lain mukaan lupaa haetaan, ja myös riippumatta siitä, onko kyse varsinaisesta luvasta vai esimerkiksi YSL ilmoitusmenettelystä. Vaatimus koskisi silloin myös suurinta osaa maa- ja metsätaloudesta rahoitushakemusten kautta. Vaatimus ei olisi viranomaisten kannalta kohtuuton vaan automaattisesti edistäisi tietojärjestelmien kehitystä ja käyttöä sekä korjaisi nykytilannetta, jossa vain tietyille luvanhakijoille sälytetään kohtuuton vaatimus osoittaa ”olematon”. Myös uusien maankäyttömuotojen asema jää epäselväksi suhteessa uhanalaisiin lajeihin ja luontotyyppeihin.

Kustannukset mahdollisten luontoarvojen sijoittumisesta hankealueelle, tai sen vaikutusalueelle, tulevat yksinomaan hankevastaavan maksettavaksi siinäkin tapauksessa, että luontoarvoja ei havaita. Varovaisuusperiaatteen ja päätöksissä noudatettavan ”otettava huomioon” periaatteen vuoksi hankkeelleen lupaa hakeva joutuu aina laatimaan selvityksen ja vastaamaan sen kuluista. Lakiesityksessä ei määritellä sitä, millainen ja miten selvitys tulisi laatia, mikä olisi hakijan oikeusturvan kannalta oleellista. Nykytilanteessa hakija ei voi kuin joidenkin toimialojen (esim. turvetuotanto – ohjeistus) osalta tietää, millainen selvitys on riittävä, kuka sen voi tehdä ja millaisessa muodossa se on esitettävä. Jos laissa kytkettäisiin lupavelvollisten selvillä olo julkisissa tietojärjestelmissä oleviin tietoihin ja velvoitettaisiin lupaviranomainen näitä oma-aloitteisesti käyttämään (nyt eivät voi kysyä mitään edes ELYltä ilman virallista lausuntopyyntöä), oltaisiin lähempänä LSL:n tarkoituksen toteuttamista kaikkia toimijoita yhdenvertaisesti kohtelemalla. Asema- ja yleiskaava-alueiden osalta pitäisi riittää kaavassa olevat tiedot mm. luontotyypeistä.

Uhanalaisuuden huomioon ottaminen voi muodostua toiminnan esteeksi, kun rajaukset tai kohtuuttomat suojausmääräykset muuttavat hankkeen taloudellisesti kannattamattomaksi. Avoimeksi jää, miten uhanalaisuuden huomioon ottaminen toteutetaan hakijoita yhdenvertaisesti kohtelemalla silloin, kun lupaviranomaisena on hankkeen sijaintikunta, eikä valtion lupaviranomainen. Selkeän tulkintalinjan muodostuminen vienee aikaa, ja vaatinee ainakin muutaman ennakkopäätöksen.

Energiateollisuus ry: Viranomaisten, toiminnanharjoittajien ja muiden lupa-asian osallisten sekä viiveellä myös oikeuskäytännön kannalta on täysin epäselvää, mitä viranomaiselle annettava huomioonottamisvelvoite tarkoittaisi käytännössä. Ehdotuksen perusteluiden mukaan velvoite ”ei muuttaisi muiden lakien mukaisia luvan tai suunnitelman myöntämisen edellytyksiä” ja taas toisaalta velvoite ”täsmentää muuhun sääntelyyn sisältyvien, luontoarvoja koskevien lupa-edellytysten soveltamista”. Perusteluissa on myös todettu, että velvoite ei ”yksin voisi olla luvan myöntämisen tai suunnitelman hyväksymisen esteenä”. Hyväksymisen esteissä on kysymys juuri myöntämisedellytyksistä, jotka siis perustelujen mukaan joko pysyvät ennallaan tai ”täsmentyvät”. Perusteluissa ei ole avattu, minkä seikan kanssa uusi velvoite voisi muodostaa luvan epäämisperusteen. Käytännössä merkityksellistä on se, että voisiko velvoitteen nojalla antaa myönteisen lupapäätöksen, jonka lupamääräykset kuitenkin käytännössä estävät hankkeen. Tältä osin vaikutusten arvioinnista löytyy toteamus: ”Muutos voisi vaikuttaa esimerkiksi lupamääräysten kautta, jolloin luonnonkäyttöhankkeet (kaavoitus, ympäristöluvat ym.) siirtyisivät luonnon monimuotoisuuden kannalta vähemmän haitallisille alueille.” Kun lupapäätökset annetaan tietylle hankealueelle, tarkoittaisi tällainen vaikutus käytännössä kielteistä lupapäätöstä.

Perustelujen mukaan huomioonottamisvelvollisuus parantaisi lajien suojelun tilannetta ja sillä olisi merkittäviä positiivisia monimuotoisuusvaikutuksia erityisesti suojelualueiden ulkopuolisten luonnonarvojen osalta. Toisaalta perusteluissa kuvataan, että uhanalaiset lajit otetaan jo nyt huomioon ja muutoksen aiheuttamat lisäkustannukset toiminnanharjoittajalle eivät ole merkittäviä. Kustannusten osalta tässä arvioinnissa on nähtävästi ajateltu ainoastaan selvityskustannuksia. Luvitukseen liittyvä epävarmuus sekä luvan epääminen käytännössä aiheuttavat hankkeelle huomattavat kustannukset. Vaikutusten arviointi ei myöskään ota kantaa siihen, missä määrin uusi velvoite voi olla kaavojen ja lupien valitusperuste.

Tältä osin valmistelussa ei ole paneuduttu riittävästi siihen, miten ehdotettu säädös tarkoittaisi käytännössä lupa- ja kaavamenettelyissä erityisesti toiminnanharjoittajan kannalta. Vaikutusten arviointi on edellä kuvatusti keskeisiltä osin epälooginen ja puutteellinen. Uhanalaisuusstatuksella ei pitäisi olla suoraan mitään oikeusvaikutuksia ja huomioonottamisvelvoite on poistettava ehdotuksesta.

Uhanalaisuuden syyt ovat liian vaihtelevia suorien oikeusvaikutusten kannalta. Luontotyyppien tunnistaminen jo sinällään on osin hankalaa ja luontotyyppien rajaaminen tulkinnanvaraista. Suomen luontotyypeistä uhanalaisia on vuoden 2018 inventoinnin mukaan 48 % ja Etelä-Suomessa jopa 59 % - uhanalaiset luontotyypit voivat siten koskettaa toimintoja yleisesti.

Kaavoituksessa ja lupamenettelyissä huomioon otettavat asiat ja se, mitä näiden menettelyiden lupapäätöksissä on esitettävä, on johdonmukaista säätää ko. laeissa eikä siis ehdotuksen tapaan luonnonsuojelulaissa.

Metsäteollisuus ry: Metsäteollisuus ei kannata pykälän lisäämistä luonnonsuojelulakiin. Lähestymistapa, jossa luontotyypin uhanalaisuus tai sen pohjalta laadittava listaus aiheuttaisi suoria tai välillisiä oikeusvaikutuksia, ei ole hyväksyttävä. Jää epäselväksi, miten epämääräistä termiä huomioon ottaminen sovellettaisiin käytännössä. Säännöksen vaikutukset voisivat siten olla laaja-alaisia ja ennakoimattomia. Etenkään säännöksen välillisiä vaikutuksia ei ole arvioitu riittävällä tavalla.

Mikäli lupa- ja kaavoitusmenettelyihin kohdistuu muutostarpeita, on niitä syytä tarkastella kyseisiä lakeja kehitettäessä. Päällekkäistä sääntelyä ei tule luoda.

MTK ry: Ei kannata uhanalaisen luontotyypin huomioon ottamista koskevan pykälän sisällyttämistä luonnonsuojelulakiin. Ehdotetun säännöksen sisällyttäminen luonnonsuojelulakiin päinvastoin lisäisi päällekkäiseen ja ristikkäiseen sääntelyyn tyypillisesti liittyvää epäselvyyttä. Ehdotettu pykälä ei toisi lisäarvoa luonnon monimuotoisuuteen liittyvien vaikutusten näkökulmasta, sillä perustelujenkin mukaan pykälässä tarkoitettu uhanalaisten luontotyyppien huomioon ottaminen perustuisi jo olemassa olevaan muuhun ympäristölainsäädäntöön. Pelkästään pyrkimys kiinnittää huomiota uhanalaisten luontotyyppien huomioimisen tärkeyteen ei ole riittävä peruste sisällyttää ehdotettua pykälää luonnonsuojelulakiin.

MTK Pohjois-Karjala ry ja Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Karjala: Luontoarvot otetaan maa- ja metsätaloudessa huomioon jo nyt oma-aloitteisesti. Metsätalouden toimia ohjataan lainsäädännön lisäksi mm. metsäsertifioinnin sekä toimijoiden omien ohjeistusten myötä. Lisäksi monet maanomistajista ovat nykyään hyvin ympäristö- ja luontotietoisia ja ohjaavat päätöksentekijän roolissa toimintaa. Jos luontoarvoilla aletaan spekuloimaan kaavoitusvaiheessa vielä nykyistäkin enemmän, johtaa se helposti tilanteeseen, jossa vaarannetaan näiden spekulatiivisten luontoarvojen osalta normaalin metsätalouden harjoittaminen tarpeettoman laajoilla alueilla ja asetetaan maanomistajat kohtuuttomaan ja epätasapuoliseen asemaan. Kaavoitus ei tässäkään yhteydessä saa muuttua yhtään nykyistä enempää luonnonsuojelun välineeksi.

Rakennusteollisuus RT: Ehdotettua pykälää ei tule sisällyttää luonnonsuojelulakiin. Valmistelu on tämän osalta ollut puutteellista ja vaikutusten arvioinnin tulokset ovat osittain ristiriidassa keskenään. Esimerkiksi kaavoituksen tai maa-ainesten oton luvituksen yhteydessä jää täysin epäselväksi, miten ehdotettu pykälä muuttaisi nykytilannetta.

Rakli ry: Säännöksen soveltamista helpottaisi, jos olisi säännelty, mikä on käytännössä riittävää huomioonottamisvelvollisuutta. Kyseisestä säännöksestä saattaa muodostua uusi valitusperuste siltä osin, onko säännöstä noudatettu esimerkiksi asemakaavan uhanalaisten luontotyyppien riittävän huomioimisen osalta. Isojen investointihankkeiden osalta tulisi mahdolliset valitusoikeuden perusteet olla todettavissa jo hankkeen alkuvaiheessa.

Maankäyttö- ja rakennuslaissa sekä sen uudistamisessa tunnistetaan myös luontoarvojen huomiointi kaavoituksessa. Jos luontoarvojen huomiointi tehdään MRL:n säännösten mukaisesti suhteessa kaavan ohjaustehtävään ja tarkkuuteen, tuoko luonnonsuojelulain säännös uutta huomioitavaa jokaiseen kaavoitustasoon säännöksellä riittävästä luontoarvojen huomioonottamisvelvollisuudesta. Koska kaavatasoja voi olla useita, on huomiointi tehtävä joka tasolla erikseen ja ehkä päällekkäisesti. Ehdotetun säännöksen sisällyttäminen luonnonsuojelulakiin lisäisi päällekkäistä sääntelyä.

SLC rf understöder inte inkludering av paragrafen 66 § i naturvårdslagen. SLC rf befarar att inkludering av en lista av skyddade naturtyper i förslaget kommer att ha oförutsedda direkta och indirekta konsekvenser som inte ännu är utredda i motiveringen.

Suomen Tuulivoimayhdistys ry: Pykälän muotoilu viranomaisen huomioonottamisvelvollisuudesta lisää hankkeiden etenemisen epävarmuutta, sillä on epäselvää, mitä velvoite tarkoittaa käytännössä. Epäselvyyttä aiheuttaa, milloin velvoitteen katsotaan yhdessä jonkin muun seikan kanssa synnyttävän luvan tai kaavan epäämisperusteen. Kaavoituksessa ja lupamenettelyissä huomioon otettavat asiat ja se, mitä näiden menettelyiden lupapäätöksissä on esitettävä, tulee säätää kyseisissä laeissa eikä luonnonsuojelulaissa.

Teknologiateollisuus ry: Ehdotuksen merkitys viranomaisten toimintaan suhteessa lupa- ja kaavoitusmenettelyihin jää avoimeksi. Säännöksen vaikutukset voisivat olla laaja-alaisia ja ennakoimattomia. Jos lupa- ja kaavoitusmenettelyihin kohdistuu muutostarpeita, niitä tulisi näkemyksemme mukaan tarkastella kyseisiä lakeja kehitettäessä. Päällekkäistä sääntelyä tulee välttää.

BirdLife Suomi ry: 66 §:n velvoitteen tulisi koskea myös ko. lakien mukaisia ilmoitusmenettelyjä, metsänkäyttöilmoituksia sekä maankäyttö- ja rakennuslain mukaisia rakennus-, toimenpide- ja maisematyölupia.

Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Suomen Luonnonsuojeluliiton Lapin piiri ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjanmaan piiri ry, Meidän metsämme –kansalaisryhmä, Suomen luonnonsuojeluliiton Jyväskylän seudun yhdistys, Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry, Etelä-Hämeen luonnonsuojelupiiri, Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry, Suomen luonnonsuojeluliitto Etelä-Karjala ry, Suomen Luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry, Luonnonsuojeluliiton Etelä-Savon piiri ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Kymenlaakson piiri ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry, Luontoliitto ry, Kansalaisten kaivosvaltuuskunta, WWF Suomi: Soveltamisalaan tulee lisätä myös ympäristönsuojelulain mukaiset ilmoitukset ja metsänkäyttöilmoitukset sekä MRL:n katu- ja puistosuunnitemat, rakennus-, toimenpide- ja maisematyöluvat.

Ympäristönsuojeluviranhaltijat ry: Lakiehdotuksen 66 ja 76 §:iin tulisi lisätä, että uhanalaiset luontotyypit ja lajit tulee ottaa huomioon myös ympäristönsuojelulain yleisen ilmoitusmenettelyn perusteella tehtävässä viranomaisen ilmoituspäätöksessä. 66 ja 76 §:iä tulisi täsmentää niin, että uhanalaisten luontotyyppien ja lajien tiedossa olevat esiintymät on huomioitava suunnittelussa ja pyrittävä säilyttämään, jos se on kohtuullisin keinoin saavutettavissa.

Helen Oy: Ehdotuksessa ei ole riittävällä tarkkuudella määritelty, mitä huomioon ottaminen tarkoittaa käytännössä. Toiminnanharjoittajan näkökulmasta jää epäselväksi, kuinka uusi vaatimus vaikuttaa lupaprosesseihin sekä lupien hyväksymiseen tai hylkäämiseen jatkossa. Helen katsoo, että lakia valmisteleva työryhmän tulisi tarkentaa kyseisen kohdan määrittelyjä.

Yksityishenkilöt KE, TK: Soveltamisalaan tulee myös lisätä ympäristönsuojelulain mukaiset ilmoitukset ja metsänkäyttöilmoitukset sekä MRL:n katu- ja puistosuunnitelmat, rakennus-, toimenpide ja maisematyöluvat.

Yksityishenkilö SH: Laissa tulee huomioon ottamisen sijaan säätää, että asetuksessa mainittujen uhanalaisten luontotyyppien heikentäminen tai hävittäminen on kielletty. Luonnonsuojelulain tulisi huomioida myös metsälain kohteet.

Yksityishenkilö KK: 66 § Luontotyyppien suojelun huomioon ottamisen tulisi tapahtua viranomaisen päätöksenteossa jo ny kyisin ilman erityissäännöstä, mutta lakiluonnoksen erityissäännös huomioon ottamisesta on omiaan vahvistamaan sitä, ja siksi siitä näkökulmasta sitä pidettävä myönteisenä muutoksena. HE-luonnoksen sivulla 169 on kuitenkin sanottu: ” Velvoite ei koskisi toimintaa, joka ei perustu viranomaisen myöntämiin lupiin, kuten esimerkiksi metsänkäyttöilmoituksiin perustuvaa metsätalouden harjoittamista taikka tavanmukaista maatalouden harjoittamista. Ilmoitus- ja rekisteröintimenettelyt rajattaisiin selvyyden vuoksi velvollisuuden ulkopuolelle.” Tämä on heikennys voimassa olevaan lakiin, koska lainaus antaa ymmärtää, että näissä tapauksissa ei tarvitse noudattaa luonnonsuojelulakiluonnoksen pykäliä luontotyyppisuojelusta, eli ottaa niitä huomioon.

Yksityishenkilö MV: Laissa mainittu huomioonottaminen ei ole riittävän tarkka määritelmä toteuttamisen suhteen. Lakiin tulisi kirjata vahvempi määritelmä joka edellyttäisi, että lupakäsittelyyn sekä kaavaselostuksiin tulisi vähintään kirjata ylös, millä tavoin uhanalaiset luontotyypit ja lajit on huomioitu. Huomioon ottaminen saattaa tarkoittaa sitä, että huomioon ottaminen jää keskustelun tasolle. Voimassa olevaan lakiin ei tulisi näin mitään luonnon monimuotoisuuden asemaa parantavaa. Keskusteluvelvoite ei ole riittävä lakiin kirjattava toimenpide.Uhanalaiset luontotyypit ja lajit tulisi huomioida rakennuslupakäsittelyssä samalla tavalla kuin lailla suojellut kohteet. Uhanalaisella lajilla ja luontotyypillä on oltava riittävä lain takaama suoja rakennuslupia myönnettäessä.

67 § Suojellun luontotyypin rajauspäätös

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että esitetyssä muodossa 67 § ei ole toteuttamiskelpoinen.

Suojeltujen luontotyyppien tulee olla luontoarvoltaan erityisen merkittäviä ja laissa yksiselitteisesti määriteltyjä. Ehdotetun 65 §:n perusteluissa on esitetty tavoite suojella varsinaisen suojeltavan luontotyypin lisäksi laajempi ekologinen kokonaisuus. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että luontotyypin rajauspäätökseen ei tule sisällyttää luon-totyypin ulkopuolisia alueita ilman maanomistajan suostumusta. Vapaaehtoisien ohjelmien, kuten HELMI- ja METSO-ohjelmat, avulla voidaan sopia laajempien kokonaisuuksien jättämisestä toimenpiteiden ulkopuolelle.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että ehdotettu 67 § ei ole riittävän tarkkarajainen. Perusteluissa ei myöskään ole juuri mitenkään avattu rajauspäätöksellä suojeltavan luontotyypin määrittelyä. Tämä on merkittävä puute, koska pykälän nojalla tehtävillä rajauspäätöksillä ja rajauspäätösmahdollisuudella on merkittävä vaikutus maanomistajan oikeusasemaan.

Luontotyyppisuojelua koskeva rajauspäätös kohdistuu suoraan perustuslaissa turvattuun omaisuudensuojaan, minkä vuoksi säännösten tulee olla täsmällisiä ja tarkkarajaisia.

Maa- ja metsätalousministeriö vastustaa kieltosäännöksen poistamista. Voimassa olevan lain mukaan ”suojeltuihin luontotyyppeihin kuuluvia luonnontilaisia tai luonnontilaiseen verrattavia alueita ei saa muuttaa niin, että luontotyypin ominaispiirteiden säilyminen kyseisellä alueella vaarantuu”. Ehdotuksen mukaan suojellun luontotyypin säilymiselle tärkeän esiintymän hävittäminen tai heikentäminen olisi kielletty. Maa- ja metsätalousministeriö vastustaa muutosta, koska se siirtää huomion ominaispiirteiden säilyttämisestä luontotyypin koskemattomuuteen.

Pykälän 1 momentin luetteloa koskevat Maa- ja metsätalousministeriö:n huomiot:

- 2 kohta jalopuumetsiköt: Säännökseen lisättävä edellytys luontaisesti syntymisestä. Oletus on, että jalopuiden viljely Etelä-Suomessa lisääntyy.

- 7 kohta kedot: Pykälän perustelujen mukaan ”Ketojen osalta suojellun luontotyypin määritelmä laajenisi kattamaan useampia ketoluontotyyppejä kuin voimassa olevassa laissa mainitut katajakedot, joka ei ole nykyään käytetyn uhanalaisuusluokittelun mukainen luontotyyppi.” Laajennus vaikuttanee myös maatalouskäytössä oleviin ketoihin ja laidunalueisiin. Epäselväksi jää millä perusteella alueet tarkemmin rajataan.

- 8 kohta rannikon metsäiset dyynit: Voimassa olevassa laissa kohtaa vastaa luontotyyppi puuttomat tai luontaisesti vähäpuustoiset hiekkadyynit. Kohdan osalta herää kysymys miksi suojelu on haluttu laajentaa puustoisiin alueisiin. Alueita on valmistelun yhteydessä todettu olevan noin 45000 hehtaaria, mutta luontotyypin tarkempia valintakriteereitä tai edes hehtaarimääriä ei ole avattu esityksen perusteluissa. Kyseessä olevat alueet ovat haluttuja rantarakentamispaikkoja ja ehdotetulla kirjauksella ne tultaisiin tulevissa kaavoissa osoittamaan taloudellisen hyödyntämisen ulkopuolelle.

- kohta 10 harjumetsien valorinteet: Valmistelun aikana on ilmoitettu, että potentiaalisia kohteita on runsaat 83 000 hehtaaria, joista Etelä-Suomessa 67 000 hehtaaria, joista edustavia kohteita olisi 2000 hehtaaria. Itse pykälässä tällaista rajoitetta ei ole eikä esityksen perusteluissa asiaa ole avattu mitenkään.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että rajauspäätöksellä suojeltavia luontotyyppejä koskevaa pykälää tulee täsmentää niin, että suoraan pykälästä ja sen perusteluista käy selkeästi ilmi, mitä kohteita on tarkoitus rajauspäätöksellä suojella. Kyse on ennen kaikkea maanomistajan oikeusturvan toteutumista koskevasta vaatimuksesta. Nyt esitetty säännös yhdessä viranomaisen velvollisuutta ottaa kaavassa huomioon uhanalaiset luontotyypit koskevan ehdotuksen kanssa merkitsisi pelkästään harjumetsien paahderinteiden osalta, että yli 83000 hehtaaria harjumetsien paahde-rinteitä rajattaisiin tulevissa kaavoissa talouskäytön ulkopuolelle, vaikka varsinainen suojelutarkoitus kohdistuisi 2000 hehtaariin.

Pykälän 4 momentin osalta Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että jos rajauspäätöksellä suojellun luontotyypin esiintymä on menettänyt merkityksensä luontotyypin suotuisan suojelutason saavuttamiselle tai säilyttämiselle, esiintymän suojelu tulee lakkauttaa.

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 67 §:ssä säädettäisiin suojellun luontotyypin rajauspäätöksestä. Pykälästä puuttuu suojellun luontotyyppien täsmällisempi määrittely ja mahdollinen asetuksenantovaltuus suojellun luontotyyppien tarkemmalle määrittelylle. Oikeusministeriö huomauttaa pykälän kirjoitusasuun liittyen seuraavaa. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin suojellun luontotyypin säilymiselle tärkeän esiintymän hävittäminen tai heikentäminen kielletyksi. Tämä kielto ei kuitenkaan ole suoraan lain nojalla voimassa oleva kielto, vaan edellyttää ELY-keskuksen hallinnollista päätöstä suojellun luontotyypin esiintymän rajojen määrittelystä. Sen vuoksi kokonaisuus tulisi kirjoittaa sellaiseen muotoon, että siitä kävisi yksiselitteisesti ilmi kiellon luonne eli hallinnollisen päätöksen tarve. Lainkohdan voisi esimerkiksi kirjoittaa siten, että ”ELY-keskus määrittelee päätöksellään suojellun luontotyypin rajat… Suojellun luontotyypin säilymiselle tärkeän esiintymän hävittäminen tai heikentäminen on kielletty.” Kun kyseessä on viranomaisaloitteinen kieltopäätös, on ensin selostettava päätöksenteko ja sen jälkeen päätöksen vaikutukset. Mikäli ensin todetaan päätöksen vaikutukset (hävittämis- ja heikentämiskielto), ja vasta sen jälkeen todetaan kiellon voimaantuloa edeltävän viranomaispäätöksen tarve, on kirjoitustapa hieman harhaanjohtava ja luonnonsuojelulain systematiikassa sekoittuu helposti suoraan lain nojalla voimassa oleviin kieltoihin, kuten luonnoksen 73, 74, 75 ja 78 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyihin kieltoihin. Lisäksi pykälän 4 momentin mukaan päätös olisi voimassa mahdollisesta valituksesta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin päätä. Momentista olisi syytä poistaa sana ”mahdollisesta” tarpeettomana.

Turun kaupunki: Suojeltuihin luontotyyppeihin on tullut lisäyksiä, mm. kedot. Lisäksi on väljennetty aiempaa tiukempaa luontotyyppien määrittelyä. Muutoksia voidaan pitää tarkoituksenmukaisina ja tarpeellisina.

Suomen ympäristökeskus SYKE: Kaikki nykyisen luonnonsuojelulain 29 §:n suojellut luontotyypit ovat edelleen uhanalaisia ja lähes kaikilla lähiajan kehityssuunta on arvioitu heikkeneväksi. Suojelukeino on siis ollut riittämätön, muttei hyödytön, koska suojelun tuloksena on syntynyt pysyvästi suojeltu ja luontoarvoiltaan hyvin merkittävä luontotyyppiesiintymien verkosto. Suojeltujen luontotyyppien määrittelyissä ja rajauskäytännöissä on kuitenkin havaittu epäkohtia, joita uusi lakiluonnos (67 §) korjaa merkittävällä tavalla. Parannuksia ovat tervaleppäkorpien laajentaminen tervaleppämetsiksi sekä katajaketojen laajentaminen kedoiksi. Molemmissa tapauksissa alkuperäinen määrittely on ollut kyseisten luontoarvojen suhteen epätarkoituksenmukainen. Myös ehdotetut uudet rajauspäätöksellä suojeltavat luontotyypit sopivat ominaisuuksiltaan hyvin suojeltujen luontotyyppien joukkoon: rannikon metsäiset dyynit, sisämaan tulvametsät sekä harjumetsien valorinteet.

Luontopaneeli: Käytäntö, jossa luontotyypit tulee erikseen ELY-keskusten rajata maastossa ei toimi, koska luontotyyppien uhanalaisuus lisääntyy ja ELY-keskusten resurssit ovat puutteelliset rajausten tekemiseen. Tätä varten tarvitaan uusia keinoja kuten tämä pykälä ja tiukasti suojellut luontotyypit. Tätä varten toimivat tietojärjestelmät ajantasaisten tietojen suhteen on avainasemassa, ja korostuu muussa lain valmistelussa.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: 67 §:n toimeenpano edellyttää lisäresursseja inventointeihin ja rajauspäätösten valmisteluun.

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Suojeltujen luontotyyppien luetteloon olisi hyvä sisällyttää uhanalaisimpiakin suotyyppejä (esim. letot, laajat tai lajistollisesti arvokkaat lähteiköt kuten huurresammallähteet). Ilmeisesti ne on jätetty pois tietoisesti, koska ne sisältyvät metsälain 10 §:n kohteisiin ja lähteet ovat vesilain pienvesiä. ELY-keskus huomauttaa kuitenkin, että metsälaki ei turvaa kunnolla uhanalaisimpia suotyyppejä esimerkiksi pienialaisuuden vaatimuksen vuoksi.

Tervaleppäkorpien tarkistaminen tervaleppämetsiksi moninkertaistaa suojeltujen luontotyyppien määrän Keski-Suomessa, jossa inventoidut tervaleppäkorvet eivät ole olleet riittävän luhtaisia kriteereitä täyttääkseen.

Harjumetsien valorinteiden ja sisämaan tulvametsien sisällyttäminen uutena luontotyyppinä suojeltuihin luontotyyppeihin on erinomaista. Harjujen valorinteiden määrittelyssä on pidettävä mielessä huomattava alueellinen vaihtelu paisterinteiden kasvillisuudessa. Kriteerejä ei tule määritellä liian tiukoiksi, vaan alueellinen vaihtelu on syytä sisällyttää niihin. Tämä koskee monien muidenkin 67 §:n luontotyyppien määrittelyä. Ketoihin pitäisi lukea myös kalliokedot.

Suojeltujen luontotyyppien luettelossa on useita luontotyyppejä, joiden säilyminen voi edellyttää hoidon järjestämistä. Näitä ovat hiekkarannat, jalopuumetsiköt, pähkinäpensaslehdot, merenrantaniityt, lehdesniityt, kedot ja harjumetsien valorinteet. Samoin erityisesti suojeltavissa lajeissa on hoitoa vaativia lajeja. Hoitoa vaativien luontotyyppien ja lajien rajauspäätösten tekemistä on jarruttanut tieto hoitoresurssien niukkuudesta ja se, että hoitotoimiin on saatava maanomistajan lupa. Siksi onkin ensiarvoisen tärkeää, että luontotyyppien hoidon rahoitus turvataan myös Helmi-ohjelman jälkeen.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Lakiehdotus mahdollistaa uhanalaisten lajien tai luontotyyppien rajauksen ja suojelun. Liikenne ja infrastruktuuri -vastuualue esittää, ettei uhanalaisten luontotyyppien ja lajien rajauksia tehtäisi Väyläviraston omistamien ja ELYkeskuksen hallinnoimilla tiealueilla. Tiealueet ovat uhanalaisten kasvien sekundäärisiä kasvupaikkoja ja tiealueella tulee voida jatkossakin tehdä normaaleja hoitotoimenpiteitä kuten niittoa, vesakon raivausta ja tieojien kunnostusta. Erityisesti tieojien kunnostus vaatii maanpinnan rikkomista ja sen tulisi olla mahdollista tieojien kunnossapitämiseksi ja tien kuivatuksesta huolehtimiseksi. Tien sivuojien tukkeennuttua voi tierunko vettyä ja tien kunto rapautua. HE:ssä todetaan, että maanomistajaa ei velvoitettaisi toimenpiteiden tekemiseen mahdollisten rajausten sisällä, vaan ainoastaan sallimaan toimenpiteet. Tätä Liikenne-vastuualue pitää hyvänä.

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Olisi harkittava tulisiko uudet metsäiset luontotyypit (kohdat 8-10) sisällyttää metsälain 10 §:n mukaisiin erityisen tärkeisiin elinympäristöihin.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Uudenmaan ELY-keskuksen mielestä eräiden lakiehdotuksen 67 §:n 1 momentin mukaisten suojeltujen luontotyyppien määritelmien väljentäminen (katajaketo --> keto, tervaleppäkorpi --> tervaleppämetsä) auttanee hieman laajempien ja väljempien rajausten tekemisessä. Tämä on omiaan lisäämään luontotyyppisuojelun merkittävyyttä.

Lakiehdotuksen 67 §:n 1 momenttiin on lisätty uusina suojeltuina luontotyyppeinä sisämaan rannikon metsäiset dyynit, tulvametsät ja harjumetsien valorinteet. Harjumetsien valorinteiden edustavat kohteet ovat paahdeympäristöjä. Luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnin mukaan harjumetsien valorinteiden luontotyypin potentiaalisia esiintymiä on Suomessa noin 87 000 ha, josta Etelä-Suomessa, pääasiassa Salpausselillä, sijaitsee 67 000 ha. Uudenmaan ELY-keskuksen L-vastuualueen näkemyksen mukaan varsinkin harjumetsien valorinteet -luontotyyppi saattaa osoittautua väylänpitäjille ongelmalliseksi: Salpausselillä on runsaasti nykyistä väyläverkkoa ja myöskin uusissa maastokäytävissä sijaitsevien väylien eritasoisia suunnitelmia. Uudet suojellut luontotyypit ja niiden suojelusäännöksistä poikkeaminen saattavat aiheuttaa infrahankkeille lisää selvitystyötä, reunaehtoja ja kustannuksia. Sama koskee vesilain muutoksen yhteydessä esitettyjä uusia suojeltuja vesiluontotyyppejä.

Nykyisen lain mukainen luontotyyppien ominaispiirteiden säilymisen vaarantamiskielto on lakiehdotuksen 67 §:n 2 momentissa korvattu ilmaisulla ”suojellun luontotyypin säilymiselle tärkeän esiintymän hävittäminen tai heikentäminen on kielletty.” Lakiehdotuksesta ja hallituksen esitysluonnoksesta ei käy ilmi, miksi sanamuotoa on muutettu ja onko vakiintunutta oikeustilaa ollut tarkoitus muuttaa siten, että heikentämisen tulee kohdistua tietyn ominaispiirteen sijasta luontotyyppiesiintymään kokonaisuudessaan. Jos sanamuotoa muutetaan, tulee varmistaa, ettei se muuta säännöksen tulkintaa luontotyyppien suojelutasoa heikentävästi.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: ELY-keskus katsoo, että letot tulisi sisällyttää lakiluonnoksen 67 §:n suojeltuihin luontotyyppeihin, koska ne ovat Etelä-Suomessa erittäin harvinaisia.

Metsähallitus: Suojeltujen luontotyyppien listan päivittäminen luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnin tuottaman tiedon myötä on kannatettavaa. Useat näistä luontotyypeistä vaativat hoitotoimenpiteitä luontoarvojen säilymiseksi, mikä tulee huomioida rajauspäätöksiä tehtäessä. Metsähallitus ehdottaa vielä pohdittavaksi sitä, että meriajokaspohjat ja suojaisat näkinpartaispohjat lisättäisiin luonnonsuojelulain nojalla suojeltaviin luontotyyppeihin vesilain sijaan.

Museovirasto: *Lehdesniityt* ja *kedot (67 §)* ovat ihmistoiminnan tuloksena syntyneitä perinnebiotooppeja. K*alkkikallioihin (68 §)* liittyy usein merkkejä ja jäänteitä muinaisesta ihmistoiminnasta (kalkkilouhokset, kalkkiuunit). Em. luontotyyppien suojelu- ja rajauspäätöksissä on huomioitava arkeologinen kulttuuriperintö pyytämällä arviointi Museovirastolta tai museolain 7 §:n 2 mom kulttuuriympäristötehtävää hoitavalta alueelliselta vastuumuseolta. Museovirasto pitää riittävänä, jos tästä seikasta otetaan maininta luonnonsuojelulain hallituksen esitykseen, jossa se toimisi informaationa suojelupäätöksiä valmistelevalle organisaatiolle.

Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Karjala ry: Viranomaisen jättäessä luontotyypin rajauspäätöksen tekemättä (ehdotusta perustellaan rajauspäätösten kalliilla kustannuksilla) itse asiassa siirretään ainoastaan kustannukset maanomistajien viime kädessä kannettaviksi, koska maanomistaja/toimija joutuu joka tapauksessa tuon rajauksen tekemään. Tämä on omiaan aiheuttamaan merkittäviä lisäkustannuksia sekä epävarmuutta toimintaan, mikä ei ole hyväksyttävää.

Nykymenettely on selkeä. Listalla olevat suojeltavat luontotyypit on tarkasti määritelty ja suojelun voimaantulo edellyttää viranomaisen päätöstä. Nämä lähtökohdat on ehdottomasti säilytettävä. Merkittäviä omaisuusvaikutuksia ei voida tehdä ilman asianmukaista viranomaisen päätöstä. Selkeän päätöksen tekeminen on muutoinkin maanomistajan kannalta erittäin tärkeää: epätietoisuus vähenee ja päätöksestä voi valittaa. Luontotyyppien tarkka määrittely on välttämätöntä, jotta suojelu kohdentuu tehokkaasti arvokkaisiin kohteisiin ja lainsoveltaminen on yhdenvertaista. Vapaaehtoisuuteen perustuvat METSO- ja Helmi-ohjelmat ovat erinomainen, toimiva ja laajalti hyväksytty työkalu suojelun toteuttamiseen. Näiden jatko on turvattava.

Metsäteollisuus ry: Viranomaisten rajauspäätöksellä tapahtuva luontotyyppien suojelu on toimiva ja ennakoitava menettely. On perusteltua, että lakiuudistuksen yhteydessä tarkastellaan suojeltavien luontotyyppien listan ajantasaisuutta.

Luontotyyppien suojelun tarkoitus on turvata kaikista arvokkaimpia luontotyyppejä eli sellaisia, joita maassamme on vain vähän. Listalle esitettävät uudet, suojeltavat luontotyypit (rannikon metsäiset dyynit, sisämaan tulvametsät ja harjumetsien valorinteet) on pystyttävä määrittelemään tarkasti, jotta listalla on vain rajausta tarvitsevia kohteita. Metsäteollisuus huomauttaa, että esimerkiksi harjumetsien valorinteitä on arvioitu olevan Suomessa yli 80 000 hehtaaria eli huomattava määrä. Luontotyyppisuojelua ei tule toteuttaa siten, että luontotyyppi on väljästi määritelty laissa, jolloin viranomainen käytännössä valitsee isosta joukosta suojelun arvoiset kohteet. Selkeällä määrittelyllä varmistetaan lain ennakoitavuus ja vältetään tilanteet, jossa luonnonsuojelulain suojeltavan luontotyypin status aiheuttaisi käytön rajoituksia muissa menettelyissä.

Käytössä on myös muita, toimivia menettelyitä luontotyyppien suojeluun. Kun suojeluun on olemassa toimiva, vapaaehtoinen menettely tulisi ensisijaisesti käyttää sitä. METSO- ja Helmi ohjelmilla voidaan laajasti hyväksytyllä tavalla turvata monipuolisia luontotyyppikokonaisuuksia. Esimerkiksi luontotyyppilistalle ehdotetut sisämaan tulvametsät ovat METSO-suojeluun hyvin soveltuvia kohteita.

Pykälän sanamuotojen muutoksella suojelun voi ymmärtää laajenevan luontotyypin ominaispiirteistä luontotyypin esiintymään. Muutosta ei ole perusteltu esityksen yhteydessä. Luontotyyppien suojelua ei usein ole perusteltua tehdä staattisena tietyn esiintymän suojeluna, koska monet suojeltavat luontotyypit tarvitsevat aktiivisia hoitotoimia, joilla parannetaan kohteen ominaispiirteitä. Metsäteollisuus pitää siten nykyistä ominaispiirteisiin perustuvaa muotoilua selkeämpänä ja käytännön tarpeisiin paremmin soveltuvana.

MTK ry: On tärkeä yleinen lähtökohta, että luontotyyppilistan mahdollinen laajentaminen perustuu luotettavaan tietoon ja todelliseen tarpeeseen. Lisäksi suojeltavat luontotyypit rajausperusteineen on määriteltävä tarkasti ja suojelu on kohdennettava vain erityisen arvokkaisiin kohteisiin. Näiden edellytysten täyttyessä MTK ry suhtautuu lähtökohtaisesti myönteisesti luontotyyppilistan ajantasaisuuden arviointiin sekä pitää mahdollisena rajattavien luontotyyppien joukon hallittua laajentamista. Jatkovalmistelussa on esimerkiksi luonnonsuojeluasetusta laadittaessa varmistettava, että edellä mainitut näkökohdat tulevat täysimääräisesti huomioiduiksi.

Edelleen on tarkoituksenmukainen lain 1096/1996 perusteluiden periaatteellinen lähtökohta, jonka mukaan suojelun piiriin otettaisiin vain kaikista arvokkaimmat luontotyypit eli sellaiset, joita maassamme on niin vähän, että ne tarvitsevat yleistä suojelua.

Monipuolisia ja mahdollisesti myös pinta-alaltaan suurempia luontotyyppikokonaisuuksia voidaan turvata esimerkiksi METSO- ja Helmi-ohjelmien avulla.

MTK ry suhtautuu kriittisesti rajausperusteiden väljentämiseen liittyviin ehdotuksiin. Kun luontotyypin suojelua koskeva rajauspäätös voitaisiin jatkossakin tehdä vastoin maanomistajan tahtoa, rajausperusteet on oltava lainsäädännössä täsmällisesti ja tarkkarajaisesti määritelty ja että maanomistajan käyttövapauteen puututaan vain välttämättömän verran. Viranomaiselle ei tule jäädä sellaista harkintavaltaa, jossa pakottaviin elementteihin kytkettäisiin mahdollisuus tehdä maanomistajan määräysvaltaa merkittävästi rajoittavia päätöksiä esimerkiksi kohteen luontoarvojen tulevaan kehitykseen liittyvien olettamusten perusteella tai ”varmuuden vuoksi”. Rajattavan kohteen on siis rajauspäätöstä tehtäessä täytettävä esimerkiksi luonnontilaisuuden tai sen kaltaisuuden määritelmä. Perustelutekstejä on muokattava rajaavampaan suuntaan, jotta omaisuudensuojan rajoitusedellytyksenä oleva täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimus voisi täyttyä.

Monien jo listalla olevien ja listalle ehdotettujen luontotyyppien osalta hoito on erittäin tärkeää luontoarvojen ylläpitämiseksi ja edistämiseksi. Mikäli maanomistaja ei ole halukas tekemään hoitotoimia tai mikäli hän ei halua sallia muiden tekemiä hoitotoimia omistamallaan alueella, rajauspäätös ei välttämättä ole tae siitä, että haluttu lopputulos luontoarvojen osalta saavutetaan. Näin ollen rajauksen tekeminen luontoarvoiltaan vähäiselle alueelle tai laadukasta ydinaluetta ympäröivälle, luontoarvoiltaan vähäiselle reuna-alueelle sillä perusteella, että hoidon kautta alueen luontoarvopotentiaali saadaan realisoitua, on kyseenalaista. MTK ry pitää näiltäkin osin tarpeellisena sitä, että kaikkien luontotyyppien osalta tunnistetaan vapaaehtoisuuteen perustuvien METSO- ja Helmi-ohjelmien mahdollisuudet ja entisestään parannetaan muun ohella myös hoitotoimien houkuttelevuutta riittävin kannustein.

MTK ry ei kannata sitä, että suojellun luontotyypin säilymiselle tärkeän esiintymän hävittäminen tai heikentäminen olisi kielletty, koska huomio siirtyy ominaispiirteistä laajemmin esiintymän koskemattomuuteen. On merkittävä puute, että sanamuotojen muuttamisen tarvetta ei ole perusteltu eikä muutoinkaan selostettu tarkemmin.

SLC rf anser att det or viktigt att listningen av skyddade naturtyper innehåller naturtyper som kan identifieras och begränsas tydligt.

BirdLife Suomi ry: 67 § säädökseen olisi syytä asettaa ELY –keskukselle velvollisuus arvioida esiintymän tärkeys ja tarvittaessa toteuttaa rajaus esimerkiksi kahden vuoden sisään esiintymän ELY-keskukselle tiedoksi saattamisesta.

Luonnonsuojeluliitto Tapiola ry: 67 – 68 § Luontotyyppien ensisijaisuus ja suojelu perustuu direktiiviin, ja kyseiset luontotyypit ovat jo valmiiksi harvalukuisia ja suhteellisen pienialaisia Suomessa. Niitä ei tule mistään lisää, kuten esim. merenrantadyynejä. Näiltä osin luonnonsuojelulaki jää erittäin ohueksi ja monimuotoisuuden suojelun suhteen jopa torsoksi. Luontotyyppien

uhanalaisuusraportista löytyy harvinaistuvia luontotyyppejä, joiden pelastaminen olisi ensiarvoisen tärkeää. Lisäksi metsäluonnon korkea ikä olisi myös suojeluarvo, jota tulisi etenkin eteläisessä Suomessa tarkastella erityisesti suojeltuna.

Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Suomen Luonnonsuojeluliiton Lapin piiri ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjanmaan piiri ry, Meidän metsämme –kansalaisryhmä, Suomen luonnonsuojeluliiton Jyväskylän seudun yhdistys, Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry, Etelä-Hämeen luonnonsuojelupiiri, Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry, Suomen luonnonsuojeluliitto Etelä-Karjala ry, Suomen Luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry, Luonnonsuojeluliiton Etelä-Savon piiri ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Kymenlaakson piiri ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry, Luontoliitto ry, Kansalaisten kaivosvaltuuskunta: 67 § Suojeltujen luontotyyppien luetteloa pitää täydentää myös metsälain puolella ainakin varpukorvilla ja korpirämeillä.

68 § Tiukasti suojellun luontotyypin heikentämiskielto

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että ehdotetulla säännöksellä otettaisiin käyttöön eräiden pykälässä todettujen uhanalaisten luontotyyppien heikentämiskielto, joka olisi voimassa suoraan luonnonsuojelulain nojalla. Kyseessä olisi siis automaattista suojelua koskeva säännös. Ehdotus sisältää periaatteellisesti hyvin merkittävän uudistuksen ja Maa- ja metsätalousministeriö vastustaa ehdotusta.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että ehdotuksella yritetään vyöryttää ehdotettuun 8 §:ssä tarkoitettuun selvilläolovelvollisuuteen tukeutuen maanomistajan oikeusturvan toteutumisen kannalta olennaisia viranomaiselle kuuluvia tehtäviä ja nii-hin liittyviä kustannuksia maanomistajalle tai toiminnanharjoittajalle. Perusteluissa esitetty toteamus, jonka mukaan ELY:t eivät ole tehneet riittävästi rajauspäätöksiä ei ole peruste luopua maanomistajan oikeusturvaa toteuttavista menettelyistä. Myöskään perusteluissa todettu rinnastus metsälain 10 §:ssä tarkoitettuun oikeusvaikutukseen ei ole asianmukainen, koska nyt kyseessä olevassa tilanteessa tarkoitetut suojeltavat alueet ovat lukumääräisesti ja pinta-alaltaan murto-osa metsälain 10 §:ssä tarkoitetuista erityisen tärkeistä elinympäristöistä. Säännöksen perustelujen mukaan tiukasti suojeltujen luontotyyppien esiintymien yhteispinta-alaksi arvioidaan 1 650–2 150 hehtaaria. Näistä kalkkikallioita on 500–1 000 hehtaaria, serpentiinikallioita-, kivikoita ja sorakoita arvioidaan olevan 150 hehtaaria ja rannikon avoimia dyynejä on arviolta 1 000 hehtaaria. Lisäksi edellä todetuista alueista merkittävä osa sijaitsee jo olemassa olevilla luonnonsuojelualueilla. Yksityiskohtana Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että serpentiinikallioilla tarkoitetaan kallioperäkartalle serpentiniittinä eli serpentiinikivenä tai vuolukivenä merkittyjä kallioita tai muusta ultraemäksisestä tai emäksisestä kivestä muodostuvia kallioita, joilla tavataan serpentiinikasveja. Luontotyyppi ei voine olla kovin harvinainen, kun valmistelun aikana on todettu, että uhanalaisuusluokka on ainoastaan vaarantunut.

Kun otetaan huomioon edellä todetut pinta-alatiedot tiukasti suojeltavaksi esitetyistä luontotyypeistä, on kiistatta selvää, että asianmukaista olisi siirtää pykälässä tarkoitetut kohteet 67 §:n mukaiseen rajauspäätösmenettelyyn. Esitetty ratkaisu herättää väistämättä huolen siitä, että tulevaisuudessa automaattisuojeluun tultaisiin lisäämään uusia luontotyyppejä.

Lisäksi Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että kysymys siitä, miten maanomistaja saisi tilanteessa oikeussuojaa tai voisi riitauttaa rekisterimerkinnän, on epäselvä. Jos prosessin aloittaminen edellyttää poikkeuslupahakemusta, johon vielä liittyisi ekologinen kompensaatio, esitetty menettely on oikeusturvan kannalta ala-arvoinen. Maa- ja metsätalousministeriö vastustaa esitettyä sääntelyä vahvasti.

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 68 §:ssä säädettäisiin tiukasti suojellun luontotyypin heikentämiskiellosta. Pykälä olisi uusi. Pykälästä puuttuu tiukasti suojeltujen luontotyyppien täsmällisempi määrittely ja mahdollinen asetuksenantovaltuus tiukasti suojeltujen luontotyyppien tarkemmalle määrittelylle. Oikeusministeriö huomauttaa pykälään liittyen seuraavaa. Pykälän säännöskohtaisten perustelujen ja säätämisjärjestysperustelujen mukaan pykälässä säädettävä tiukasti suojellun luontotyypin heikentämiskielto olisi voimassa suoraan lain nojalla. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan tämä kielto ei kuitenkaan olisi suoraan lain nojalla voimassa oleva kielto, koska se edellyttäisi tullakseen voimaan pykälän 3 momentin mukaisesti tiukasti suojellun luontotyypin esiintymän rajojen tallentamista viranomaisrekisteriin. Sen vuoksi kokonaisuus tulisi kirjoittaa sellaiseen muotoon, että siitä kävisi yksiselitteisesti ilmi kiellon luonne eli hallinnollisen päätöksen tarve. Lisäksi lainkohdassa tulisi määritellä toimivaltainen viranomainen. Pelkästään se, että tarkemmin määrittelemätön ”viranomainen” voi tallentaa tiedon rekisteriin on täsmentymätöntä eikä sellaisenaan perusta toimivaltaa tähän millekään tai vastaavasti mille tahansa viranomaiselle. Lainkohdan voisi esimerkiksi kirjoittaa siten, että ”ELY-keskus määrittelee päätöksellään tiukasti suojellun luontotyypin rajat… Tiukasti suojellun luontotyypin tilan vaarantaminen on kielletty.” Kun kyseessä on viranomaisaloitteinen kieltopäätös, on ensin selostettava päätöksenteko ja sen jälkeen päätöksen vaikutukset.

Tiukasti suojellun luontotyypin esiintymän rajauspäätöksen tulee olla hallintolain menettelysäännöksiä noudattaen tehty valituskelpoinen päätös. Oikeusministeriö huomauttaa myös, että hallintovalituksen osalta muutoksenhaulla on päätöksen täytäntöönpanoa lykkäävä vaikutus, eli tältä osin vastaava sääntely kuin lain 67 §:n 4 momentin osalta päätöksen noudattamisesta ennen sen lainvoimaiseksi tulemista voisi olla tarpeen. Kun lain 68 §:n mukainen rajaus edellyttää viranomaistoimia, siitä on tehtävä myös hallintolain menettelysäännöksiä noudattaen muutoksenhakukelpoinen perusteltu päätös. Mikäli sen osalta säädettäisiin muutoksenhakukiellosta, kielto olisi säädettävä täsmällisesti laissa ja perusteltava hallituksen esityksessä. Ei ole mahdollista konstruoida viranomaisen toimivaltaa tallentaa rekisteriin merkintöjä, jotka rajoittavat esimerkiksi alueen haltijan oikeuksia alueen käyttöön ilman, että tällaista merkintää edeltäisi hallintolain menettelysäännöksiä noudattaen tehty hallintopäätös.

Helsingin kaupunkiympäristölautakunta: Tiukasti suojeltujen luontotyyppien mukaan ottaminen lakiin ja niiden tilan vaarantamiskielto ovat tervetulleita asioita. Suojelu välittömästi lailla selkiyttää luvitusta ja maankäytön suunnittelua. Selvyyden vuoksi olisi hyvä määritellä tarkemmin, mitä tarkoitetaan tiukasti suojellun luontotyypin tilan vaarantamisella.

Geologian tutkimuskeskus, Johtaja, tieteellinen tutkimus: Kalliolajien uhanalaisuuteen liittyvien kalkkikallioiden sekä serpentiinikallioiden todellisesta yleisyydestä ei ole tarkkaa tietoa koska vain 3 % kallioperästämme on paljastuneena. Pelkkä kallioperän kivilaji ei tule olla automaattinen peruste suojelulle.

Suomen ympäristökeskus SYKE: Uutena, tervetulleena keinona luonnonsuojelulakiluonnoksessa esitetään suoraan lakiin perustuvaa heikentämiskieltoa kolmelle tiukasti suojellulle, pienialaiselle luontotyypille (68 §). Näitä olisivat uhanalaiset kalkkikalliot, serpentiinikalliot, -kivikot ja -soraikot sekä rannikon avoimet dyynit. Kielto tulisi voimaan, kun viranomainen on tallentanut luontotyypin esiintymätiedon luonnonsuojelun tietojärjestelmään. Tällainen suojelun parantaminen on erittäin tarpeellista, sillä mainittuihin luontotyyppeihin kohdistuu monia uhkia, jotka eivät nykyisellään ole riittävästi hallinnassa. Esimerkiksi kalkkikallioita on vielä viime aikoina tuhoutunut erilaisissa rakennushankkeissa osin pelkästään tiedonpuutteen vuoksi, eikä niitä osata ottaa riittävästi huomioon myöskään metsätaloustoimissa.

68 §:ään ehdotetut uhanalaiset luontotyypit ovat pinta-aloiltaan hyvin pieniä, ja niiden suojelun taloudelliset vaikutukset ovat vähäisiä. Lukumääräisesti esimerkiksi kalkkikallioita on kuitenkin tiedossa tällä hetkellä yli tuhat kappaletta, joten niiden suojelu 67 §:n mukaisella rajausmenettelyllä olisi suuri urakka. Onkin perusteltua pyrkiä keventämään luontotyyppisuojelun hallinnollista työtä säätämällä edes osa uhanalaisista luontotyypeistä suoraan lain nojalla suojeltaviksi. Täysin ilman lisäresurssia tämä ei kuitenkaan onnistu, sillä pykälän edellyttämän tietoaineiston kerryttäminen vaatii ainakin kalkki- ja serpentiinikallioiden inventointien jatkamista, ja niiden tietoaineisto onkin ymmärrettävä tulevaisuudessa täydentyväksi.

On tärkeää, ettei luontotyyppien tiukkaa suojelua määritellä koskemattomuudeksi, koska kukin näistä kolmesta luontotyypistä voi tarvita esimerkiksi umpeenkasvaneilla esiintymillään hoitotoimia. Myös 71 §:n säädös tuesta ja avustuksista uhanalaisten luontotyyppien kunnostukseen ja hoitoon on tärkeä uudistus.

Luontopaneeli kannattaa pykälän lisäämistä. Nämä luontotyypit ovat niin pienialaisia, että niillä on merkittävä riski hävitä kokonaan Suomesta. Pienialaisuus tarkoittaa myös sitä, että niiden suojelu ei aiheuta merkittäviä yhteiskunnallisia rajoituksia ja alueiden hankkiminen valtiolle ei tulisi olla taloudellisesti merkittävä rasite. Näillä pienialaisilla kohteilla on kuitenkin suuri merkitys luonnon monimuotoisuudelle.

Korkein hallinto-oikeus: LSL 68 §:n tiukasti suojeltavien luontotyyppien sääntelyvaihtoehdon yksityiskohtaisissa perusteluissa tai esityksen perustuslainmukaisuuden arvioinnissa ei ole tässä vaiheessa tarkemmin arvioitu sääntelymallin vaikutuksia maanomistajien oikeusturvaan, kun vaarantamiskielto tulisi voimaan pelkän sijaintia koskevan tietojärjestelmätallennuksen perusteella, eikä siihen liittyisi valituskelpoista päätöstä.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: ELY-keskus katsoo, että hallinnossa tulee panostaa siihen, että nämä luontotyypit saadaan tehokkaasti inventoitua ja tiedot tallennettua tietokantoihin. Kiellon valvontamenetelmiä tulisi myös kehittää.

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Pykälän toisesta momentista ei ensinnäkään käy ilmi, mikä viranomainen tallentaa suojellun luontotyypin esiintymän sijaintia koskevan tiedon avoimeen tietojärjestelmään. Toisekseen esiintymätiedon *kiinteistörekisterissä nähtävissä olon* sijasta olisi perusteltua käyttää ilmaisua *tieto esiintymästä on tallennettu kiinteistötietojärjestelmään*.

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Yksi tiukasti suojeltu luontotyyppi on rannikon avoimet dyynit. Dyyniluontotyypit ovat sekä luontaisesti että ihmisen välillisestä vaikutuksesta johtuen dynaamisia ja nopeassa muutostilassa olevia luontotyyppejä. Luonnonsuojeluviranomaisilla voi olla suuria vaikeuksia ylläpitää niiden osalta tietojärjestelmää ja kiinteistörekisteriä ajantasaisena. Ylläpito vaatii huomattavia resursseja myös sen jälkeen, kun kohteet on talletettu tietojärjestelmään.

Ehdotuksen 68 §:n tiukasti suojeltuihin luontotyyppeihin tulisi kohtaan 1 kalkkikallioiden ohella lisätä lajistollisesti arvokkaat kalkkilohkareet sekä kohtaan 3 rannikon avoimien dyynien ohella lisätä rantavallit, joilla hiekkaranta-dyynikasvillisuutta. Lajistollisesti arvokkaat kalkkilohkareet voitaisiin myös vaihtoehtoisesti lisätä ehdotuksen 67 §:n mukaisesti rajattaviin luontotyyppeihin, koska ne voivat olla vaikeammin tunnistettavia.

Pykälästä 68 § puuttuu tieto siitä, mikä viranomainen tallettaa tiedon luonnonsuojelun tietojärjestelmään ja ilmoittaa tiedon kiinteistörekisteriin merkitsemistä varten.

Pykälissä tulisi selkeyden vuoksi käyttää otsikossa, kiellossa ja kiellosta poikkeamisessa yhdenmukaisia termejä eli joko tilan vaarantamista tai tilan heikentämistä.

Koska poikkeus myönnettäisiin ely-keskuksen rajaaman luontotyypin (kyse tällöin ehdotuksen 67 §:n mukaisesti suojellun luontotyypin tärkeästä esiintymästä) heikentämiseen tai hävittämiseen tai tiukasti suojelun luontotyypin tilan vaarantamiseen, niin on vaikeasti ymmärrettävissä miksi 2 momentti alkaa sanalla "jos".

Ehdotuksesta ei käy selkeästi ilmi se, että mikäli poikkeus myönnetään, tuleeko aina velvoittaa kompensaatiotoimenpiteisiin.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: ELY-keskus pitää tiukasti suojellun luontotyypin heikentämiskiellon lisäämistä lakiin myönteisenä asiana. Kyseisten luontotyyppien osalta kohteiden määrittelyyn tulee kiinnittää erityistä huomiota, ja esimerkiksi asetustasolla voisi olla tarpeen täsmentää muun muassa kohteiden ominaispiirteitä. Kysymys on myös kajoamisesta maanomistajan omaisuudensuojaan, minkä vuoksi kohteiden mahdollisimman täsmällinen määrittely on tärkeää. ELY-keskus kiinnittää huomiota myös siihen, että kielto vaarantaa tiukasti suojellun luontotyypin tilaa tulee voimaan, kun viranomainen on tallentanut suojellun luontotyypin esiintymän sijaintia koskevan tiedon viranomaisen ylläpitämään avoimeen tietojärjestelmään ja se on nähtävissä kiinteistörekisterissä. ELY-keskus pitää jossain määrin ongelmallisena sitä, että kiellon voimaantulo on kytketty luontotyypin sijainnin tallentamiseen viranomaisen tietojärjestelmään. Kielto ei siis ole voimassa suoraan lain nojalla, toisin kuin on laita esimerkiksi metsälain mukaisten tärkeiden elinympäristöjen kohdalla. Toisaalta tallentamisesta ei tehdä myöskään päätöstä, joka olisi mahdollista saattaa tuomioistuimen arvioitavaksi. Asiallisesti kohteen sijainnin tallettamisessa näyttäisi kuitenkin olevan kysymys päätökseen verrattavasta toimenpiteestä.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Lakiehdotuksen 68 §:ssä on säädetty tiukasti suojellun luontotyypin heikentämiskiellosta. Säännöksessä tarkoitetut luontotyypit ovat melko pienialaisia ja suhteellisen kattavasti tiedossa. Uudenmaan ELY-keskuksen mielestä suojelukeino on kokeilun arvoinen. Maanomistajaa tulisi kuitenkin erikseen tiedottaa kiellon voimaantulosta, sillä jos kielto perustuu pelkästään maanomistajan selvilläolovelvollisuuteen, se ei Uudenmaan ELY-keskuksen mielestä riitä turvaamaan näiden luontotyyppien suojelua. Hallituksen esitysluonnoksessa on verrattu suojelukeinoa mm. vesilain 2 luvun 11 §:n vesiluontotyyppisuojeluun, joka ei käytännössä kuitenkaan toimi kunnolla, koska suoraan lain nojalla suojellut kohteet eivät yleensä ole maanomistajilla (eivätkä usein valvontaviranomaisillakaan) tiedossa eikä niitä välttämättä edes osata tunnistaa.

Maanmittauslaitos: Tiukasti suojellun luontotyypin heikentämiskielto ehdotetussa 68 §:ssä sisältää oikeusvaikutuksia pelkän kiinteistörekisterin (tai oikeammin KTJ:n) merkinnän kautta. Merkintöjä KTJ:ään ei pääsääntöisesti tehdä kuin kiinteistötoimituskäsittelyn jälkeen, jolloin kohteen rajaus on maanomistajallekin selvä. Kiinteistötoimituskäsittely Maanmittauslaitoksella sisältää kohteen rajauksen lisäksi korvauskysymysten käsittelyn. Kiinteistötoimituksesta on aina muutoksenhakumahdollisuus maaoikeuteen ja valitusluvalla Korkeimpaan oikeuteen.

Metsähallitus: Tiukasti suojeltujen luontotyyppien lisäys on perusteltua näiden pienialaisten ja lajistollisesti merkittävien luontotyyppien tilan turvaamiseksi. Tiukasti suojellun luontotyypin rajaukset ja tiedot tulisi tallentaa Suojelualuetietojärjestelmään (SATJ) suojeltujen luontotyyppien tapaan (67 §).

Suomen metsäkeskus: Luontotyyppien turvaamiseen tulee jatkossa kaksi eri menettelyä, mikä voi aiheuttaa sekaannusta kohteiden turvaamisessa metsätaloudessa. Kohteiden säilymisessä keskeisessä asemassa tulee olemaan sekä 67 § mukaisten

luontotyyppien rajauspäätösten sekä viranomaisten tietojärjestelmämerkintöjen ajantasaisuus. On huomattava, että Lajitietokeskus ei elokuussa 2021 vielä tarjoa standardoitua rajapintaa mistä tietojen lataaminen muiden toimijoiden ja viranomaisten tietojärjestelmiin olisi reaaliaikaisesti mahdollista.

Uuden suojelukeinon kohteista kalkkikalliot sekä serpentiinikalliot, -kivikot ja –soraikot kuuluvat ainakin osittain myös metsälain 10 §:n mukaisiin erityisen tärkeisiin elinympäristöihin. Päällekkäinen sääntely on omiaan luomaan sekaannusta kohteiden huomioimiseen.

Heikentämiskielto koskee toimenpiteitä, jotka vaarantavat tiukasti suojellun luontotyypin tilan. Heikentämiskielto voi estää yksityismetsätalouden valtiontukien myöntämisen näiden luontotyyppien kohteille. Esimerkiksi metsätien tekeminen olisi todennäköisesti heikentämiskiellon vastaista ja tuen myöntäminen ei välttämättä olisi mahdollista. Tukea metsäluonnon hoitoon voitaisiin mahdollisesti myöntää, ellei olisi muuta, esimerkiksi voimassa olevasta kaavasta johtuvaa syytä, joka estäisi yksityismetsätalouden tukien myöntämisen.

Energiateollisuus ry: Muutamien erityisten luontotyyppien suojelu ehdotuksen mukaisesti suoraan lain nojalla ei vaikuta tarpeellisesta. Näiden luontotyyppien suojelu voitaisiin tehdä nykyisellä rajausmenettelyllä. Tätä tukee se, että ehdotuksen perusteluiden mukaan tiukasti suojellut luontotyypit ovat lähtökohtaisesti pienialaisia ja helposti tunnistettavissa. Uusi suojelutapa vanhan rajausmenettelyn ohella monimutkaistaisi lakia lainkäyttäjän kuten esim. hankekehittäjien näkökulmasta.

Kaivosteollisuus ry: Kalkkikallioiden ja serpentiinikallioiden suojelu on uhanalaisuuteen nähden ylimitoitettua ja uhkaa kansallista huoltovarmuutta. Automaattinen suojelu ja liian tiukat poikkeusedellytykset eivät riitä turvaamaan edes olemassa olevia kaivoshankkeita ja muun muassa huoltovarmuuden ja ympäristönsuojelun kannalta tärkeää kalkkikiven saatavuutta. Ehdotuksessa suhtaudutaan välinpitämättömästi siihen tunnistettuun riskiin, että uusi kalkkikaivostoiminta voi jatkossa estyä. Lainvalmistelun perusteena oleva tietoaineisto ja uhanalaisuusluokitus ei perustele näin ankaraa ja automaattista sekä kokonaisvaltaista suojelua ja on siten suhteellisuusperiaatteen vastainen. Olemassa olevien kaivosesiintymien sisällyttäminen suojelun piiriin on niin ikään omaisuudensuojan vastaista ja kaikkien kallioesiintymien tullessa suojelluksi poikkeuksen edellytyksenä oleva kompensaatio ei välttämättä olisi mahdollinen (kun ei ole osoitettavissa suojelun ulkopuolella olevaa aluetta kompensaatioalueeksi). KT ry kiinnittää lisäksi huomioita ehdotuksen valmistelun osalta menettelytapaan. Ehdotus kohdistuu keskeisesti muutamaan yritykseen, joita ei ole lainkaan konsultoitu esityksestä ja sen vaikutuksista. Vähintäänkin laissa tulee rajata kaikki tunnetut hyödyntämiskelpoiset esiintymät pois sekä ne, joilla on voimassa oleva kaivosoikeudellinen kaivospiiri tai kaivoslupa esiintymän hyödyntämiseksi.

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry: On harkittava, onko uusi malli tarpeellinen, sillä kyseiset luontotyypit voitaisiin suojella nykyisin käytössä olevalla rajauspäätöksellä.

Metsäteollisuus ry: Muutokselle ei ole tarvetta, vaan pykälä tulisi poistaa esityksestä. Metsäteollisuus ei kannata luontotyyppien jaottelua kolmeen suojeluluokkaan. Muutoksella laista tehtäisiin nykyistä monimutkaisempi. Luonnon monimuotoisuutta voidaan edistää nykyistä vaikuttavammin mutta samalla hyväksyttävästi nykyistä, suojeltujen luontotyyppien rajausmenettelyä kehittämällä. Nykylain mukainen luontotyyppien suojelu on toimiva, selkeä, ennakoitava ja oikeudenmukainen menettely. Kuten nykyisin, on jatkossakin luontotyyppisuojelun oikeusvaikutusten perustuttava viranomaisten tekemiin rajauspäätöksiin.

Tiukasti suojeltujen luontotyyppien suojelu voidaan toteuttaa normaalilla rajauspäätökseen perustuvalla luontotyyppien suojelumenettelyllä. Perusteluiden mukaan kohteet olisivat sellaisia, että ne on tallennettu luonnonsuojelun tietojärjestelmään ja kiinteistörekisteriin. Tämä tarkoittaa sitä, että kohteet on jo tunnistettu, ja niiden rajat on määritetty. Näin ollen kohteiden suojelun pitäisi olla sujuvaa ja tehokasta rajauspäätösmenettelylläkin etenkin, kun perusteluiden mukaan kyseisten luontotyyppien yhteispinta-ala arvioidaan melko pieneksi. Rajauspäätösmenettelyssä korvaus- ja valituskäytännöt olisivat selkeitä ja menettely maanomistajille oikeudenmukainen. Mikäli näiden kohteiden suojelu koettaisiin erityisen kiireelliseksi, voitaisiin niitä ohjeistaa priorisoitavan suojelupäätöksiä tehtäessä.

Metsäteollisuus katsoo, että tiukasti suojelluiksi esitettyjen luontotyyppien säilymisen kannalta viranomaisten tekemä rajauspäätös olisi erityisen perusteltu. Perusteluissa viitataan metsä- ja vesilain mukaiseen, suoraan lain nojalla toteutettavaan luontotyyppien turvaamiseen. On kuitenkin huomattava, että kyseiset luontotyypit ovat pääosin melko yleisiä ja siten luonteeltaan hyvin erityyppisiä kuin esimerkiksi suoraan lain nojalla suojeltaviksi esitetyt kallioluontotyypit. Viranomaisharkintaa ei tarvita vain luontotyypin merkityksellisuuden toteamiseksi, vaan suojeltavan alueen rajojen määrittelyyn. Erityisen tärkeä rajauspäätös olisi maanomistajan oikeusturvan kannalta.

MTK ry: Ei kannata tiukasti suojellun luontotyypin heikentämiskieltoa koskevan pykälän sisällyttämistä luonnonsuojelulakiin. MTK ry ei pidä pykälää tarpeellisena, sillä tiukka suojelu voidaan toteuttaa myös 67 §:n mukaisella rajauspäätösmenettelyllä. Muutamalle yksittäiselle luontotyypille ei ole tarpeen säätää erillistä pykälää, jossa menettelyt ja kieltosäännös olisivat merkittävästi erilaisia kuin muiden suojeltavien luontotyyppien tapauksessa. Lisäksi pykälä olisi maanomistajan oikeuksien toteutumisen kannalta epätyydyttävä ja perustuslaissa turvatun omaisuudensuojan rajoittamisedellytysten näkökulmasta kyseenalainen.

Heikentämiskielto tulisi voimaan, kun viranomainen on tallentanut esiintymän sijaintia koskevan tiedon luonnonsuojelun tietojärjestelmään ja se on nähtävissä kiinteistörekisterissä. Perusteluissa ei kuvata, miten maanomistajaa informoitaisiin alueellaan olevasta tiukasti suojellusta luontotyypistä. Ehdotetusta pykälästä perusteluineen saa sellaisen käsityksen, että maanomistajan tulisi säännöllisesti erikseen itse tarkistaa, onko hänen alueelleen tehty tiukasti suojeltua luontotyyppiä koskeva merkintä. Tällainen menettely ei olisi käytännössä toimiva, minkä lisäksi se voisi myös lisää riskiä tiedonpuutteista johtuville tahattomille virheille. Tätä olisi erityisesti hyvin harvinaisten luontotyyppien osalta myös menettelyihin liittyvillä valinnoilla nimenomaan vältettävä.

Vaikka 67 §:n mukaisesta rajauspäätösmenettelystä aiheutuisikin tässä pykälässä ehdotettuun menettelyyn verrattuna enemmän hallinnollisia kustannuksia, näitä kustannuksia on joka tapauksessa pidettävä tarpeellisina, kun otetaan huomioon se, mitä hyötyjä rajauspäätöksen tekemisestä on. Maanomistajan oikeusturvan ja luonnonsuojelun hyväksyttävyyden kannalta menettelyjen ero on erittäin merkittävä. Oikeudenmukaisella ja hyväksyttävällä tavalla toteutettavaan luonnonsuojeluun liittyy väistämättä kustannuksia. Kustannustehokkuutta ei pidä tavoitella hyväksyttävyyttä, käytännön toiminnan sujuvuutta ja oikeusturvaa heikentämällä.

On erittäin ongelmallista, että pykälään liittyvät kuulemis- ja oikeussuojakeinot jäävät epäselviksi ja ilmeisen puutteellisiksi. Ehdotuksesta ei ilmene, kuultaisiinko maanomistajaa ennen suojelua koskevan merkinnän tekemistä ja voisiko maanomistaja valittaa tiukasti suojeltua luontotyyppiä koskevasta merkinnästä. On merkittävä puute, että perusteluissa ei ole selostettu, millaisessa menettelyssä maanomistaja voisi kyseenalaistaa merkinnän ja vaatia sitä joko muutettavaksi tai kokonaan poistettavaksi. Riittävänä ei voida pitää sitä, että maanomistajalla olisi mahdollisuus hakea poikkeuslupaa. Luonnonsuojelun tietojärjestelmään tallennettu tieto tiukasti suojellun luontotyypin esiintymästä voisi mahdollisesti vaikuttaa esimerkiksi kaavoitukseen, minkä vuoksi tietojärjestelmässä ei tule olla virheellisiä tai muutoin ongelmallisia tietoja.

Ehdotus ei ole perusoikeuksien yleisiin rajoitusedellytyksiin kuuluvan suhteellisuusvaatimuksen mukainen, sillä ehdotuksen taustalla oleva tavoite olisi saavutettavissa myös muulla tavalla. Pykälään sisältyviksi ehdotetut luontotyypit voidaan tarvittaessa sisällyttää siihen luontotyyppilistaan, jota koskeva suojelu tulee voimaan viranomaisen rajauspäätöksellä 67 §:n mukaisesti. Jos tarve vaatii, näitä erityisen harvinaisia luontotyyppejä voitaneen myös priorisoida rajauspäätöksiä tehtäessä.

MTK Häme ry: On tärkeää ja selkeää, että tiukasti suojelluista luontotyypeistä toimitetaan tieto suoraan myös maanomistajille. Menettely, jossa viranomainen tekee rajauspäätöksen, josta voi myös valittaa, on selkeä ja oikeusturvan kannalta hyvä.

SLC rf: Förbud mot att försämra strikt skyddade naturtyper får inte träda i kraft innan markägaren har informerats. Markägaren måste också ha möjlighet att lämna in besvär om beslutet och detta borde vara tydligt inskriven i lagen.

Teknologiateollisuus ry: Nykyistä rajauspäätösmenettelyä kehittämällä olisi mahdollista päästä suojelullisesti entistä parempiin tuloksiin ilman, että lakiin täytyisi tuoda ehdotetun kaltaista automaattisuojelua. Keskiössä on joka tapauksessa se, miten tunnistetaan suojelua vaativat kohteet.

Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri ry: Luku 7 on erittäin ansiokas – erityisesti sen 68 §.

WWF Suomi: 68 §:n soveltamisalaa tulisi merkittävästi laajentaa.

Kemijoki Oy: Heikentämis-ja hävittämiskiellon voimaantulon tulee olla voimassa olevan lain tavoin riippuvainen ELY-keskuksen suorittamasta suojelukohteen rajojen määrittelystä ja suojelupäätöksen tiedoksi antamisesta alueen omistajille ja haltijoille.

Nordkalk Oy Ab: Kalkkikallioiden luokittelu tiukasti suojeltavaksi luontotyypiksi uhkaa yhteiskunnallisesti elintärkeää kalkkituotantoa. Poikkeusluvat ovat luonnoksessa määritelty korkeintaan 10 vuoden mittaisiksi ja edellyttävät kompensaatiota. Kompensaatio taas saattaa muodostua mahdottomaksi edellytykseksi, koska ehdotetun automaattisen tiukan kalkkikallio-luontotyyppisuojelun johdosta luontotyyppisuojelun ulkopuolelle ei jää kalkkikallioalueita, joita voisi käyttää korvaavina

alueina kompensaatiotoimille. Luontotyyppisuojelua ei Nordkalkin näkemyksen mukaan näin ollen voida toteuttaa nyt esitetyssä muodossa.

Luonnon mineraalit ovat suomalaisessa kiertotalousyhteiskunnassa kriittisiä. Muiden mineraalien ohella, yhteiskunta tarvitsee *kalkkikiveä*. Sen rooli mm. vedenpuhdistuksessa, maataloudessa sekä useissa teollisissa prosesseissa on kriittinen. Tämä yhteiskunnallisesti merkittävä rooli on otettava huomioon osana myös Suomen huoltovarmuutta. Kestävää ja vastuullista kaivostoimintaa on se, että pystymme varmistamaan kriittisten mineraalien saatavuuden jatkossa myös tällaisina poikkeuksellisina aikoina, joissa nyt elämme. Tästä syystä kalkkikallioita koskeva luontotyyppisuojelu tai ainakin lain voimaantulohetkellä voimassa sekä vireillä olevat kaivoslain mukaiset kaivosluvat sekä kaivospiirit tulisi rajata ehdotuksen ulkopuolelle.

Kun uutta lakia luonnostellaan, on erityisen merkityksellistä varmistaa, että toimet ovat *tarpeellisia* ja *oikeasuhtaisia* tavoiteltuun päämäärään nähden. Nyt lausuttavana olevasta luonnoksesta hallituksen esitykseksi puuttuu lainsäädäntöhankkeelle oleellinen kokonaiskuva muutosten vaikutuksista.

Kalkkiliiketoiminnassa pitkän tähtäimen toimitusvarmuus ja varannot lähellä kulutusta ovat tärkeitä, näin ollen paitsi nyt käytössä olevat louhokset myös tulevaa tuotantoa varten varatut reservialueet ovat elintärkeitä. Perusteluiden mukaan näiden omaisuudensuojan piiriin kuuluvien kaivospiirien käyttöönottoon voisi mitä ilmeisimmin kohdistua rajoituksia. Asia jää epäselväksi ja luonnos ei tältä osin pohjaudu asianmukaisiin ja huolellisiin vaikutusten arviointeihin.

Luonnoksesta puuttuu lakihankkeen siirtymäsäännökset, jota ilman luonnoksesta ja sen vaikutuksista on vaikea lausua kattavasti etenkin nyt käsillä olevan tiukan luontotyyppisuojelun osalta. Jotta saavutettaisiin kokonaisuutena arvioiden kestävää lainsäädäntöä, eri tahojen lausumat ja perustelut tulisi ottaa kattavammin huomioon. Lain vaikutusten arviointi on jäänyt merkittäviltä osin puutteelliseksi niin ympäristönsuojelun kuin taloudellisten ja sosiaalistenkin vaikutusten osalta. Lakimuutoksen taustalla vaikuttavan *Suomen luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnin* (2018) taustalta puuttuu kalkki- ja serpentiinikallioiden luontotyyppitason esiintymätietojen lisäksi kalkkikallioiden bioottiset laatuarviot, ja arvioinnin päätelmät perustuvat näin ollen epäsuoraan päättelyyn laatuun pidemmällä aikavälillä vaikuttaneista tekijöistä. Kalkki- ja serpentiinikallioiden esiintyminen tunnetaan tyydyttävästi arvioinnin mukaan ainoastaan ryhmätasolla, kun taas luontotyyppitason esiintymätiedot ovat hajanaisia1. Vaikutustenarvioinnin näkökulmasta näin saadut päätelmät eivät ole riittävällä tasolla lainsäädäntöratkaisulla aiheutettaviin asianosaisiin kohdistuviin oikeusvaikutuksiin nähden.

Kalkkikallioiden uhanalaisuustilanne ei ole akuutti eikä uhanalaisuuden luokitus perustele niin tiukkaa suojelua ja oikeussuojakeinojen puuttumista, kun mitä luonnoksessa ehdotetaan. Tältä osin luonnoksen suhteellisuutta ei ole asianmukaisesti arvioitu eikä luonnoksessa onnistuta perustelemaan kalkkikallioiden, serpentiinikallioiden ja rannikoiden avoimien dyynien erityistä tiukkaa luontotyyppisuojelua erillään olemassa olevasta luontotyyppisuojelun menettelystä. Lisäksi tulevaisuuden Suomen luontotyyppien uhanalaisuuden uhkatekijöitä arvioitaessa, louhinta on katsottu vähemmän merkitykselliseksi uhkaksi, sillä kalkin louhinta on nykyisin hyvin keskittynyttä ja osaksi maanalaista toimintaa. Louhintaa merkittävämmäksi uhkaksi kalkkivaikutteisten luontotyyppien monimuotoisuuden kannalta on nähty mm. alueiden metsittyminen sekä umpeenkasvu (www.ymparisto.fi/Luontotyyppiesittelyt, Kalkkikalliot, koodi 8210).

Esitys ei ole oikeasuhtainen. Kalkkikivi on puhdas luonnontuote, jota käytetään yleisesti maanparannukseen, neutralointiin ja epäpuhtauksien poistamiseen. Siitä ei irtoa ympäristölle haitallisia aineita, vaan päinvastoin, sitä käytetään mm. vesienpuhdistuksessa, maan happamuuden säätelyssä ja sulfidimalmien jalostuksessa syntyvien happamien suotovesien neutraloinnissa. Nordkalkin toiminnan pääraaka-aine, kalkkikivi eli kalsiittimineraali, on kaivoslain alainen kaivosmineraali. Kalkkikivi teollisuusmineraalina kuitenkin ominaisuuksiensa vuoksi eroaa käytännössä monilta osin muista louhittavista metallimalmeista. Kalkkikivellä itsellään ei ole ympäristölle haitallisia vaikutuksia, eikä sen käsittelystä synny suuria ympäristöhaittoja.

Jos kaikki kalkkikalliot otettaisiin rajoituksitta tiukasti suojeltavien tyyppien joukkoon, lisäsuojelun pinta-ala olisi varsin pieni ja kokonaisuutta ajatellen merkityksetön suojelulla saavutettaviin hyötyihin nähden. Suojelulla aiheutetut haitat myös luonnonsuojelun näkökulmasta olisivat sen sijaan huomattavat. Kuten Suomen luontotyyppien uhanalaisuusselvityksessä on huomioitu, kalkkikallioiden louhinnan vaikutus ei ole yksinomaan tuhoava tai monimuotoisuutta köyhdyttävä.

Ehdotetut rajoitukset olemassa oleville kalkkikaivosoikeuksille olisivat perustuslain omaisuudensuojan vastaisia. Mikäli kalkkikalliot otettaisiin ehdotuksen mukaisesti luonnonsuojelulailla yleisesti tiukasti suojeltujen luontotyyppien joukkoon, kalkkikaivostoiminta Suomessa tulisi käytännössä estymään. Kalkkikiveä louhitaan ja prosessoidaan lähtökohtaisesti tämänhetkistä tarvetta varten, mutta etenkin Suomen huoltovarmuuden kannalta merkittävät asiakkaat edellyttävät kalkkikaivosyhtiöiltä pitkän ajan toimitusvarmuutta. Näin ollen kalkkikiviesiintymät muodostavat hyvin merkittävän omaisuuserän kalkkikiviteollisuuden yrityksille. Näin merkittäviä rajoituksia perustuslain mukaisiin oikeuksiin ei voida tehdä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä eikä ilman perusteellisia vaikutustenarviointeja. Kalkkikallioiden luontotyyppien uhanalaisuusluokitus ei yllä kuvatuin syin tue näin järeää suojelua, joka ulottaisi vaikutuksensa myös perustuslain mukaisiin oikeuksiin. Huomionarvoista on, että luonnoksesta puuttuu voimaantulosäännökset, joten ehdotettujen muutosten vaikutusta olemassa oleviin oikeuksiin ja toimintaan on siten vaikea seikkaperäisesti arvioida ja siitä lausua.

Ehdotuksen perustuslaillisena ongelmana on se että 68§ mukaan kiellot tulisivat automaattisesti voimaan ilman asianosaisten kuulemista, rajauspäätöstä ja muutoksenhakumahdollisuuksia heti, kun viranomainen olisi tallentanut suojellun luontotyypin esiintymän sijaintia koskevan tiedon lain 13 luvussa tarkoitettuun viranomaisen ylläpitämään avoimeen tietojärjestelmään. Nykyinen viranomaisen rajauspäätökseen perustuva menettely korvattaisiin osin suoraan lakiin perustuvalla suojelulla. Tämä merkitsisi merkittävää oikeussuojan heikennystä nykytilanteeseen.

Kalkkikallioesiintymien sijaintitietojen koottu esittäminen nykyistä kattavammassa tietokannassa on hyvä ratkaisu ja tämän voidaan nähdä tuottavan arvokasta tietoa. Suojelun ei tulisi kuitenkaan poiketa nyt olemassa olevasta luontotyyppisuojelusta.

Yhteiskunnalliseen tarpeeseen tehtävästä poikkeuksesta esiintymän suojeluun ei ole olemassa ennakkoratkaisua, eikä yhteiskunnallisesti näin merkittävää suoraan myös huoltovarmuuteen vaikuttavaa epävarmuustekijää tulisi jättää soveltamistilanteissa tehtävän tulkinnan varaan. Luonnon monimuotoisuutta voidaan ylläpitää ja edistää hyväksyttävämmin ja vaikuttavammin vapaaehtoisuuteen perustuvilla toimintamalleilla, joita kasvavassa määrin on jo otettu yhtiöiden jokapäiväiseen toimintaan. Myös tästä syystä lainsäädännön muutosprosessi tulisi nähdä laajempana kokonaisuutena, eikä sitä tulisi toteuttaa tekemällä yksittäisluonteisia vaikkakin merkittäviä heikennyksiä luonnontilaan aiheuttavia pykälämuutoksia.

Kalkkikallioita koskeva luontotyyppisuojelu tulisi rajata ehdotuksen ulkopuolelle. Yksittäisiä tärkeitä kohteita voidaan suojella luonnonsuojelualueiden ja kaavoituksen avulla. Kalkkikivilouhinnan osalta ympäristövaikutusarvioinnit ja suunnitelmat tehdään kattavasti jo ennen toiminnan aloittamista ja luontotyyppien monimuotoisuus otetaan huomioon koko toiminnan elinkaaren ajan.

Lakiehdotuksen 68§:n tiukasti suojeltujen luontotyyppien heikentämiskieltoa ei tule soveltaa ainakaan lain voimaantulohetkellä voimassa eikä vireillä olevien kaivoslain mukaisten kaivoslupien tai aikaisempien kaivoslakien mukaisten vastaavien oikeuksien nojalla tapahtuvaan kalkkikiviesiintymien hyödyntämiseen.

69 § Poikkeaminen luontotyyppien suojelusäännöksistä

Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että luontotyyppien suojelusta poikkeamisen edellytykseksi esitetty teknistaloudellinen mahdottomuus kiristää lakkauttamisedellytyksiä verrattuna voimassaolevaan lakiin (LSL 31 §: ” voi yksittäistapauksessa myöntää poikkeuksen 29 §:n 1 momentin kiellosta, jos kyseisen luontotyypin suojelutavoitteet eivät huomattavasti vaarannu tai luontotyypin suojelu estää yleisen edun kannalta erittäin tärkeän hankkeen tai suunnitelman toteuttamisen”). Jos edellytykset eivät muutu, miksi pykälää muutetaan? Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että luonnonsuojelulain poikkeuslupaedellytyksiä ei tule muuttaa. Samoin kuten ehdotuksen 62 §:n kohdalla on todettu, esityksessä ei ole selostettu, milloin hankkeen tai suunnitelman voitaisiin katsoa ole-van teknisesti ja taloudellisesti vaihtoehtoisella tavalla toteutettavissa. Epäselväksi jää esimerkiksi se, milloin vaihtoehtoisen tavan kustannukset olisivat niin korkeita, että vaihtoehtoa ei voida pitää taloudellisesti toteuttavissa olevana.

Maa- ja metsätalousministeriö edellyttää, että ehdotettu 2 momentti momentti poistetaan esityksestä hallitusohjelman vastaisena. Pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaan ekologisen kompensaation käyttöä pilotoidaan esimerkiksi isoissa infrastruktuurihankkeissa ja saatujen kokemusten perusteella arvioidaan lainsäädännön uudistustarpeita.

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 69 §:ssä säädetään poikkeamisesta luontotyypin suojelusäännöksistä. Loogisempaa olisi säätää poikkeamisluvan haltijasta ja siihen liittyvästä seuraannosta eikä kiinteistön omistajuuteen liittyvästä seuraannosta.

Lähtökohtaisesti tällainen hakijaan tai hänen henkilökohtaisiin ominaisuuksiinsa liittymätön päätös on siirtokelpoinen ilman erillistä hakemustakin. Esimerkiksi vesilain 17 luvun 7 §:n 3 momentissa säädetään oikeuden siirtymiseen liittyvästä ilmoittamisvelvollisuudesta valtion valvontaviranomaiselle, samoin kuin ympäristönsuojelulain 170 §:n 3 momentissa toiminnanharjoittajan vaihtumisen ilmoittamisvelvollisuudesta. Ilmoittamisvelvollisuutta on perusteltu vesilakia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 227/2009 vp) siten, että ”näihin päätöksiin sisältyy tyypillisesti hankkeesta vastaavaan kohdistuvia toimintavelvollisuuksia, minkä vuoksi valvontaviranomaisen tulee tietää, kuka hankkeesta vastaa.” Oikeusministeriön näkemyksen mukaan vastaavanlainen myönnetyn poikkeuksen siirronsaajaan kohdistuva ilmoittamisvelvollisuus valvontaviranomaiselle olisi myös luonnonsuojelulain kontekstissa riittävä. Mikäli kuitenkin sääntely rakennetaan esitysluonnoksessa esitetyllä tavalla, tulee siinä lisäksi säännellä, millä edellytyksillä siirronsaajan hakemus voidaan hyväksyä ja hylätä, ja mitä siitä seuraa myönnetyn poikkeuksen voimassaololle, jos tällainen hakemus hylätään.

Hämeen liitto: Poikkeamisen osalta tulee todeta selvennyksenä, että heikennyksen aiheuttajalla ei tarkoiteta kuntaa ja maakuntaliittoa kaavoittajan roolissa. Kaavoitus on maankäytön suunnittelua, joka on kunnan ja maakunnan liiton lakisääteinen tehtävä.

Esitykseen tulee sisällyttää vielä selkeämmin kunnan kuuleminen hyvittämisalueen osoittamisessa. Kunta voitaisiin jättää kuulematta vain siinä tapauksessa, että kuuleminen olisi ilmeisen tarpeetonta. Hyvittämisalueiden osalta on aiheellista hankkia sijaintikunnalta tieto alueidenkäytön suunnittelun tilanteesta ja mahdollisista kaavoitukseen liittyvistä kunnan suunnitelmista. Ylipäätään kunnan tiedonsaanti aiotuista hyvittämisalueista ja niiden sijainnista sekä valituskelpoinen aluerajaus tulee varmistaa, koska ne rajoittavat maankäyttöä vastaavalla tavalla kuin erilaiset suojelukohteet. Kunnalla on oltava oikeus saada tietoa itseään koskevista päätöksistä.

Lapin liitto: Esitykseen tulee sisällyttää vielä selkeämmin kunnan ja maakunnan liiton kuuleminen liittyen hyvittämisalueen osoittamiseen, koska ne rajoittavat maankäyttöä vastaavalla tavalla kuin erilaiset suojelualueet.

Suomen Kuntaliitto ry: 69 § 1 momenttiin liittyen tulisi selventää, miten edellytys ”jos kyseisen luontotyypin suojelutavoitteet eivät huomattavasti vaarannu” suhteutuu luontotyypin suotuisan suojelutason määritelmän uuteen muotoiluun ("1) Luontotyypin suotuisalla suojelutasolla sitä, että luontotyypin luontainen levinneisyys ja esiintymisalueet säilyvät tai laajenevat, luontotyypin pitkän aikavälisen säilymisen edellyttämä rakenne ja toiminta säilyvät ja luontotyypille luonteenomaisten eliölajien suojelutaso on suotuisa;").

Kompensaatiota koskevan säännöksen 2 momentin osalta on todettava selvennyksenä, että heikennyksen aiheuttajalla ei tarkoiteta kuntaa kaavoittajan roolissa. Kaavoitus on maankäytön suunnittelua, joka on kunnan ja maakunnan liiton lakisääteinen tehtävä. Kaavoitusta tehdään kunnan, valtion ja yksityisen maalle eri tahojen hankkeita varten. Heikennyksen aiheuttajan määritelmää ei siten voi eikä tule sitoa maankäytön suunnittelun lakisääteiseen tehtävään, vaan siihen, minkä tahon hankkeesta on kysymys.

Esitykseen tulisi sisällyttää vielä selkeämmin kunnan kuuleminen liittyen hyvittämisalueen osoittamiseen. Kunta voitaisiin jättää kuulematta vain siinä tapauksessa, että kuuleminen olisi ilmeisen tarpeetonta. Hyvittämisalueiden osalta on aiheellista hankkia tieto sijaintikunnalta alueidenkäytön suunnittelun tilanteesta ja mahdollisista kaavoitukseen liittyvistä kunnan suunnitelmista. Ylipäätään kunnan tiedonsaanti aiotuista hyvittämisalueista ja niiden sijainnista tulee varmistaa, koska ne rajoittavat maankäyttöä vastaavalla tavalla kuin erilaiset suojelukohteet.

Säännöksen 3 momenttiin ehdotettu 10 vuoden voimassaoloaika voi olla liian lyhyt aika esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa poikkeamista haetaan kaavoituksen yhteydessä, kun huomioidaan kaavoitukseen kuluva aika, kaavoitukseen mahdollisesti liittyvä muutoksenhaku, hankkeen toteuttamiseksi tarvittavan luvan tai lupien hakeminen, niihin liittyvä muutoksenhaku sekä toteuttamisen käytännön aloittaminen.

Säännöksen 5 momentin osalta poikkeamispäätöksen siirtämisestä säätäminen on tarpeellinen lisäys ja toivottavasti selkeyttää menettelyitä nykyisestä.

Helsingin kaupunkiympäristölautakunta: Lakiehdotuksen 69 §:n mukaan Ely voi myöntää poikkeuksen 67 § ja 68 § suojellun luontotyypin ja tiukasti suojellun luontotyypin heikentämiskiellosta, jos yleinen etu sitä vaatii ja jos suojelutavoitteet eivät vaarannu. Poikkeuslupien myöntämisen tulee perustua tarkkaan harkintaan. Luontotyypit ovat yleensä pinta-alaltaan erittäin pieniä, ja 10 vuoden poikkeusluvan myöntäminen saattaa käytännössä hävittää kohteen niin, että se ei enää palaudu. Poikkeuslupaharkinnassa tulee erityisesti tutkia kohteen palautumisen mahdollisuuksia suhteessa siihen toimintaan, jolle

poikkeuslupaa haetaan. Määräaikainen poikkeuslupa 10 vuodeksi saattaa olla liian lyhyt, jos poikkeamista haetaan ympäristöluvan tai kaavoituksen yhteydessä. Kaavoituksessa ja hankkeissa aikaa kuluu kaavan vahvistumiseen ja tarpeellisten lupien saamiseen. Lisäksi, jos myönnetyn poikkeuksen kohteena oleva kiinteistö luovutetaan toiselle, on poikkeuspäätöksen siirtoa haettava ELY-keskukselta, mihin kuluu oma aikansa. Olisi hyvä, jos määräaika olisi pidempi, tai se voitaisiin erityisestä syystä myöntää myös yli kymmeneksi vuodeksi. Määräaikaisuutta on voitava tarvittaessa jatkaa, jos poikkeamisen edellytykset täyttyvät. Luvan uudelleen harkinnassa on otettava huomioon luontotyypin tai eliölajin tilanteessa 10 vuoden aikana tapahtuneet muutokset.

Kompensaation osalta on todettava selvennyksenä, että heikennyksen aiheuttajalla ei tarkoiteta kuntaa kaavoittajan roolissa. Lähtökohtaisesti myös suunnitellut hyvittämisalueet on huomioitava asemakaavoituksessa. Hyvittämisalueen yhteneväisyys alueen asemakaavamääräyksien kanssa tulee tarkistaa, ja mahdollisesti käynnistää alueella asemakaavan laatiminen tai muuttaminen. Hyvittämisalueet on otettava huomioon myös maakunta- ja yleiskaavatasolla, koska hyvittävät toimenpiteet on tehtävä samalla metsäkasvillisuusvyöhykkeen osa-alueella, merialueella tai vesistöalueella. Laissa tulisi tämän vuoksi olla vaatimus kunnan kuulemisesta hyvittämisestä ja hyvittämisalueesta päätettäessä. Hyvittämisalueiden kaavoittaminen voi hidastaa ja vaikeuttaa kunnan kaavoittamistyötä ja vaikeuttaa kaupunkiseutujen kaavoitus- ja rakentamistavoitteiden saavuttamista, mikä pitää ottaa huomioon MAL-sopimusten yhteydessä.

67-69 §: Luontotyyppien heikentämiskiellon ja poikkeuslupien osalta olisi selkeytettävä, koskevatko hyvitys- ja poikkeuslupamenettelyt myös suojellun alueen ulkopuolella tapahtuvaa luonnonarvoille haitallista toimintaa.

Oulun kaupunki: Luontotyyppien huomioimisvelvoite ei saa tuoda kunnalle sellaisia uusia tehtäviä tai vastuita, jotka heikentävät kunnan edellytyksiä kokonaistaloudellisen ja kestävän yhdyskuntarakenteen rakentamista. 69 §.ään tulisi sisällyttää vielä selkeämmin kunnan kuuleminen liittyen hyvittämisalueiden osoittamiseen.

Turun kaupunki: 69 § Kompensaatiota koskevan säännöksen 2 momentin osalta on todettava selvennyksenä, että heikennyksen aiheuttajalla ei tarkoiteta kuntaa kaavoittajan roolissa. Kaavoitus on maankäytön suunnittelua, joka on kunnan (ja maakunnan liiton) lakisääteinen tehtävä. Kaavoitusta tehdään kunnan, valtion ja yksityisen maalle eri tahojen hankkeita varten. Heikennyksen aiheuttajan määri-telmää ei siten voi eikä tule sitoa maankäytön suunnittelun lakisääteiseen tehtävään, vaan siihen, minkä tahon hankkeesta on kysymys. Heikennyksen aiheuttajan määritelmää ei siten voi eikä tule sitoa maankäytön suunnittelun lakisääteiseen tehtävään, vaan siihen, minkä tahon hankkeesta on kysymys.

69 §:n mukaiseen säännökseen poikkeamisesta luontotyyppien suojelusäännöksistä tulisi sisällyttää vielä selkeämmin kunnan kuuleminen liittyen hyvittämisalueen osoittamiseen. Kunta voitaisiin jättää kuulematta vain siinä tapauksessa, että kuuleminen olisi ilmeisen tarpeetonta. Hyvittämisalueiden osalta on aiheellista hankkia tieto kunnalta maankäytön suunnittelun tilanteesta ja mahdollisista kaavoitukseen liittyvistä kunnan suunnitelmista.

Säännöksen 3 momenttiin ehdotettu 10 vuoden voimassaoloaika voi olla liian lyhyt aika esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa poikkeamista haetaan kaavoituksen yhteydessä, kun huomioidaan kaavoitukseen kuluva aika, kaavoitukseen mahdollisesti liittyvä muutoksenhaku, hankkeen toteuttamiseksi tarvittavan luvan tai lupien hakeminen, niihin liittyvä muutoksenhaku sekä toteuttamisen käytännön aloittaminen.

Suomen ympäristökeskus SYKE: Pieni korjaus 69 §:ään liittyvään hallituksen esitystekstiin: ”Käytännössä poikkeamisen edellytyksiä on siten säädetty kaksi: suojelutavoitteiden vaarantuminen (po. vaarantumattomuus) tai yleisen edun kannalta erittäin tärkeän hankkeen tai suunnitelman toteuttamisen estyminen.”

Luontopaneeli kannattaa hyvittämisvelvoitteen määräämistä poikkeusluvan hakijalle. Lieventämisportaikon nykyistä paremmaksi integroimiseksi osaksi LSL:a on myös kannatettavaa ja tärkeää, että säännökseen on lisätty velvoite osoittaa, ettei hankkeelle ole teknisesti ja taloudellisesti toteuttavissa olevaa vaihtoehtoa. Lisäykset edistävät luonnon monimuotoisuuden kokonaisheikentymättömyyden toteutumista.

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus-keskus: Miksi luontotyyppien suojelusäännöksistä poikkeamiselle on määritelty aikaraja, mutta yksityisen suojelualueen rauhoitusmääräyksistä poikkeamiselle ei?

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Pykälän toisen momentin sivulause on turha, koska toimenpiteet, joiden suorittamiseksi poikkeaminen luontotyypin suojelusäännöksestä myönnetään, jo lähtökohtaisestikin heikentävät

esiintymää. Myöskään ei liene tarkoitus, että esiintymän hävittämiseen johtavat toimenpiteet jäisivät 69 §:n 2 momentin soveltamisalan ulkopuolelle.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Lakiehdotuksen 69 §:n 3 momentin mukaan luontotyyppisuojelusta myönnettävä poikkeamispäätös on voimassa enintään kymmenen vuotta kerrallaan. Tämä on infrahankkeiden kannalta erittäin ongelmallista, koska niiden aiheuttama maankäyttömuutos on pysyvä.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Katsoo, että tiukasti suojeltujen luontotyyppien osalta tulisi harkita sitä, että lakiluonnoksen 69 §:ssä säädettyä poikkeusta heikentämiskiellosta ei sallittaisi. Lähtökohtana tulisikin olla, että tällaisissa tilanteissa haetaan vaihtoehtoisia ratkaisuja erilaisten hankkeiden ja suunnitelmien toteuttamiseksi muualla ko. luontotyypit säilyttäen. Myöskään hyvittäminen tällaisten luontotyyppien osalta ei ole sillä tavalla mahdollista, että ko. tiukasti suojeltu luontotyyppi ei tosiasiallisesti vähenisi.

Jos poikkeamispäätös on määräaikainen ja poikkeuksella annetaan lupa koko luontotyyppiesiintymän hävittämiseen, tehdäänkö määräajan umpeutumisen jälkeen 67 §:n mukainen päätös suojelun lakkauttamisesta? Olisi sujuvampaa, että em. tehtäisiin yhdellä päätöksellä, jos laki kuitenkin tulee sisältämään mahdollisuuden rajatun luontotyypin hävittämiseen mainituissa tapauksissa.

Maanmittauslaitos: Poikkeamissääntelyyn 69 §:ssä liittyy ”jännitteitä” ja haasteita oikeusturvan kannalta luvan saamisen edellytysten ilmeisesti kiristyessä ja kaiketi kokonaan uuden ekologisten kompensaatioiden (ks. 98 §) kotimaisen sääntelyn kautta.

Väylävirasto: Väyläviraston käsityksen mukaan tulisi tarkentaa sitä, millaisia vaihtoehtoja pidettäisiin teknisesti ja taloudellisesti toteuttamiskelpoisina suhteessa poikkeuslupaa edellyttävään vaihtoehtoon, mm. kohtuullisuusarvioinnin kautta. Edellytys lisää väylähankkeissa selvitys-, suunnittelu- ja vaihtoehtotarkastelujen määrää ja kustannuksia sekä todennäköisesti myös hankkeen toteuttamisen kustannuksia. Vastaava säännös on ehdotettu myös muihin poikkeamisiin.

Luontotyyppisuojelua koskeva poikkeamispäätös on ehdotettu annettavaksi määräaikaisena enintään 10 vuodeksi. Määräaikaisuus on väylähankkeiden kannalta kohtuuton, koska hankkeet aiheuttavat pysyvän muutoksen, jolloin poikkeamisluvan tulee myös olla pysyvä. Määräaikaisuus tuottaa turhaa hallinnollista työtä.

Energiateollisuus ry, Suomen Tuulivoimayhdistys ry: Poikkeuksia tarvittaneen nykyistä enemmän suojelun laajentuessa, mutta mahdollisuudet poikkeuksen saamiselle kiristyvät ja hankaloituvat huomattavasti.

Toiminnanharjoittajat käytännössä tutkivat hankkeen toteuttamisvaihtoehdot etsien erityisesti ratkaisuja, joissa poikkeuslupaa ei tarvittaisi lainkaan. Lakisääteinen vaihtoehdottomuuden vaatimus ei tuo merkittävää lisäarvoa, mutta on omiaan tuomaan epävarmuutta poikkeusluvan ratkaisuun toiminnanharjoittajan näkökulmasta. ET esittää vaihtoehdottomuusvaatimuksen poistamista eli nykytilan säilyttämistä. Mikäli vaihtoehdottomuus säilytetään poikkeusluvan kriteerinä, tulee vaihtoehdottomuus sekä hankkeen tärkeys yleisen edun kannalta olla kohtuudella toiminnanharjoittajan osoitettavissa. Arvioinnissa tulee huomioida hankkeen myötävaikutus muihin ympäristötavoitteisiin, kuten ilmasto- ja kiertotaloustavoitteisiin ja päästöjen vähentämistavoitteisiin. Tulee myös olla selkeää, missä menettelyssä nämä edellytykset tutkitaan; hankkeen pääluvissa (YSL, VesiL jne.) vai poikkeusluvassa. Toiminnanharjoittajan tulee voida viitata mahdollisesti tehtyyn YVA-menettelyyn vaihtoehtojen arvioinnissa.

Poikkeamispäätöksen määräaikaisuutta on perusteltu ainoastaan suojellun luontotyypin suojelutavoitteen näkökulmasta. Määräaikainen poikkeuspäätös ei ole perustelu useiden hankkeiden osalta. Näitä hankkeita ovat fyysistä maankäyttöä pysyvästi esim. rakentamisen myötä muuttavat hankkeet, joiden myötä suojellut luontoarvot menetetään. Määräaikainen poikkeuslupa tällaisissa tilanteissa lisää hallinnosta taakkaa eikä ole luontoarvojenkaan kannalta perusteltu. Määräaikaisuusvaatimus tulee poistaa tai vähintään jättää lakiin mahdollisuus pysyvään poikkeuslupaan.

Kaivosteollisuus ry: Poikkeamisen voimassaolon rajaaminen enimmillään 10 vuoteen tulee poistaa.

Metsäteollisuus ry: Ei kannata esitettyä poikkeamisedellytysten tiukennusta. Asiaa on perusteltu tarkemmin 62 §:n yhteydessä.

Poikkeamispäätöksen määräaikaisuus on ongelmallinen, koska monissa poikkeuslupaa vaativissa hankkeissa kyse on pysyvistä rakenteista. Tällaisissa tapauksissa määräaikainen poikkeuslupa ei olisi käytännössä toimiva menettely.

Ekologisesta kompensaatiosta tehdyt pykäläesitykset ovat ennenaikaisia ja ne tulee poistaa. Asiaa perustellaan tarkemmin luvun 11 yhteydessä.

MTK ry: Ei kannata sitä, että luontotyyppien suojelusäännöksistä poikkeamisen edellytykseksi yleisen edun kannalta erittäin tärkeän hankkeen tai suunnitelman tapauksessa lisättäisiin se, että hankkeelle tai suunnitelmalle ei ole teknisesti ja taloudellisesti toteutettavissa olevaa vaihtoehtoa. MTK ry ei kannata ekologiseen kompensaatioon liittyvän 2 momentin sisällyttämistä luonnonsuojelulakiin.

Helen Oy: Vaihtoehdottomuuden määrittely yksittäisten hankkeiden kohdalla olisi hyvin hankalaa tehdä objektiivisesti, ja tämän kriteerin nojalla voisi jatkossa jäädä tekemättä yhteiskunnan, ympäristön ja ilmastonmuutoksen torjunnan kannalta erittäin merkittäviä hankkeita. Hankkeen yhteiskunnallinen kokonaisetu tulee ottaa huomioon jatkossakin poikkeuspäätöksissä ilman tiukkaa vaihtoehdottomuuden vaatimusta.

Käytännön kannalta on ongelmallista, että poikkeamispäätös annettaisiin vain määräaikaisena. Energia-alan investoinnit ovat pysyviä ja pitkäikäisiä rakennelmia, joissa investointien takaisinmaksuaika on pitkä. Määräaikainen lupa ei olisi riittävä tae kymmenien tai satojen miljoonien investoinneille, jolloin ne jäisivät tekemättä. Lähes kaikki energia-alan investoinnit tähtäävät tällä hetkellä hiilineutraliuteen, joten investointien tekemättä jättämisellä olisi merkittävät vaikutukset ilmastonmuutoksen torjuntaan.

Kemijoki Oy: poikkeamiselle luontotyyppien suojelusäännöksistä ei tule olla edellytyksenä, että hankkeelle tai suunnitelmalle ei ole teknisesti ja taloudellisesti toteutettavissa olevaa vaihtoehtoa tai että elinkeinonharjoittajalle olisi asetettava velvoite hyvittäviin toimenpiteisiin eli ekologiseen kompensaatioon. Lainkohdassa mainittu edellytys, yleisen edun kannalta erittäin tärkeä hanke, tulisi riittää poikkeamisen myöntämiseksi.

70 § Uhanalaisten luontotyyppien hoito

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 70 § koskee uhanalaisten luontotyyppien hoitoa. Onko pykälän 1 momentin rajaus metsälain 10 §:n elinympäristöistä tämän pykälän soveltamisalan ulkopuolelle tarpeen, erityisesti kun otetaan huomioon lakiehdotuksen 2 §:n 2 momentti, jossa metsien hoitaminen ja käyttäminen on rajattu luonnonsuojelulain ulkopuolelle niiltä osin kuin siitä säädetään metsälaissa, lukuun ottamatta tiettyjä metsälain pykäliä? Aiemmin tässä luonnonsuojelulain 7 luvussa luontotyyppien sääntelystä ei ole viitattu metsälain 10 §:ään, eivätkä metsälain 10 §:n tarkoittamat monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeät elinympäristöt liene näitä luonnonsuojelulain tarkoittamia suojeltuja luontotyyppejä itsessään, vaikka saattavatkin olla päällekkäisiä näiden kanssa. Mikäli luonnonsuojelulain mukaisilla uhanalaisilla luontotyypeillä ja metsälain 10 §:n järjestelmällä on joku keskinäinen, rinnakkainen tai päällekkäinen suhde, tulisi niiden välinen suhde selostaa tarkemmin jo uhanalaisia luontotyyppejä määrittelevässä luonnonsuojelulakiehdotuksen 65 §:ssä. Metsälain 10 §:ää ei ole myöskään erikseen rajattu pois soveltamisalasta 4 luvussa luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukemisesta eikä sen 22 §:n 1 momentista. Oikeusministeriö ei pidä tällaista rajausta edes tarpeellisena ottaen huomioon lakiehdotuksen 2 §:n 2 momentista edellä sanottu. Mikäli rajaus kuitenkin katsottaisiin tarpeelliseksi, tulisi se oikeusministeriön näkemyksen mukaan sijoittaa ensisijaisesti lakiehdotuksen 22 §:ään, eikä 70 §:ään. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan tämän lain tukijärjestelmissä ei kuitenkaan ole muutoinkaan tarvetta rajata yksittäisiä toisten lakien suojelupäätöstyyppejä ulkopuolelle.

Luontopaneeli kannattaa pykälän lisäystä, mikä mahdollistaa luontotyypin laadun parantamisen myös yksityisillä suojelualueilla.

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Tukimahdollisuutta ei tulisi rajata pois metsälain 10 §:n kohteilta, sillä muuten kunnostuksen ja hoidon ulkopuolelle jää paljon luontotyyppikohteita (mm. laajat metsälakielinympäristöt). Monet luonnonsuojelulain nojalla suojeltavista elinympäristöistä ovat myös metsälakikohteita (mm. lehtolaikut ja puronvarret), mutta rajaukset poikkeavat usein toisistaan osan alueesta täyttäessä metsälain kriteerit ja osan lukeutuessa vain muuten luontotyyppiin. Tällaisissa tilanteissa sääntely vaikeuttaisi toimintaa käytännössä ja saattaisi johtaa epätarkoituksenmukaiseen varainkäyttöön, jos samalla alueella hoidon tukemisesta vastaa osalla aluetta ELY-keskus ja osalla aluetta Suomen Metsäkeskus.

Metsähallitus: Valtion luonnonsuojelualueilla ja monikäyttömetsissä hoitotoimia on voitava tehdä ilman 67 § mukaista rajauspäätöstä (vrt. erityisesti suojeltavien lajien rajauspäätökset, § 79, ja niihin liittyvät toimintatavat).

Museovirasto: Museovirasto esittää loppuun lisättäväksi lauseen: Kiinteiden muinaisjäännösten hoitoon vaaditaan Museoviraston myöntämä muinaismuistolain (295/1963) 10 §:n mukainen hoitolupa.

Kalatalouden keskusliitto ry pitää perusteltuna ja hyvänä ehdotuksena sitä, että uhanalaisten luontotyyppien hoitoon ehdotetaan mahdollisuutta myöntää tukea tai avustusta sekä pitää perusteltuna ehdotuksena sitä, että luonnonsuojelun valtion viranomainen voisi toteuttaa hoitotoimia suojeltujen ja tiukasti suojeltujen luontotyyppien esiintymillä, mikäli maanomistaja antaa tähän suostumuksensa, koska maanomistajalla ei välttämättä ole tarvetta tai mahdollisuuksia vastata itse hoitotoimista.

MTK ry pitää hyvänä sitä, että luonnonsuojelulaissa tunnistettaisiin luontotyyppien hoidon tärkeä merkitys. On kannatettavaa, että maanomistajien vapaaehtoisia pyrkimyksiä luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen ja edistämiseen tuettaisiin myös erilaisten hoito- ja kunnostustoimien osalta.

SLC rf stöder skrivningen om betydelsen av aktiv vörd och skötsel av naturtyper.

BirdLife Suomi ry: 70 §. säädöksestä puuttuu maininta siitä, että maanomistaja tai maanomistajan luvalla jokin muu yksityinen taho voi toteuttaa hoitotoimia, jotka parantavat luontotyypin tilaa (mainitaan ainoastaan tuesta). 70 §:n 2 momentissa tulisi olla "...voivat lisäksi maanomistajan suostumuksella toteuttaa tarpeellisia hoito- ja kunnostustoimenpiteitä 68 §:ssä tarkoitetulla tiukasti suojellulla ja 67 §:ssä suojellulla luontotyypillä…."

8 luku Eliölajien suojelu

Yleistä

Hämeen liitto katsoo, että lajeja koskevat pitkälti vastaavat havainnot kuin edellä luontotyyppejä koskevassa luvussa (luku 7).

Etelä-Karjalan liitto: Luonnonsuojelulaissa tulisi huomioida erityisesti lajien suojelun kannalta alueiden kytkeytyneisyyden merkitys. Lajiston kannalta myös ilmastonmuutokseen sopeutuminen edellyttää mahdollisuuksia levittäytyä uusille elinalueille ilmaston muuttuessa, mikä ei toteudu pirstoutuneessa elinympäristössä.

Vantaan kaupunki: Uhanalaisia ja silmälläpidettäviä lajeja ei pitäisi enää olla metsästyksen piirissä eikä myöskään luokiteltuna rauhoittamattomiksi lajeiksi. Muutosta tarvittaisiin myös metsästyslakiin uhanalaisten ja rauhoittamattomien lajien osalta. Metsästyslaki ei kuitenkaan ole mukana liitelaeissa, joihin luonnonsuojelulain muutos vaikuttaisi.

Suomen ympäristökeskus SYKE: Luku eliölajien suojelusta on kirjoitettu huomattavasti selkeämmäksi kuin voimassa olevan lain lajisuojelusäännökset, kun viittauksia direktiiveihin on korvattu selkeämmällä tekstillä. Positiivista on esimerkiksi 71 §:ssä maininta 78 §:n ja 85 §:n suojelusäädösten soveltamisesta myös karhuun, suteen, ilvekseen ja saukkoon, jotka ovat EU:n tärkeinä pitämiä eliölajeja.

Luontopaneeli: Kokonaisuutena luvussa on paljon kannatettavia lisäyksiä ja yhdessä luontotyyppien luvun kanssa muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden. Samanlainen hierarkia ja lajien ja luontotyyppien välillä parantaa lain selkeyttä ja käytettävyyttä.

Helsingin hallinto-oikeus: On hyvä, että ehdotetun uuden luonnonsuojelulain 7 ja 8 luvuissa luontotyyppien ja lajien suojelua ja niistä poikkeamista koskevat säännökset on esitetty voimassa olevaa luonnonsuojelulakia selkeämpänä kokonaisuutena.

Ruokavirasto: Luvun 8 säännöksiä sovelletaan kalojen osalta kalastuslain 2:ssä tarkoitettuihin lajeihin. Kalastuslain (379/2015) toisesta pykälästä ei kuitenkaan käy ilmi mistä lajeista on kysymys. Ruokavirasto pyytää, että tämä tarkennetaan esityksessä.

Bioenergia ry: Vrt. edellinen luku luontotyyppien suojelusta.

Maanomistajain Liitto - Jordägarnas Förbund ry: Mikäli rauhoitetut eläimet aiheuttavat vahinkoa maa- ja metsätaloudelle, on niiden karkottamiselle tai jopa ampumiselle annettava tarvittava määrä poikkeuslupia kohtuullisessa aikataulussa. Rauhoitus on lopetettava kokonaan, jos laji ei ole enää uhanalainen. Rauhoitetun lajin aiheuttamat vahingot on korvattava täysimääräisesti.

Suomen Tuulivoimayhdistys ry: luontotyyppejä koskevat kommentit koskevat myös uhanalaisia lajeja ja poikkeamista niitä koskevista säännöksistä.

Kansallismieliset eläin- ja luonnonsuojelijat ry: Lajien sisäisen monimuotoisuuden suojeluun olisi syyttä kiinnittää enemmän huomiota.

Keskisen Suomen liito-oravayhdistys ry: Luonnos ei liito-oravan kohdalla toteuta lajisuojelun parantamisesta, vaan hukkaa tilaisuuden vähentää liito-oravan suojelua vaivannutta tulkinnanvaraisuutta ja epämääräisyyttä tutkimustiedon avulla.

Suomen luonnonsuojeluliiton Oulun yhdistys ry: Lakia tulisi täydentää uhanalaisten luontotyyppien hävittämis- ja heikentämiskiellolla, ellei heikentäminen ole yleisen edun kautta perusteltavissa.

WWF Suomi: WWF Suomi kannattaa ehdotettuja kirjauksia eliöiden suojelun parantamiseksi. Lakiehdotuksessa tulisi selkeämmin huomioida lajia alemman tason geneettisen monimuotoisuuden suojelu ja vahvistaminen.

Helen Oy: Samanlaiset kohdat huomioon ottamisesta, vaihtoehdottomuudesta sekä määräaikaisuudesta kuin luontotyyppien suojelun kohdalla.

Yksityishenkilö KE: Lakiin tulisi lisätä uhanalaisten lajien elinympäristöjen hävittämis- ja heikentämiskielto, ellei heikentäminen/hävittäminen ole yleisen edun kannalta perusteltavissa tai yksityisen edun tapauksessa kiistattomasti ylikompensoitavissa. Kompensaatiomenettely tulisi laajentaa näihin heikentämisiin ja hävittämisiin mahdollisimman nopeasti.

Yksityishenkilö JK: Kaikille vaelluskaloille tulee turvata vapaa pääsy kutualueilleen.

Yksityishenkilö CLN et al.: Merimetsojen suojelu on lopetettava.

71 § Soveltamisala

Maa- ja metsätalousministeriö: Voimassa olevan LSL:n eliölajien suojelua koskevassa soveltamisalapykälässä (LSL:n 37 §:n 4 momentti) on viittaus vieraslajilainsäädäntöön. Esitetyssä pykälässä tällaista ei ole ja soveltaminen vieraslajeihin on oletettavasti tarkoitus ratkaista 1 momentin sanamuodolla, jonka mukaan luvun säännöksiä sovellettaisiin Suomessa ja Suomen talousvyöhykkeellä luontaisella levinneisyysalueellaan luonnonvaraisina esiintyviin eläin-, kasvi- ja sienilajeihin.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että soveltamisalapykälään on tarpeen ottaa voimassa olevan lain 37 §:n 4 momenttia vastaava selventävä viittaus EU:n vieraslajiasetukseen ja vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annettuun lakiin (1709/2015).

Maa- ja metsätalousministeriö esittää pykälän 1 momenttiin stilististä täsmennystä, jonka mukaan luvun säännöksiä ei sovellettaisi suteen poronhoitolain 2 §:ssä tarkoitetulla poronhoitoalueella, seuraavasti:

> Tämän luvun säännöksiä sovelletaan Suomessa ja Suomen talousvyöhykkeellä luontaisella levinneisyysalueellaan luonnonvaraisina esiintyviin eläin-, kasvi- ja sienilajeihin lukuun ottamatta metsästyslain 5 §:ssä tarkoitettuja riistaeläimiä ja rauhoittamattomia eläimiä sekä kalastuslain 2 §:ssä tarkoitettuja lajeja. Tästä poiketen 78 §:ssä [Euroopan unionin tärkeinä pitämät eliölajit ja niiden elinympäristöjen suojelu] ja 85 §:ssä [Poikkeaminen eliölajin suojelua koskevista säännöksistä] säädettyä sovelletaan kuitenkin myös karhuun (Ursus arctos), suteen (Canis lupus, ei kuitenkaan poronhoitolain 2 §:ssä tarkoitetulla poronhoitoalueella), ilvekseen (Lynx lynx) ja saukkoon (Lutra lutra).

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 71 §:ssä säädettäisiin eliölajien suojelua koskevan luvun soveltamisalasta. Pykälän 1 momentissa mainitaan erikseen sienilajit, vaikka saman pykälän 3 momentissa todetaan, että mitä kasveista ja kasvilajeista säädetään, on vastaavasti sovellettava sieniin ja sienilajeihin. Jompikumpi maininta sienistä on ylimääräisenä poistettava. Lakiehdotuksen 73 § koskee eläinlajien rauhoitussäännöksiä. Pykälän 3 ja 4 momenttia koskevat asetuksenantovaltuudet ovat epäselvät ja ne tulisi selkeästi erottaa toisistaan kirjoittamalla ne erikseen ko. momentteihin. Pykälän 3 momentissa kielletään 1 momentissa tarkoitetun pesän vahingoittaminen pesintäkauden ulkopuolella vain silloin, kun kyse on elämien itse tekemästä pesästä, jota se käyttää toistuvasti. Pykälän 3 momenttia koskevan asetuksenantovaltuuden mukaan valtioneuvoston

asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 3 momentissa tarkoitetuista eläinlajeista. Kun pykälän 3 momentissa ei viitata eläinlajeihin, vaikuttaa asetuksenantovaltuus epäselvältä siltä osin, että mitä sen on tarkoitus koskea.

Helsingin yliopisto, Helsingin yliopiston rehtori: Tällä hetkellä eliölajien suojelun tehokkuutta rajoittavat metsästyslain ja kalastuslain säännökset. Olisi tarkoituksenmukaista, että uhanalaisten eliölajien suojelua ja käyttöä säädeltäisiin yhdessä laissa ja esimerkiksi rauhoittamattomat lajit käsiteltäisiin luonnonsuojelulaissa. Kalojen suojelun sääteleminen nyt kokonaan kalastuslaissa ei ole kestävä ratkaisu. Monet kalalajit tarvitsevat suojelua siinä mielessä kuin luonnonsuojelulain tehtävänä on edistää luonnon monimuotoisuutta. Mielestämme kalalajien rauhoittamisesta pitäisi säätää luonnonsuojelulaissa tarpeen mukaan. Ehdotamme että: 71 §: “sekä kalastuslain 2 §:ssä tarkoitettuja lajeja” poistetaan.

Itä-Suomen yliopisto, Metsätieteiden osasto: Kalastuslain soveltamisalaan kuuluvat kalastuslain 2 § mukaan kaikki kalat, eikä kalastuslaissa eritellä talouslajeja. Suomessa tavataan lukuisa joukko kalalajeja, joilla ei ole taloudellista merkitystä eikä kalastuslain soveltamista näihin voi pitää järkevänä. Uuden luonnonsuojelulain on jatkettava nykyisen luonnonsuojelulain käytäntöä, jossa luonnonsuojelulain soveltamisalaan kuuluvat kalalajit määritellään asetuksella (vrt. asetuksen 160/1997 liite 1). Vaihtoehtoisesti kalastuslakia on muutettava 2 § osalta niin, että synkronia luonnonsuojelutavoitteiden ja luonnonsuojelulain kanssa toteutuu.

Myös kalastettavissa lajeissa on lajeja ja muotoja kuten siian tietyt muodot, järvitaimen, järvilohi ja saimaannieriä, joihin on syytä soveltaa tietyin osin myös luonnonsuojelulakia (ks. 78 §).

On epäselvää, miksi muut suurpedot on mainittu, mutta ahma (Gulo gulo) puuttuu listalta. Erityisasemansa vuoksi myös metsäpeuraan olisi syytä soveltaa luonnonsuojelulakia.

Lukuun tarvitaan uusi pykälä, jossa säädetään, että tunnistettavissa ja nähtävissä oleva lohikalan kutupesä on rauhoitettu, eikä sitä saa häiritä kahlaamalla.

Lukuun tarvitaan uusi pykälä ”Erityisesti suojeltavan eliölajin avustettu geneettinen pelastaminen”, jossa määritellään millä ehdoin ja missä tilanteessa siirtoistutuksin voidaan tukea uhanalaisen, geneettisesti hyvin kapean populaation sopeutumis- ja elinkykyä. Sisältö voisi olla esim. ”Erityisesti suojeltavan eliölajin yksilöitä tai sukusoluja voidaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätöksellä siirtää populaatioiden välillä kohdepopulaation geneettisen monimuotoisuuden lisäämiseksi silloin, kun populaation selviäminen on vakavasti vaarantunut ilman geneettisen monimuotoisuuden avustettua lisäämistä. Kalojen siirtoistutuksiin sovelletaan, mitä kalastuslain 8 luvussa säädetään.”

Lukuun olisi tarpeen lisätä uusi pykälä, jossa kielletään vieraslajien ruokinta sekä sellainen luonnonvaraisten eliöiden ruokinta, josta on tieteellisesti osoitettua ekologista tai luonnonsuojelullista haittaa. Luonnonvaraisten eläinten ruokinnasta olisi voitava tarkemmin säätää myös valtioneuvoston asetuksella.

Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS: Kokonaisuutena luvussa on paljon kannatettavia lisäyksiä ja yhdessä luontotyyppien luvun kanssa muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden. Samanlainen hierarkia ja lajien ja luontotyyppien välillä parantaa lain selkeyttä ja käytettävyyttä.

Luonnonvarakeskus: Ehdotamme lisättäväksi soveltamisalaksi myös Kalastuslaki § 4.

Suomen ympäristökeskus SYKE: Kalojen osalta lain soveltamisala (71 §) on kuitenkin ilmaistu epäselvästi. Hallituksen esitystekstin mukaan ”Pykälä vastaisi pääasiassa sisällöltään nykyisen lain 37 §:ää kuitenkin siten, että se ei enää jatkossa koskisi lainkaan kalalajeja eikä rapuja”. 71 §:ssä ei kuitenkaan kerrota selkeästi, ettei soveltamisala koske lainkaan kaloja, vaan viitataan kalastuslain 2 §:ään. Siinä puolestaan ei ole mainintaa kalalajeista, vaan todetaan kalastuslakia sovellettavan kalastukseen. Voimassa olevaa luonnonsuojelulakia on sovellettu niihin kaloihin, joita ei kalasteta ja jotka eivät siten kuulu kalastuslain piiriin. Jos luonnonsuojelulain soveltamisalan ei ole tarkoitus koskea lainkaan kaloja, se olisi ilmaistava selkeämmin 71 §:ssä. Soveltamisalan muutokselle olisi myös tarpeen esittää perustelu hallituksen esityksessä.

Luontopaneeli: Tästä luvusta puuttuu lajien geneettinen muotoisuus, jolla on merkittävä rooli monimuotoisuuden säilyttämisessä. Sen lisääminen toisi lisäarvoa etenkin geneettisesti erilaistuneiden kantojen suojelussa. Määritelmä sopisi esimerkiksi tämän soveltamisalan alle.

Kalat ollaan poistamassa kokonaan luonnonsuojelun lajisuojelusta. Tähän asti kalalajeja (lukuun ottamatta taloudellisesti hyödynnettäviä kalalajeja) on luonnonsuojeluasetuksella voitu säätää rauhoitetuiksi tai uhanalalaiseksi. Mikäli ehdotettu LSL:n

uudistus kaloja koskien menee läpi, kaikkia kalalajeja suojeltaisiin jatkossa vain kalastuslain (379/2015) keinoin, joita ovat mm. alueellinen kalastuksen rajoittaminen (52 §) ja kalojen rauhoitus (55 §). (Tekninen sivuhuomautus: viittaus kalastuslain 2 §:än on epäselvä, sillä siinä ei määritellä soveltamisalaa kalojen osalta mitenkään, vaan mainitaan ainoastaan nahkiainen ja rapu. Viittauksesta voisi jopa päätellä, että vain nahkiainen ja rapu on poistettu kalastuslain soveltamisalasta.)

Voimassa olevan LSL:n mukainen kalalajin säätäminen uhanalaiseksi ei ole ollut erityisen vaikuttava suojelukeino, mutta mikäli LSL:n uudistusehdotus hyväksytään uudeksi laiksi, paranee – tai ainakin selkeytyy – LSL:n mukaisten uhanalaisten lajien suoja mm. siltä osin, että viranomaisten on monia lupia myöntäessään ja kaavoja laatiessaan otettava uhanalaiset lajit huomioon. Tämä suoja ei ehdotuksen mukaan ulottuisi kaloihin. Kalastuslaki turvaa kalastukselta, mutta se ei turvaa uhanalaisia kalalajeja vesirakentamiselta eikä ruoppauksilta ja perkauksilta. Tällä hetkellä ei ole LSA:lla uhanalaiseksi määriteltyjä kalalajeja, mutta se ei tarkoita, etteikö jatkossa uhanalaiseksi säätämiselle voisi olla tarvetta. Luontopaneeli suosittelee, että sääntelyn kattavuutta tarkastellaan kalojen ja niiden kutupaikkojen osalta vielä tarkemmin ennen lakimuutoksen hyväksymistä.

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Euroopan unionin tärkeinä pitämät eliölajit ja niiden elinympäristöjen suojelu ja siitä poikkeaminen mainittujen lajien osalta on ilmaistu hankalaselkoisesti.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, kalatalousviranomainen: Lakiesityksen 71 § sisältää eliölajien suojelua koskevan soveltamisalan. Kalalajien ja myös Suomeen istutettujen kalalajien sekä rapujen ja nahkiaisen rajaaminen soveltamisalan ulkopuolelle on perustelua. Näiden lajien pyyntiä ja hoitoa sekä istutuksia säädellään kalastuslaissa. Vieraslajien osalta on syytä harkita pykälän sisältöä niin, että vieraslajeja voi pyydystää.

Maanmittauslaitos: Sikäli kuin esim. 71 §:n sääntely on päällekkäistä metsästys- tai kalastuslain kanssa, Maanmittauslaitos näkee, että sääntelyä on vielä harkittava uudelleen.

BirdLife Suomi ry, **Tringa ry:** 71 § kohdalla olisi selkeämpää, että nykyisestä lainsäädännöstä (metsästyslaki ja luonnonsuojelulaki) poiketen kaikki lajit olisivat luonnonsuojelulain alaisia ja metsästyslaissa säädettäisiin vain erikseen luonnonsuojelulaissa säädettyjen riista- ja rauhoittamattomien lajien metsästysajoista.

Suomen herpetologinen yhdistys ry: 71 § Soveltamisala: Suomen herpetologinen yhdistys ry haluaa huomauttaa epäkohdista, joita esimerkiksi matelijat ja sammakkoeläimet ovat kohdanneet vieraslajiasioissa. Laki ei valitettavasti toteudu yhdenvertaisena eliöryhmien välillä.

Tälläkin hetkellä Suomen haitallisten vieraslajien listalla on muualla EU -alueella IV-direktiivilajistoon kuuluvia erityissuojeltuja lajeja, joita on sijoitettu Suomessa suoraan haitallisten vieraslajien listalle ilman kunnollisia tutkimuksia ja päteviä todisteita. Hietasisiliskon (Lacerta agilis) ja pikkuvihersammakon (Pelophylax lessonae) kohdalla on mm. sivuutettu niiden loogiset ja luontaiset levinnäisyysalueet ja -reitit Ruotsissa ja Venäjällä, samat väylät, joita pitkin muutkin matelijat, kuten vaskitsat (Anguis fragilis) ja kyyt (Vipera berus) ovat aikanaan levittäytyneet Suomeen.

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry: Lisäksi SVK esittää poikkeuksena pääsääntöön, että vaikka luvun ei ole muilta osin tarkoitus koskea kaloja, niin pykälien 77 ja 79 toimeenpanoa voitaisiin soveltaa vaelluskalojen esiintymispaikkojen suojeluun ja hoitoon. Muilta osin kalalajien rajaaminen soveltamisalueen ulkopuolelle on SVK:n mukaan kannatettava esitys.

72 § Eläin- ja kasvilajien rauhoittaminen

Helsingin yliopisto, Helsingin yliopiston rehtori: Ehdotamme että: Rauhoittamattomat eläimet siirretään metsästyslaista tämän pykälän momentiksi.

Itä-Suomen yliopisto, Metsätieteiden osasto: 72 §: Ensimmäiseen momenttiin olisi syytä lisätä lause: ”Tämän luvun soveltamisalaan kuuluvat kalastuksen yhteydessä pyydetyiksi tulleet kalat on vapautettava, kun näin kohtuullisesti vaatien on mahdollista.”

73 § Eläinlajien rauhoitussäännökset

Maa- ja metsätalousministeriön huoli tämän pykälän osalta liittyy pesintäaikaisten hakkuiden toteuttamiseen. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että kevään luonnokseen verrattuna pykälän perustelut ovat kehittyneet parempaan suuntaan.

Maa- ja metsätalousministeriö ei voi missään tilanteessa hyväksyä ratkaisua, jossa pesintäaikaiset hakkuut katsottaisiin lainsäädännössä tahalliseksi lintujen häirinnäksi tai tappamiseksi. Tämän vuoksi Maa- ja metsätalousministeriö edellyttää, että 73 §:n perustelujen toiseen kappaleeseen otetaan tätä koskeva nimenomainen maininta seuraavasti:

> Pykälän 1 momentin 1) kohdan mukaan rauhoitettujen eläinlajien yksilöiden tahallinen tappaminen ja pyydystäminen olisi kiellettyä, kuten myös voimassa olevassa laissa säädetään. Kielto koskisi vain tahallista toimintaa. Tahallisuuden käsitettä ja sen tulkintaa on tarkasteltu esimerkiksi komission luontodirektiiviä koskevassa tulkintaohjeessa (Natura 2000 –alueiden suojelu ja käyttö. Luontodirektiivin 92/43/ETY 6 artiklan käännökset) sekä Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä. Koska luonnonsuojelulain säännös on muotoiltu niin, että se täyttää luontodirektiivin 12 artiklan 1 kohdan a - c alakohtien ja lintudirektiivin 5 artiklan vaatimukset, tulkintaohjeella ja EU-tuomioistuimen oikeuskäytännöllä (esimerkiksi C-103/00, C-221/04 ja yhdistetyt asiat C-473/19 ja C-474/19) on tahallisuuden tulkinnan kannalta merkitystä. Myös korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuissa (esimerkiksi KHO: 2015:124) tahallisuuden edellytyksiä on arvioitu. Direktiivien tarkoituksena ei ole kieltää erilaisissa laillisissa toimissa tahattomasti tapahtuvaa rauhoitettujen lajien yksilöiden vahingoittamista tai jopa tappamista. Ehdotetun sääntelyn ei voida katsoa estävän talousmetsien pesintäaikaisia hakkuita.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että ehdotettu 3 momentti tulisi poistaa laista tai vaihtoehtoisesti lajit, jotka käyttävät itse tekemäänsä pesää toistuvasti, tulisi luetella laissa. Säännöksen mukainen toiminta olisi lähes mahdotonta, jos 3 momentin säännöstä sovellettaisiin metsässä pesiviin lintuihin. Kun metsässä pesivien lintulajien pesien erottaminen toisistaan on lähes mahdotonta, saatettaisiin joutua tilanteeseen, jossa lintujen pesintäaikaisia hakkuita ei voitaisi tämän momentin nojalla toteuttaa, vaikka se tuskin on ollut valmistelun tavoite.

Kristinestads stad: § 73: Paragrafens första moment omfattar, enligt bakgrundstexten, ungefär 20 arter, bland dem skarven. Att skarven hör till de fåglar som det är förbjudet att döda, fånga, ta bon samt ägg ifrån, flytta eller störa är inte förenligt med att värna den biologiska mångfalden. I områden där stora skarvkolonier finns minskar den biologiska mångfalden dels på land pga deras starka avföring, men även till havs där det konstaterats via forskning att exempelvis abborrbestånden minskar kraftigt i närheten av skarvkolonier. Vill man värna den biologiska mångfalden måste mängden skarvar i de olika kolonierna minskas. Paragrafen bör omarbetas så att den tillåter detta.

Vantaan kaupunki: Rauhoitettujen eläinlajien rauhoitussäännöissä mainitaan lopussa myös kyy, josta todetaan, että sen saa tarvittaessa ottaa kiinni ja siirtää, ja jos se ei ole mahdollista, tappaa. Tämä tarkoittanee sitä, että myös kyy luokitellaan vihdoin rauhoitetuksi eläinlajiksi, mikä on parannus entiseen nähden.

Momentin 1 mukainen lintujen itse rakentamien ja toistuvassa käytössä olevien pesien pesimäajan ulkopuolinen rauhoitus ei hallituksen esitysluonnoksen perusteella koske linnunpönttöjä, koska pöntöt eivät ole lintujen itse rakentamia. Epäselväksi kuitenkin jää, koskeeko rauhoitus sellaisia lintujen itse rakentamia pesiä, jotka ovat kiinni rakennuksissa / rakennusten sisällä tai ihmisen tekemissä muissa rakenteissa. Tällaisia säännöllisessä käytössä olevia pesiä rakentavia lajeja ovat mm. räystäspääsky ja haarapääsky. Linnun itse tekemän pesän määritelmää olisi syytä tarkentaa nykyisestä tai vaihtoehtoisesti esittää asetuksella myöhemmin listaus lajeista, joilla tulkitaan olevan tällainen 73 §:n tarkoittama säännöllisessä käytössä oleva pesä.

Helsingin yliopisto, Helsingin yliopiston rehtori: Kyyn rauhoittaminen on hyvä lisäys luonnonsuojelulakiin. Ehdotamme että “ja jos se ei ole mahdollista, tappaa” poistetaan.

Itä-Suomen yliopisto, Metsätieteiden osasto: 73 §: Olisi pykälää selkeyttävää lisätä kohta 4, jossa suoraan kielletään lintujen valokuvaaminen tai tarkkailu 50 metriä lähempänä havaittua pesää.

Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS kannattaa lisäystä “pesän vahingoittaminen on kiellettyä pesintäkauden ulkopuolella vain silloin, kun kyse on eläimen itse tekemästä pesästä, jota se käyttää toistuvasti“. Tämä takaa nykyistä paremman suojan esimerkiksi petolintujen pesille, mutta toisaalta sisältää myös ongelman, jossa eri petolintulajit voivat pesiä ristiin toisten pesissä. Jos pesä on alun perin hiirihaukan tekemä, mutta kanahaukka pesii siinä myöhemmin monta vuotta (toki koristelee pesää myös vuosittain), onko pesä rauhoitettu? Sama koskee myös toisten tekemistä riippuvaisille kolopesijille. Jos telkkä pesii toistuvasti palokärjen tekemässä kolossa, puu liene rauhoitettu? Tervapääsky voi pesiä myös yli vuosikymmenen putkeen vanhassa käpytikan kolossa. Tässä pesän määritelmä on tärkeä ja menevätkö yllämainitut esimerkit lain piiriin vai ei?

Luomus katsoo, että niiden tulisi kuulua, koska tällaiset lajit ovat riippuvaisia sopivista pesäpaikoista. Lakia selkeyttäisi, jos sen perusteissa määriteltäisiin tarkemmin mitä lajeja ja tilanteista se koskee. Näiden lajilista ei ole kuitenkaan loputtoman pitkä. Lisäksi moni petolintu pesii ihmisten tekemissä tekopesissä tai pöntöissä jopa vuosikymmeniä. Nykyinen lakiversio ei takaa turvaa näille kohteille, vaikka monet petolinnut ovat uhanalaisia.

Luontopaneeli pitää omituisena, että luonnonsuojelulaissa edelleen annetaan lupa tappaa kyy ja pitäisi riittävänä lupaa ottaa se kiinni ja siirtää.

Luontopaneeli pohtii seuraavan lisäyksen loppuosan järkevyyttä: “pesän vahingoittaminen on kiellettyä pesintäkauden ulkopuolella vain silloin, kun kyse on eläimen itse tekemästä pesästä, jota se käyttää toistuvasti.“ Tämä saattaa antaa paremman suojan esimerkiksi petolintujen pesille, mutta sisältää myös ongelman, jossa eri lajit voivat pesiä ristiin toisten rakentamissa luonnollisissa pesissä. Pesä voi olla alun perin hiirihaukan tekemä, mutta kanahaukka pesii siinä myöhemmin monta vuotta. Telkkä pesii toistuvasti palokärjen tekemässä kolossa, ja tervapääsky voi pesiä myös yli vuosikymmenen vanhassa käpytikan kolossa, vain muutamia esimerkkejä mainitaksemme.

Luontopaneeli katsoo, että lauseen osa ”vain silloin, kun kyse on eläimen itse tekemästä pesästä” on niin ongelmallinen, että sen poistoa tai uudelleen muotoilua kannattaa harkita. Vaihtoehtoinen vähemmän ongelmallinen muotoilu voisi olla: ”pesän vahingoittaminen on kiellettyä pesintäkauden ulkopuolella silloin, kun kyse on luonnonpesästä, jota jokin rauhoitettu laji käyttää toistuvasti.” Luonnonpesä rajaa ihmisten tekemät tekopesät ja pöntöt lain ulkopuolelle. Lakia selkeyttäisi, jos hallituksen esityksessä lueteltaisiin esimerkinomaisesti mitä lajeja se koskee. Näiden lajilista ei ole kuitenkaan loputtoman pitkä. Jos listaamiseen ryhdytään, on huomioitava, että pykälä koskee myös muita eliölajiryhmiä kuin tässä esimerkkinä käytettyjä lintuja.

Turun hallinto-oikeus: 73 §:n (eläinlajien yleinen rauhoitussäännös) perusteluissa (HE s. 177–178) tahallisen vahingoittamisen käsitteen osalta viittaukset EU-tuomioistuimen ja KHO:n oikeuskäytäntöön ovat ongelmallisia, koska ne koskevat joko luonto- tai lintudirektiivin liitteissä mainittuja lajeja, joita koskevat tiukemmat suojelusäännökset kuin 73 §:ssä tarkoitettu yleinen rauhoittaminen. Epäselväksi jää, mikä painoarvo yleiselle rauhoitussäännökselle tulee itsenäisesti antaa lupaharkinnassa tai maankäytön suunnittelussa, jos luvan tai suunnitelman mukaisesta toiminnasta seuraa esimerkiksi monivuotisessa käytössä olevien, hyvinkin elinvoimaisen lajin pesien tuhoutuminen, jolla ei kuitenkaan ole merkitystä lajin elinvoimaisuuteen. 73 §:ää olisi hyvä tarkentaa tältä osin. Rauhoitettuja kasvilajeja koskevaa säännöstä tai sen perusteluja tulisi tarkentaa 73 §:ään esitetyin tavoin.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Pykälää ja sen perusteluja tulisi selventää sen osalta, onko 2 momentti sovellettavissa vain pihapiirissä vai myös sen ulkopuolella.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Uuden luonnonsuojelulain 73 §:n osalta ELY-keskus toteaa edelleen jäävän epäselväksi, että onko tikan kolopuu tai törmäpääskyn hiekkatörmä suojeltuja. Ilmeisestikään 112 §:ssä valtiolle säädetty korvausvelvollisuus ei koskisi näitä tapauksia.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: HE:ssä tulisikin tarkentaa tahallista häirintää ainakin lintujen osalta lintudirektiivin artiklan 5 mukaisesti: “tahallinen häirintä--- jos häirintä vaikuttaisi merkittävästi direktiivin tavoitteisiin”. Häirinnän sitominen lintudirektiivin tavoitteisiin mahdollistaisi paremmin lajien erilaisen uhanalaisuusstatuksen huomioimisen ns. ”harmittoman häirinnän” suhteen, kuten vaikkapa uimarannalta tai kasvimaalta pois hätistäminen.

Olisi tarpeen tarkentaa HE:ssä, että suoja koskee myös mahdollisesti jonkin toisen eläinlajin rakentamaa pesää, esim. pienemmät petolinnut voivat pesiä vakiintuneesti suurten petolintujen rakentamissa pesissä, jolloin pesä ei ole lajin itsensä rakentama, mutta silti lajin pesinnälle 3 momentin tarkoittamalla tavalla merkittävä ja suojelua tarvitseva. Eläimen itse rakentamien pesien lisäksi myös hyvittämistoimenpiteinä ihmisen rakentamien pesien tulee olla suojelun piirissä; asia onkin ratkaistu 105 §:ssä hyvitysalueen rajauspäätösmenettelyllä.

Ruokavirasto: Ruokavirasto toteaa, että ehdotettujen 73 §:n 1 momentin teksti ja 84 §:n teksti on muotoiltava niin, että ne eivät estä normaalien viljelytoimien tekemistä siten, että viljelytoimet katsottaisiin lintujen kielletyksi häirinnäksi. 84 §:n 2 momentin teksti, jossa säädetään 84 §:n yleispoikkeuksen ulkopuolelle osa eliölajeista, on esimerkiksi lintujen osalta viljelijän kannalta käytännön viljelytoimenpiteitä tehtäessä hankala ja tulkinnanvarainen.

Suomen metsäkeskus: On huomattava, että eri lajien pesien tunnistaminen pesintäkauden sekä sen ulkopuolella on vaikeaa. On myös epätodennäköistä, että kaikkien suojeltujen lajien toistuvassa käytössä olevien pesien sijaintiedot olisivat saatavina luonnonsuojelun tietojärjestelmästä. Pesien häirintäkiellon huomiointi toimenpiteissä tulee tämän vuoksi olemana vaikeaa.

Koneyrittäjät ry, Metsäteollisuus ry: Epäselvää on, miten pesintäkauden ulkopuolella on käytännössä mahdollista havaita pesiä ja tunnistaa, minkä lajin pesä on kyseessä etenkin, jos kyse on myös muista kuin suurista petolinnuista. Metsäteollisuus ei kannata käytännössä toimimattoman ja vaikutuksiltaan epäselvän lisäyksen liittämistä pykälään.

Kaikessa luonnossa tapahtuvassa toiminnassa alkaen luonnossa liikkumisesta voidaan tahattomasti häiritä tai vahingoittaa rauhoitettuja eliölajeja. Käytännön toiminnan mahdollistamiseksi on välttämätöntä, että tahallisuutta tulkitaan jatkossakin siten, ettei sillä tarkoiteta lainsäädännön ja erilaisten suositusten mukaan toteutetuissa toimissa tahattomasti tapahtuvaa lajien yksilöiden vahingoittamista tai häirintää.

MTK ry: Ei kannata 3 momentin sisällyttämistä luonnonsuojelulakiin. MTK ry pitää säännöstä käytännön soveltamisen kannalta hankalana ja vaikutuksiltaan epäselvänä. Eri lajien pesien tunnistaminen lienee ilman erityistä asiantuntemusta useimmissa tilanteissa hankalaa tai jopa mahdotonta. Monissa tilanteissa voisi siis olla epätietoisuutta siitä, olisiko säännös otettava huomioon ja aiheutuisiko siitä joitain rajoitteita. Ehdotetun säännöksen käytännön soveltaminen vaikuttaa ilmeisen hankalalta ja sääntelyn vaikutuksiin liittyy merkittävää epävarmuutta, sillä perusteluista ei tarkemmin ilmene, olisiko kyse itse pesästä vai sen lisäksi myös laajemmin sen ympäristöstä, sillä perusteluissa viitataan keskeytyksettömään lintujen elinympäristön suojeluun.

On merkittävä puute, että perusteluissa ei ole annettu esimerkkiä 3 momentin käytännön soveltamistilanteesta. Myöskään säännöksen vaikutuksista ei ole esitetty arviota. Mikäli säännöksestä voisi aiheutua esimerkiksi maa- tai metsätalouteen kohdistuvia rajoitteita, niillä voi olla myös taloudellista merkitystä, mutta momenttiin ei ehdoteta liittyvän korvaussäännöstä.

BirdLife Suomi ry, Tringa ry: 73 §. 3 momentin muotoilu on epäonnistunut, sillä se rajoittaa pesän suojan koskemaan vain niitä tilanteita, joissa pesässä pesii sama laji – kuitenkin esimerkiksi useat koloissa pesivät lajit, pesivät muiden lajien kaivertamissa koloissa jopa vuosien ajan. Selkeä ja luonnonsuojelullisesti toimiva muotoilu olisi ”Edellä 1 momentissa tarkoitettu pesän vahingoittaminen on kiellettyä pesintäkauden ulkopuolella silloin, kun kyse on eläimen tekemästä pesästä, jota käytetään toistuvasti.” Hallituksen esityksessä ole perusteltu, millä perustein lintudirektiiviä on tulkittu siten, että direktiivin 5 artikla ei koskisi pesiä, jotka ovat ihmisen tekemiä joko kokonaan tai osittain.

Luontoliitto ry: Kyyn kohdalla oikeus tappamiseen tulisi poistaa, vaikka siirtämistä vaaditaankin ensisijaisena toimenpiteenä. Metsästyksessä käytettävät ns. hetitappavat ansat ja raudat on kiellettävä.

Suomen herpetologinen yhdistys ry: Yhdistys puoltaa rauhoituspykälän soveltamisalan laajentamista aiemmasta laista poiketen myös matelijoihin ja sammakkoeläimiin ja tämän myötä myös kyyhyn tietyin poikkeuksin. Rauhoittamispäätös on tärkeä ja hyvin ajankohtainen.

Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Suomen Luonnonsuojeluliiton Lapin piiri ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjanmaan piiri ry, Meidän metsämme –kansalaisryhmä, BirdLife Suomi ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Jyväskylän seudun yhdistys, Suomen luonnonsuojeluliiton Oulun yhdistys ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry, Etelä-Hämeen luonnonsuojelupiiri, Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry, Luonnonsuojeluliiton Etelä-Savon piiri ry, Suomen Luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry, Suomen luonnonsuojeluliitto Etelä-karjala ry, Luontoliitto ry: Luonnonsuojelulain 73 § rauhoitussäännöksien vastaiset pesimäaikaiset hakkuut tulee lopettaa EU-tuomioistuimen linjauksen (tuomio 4.3.2021 asiassa C-473/19 ja C-474/19) mukaisesti. Rauhoitettujen eläinten rauhoitussäännösten toimeenpanoa tulee vahvistaa asettamalla rajoitusajat ja -alueet myös metsälakiin.

WWF Suomi: Lintudirektiivin noudattamisen varmistamiseksi WWF Suomi esittää, että lakiin lisätään rajoitus hakkuiden ja muiden pesimälinnustolle häiriötä aiheuttavia metsätaloustoimenpiteiden osalta ajalle 15.4.-31.7. vähintään niillä metsätyypeillä, jotka ovat linnustollisesti tärkeimpiä. Lakiin on lisättävä mahdollisuus tiettyjen (asetuksella säädettävien) uhanalaisimpien lajien esiintymien automaattisesta hävittämis- ja heikentämiskiellosta ilman rajauspäätöstä, selvilläolovelvollisuuden perusteella. WWF Suomi esittää kirjattavaksi, että kaikki äärimmäisen ja erittäin uhanalaiset lajit tulisi lähtökohtaisesti rauhoittaa pyynniltä, kunnes kannat ovat toipuneet ja riippumatta siitä, mikä on niiden uhanalaisuuden syy.

Lajien korvausarvojärjestelmä (kiinteät hinnat) ei ole ajan tasalla. Lakiin tulee säätää arvojen laskentaan käytetty kaava, ja määrätä käyttämään ajantasaisia arvoja. Kannattaa kyyn rauhoittamista.

Animalia ry: Kyyn kohdalla oikeus tappamiseen tulisi poistaa, vaikka siirtämistä vaaditaankin ensisijaisena toimenpiteenä. Metsästyksessä käytettävät ns. hetitappavat ansat ja raudat on kiellettävä.

Eläinvihreät ry: Pitää hyvänä kyyn rauhoitus ja poikkeusmahdollisuutta torjuntaan pihapiiristä.

SEY Suomen eläinsuojelu ry: Matelijoiden ja sammakkoeläinten lisääminen rauhoitettavien lajien piiriin on hyvä uudistus. Erityisesti suojeltavan eliölajin avustettu leviäminen on kannatettava lisäys.

Yksityishenkilö RH: Mikäli rakennetussa ympäristössä esiintyvien pesien sisällyttäminen lakiin aiheuttaa käytännön ongelmia, näitä poikkeuksia on mahdollista käsitellä laissa yksityiskohtaisemmin, ei sulkea niitä kategorisesti suojelun ulkopuolelle. Rakennetussa ympäristössä on myös mahdollista käytännön syistä joustavammin soveltaa ekologista kompensaatiota, jos suora suojelu ei ole mahdollista.

Yksityishenkilö JK: pesiin" ja toisaalta vain hyvin rajalliseen määrään lintulajeja. Suojelutoimien rajaaminen erityisesti petolinnuille voi olla myös luontokuvaa vääristävää.

Yksityishenkilö TP: Ekologisten ja luonnonsuojelullisten perusteiden nojalla kyy kuuluu yksiselitteisesti rauhoitettavien eläinlajien piiriin, ja rauhoitus on kyykantojen selviämisen kannalta erittäin tärkeää. Kannattaa kyyn rauhoittamiseen liitettävää erityistilanteita koskevaa poikkeussäännöstä. Kyytä ei kuitenkaan olisi ensijaisesti tapettava, vaan ensi sijassa se olisi siirrettävä.

74 § Pesäpuiden suojelu

Kristinestads stad: Andra momentet ska kompletteras med ”MARKÄGAREN SAMT DEN VARS RÄTT PÅVERKAS AV UPPGIFTEN HAR RÄTT ATT FÅ UPPGIFTER UR DETTA DATASYSTEM".

Helsingin yliopisto, Helsingin yliopiston rehtori: Suuren pesäpuun suojelun muotoilu on tällä hetkellä epäselvä: pesäpuu tulee rauhoittaa heti pesinnän alusta.

Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS: Tässä ongelmana pesintöjen ensimmäinen vuosi. Pesäpuu tulisi olla suojeltu myös ensimmäisenä vuonna, kun pesä rakennetaan.

Luontopaneeli: Tässä ongelmana pesintöjen ensimmäinen vuosi. Pesäpuun tulisi olla suojeltu myös ensimmäisenä vuonna, kun pesä rakennetaan.

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Edellytys siitä, että pesä on ”toistuvasti käytössä ja selvästi nähtävissä” on ongelmallinen, koska on varsin tyypillistä, että ison petolinnun pesä romahtaa aika ajoin puusta alas, minkä jälkeen petolinnut useimmiten rakentavat pesän uudelleen kyseiseen pesäpuuhun. Säännöksen perusteella pesäpuun suojelu kuitenkin lakkaa siinä vaiheessa, kun pesä sortuu puusta.

Olisi selkeämpää, että suuren petolinnun käyttöönsä ottama puu on rauhoitettu, kunnes se harkinnanvaraisesti poistetaan luonnonsuojelun tietojärjestelmästä. Tämä tapahtuisi siinä vaiheessa, kun puu on menettänyt pesäpuupotentiaalinsa esimerkiksi kaatumisen tai katkeamisen vuoksi, tai jos puu on kuollut ja oksisto rapistunut niin, että se ei voi enää kannatella pesää. On huomattava, että niin suuria ja/tai tukevia puita, jotka voivat toimia suurten petolintujen pesäpuina, on harvassa. Puut ovat hakkuissa yleensä muutenkin säästettäviä merkkipuita. On huomattava, että pesäpuut voivat tulla uudelleen asutuksi kymmenienkin vuosien tauon jälkeen.

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Monet lajit käyttävät esimerkiksi ihmisen tekemiä tekopesiä toistuvasti vuodesta toiseen. Rajaus eläimen itse tekemiin pesiin voi aiheuttaa uusia tulkintahaasteita tai rajata soveltamisalaa aiheettomasti. Esimerkiksi ihmisen tekemien kaakkurin pesäsaarekkeiden asema ei vaikuta täysin selvältä. Muotoilua tulisi ELY-keskuksen näkemyksen mukaan vielä harkita.

Suomen metsäkeskus: Pesäpuut voidaan metsätaloudessa huomioida vain, mikäli niistä on saatavilla ajantasainen rajapinnan kautta tarjottava paikkatieto.

Kaivosteollisuus ry: Laista puuttuu täysin määritelmä siitä, mikä katsotaan säännöllisessä käytössä olevaksi pesäksi. Pesäpuita koskevassa viranomaisvalvonnassa on omaksuttu tiettyjä arviointikriteerejä sille, milloin pitkään käyttämättömänä ollut pesäpuu ei enää täytä lainsäädännön mukaisen pesäpuun statusta. Olisi tärkeää, että eri tilanteissa, eri viranomaisten ja eri toimialojen osalta sovellettaisiin samoja arviointikriteerejä yhdenvertaisen lainsoveltamisen takaamiseksi. Näin ollen lainsäädäntöön olisi tärkeä kirjata selkeä sääntö siitä missä vaiheessa pesimättömänä olleen pesäpuun oikeudellinen suojelu päättyy. Vaihtoehtoisesti voisi säätää menettelystä, jossa ELY-keskukselta voi pyytää lausuntoa siitä, että vanha pesäpuu ei ole enää luokiteltavissa pesäpuuksi sen hylätyksi tulemisen tai huonokuntoisuuden johdosta. ELY-keskus voisi pyytää lausuntoa asiantuntijataholta (esim. Metsähallitukselta / Luonnontieteelliseltä keskusmuseolta) oman lausuntonsa tueksi. Perusteltu lausunto antaisi maanomistajalle ja muille toimijoille lisävarmuutta lainsoveltamisesta ja muodostaisi muodollisemman viranomaiskannanoton asiasta.

Metsäteollisuus ry: Lajien esiintymätietojen ja tässä tapauksessa pesäpuiden paikkatiedon saatavuus on tärkeässä roolissa pesien turvaamisessa. Pykälässä ja perusteluissa mainittu tiedon ylläpitäminen tai tallentaminen ei riitä käytännön tarpeisiin. On varmistettava, että asianomaiset myös saavat tiedon pesäpuusta. Tiedon saatavuuden tärkeys mainitaan pykälän vaikutusten arvioinnissa, mutta sitä tulisi korostaa vähintään pykäläperusteluissa.

MTK ry kannattaa sitä, että suurten petolintujen pesäpuiden suojelusta säädettäisiin omassa erillisessä pykälässään. Tarkat ja luotettavat pesäpuita koskevat paikkatiedot ovat edellytys sille, että pesät voidaan ottaa huomioon toimenpiteitä suunniteltaessa ja toteutettaessa.

Paliskuntain yhdistys: Suojelun tulisi kattaa kaikki petolinnut ja pöllöt sekä pesimäalue laajemmin pelkän pesäpuun sijaan.

SLC rf: För lyckat skyddande av boträden behovs exakt och tillgänglig platsinformation. Resurser till detta måste försäkras.

Suomen yhteismetsät: Esimerkiksi suurten petolintujen pesäpuiden tarkka ja luotettava paikkatieto tulee olla maanomistajan käytettävissä ja helposti saatavissa käytännön toimenpiteiden suunnittelua ja toteutusta varten.

BirdLife Suomi ry: 74 §. Pykälä vaikuttaa vanhentuneelta ja ylimääräiseltä, koska 73 § sisältää jo luonnoksen 74 §:n mukaisen sääntelyn. Lajiluettelo ei myöskään vastaa nykyistä suojelutarvetta, sillä suurista puissa pesivistä petolinnuista haarahaukka ja kiljukotka ovat äärimmäisen uhanalaisia; mehiläishaukka ja piekana erittäin uhanalaisia ja hiirihaukka, maakotka ja muuttohaukka ovat vaarantuneita. Lajien pesäpuut on jo suojeltu lain 73 §:n perusteella - myös ilman selvästi nähtävilläolo -ehtoa. Nykyisessä luonnoksessa pykälällä on lisäarvo vain siinä, että se suojaa myös ihmisen rakentamat pesät, jotka 73 §:ssä on lintudirektiivin vastaisesti asetettu lainsuojattomiksi. Ensimmäisen momentin rajaus ”toistuvasti käytössä” tekee pesäpuusta lainsuojattoman sen ensimmäisenä käyttövuonna, mikä asettaa riskin pesän säilymiselle. On kuitenkin oletettua, että käyttöön otettua pesää käytetään myös seuraavina vuosina.

Kansalaisten kaivosvaltuuskunta: 74 § Ehdotus: “Suurten petolintujen suojelussa on asetettava rajaukset pesimäaikaan ja pesinnän aloitusaikaan pesäpuiden ympärille vähintään 1100 metrin etäisyydelle, ja voimakkaammin meluavista toiminnoista, kuten louhos- ja ja kaivostoiminnasta niin, että aiheutuva keskimelu ylittää luonnon taustamelun korkeintaan 3 dB ollen aina alle 40 dB ja maksimimelu korkeintaan 5 dB keskimääräistä luonnon taustaa korkeampi ja aina alla 45 dB, huomioiden korotukset iskumaisesta ja kapeakaistaisesta melusta.”

Suomen luonnonsuojeluliiton Kymenlaakson piiri ry: 74 §: Myös ns. tyhjiä pesäpuita tulee suojella.

Suomen luonnonsuojeluliitto ry: 74 § Suurten petolintujen lajiluettelo ei ole ajan tasalla. Niiden pesäpuun tulee olla rauhoitettu jo ensimmäisenä käyttövuotenaan – muuten ei tule muitakaan vuosia.

Tringa ry: Vallitsevan oikeuskäytännön mukaisesti maininta suurten petolintujen pesäpuita ympäröivästä suojellusta riittävästä puskurivyöhykkeestä olisi syytä mainita vähintään esitöissä. Huomioimme myös, että pykälän 2 momentissa mainittua pesäpuiden sijaintitietoa ei ole syytä asettaa vapaasti kaikkien nähtäville suojelusyistä johtuen. Muutoin tietokannan sisällyttäminen säädöstekstiin on hyvä uudistus.

WWF Suomi: Ehdotukset koskien pesäpuiden suojelua ovat kannatettavia.

Intresseföreningen för en levande skärgård rf.: 74 § lisäys ”Tästä luonnonsuojelun tietojärjestelmästä on maanomistajalla sekä sillä, jonka oikeuteen tiedolla on merkitystä, oikeus saada tietoja.”

75 § Kasvilajien rauhoitussäännökset

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 75 § koskee kasvilajien rauhoitussäännöksiä. Kielto on ulotettu koskemaan rauhoitetun kasvin siemeniä soveltuvin osin. Ilmaisua ”soveltuvin osin” ei tule lakitekstissä käyttää, koska sillä ei ole sisällön kannalta merkitystä. Lakiehdotuksen 76 § koskee uhanalaisten lajien huomioon ottamista lupaa tai suunnitelmaa hyväksyttäessä. Pykälän 1 momentti sisältäisi asetuksenantovaltuuden uhanalaiseksi lajiksi säätämisestä. Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan yksiön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla. Valtioneuvosto voi kuitenkin antaa tarkempia säännöksiä yksilöiden oikeuksien ja velvollisuuksien vähäisistä yksityiskohdista, mikäli laissa on säädetty asetuksenantovaltuudesta. Oikeusministeriö huomauttaa, että uhanalaisuuden peruskriteerit tulisi säätää tarkemmin lain tasolla. Sen jälkeen olisi mahdollista säätää asetuksenantovaltuus nimetyistä lajeista valtioneuvostolle. Pykälä olisi uusi. Pykälän tarkoitusta ja tavoitteita olisi syytä avata perusteluissa tarkemmin esimerkiksi seuraavasti: Mitä uhanalaisten lajien ”huomioon ottaminen” konkreettisesti tarkoittaa? Miten tämän on tarkoitus erota näissä muissa ympäristönkäyttöä sääntelevissä erityislaeissa jo ennestään olevista luonnonsuojelun huomioonottamisvelvoitteista? Toisin sanoen, mitä konkreettista lisäarvoa tämä sääntely tuo ympäristölainsäädännön sääntelykenttään? Miten tämä ehdotettu uusi sääntely soveltuu kaiken kaikkiaan luonnonsuojelulain systematiikkaan, kun luonnonsuojelulailla pitäisi jo muutoinkin olla läpäisyvaikutus muuhun lainsäädäntöön? Lainsäädännön systematiikassa on ongelmallista myös, jos muiden ympäristönkäyttöä koskevien erityislakien mukaisten lupien lupaharkintaan tai suunnitelmien laadintaan liittyvää aineellista lainsäädäntöä on otettava huomioon siten, että sääntely on sijoitettu toiseen erityislakiin eli luonnonsuojelulakiin. Ehdotetun 76 §:n säätämisen yhteydessä ei esitetä muutoksia pykälässä viitattaviin muihin erityislakeihin.

Helsingin yliopisto, Helsingin yliopiston rehtori: Rauhoitetun kasvin siementen rauhoitus on tällä hetkellä laissa epäselvästi muotoiltu. Ehdotamme että: “Suuren petolinnun pesäpuu, jossa oleva pesä on sillä hetkellä tai toistuvasti käytössä ja selvästi nähtävissä, on rauhoitettu.”

Kansalaisten kaivosvaltuuskunta: Ehdotus 75 § Kasvilajien rauhoitussäännökset “Rauhoitetun kasvin tai sen osan poimiminen, kerääminen, irtileikkaaminen, juurineen ottaminen*, tai vahingoittaminen kemiallisella, kiintoaineksen tai pölyn päästöllä* tai hävittäminen on kielletty. Sama koskee soveltuvin osin rauhoitetun kasvin siemeniä.”

Kaivannaistoiminnan osalta Kansalaisten kaivosvaltuuskunta ry korostaa, että malminetsinnälle ja kaivostoiminnalle on määrättävä vaikutuksiin perustuvat suojaetäisyydet kaikkiin luonnonsuojelualueisiin.

76 § Uhanalaisten lajien huomioon ottaminen lupaa tai suunnitelmaa hyväksyttäessä

Maa- ja metsätalousministeriö vastustaa säännöstä, jonka mukaan viranomaisen tulisi ottaa uhanalainen luontotyyppi huomioon lupaa tai suunnitelmaa hyväksyttäessä. Säännös olisi uusi. Lajin uhanalaisuudella ei voimassa olevassa laissa ole välittömiä oikeusvaikutuksia. Oikeusvaikutus on kytketty lajin määräämiseen erityisesti suojeltavaksi lajiksi tai siihen, että laji on luonto- ja lintudirektiiveissä todettu laji. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että eliölajin uhanalaisuuteen ei tule kytkeä suoria oikeusvaikutuksia. Säännöksen perustelujen mukaan ehdotettu uusi sääntely selkeyttäisi oikeustilaa muiden lakien mukaisissa päätöksentekomenettelyissä. Kuten säännöksen perusteluissakin on todettu, säännöksessä todetuissa ympäristöön vaikuttavaa toimintaa ohjaavissa laeissa on jo itsessään sääntelyä luonnonarvojen huomioon ottamisesta lakien mukaisessa päätöksenteossa. Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että esitystä ei tule sisällyttää lakiin, koska se merkitsisi kaksinkertaista sääntelyä samasta asiasta ja johtaisi oletettavasti metsien merkittävään lisäsuojeluun kaavoituksessa. Tässä yhteydessä on todettava, että luonnonsuojeluasetuksen liitteissä on yli 2000 eliölajia. Kun esitetty säännös johtaisi lisääntyneeseen kaavasuojeluun, se tulisi heikentämään maanomistajan yhdenvertaista kohtelua, koska pääasiallisten kaavoittajien eli kuntien tulkinnoissa ja toimintatavoissa on merkittäviä eroja. Kaavaan perustuvien käyttörajoitteiden aiheuttamien menetysten korvaamisen osalta maanomistaja on myös heikossa asemassa.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa myös, että ns. punainen kirja ei voi merkitä luonnonsuojeluasetuksen automaattista tarkistamista. Punaiseen kirjaan pääsemiseen riittää se, että hyvin yleisen eliölajin kanta vähenee ja tällä perusteella eliölajia ei tule määritellä uhanalaiseksi.

Valtiovarainministeriö: 65, 66 ja 76 §. Lupahallinnon työmäärän mahdollista lisääntymistä ei ole hallituksen esitysluonnoksessa tarkemmin arvioitu. Esityksen perustelujen mukaan lupakäytännössä on jo nyt selvitetty toiminnan vaikutuksia uhanalaisiin lajeihin ja luontotyyppeihin. Vastaavasti voimassa olevan vesilain lupaharkinta perustuu lähtökohtaisesti yleiseen intressivertailuun, jossa on otettava huomion muun ohella myös esimerkiksi uhanalaisille lajeille ja luontotyypeille aiheutuvat vaikutukset. Esityksen perustelujen mukaan nyt ehdotettu säädösten tarkentaminen selkiyttäisi sitä, mitä lupien osalta tulee arvioida ja tämä tekisi lupaharkinnasta yhdenmukaisempaa.

Edellä kuvatut arviot vaikuttavat valtiovarainministeriön käsityksen mukaan oikeansuuntaisilta. On kuitenkin mahdollista, että lainsäädännön tarkentuessa myös lupien käsittelyn resurssitarpeet voivat jonkin verran kasvaa. Lisäksi lupien käsittelyajat saattavat kasvaa. Aluehallintoviraston myöntämät luvat ovat maksullisia suoritteita. Mikäli lupien käsittelyn käytettävän työn määrä muutoksen johdosta lisääntyy, kasvavat myös lupamaksut. Esityksessä tulisi tarkentaa vaikutusarviointeja viranomaisvaikutusten osalta.

Lapin liitto: Säännöksen merkitys käytännön lain soveltamiselle lupalakien mukaisissa menettelyissä sekä MRL:n mukaisessa maakunta- ja kuntakaavoituksessa on epäselvä. MRL:n järjestelmässä selvitystarkkuus on suhteessa kaavan ohjaustehtävään ja tarkkuuteen, joka tulee olla huomioitu LSL-uudistettaessa. Mitä konkreettista lisäarvoa LSL:n huomioonottamisvelvoitesäännös toisi MRL:n mukaiseen kaavoitusmenettelyyn? Muodostuuko säännöksen perustella ELY-keskukselle erillinen, LSL:n mukainen valitusperuste?

Suomen Kuntaliitto ry: Huomioonottamisvelvoite on niin käytännön soveltamisen kuin eri lakien keskinäisten suhteiden näkökulmasta epäselvä. Lajeja koskevat pitkälti vastaavat havainnot kuin edellä 66 §:ssä luontotyyppien osalta. Lajien osalta säännöksen selkeyden merkitystä korostaa uhanalaisten lajien erittäin suuri määrä. Koska tällä hetkellä ei ole selvillä, mitä kaikkia lajeja huomioon ottamisvelvoite tulee koskemaan, ei myöskään ole mahdollista arvioida mm. lakiehdotuksen konkreettisia vaikutuksia kuntien alueidenkäytön ratkaisuille, kaavoitusmenettelyihin tai lupamenettelyihin.

Säännöksen merkitys käytännön lainsoveltamiselle lupalain mukaisessa menettelyssä on epäselvä. Perusteluissa ja vaikutusten arvioinnissa tulisi avata paremmin säännöksen merkitystä eri lupalakien menettelyissä - kuntien kannalta erityisesti maa-aineslain ja ympäristönsuojelulain osalta -, joissa perustelujen mukaan itsessään ei ole selkeää vastinparia LSL:n säännökselle.

Säännöksen merkitys käytännön lainsoveltamiselle myöskin MRL:n mukaisessa kaavoitusmenettelyssä on edelleen epäselvä. MRL:ssa ja sen mukaisissa kaavoitusmenettelyissä jo nykyisellään tunnistetaan luontoarvot. Luontoarvojen asema ja huomioiminen on vireillä olevassa MRL:n uudistamisessa entisestään korostumassa. Edellä mainittuun nähden on epäselvää, mitä konkreettista lisäarvoa LSL:n huomioonottamisvelvoitesäännös toisi MRL:n mukaiseen kaavoitusmenettelyyn.

Edelleen kaavoituksen osalta tulisi perusteluissa todeta selkeästi, että tämä LSL:n säännös ei vaikuta esimerkiksi kaavoituksessa vaadittujen selvitysten tarkkuustasoon MRL:n järjestelmässä selvitysten tarkkuus on suhteessa kaavan ohjaustehtävään ja tarkkuuteen. Tämä liittyy MRL:n puolella tarkentuvaan suunnitteluun ja velvoitteen suhdetta siihen tulisi arvioida, esimerkiksi, jos asia on jo edellisellä ”kaavatasolla” riittävästi selvitetty ja huomioitu, miten vaikuttaa ”seuraavalle” tarkemmalle kaavatasolle, jotta ei tule turhaa päällekkäistä työtä. Asia on MRL:n järjestelmässä ratkaistu ja LSL:n tulee olla johdonmukainen MRL:n kanssa.

Ainakin seuraavien asioiden selventäminen on tarpeen säännöksen käytännön soveltamisen kannalta kuntien näkökulmasta:

- Perusteluissa tulisi selventää, mikä on riittävää huomioonottamisvelvollisuuden noudattamista käytännössä.

- On epäselvää, mitä perustelujen ilmaisu ”edellyttäisi viranomaiselta aiempaa selkeämmin harkintaa” tarkoittaa viranomaisen sisällöllisen harkinnan kannalta. Perusteluissa todetaan, että "… aiempaa selkeämpi huomioonottamisvelvoite luonnonsuojelulaissa muodostaisi vastinparin muun lainsäädännön mukaisille luontoarvojen turvaamisen edellytyksille. Huomioon ottamisvelvoite ei muuttaisi muiden lakien mukaisia luvan tai suunnitelman myöntämisen edellytyksiä, eikä yksin voisi olla luvan myöntämisen tai suunnitelman hyväksymisen esteenä, mutta edellyttäisi viranomaiselta aiempaa selvemmin harkintaa päätöksenteon yhteydessä. Tämä tarkoittaisi käytännössä viranomaisen perusteluvelvoitetta siitä, miten lupapäätöksessä tai kaavassa on otettu huomioon uhanalaiset luontotyypit.”

- Perusteluissa tulisi lisäksi selventää, muodostuuko säännöksen perusteella ELY-keskukselle erillinen, LSL:n mukainen valitusperuste, esimerkiksi asemakaavasta sillä perusteella, että uhanalaista lajia ei ole huomioitu ELY:n näkemyksen mukaan riittävällä tavalla.

Asian epäselväksi jättäminen estää myös selkeän tulkinnan rahoitusperiaatteen noudattamisen edellyttämisestä. Jos säännös luo kunnalle kaavoituksessa uusia tehtäviä, tulee rahoitusperiaatetta noudattaa.

Lappeenrannan kaupunki: MRL:n ja mukaisissa kaavoitusmenettelyissä tunnistetaan luontoarvot. Luontoarvojen asema ja huomioiminen on vireillä olevassa MRL:n uudistamisessa entisestään korostumassa. Jatkossa tulee selkeyttää luonnonsuojelulakiluonnoksen suhdetta maankäyttö- ja rakennuslakiin ja edelleen valmistelussa olevaan kaavoitus- ja rakentamislakiin. Kaavoituksen selvitysten riittävyyttä ja niiden kaavatason mukaisen tarkkuustasoon ja edelleen kaavan vaikutusten arviointeja tulee arvioida MRL/KML mukaisesti. Tulee tarkentaa myös sitä, muodostuuko lakiluonnoksen kirjauksesta valitusperuste ELY-keskukselle.

Turun kaupunki: 76 § uhanalaisten luontotyyppien huomioon ottamisesta ei ole kovin selkeä, koska huomioon ottamista ei ole määritelty vaan jätetty se aina yksittäistapauksissa lupaharkinnassa tehtävään arviointiin (vrt. 66 §).Säännöksestä ei ilmene myöskään vaikuttaako se kaavoitusta koskevien selvitysten tarkkuustasoon tai tuleeko kunnalle kaavoittajana uusia tehtäviä. Säännöksen merkitys käytännön lainsoveltamiselle myöskin MRL:n mukaisessa kaavoitusmenettelyssä on edelleen epäselvä. MRL:ssa ja sen mukaisissa kaavoitusmenettelyissä jo nykyisellään tunnistetaan luontoarvot. Luontoarvojen asema ja huomioiminen on vireillä olevassa MRL:n uudistamisessa entisestään korostumassa. Edellä mainittuun nähden on epäselvää, mitä konkreettista lisäarvoa LSL:n huomioonottamisvelvoitesäännös toisi MRL:n mukaiseen kaavoitusmenettelyyn.

Edelleen kaavoituksen osalta, jos säännös jätettäisiin lakiluonnokseen, tulisi perusteluissa todeta selkeästi, että tämä LSL:n säännös ei vaikuta esimerkiksi kaavoituksessa vaadittujen selvitysten tarkkuustasoon (MRL:n järjestelmässä selvitysten tarkkuus on suhteessa kaavan ohjaustehtävään ja tarkkuuteen). Asia on MRL:n järjestelmässä ratkaistu ja LSL:n mukaisen velvoitteen tulee olla johdonmukainen MRL:n kanssa.

Asian epäselväksi jättäminen estää myös selkeän tulkinnan rahoitusperiaatteen noudattamisen edellyttämisestä. Tuoko säännös kunnalle kaavoittajana uusia tehtäviä vai ei. Mikäli tuo, tulee rahoitusperiaatetta noudattaa.

Sovellusala on rajattu siten, että uhanalaiset lajit on otettava huomioon myös maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitettua maakunta-, yleis- tai asemakaavaa laadittaessa. Velvoite koskisi siten vain maakunta-, yleis- ja asemakaavaa, ei sen sijaan maankäyttö- ja rakennuslain mukaisia lupia.

Käytännössä velvoite tulisi noudatettavaksi uusia kaavoja laadittaessa. Vanhojen kaavojen osalta säännöksellä ei ole vaikutusta. Rakennuslupien osalta ajatuksena on, että asia on ratkaistu jo kaavassa. Olisiko säännöksellä kuitenkin vaikutusta MRL:n mukaisten poikkeamispäätösten (MRL 171.2 §) tai suunnittelutarveratkaisujen (MRL 137.1 §) myöntämisedellytyksiä arvioitaessa?

Vantaan kaupunki: Uhanalaisten lajien huomioon ottamisesta säädetään 76 §:ssä samaan tapaan kuin 66 §:ssä uhanalaisten luontotyyppien huomioon ottamisesta tiettyjen lupien yhteydessä. Tässäkin kohtaa kysymyksenä on se, onko lupaluettelo riittävä. Tätä koskevat vastaavat kommentit, kuin uhanalaisten luontotyyppien huomioon ottamista.

Helsingin yliopisto, Helsingin yliopiston rehtori: Uhanalaisten lajien suhteen esiintyy sama ongelma kuin uhanalaisten luontotyyppien nimeämisen kanssa. Uhanalaisuusarvioinnin merkityksellisyyden korostaminen valtioneuvostoa velvoittavan mekanismin kautta on hyväksi, mutta tässäkin yhteydessä valtioneuvosto voisi poiketa uhanalaisuusluokituksen arviosta vain perustellusta syystä. Ehdotamme että: 76 § lisätään: “Valtioneuvosto voi poiketa ympäristöministeriön uhanalaisuusarvioinnista vain perustellusta syystä.”

Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS kannattaa pykälän muotoilua, joka huomioi paremmin uhanalaisten lajien viranomaisten lupakäsittelyssä ja suunnitelmissa. Tämä on tärkeä lisäys lakiin ja alleviivaa lajitiedon helppoa saatavuutta ja käytettävyyttä.

Suomen ympäristökeskus SYKE: Uudet pykälät uhanalaisten lajien huomioon ottamisesta lupaa tai suunnitelmaa hyväksyttäessä (76 §) sekä uhanalaisten lajien elinympäristöjen hoidosta (79 §) ovat tärkeitä vastaavin perustein kuin mitä luontotyyppien kohdalla on todettu.

Luontopaneeli kannattaa pykälän nykyistä muotoa, joka huomioi paremmin uhanalaisten lajien viranomaisten lupakäsittelyssä ja suunnitelmissa. Tämä on tärkeä lisäys lakiin.

Luontopaneeli pitää positiivisena, että uhanalaisten lajien ja luontotyyppien huomioon ottaminen mainitaan LSL:ssa selkeästi, joskaan se ei ole uusi velvoite, kuten HE:ssäkin todetaan. Se ei myöskään yhtään laajenna aiempaa, muihin ympäristölakeihin sisältynyttä huomioonottovelvollisuutta. Huomioonottamisvelvoitteen soveltamisalaa tulisi laajentaa myös yksittäisten rakennushankkeiden rakennuslupiin sekä metsätalouden harjoittamiseen. Metsätalouden osalta lajien huomioon ottamista voisi kohtuullistaa samalla tavalla kuin metsälain mukaisten erityisen tärkeiden elinympäristöjen kohdalla: korvaus tai poikkeuslupa.

HE:ssä todetaan myös, että uhanalainen laji/luontotyyppi ei “yksin voisi olla luvan myöntämisen tai suunnitelman hyväksymisen esteenä”. Luontopaneeli pitää liian heikkoina velvoitteina pelkkää huomioon ottamista ja sitä, että lupapäätöksestä on käytävä ilmi, miten lupaharkinnassa on otettu uhanalaisten lajit huomioon. Säännös ei esitetyssä muodossaan esimerkiksi velvoita pyrkimään suojelemaan uhanalaisia lajeja ja niiden elinympäristöjä kaikin kohtuudella toteutettavissa olevin toimenpitein; jonkinlainen *haittojen minimointivelvoite* tähän säännökseen tulisi lisätä (vrt. 84 §). Tämä olisi linjassa ehdotetun 8 §:n selvilläolovelvollisuuden kanssakin. Nykyisen ehdotuksen mukaisesti niiden uhanalaisten lajien, joita ei ole rauhoitettu, suoja on heikompi kuin rauhoitettujen lajien, joiden osalta 84 §:n mukaisesti on “kuitenkin vältettävä vahingoittamasta tai häiritsemästä rauhoitettuja eläimiä ja kasveja, jos se on mahdollista ilman merkittäviä lisäkustannuksia”.

“Ottaa huomioon” tarkoittaa pahimmillaan vain sitä, että kaikki taloudelliset seikat käytännössä ajavat uhanalaisten lajien suojelun ohitse. Vähintään huomioonottamisvelvoitteeseen tulisi lisätä velvoite perustella, miksei lajia tai sen elinympäristöä ole luvan myöntämisen tai kaavan laatimisen yhteydessä turvattu ja mitä keinoja on käytetty haittojen välttämiseksi ja lieventämiseksi.

Korkein hallinto-oikeus: Uhanalaisten lajien huomioon ottamista koskevan säännöksen (76 §) oikeusvaikutukset ovat epäselvät, koska vastaavan sisältöistä huomioonottamista koskevaa säännöstä ei sellaisenaan sisälly mainituissa lupalaeissa säädettyihin luvan myöntämisedellytyksiin tai kaavan sisältövaatimuksia koskeviin maankäyttö- ja rakennuslain säännöksiin. Sääntelymalli, jossa luonnonsuojelulailla tarkennettaisiin muiden lakien säännöksiä, ei ole omiaan vähentämään lain toimivuusarvioinnissa tunnistettua eri lakien päällekkäisen soveltamisen ongelmaa, koska eri lakien sanamuodot ja käsitteet jäisivät edelleen epäyhtenäisiksi. Huomioonottamisvelvoitteen rajaaminen vain säännöksessä mainittuihin lupa- ja kaavapäätöksiin jättää epäselväksi, miten uhanalaiset lajit otetaan huomioon muissa lupamenettelyissä. Erityisesti maankäyttö- ja rakennuslain 197 §:n 1 momentti on tältä osin sanamuodoltaan epätäsmällinen.

Turun hallinto-oikeus: 76 §:n säännös on tarkoituksenmukainen. Se selkeyttää uhanalaisten luontotyyppien asemaa muiden lakien mukaisessa lupaharkinnassa ja maankäytön suunnittelussa antaen tulkinta-apua niissä oleville säännöksille muun ohella luonnonympäristön vaalimisesta.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto: Aluehallintovirasto viittaa aiemmin 66 §:n osalta esittämiinsä kommentteihin, koska huomioonottamismenettely 76 §:ssä on samanlainen kuin 66 §:ssä.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: ELY-keskus pitää harmillisena, että esimerkiksi vesilain ja metsälain mukaiset ilmoitusmenettelyt on rajattu pois tämän pykälän soveltamisalasta.

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus-keskus: Jää epäselväksi, mitä "ottaa huomioon" tarkoittaa ja millä kriteereillä sitä on valvottava.

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: ELY-keskus pitää sinänsä positiivisena asiana sitä, että esitykseen sisältyy velvoite uhanalaisten luontotyyppien ja lajien huomioonottamisesta muiden lakien mukaisessa lupaharkinnassa ja kaavoituksessa, vaikka tiukkaa suojeluvelvoitetta ei esitykseen sisälly. Vaikka tulkintaongelmia saattaa aiheuta siitä, mitä huomioon ottamisella tarkoitetaan, antanee sääntely kuitenkin ELY-keskukselle paremmat valmiudet edellyttää asianmukaisia luontoselvityksiä sekä luvan hakijoille signaalin selvitysten tarpeesta. Metsäisten elinympäristöjen – etenkin luonnonmetsät ja korvet – ja metsälajien osalta luonnonsuojelulain uudistus ei valitettavasti kuitenkaan tuo merkittävää parannusta.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Uhanalaisten lajien huomioonottaminen lupamenettelyissä ja kaavavalmistelussa parantaa lajien suojelutavoitetta samaan tapaan kuin luontotyyppejä koskeva säännös.

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Muuta lainsäädäntöä tulisi kehittää huomioon ottamisen vahvistamiseksi.

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Pykälissä ei mainita esimerkiksi liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain (23.6.2005/503) mukaisia suunnitelmia. Pykälissä ei mainita muitakaan suunnitelmia kuin erikseen maankäyttöä koskevina suunnitelmina kaavat. Pykälien perustelujen mukaan pykälät koskevat vain pykälissä mainittuja lupia ja kaavoja. Mikäli pykäliä on tarkoitus soveltaa vain lupiin ja kaavoihin, niin pykälien otsikotkin tulisi muuttaa tätä paremmin kuvaaviksi.

Uhanalaisten luontotyyppien huomioonottamisvelvoite on edistysaskel, mutta ei ole riittävä uhanalaisten luontotyyppien suojelussa. Velvoite ei muuta luvan myöntämisedellytyksiä, mutta aiheuttaa tulkintaongelman siitä, mitä huomioon ottamisella tarkoitetaan.

HE-luonnoksen 66 §:n perustelujen mukaan (s. 169) "Lupien ja suunnitelmien hyväksymismenettelyihin kuuluvan lausuntomenettelyn yhteydessä alueellinen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja valtion maiden kyseessä ollen myös Metsähallitus toisivat osaltaan esiin tietoja niistä uhanalaisista luontotyypeistä, joihin hankkeella tai suunnitelmalla voisi olla vaikutusta." Tämä tarkoittaa sitä, että ELY-keskuksen on myös arvioitava hankkeen/ suunnitelman vaikutuksia uhanalaisiin luontotyyppeihin. Tämä edellyttää lausunnolta selkeyttä ja täsmällisyyttä, jotta lupaviranomainen tai kaavoittaja voi asian ratkaista ja esittää perustelut, miten uhanalaiset luontotyypit on otettu lupapäätöksessä tai kaavassa huomioon.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Ehdotettavan lain 76 §:ssä säädetyn huomioonottamisvelvollisuuden osalta ELY-keskus viittaa edellisessä luvussa esittämiinsä näkemyksiin. *(ks 66 §:stä lausuttu)*

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Uhanalaisten lajien huomioon ottaminen lupaa tai suunnitelmaa hyväksyttäessä kirjaus on riittämätön. Vähintäänkin uhanalaisen lajin esiintymispaikan/ esiintymisedellytysten hävittäminen tulisi kieltää. Mikäli lajin hävittäminen/heikentäminen ei olisi vältettävissä, pitäisi luontoarvojen häviäminen hyvittää 98 §:n mukaisesti.

Energiateollisuus ry: Luontotyyppien kohdalla lausuttu koskee myös lajeja.

Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Karjala: Luontoarvot otetaan maa- ja metsätaloudessa huomioon jo nyt oma-aloitteisesti. Metsätalouden toimia ohjataan lainsäädännön lisäksi mm. metsäsertifioinnin sekä toimijoiden omien ohjeistusten myötä. Lisäksi monet maanomistajista ovat nykyään hyvin ympäristö- ja luontotietoisia ja ohjaavat päätöksentekijän roolissa toimintaa. Jos luontoarvoilla aletaan spekuloimaan kaavoitusvaiheessa vielä nykyistäkin enemmän, johtaa se helposti tilanteeseen, jossa vaarannetaan näiden spekulatiivisten luontoarvojen osalta normaalin metsätalouden harjoittaminen tarpeettoman laajoilla alueilla ja asetetaan maanomistajat kohtuuttomaan ja epätasapuoliseen asemaan. Kaavoitus ei tässäkään yhteydessä saa muuttua yhtään nykyistä enempää luonnonsuojelun välineeksi.

Metsäteollisuus ry, MTK ry: Lajiston uhanalaisuusarviointi antaa tietoa luonnonsuojeluasetuksen lajiliitteiden päivittämiseen, mutta siinä ei määritellä lajin suojelutarvetta. Pykälään tulee kirjata, että uhanalaisten lajien määrittelyssä voidaan hyödyntää viimeisintä uhanalaisuusarviointia.

Metsäteollisuus ei kannata lähestymistapaa, jossa lajin uhanalaisuus tai sen pohjalta laadittava listaus aiheuttaisi suoria tai välillisiä oikeusvaikutuksia ja voisi osaltaan olla vaikuttamassa luvan tai suunnitelman hylkäämiseen. Menettely ei olisi ennakoitava eikä selkeä, ja sen vaikutukset olisivat epäselviä ja pahimmillaan hyvin laaja-alaisia. Huomioonottamisvelvoite koskisi valtavaa lajijoukkoa. Viimeisimmässä luonnonsuojeluasetuksen päivityksessä uhanalaiseksi määriteltyjen lajien määrä lisääntyi reilusta 2100 yli 2500 lajiin. On epäselvää, miten näin suuren lajijoukon ollessa kyseessä voitaisiin määritellä, milloin yksittäinen laji olisi huomioitu riittävällä tavalla yksittäisessä hankkeessa. Lisäksi esityksestä ei selviä, millaisia selvitysvelvoitteita huomioonottamisvelvoite pitäisi sisällään.

SLC rf: anser att den nationella hotbedömningen ger bra bas information av de hotade arterna, men den borde inte användas direkt som en bas till förslag till ändring av förordningen, och således borde skrivningen tas bort från lagförslaget.

Suomen yhteismetsät: Uhanalaisuusarvioiden kirjaaminen lakiin voi johtaa siihen, että tietyt lajit säädetään asetuksella suoraan suojeltavaksi uhanalaisuusarvioiden tulosten perusteella ilman tarkempaa kokonaisharkintaa uhanalaisuuden syistä.

BirdLife Suomi ry: 76 § On suoraviivaisempaa ja nykykäytäntöjä tukevaa viitata laissa uusimpaan tieteelliseen arvioon lajien uhanalaisuudesta.

Suomen luonnonsuojeluliitto, Suomen Luonnonsuojeluliiton Lapin piiri ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjanmaan piiri ry, Meidän metsämme –kansalaisryhmä, BirdLife Suomi ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Jyväskylän seudun yhdistys, Suomen luonnonsuojeluliiton Oulun yhdistys ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry, Etelä-Hämeen luonnonsuojelupiiri, Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry, Luonnonsuojeluliiton Etelä-Savon piiri ry, Suomen Luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry, Suomen luonnonsuojeluliitto Etelä-Karjala ry, Luontoliitto ry, WWF Suomi: 76 §: Soveltamisalaan tulee lisätä myös ympäristönsuojelulain mukaiset ilmoitukset ja metsänkäyttöilmoitukset sekä MRL:n katu- ja puistosuunnitelmat, rakennus-, toimenpide- ja maisematyöluvat.

Tringa ry: Uusi 76 § on tarpeellinen, mutta kaipaisi parannuksia. 1 momentissa esitetty kahden vuoden aikaraja asetuksen tarkistamisesta uhanalaisuusraportin ilmestyttyä on liian pitkä, jotta se lakisääteisesti turvaisi riittävän nopean reagoinnin lajien uhanalaisuudessa tapahtuviin muutoksiin. Esitöiden maininta mahdollisuudesta asetuksen nopeampaan tarkistamiseen ei ole riittävä instrumentti.

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry: Kuten pykälän ensimmäisessä momentissa esitetään poikkeuksena eräiden riistaeläimien huomioon ottamisesta luvun tietyissä pykälissä, tulee vastaavasti pykälän 76 § koskea myös vaelluskaloja, jotka on määritelty kalastuslain 4 §:ssä. Näin voidaan vahvistaa vaelluskalojen huomioon ottamista ympäristölupapäätösprosesseissa.

Aallokas Oy: Huomioonottovelvollisuuteen tulee lisätä kaikki maankäyttö.

Kemijoki Oy: Pelkkä lajin uhanalaisuus ei saa tuoda välittömiä tai välillisiä oikeusvaikutuksia, joten huomioonottosäännös tulee poistaa laista.

Yksityishenkilöt KE, TK: Uhanalaisten lajien huomioonottaminen lupaa tai suunnitelmaa hyväksyttäessä, soveltamisalaan tulee lisätä myös ympäristönsuojelulain mukaiset ilmoitukset ja metsänkäyttöilmoitukset sekä MRL:n katu- ja puistosuunnitelmat, rakennus-, toimenpide ja maisematyöluvat.

Yksityishenkilö HL: 76 § Uhanalaiset lajit tulee ottaa huomioon merkittävänä tekijänä luvituksissa.

Yksityishenkilö MV: Laissa mainittu huomioonottaminen ei ole riittävän tarkka määritelmä toteuttamisen suhteen. Lakiin tulisi kirjata vahvempi määritelmä joka edellyttäisi, että lupakäsittelyyn sekä kaavaselostuksiin tulisi vähintään kirjata ylös, millä tavoin uhanalaiset luontotyypit ja lajit on huomioitu. Huomioon ottaminen saattaa tarkoittaa sitä, että huomioon ottaminen jää keskustelun tasolle. Voimassa olevaan lakiin ei tulisi näin mitään luonnon monimuotoisuuden asemaa parantavaa. Keskusteluvelvoite ei ole riittävä lakiin kirjattava toimenpide. Uhanalaiset luontotyypit ja lajit tulisi huomioida rakennuslupakäsittelyssä samalla tavalla kuin lailla suojellut kohteet. Uhanalaisella lajilla ja luontotyypillä on oltava riittävä lain takaama suoja rakennuslupia myönnettäessä.

77 § Erityisesti suojeltavien eliölajien esiintymispaikkojen suojelu

Maa- ja metsätalousministeriö: Pykälän 3 momentissa tarkoitettu rajauspäätös tulisi olla saatavina avoimena paikkatietoaineistona, jotta kohteet pystytään suojaamaan myös käytännön toimenpiteissä. Pykälän 5 momentin osalta Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että jos rajauspäätöksellä suojellun lajin esiintymispaikka on menettänyt merkityksensä lajin suotuisan suojelutason saavuttamiselle tai säilyttämiselle, esiintymäpaikan suojelu tulee lakkauttaa.

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 77 §:ssä säädettäisiin erityisesti suojeltavien eliölajien esiintymispaikkojen suojelusta. Pykälän 1 momentti sisältäisi asetuksenantovaltuuden erityiseksi suojeltavaksi lajiksi säätämisestä. Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan yksiön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla. Valtioneuvosto voi kuitenkin antaa tarkempia säännöksiä yksilöiden oikeuksien ja velvollisuuksien vähäisistä yksityiskohdista, mikäli laissa on säädetty asetuksenantovaltuudesta. Oikeusministeriö huomauttaa, että erityisesti suojeltavan lajin peruskriteerit tulisi säätää tarkemmin lain tasolla. Sen jälkeen olisi mahdollista säätää asetuksenantovaltuus nimetyistä lajeista valtioneuvostolle.

Vantaan kaupunki: Sana ”esiintymispaikka” on merkitykseltään suppea ja tuo mieleen pistemäisen kohdan. Tarve olisi suojella eliölajien elinympäristöjä, jolloin laissa voisi puhua erityisesti suojeltavien eliölajien elinympäristöjen suojelusta. Suojelu tulee voimaan, kun ELY-keskus on tehnyt niistä päätöksen, mutta suojelu tulisi turvata myös ennen ELY-keskuksen päätöstä.

Itä-Suomen yliopisto, Metsätieteiden osasto: 77 §: Tällaisia lajeja on myös kalastuslain ja metsästyslain piirissä, mutta kyseiset lait eivät estä näiden uhanalaisten lajien elinympäristöjen tuhoamista. Pykälään tulisi lisätä mahdollisuus säätää asetuksella kalastus- ja metsästyslain soveltamisalan uhanalaisten lajien esiintymispaikkojen suojelusta.

Suomen ympäristökeskus SYKE: Erityisesti suojeltavien eliölajien esiintymispaikkojen suojelua koskevasta pykälästä (77 §) on poistettu voimassa olevaan lakiin sisältyvä kohta: ”Ympäristöministeriön on tarvittaessa laadittava ohjelma erityisesti suojeltavan lajin kannan tai kantojen elvyttämiseksi.” Poistosta ei ole mainintaa hallituksen esityksessä eikä kuvausta siitä, miten suojeluohjelmien laatiminen hoidettaisiin jatkossa. Suunnitelmat olisivat SYKEn arvion mukaan useille lajeille tarpeellisia toiminnan järjestämisen kannalta.

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Olisi hyvä, jos pykälän viidennestä momentista kävisi yksiselitteisesti ilmi, että se koskee myös tilanteita, joissa lajilla ei enää olisi erityisesti suojeltavan lajin asemaa. Tämä käy ilmi perusteluista, mutta ei selvästi itse säännöksestä.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus LI: Lakiehdotus mahdollistaa uhanalaisten lajien tai luontotyyppien rajauksen ja suojelun. Liikenne ja infrastruktuuri -vastuualue esittää, ettei uhanalaisten luontotyyppien ja lajien rajauksia tehtäisi Väyläviraston omistamien ja ELYkeskuksen hallinnoimilla tiealueilla. Tiealueet ovat uhanalaisten kasvien sekundäärisiä kasvupaikkoja ja tiealueella tulee voida jatkossakin tehdä normaaleja hoitotoimenpiteitä kuten niittoa, vesakon raivausta ja tieojien kunnostusta. Erityisesti tieojien kunnostus vaatii maanpinnan rikkomista ja sen tulisi olla mahdollista tieojien kunnossapitämiseksi ja tien kuivatuksesta huolehtimiseksi. Tien sivuojien tukkeennuttua voi tierunko vettyä ja tien kunto rapautua. HE:ssä todetaan, että maanomistajaa ei velvoitettaisi toimenpiteiden tekemiseen mahdollisten rajausten sisällä, vaan ainoastaan sallimaan toimenpiteet. Tätä Liikenne-vastuualue pitää hyvänä.

Metsäteollisuus ry: Selkeä ja ennakoitava viranomaisten rajauspäätökseen perustuva menettely on kannatettava

Määräaikaisen suojelun osalta pykälän perusteluihin tulee kirjata, ettei määräaikaista suojelua tule toteuttaa kevyemmin perustein kuin pysyvää suojelua. Myös määräaikaisen suojelun on perustuttava aitoon tarpeeseen ja selkeisiin perusteisiin. Lisäksi esitetty kymmenen vuotta vaikuttaa melko pitkältä ajalta lajin esiintymispaikan pysyvyyden arvioimiseen.

BirdLife Suomi ry: 77 § Säädökseen olisi syytä asettaa ELY –keskukselle velvollisuus arvioida esiintymän tärkeys ja tarvittaessa toteuttaa rajaus esimerkiksi kahden vuoden sisään esiintymän ELY-keskukselle tiedoksi saattamisesta.

Tringa ry: Ehdotamme 77 §:ään lisättäväksi uutta 6 momenttia, jossa säädettäisiin viranomaisen mahdollisuudesta toteuttaa 1 momentin mukaisesti erityisesti suojeltavan lajin kannalta tarpeellisia elinympäristön hoito- ja kunnostustoimia.

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry: Pykälään tulisi lisätä mahdollisuus säätää asetuksella kalastuslain soveltamisalan uhanalaisten lajien esiintymispaikkojen suojelusta, vaikka kalat eivät lajeina luvun soveltamisalaan (edellä esitettyä tarkennusta lukuun ottamatta) kuuluisikaan. Tällaisia esiintymispaikkoja voisivat olla erityisesti kalastuslain 4 ja 64 § mukaiset vaelluskalavesistöjen koski- ja virta-alueet. Kalastuslailla säädellään vain kalastusta koskevista rajoituksista näillä alueilla, mutta ei muusta lajeja edistävästä suojelusta.

78 § Euroopan Unionin tärkeinä pitämät eliölajit

Maa- ja metsätalousministeriö: Pykälän 2 momentin mukaan tiukkaa suojelua edellyttävään eläinlajiin kuuluvien yksilöiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty. Kielto koskisi myös 71 §:ssä mainittuja riistalajeja. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että pykälän perusteluihin tulee ottaa maininta, jonka mukaan pääsääntöisesti lisääntymis- ja levähdyspaikkojen suojelu ei koske komission tulkintaohjeenkaan mukaisesti laajasti liikkuvia lajeja kuten karhu, susi ja ilves, koska lajien elinympäristöä koskevat vaatimukset eivät missään elinkiertovaiheessa edellytä mitään sellaista erityistä kuten esimerkiksi liito-oravat tai lepakot tarvitsevat. Yleistäen voi todeta, että esim. suden levähdyspaikka on sen tappaman eläimen ruhon vieressä. Uhanalaisille metsästyksen (ja kalastuksen) kohteena oleville lajeille laaditaan hoitosuunnitelmat, joissa määritellään uhanalaisuuden syynä olevat tekijät ja tarvittavat hoitotoimenpiteet.

Lisäksi Maa- ja metsätalousministeriö esittää harkittavaksi säätää mahdollisuudesta pyytää metsälain 14 c §:ä mukaillen ELY-keskukselta sitova ennakkotieto tiukkaa suojelua edellyttävän eläinlajin yksilön lisääntymis- ja levähdyspaikkaan mahdollisesti vaikuttavan toimenpiteen lainmukaisuudesta.

Oikeusministeriö: 78 §:n kokonaisuus tulisi kirjoittaa sellaiseen muotoon, että siitä kävisi yksiselitteisesti ilmi kiellon luonne eli hallinnollisen päätöksen tarve. Lainkohdan voisi esimerkiksi kirjoittaa siten, että ”ELY-keskus määrittelee päätöksellään erityisesti suojeltavan lajin esiintymispaikan rajat… Erityisesti suojeltavan lajin säilymiselle tärkeän esiintymispaikan hävittäminen tai heikentäminen on kielletty.” Kun kyseessä on viranomaisaloitteinen kieltopäätös, on ensin selostettava päätöksenteko ja sen jälkeen päätöksen vaikutukset.

Kainuun liitto: Maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää, että kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Esimerkiksi maakuntakaavoituksen yhteydessä laaditaan yleensä laajoja, koko maakunnan alueen kattavia selvityksiä. Luonnoksessa esitetty 78 § perusteluineen voi johtaa kaavoituksen ja lupamenettelyjen selvitysvaatimusten lisääntymiseen. Selvitysten tarkkuustason nostaminen nykyisestä tarkoittaisi kustannusten nousua ja kaavojen valmistelun aikataulujen pidentymistä. Luontotyyppien huomioimisvelvoitteesta voi tulla yleinen valitusperuste, joka voi johtaa tarpeettomiin valituksiin ja oikeuslaitoksen kuormittamiseen.

Kainuun liitto katsoo, että luonnoksessa esitetty 78 § on epäselvä ja tulkinnanvarainen ja voi aiheuttaa sekä kaavoitus- että lupamenettelyjen hidastumista ja riitautumista.

Kainuun liitto toteaa, että heikennyksen aiheuttajan määritelmää ei tule sitoa maankäytön suunnittelun lakisääteiseen tehtävään. Maakunnan liitot laativat maakuntakaavoja ja kunnat yleis- ja asemakaavoja. Toiminnanharjoittajat vastaavat kaavassa osoitettavien aluevarausten toteutumisesta ja alueiden yksityiskohtaisemmasta suunnittelusta, missä yhteydessä myös hyvittämiskysymykset on tarkoituksenmukaista ratkaista. Kainuun liitto pitää tärkeänä, että mahdollisten hyvittämisalueiden määrittämisessä kuullaan mm. alueen kuntia riittävällä tavalla ja asianmukaisesti.

Keski-Suomen liitto pitää velvollisuutta selvittää ja ottaa huomioon myös maakuntakaavoituksessa uhanalaiset luontotyypit ja lajit tärkeänä, mutta velvollisuudessa ja sen soveltamisessa tulee ottaa huomioon eri kaavatasojen tehtävä ja tarkkuustaso.

Itä-Suomen yliopisto, Metsätieteiden osasto: 78 §: Kohdassa olisi syytä eksplisiittisesti mahdollistaa myös kalastuslain ja metsästyslain soveltamisalaan kuuluvien lajien määrittely tiukkaa suojelua vaativiksi valtioneuvoston asetuksella.

Turun hallinto-oikeus: 78 §:n perusteluissa (HE s. 184) on selkeästi todettu tarkoitettavan lintujen osalta lintudirektiivin 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja (muuttavat lajit) ja liitteen 1 lajeja (erityistä suojelua vaativat lajit), eikä kaikkia luonnonvaraisina esiintyviä lintulajeja (lintudirektiivin artikla 1).

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Pykälästä tulisi käydä kuitenkin ilmi luontodirektiivin liitteen IV b kasvilajeja koskevat artiklan 13 kiellot tai viittaus lukuun, josta kiellot löytyvät.

Metsäteollisuus ry, MTK ry: Esittävät luontodirektiivin IV(a)-liitteen lajien (useimmiten liito-oravan) turvaamiseen liittyen lakiin uutta pykälää. Pykälän tarkoitus olisi selvää hankalissa erityistapauksissa lajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen lainmukaisen rajauksen määrittämistä. Metsäteollisuus esitti lisäystä myös työryhmätyöskentelyn aikana.

Luonnonsuojelulakiin vuonna 2016 tehdyn muutoksen myötä ELY-keskus ei enää rajaa liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Nykyisen menettelyn on havaittu olevan epätyydyttävä silloin, kun ELY-keskukselta ei saada riittävää neuvontaa ja ohjeistusta, joilla voitaisiin varmistaa lainsäädännön asettamien velvoitteiden noudattaminen. Nykyistä menettelyä voitaisiin kehittää siten, että luonnonsuojelulaissa säädettäisiin mahdollisuudesta pyytää ELY-keskukselta sitova ennakkotieto siitä, onko suunniteltu toiminta luonnonsuojelulainsäädännön mukaista. Toimintatapa olisi vastaava kuin metsälain 14 c §:n mukainen ennakkotieto erityisen tärkeästä elinympäristöstä.

Lakimuutos edistäisi liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen säilymistä ja samalla parantaisi metsänomistajien ja metsätalouden toimijoiden oikeusturvaa. Menettely olisi tarkoitettu hankaliin erityistapauksiin, eikä sen oleteta aiheuttavan merkittävää kasvua luonnonsuojeluviranomaisten resurssitarpeissa. Erityistä lisäresurssien tarvetta ei ole havaittu aiheutuvan metsälain vastaavasta menettelystä.

Suomen yhteismetsät ry: Luonnonsuojelulakiin tulisi saada kirjaus pyyntöön perustuvasta luonnonsuojeluviranomaista sitovasta ennakkotiedon saamisesta. Käytännön metsätaloustoimenpiteiden suunnittelun ja toteutuksen osalta on ensiarvoisen tärkeää, että metsänomistaja tai hakkuuoikeuden haltija voivat olla varmoja siitä, että suunnitellut toimenpiteet ovat luonnonsuojelulain mukaisia esimerkiksi tiukkaan suojeltujen eläinlajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen säästämiseksi.

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry: Vesistöjen kunnostushankkeissa luontodirektiivin liitteessä IVa mainittujen lajien tiukka suojelu on usein ollut ongelma. Esimerkiksi virtavesikunnostuksissa vuollejokisimpukka ja kosteikkohankkeissa viitasammakko saattavat estää hankkeiden toteutuksen, vaikka toimenpiteet edesauttaisivat myös kyseessä olevia lajeja.

SVK ehdottaa, että luonnonvaraisten eläinten lisääntymis- ja elinympäristöjen kunnostaminen lisätään direktiivin poikkeamisperusteeksi. Lisäksi listalla oleva, mutta maassamme elinvoimaisena esiintyvä laji ei saa aiheuttaa estettä kunnostamiselle.

79 § Uhanalaisten lajien elinympäristöjen hoito

Itä-Suomen yliopisto, Metsätieteiden osasto: 79 §: Taimenen (tai tiettyjen taimenmuotojen / -kantojen) lisäys luvun lajeihin on oleellista, jotta taimenen elinympäristökunnostuksiin voi saada tukea ja avustusta.

Suomen ympäristökeskus SYKE: Uudet pykälät uhanalaisten lajien huomioon ottamisesta lupaa tai suunnitelmaa hyväksyttäessä (76 §) sekä uhanalaisten lajien elinympäristöjen hoidosta (79 §) ovat tärkeitä vastaavin perustein kuin mitä luontotyyppien kohdalla on todettu.

Luontopaneeli: Tämä on uusi ja kannatettava pykälä, joka lisää mahdollisuuksia uhanalaisten lajien suojelussa.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Olisi perusteltua mahdollistaa myös hoitotoimenpiteiden toteuttaminen ilman maanomistajan suostumusta, mikäli lajin lisääntymis- tai levähdyspaikan tai esiintymispaikan tila on heikentymässä merkittävästi ja esim. ilmastonmuutoksen kiihdyttäessä em. muutosta.

Metsähallitus: Käytäntönä ollut, että valtion mailla ELY-keskusten tekemiä rajauspäätöksiä ei pääsääntöisesti tehdä, vaan erityisesti suojeltavien lajien esiintymispaikkoja voidaan hoitaa luonnonsuojelualueilla ilman rajauspäätöstä ja valtion monikäyttömetsissäkin esiintymät voidaan rajata Luontopalvelujen ja Metsätalous Oy:n yhteisellä päätöksellä, ilman ELYn virallista rajauspäätöstä. Metsähallituksen näkemyksen mukaan näin tulisi voida toimia jatkossakin ylimääräisen hallinnollisen työn välttämiseksi. Nyt lakiehdotuksessa esiintymispaikan hoito kytketään vain ELY-keskuksen virallisen päätöksen mukaisiin kohteisiin.

MTK ry: On hyvä, että luonnonsuojelulaissa tunnistettaisiin lajien elinympäristöjen hoidon tärkeä merkitys. On kannatettavaa, että maanomistajien vapaaehtoisia pyrkimyksiä luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen ja edistämiseen tuettaisiin myös erilaisten hoito- ja kunnostustoimien osalta.

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry: Pykälän tulee tarkoittaa myös 77 § pykälästä edellä annetuissa kommenteissa tarkoitettujen uhanalaisten vaelluskalojen esiintymispaikkojen kunnostuksia.

80 § Uusina tavattujen eliölajien suojelu

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 80 §:ssä säädettäisiin uusina tavattujen eliölajien suojelusta. Pykälä olisi uusi. Pykälän 1 momentin mukaan ELY-keskus voi kieltää Suomessa uutena löydetyn tai tieteelle ennestään tuntemattoman eliölajin esiintymispaikan heikentämisen, mikäli se on kyseisen lajin tutkimisen ja säilymisen kannalta välttämätöntä. ELY-keskukselle ei tulisi jättää harkintavaltaa (”voi kieltää”), koska kyse ei olisi viranomaisen harkinnasta, vaan kriteerien täyttyessä kieltopäätös olisi tehtävä. Lakiehdotuksen 81 § koskee erityisesti suojeltavan eliölajin avustettua leviämistä. Pykälä olisi uusi. Oikeusministeriö kiinnittää huomiota pykälän rakenteeseen. Sen 1 momentissa säädetään ELY-keskuksen päätöksestä avustetusta leviämisestä valtion alueella, ja 2 momentissa muulla kuin valtion alueella tehtävään päätökseen tarvittavasta maanomistajan suostumuksesta ja toimenpiteiden toteuttamisen yksityiskohdista sopimisesta. Pykälän loogisuus ja luettavuus paranisi, jos 1 momentista otettaisiin pois edellytys ”valtion alueilla”. Lakiehdotuksen 82 §:ssä säädettäisiin avuttomassa tilassa tavatusta rauhoitetusta eläimestä. Pykälässä viitataan eläinsuojelulain soveltamiseen. Käytettyä ”siten kuin” viittausta ei suositella käytettäväksi lainsäädännössä, koska viittauksesta ei voida päätellä, tulevatko muun lain säännökset sovellettaviksi vain viittauksen kautta vai onko informatiivisuus viittauksen ainoa tehtävä.

Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS kannattaa pykälän lisäämistä, mikä parantaa olennaisesti Suomeen luontaisesti esimerkiksi ilmastonmuutoksen myötä saapuvien lajien suojelua sekä lisäksi mahdollisesti muuten uusina lajeina löytyneiden

suojelua. Lajien levinneisyysalueet ovat muuttuneet selkeästi viimeisten vuosikymmenten aikana myös Suomessa ilmastomuutoksen myötä. Tästä ilmiöstä on paljon esimerkkejä Luomuksen tekemistä tutkimuksista (mm. Fraixedas, Sara, 2017, Väitöskirja Helsingin yliopisto, Pavon-Jordan, Diego, 2017, Väitöskirja, Helsingin yliopisto) ja aineisto lajien esiintymisen muutoksista kertyy Luomuksen koordinoiman Lajitietokeskuksen tietokantoihin. Kymmenen vuoden aikajänne on Luomuksen mukaan riittävä.

Suomen ympäristökeskus SYKE: Uusina tavattujen eliölajien suojelu (80 §) on tärkeä uusi pykälä lajien suojelussa. Merkittävä osa Suomelle uusista eliölajeista on maassamme jo kauan eläneitä, hyvin harvinaisia lajeja, jotka ovat harvinaisuutensa ja pienen kokonsa takia jääneet aiemmin havaitsematta. Kun tällaisilla lajeilla ei ole ollut lain suojaa, niitä on hävinnyt ennen kuin ne on ehditty määritellä erityisesti suojeltaviksi. Pykälän soveltamisessa on perusteltua erottaa todennäköisesti pitkään Suomessa eläneet lajit vasta Suomeen levittäytymässä olevista lajeista tai Suomeen tuoduista vieraslajeista.

Luontopaneeli kannattaa pykälän lisäämistä, mikä parantaa olennaisesti Suomeen luontaisesti saapuvien (mm. ilmastonmuutoksen työntämänä) lajien suojelua sekä lisäksi mahdollisesti muuten uusina lajeina löytyneiden suojelua. Kymmenen vuoden aikajänne on Luontopaneelin näkemyksestä riittävä.

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Miten toimitaan niiden tulokaslajien kanssa, jotka ovat haitallisia Suomen alkuperäiselle lajistolle.

81 § Erityisesti suojeltavan eliölajin avustettu leviäminen

Maa- ja metsätalousministeriö: Erityisesti suojeltavan lajin yksilö voitaisiin siirtää luontaisen levinneisyysalueensa ulkopuolelle valtion alueelle ja maanomistajan suostumuksella myös muun omistajan alueelle. Kohdealue voisi siis olla muukin kuin valtion luonnonsuojelualue. Pykälästä ja sen perusteluista ei käy ilmi sitä, onko siirron yhteydessä tarkoitus
tehdä erillinen erityisesti suojeltavan lajin esiintymispaikkaa koskeva rajauspäätös.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että jos siirretty laji siirtyy tai leviää kohdekiinteistön ulkopuolelle, esiintymistä ei tule voida käyttää perusteena suojeluun uudella esiintymisalueella. Lisäksi siirtopäätöksen edellytyksenä tulisi olla myös kohdekiinteistön naapurin suostus, jollei sen saaminen ole ilmeisen tarpeetonta, esimerkiksi siirrettäessä erityisesti suojeltavan lajin yksilö riittävän kauas muun kuin valtion omistamalta alueelta**.**

Helsingin yliopisto, Helsingin yliopiston rehtori: Avustetun leviämisen lisääminen luonnonsuojelun keinovalikoimaan on tarpeellista. Todellisuudessa kuitenkin soveltuvat tapaukset ovat luultavasti melko vähäisiä ja kynnys avustetun leviämisen käyttöön on korkea. Pykälää on hyvä selventää vaaditun arvioinnin ja seurannan suhteen, sillä avustetun leviämisen tapauksessa on syytä arvioida pelkästään kohdelajia laajemmin siirrettävän lajin yksilöiden vaikutusta lähtö- ja päämääräalueilla (Peterson & Bode. Using ensemble modeling to predict the impacts of assisted migration on recipient ecosystems. Conservation Biology: https://doi.org/10.1111/cobi.13571). Avustettu leviäminen pitäisi olla mahdollista myös esimerkiksi tilanteessa, jossa erityisesti suojeltava eliölaji on riippuvainen toisesta lajista. Esimerkiksi monet perhoslajit ovat riippuvaisia ravintokasveistaan tai simpukkalajit kalaisännistään ja tällöin saattaa olla tarpeen siirtää myös isäntälaji uudelle alueelle. Avustettu leviäminen ei kuitenkaan saa missään tapauksessa muotoutua kompensaatiokeinoksi. Ehdotamme että: 81 §: Lisätään “...sekä eliölajeja tai niiden osia, joista erityisesti suojeltavat lajit ovat riippuvaisia...” Ehdotamme että: Lisätään: “Ennen siirtopäätöstä on arvioitava siirron vaikutukset niin lähtö- kuin päämääräalueilla.”

Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS kannattaa pykälän lisäämistä sellaisena. Aihetta on tutkittu myös Luomuksella (Hällfors, Maria 2016 Väitöskirja, Helsingin yliopisto) ja tutkimustulokset tukevat, että avustetun leviämisen lisääminen parantaa suojelukeinovalikoimaa etenkin muuttuvassa ilmastossa.

Suomen ympäristökeskus SYKE: Uusi säännös erityisesti suojeltavan eliölajin avustetusta leviämisestä (81 §) on tervetullut lisä lain keinovalikoimaan ja toteuttaa osaltaan lain tavoitetta edistää ilmastonmuutokseen sopeutumista.

Suomen ilmastopaneeli: Hyvä, että ilmastonmuutokseen sopeutuminen otetaan huomioon myös erityisesti suojeltavan eliölajin avustettua leviämistä koskevan säännöksen kohdalla.

Luontopaneeli kannattaa pykälän lisäämistä sellaisena. Tämä lisää suojelukeinovalikoimaa etenkin muuttuvassa ilmastossa. Avustettu leviäminen koskee tyypillisesti heikosti leviäviä lajeja, ja riski, että laji lähtisi leviämään holtittomasti uudella alueella

on pieni. Maanomistajien huomioiminen on tässä tärkeätä ja siksi ensisijaisesti toimintaa tulisi tehdä vain valtionmailla ja yksityismailla vain maanomistajien suostumuksella.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Perusteluista ei käy ilmi, sovelletaanko pykälää vain niiden yksilöiden osalta, joiden esiintymispaikasta on annettu 77 § mukainen ELY-keskuksen päätös. Myöskään rauhoitettujen lajien poikkeamisedellytyksissä tai erityisesti suojeltavien lajien osalta ei ole erikseen kielletty siirtämistä luontaisen levinneisyysalueen ulkopuolelle. Kuitenkin perusteluiden mukaan pykälän 1 momentin mukaan mahdollisuus siirtää eliölaji luontaisen levinneisyysalueensa ulkopuolelle olisi mahdollista vain elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätöksellä. Siirto voisi kaiketi olla mahdollista rauhoitetuilla lajeilla myös ilman 81 § säädöksiä pelkästään 85 § poikkeusedellytysten nojalla. Tosin 81 § edellytykset ovat jopa tiukemmat. Pykälää tulisi selkeyttää edellä mainituin osin.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Uusi säännös on tarpeellinen.

Metsähallitus: Lajisiirtoja valtion alueilla toteutettaessakin tulee varmistaa vuoropuhelu ja yhteissuunnittelu ELY-keskuksen ja Metsähallituksen tai muun valtion maanhaltijatahon kanssa.

Metsäteollisuus ry: Pykälän perusteluissa ei ole kuvattu lainkaan, millaisia vaikutuksia lajin avustetulla leviämisellä olisi. Metsäteollisuus ei näe perusteita toiminnalle, jossa aiheutetaan suojelupaineita alueelle, jolla ei välttämättä olisi muita erityisiä luontoarvoja. On myös otettava huomioon, että siirretty laji voi levitä siirretyltä alueelta toisen maanomistajan alueelle aiheuttaen sinne mahdollisia käytön rajoitteita.

Avustettu leviäminen voi olla toimiva keino erityistilanteissa tietyn suojelun tarpeessa olevan lajin turvaamiseksi. Esitystä tulee kuitenkin muuttaa siten, että siirtäminen sallitaan vain suojelualueille tai alueille, joilla on jo muita käytön rajoituksia.

MTK ry: Pykälässä viitataan vain lajin luonteisen levinneisyysalueen ulkopuolelle siirtämiseen. On mahdollista, että siirto olisi tarpeen toteuttaa myös lajin luonteisen levinneisyysalueen sisäpuolella. Perusteluissa ei ole riittävästi kuvattu siirtämisen vaikutuksia. Vaikuttaa jäävän epäselväksi, johtaisiko siirto aina myös 77 §:n mukaisen erityisesti suojeltavan lajin esiintymispaikkaa koskevan rajauspäätöksen tekemiseen, vai harkittaisiinko asia erikseen. Yhteen paikkaan siirretty laji voi myöhemmin itse siirtyä toisaalle aiheuttaen perusteen jonkin luonnonsuojelulakiin sisältyvän säännöksen toimeenpanolle, joten ehdotusta voisi olla perusteltua tarkentaa niin, että laji voitaisiin siirtää vain jo ennestään suojellulle alueelle.

Suomen luonnonsuojeluliiton Kymenlaakson piiri ry: 81 §: Kohtaan tulee sisällyttää kirjaus, että lajeja tulee palauttaa myös sinne, missä niitä on ennen ollut. Vähintään kohdasta tulee käydä selkeästi ilmi siirtämisen syyt ja tarve.

82 § Avuttomassa tilassa tavattu rauhoitettu eläin

Maa- ja metsätalousministeriö: Pykälät ovat tarpeellisia eläinsuojelullisten syiden vuoksi ja tarttuvien eläintautien selvittämiseksi ja leviämisen estämiseksi.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Olisi hyvä sisällyttää kirjaus, että eläin tulisi pyrkiä mahdollisimman nopeasti palauttamaan takaisin luontoon.

Ruokavirasto: Jos rauhoitetussa eläimessä havaitaan lainsäädännöllä vastustettavan eläintaudin oireita, tulisi se voida eläinterveysviranomaisen toimesta tai hänen toimeksiannostaan tarvittaessa lopettaa Ruokavirastossa tehtäviä tutkimuksia varten. Tällainen tarve voi syntyä esim. tilanteessa, jossa maassa esiintyy luonnonvaraisissa linnuissa korkeapatogeenista lintuinfluenssaa ja sairaana tavatun linnun vieminen lintuhoitolaan aiheuttaisi suurella todennäköisyydellä tartunnan leviämisen.

Ruokavirasto ehdottaa edellä mainitun sisällön lisäämistä pykälään tai uuden pykälän tekemistä seuraavasti: Edellä 73 §:ssä säädetyt eläinlajin rauhoitussäännökset eivät estä rauhoitetun eläimen lopettamista eläinterveysviranomaisen toimesta tai hänen toimeksiantonaan, jos eläimessä epäillään lainsäädännöllä vastustettavaa eläintautia, eikä tautia voi todeta eläintä lopettamatta tai eläimen auttaminen eläinsuojelulain mukaisesti voi aiheuttaa taudin leviämisen. Lopetettu eläin on toimitettava Ruokavirastoon tutkittavaksi.

83 § Kuolleena tavattu rauhoitettu eläin

Maa- ja metsätalousministeriö: Pykälät ovat tarpeellisia eläinsuojelullisten syiden vuoksi ja tarttuvien eläintautien selvittämiseksi ja leviämisen estämiseksi.

Helsingin yliopisto, Helsingin yliopiston rehtori: 83 §:ssä tulkinnassa on nykykäytännössä ristiriita yleisen lain tavoitteen (Luku 1) kanssa: ”kansalaisten luonnontuntemuksen ja ympäristötietoisuuden lisääminen;” - Ely-keskuksessa on tehty hiljattain lain tulkinta, että rauhoitettuja eläimiä ei saisi lainata ei-tieteellisille tahoille, esim. taidemuseoille tai muille museoille/tiedekeskuksille (metsästysmuseo, metsämuseo, luontokeskukset jne.) ympäristökasvatustarkoituksiin. Tämä toiminta on ollut Luonnontieteellisellä keskusmuseolla ja siten Helsingin yliopistolla yhteiskunnallisen vuorovaikutuksemme ja ympäristökasvatuksemme aktiivisena osana vuosikymmeniä. Jos se todetaan jatkossa mahdottomaksi luonnonsuojelulain nojalla, se on mielestämme ristiriidassa lain tavoitteen kanssa. Ei ole myöskään mahdollinen käytäntö, että toiminta tehtäisiin luvanvaraiseksi siten, että joka lainasta pitäisi hakea lupa.

Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS: Tässä pykälässä on nykykäytännössä ristiriita yleisen lain tavoitteen (Luku 1) kanssa: ”kansalaisten luonnontuntemuksen ja ympäristötietoisuuden lisääminen;” - Ely-keskuksessa on tehty hiljattain lain tulkinta, että rauhoitettuja eläimiä ei saisi lainata ei-tieteellisille tahoille, esim. taidemuseoille tai muille museoille/tiedekeskuksille (metsästysmuseo, metsämuseo, luontokeskukset jne.) ympäristökasvatustarkoituksiin. Tämä toiminta on ollut Luonnontieteellisellä keskusmuseolla yhteiskunnallisen vuorovaikutuksemme ja ympäristökasvatuksemme osana vuosikymmeniä. Jos se todetaan jatkossa mahdottomaksi luonnonsuojelulain nojalla, se on mielestämme ristiriidassa lain tavoitteen kanssa. Ei ole myöskään mahdollinen käytäntö, että toiminta tehtäisiin luvanvaraiseksi siten, että joka lainasta pitäisi hakea lupa.

Luontopaneeli: Tässä pykälässä on nykykäytännössä ristiriita yleisen lain tavoitteen (Luku 1) kanssa: ”kansalaisten luonnontuntemuksen ja ympäristötietoisuuden lisääminen;” - Ely-keskuksessa on tehty hiljattain lain tulkinta, että rauhoitettuja eläimiä ei saisi lainata ei-tieteellisille tahoille, esim. taidemuseoille tai muille museoille/tiedekeskuksille (metsästysmuseo, metsämuseo, luontokeskukset jne.) ympäristökasvatustarkoituksiin. Tämä toiminta on ollut Luonnontieteellisellä keskusmuseolla yhteiskunnallisen vuorovaikutuksemme ja ympäristökasvatuksemme osana vuosikymmeniä. Jos se todetaan jatkossa mahdottomaksi luonnonsuojelulain nojalla, se on mielestämme ristiriidassa lain tavoitteen kanssa. Ei ole myöskään mahdollinen käytäntö, että toiminta tehtäisiin luvanvaraiseksi siten, että joka lainasta pitäisi hakea lupa.

Ruokavirasto: Jos kuolleena tavatun rauhoitetun eläimen kuolinsyyn epäillään johtuvan tarttuvasta eläintaudista, tulisi varmistaa, että eläin toimitetaan tutkittavaksi Ruokavirastoon.

Ruokavirasto ehdottaa pykälän 83 muotoiluksi: Kuolleena tavattua rauhoitettua eläintä ei saa ottaa haltuun. Sellainen eläin voidaan kuitenkin toimittaa valtion tutkimuslaitokselle tutkittavaksi kuolinsyyn ja tarttuvien eläintautien toteamiseksi. Jos eläimen kuolema voi johtua tarttuvasta eläintaudista, tulee eläin toimittaa tutkittavaksi Ruokavirastoon.

Sámi Árvvut rs: 83 § Kuolleita eläimiä pitäisi olla mahdollisuus saada näytteille museoihin, luotokeskuksiin ja vastaaviin laitoksiin sekä hyödyntää saamen käsityön raaka-aineena. Saamelaiset ovat pyytäneet eri vesilintuja, kuten kuikkaa käsityön raaka-aineeksi. On resurssien tuhlaamista, jos kuollutta eläintä ei saa hyödyntää perinteisiin käsitöihin tai ympäristökasvatukseen.

Kalatalouden keskusliitto ry esittää, että 83 §:ään seuraavat muutokset:

+ ”Luovutuksesta tai toimituksesta Luonnontieteelliselle keskusmuseolle tai tutkimuskäyttöön toimitetusta eläimestä aiheutuneet kulut korvataan luovuttajalle”

= ”…se saadaan ottaa talteen ja ilman aiheetonta viivytystä luovuttaa Luonnontieteelliselle keskusmuseolle, muulle luonnontieteelliselle museolle tai laitokselle tai korkeakoululle, jonka on haettava hallussapitoon 89 §:ssä tarkoitettu elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lupa. Luovutuksesta tai toimituksesta Luonnontieteelliselle keskusmuseolle tai tutkimuskäyttöön toimitetusta eläimestä aiheutuneet kulut korvataan luovuttajalle.”

BirdLife Suomi ry: 83 § Hallituksen esityksen mukaan kielto koskee myös eläimen osaa, mutta sitä ei ole säädöksessä yksiselitteisesti mainittu, mikä aiheuttaa kokemuksemme mukaan kansalaisissa ihmetystä ja epätietoisuutta. Ehdotamme pykälän ensimmäistä lausetta muutettavaksi: ”Kuolleena tavattua rauhoitettua eläintä tai rauhoitetun eläimen osaa ei saa ottaa haltuun.”

Intresseföreningen för en levande skärgård rf: 83 § lisäys ”Luovutuksesta tai toimituksesta Luonnontieteelliselle keskusmuseolle tai tutkimuskäyttöön toimitetusta eläimestä aiheutuneet kulut korvataan luovuttajalle.”

Österbottens Fiskarförbund: 83 § 2 mom. För att stödja att döda påträffade djur med vetenskapligt värde eller undervisningsvärde tas om hand bör tilläggas i ett tredje moment enligt följande:

"Åt överlåtaren ersätts kostnader som omhändertagandet och överlämnandet av djur till Naturhistoriska centralmuseet, något annat naturvetenskapligt museum eller motsvarande institutet eller högskola, medför."

84 § Yleispoikkeus eräistä rauhoitussäännöksistä

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että on positiivista, että pykälän 2 momentin soveltamisalarajauksessa ei enää ole mukana lintuja, jolloin yleispoikkeus ottaa aiempaa paremmin huomioon metsätalouden harjoittamisen lintujen pesintäaikana, kun rauhoitussäännökset eivät estäisi esimerkiksi tavallista peltojen käyttöä, metsien hakkuuta tai muita maa-ja metsätalouteen liittyviä toimenpiteitä, eivätkä myöskään rakennuksen tai tien rakentamista tai korjaamista taikka ajoneuvon tai muun laitteen tavanomaista käyttämistä.

Maa- ja metsätalousministeriö kuitenkin toteaa, että pykälän perusteluissa on kuitenkin edelleen mainittu linnut (” Pykälän 2 momentissa on kuitenkin erikseen säädetty, että poikkeus ei koskisi lintulajeja eikä 78 §:ssä tarkoitettuja tiukkaa suojelua edellyttäviä lajeja. Tämä soveltamisalan rajaus perustuu ennen muuta lintu- ja luontodirektiivin velvoitteisiin, joiden poikkeamisedellytyksistä on säädetty direktiiveissä ja tämän lain 85 §:ssä erikseen”). Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että perustelut tulee tältä osin kirjoittaa yhdenmukaiseksi pykälän kanssa.

Maa- ja metsätalousministeriö korostaa, että tavanomainen maanviljely ja metsätalouteen kuuluvat toimet eivät ole eliölajien tahallista häirintää tai tappamista. Selvyyden vuoksi Maa- ja metsätalousministeriö esittää pykälään otettavaksi uutta 3 momenttia, jolloin myös 2 momenttia tulisi teknisesti tarkistaa, seuraavasti:

> 84 §
> Yleispoikkeus eräistä rauhoitussäännöksistä
> Mitä 73 §:ssä ja 75 §:ssä säädetään, ei estä alueen käyttämistä maa- ja metsätalouteen tai rakennustoimintaan eikä rakennuksen tai laitteen tarkoituksenmukaista käyttämistä. Tällöin on kuitenkin vältettävä vahingoittamasta tai häiritsemästä rauhoitettuja eläimiä ja kasveja, jos se on mahdollista ilman merkittäviä lisäkustannuksia.
> Mitä 1 momentissa tässä pykälässä säädetään, ei koske 78 §:ssä tarkoitettuja Euroopan unionin tärkeinä pitämiä eliölajeja.
> Edellä 73 §:n 1 momentissa tarkoitettu kielto ei koske sellaista maanviljelyyn ja metsätalouteen liittyvää toimenpidettä, jonka nimenomaisena tarkoituksena ei ole aiheuttaa mainitussa momentissa kiellettyä seurausta(, ellei toimenpiteestä aiheudu selvää riskiä 78 §:ssä tarkoitetun lajin suotuisan suojelutason saavuttamiselle tai säilyttämiselle).

Perustelut muutosesitykselle: Ehdotetun pykälän 2 momentissa on sisällöllinen muutos nykyiseen, eli poikkeuksen ulkopuolelle jäisivät linnuista vain lintudirektiivin 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitetut ja direktiivin liitteessä I luetellut lajit, kun voimassa olevan lain 48 §:n 3 momentti jättää poikkeuksen ulkopuolelle kaikki linnut (siinä viitattu 49 § mainitsee lintudirektiivin 1 artiklan linnut, joihin kuuluvat kaikki luonnonvaraiset linnut). Tämä rajaaminen on kannatettava muutos ja lähempänä sitä, mitä poikkeuspykälällä on ilmeisesti alun perin tavoiteltu.

Tässä on kuitenkin edelleen sitä ongelmaa, että lintudirektiivin 5 artikla velvoittaa jäsenvaltioita kieltämään lintujen häirinnän erityisesti lisääntymisaikana ja jälkeläisten kasvatusaikana, jos häirintä vaikuttaisi merkittävästi direktiivin tavoitteisiin. Lisäksi suojelutoimia, jotka koskevat direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja lintulajeja eli sellaisia säännöllisesti esiintyviä muuttavia lajeja, jotka eivät ole liitteen I lajeja, tulee direktiivin mukaan toteuttaa ottaen huomioon niiden suojelun tarve

tietyillä alueilla kuten muuttoreittien varrella olevilla levähdyspaikoilla. Suomessa nykyisen 39 §:n ja ehdotetun 73 §:n kielto on näihin vaatimuksiin nähden muotoilultaan melko ehdoton, eli direktiivin mahdollistamaa joustovaraa ei ole käytetty.

Ehdotetun 73 §:n kielto koskee vain tahallista häirintää, mutta ehdotetun 84 §:n (ja nykyisen 48 §:n) poikkeuksen muotoilun perusteella voi ymmärtää tarkoitettavan, että myös tavanomainen maanviljely tai metsätalous lähtökohtaisesti täyttäisi häirinnän kriteerit, vaikka esim. metsäalasta vain 2 % käsitellään vuosittain. Ja kun poikkeuspykälässä ensin sallitaan viljely ja metsätalous ja sitten seuraavaksi kuitenkin rajataan poikkeuksen ulkopuolelle suuri osa linnuista, muodostuu lopputulos monimutkaiseksi ja tiukemmaksi kuin mitä direktiivi edellyttää. Vaikeaselkoisuuden ja aiheutuvan tulkinnanvaraisuuden takia sääntelytapa ei myöskään ole ongelmaton viljelijöiden ja metsänomistajien oikeusturvan näkökulmasta.

Turun kaupunki: Luonnonsuojelulakiluonnoksen soveltamisalaa koskevan 2 §:n ja 84 §:n yleispoikkeuksen eräistä rauhoitussäännöksistä perusteella ovat epäselviä sen osalta, koskevatko ne metsätaloutta.

Vantaan kaupunki: 84 § mahdollistaa edelleen yleispoikkeuksen eräistä rauhoitussäännöistä. Tämä pykälä sallii poikkeamisen eläinlajien ja kasvilajien rauhoitussäännöksistä, kun kyseessä on rakennustoiminta sekä maa- ja metsätalous. Olisi toivonut muutosta tämän kohdalla, koska se tekee paljolti tyhjäksi luonnonsuojelulain tarkoituksen eliölajien suojelun osalta.

Luonnonvarakeskus: 84-85 §

Ehdotamme luonnonsuojelulakiin kirjausta, joka turvaa riippumattoman tutkimustoiminnan vastaavalla tavalla kuin mitä on kirjattu metsien käsittelyä säätelevässä metsälaissa (5 b §):" Tutkimus-, opetus- tai muussa erityiskäytössä oleva metsä voidaan käsitellä sen käyttötarkoituksen edellyttämällä tavalla." Tämä ehdotus ei nähdäksemme vaaranna luonnonsuojelulain tavoitteita. Esimerkiksi tutkimuskäyttöön varattuja metsiä on Luonnonvarakeskuksella 25 000 hehtaaria ja muilla tutkimustoimijoilla muutamia tuhansia (yhteensä n. 1 ‰ Suomen metsäpinta-alasta) Geenireservimetsiä on yhteensä 7 200 hehtaaria. Tämä kirjaus auttaisi ratkaisemaan luonnoksen kaksi ongelmallista kohtaa: i) ympäristössä tapahtuvan pitkäaikaisen kokeellisen tutkimuksen edellytykset ii) metsäpuiden geenivarojen ja geneettisen monimuotoisuuden suojelun ja eliölajien suojelun välinen ristiriita. Kirjaus mahdollistaisi myös geenireservimetsien hoidon siten kuin se Luonnonvarakeskukselle on viranomaistehtävänä määrätty. Alla tarkemmat perustelut.

i) PITKÄAIKAISEN KOKEELLISEN TUTKIMUKSEN NÄKÖKULMA

85 §: Poikkeaminen eliölajin suojelua koskevista säännöksistä. LSL-luonnos ei edelleenkään tunnista kokeellisen tutkimuksen erityispiirteitä ja vaatimuksia. Pitkäjänteinen ympäristössä tapahtuva tutkimus on epävarmaa, joten aiemman lain aiheuttamat ongelmakohdat, jotka ovat liittyneet esimerkiksi Luonnonvarakeskuksen tutkimusmetsissä tapahtuvaan tutkimustoimintaan, jatkuvat nykyisessä luonnoksessa.

Luonnossa tapahtuvassa kokeellisessa tutkimuksessa yleensä manipuloidaan ympäristöä ja seurataan pitkäaikaista vastetta tälle muutokselle. 85§ määrittelee perusteet poikkeuksille, ja päätös annetaan 10 vuodeksi kerrallaan. Nyt riskinä on, että suojeltavan lajin ilmaantuminen koealueelle pahimmassa tapauksessa estää suunniteltujen metsänkäsittelytoimenpiteiden toteuttamisen. Lakiehdotuksessa poikkeamisluvan ehtona on (kohta d, muut kuin linnut), että tutkimuskohteena ovat Euroopan unionin tärkeinä pitämät lajit. Poikkeamislupa ei siten ole mahdollista, jos tutkimuskohteena on jokin muu asia.

Tutkimuksen pitkäjänteisyyden kannalta tilanne on haastava. Metsäympäristöön liittyvässä tutkimuksessa seuranta-ajat ovat usein kymmeniä vuosia. Kokeen perustamisen yhteydessä tulisi olla varmuus sille, että tutkimus voidaan toteuttaa suunnitellusti.

Myös luontoarvoja lisäävä kokeellinen tutkimus on hankalassa välikädessä. Jos kokeellisen tutkimuksen tavoitteena on esimerkiksi tutkia, miten pitkäjänteisellä metsänkäsittelyllä ja metsän rakenteen muutoksella voidaan lisätä luontoarvoja, suojeltavan lajin ilmaantuminen kokeelle (mikä on positiivinen tulos) aiheuttaa sen, että jatkossa koetta tulee lakiehdotuksen mukaan käsitellä ilmaantuneen lajin ehdoilla eikä tutkimussuunnitelman mukaisesti tutkimuksen ehdoilla.

Myös lupaprosessin ja siihen liittyvien inventointien aiheuttama aikaviive on ongelma. Tällä hetkellä esimerkiksi Luonnonvarakeskuksen tutkimusmetsien (joissa maanhaltija on Metsähallitus) osalta se tarkoittaa käytännössä vuoden viivettä suunniteltuihin toimenpiteisiin.

ii) METSÄPUIDEN GEENIVAROJEN JA GENEETTISEN MONIMUOTOISUUDEN TURVAAMINEN

Geneettisen monimuotoisuuden suojelu jää huomiotta LSL-ehdotuksessa. Geenivaroihin ja lajin sisäiseen monimuotoisuuteen liittyen Nagoyan pöytäkirja ja EU:n asetus on saatettu voimaan geenivaralailla ja osin kansallisella geenivaraohjelmalla, joka ohjaa geenivarojen säilytystä, suojelua ja kestävää käyttöä. Luonnonvarakeskus koordinoi Suomen maa-, metsä- ja kalatalouden kansallista geenivaraohjelmaa.

Kotimaisten metsäpuiden geneettisen perimän suojelu tapahtuu pääsääntöisesti in situ -suojeluna alkuperäisellä kasvupaikalla geenireservimetsässä (44 kpl eri puolilla Suomea). Tämä on yleiseurooppalainen toimintamalli (EUFORGEN).

LSL-ehdotus ei edelleenkään tunnista niitä erityispiirteitä, mitä geenireservimetsien ja siten kotimaisten metsäpuiden geneettisestä perimästä ja monimuotoisuudesta huolehtiminen edellyttää. Käytännössä tämä ilmenee siten, että geenireservimetsää ei voida hoitaa käyttötarkoituksen edellyttämällä tavalla, mikäli alueelle ilmaantuu suojeltava laji, vaan jatkossa sitä on hoidettava suojeltavan lajin kannalta. Tilanne on jo tähän mennessä osin vaarantanut Luonnonvarakeskuksen mahdollisuudet hoitaa sille annettua viranomaistehtävää.

Luontopaneeli katsoo, että 84 § on lintujen osalta paradoksaalinen ja jättää käytännössä linnut heikompaan asemaan kuin muut lajit. Kun 84.1 §:ssä osana yleispoikkeusta korostetaan haittojen välttämistä, 84.2 §:ssä puolestaan todetaan, ettei 84.1 § koske lintuja. Käytännössä yleispoikkeus kuitenkin koskee lintuja, sillä Suomessa lintujen rauhoittaminen ei jostain syystä koske lainkaan maa- ja metsätaloutta: Suomessa on tulkittu lintudirektiiviä ja luonnonsuojelulain rauhoitussäännöstä siten, etteivät lintujen tappamis- ja häirintäkiellot koske pesimäaikaisia metsänhakkuita. Luontopaneeli katsoo, että hakkuut tulisi pesintäaikana kieltää kokonaan tai vähintään niitä tulisi rajoittaa karuimpiin metsiin, joissa pesiviä lajeja on vähemmän kuin rehevissä metsissä, jolloin pesiä, munia ja lentokyvyttömiä poikasia tuhoutuu vähemmän.

Korkein hallinto-oikeus: 84 §:n 2 mom perusteluissa todetaan, että yleispoikkeus eräistä rauhoitussäännöksistä ei koskisi lintulajeja, vaikka itse säännöksessä tästä ei ole mainintaa.

Turun hallinto-oikeus: 84 §:n 2 mom rajaus, jonka mukaan pykälässä säädetty ei koske 78 §:ssä tarkoitettuja Euroopan unionin tärkeinä pitämiä eliölajeja, on sinänsä selkä ja tarpeellinen tarkennus nykytilanteeseen. Kyseistä säännöstä koskevissa perusteluissa (HE s. 187) yleisesti lintuja koskevalle viittaukselle ei näyttäisi löytyvän säännösehdotuksista perusteita.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto: Säädetyn rauhoitussääntöjä koskevan poikkeuksen soveltaminen on jäänyt täysin vallitsevan lainkäytännön varaan. Lakipykälä ei vastaa sisällöltään nykyisen oikeuskäytännön tulkintaa, eikä toisaalta hallituksen esityksen sisältöä. Koska kyseessä on merkittävä poikkeaminen rauhoitussäännöistä, olisi sen soveltamisala kirjoitettava yksiselitteisemmin lakipykälään.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Perusteluista tulisi mahdollisimman yksiselitteisesti käydä ilmi, mitä lajeja poikkeus koskee.

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Toimenpidettä koskevassa suunnitelmaan (esimerkiksi rakennuslupa- tai toimenpidelupahakemus tai metsänkäyttöilmoitus) tulisi edellyttää sisällytettäväksi selvitys, miten rauhoitetun eläin- tai kasvilajin esiintymä on otettu huomioon hankkeen suunnittelussa ja minkälaisia lisäkustannuksia aiheutuisi esiintymän säilyttämisestä.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Uuden lain 84 §:ssä säädettäisiin yleispoikkeuksesta eräistä rauhoitussäännöksistä. ELY-keskus toteaa, että esimerkiksi turvetuotanto tai kaivostoiminta ei jatkossakaan kuuluisi poikkeamisen soveltamisalaan. Tällaisten usein laaja-alaisten maankäyttömuotojen osalta erityisesti rauhoitettuihin kasvilajeihin liittyvä hallinnollinen taakka voi muodostua merkittäväksi etenkin tilanteissa, joissa kysymys on verraten yleistä lajeista, kuten valkolehdokki.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, kalatalousviranomainen: Lakiesityksen 84 § säädetään yleispoikkeuksesta rauhoitussäännöksistä. Pykälää tulee täsmentää siten, vaikka laki ei koske kaloja, rapuja ja nahkiaista niin, että tekstiin tulee lisätä kalatalous -sana seuraavasti: ”ei estä alueen käyttämistä maa- ja metsätalouteen sekä kalatalouteen”.

Metsähallitus: Erittäin hyvä ja käytännön toimintaa selkeyttävä pykälä.

Ruokavirasto: Ruokavirasto toteaa, että ehdotettujen 73 §:n 1 momentin teksti ja 84 §:n teksti on muotoiltava niin, että ne eivät estä normaalien viljelytoimien tekemistä siten, että viljelytoimet katsottaisiin lintujen kielletyksi häirinnäksi. 84 §:n 2

momentin teksti, jossa säädetään 84 §:n yleispoikkeuksen ulkopuolelle osa eliölajeista, on esimerkiksi lintujen osalta viljelijän kannalta käytännön viljelytoimenpiteitä tehtäessä hankala ja tulkinnanvarainen.

MTK ry: Perusteluista on poistettava maininta, että selvilläoloa koskevalla 8 §:llä voisi olla yhteys yleispoikkeusten tulkintaan.

BirdLife Suomi ry: 84 § toisessa momentissa viitataan lintulajien osalta lain 78 §:än. Muotoilu on yhteisölainsäädännön vastainen, sillä lintudirektiivin 5 artikla koskee direktiivin 1 artiklassa mainittuja lajeja eli kaikkia luonnonvaraisina eläviä lintulajeja. Kohtaa on muutettava seuraavaan muotoon: ” Mitä tässä pykälässä säädetään, ei koske lintudirektiivin I artiklassa tarkoitettuja lintuja sekä 78 §:ssä tarkoitettuja muita Euroopan unionin tärkeinä pitämiä eliölajeja.”

Suomen luonnonsuojeluliitto ry: 84 § Lintudirektiivin suoja koskee kaikkia lintudirektiivin artikan I eikä vain liitteen I lajeja, mikä tulee täsmentää.

Suomen luonnonsuojeluliiton Kymenlaakson piiri ry: 84 §: Pykälä tulee poistaa laista. Vähintäänkin sitä pitää täsmentää ja rajata.

Ukko-Kolin Ystävät ry, Selkämeren kansallispuiston ystävät ry, Kolin Vaeltajat ry, Arkipelagia-seura ry, Kalevalaisen Kulttuurin liitto ry: 84 § jättää auki sen, kuka ja miten tällaisen arvion tekee. Pykälä pitää poistaa ja kirjoittaa uudelleen. Ehdoksi esimerkiksi lintujen pesintäaikaiselle puuston korjuulle tulee asettaa se, että alue on huolellisesti tutkittu ennen hakkuita, ja samalla on todettu, että hakkuut eivät tekoaikanaan tuhoa rauhoitettuja lajeja.

Kemijoki Oy katsoo, että lakiteksti tulee pitää sellaisenaan, mutta pykälän tulkintaa tulee ohjata lainsäätäjän tarkoituksen toteutumiseksi hallituksen esityksessä. Korkein hallinto-oikeus on vuosikirjaratkaisussaan (KHO:2015:3) päätynyt ympäristöluvan epäävään ratkaisuun ja katsonut, ettei teollisessa mittakaavassa harjoitettu turvetuotanto ollut LSL 48. 1 §:n poikkeussäännöksessä tarkoitettua alueen käyttämistä maa-ja metsätalouteen tai rakennustoimintaan. KHO:n päätöstä sovelletaan ympäristöviranomaisten toimesta yleisemminkin ennakkotapauksena siten, että esim. vesivoiman rakentamistoimintaa tai voimalaitoksen (laitteen) käyttämistä ei välttämättä katsota rauhoitettujen lajien osalta yleispoikkeuksen piiriin kuuluvaksi toiminnaksi. Tämä ei ole voimassa olevan luonnonsuojelulain mukaisen lainsäätäjän tarkoituksen mukainen tulkinta. Kemijoki Oy katsoo, että asian selkeyttämiseksi vähintäänkin hallituksen esityksessä tulisi todeta selkeästi lakiin perustuvan poikkeussäännöksen soveltamisala siten, että myös teollisuuslaitoksen rakentaminen ja sen käyttäminen - mukaan lukien veden virtaaman ja tason muuttaminen - kuuluu poikkeussäännöksen soveltamisalan piiriin.

Yksityishenkilö RH: Pykälän 84 säädetty poikkeus pesintäaikaiseen häirintään ei ole tässä laajuudessa tarpeellinen, vaan tuotantotoiminnot on saatava paremmin tukemaan ekologisesti kestävää elämäntapaa tarvittaessa suurempienkin prosessien uudelleenjärjestelyillä.

85 § Poikkeaminen eliölajin suojelua koskevista säännöksistä

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että pykälän perustelujen mukaan 2 momentissa säädettäisiin lintulajeja koskevista poikkeamisen 1 momentin lisäksi sovellettavista lisäedellytyksistä, jotka vastaisivat lintudirektiivin 9 artiklassa säädettyjä edellytyksiä. Poikkeusperusteisiin ei kuitenkaan sisälly 9 artiklan 1 kohdan alakohtaa c) salliakseen tiukasti valvotuissa oloissa ja valikoivasti tiettyjen lintujen pienien määrien pyydystämisen, hallussa pitämisen tai muuten asiallisen hyötykäytön. Esitysluonnoksessa ratkaisua on perusteltu sillä, ettei lintujen pyydystämistä ja hyötykäyttöä koske-van perusteen katsota olevan tarpeen luonnonsuojelulain soveltamisalan osalta. Maa- ja metsätalousministeriö ei hyväksy perustelua. Esitys merkitsisi, että Suomi jättää käyttämättä lintudirektiivin mahdollistaman poikkeamismahdollisuuden. Valkoposkihanhien osalta ratkaisu merkitsisi sitä, että poikkeusluvalla ammuttuja hanhia ei voitaisi syödä tai käyttää muuten hyödyksi. Maa- ja metsätalousministeriö edellyttää, että lintudirektiivin poikkeamismahdollisuus hyödynnetään täysimääräisesti ja lintujen hyödyntämismahdollisuus sallitaan.

Edelleen 2 momentin osalta Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että sen c kohta on ongelmallinen. Lintudirektiivin englanninkielisen version 9 artiklan mukaan ”Member States may derogate from the provisions of Articles 5 to 8, where there is no other satisfactory solution, for the following reasons:(a) in the interests of public health and safety, in the inter-ests of air safety, to prevent serious damage to crops, livestock, forests, fisheries and water, to prevent serious damage to crops, livestock, forests, fisheries and water”. Fisheries ei ole sama asia kuin kalavedet, vaikka näin se on lintudirektiivin suomennoksessa käännetty. Fisheries kattaa kalavedet, kalastuksen ja mm. kalankasvatuksen (https://en.wikipedia.org/wiki/Fishery). Maa- ja

metsätalousministeriö toteaa, että jos 2 momentin c kohdan muotoilu ”viljelmät” ei mahdollista poikkeuslupaa kalankasvatukselle aiheutuvien vahinkojen vuoksi, kohta tulee muuttaa esim. muotoon ”kalakannoille ja kalataloudelle”, jotta myös kalanviljelylaitoksille koituvan vakavan vahingon estämiseksi voidaan myöntää poikkeuslupa.

Pykälän 3 momentin d kohdan osalta Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että esitys sisältää riskin siitä, että suojeltavan lajin ilmaantuminen koealueelle pahimmassa tapauksessa estää suunniteltujen käsittelyjen toteuttamisen. Monimuotoisuuden suojelun kannalta luonnonsuojelulakiehdotus keskittyy täysin elinympäristöjen ja eliölajien suojeluun. Geenivaroihin ja lajin sisäiseen monimuotoisuuteen (geneettinen monimuotoisuus) liittyen Nagoyan pöytäkirja ja EU:n asetus on saatettu voimaan biologista monimuotoisuutta koskevaan yleissopimukseen liittyvän Nagoyan pöytäkirjan täytäntöönpanosta annetulla lailla (394/2016) ja osin kansallisella geenivaraohjelmalla, joka ohjaa geenivarojen säilytystä, suojelua ja kestävää käyttöä.

LUKE koordinoi Suomen maa-, metsä- ja kalatalouden kansallista geenivaraohjelmaa. Kotimaisten metsäpuiden osalta tämä pääsääntöisesti tapahtuu in situ suojeluna alkuperäisellä kasvupaikalla geenireservimetsässä (44 kpl eri puolilla Suomea), mikä on yleiseurooppalainen toimintamalli (EUFORGEN). Tilanne on ristiriitainen, sillä lakiehdotus ei tunnista niitä erityispiirteitä, mitä geenireservimetsien ja siten kotimaisten metsäpuiden geneettisestä perimästä ja monimuotoisuudesta huolehtiminen edellyttää. Käytännössä tämä ilmenee siten, että geenireservimetsää (joka on perustettu metsäpuiden geneettisen perimän suojelua varten) ei voitaisi hoitaa käyttötarkoituksen edellyttämällä tavalla, jos alueelle ilmaantuu suojeltava laji vaan jatkossa sitä on hoidettava suojeltavan lajin kannalta, koska lakiehdotuksessa poikkeamisluvan ehtona on, että tutkimuskohteena ovat juuri suojeltavat lajit. Poikkeamislupa ei olisi mahdollista myöntää, jos tutkimuskohteena on jokin muu asia tai laji. Luontoarvoja lisäävä kokeellinen tutkimus tulee olemaan myös hankalassa välikädessä. Jos kokeellisen tutkimuksen tavoitteena on esimerkiksi tutkia, miten pitkäjänteisellä metsänkäsittelyllä ja metsän rakenteen muutoksella voidaan lisätä luonto-arvoja, suojeltavan lajin ilmaantuminen kokeelle (mikä on positiivinen tulos) merkitsisi, että jatkossa koetta tulee lakiehdotuksen mukaan käsitellä ilmaantuneen lajin ehdoilla eikä tutkimussuunnitelman mukaisesti (tutkimuksen ehdoilla).

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että metsien käsittelyä säätelevässä metsälaissa tutkimuksen riippumattomuus on turvattu metsä-lain 5 b §:n säännöksellä, jonka mukaan ” Tutkimus-, opetus- tai muussa erityiskäytössä oleva metsä voidaan käsitellä sen käyttötarkoituksen edellyttämällä tavalla." Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että myös LSL:iin tulisi ottaa säännös, jolla pitkäjänteisen tutkimustoiminnan edellytykset turvataan. Kyse ei olisi pinta-alallisesti merkittävästä poikkeuksesta, koska esimerkiksi LUKE:n hallinnassa olevia tutkimuskäyttöön varattuja metsiä on 25000 hehtaaria ja muilla tutkimustoimijoilla muutamia tuhansia (yhteensä n. 1 ‰ Suomen metsäpinta-alasta). Geenireservimetsiä on yhteensä 7200 hehtaaria.

Pykälän 4 momentin osalta Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että esitetty ELY:n määräaikainen poikkeuslupa tulee olla mahdollista myöntää viljelmien lisäksi myös karjankasvatukselle, kotieläimille, kalakannoille ja kalataloudelle aiheutuvien haittojen johdosta. Momentissa oleva sana ennakoimaton tulee poistaa esityksestä, koska esim. valkoposkihanhien muuton ei voida enää katsoa olevan ennakoimatonta. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa myös, että poikkeuslupahakemukset tulisi säätää käsiteltäväksi kiireellisinä. Suurin ongelma 4 momentin osalta on se, että jostain syystä poikkeamismahdollisuus on rajattu koskemaan vain häirintäkiellosta poikkeamista. Perustelut on kirjoitettu vain valkoposkihanhia silmällä pitäen. Perustelujen mukaan määräaikainen ja alueellisesti rajattu päätös tarjoaisi kohdennetun keinon esimerkiksi valkoposkihanhien aiheuttamien erityisen merkittävien vahinkojen torjuntaan. Päätös voisi yksittäisten tilojen sijaan koskea isompaa aluetta, jonka sisällä vakavat vahingot ovat aiempien kokemusten perusteella todennäköisiä, mutta niiden kohdentumista ei ole mahdollista tarkemmin ennakoida. Maa- ja metsätalousministeriö ei hyväksy 4 momentin mukaista ratkaisua. Poikkeamismahdollisuuden tulee kattaa myös eliölajin tappaminen ja hyödyntäminen, esimerkiksi valkoposkihanhen ampuminen ja ammutun linnun syöminen.

Ehdotettu 8 momentti sisältäisi säännökset poikkeuslupaan liitettävästä ekologisesta kompensaatiosta. Maa- ja metsätalousministeriö edellyttää, että momentti poistetaan esityksestä hallitusohjelman vastaisena. Pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaan ekologisen kompensaation käyttöä pilotoidaan esimerkiksi isoissa infrastruktuurihankkeissa ja saatujen kokemusten perusteella arvioidaan lainsäädännön uudistustarpeita.

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 85 §:ssä säädettäisiin poikkeamisesta eliölajin suojelua koskevista säännöksistä. Sekä pykälän 4 että 5 momentissa säädetään poikkeamispäätöksen määräaikaisuudesta. Yksi maininta tästä määräaikaisuudesta olisi riittävä, eli esimerkiksi pykälän 4 momentista tulisi poistaa termi ”määräaikaisesti”. Lisäksi pykälän 7 momentissa on ehdotettu säädettäväksi seuraannosta siinä tapauksessa, että poikkeuksen kohteena oleva kiinteistö luovutetaan toiselle. Lainkohdan perustelujen mukaan kysymys voisi kuitenkin olla myös toimenpiteen toteuttajan vaihtumisesta. Loogisempaa olisi

säätää poikkeamisluvan haltijasta ja siihen liittyvästä seuraannosta eikä kiinteistön omistajuuteen liittyvästä seuraannosta. Lähtökohtaisesti tällainen hakijaan tai hänen henkilökohtaisiin ominaisuuksiinsa liittymätön päätös on siirtokelpoinen ilman erillistä hakemustakin. Pykälän 8 momentissa säädettäisiin heikennyksen aiheuttajan velvollisuudesta hyvittäviin toimenpiteisiin. Lainkohdan edellytys poikkeuksen vaikutuksesta eliölajin esiintymispaikkaa heikentävästi lienee tarpeeton. Poikkeukset rauhoitussäännöksistä väistämättä heikentävät eliölajin esiintymispaikkaa (vrt rauhoitussäännösten sisältö), koska muutoinhan poikkeusta ei tarvittaisi. Vai tarkoitetaanko tässä kohtaa eliölajin esiintymispaikan heikentämisellä jotain muuta kuin rauhoitussäännöksissä kiellettyä heikentämistä, mistä syntyisi vielä erillinen velvollisuus hyvittäviin toimenpiteisiin?

Suomen Kuntaliitto ry: Lajipoikkeamista koskevat pitkälti vastaavat havainnot kuin edellä 69 §:n kohdalla luontotyyppipoikkeamista.

Säännöksen 5 momenttiin ehdotettu 10 vuoden voimassaoloaika voi olla liian lyhyt aika esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa poikkeamista haetaan kaavoituksen yhteydessä, kun huomioidaan kaavoitukseen kuluva aika, kaavoitukseen mahdollisesti liittyvä muutoksenhaku, luvan/lupien hakeminen, niihin liittyvä muutoksenhaku sekä toteuttamisen aloittaminen.

Säännöksen 7 momenttiin ehdotettu poikkeamispäätöksen siirtämisestä säätäminen on tarpeellinen lisäys ja toivottavasti selkeyttää menettelyitä nykyisestä.

Säännöksen 8 momentin osalta on todettava selvennyksenä, että heikennyksen aiheuttajalla ei tarkoiteta kuntaa kaavoittajan roolissa. Kaavoitus on maankäytön suunnittelua, joka on kunnan (ja maakunnan liiton) lakisääteinen tehtävä. Kaavoitusta tehdään kunnan, valtion ja yksityisen maalle eri tahojen hankkeita varten. Heikennyksen aiheuttajan määritelmää ei siten voi eikä tule sitoa maankäytön suunnittelun lakisääteiseen tehtävään, vaan siihen, minkä tahon hankkeesta on kysymys.

Esitykseen tulisi sisällyttää vielä selkeämmin kunnan kuuleminen liittyen hyvittämisalueen osoittamiseen. Kunta voitaisiin jättää kuulematta vain siinä tapauksessa, että se olisi ilmeisen tarpeetonta. Hyvittämisalueiden osalta on aiheellista hankkia tieto sijaintikunnalta alueidenkäytön suunnittelun tilanteesta ja mahdollisista kaavoitukseen liittyvistä suunnitelmista. Ylipäätään kunnan tiedonsaanti aiotuista hyvittämisalueista ja niiden sijainnista tulee varmistaa, koska ne rajoittavat maankäyttöä vastaavalla tavalla kuin erilaiset suojelukohteet.

Kristinestads stad: Första momentet ska kompletteras: Näringslivs-, trafik- och miljöcentralen kan bevilja tillstånd till undantag från bestämmelserna om artskydd som i 73-75 och 77-78 § om undantaget inte försvårar bibehållandet eller uppnåendet av en gynnsam skyddsnivå för arten ELLER ARTEN LOKALT HAR BLIVIT SÅ TALRIK ATT DEN ORSAKAR SKADA FÖR DEN ÖVRIGA NATUREN ELLER ARTER.

Andra momentets punkt c ska kompletteras enligt följande: för att förhindra allvarlig skada på gröda, boskap, FLORA, skog, FISKENÄRING, fiskevatten och vattendrag,

Fjärde momentet ska kompletteras med: FISKERINÄRINGEN OCH LOKALT FASTSTÄLLDA OMRÅDEN UNDER FÖRÖKNINGSTIDEN. FÖRBUDET MOT ATT STÖRA KAN ÄVEN GÄLLA SIMSTRÄNDER, GRÖNOMRÅDEN OCH ENSKILDA FASTIGHETER.

Turun kaupunki: 85 §:n mukaiseen säännökseen poikkeamisesta eliölajien suojelusäännöksistä tulisi sisällyttää vielä selkeämmin kunnan kuuleminen liittyen hyvittämisalueen osoittamiseen. Kunta voitaisiin jättää kuulematta vain siinä tapauksessa, että kuuleminen olisi ilmeisen tarpeetonta. Hyvittämisalueiden osalta on aiheellista hankkia tieto kunnalta maankäytön suunnittelun tilanteesta ja mahdollisista kaavoitukseen liittyvistä kunnan suunnitelmista.

Säännöksen 5 momenttiin ehdotettu 10 vuoden voimassaoloaika voi olla liian lyhyt aika esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa poikkeamista haetaan kaavoituksen yhteydessä, kun huomioidaan kaavoitukseen kuluva aika, kaavoitukseen mahdollisesti liittyvä muutoksenhaku, luvan/lupien hakeminen, niihin liittyvä muutoksenhaku sekä toteuttamisen aloittaminen.

Heikennyksen aiheuttajan määritelmää ei siten voi eikä tule sitoa maankäytön suunnittelun lakisääteiseen tehtävään, vaan siihen, minkä tahon hankkeesta on kysymys.

Vantaan kaupunki: 85.4 §: Eliölajien suojelusta koskevista säännöksistä voidaan poiketa määräaikaisesti ELY-keskuksen luvalla, jos poikkeus ei haittaa lajin suotuisan suojelutason säilyttämistä tai sen saavuttamista. ELY-keskus voi niin ikään sallia määräaikaisesti poiketa rauhoitetun lajin häiritsemiskiellosta maantieteellisesti rajatulla alueella, mikäli lajin runsaslukuisuudesta johtuen on todennäköistä, että lajin yksilöt aiheuttavat ennakoimattomasti kohdentuvaa, erityisen

merkittävää vahinkoa viljelmille. Pykälän sisältö on hieman epäselvä ja kysymyksenä nousee, mitä lajeja tämä poikkeaminen koskee. Tätä koskevat hyvittämisestä esitetyt kommentit, jotka on esitetty luvun 11 yhteydessä.

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus-keskus: On vaikea hahmottaa milloin puhutaan yleisistä ehdoista ja edellytyksistä ja milloin lintuja koskevista erityisehdoista.

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Pykälän viidennen momentin osalta ELY-keskus toteaa, että poikkeamispäätöksessä olisi voitava tarvittaessa antaa myös toimenpiteiden raportointia ja vaikutusten seurantaa koskevia ehtoja.

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Tulisi harkita onko poikkeamislupa tarpeen ammattilaisen tai lajisuojelua edistävän luomuksen/muiden viranomaisten/tutkimuslaitosten vahvistamien asiantuntijoiden yksittäisten yksilöiden keruuseen/pyydystämiseen tutkimus- ja lajiston selvitys- ja seurantatarkoituksiin, jos esiintymän suotuisa suojelun taso ei vaarannu. Näissä tapauksissa riittäisi 14 vrk ennen tehty ilmoitus ely-keskukselle, joka tarvittaessa voisi ohjeistaa tai päätöksellään kieltää toimenpiteen ja edellyttää luvan hakemista. Rauhoitetun lajin keräämisenä/pyydystämisenä ei pidettäisi myöskään hyönteislajiston perusselvitys- ja seurantamerkityksessä tapahtuvaa pyydystämistä pyydyksin, jos rauhoitetun lajien esiintymisestä ei ole varmuutta. Tällöin turhat kasvi- ja hyönteisnäytteiden sekä lehden- ja höyhenenkeruuluvat ja samoin varmuuden varalta - haetut luvat jäisi pois.

Nykykäytännön mukaisesti poikkeamislupaehtojen tulisi sisältää myös määräyksiä toimenpiteiden raportoinnista ja niiden vaikutusten seurannasta.

Poikkeamispäätöksen siirron hakeminen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta edellyttää toimivaa poikkeamispäätösten rekisteriä.

Siirtymäsäännöksellä tulisi myös ratkaista koskeeko siirron hakemisvelvollisuus myös ennen uuden lain voimaantuloa myönnettyjä poikkeamislupia.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Lajirauhoituksesta myönnettäviin poikkeamislupiin on lakiehdotuksen 85 §:n 8 momentissa lisätty eliölajin esiintymispaikan heikentymisen kompensaatio. Tämä edellyttää poikkeamislupien käsittelijöiltä erityisasiantuntemusta ja pidentää lupakäsittelyyn menevää aikaa, mikä tarkoittaa sitä, että lupakäsittelyyn tarvitaan ELY-keskuksissa lisäresursseja. Lupakäsittelyyn tarvittavat lisäresurssit tulee turvata, jotta erilaiset hankkeet ja kaavoitus eivät hidastu. Tämä on tärkeää erityisesti pääkaupunkiseudulla, jossa on paljon erilaisia hankkeita ja kaavoitusta, joihin liittyen tarvitaan lajisuojelun poikkeamislupia.

Lakiehdotuksen 85 §:n 8 momentissa kompensaatioon velvoittamisen edellytykseksi on eliölajin esiintymispaikan heikentymisen ohella säädetty, että poikkeus on myönnetty ”muuhun tarkoitukseen kuin erityisen merkittävien vahinkojen tai terveyshaittojen estämiseksi.” Sanamuodon perusteella jää epäselväksi, viitataanko erityisen merkittävillä vahingoilla nimenomaisesti 3 momentin b kohdassa tarkoitettuihin muiden eliölajien kuin lintujen viljelmille, karjankasvatukselle, metsille, kalataloudelle sekä vesistöille ja muulle omaisuudelle aiheuttamiin vahinkoihin, vai viitataanko sillä myös 2 momentin c kohdassa tarkoitettuun lintujen aiheuttamaan vakavaan vahinkoon. Epäselväksi jää myös, voiko 8 momentti tulla sovellettavaksi muita kuin 2 ja 3 momentissa tarkoitettuja eliölajeja koskeviin päätöksiin.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Pitää myös kannatettavana parannuksena sitä, että 85 §:n mukaisesti jollekin lintulajille on tehdystä erityisesti suojeltavan lajin rajauspäätöksestä voi jatkossa poiketa vain lintudirektiivin mukaisin poikkeamisperustein.

Lakiluonnoksen 85 §:n 8 momentin tulee mahdollistaa se, että tarvittaessa vakavan vahingon tai terveystarkoituksen vuoksi myönnettävässä poikkeuksessa voidaan edellyttää hyvittämistä, jos se on suotuisan suojelutason säilyttämisen näkökulmasta tarpeen. Nykyisellään päätöksien lupaehtoihin sisällytetään tarvittaessa esim. velvoitteita tekopesärakenteiden toteuttamiseen, jotta myönnetyllä poikkeuksella ei vaikutettaisi haitalliesti lajin suotuisaan suojelutasoon. Lintujen osalta hyvittämistoimenpiteiden osoittaminen ainakin terveysperusteisiin poikkeuslupiin tulee siis olla mahdollista ja tätä on tarpeen täsmentää hallituksen esityksessä, jotta vältetään esim. se mahdollisuus, että oikeuskäytäntö ohjaisi menettelyn siihen, että lintulajien osalta hyvittämiseen ei voisi velvoittaa.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, kalatalousviranomainen: Lakiesityksen 85 § säädetään poikkeuksista eliölajin suojelua koskevista säännöksistä. Pykälän oista momenttia tulee muuttaa niin, että poikkeus on tarpeen kalakannoille ja kalataloudelle koituvan vakavan vahingon estämiseksi. Kalavesi on tässä yhteydessä väärä käsite ja se ei käytännössä eroa pykälän vesistö -käsitteestä. Suojeltu laji voi aiheuttaa vahinkoja mm. kalastukselle tai kalankasvatukselle.

Pykäläesityksen 4. momentissa esitetty ELY-keskuksen poikkeuslupa tulee voida myöntää myös kalataloushaittojen johdosta eikä ainoastaan viljelmille aiheutuneiden haittojen vuoksi. Tekstiä tulee korjata seuraavasti: ”erityisen merkittävää vahinkoa viljelmille tai kalataloudelle.”

Metsähallitus: Perusteluissa tulisi selkeyttää poikkeuslupamenettelyn soveltamista luonnonsuojeluviranomaisten omiin toimiin liittyen. Metsähallituksen näkemyksen mukaan poikkeuslupamenettelyä ei tulisi soveltaa luonnonsuojeluviranomaisten omiin toimiin, tai sitä tulisi näihin liittyen ainakin selkeästi rajoittaa. Lisäksi Metsähallitus ehdottaa seuraavia muokkauksia pykälään: Pykälän 2 momentin c kohta ”kalavesille” ehdotetaan muutettavaksi muotoon: ”kalakannoille”. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan lisäystä ”kalataloudelle” seuraavasti: ”Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi sallia määräaikaisesti poiketa rauhoitetun lajin häiritsemiskiellosta maantieteellisesti rajatulla alueella, mikäli lajin runsaslukuisuudesta johtuen on todennäköistä, että lajin yksilöt aiheuttavat ennakoimattomasti kohdentuvaa, erityisen merkittävää vahinkoa viljelmille tai kalataloudelle. Päätöksessä on osoitettava lajin muutonaikaiseen ruokailuun, levähtämiseen tai vastaavaan tarpeeseen riittävästi alueita.”

Ruokavirasto: Ruokavirasto ehdottaa ensisijaisesti mahdollisuutta rauhoitetun eläimen lopettamiseksi eläintautiepäilyssä kirjattavaksi lakiluonnoksen 51 §:n. Mikäli mahdollisuutta lopettaa eläin eläintautiepäilyssä ei katsota tarpeelliseksi kirjattavan ko. pykälään, tulee lopettamiseen olla mahdollisuus poikkeusluvalla. Lintulajien osalta poikkeamisen edellytyksiä on tarkennettu 2 momentissa ja unionin tärkeinä pitämien eläinlajien osalta 3 momentissa. Sekä 2 että 3 momenttiin tulisi lisätä uusi alakohta eläintautien vastustamisesta alla esitetysti. Poikkeuslupa koskisi käytännössä yksittäisiä tai muutamia eläimiä, ei isoja eläinmääriä. Eläimet lopetettaisiin eläinterveysviranomaisen toimesta tai toimeksiannosta ja toimitettaisiin tutkittavaksi Ruokavirastoon.

Ruokavirasto ehdottaa 85 § 2 ja 3 momentteihin lisättäväksi uusi luetelmakohdan: x) Lainsäädännöllä vastustettavan eläintaudin epäilyn tutkimiseksi ja vastustamiseksi.

Suomen riistakeskus: Metsästyslain (41 §) nojalla tehdään vuosittain useita satoja poikkeuslupapäätöksiä, joissa sovelletaan samaa luontodirektiivin 16 artiklaa, mikä on tuotu nyt luonnoksessa näkyville ilman viittaussäännöksiä myös luonnonsuojelulakiin (85 §). Hallituksen esitys lisää kokonaisuudessaan (huomioiden myös uuden lsl luvun 13 tietohallinnosta) huomioon otettavan tiedon määrää poikkeuslupien valmistelussa. Määrällisesti huomioon otettavan tiedon määrä nousee huomattavaksi, erityisesti uhanalaiseksi säädettyjen lajien huomioonottamisen velvoitteen johdosta.

Tarve poiketa suurpetojen suojelusta on tullut esille aikaisemmin (ensisijaisesti koskien 78 §) ja tulee tarpeeseen esimerkiksi tuulipuistohankkeiden kohdalla. Sen sijaan lakiluonnokseen ei ole perusteltu lainkaan, miksi luonnoksen 71 § lueteltujen karhun, suden, ilveksen ja saukon osalta on jätetty Ely-keskuksille mahdollisuus poiketa mainittujen lajien osalta myös 73 § määritellyistä rauhoitusmääräyksistä, joita ovat mm. tappaminen ja pyydystäminen. Kyseiset toimet erityisesti suurpetolajeihin kohdistuen kuuluvat nykyiseltään Suomen riistakeskuksen toimialaan. Myös poliisi hoitaa tiettyjä tehtäviä koskien mm. loukkaantuneiden suurpetojen lopettamista tai pyydystämistä. Luonnonsuojeluviranomaisella on ollut vastaava oikeus ainoastaan luonnonsuojeluverkostoon kohdistuvalle alueelle. Oikeuden laajentamista luonnonsuojelualueverkon ulkopuolelle ei perustella missään kohdin hallituksen esitystä, joten jää epäselväksi onko kyseessä tekninen virhe. Selvyyden vuoksi on todettava, ettei suurpetoihin kohdistuviin kannanhallintakeinoihin tule Suomen riistakeskuksen näkemyksen mukaan luoda päällekkäisiä viranomaistoimintoja.

Energiateollisuus ry: Poikkeamisen määräaikaisuudesta ja ekologisesta kompensaatiosta luontotyyppien kohdalla lausuttu koskee myös lajeja.

Kalatalouden keskusliitto ry esittää, että 85 §:ään seuraavat muutokset:

+ ” kalataloudelle”

= ”Lintulajien osalta poikkeamisen edellytyksenä on 1 momentissa säädetyn lisäksi, ettei sille ole muuta tyydyttävää ratkaisua, ja että poikkeus on tarpeen a) eläimistön ja kasviston suojelemiseksi; b) kansanterveyden sekä lentoturvallisuuden

ja muun yleisen turvallisuuden turvaamiseksi; c) viljelmille, kotieläimille, metsille, kalataloudelle ja vesistöille koituvan vakavan vahingon estämiseksi;”

+ ”kalataloudelle ja kalojen lisääntymisaikana paikallisesti määritetyille alueille”

= ”Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi sallia määräaikaisesti poiketa rauhoitetun lajin häiritsemiskiellosta maantieteellisesti rajatulla alueella, mikäli lajin runsaslukuisuudesta johtuen on todennäköistä, että lajin yksilöt aiheuttavat ennakoimattomasti kohdentuvaa, erityisen merkittävää vahinkoa viljelmille, kalataloudelle ja kalojen lisääntymisaikana paikallisesti määritetyille alueille.”

Edellä todettu muutosehdotus on kalatalouden näkökulmasta tärkeä ja osaltaan on linjassa ja tukee valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaista ohjelmaa vahvistaa suomalaista kalataloutta ja suomalaisten kalankulutusta. Käytännössä toimiva kalatalous tarvitsee mahdollisuuksia poikkeuksiin tämän osalta. Kalatalous on kestämättömässä tilanteessa muun muassa suhteessa merimetsoihin. Ilman asianmukaista puuttumista kalatalouden edellytyksiä heikentäviin tekijöihin poikkeusmahdollisuuksien avulla on tilanne omiaan heikentämään hallituksen tavoitetta kasvattaa kaupallisen kalastajien määriä Suomessa ja toisaalta siten laajemmin suomalaisen kalastuselinkeinon kasvattamista ja Suomessa pyydetyn kalan kulutusta.

Metsäteollisuus ry kannattaa selvennystä. Sen sijaan pykälään esitetty muutos, jonka mukaan poikkeamispäätökset annettaisiin määräaikaisina, on käytännön toimivuuden kannalta epäselvä. Monissa poikkeuslupaa vaativissa hankkeissa kyse on pysyvistä rakenteista. Tällaisissa tapauksissa määräaikainen poikkeuslupa ei toimisi käytännössä.

Velvoite hyvittäviin toimenpiteisiin eli niin kutsuttuun ekologiseen kompensaatioon tulee poistaa. Asiaa perustellaan tarkemmin luvun 11 yhteydessä.

MTK ry: Poikkeusperusteisiin ei sisältyisi 9 artiklan 1 kohdan c-alakohtaa (salliakseen tiukasti valvotuissa oloissa ja valikoivasti tiettyjen lintujen pienien määrien pyydystämisen, hallussa pitämisen tai muuten asiallisen hyötykäytön). Kansallisessa lainsäädännössä on oltava ainakin mahdollisuus edellä kuvatulla perusteella poikkeamiseen, muuten kategorisesti rajautuisi pois kokonaan yksi poikkeusperuste, eikä poikkeuslupaa ammuttujen valkoposkihanhien ravintokäyttöön ei voitaisi Suomessa myöntää.

Jos valkoposkihanhia joudutaan vahinkojen estämiseksi ja vähentämiseksi poikkeuslupiin perustuen ampumaan, ammuttuja lintuja ei ole ainakaan kaikissa tilanteissa mielekästä haaskata, vaan ne voidaan käyttää ravinnoksi.

Pykälän 3 momentista ehdotetaan jätettäväksi pois luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdan e-alakohtaa vastaava kirjaus (salliakseen tarkoin valvotuissa oloissa valikoiden ja rajoitetusti tiettyjen liitteessä IV olevien lajien yksilöiden ottamisen ja hallussapidon kansallisten toimivaltaisten viranomaisten määrittelemissä rajoissa). Perusteluissa tätä seikkaa ei ole käsitelty lainkaan. MTK ry korostaa, että myös kansallisessa lainsäädännössä on oltava ainakin mahdollisuus edellä kuvatulla perusteella poikkeamiseen.

Pykälän 4 momentissa ehdotettua mahdollisuutta määräaikaisesti poiketa rauhoitetun lajin häiritsemiskiellosta maantieteellisesti rajatulla alueella tietyin edellytyksin MTK ry kannattaa, mutta pitää liian rajattuna. Ensinnäkin sanamuodossa mainitaan vain häiritsemiskiellosta poikkeaminen, mutta ei tappamiskiellosta poikkeamista. Perusteluissakaan ei viitata tappamiseen. Suoraan sanamuodosta on käytävä ilmi, että maantieteellisesti rajatulle alueelle myönnettävällä poikkeusluvalla voidaan sallia myös lintujen tappaminen. Huomioon otettaisiin vain viljelmille aiheutuva vahinko. Sanamuotoon tulee lisätä myös kotieläimille, metsille, kalavesille ja vesistöille aiheutuva vahinko lintudirektiivin poikkeusperustetta mukaillen. Tämä on tarpeen, sillä vahinkoa voi tulevaisuudessa aiheuttaa myös joku muu laji kuin valkoposkihanhi. Ongelmallista on sekin, että perustelut jättäisivät käytännössä täysin viranomaisen oman harkinnan varaan sen, miten ja millä perusteella ruokailuun, levähtämiseen ja vastaaviin tarpeisiin jätettävät alueet olisi osoitettava ja paljonko niitä olisi oltava. Säännöstä on näiltä osin tarkennettava, jotta alueellisesta poikkeusluvasta olisi käytännössä hyötyä ja jotta siihen liittyvät menettelyt olisivat sujuvia.

MTK ry ei kannata ekologiseen kompensaatioon liittyvän 8 momentin sisällyttämistä luonnonsuojelulakiin.

MTK Lappi ry: Luonnoksessa mainitaan vain häiritsemiskiellosta poikkeaminen, puuttuu tappamiskiellosta poikkeaminen.

Viljelmille aiheutuvan vahingon lisäksi huomioon tulee ehdottomasti ottaa myös kotieläimille, kalavesille ja vesistöille aiheutuva vahinko.

BirdLife Suomi ry: 85 § Pidämme viittausta muuttoaikaan tarpeettomana. Lajeilla on ruokailu- ja levähtämistarpeita ympäri vuoden. Ehdotamme lausetta muutettavaksi: ”Päätöksessä on osoitettava lajin ruokailuun, levähtämiseen tai vastaavaan tarpeeseen riittävästi alueita.”

Pykälän viimeisessä momentissa säädetään poikkeusten hyvittämisvelvoitteesta. Päätöksiin ei ole kirjattava hyvittämisvelvoitetta, kun lupa on myönnetty erityisen merkittävien vahinkojen tai terveyshaittojen estämiseksi. Koska erityisen merkittävien vahinkojen ja terveyshaittojen estämiseksi myönnettävät luvat (joita suuri osa lintuja koskevista luvista on) voivat johtaa jopa lajin paikalliseen häviämiseen, on lain kohtaa syytä tarkentaa lisäämällä loppuun lause: “Mikäli poikkeus heikentää lajin suotuisaa suojelutasoa alueella, koskee hyvittämisvelvoite kaikkia poikkeamisperusteita.”

Intresseföreningen för en levande skärgård rf.: Luonnonsuojelulain uudistus ei tuo uutta selkeää linjaa luonnonsuojelulain vaatimien poikkeuslupien käsittelyyn, kun pyritään rajoittamaan rauhoitettujen lintujen ja eläinten aiheuttamien haittojen rajoittamiseen ja pienentämiseen. Haittojen pienentämisessä on kyettävä toiminta kohdistamaan ennakoivasti tapahtuviin muutoksiin. 85 § lisäys: ”Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi sallia määräaikaisesti poiketa rauhoitetun lajin häiritsemiskiellosta maantieteellisesti rajatulla alueella, mikäli lajin runsaslukuisuudesta johtuen on todennäköistä, että lajin yksilöt aiheuttavat ennakoimattomasti kohdentuvaa, erityisen merkittävää vahinkoa viljelmille*, kalataloudelle ja kalojen lisääntymisaikana paikallisesti määritetyille alueille. Lupa häirintään voi koskea myös uimarantoja, viheralueita ja yksittäisiä kiinteistöjä*.”

Kvarkens fiskeriområde: § 85 1 mom. även arter som förekommer rikligt lokalt och orsakar stor skada lokalt för överig natur, arter eller fiske börman kunna bevilja tillstånd til undantag från bestämmelser om artskydd i punkt c) tas även fiske med i uppräkningen 85.1 § c) för att förhindra allvarlig skada på gröda, boskap, skog, fiske och vattendrag 85.1 § d) tillsätts fiske och fiskbestånden under förökningsperioder

Suomen Metsästäjäliitto ry: Esitys: Poikkeusluvalla saatu saalis on hyödynnettävä

Esityksen perusteluteksteissä todetaan, ettei lintudirektiivin 9 artiklan 1 kohdan alakohdan c katsota olevan tarpeen luonnonsuojelulain soveltamisalan osalta.

Liiton mielestä kaiken eettisyyden, lajiyksilön arvostuksen, kestävän käytön ja hiilijalanjäljen pienentämisen nimissä lakiin ja sen perusteluihin on lisättävä/korjattava, että poikkeusluvalla tapahtuvan tappamisen tuloksena saadun saaliin ravintokäyttöön on aina tappamisluvan yhteydessä pyrittävä, mikäli saalis on hyödynnettävissä. Suomen lainsäädännössä ei tule hylätä EU-direktiivien suomia mahdollisuuksia toimia eettisesti, kansalaisia hyödyttäväksi sekä luonnonsuojelun päätösten hyväksyttävyyttä parantavasti. Valkoposkihanhien poikkeuslupapyynnillä saatu saalis hyödynnetään esimerkiksi Ruotsissa, Tanskassa ja Virossa.

Kun saaliin alkuperä on laillinen, se tulee voida käyttää hyödyksi. Vuonna 2021 saatu valkoposkihanhisaalis merkitään ELY:n toimittamin merkein ja on tuhottava hautaamalla tai polttamalla. Jo tappolupaharkinnassa on päädytty siihen, eläimet voidaan tappaa. Saaliin hyödyntäminen ei näiden toimenpiteiden jälkeen vaikuta saaliin määrään tai lailliseen saantoon.

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry esittää pykälän poikkeusperusteisiin seuraavaa tarkennusta:

Toisen momentin poikkeusperusteessa c tulee sana kalavesi korvata sanoilla kalakannat ja kalatalous.

Österbottens Fiskarförbund: I 85 § föreskrivs om undantag från bestämmelserna om artskydd.

85 § mom. 2. punkt c) bör ingå alla de grunder som nämns i fågeldirektivet artikel 9 a, punkt 3: "För att förhindra allvarlig skada på gröda, boskap, skog, fiske och vatten" (ur den svenska översättningen av fågeldirektivet). I 85 § bör begreppet fiskevatten ersättas med termen fiske och vattendrag med vatten för att den nationella lagstiftningen ska harmonisera med EU-lagstiftningen. Fiskevatten har en annan betydelse än fiske. Vi föreslår därmed att 85 § mom 2 c ändras till följande:

85.2 § "c) för att förhindra allvarlig skada på gröda, boskap, skog, fiske och vatten, "

I 85 § 4 mom. Här har man tyvärr avgränsat skadan till endast gröda och det är tydligt att man har här tänkt på de vitkindade gässen. Österbottens Fiskarförbund anser att skarven är ett lika stort problem för fisket, som vitkindade gässen är för jordbruket, och det bör i 4 mom. utan tvekan ingå skada som orsakas fisket och fiskbestånd. Att begränsa mom 4. till att gälla

enbart skada på gröda innebär att man inte behandlar fisket på samma sätt som jordbruket. Man kan även beräkna skada orsakad av skarvens predation på fisket och fiskbestånd.

Vi föreslår att 4 mom. bör inkludera skada på fiskerihushållningen och fiskbestånd enligt följande:

"Närings-, trafik- och miljöcentralen kan för viss tid tillåta undantag från förbudet mot att störa fridlysta arter inom ett geografiskt avgränsat område, om det på grund av att arten är talrik är sannolikt att individerna orsakar särskilt stor skada som på ett oförutsägbart sätt drabbar gröda, fiskerihushållningen och fiskbestånd under förökningsperioder inom ett visst område."

10.5.2021 lämnade Jari Myllykoski in en lagmotion undertecknad av 111 riksdagsledamöter gällande en ändring av nuvarande naturvårdslag 49§ så att skarv och vitkindad gås som skjutits ska kunna tillvaratas av skytten. NTM-centralen i Egentliga Finland ändrade under 2020 sin praxis så att vitkindad gås eller skarv som skjutits med undantagstillstånd inte skulle få tas tillvara, utan skulle förstöras eller grävas ner. Jari Myllykoskis lagmotion bör beaktas vid revideringen av naturvårdslagen så att samtidigt som NTM-centralen ger undantag för skyddsjakt skulle man ge tillstånd att utnyttja de skjutna fåglarna. Skyddsjakten hämmas av att det i dagsläget inte går att utnyttja nedlagt byte på något sätt. Enbart under 2021 har beviljats skyddsjakt på knappt 16 000 vitkindade gäss och hundratals skarvar.

Ukko-Kolin Ystävät ry, Selkämeren kansallispuiston ystävät ry, Kolin Vaeltajat ry, Arkipelagia-seura ry, Kalevalaisen Kulttuurin liitto ry: Pykälässä 85 annetaan viranomaisille valtuutus poiketa suojeltujen lajien kohtelusta. Pykälää tulee täydentää niin, että valtuutus koskee tyhjentävästi sitä asiaa, jonka tähden poikkeus myönnetään.

Yksityishenkilö RS: Esittää laajempia poikkeuksia kalatalouden edellytysten parantamiseksi.

9 luku Vaihdanta, maahantuonti ja maastavienti

Yleistä

Helsingin kaupunkiympäristölautakunta: Lakiluonnoksen 9. luvussa on säädetty, että rauhoitettujen eläinlajien ja niiden osien maahantuonti ja maastavienti on kielletty lukuun ottamatta tiettyjä poikkeuksia. Maahantuontia valvoo tulli. On hyvä, että tuonti ohjataan tietyille rajatarkastusasemille, jotta voidaan varmistaa eläinten hyväksyttävä kohtelu.

Luonnonsuojelulainsäädännössä ja lain noudattamisen valvonnassa tulisi kiinnittää huomiota laittomasti tuotujen rauhoitettujen elävien eläinten tilanteen nopeaan ratkaisemiseen. Laittomasti tuodun elävän eläimen osalta valvontamenettelyjen ja toimivallan tulisi olla selvät. Tällä hetkellä laittomasti tuotu rauhoitettu, elävä eläin joutuu usein odottamaan viranomaisten ratkaisua huomattavan pitkään niille sopimattomissa olosuhteissa. Menettelyt rauhoitettujen elävien eläinten nopeaksi uudelleensijoittamiseksi tai lopettamiseksi olisi suunniteltava valmiiksi, jotta tilanne ei eläinsuojelulain vastaisena päätyisi kuntien valvontaeläinlääkärien hoidettavaksi.

Vantaan kaupunki: Rauhoitetun eläin- tai kasvilajien yksilön, sen osan tai johdannaisen maahantuonti ja maastavienti on kielletty. Tällä tarkoitetaan ilmeisesti sekä eläviä yksilöitä että kuolleita. Toisessa lauseessa todetaan, että elävien päiväpetolintujen, pöllöjen ja jalohaukkojen maahantuonti on kielletty. Jää epäselväksi, tarkoitetaanko näillä mahdollisia vieraslajeja. Muutoinhan petolinnut ovat kaikki rauhoitettuja eliölajeja Suomessa ja sisältyisivät jo ensimmäisen lauseen tarkoittamiin lajeihin.

Helsingin yliopisto, Helsingin yliopiston rehtori: CITES-säännökset ja eliöiden osien kuljetuksen rajoitukset ovat merkittäviä salametsästystä, ryöstöhakkuita ja eliöiden kestävää käyttöä edistäviä säännöksiä. Tiedämme, että salametsästys ja –hakkuut sekä laiton eläinten kiinniottaminen lemmikkikauppaan ovat tällä hetkellä merkittäviä ongelmia. Tällä hetkellä suomalaisen lainsäädännön vaikutus kansainväliseen eliökauppaan on epäselvä ja sitä pitäisi selvittää tarkemmin.

Yksi merkittävä uhanalaisten eläinten kansainvälisen kuljetuksen syy ovat metsästysmuistot eli trofeet. Tiedeyhteisöllä ei ole yhtenäistä kantaa laillisen metsästyksen vaikutuksesta kansainväliseen luonnonsuojeluun: sen nähdään toisaalta uhkaavan uhanalaisten eläinlajien kantoja (Packer ym. Sport Hunting, Predator Control and Conservation of Large Carnivores. Plos One: https://doi.org/10.1371/journal.pone.0005941; Rosenblatt ym. Detecting declines of apex carnivores and evaluating their causes: An example with Zambian lions. Biological Conservation: https://doi.org/10.1016/j.biocon.2014.10.006), että myös

mahdollistavan metsästysturismin tuovien rahavirtojen käytön luonnon suojeluun (Di Minin ym. Banning Trophy Hunting Will Exacerbate Biodiversi-ty Loss. Trends in Ecology and Evolution: https://doi.org/10.1016/j.tree.2015.12.006). Suomalaisten trofeekäytänteiden vaikutusta olisi syytä selvittää tarkemmin sekä Suomessa että ulkomailla tapahtuvan metsästyksen kannalta.

Kansainvälisesti metsien uhkana ovat ryöstöhakkuut, joissa arvokasta teollisuudessa käytettävää puuta hakataan ilman asianmukaisia lupia ja sitten myydään kansainvälisille toimijoille. Tämän takia olisi tärkeää varmistaa, ettei Suomessa markkinoille päädy laittomasti hakattua puuta. Selvilläolovelvoitteen perusteella puutavarajalosteiden myyjien pitäisi olla jo perillä toimintansa vaikutuksista, niinpä olisi loogista kieltää laittomasti kaadetuista tai metsästetyistä lajeista jalostettujen tuotteiden myynti. Yhtenä ongelmana on, että monet nykyään käytössä olevat tuotteet – esimerkiksi monet arvokkaat soitininstrumentit – on tehty laittomasti hankitusta puusta. Tällöin ei ole välttämättä tarkoituksenmukaista takavarikoida niitä, vaan estää, ettei tulevaisuudessa enää tuoteta uusia instrumentteja laittomista lähteistä.

Suomen ympäristökeskus SYKE: CITES-valvonnan edellytysten parantamiseksi tulisi harkita joidenkin uhanalaisten lajien tai niistä tehtyjen tuotteiden ilmoitus- tai rekisteröintivelvoitetta, kuten tiettyjen eläinryhmien elävien yksilöiden ilmoitusvelvollisuutta ja/tai rekisteröintiä, joka koskisi eläinten hallussapitoa, kasvatusta, välittämistä, myymistä ja kaupallista esilläpitoa. Usealla EU-maalla on elävien CITES-eläinten rekisterit joko kaikille liitteen A lajeille, osalle liitteen A lajeista tai jopa kaikille sekä liitteen A että B lajeille. Velvoitteet voisivat koskea esimerkiksi lajeja tai tuotteita, joiden sääntely on kansainvälisesti erityisen tarkkailun kohteena tai lajeja, jotka ovat yleisesti salakuljetuksen tai muun laittoman toiminnan kohteena tai joiden suojelussa Suomella on muun EU-lainsäädännön nojalla erityisvastuu, tai lajiyksilöitä, jotka ovat Suomen luonnosta peräisin tai Suomessa vankeudessa syntyneitä.

Asianmukaisen ja kustannustehokkaan CITES-valvonnan mahdollistamiseksi olisi tarpeen säätää, että Suomessa kaadetun karhun, suden, ilveksen ja saukon osien, etenkin nahkojen, EU:n sisäisen myyntiluvan ja myös CITES-vientiluvan myöntämisen edellytys olisi eläimen osien yksilöllinen merkintä heti kaatamisen jälkeen. Nykyisellään on käytännössä mahdotonta yhdistää metsästysmuistoille myönnetty EU-todistus, joka vaaditaan kaupalliseen käyttöön, ja itse esineet. Esimerkiksi Ruotsissa on tällainen merkintävaatimus.

Luontopaneeli: Kokonaisuutena luku on hyvä.

Luontoliitto ry: Metsästysmuistojen eli trofeiden maahantuontikielto on saatava lakiin. Trofeemetsästys on moniongelmista liiketoimintaa, ja yksi tärkeimmistä syistä biologisen monimuotoisuuden köyhtyminen. Trofeemetsästys kiihdyttää globaalia lajikatoa.

Trofeeton EU –työryhmä: Metsästyksen muodosta riippumatta (aidatulla tilalla tai luonnossa) käytäntö on osoittanut, että trofeemetsästys ja sen ympärille rakentuva liiketoiminta ja eläinten julma käyttö, ei myöskään ole vähentänyt salametsästystä. Päinvastoin. Trofeemetsästysharrastuksella ja siihen linkittyvällä muulla liiketoiminnalla ei ole mitään luonnonsuojelullista arvoa. Trofeemetsästäjät haluavat pääsääntöisesti metsästysmuistoksi vahvojen (terveiden) ja isojen eläinten osia, eivätkä siten noudata luonnon tavallista kulkua, jossa heikot ja sairaat poistuvat muita nopeammin populaatiosta. CITES-sopimusta, jonka perustana neuvoston CITES-asetus on, ei ole aikoinaan luotu nykyisen suojelutarpeen ja kaupan mittakaavaan sekä kaupan rajoituksiin merkittyjen valtavien lajien määrään. CITES-sopimus ja neuvoston CITES-asetus ovat perustoiltaan jo lähtökohtaisesti suojelun ja valvonnan normatiivisina työkaluina heikkoja.

Eritoten eettisistä syistä ehdotamme metsästysmuistojen maahantuonnista otettavaksi nimenomainen kieltosäännös lakiin tai vaihtoehtoisesti, että ehdotettuun 88 §:ään lisätään lause metsästysmuistojen maahantuonnin kiellosta (valvovaa viranomaista ei luonnollisesti siinä tapauksessa tarvitse erikseen mainita):

Ehdotus 1: Eläinyksilöstä otettujen metsästysmuistojen maahantuonti on kielletty. Kielto koskee niin kaupallista kuin ei-kaupallista toimintaa. Tullilaitos valvoo, että kieltoa noudatetaan.

Ehdotus 2: Uhanalaisten lajien yksilöistä otettujen metsästysmuistojen maahantuonti on kielletty. Kielto koskee niin kaupallista kuin ei-kaupallista toimintaa. Tullilaitos valvoo, että kieltoa noudatetaan.

Ehdotetun luonnonsuojelulain 88 §:ää tulisi tarkentaa siten, että siitä selkeästi kävisi ilmi että se koskee myös ei-kaupallista toimintaa.

Ehdotetun luonnonsuojelulain 89 §:ssä tulisi säätää, että ELY keskuksen oikeus myöntää poikkeuksia 87 ja 88 §§:ssä säädetyistä kielloista ei koske metsästysmuistojen maahantuontia.

WWF Suomi: Kannattaa ehdotuksia.

Animalia ry: Katsomme, että laissa tulisi yksiselitteisesti kieltää metsästysmuistoina tuotavien eläinten osien, ns. trofeiden, tuonti. Trofeemetsästys on huvittelumuoto, johon liittyy paljon eläinsuojelullisesti vakavia ongelmia, kuten metsästettävien eläinten häkkikasvatusta ja sisäsiittoisuuden tuomia sairauksia.

86 § Soveltamisala

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 86 §:ssä säädettäisiin vaihdantaa, maahantuontia ja maastavientiä koskevan 9 luvun soveltamisalasta. Olisi selvempää sääntelyä kirjoittaa tämän luvun soveltamisala soveltamisalapykälään itsenäisesti auki ilman viittausta eliölajien suojelua koskevaan 8 lukuun.

87 § Eliölajien hallussapito, vaihdanta ja kaupallinen hyödyntäminen

Maa- ja metsätalousministeriö: Voimassa olevan LSL 45 §:n mukaan muihin kuin 44 §:ssä tarkoitettuihin lajeihin kuuluvan rauhoitetun eläin- tai kasvilajin yksilön, sen osan tai johdannaisen maahantuonti, maastavienti, myyminen ja vaihtaminen sekä tarjoaminen myytäväksi tai vaihdettavaksi ilman ELY-keskuksen lupaa on kielletty. Ehdotetussa 87 §:ssä kiellettäisiin rauhoitetun eläin- tai kasvilajin yksilön kuljetuksen, myymisen ja vaihtamisen sekä myytäväksi tai vaihdettavaksi tarjoamisen lisäksi myös hallussapito. Esitykseen ei ole sisällytetty siirtymäsäännösesityksiä. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että siirtymäsäännöksissä tulee varmistaa, että ennen lain voimaantuloa laillisesti haltuun saadun eläin- tai kasvilajin yksilön hallussapito on luvallista.

Suomen ympäristökeskus SYKE: Eliölajien hallussapitoa, vaihdantaa ja kaupallista hyödyntämistä koskevaan pykälään (87 §) olisi tarvetta lisätä (vastaavasti kuin 88 §:ssä) mahdollisuus säätää asetuksella CITES-asetusta tiukemmista toimenpiteistä. Koska Euroopan unionin sisämarkkinoilla ei ole vienti- tai tuontilupakäytäntöä, ilman kansallisia säännöksiä jäsenvaltiolla ei ole tietoa edes siitä, mitä tiukimman sääntelyn alaisia CITES-lajien yksilöitä tai niiden osia maahan on tuotu toisista EU-maista. Jäsenvaltiolla ei siten ole mahdollisuutta varmistua siitä, että yksilöt ovat laillista alkuperää ja laillisesti hankittuja, mikä on CITES-sopimuksen ja siten myös CITES-asetuksen yksi perusta. EU-lainsäädännön toimeenpano edellyttää viranomaisvalvontaa myös muualla kuin unionin ulkorajoilla, mikä on todettu mm. komission suosituksessa (Commission Recommendation 2007/425 kappaleet II.g ja II.h). Tämän suosituksen pohjalta jäsenmaat raportoivat komissiolle vuosina 2007−2017 niistä EU-asetusten määräyksistä, joista ei raportoitu CITES-sopimuksen velvoitteiden raportoinnin yhteydessä. Suurin osa suosituksista on yhä relevantteja CITES-asetuksen toimeenpanon kannalta.

87 §:ään tehtävä lisäys CITES-asetusta tiukempien säädösten käyttöönoton mahdollisuudesta tehostaisi 88 §:n mahdollisia tuontikieltoja, joita muutoin voisi kiertää tuomalla lajin yksilöt tai osat toiseen jäsenmaahan, josta niiden siirrolle Suomeen ei ole lainmukaista estettä ilman erillistä kansallista säädöstä. CITES-asetuksen 8 artiklan 2 kohdassa on myös erikseen nostettu esiin jäsenmaan mahdollisuus kieltää ’yksilöiden’ (määritelmä sisältää elävät ja kuolleet yksilöt, niiden osat ja johdannaiset) hallussapito.

87 ja 88 §:iin tulisi lisätä viittaus komission täytäntöönpanoasetuksiin: ”Lisäksi on noudatettava, mitä neuvoston CITES-asetuksessa ja sitä täytäntöönpanevissa komission asetuksissa säädetään… jne.”

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Pykälä synkronoitava 85 §:n mukaisen luvituksen kanssa. Ehdotuksen 85 §:n mukaisen luvan tulisi sisältää myös toimenpiteen edellyttämän kuljetuksen ja hallussapidon.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Jää vielä epäselväksi, edellyttääkö maastavienti ja tuonti jatkossakin ELY-keskuksen myöntämää hallussapito- ja kuljetuslupaa. Olisiko luonnontieteellisten museoiden hallussapitoon ja kuljetukseen liittyviä lupia mahdollista ratkaista laki/asetustasolla kokonaisuudessaan, kuten nyt on ratkaistu maahantuonnin ja –viennin osalta liittyen vaihdantaan? Museoiden luvittaminen on varsin työlästä ja luonnonsuojelu-vaikuttavuudeltaan vähäistä. Voisiko 3 momentin mukaisessa asetuksessa määritellä museoiden lisäksi, millainen museotoiminta on mahdollista suoraa lain nojalla (määritellä ehdot direktiivin lupaedellytykset täyttäväksi) ja jos tämä ei ole luontodirektiivin liitteen IV lajien

osalta mahdollisesta EU-velvoitteiden vuoksi, voisiko sen kansallisesti tehdä mahdolliseksi kuitenkin kaikille muille rauhoitetuille lajeille lain nojalla?

Suomen Metsästäjäliitto ry: Esitys: Laillisesti haltuun saatu eläin- ja lintuyksilö tai sen osa on voitava pitää hallussa ja kuljettaa.

Lintudirektiivin II-liite luettelee EU jäsenvaltioissa metsästettävät lajit. Esityksen perusteella näyttää, että tällaisia EU-alueella laillisesti pyydettäviä lajeja ei saisi pitää hallussa tai kuljettaa Suomessa, jos ne eivät kuulu Suomen riistalajistoon. Metsästäjäliitto edellyttää, että laillisesti toisessa valtiossa haltuun saatu eläin- ja lintulajin yksilö tulee voida kuljettaa ja pitää hallussa! Tällä on vaikutuksia myös EU:n ihmisten ja tavaroiden vapaan liikkuvuuden kannalta, eikä laillisesti haltuun saadun lajin yksilön hallussapitoa tai kuljettamista tule estää. EU:ssa on toimiva CITES järjestelmä ohjaamaan laillista eläinyksilöiden ja niiden osien kuljettamista ja estämään harvinaisten lajien myyntiä ja vaihdantaa.

88 § Eliölajien maahantuonti ja maastavienti

Maa- ja metsätalousministeriö: Pykälään tulisi ottaa alla oleva säännös uudeksi 5 momentiksi, jolloin esitetty 5 momentti siirtyisi 6 momentiksi taikka asia tulisi vähintään todeta nimenomaisesti pykälän perusteluissa:

> Elävien eläinten sekä eläinperäisten sivutuotteiden maahantuonnissa Euroopan Unionin ulkopuoli-sista maista on lisäksi noudatettava mitä eläintautien leviämisen ehkäisemiseksi annetussa Euroopan Unionin lainsäädännössä ja sen nojalla kansallisesti säädetään.

Pykälän 5 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää kansallisesti neuvoston CITES-asetusta tiukemmista uhanalaisten lajien yksilöitä, niiden osia ja johdannaisia koskevista tuontikielloista. Lajit määriteltäisiin erikseen valtioneuvoston asetuksella. Uhanalaisilla lajeilla tarkoitettaisiin maailmanlaajuisesti uhanalaisia lajeja (IUCN Red List of Threatened Species). CITES-sopimuksen ja neuvoston CITES-asetuksen tarkoituksena on ensisijaisesti uhanalaisten lajien kaupallisen tuonnin ja viennin sääntely. Momentin tarkoituksena olisi luoda edellytykset asettaa lajien suojelun näkökulmasta perusteltuja tuontikieltoja myös ei-kaupalliselle tuonnille sekä sellaisia lajeja koskien, jotka eivät sisälly neuvoston CITES-asetukseen. Maa- ja metsätalousministeriö suhtautuu ehdotukseen varauksellisesti. LSL-valmistelun aikana on esitetty ideologisia metsästyskielteisiä vaatimuksia kieltää yleisesti mm. CITES-asetuksen soveltamisalaan kuulumattomien yksityisten metsästysmuistojen tuonti. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että laillisessa metsästyksessä saatujen CITES-asetuksen soveltamisalaan kuulumattomien metsästysmuistojen tuonti tulee pysyttää sallittuna.

Helsingin yliopisto, Helsingin yliopiston rehtori: Ehdotamme että: 88 § uusi 5 mom: “Alkuperämaassaan laittomasti kerätyn eläin- tai kasvilajin yksilön, sen osan tai johdannaisen maahantuonti on kielletty.”

Luontopaneeli kannattaa tekstilisäystä ”Elävien petolintujen maahantuonti on kielletty”. Tällä estetään haukkametsästyksen syntymistä Suomeen.

Suomen Metsästäjäliitto ry: Esitys: Metsästäjäliitto pitää CITES-säätelyä hyvin kattavana menettelynä, eikä katso, että valtioneuvoston asetuksella tulisi sitä tiukemmasta lajien hallussapidosta ja kuljetuksesta säätää.

89 § Poikkeukset eliölajien hallussapidon, vaihdannan, maahantuonnin ja maastaviennin kiellosta

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 89 §:ssä säädettäisiin poikkeuksista eliölajien hallussapidon, vaihdannan, maahantuonnin ja maastaviennin kiellosta. Pykälän 1 momentissa on säädetty ELY-keskuksen toimivallasta poikkeuksen myöntämiseen lain 87 §:n 14 (34) eliölajien hallussapitoa, vaihdantaa ja kaupallista hyödyntämistä ja lain 88 §:n eliölajien maahantuonnin ja maastaviennin kielloista. Poikkeuksen myöntämisen edellytykset on jätetty sääntelemättä. Muun muassa sääntelyn tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden vaatimus edellyttävät poikkeuksen myöntämisen edellytyksistä sääntelemistä.

Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS: Jotta lakiesitys olisi linjassa lain yleisen tavoitteen (Luku 1, ”kansalaisten luonnontuntemuksen ja ympäristötietoisuuden lisääminen”) kanssa, tulee luonnontieteellisillä museoilla olla mahdollisuus sekä pitää näytteillä (yleisönäyttelyissään), että vaihtaa keskenään, myös tiukkaa suojelua edellyttävien lajien yksilöitä (kuten lintuja). Lisäksi, luonnontieteellisillä museoilla tulisi olla mahdollisuus vaihtaa ja lainata tiukkaa suojelua edellyttävien lajien yksilöitä myös muihin ympäristökasvatuksellisesti merkittäviin tarkoituksiin. Tällaisia tarkoituksia ovat:

- lainaus- ja lahjoitustoiminta muille luonnontieteellisille museoille sekä biologisille tiedekeskuksille (metsästysmuseo, metsämuseo, luontokeskukset) näyttelyiden rakentamista ja ylläpitoa varten

- lainaustoiminta muille tieteellisille museoille kuin luonnontieteellisille museoille (historialliset museot, esim. Kansallismuseo)

- lainaustoiminta taidemuseoille ympäristökasvatusprojekteihin (mm. lapsille suunnattu Itämerinäyttely Annantalolla) tai yleissivistäviin tai ympäristöteemaisiin taidenäyttelyihin (mm. veljekset von Wrightin näyttely Ateneumissa johon lainattiin Wrightin veljesten lintunäytteitä Luomuksen kokoelmista)

Ei ole myöskään mahdollinen käytäntö, että toiminta tehtäisiin luvanvaraiseksi siten, että jokaisesta ei-tieteellisestä lainasta pitäisi hakea lupa. Lupaprosessit ruuhkautuvat, eikä niitä käytännössä myönnetä ympäristökasvatuksellisiin tarkoituksiin, joissa ei ole tiukkaa tutkimus- ja (yliopistotason) opetustarkoitusta.

Suomen Metsästäjäliitto ry: Esitys: Poikkeuksena kielloista tulee säätää, että laillisesti aikanaan haltuun saatu eliölajin yksilö, jonka suojelustatus on myöhemmin muuttunut, on sallittua pitää hallussa, mutta sen myynti tai vaihtaminen on kiellettyä.

Laillisesti saatuja eläinyksilöitä tai niiden osia konservoidaan metsästysmuistoksi. Esimerkiksi aikakaan laillisesti saatuja vanhoja konservoituja haukkayksilöitä on edelleen paljon. Nyt sallittuja lajeja saatetaan joskus rauhoittaa tai rauhoituksia purkaa. Tällainen muutos ei saa vaikuttaa laillisesti haltuun saadun esineen hallussapitoon, mutta myyminen ja vaihtaminen on hyväksyttävää rajoittaa CITES-säädännön mukaisin tavoin, joka on nimenomaan tehty säätelemään eläinten kauppaa ja kuljettamista.

10 luku Maiseman suojelu ja hoito sekä luonnonmuistomerkit

Yleistä

Hämeen liitto katsoo, että luonnonsuojelulain ja maankäyttö- ja rakennuslainsäännösten suhde on arvioitava ja ilmaistava selkeästi huomioiden maankäyttö- ja rakennuslain uudistus ja siinä valmistellut muutokset esimerkiksi alueidenkäytön suunnittelujärjestelmään. Lakien rajapinnat tulee järjestää siten, että rakentamisen ohjaus tapahtuu jatkossakin maankäyttö- ja rakennuslain menettelyin.

Hämeen liitto pitää perusteltuna, että luonnonsuojelulaissa käytetään termiä maisemanhoitoalue erotuksena kaavoissa käytettyihin arvokkaisiin maisema-alueisiin. Maisemanhoitoalueiden ja arvokkaiden maisema-alueiden erilaisten roolien tulee olla selkeät ja viranomaisten tehtävät selvästi kuvattu.

Hämeen liitto pitää hyvänä, että säännöksessä todetaan, että maisemanhoitoaluetta koskevia rakennuslainsäädännön piiriin kuuluvia määräyksiä ei sovelleta alueella, jolla on voimassa asemakaava tai oikeusvaikutteinen yleiskaava. Maisemanhoitoalue perustetaan maakunnan liiton esityksestä.

Edellä selostetulla tavalla tulisi huomioida muukin kunnallisissa menettelyissä ja maankäyttö- ja rakennuslain keinoilla tapahtuva rakentamisen ohjaus. Rakentamista koskeva ohjaaminen kuuluu maankäyttö- ja rakennuslain alaan ja siten kuntien toimivaltaan. Kaavojen lisäksi rakentamista ohjataan myös kuntien rakennusjärjestyksillä ja maankäyttö- ja rakennuslain lupamenettelyissä.

Kainuun liitto toteaa, että ilmastolain, MRL:n ja LSL:n rajapinnat tulee järjestää siten, että rakentamisen ohjaus tapahtuu jatkossakin MRL:n säädösten perusteella tai vastaavin menettelyin. Luonnonsuojelulain säädösten perusteella ei siten tule syntyä päätöksiä, jolla rakentamista ohjattaisiin MRL:n säädösten asemesta.

Kymenlaakson liitto: Kymenlaakson liitto pitää hyvänä lakiesitykseen tehtyä termimuutosta maisema-alueesta maisemanhoitoalueeksi.

Uudenmaan liitto: Valtakunnallisten maisemanhoitoalueiden ja valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden käsitteet, statusten eroavaisuudet ja niiden perusteet jäävät esityksessä epäselviksi. Maisemanhoitoalueiden perustamisen kriteeristön on tärkeää olla selkeä. Luonnonsuojelulain mukaisen maisemanhoitoalueen säädösten ja määräysten tulee perustua alueen luonnon monimuotoisuuteen ja kulttuurin luomaan biodiversiteettiin. Alueen perustamispäätöksessä annettavien määräysten

tulee olla jatkossakin olla alisteisia maankäyttö- ja rakennuslain mukaisiin kaavamääräyksiin ja kunnan lupamenettelyihin. Maisemanhoito-alueen käytön ja hoidon suositusten käyttö on kannatettavaa.

Se, että valtakunnallisesti merkittävän maisemanhoitoalueen perustamisesta ja tarkoituksesta päättäisi ympäristöministeriö maakunnan liiton tai ELY-keskuksen esityksestä on kannatettavaa.

Varsinais-Suomen liitto: Ehdotuksen § 91 vastaa sisällöllisesti nykyisen luonnonsuojelulain pykälää 32, mutta nykyisen lain mukainen käsite maisema-alue ehdotetaan muutettavaksi maisemanhoitoalueeksi. Lain perustelutekstissä tunnistetaan hyvin maisema-alueen muodostuvan sekä luonnonympäristöstä että kulttuuriympäristöstä. Lain ohjausvaikutuksen osalta tulee kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että MRL ohjaa rakentamista ja sen suunnittelua eikä näiden kahden lain välille tule luoda säännöstöä, jonka tulkittavuus on epäselvää. Lähtökohtaisesti rakentamisen ohjauksen tulee tapahtua …

Suomen Kuntaliitto ry: Yleinen kommentti 10 lukuun: MRL:n ja LSL:n säännösten suhde on arvioitava ja ilmaistava selkeästi huomioiden MRL-uudistus ja siinä valmistellut muutokset esimerkiksi alueiden käytön suunnittelujärjestelmään. Viitaten jäljempänä esitettäviin kommentteihin rakentamisen ohjaamiseen liittyen yleisesti todetaan, että lakien rajapinnat tulee järjestää siten, että rakentamisen ohjaus tapahtuu jatkossakin MRL:n menettelyin.

Lappeenrannan kaupunki: On hyvä, että pykäläluonnoksessa todetaan, että maisemanhoitoaluetta koskevia rakennuslainsäädännön piiriin kuuluvia määräyksiä ei sovelleta alueella, jolla on voimassa asemakaava tai oikeus vaikutteinen yleiskaava.

Maisemanhoitoalueen osalta annettavat hoitomääräykset tulisi jatkossakin selkeästi toteuttaa MRL:n mukaisilla kaavojen määräyksillä tai rakennusjärjestyksen määräyksillä. LSL:n mukainen menettely ei saa olla ristiriidassa MRL:n mukaisen kaavamenettelyn kanssa. Esim. maisemanhoitoalueen rakentamista ohjaavat määräykset tulee antaa MRL:n mukaisin menettelyin, ei LSL:n mukaisesti. Eli lakien keskinäistä suhdetta tulee selkeyttää.

Vantaan kaupunki: Vantaa kannattaa termin ”maisemanhoitoalue” käyttämistä. Voimassa olevassa laissa muusta maisemanhoitoalueesta päättää ELY-keskus vain maakunnan liiton esityksestä. Lakiluonnoksen mukaan muusta maisemanhoitoalueesta päättää ELY-keskus rekisteröidyn paikallisen tai alueellisen yhdistyksen, kunnan tai maakunnan esityksestä. Tämä tuo kunnalle uudenlaisen mahdollisuuden myös maisemaan ja maisemanhoitoon liittyvän suojelualueen perustamisen edistämiseksi.

Suomen luonnonsuojeluliitto ry: Luonnonmuistomerkkien perustaminen ja lakkauttaminen olisi selvintä keskittää ELY-keskuksille.

WWF Suomi: Kannattaa ehdotuksia.

Suomen Latu ry: Jokamiehenoikeudet mainitaan uuden luonnonsuojelualin hallituksen esityksessä hyvin ja niitä koskevat viittaukset ovat selkeitä.

Yksityishenkilö JS: Suojeltujen luontokohteiden ympärille on jätettävä suoja-alue, jossa esim. metsänhoitoa tulee suorittaa siihen sopivin tavoin.

91 § Maisemanhoitoalueet

Metsäteollisuus ry ja MTK ry kannattavat, että maisema-alueisiin viitattaisiin maisemanhoitoalueina. Selkeyden vuoksi maisemanhoitoalueiden perustamisen tavoitteisiin tulisi viitata jollain muulla termillä, kuten maisemanhoitoalueen arvojen turvaaminen ja hoitaminen.

92 § Maisemanhoitoalueen perustaminen

Maa- ja metsätalousministeriö vastustaa FPIC-sääntelyn ottamista lakiin ja toteaa, että 4 momentin viimeinen virke (Perinteisen tiedon hankkimisessa ja hyödyntämisessä noudatetaan vapaan, tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen periaatetta) tulee poistaa säännöksestä. FPIC-menettely antaa saamelaisille käytännössä veto-oikeuden kaikkiin hankkeisiin ja toimenpiteisiin, joissa sitä sovelletaan. Jos FPIC otetaan lainsäädäntöön, se ei tule jäämään vain perinteisen tiedon

hankkimiseen vaan lavenee kaikkeen suunnitteluun ja luonnonvarojen käytön ohjaukseen. Saamelaiskäräjälain 9 §:n neuvotteluvelvoite turvaa saamelaisten asemaa lainsäädännössä riittävästi. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että saamelaiset ovat kotiseutualueellaan vähemmistö. Maa- ja metsätalousministeriö:n näkemyksen mukaan maisemanhoitoalueen hoito- ja käyttösuunnitelmien laadintaan tulisi osallistaa BD-sopimuksen mukaisesti saamelaisten lisäksi myös muut paikallisyhteisöt, kuten esimerkiksi paliskunnat ja riistanhoitoyhdistykset sekä metsästysseurat ja tämä on syytä toteuttaa ilman nimenomaista lainsäännöstä.

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 92 §:ssä säädettäisiin maisemanhoitoalueen perustamisesta. Pykälän 2 momentin mukaan muusta maisemahoitoalueesta päättää ELY-keskus. Lainkohdan kirjoitusmuodon voisi yhtenäistää pykälän 1 momentin kanssa siten, että pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että muun maisema-alueen perustamisesta ja tarkoituksesta päättää ELY-keskus. Pykälän 3 momentin sanamuotoa tulisi täsmentää siten, että siitä käy yksiselitteisesti ilmi, että ympäristöministeriön lausunto olisi pyydettävä valmisteluvaiheessa.

Luontopaneeli kannattaa ehdotettua muotoilua “Muusta maisemanhoitoalueesta päättää elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus rekisteröidyn paikallisen tai alueellisen yhdistyksen, kunnan tai maakunnan liiton esityksestä. On hyvä, että paikallisia oloja parhaiten tuntevilla yhdistyksillä ja kunnilla on maakunnan liiton ohella mahdollisuus esittää maisemahoitoalueen perustamista.

Korkein hallinto-oikeus: Ennakkosuostumuksen käsite vuorovaikutuksessa alkuperäiskansoihin kuuluvien saamelaisten kanssa maisemanhoitoalueen perustamisessa (92 § 4 mom. sekä perustelut) on harhaanjohtava.

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Pykälän kolmannessa momentissa olisi hyvä säätää yksiselitteisesti, että ELY-keskus tekee päätöksen hoito- ja käyttösuunnitelmasta – sen sijaan, että esityksessä viitataan hoito- ja käyttösuunnitelman antamiseen. Esityksessä olisi perusteltua olla ainakin yleissäännökset maisemanhoitoalueen perustamista sekä hoito- ja käyttösuunnitelman antamista koskevasta menettelystä, vaikka tarkemmat säännökset annetaankin ympäristöministeriön asetuksella. Säännöksestä tulisi myös käydä ilmi hoito- ja käyttösuunnitelman mahdolliset oikeusvaikutukset.

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Tulisi määritellä, onko maisemanhoitoalueille laadittavilla hoito- ja käyttösuunnitelmilla oikeusvaikutuksia.

Museovirasto: Museovirasto pitää tärkeänä, että myös kulttuuriympäristön asiantuntijat ovat osallisina mukana em. hankkeissa. Museovirasto esittää lisättäväksi hallituksen esitykseen, että *maisemanhoitoalueiden perustamisratkaisujen (laki, asetus, päätös) yhteydessä ratkaisua valmisteleva viranomainen on yhteydessä Museovirastoon tai museolain 7 §:n 2 mom kulttuuriympäristötehtävää hoitavaan alueelliseen vastuumuseoon*.

Saamelaiskäräjät: 92 § Ehdotettu säännös on hyvä.

Sámi Árvvut rs: 92 § Yhdistys esittää vastaavaa muotoilua saamelaisten osallisuutta koskevien kohtien osalta kuin § 58 osalta.

Maanomistajain Liitto - Jordägarnas Förbund ry: Maanomistajalle tulee ilmoittaa välittömästi ja henkilökohtaisesti, mikäli hänen omistamalleen alueelle esitetään maisemanhoitoaluetta. Alueen perustamista harkitessa tulee antaa erityinen painoarvo maanomistajan näkemykselle. Maisemanhoitoalueen vaikutukset maankäyttöön on liian epämääräisesti määritelty ja ilmaus määräysten merkityksellisestä haitasta on epäselvä. Myöskään korvauksista ei ole asianmukaisesti säädetty.

Metsäteollisuus ry, MTK ry: Pykälä tulisi muotoilla siten, että maisemanhoitoalueen saa perustaa vain, mikäli sille on alueen maanomistajien ja muiden tahojen laaja hyväksyntä.

Hoito- ja käyttösuunnitelman laatimisessa osallistaminen ja vuorovaikutteisuus tulee turvata saamelaisten kotiseutualueen lisäksi myös muille alueilla. Sekä alueen maanomistajat että muut keskeiset toimijat tulee osallistaa hoito- ja käyttösuunnitelman laatimiseen. Toimintatapa tulee esille perusteluissa mutta periaatteen tulisi näkyä myös varsinaisessa pykälässä. MTK ry esittää muotoilua: ”Hoito- ja käyttösuunnitelman laadinta tulee järjestää vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä maisemanhoitoalueeseen kuuluvien alueiden omistajien ja muiden keskeisten paikallisten tahojen kanssa. - -”

MTK ry: Laissa on oltava selkeät perustamisedellytykset. Pykälään on lisättävä uusi 3 momentti esimerkiksi seuraavasti: ”Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua päätöstä ei saa antaa, ellei maisemanhoitoalueen perustamiselle ole maisemanhoitoalueeseen kuuluvaksi ehdotettujen alueiden omistajien ja muiden keskeisten paikallisten tahojen laajaa kannatusta.” Vaihtoehtoisesti

vertailukohtaa voitaisiin hakea kansallista kaupunkipuistoa koskevasta maankäyttö- ja rakennuslain 68 §:n 3 momentista. Kyseisen lainkohdan mukaan puistoon osoitetaan ensi sijassa kunnan, valtion tai muun julkisyhteisön omistuksessa olevia alueita. Muita alueita puistoon voidaan osoittaa omistajan suostumuksella. Omistajan suostumus ei ole kuitenkaan tarpeen, jos puiston perustamispäätöksessä tai hoito- ja käyttösuunnitelmassa ei anneta aluetta koskevia määräyksiä.

Paliskuntain yhdistys: On huomioitava pohjoinen ulottuvuus ja mainittava esimerkkeinä vanhat poroerotusalueet.

SLC rf: I fjärde momenten behöver växelverkan inte begränsas vad beträffar samebefolkningen utan samma princip bör tillämpas i hela landet. Lagen kunde innehålla förutsättningar for inrättandet av landskapsvårdsområden, do också markägarnas understöd skulle vara en del av förutsättningarna.

Suomen Tuulivoimayhdistys ry: On epäselvää, millainen status 92 §:n muulla maisemanhoitoalueella tulisi olemaan alueiden käytön suunnittelussa ja miten kyseiset alueet huomioitaisiin esimerkiksi tuulivoimahankkeen maisemavaikutusten arvioinnissa. On tärkeää varmistaa, ettei muita maisemanhoitoalueita esitetä perustettavaksi vain esimerkiksi tuulivoimahankkeen estämiseksi. STY kannattaa vuorovaikutteisuutta maisemanhoitoalueiden valinnassa ja määrittämisessä, mutta edellä esitetystä johtuen pitää tärkeänä, että ainoastaan ELY-keskukset ja maakuntaliitot voivat esittää perustettavaksi tällaisia alueita.

Suomen yhteismetsät ry: On oleellista, että maisemanhoitoalueiden perustamisessa ja hoito- ja käyttösuunnitelman laadinnassa noudatetaan vuorovaikutuksellista menettelyä, jossa paikallisten asukkaiden ja maanomistajien osallistuminen on keskeistä myös muualla kuin saamelaisten kotiseutualueella. Maisemanhoitoalueen perustamiselle tulisi olla kuitenkin säädetty selkeät perustamisedellytykset, jolla maanomistajan oikeusturva varmistetaan.

Vesialueomistajain liitto VEALO ry: Paikallinen tai alueellinen rekisteröity yhdistys voisi tehdä esityksen kyseisen alueen perustamisesta maisemanhoitoalueeksi ohittaen maanomistajan oman tahdon. Käytännössä laadittava hoito- ja käyttösuunnitelma olisi ELY-keskuksen virkamiehen henkilökohtainen näkemys asiasta, koska hoito- ja käyttösuunnitelman sisällöstä puuttuu ohjeistus.

Laissa on oltava selkeät perustamisedellytykset. Pykälään on lisättävä uusi 3 momentti esimerkiksi seuraavasti: ”Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua päätöstä ei saa antaa, ellei maisemanhoitoalueen perustamiselle ole maisemanhoitoalueeseen kuuluvaksi ehdotettujen alueiden omistajien ja muiden keskeisten paikallisten tahojen laajaa kannatusta.” Vaihtoehtoisesti vertailukohtaa voitaisiin hakea kansallista kaupunkipuistoa koskevasta maankäyttö- ja rakennuslain 68 §:n 3 momentista. Kyseisen lainkohdan mukaan puistoon osoitetaan ensi sijassa kunnan, valtion tai muun julkisyhteisön omistuksessa olevia alueita. Muita alueita puistoon voidaan osoittaa omistajan suostumuksella. Omistajan suostumus ei ole kuitenkaan tarpeen, jos puiston perustamispäätöksessä tai hoito- ja käyttösuunnitelmassa ei anneta aluetta koskevia määräyksiä.

Yksityishenkilö CLN et al.: Maisemasuojelualueita koskevia päätöksiä ei saa tehdä paikallisten tai alueellisten yhdistysten, kunnan tai maisemakiellon vetoomuksen perusteella. Vain omistajilla pitäisi olla oikeus pyytää yritystä ja samalla pyytää myös, mitä sääntöjä tällaisella alueella olisi sovellettava, jotka eivät tiedä tai ole antaneet suostumustaan perustamiseen.

93 § Maisemanhoitoaluetta koskevat määräykset

Maa- ja metsätalousministeriö: Pykälän 1 momentin mukaan perustamispäätökseen voidaan ottaa maiseman olennaisten piirteiden suojelemiseksi tarpeellisia määräyksiä ja suosituksia. Määräykset eivät kuitenkaan saa aiheuttaa kiinteistön omistajalle merkityksellistä haittaa. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että luonnonsuojelulain laji- ja luontotyyppisuojelua sekä maisemanhoitoaluetta koskevat säännökset kohdistuvat pitkälti metsätalouden harjoittamiseen. Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että korvauskynnys tulee alentaa merkityksellisestä haitasta vähäiseksi haitaksi, jolloin se vastaisi metsälain sääntelyä.

Suomen Kuntaliitto ry: LSL:n maisema-alueiden osalta on oikeuskirjallisuudessa esitetty tulkintoja, joiden mukaan määräyksiä voitaisiin antaa rakennuksista (esim. julkisivut), rakennelmista ja rakentamistoimenpiteistä (esim. rakennuksen muuttaminen, uuden rakennuksen rakentamistapa). Tältä osin on harkittava tarkkaan, mitä määräyksiä jatkossa maisemanhoitoalueelle voidaan antaa. Rakentamista koskeva ohjaaminen kuuluu MRL:n alaan ja siten kuntien toimivaltaan. Kaavamääräykset ovat jatkossakin ensisijaisia maisemanhoitoaluetta koskevien määräyksiin nähden. Kaavojen lisäksi rakentamista ohjataan myös kuntien rakennusjärjestyksillä ja MRL:n lupamenettelyissä, mikä tulee tunnistaa.

Kunnan rakennusjärjestyksessä voi olla alueellisesti kohdennettuja määräyksiä. Tällaisessa tapauksessa rakennusjärjestyksen tulisi olla ensisijainen suhteessa maisemanhoitoaluetta koskeviin määräyksiin.

On hyvä, että säännöksessä säilyy yleinen sääntö siitä, että maisemanhoitoaluetta koskevia rakennuslainsäädännön piiriin kuuluvia määräyksiä ei sovelleta alueella, jolla on voimassa asemakaava tai oikeusvaikutteinen yleiskaava. Edellä selostetulla tavalla tulisi huomioida muukin kunnallisissa menettelyissä ja MRL:n keinoilla tapahtuva rakentamisen ohjaus.

LSL:n järjestelmässä ei siten tule syntyä (valtion viranomaisten) päätöksiä, jolla ohjattaisiin rakentamista (rakennustapaa jne.) MRL:n järjestelmän asemesta.

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Säännöksen mukaan määräykset eivät saa aiheuttaa kiinteistön omistajalle merkityksellistä haittaa. Pykälän perusteluissa tulisi avata tarkemmin, mitä merkityksellisellä haitalla tässä yhteydessä tarkoitetaan.

Metsäteollisuus ry: Maisemanhoitoalueiden osalta tulisi laissa käyttää suojelemisen sijaan esimerkiksi turvaamisen käsitettä.

MTK ry: Pykälän 1 momentissa olisi sopivampaa käyttää suojelemisen sijaan esimerkiksi huomioimisen käsitettä. Korvauskynnys tulisi alentaa merkityksellisestä haitasta vähäistä suurempaan haittaan.

Vesialueomistajain liitto VEALO ry: Avoimeksi jää, kuka antaa määräykset maiseman olennaisten piirteiden suojelemiseksi. Pykälä loukkaa perustuslaillista omaisuuden suojaa. Merkityksellistä haittaa ei ole määritelty luonnonsuojelulaissa täsmällisestä ja tarkkarajaisesti, joten on epäselvää, mikä on euromääräinen raja vähäisen haitan ja merkityksellisen haitan välillä. Joka tapauksessa maanomistaja joutuu sietämään haittaa, josta hän ei voi saada korvausta, koska ELY-keskus laatii tarpeelliset määräykset ja suositukset siten, että merkityksellisen haitan raja ei saa ylittyä. Määräykset ja suositukset laativa ELY-keskuksen virkamies tekee subjektiivisen päätöksen merkityksellisen haitan rajasta. Pykälä loukkaa perustuslaillista omaisuuden suojaa.

94 § Maisemanhoitoalueen lakkauttaminen

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 94 §:ssä säädettäisiin maisemanhoitoalueen lakkauttamisesta. Ilmaisua ”soveltuvin osin” ei tule lakitekstissä käyttää, koska sillä ei ole sisällön kannalta merkitystä.

Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri ry: 94 § maisema-alue voi menettää arvoaan, jos tuuli kaataa sen puustoa. Puuston kaatuminen johtuu usein siitä, että vieressä olevaa puustoa on avohakattu tai harvennettu liikaa. Siksi alueen poisto ei saa olla liian helppoa. Tässä yleinen etu ja tärkeä hanke ovat myös tulkinnanvaraisia.

Yksityishenkilö VK: Maiseman heikentämistä ei tule voida enää perustella kaivostoiminnalla.

95 § Luonnonmuistomerkit ja 96 § Luonnonmuistomerkin rauhoituksen lakkauttaminen

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 96 § koskee luonnonmuistomerkin rauhoituksen lakkauttamista. Sen säännöskohtaisten perustelujen mukaan sääntely vastaisi voimassa olevan lain 23 ja 26 §:n sääntelyä, mutta todellisuudessa pykälä vastaa lähinnä voimassa olevan lain 28 §:ää. Pykälän 3 momentin mukainen alueen omistajan kuulemisvelvollisuus on voimassa jo hallintolain 34 §:n perusteella, eikä tätä yleislain kanssa asiasisällöltään päällekkäistä säännöstä ole tarpeen tässä toistaa.

Helsingin kaupunkiympäristölautakunta: Pykälän yhteydessä olisi hyvä selventää rauhoittamispäätöksen menettelystä ja sisällöstä. Voiko päätöksessä esimerkiksi antaa määräyksiä luonnonmuistomerkin hoidosta tai samalla päättää hoitosuunnitelmasta. Entä miten toimitaan, jos luonnonmuistomerkkiä ei ole tarvetta lopettaa, mutta sitä on kuitenkin tarpeellista muuttaa - esimerkiksi voiko luonnonmuistomerkkinä olevan puun tai puuryhmän vaarallisia oksia leikata ilman erillistä päätöstä.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Pykälistä puuttuu kokonaan menettely siinä tapauksessa, jos luonnonmuistomerkki sijaitsee kunnan omistamalla maalla. Onko kunta rauhoituksesta päättävä taho, mikä on vireillepano- tai lausuntomenettely luonnonmuistomerkin rauhoittamiseksi tai lakkauttamiseksi kunnan maalla?

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: ELY-keskuksen käsityksen mukaan olisi perusteltua, että omistajan lisäksi myös sille, jolla asiassa on intressi, säädettäisiin oikeus tehdä kunnalle hakemus luonnonmuistomerkin rauhoituksen lakkauttamiseksi yksityisen omistamalla alueella. Keski-Suomessa on ollut tilanne, jossa rasiteoikeuden haltija on joutunut pyytämään ELY-keskusta laittamaan kunnassa vireille esityksen voimajohdon lunastusalueella sijaitsevan luonnonmuistomerkin rauhoituksen lakkauttamiseksi, koska asiaa ei olisi muutoin saatu vireille.

Esitykseen tulisi lisätä säännös siitä, että luonnonmuistomerkin rauhoittamista ja rauhoituksen lakkauttamista koskevat päätökset tulee toimittaa tiedoksi alueelliselle ELY-keskukselle, mikäli ELY-keskukselle säädetään luonnonmuistomerkkien määrää, pinta-alaa sekä niiden ekologista tilaa koskeva seurantatehtävä (19 §).

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Päätöksen tekevä viranomainen tulisi velvoittaa toimittamaan päätös tiedoksi alueelliselle ELY-keskukselle, jotta päätös voidaan tallettaa ehdotuksen 117 §:ssä säädettyyn luonnonsuojelun tietojärjestelmään ja jotta ELY-keskus voi hoitaa ehdotuksen 19 §:ssä säädettyä seurantatehtävää. Tämän tulisi koskea myös lakkauttamispäätöksiä.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Perusteluihin tulisi sisällyttää selkeyden vuoksi mahdollisuus luonnonmuistomerkin hoitoon mm. sillä tavalla, että se ei vaaranna liikenneturvallisuutta tai yleistä turvallisuutta (erityisesti puut). ELY-keskukseen tulee tiedusteluja kunnilta ja maanomistajilta em. hoitotoimenpiteiden mahdollisuudesta.

Metsähallitus: Yksityismailla sijaitsevien luonnonmuistomerkkien merkintävastuun suhteen on esiintynyt epäselvyyttä. Sen vuoksi on hyvä, että tämä vastuu on nyt lakiesityksessä osoitettu nyt selkeästi kunnalle. Perustelujen mukaan luonnonmuistomerkkejä koskevat päätökset tallennettaisiin ”13 luvussa säädetyllä tavalla luonnonsuojelun tietojärjestelmään”. Yksityismaiden kohteita koskevia päätöksiä tekevät kunnat tuskin kuitenkaan jatkossakaan tulevat olemaan tämän tietojärjestelmän päivityskäyttäjiä. Jotta päätökset tulevat tallennettua järjestelmään, tulisi kuntien kattavasti toimittaa päätöstietoja sille taholle, joka vastaa näiden tietojen tallennuksesta järjestelmään.

Valtion maiden luonnonmuistomerkkien lakkauttamisesta ei ole ollut aiemmin laissa selkeää kirjausta. Esityksessä tämä puute on korjattu. On hyvä, että valtion alueilla alueita hallinnoiva viranomainen voi tehdä myös tarvittavat lakkauttamispäätökset. Pykälässä tuodaan esille myös mahdollisuus lakkauttaa kohde osittain. Tämä lisäys on hyvä, koska on varsin tavallista, että kohde on osittain tuhoutunut, jolloin tällainen osittainen lakkauttaminen voi olla tarpeen ja tarkoituksenmukaista.

Museovirasto: Luonnonmuistomerkkiin liittyvän kulttuurisen näkökulman vuoksi Museovirasto esittää lisättäväksi hallituksen esitykseen: *Luonnonmuistomerkin rauhoituksen valmistelussa tulee pyytää lausunto Museovirastolta tai museolain 7 §:n 2 mom kulttuuriympäristötehtävää hoitavalta alueelliselta vastuumuseolta.*

Maanomistajain Liitto - Jordägarnas Förbund ry: Luonnonmuistomerkkien rauhoittaminen tulee pääsääntöisesti perustua vapaaehtoisuuteen.

Vesialueomistajain liitto VEALO ry: Jos luonnonmuistomerkin rauhoittamiseen tarvitaan alueen omistajan suostumus, niin ilmeisesti silloin kuka tahansa voi kysymättä maanomistajalta tehdä esityksen kunnalle luonnonmuistomerkin rauhoittamisesta?

Yksityishenkilö VK: Luonnonmuistomerkkien määrittäminen tulee tapahtua vaivattomasti ja astua voimaan nopeasti. Luonnonmuistomerkeiksi sopivia kohteita on etsittävä aktiivisesti ja niiden läheisyydessä oleva ympäristö rauhoitettava. Maiseman heikentämistä ei tule voida enää perustella kaivostoiminnalla.

97 § Kieltotaulut

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 97 §:ssä säädettäisiin kieltotauluista. Esimerkiksi ”laillista perustetta” olisi sujuvampi ilmaus kuin ”lakiin nojautuvaa perustetta”.

Suomen Kuntaliitto ry: Säännös vaikuttaa luonnonsuojelulaissa irralliselta, vaikka se nykyiseen lakiin jo sisältyykin. Tulisi selvittää säännöksen asemaa suhteessa muuhun sääntelyyn.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, kalatalousviranomainen: On epäselvää, mihin toimenpiteisiin viranomainen voi ryhtyä jokamiehenoikeuksien käytön kieltävien kylttien suhteen. Pykälän perusteluissa tulisi mainita viranomaisen käytössä

olevia keinoja kylttien poistamiseksi, esimerkiksi viittaus 126 §:ään mikäli luonnonsuojelulain pakkokeinot ovat sovellettavissa kylttien poistamiseksi.

Kalatalouden keskusliitto ry: Kalatalouden keskusliitto on saanut useita yhteydenottoja perusteettomista kalastuksenkieltokylteistä, joita maanomistajat ovat pystyttäneet mailleen lähelle vesistöjä. Kyseisissä kylteissä on saatettu todeta esimerkiksi, että "kalastus kielletty" tai "viehekalastus kielletty", vaikka vesistössä ei olisi mitään lakiin perustuvaa rajoitusta voimassa. Kyseisillä kylteillä pyritään siis rajoittamaan yleiskalastusoikeuksia johtamalla kalastajia harhaan. Viranomaiset eivät ole voineet puuttua tilanteeseen.

Ehdotettu 97 § sisältää kiellon pystyttää perusteettoman kieltotaulun, joka koskee jokamiehenoikeuksia. Kalatalouden keskusliitto ehdottaa, että 97 §:ään lisättäisiin kielto pystyttää yleiskalastusoikeuksia koskeva perusteeton kieltotaulu. Nimenomainen laissa todettu kielto olisi tarpeellinen paitsi informatiivisuuden vuoksi myös siksi, että viranomaiset voisivat ryhtyä toimenpiteisiin kieltotaulujen poistamiseksi. Kalastamisen tai tarkemmin yleiskalastusoikeuksien käyttämisen osalta tulkinnallisesti on ollut ongelmallista, onko se jokamiehenoikeus vai ei ja onko perusteettomiin kalastuksenkieltokylteihin mahdollista puuttua nykyisen luonnonsuojelulain 36 §:n nojalla. Kalastuslain (379/2015) 7 §:ssä luetellaan yleiskalastusoikeudet. Kalastuslakia koskevan hallituksen esityksen perusteluissa (HE 192/2014) yleiskalastusoikeudet määritellään "jokamiehen oikeuksia luonteeltaan lähellä oleviksi".

Toisaalta samaisessa hallituksen esityksessä todetaan nimenomaisesti, että ainakin onkiminen ja pilkkiminen ovat jokamiehenoikeuksia (s. 100). Tulkinnallinen epäselvyys poistuisi viittauksella yleiskalastusoikeuksiin. Yleiskalastusoikeudet on määritelty kalastuslain 7 §:ssä. Yleiskalastusoikeuksiin kuuluu maksuttomana onkiminen, pilkkiminen ja silakanlitkaus sekä maksullisena viehekalastus.

Kalatalouden keskusliitto ehdottaa, että ehdotetun luonnonsuojelulain 97 §:n sisältöä muokataan seuraavasti: "Maa- tai vesialueelle ei saa pystyttää sellaista kulkemisen, maihinnousun tai muun jokamiehen oikeuden tai yleiskalastusoikeuksien käyttämisen kieltävää taulua, jonka asettamiseen ei ole lakiin nojautuvaa perustetta." Kalatalouden keskusliitto toteaa, että muotoilu voidaan toteuttaa myös muulla tavalla mutta olennaista on se, että perusteettomien rajoituskylttien pystyttämisen kielto ulottuisi koskettamaan myös yleiskalastusoikeuksia.

Maanomistajain Liitto - Jordägarnas Förbund ry: Maanomistajalla on oltava oikeus asettaa omalle maalleen jokamiehenoikeuksia rajoittavia kylttejä, ainakin jos siihen on perusteltu syy. Esimerkiksi maaston kuluminen, häiriön aiheuttaminen, luvaton tulenteko ja roskaaminen ovat syitä rajoittaa jokamiehenoikeuksia.

MTK ry: Pykälästä on poistettava sanat ”lakiin nojautuvaa”. MTK ry katsoo, että jokamiehenoikeuksia käytettäessä aiheutetaan vähäistä suurempaa haittaa, maanomistajan sietämisvelvollisuus ylittyy, jolloin maanomistajalla voidaan tulkita olevan peruste kieltotaulun asettamiselle vähäistä suurempaa haittaa aiheuttavan toiminnan (esim. maastopyöräily) osalta. Näin toimimalla ei kielletä jokamiehenoikeuksien käyttöä yleisesti, vaan ainoastaan jokamiehenoikeuksien nojalla sallitun käytön rajat ylittävä toiminta. Vastaava kieltomahdollisuus liittyy myös erityiseen käyttöön otettuihin alueisiin, jotka eivät aina riittävän selkeästi erotu muista alueista. Edellä mainituissa tilanteissa (tiettyjen) jokamiehenoikeuksien käyttö ei ole sallittua, joten luonnollisesti (tiettyjen) jokamiehenoikeuksien käyttöä saa siis pyrkiä estämään kieltotaululla. Mistään laista ei kuitenkaan tule suoranaista perustetta jokamiehenoikeuksien käyttämisen kieltämiselle, joten pykälän sanamuotoa on näiltä osin syytä selkeyttää.

SLC rf: Slutet av paragrafen med hänvisning till lagstadgad grund är logiskt felaktigt eftersom det finns ingen lag som förbjuder allemansrätten - endast aktivitet som överskrider allemansrätten förbjuds, det vill säga aktivet som orsakar betydlig olägenhet. SLC rf föreslår att formuleringen om lagstadgad grund tas bort.

Suomen Latu ry: Jokamiehenoikeudet ja kieltotaulut: On selvää, että liikkumista pitää voida rajoittaa esim. lintuluodoilla ja muilla paikoilla, joissa liikkuminen todellisuudessa vaarantaa suojeluarvoja. Ristiriitojen välttämiseksi hallituksen esityksessä voitaisiin esimerkinomaisesti luetella myös muita lakiin nojautuvia perusteita’, joiden perusteella liikkuminen voidaan kieltää. Sellaisia lienevät ainakin esim. puolustusvoimien alueella, rajavyöhykkeellä, työmaa-alueilla yms. olevat, lakeihin nojautuvat liikkumiskiellot.

Vesialueomistajain liitto VEALO ry: Luonnonsuojelulakiin tulee kirjata ne perusteet, joilla jokamiehen oikeuksien käyttämistä voidaan rajoittaa.

11 luku Ekologisen kompensaation toteuttaminen

Yleistä

Ekologisesta kompensaatiosta saatu palaute oli pääosin myönteistä. Nekin lausunnonantajat, jotka pitivät joko sääntelyä kaikkinensa tai velvoittavaa sääntelyä ennenaikaisena, pitivät ekologista kompensaatiota tärkeänä ja monin tavoin myönteisenä kehitysaskeleena.

Elinkeinoelämän edunvalvonta piti erityisesti velvoittavan sääntelyn viemistä lakiin ennenaikaisena, viitaten hallitusohjelmassa mainitun pilotoinnin puuttumiseen. Se oli perusteena myös maa- ja metsätalousministeriön ja maanmittauslaitoksen kielteiseen suhtautumiseen. Lausunnonantajista ainoastaan Keski-Pohjanmaan liitto suhtautui ohjauskeinoon sinänsä kielteisesti. Vapaaehtoisen kompensaation sääntely jakoi myös elinkeinoelämän edunvalvojien kannat: osa piti sääntelyä hyvänä ja selkiyttävänä, osa tarpeettomana, joku jopa haitallisena.

Osassa lausuntoja vaadittiin ohjauskeinon sisällyttämistä laajemmin lainsäädäntöön sekä tiukemmin velvoittavana.

Myönteinen palaute

Valtionvarainministeriö: Ehdotuksen ehkä keskeisin uudistus koskee ekologisen kompensaation toteuttamista. Ekologista kompensaatiota koskeva sääntelyehdotus on pääasiassa onnistuneena. Valtiovarainministeriö kannattaa suppean kompensaatiovelvoitteen sisällyttämistä lainsäädäntöön. Toiveena on käsitteen ja toimintatavan laajeneminen vapaaehtoiselta pohjalta riittävän pitkälle, mille lakisääteisen kompensaation kriteerit toivottavasti luovat jonkinlaisia puitteita. Valtiovarainministeriö kannattaa periaatteiltaan rekisteriin sidottua lähestymistapaa, jolloin haitan aiheuttaja on osaltaan vastuussa suunnitelman toimenpiteistä. Vaihtoehtoinen ja ajoittain esillä ollut tapa olisi maksaa ns. kompensaatiomaksu. Vaikka se olisi toiminnanharjoittajalle mahdollisesti yksinkertaisempaa, se ei välttämättä vastaavalla tavalla lisäisi tietoisuutta tarvittavista hyvitystoimenpiteistä ja luonnon monimuotoisuudesta. Laissa ehdotetun kaltainen menettely mahdollisesti edistäisi paremmin toiminnan laajenemista vapaaehtoiselta pohjalta. Erillisen kompensaatiomaksun maksaminen tuottaisi myös ylimääräistä hallinnollista taakkaa, joka syntyisi mm. maksun keräämisestä ja siitä syntyvien tulojen hallinnoimisesta.

Työ- ja elinkeinoministeriö: Ei ole huomautettavaa vapaaehtoiseen kompensaatioon, jossa yksityinen maanomistaja, yritys, kunta tai valtion liikelaitos voisi niin halutessaan hyvittää vapaaehtoisesti taloudellisesta toiminnastaan johtuvia heikennyksiä suojelluille luonnonarvoille.

Suomen Kuntaliitto ry: Ehdotus ekologisen kompensaation sisällyttämisestä luonnonsuojelulakiin on merkittävä uusi ehdotus lainsäädäntöön.

Helsingin kaupunkiympäristölautakunta: Kiitos ekologisen kompensaation käsitteistön ja toimintamallin tuomisesta osaksi luonnonsuojelulakia. Uusien luonnonsuojelun mekanismien ja velvoittavien tiukempien määräysten toimeenpaneminen lainsäädännöllä on välttämätöntä, jotta luontokato saadaan pysäytettyä ja luonnon monimuotoisuus turvattua.

Turun kaupunki: Ekologisen kompensaation säännösten voimaantulo siirtymäajan ja pilotoinnin jälkeen portaittain on hyvä asia, koska kompensaatioiden toteutuksesta on vielä kovin vähän kokemusta.

Etelä-Savon maakuntaliitto: Perusteltua lisätä luonnonsuojelulakiin pykälät ekologisesta kompensaatiosta eli luonnonarvoille aiheutuvien heikennysten hyvittämisestä. Tämä lisää joustavuutta luonnon monimuotoisuuden suojelussa ja erilaisten ratkaisujen yhteensovittamista sekä "aiheuttaja maksaa" -periaatteen toteuttamista.

Luontopaneeli: Yleisenä huomiona Luontopaneeli toteaa, että ekologisten kompensaatioiden sisällyttäminen luonnonsuojelulakiin on ensiarvoisen tärkeä, mutta ei riittävä toimenpide luontokadon pysäyttämiseksi ja kokonaisheikentymättömyyden saavuttamiseksi. Suomen lainsäädäntöä tulee kehittää läpileikkaavasti niin, että kompensaatiovelvoite tulee kaikkeen lainsäädäntöön, jossa käsitellään maan- ja merienkäyttöä ja ylipäätään kaikkia toimia jotka muuttavat luontotyyppejä ja lajien elinympäristöjä. Yleisenä periaatteena on hyvä pitää usein toistettua lähtökohtaa,

jonka mukaan ensisijaisena keinona on aina pidettävä luontotyyppien ja lajien tehokasta suojelua ja viimesijaisena keinona luontohyvitysten toteuttamista.

Hämeen liitto: Kompensaatiosäännös on sinällään kannatettava, mutta… (huom. jäljempänä esitetään jatkolause sisällöllisessä yhteydessä).

Keski-Suomen liitto: Hyvä, että ekologinen kompensaatio on tulossa lainsäädäntöön ja sille luodaan säännökset. On oikea ratkaisu, että kompensaatio tulee voimaan porrastetusti ja vain vapaaehtoinen hyvittäminen tulee voimaan luonnonsuojelulain voimaantulon yhteydessä.

Keski-Suomen liitto ja Pohjois-Pohjanmaan liitto: Uutena työkaluna ekologinen kompensaatio vahvistaa keinovalikoimaa luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi.

Kymenlaakson liitto: Lakiluonnoksessa esitetty kompensaatiojärjestelmä on hyvä. Viranomaisvarmennus takaa tuotettavien luonnonarvojen yhteismitallisuuden.

Kymenlaakson liitto ja Pohjois-Pohjanmaan liitto: Myönteinen suhtautuminen ekologisen kompensaation säännösesitykseen korostaen kuitenkin, että kompensaatio on viimesijainen keino.

Pohjois-Pohjanmaan liitto: Kompensaatiomahdollisuus lisää suojelun hyväksyttävyyttä ja mahdollistaa käsiteltävän suojeluintressin laadullisen uudelleen arvioinnin ja siten parantaa tavoitteiden saavuttamista.

Satakunnan liitto: Ekologista kompensaatiota koskeva lisäys luonnonsuojelulakiin on tarpeellinen, mutta sen käyttö tulee olla tiukasti säädelty ja sen toteuttamista tulee seurata. Tarpeen vaatiessa tulee ryhtyä erillisiin toimenpiteisiin, jos lain tarkoittama kompensaatiomahdollisuus johtaa alueellisesti ja paikallisesti luonnonarvojen heikentymiseen.

Uudenmaan liitto: On hyvä, että ekologiselle kompensaatiolle luodaan säännökset, joissa valtakunnallisella viranomaisella on kattava rooli mm. laadunvarmennuksessa.

Varsinais-Suomen liitto: Hyvänä voidaan pitää sitä, että kompensaation toteutuksen ja suunnittelun tarve toteutuu vasta siinä vaiheessa, kun poikkeusluvan tarve olisi jo varmentunut. Lähtökohta kompensaation toteutukselle on hyvä, Muutoin – kuin kaavoitukseen liittyen – esitetty ekologisen kompensaation toteutustapa ja -prosessi on selkeä ja osaltaan luo uusia toimintamahdollisuuksia ns. kompensaatiopankkien perustajille.

Helsingin yliopisto: Ekologisen kompensaation mekanismit ovat tässä laissa hyvä ja merkittävä lisä. Koska poikkeuslupia, joihin lakiluonnos velvoittaisi järjestämään kompensaation, on vuosittain hyvin vähän, kompensaation merkitys luonnon monimuotoisuudelle on vähäinen. Merkitys voi olla hyvin merkittävä kuitenkin yksittäisten lajien ja luontotyyppien osalta. Ekologisen kompensaation säännökset voivat edesauttaa luonnonsuojelulain tavoitteiden saavuttamista, koska aikaisemmassa laissa ei tällaista kompensaatiomenetelmää ei ollut. Ekologisen kompensaation mekanismia pystytään tämän lain tuomalla kokemuksella kuitenkin laajentamaan portaittain kaikkeen muuhunkin ympäristöä ja luontoa kuluttavaan ihmistoimintaan.

Itä-Suomen yliopisto, Metsätieteiden osasto: Ekologisen kompensaation periaate on tärkeä, ja sen tuominen myös LS-lakiin on perusteltua.

Åbo Akademi: Vi välkomnar ekologisk kompensation.

Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS: Ehdotetut ekologisen kompensaation säännökset parantavat mahdollisuuksia luonnonsuojelulain tavoitteiden saavuttamiseksi, missä tähdätään luontokadon pysäyttämiseen. Pykälä on tärkeä lisäys, joka vastaa moderneja kansainvälisiä ekologisen kompensaation periaatteita. Ekologinen kompensaatio vaikuttaa ennen kaikkea hankkeiden suunnitteluun ja ohjaa toimintaa luonnonsuojelualueiden ulkopuolelle, jotka lähtökohtaisesti ovat luontoarvoiltaan usein luonnonsuojelualueita heikompia. Samalla ehdotus ohjaa toimintaa vähentämään ekologisia haittavaikutuksia luonnonsuojelualueilla tai niiden välittömässä läheisyydessä. Tässäkin hankkeiden etukäteissuunnittelutyö on olennaista. Ekologisten vaikutusten korvaaminen ja kompensointi ovat vasta viimeisinä toimina vaikutuksissa, ja näitä todennäköisesti tullaan näkemään vähemmän.

Luonnonvarakeskus: LSL:n luku ekologisesta kompensaatiosta on ympäristöpolitiikan ja ympäristötalouden tutkimuksen näkökulmasta yleisesti ottaen onnistunut. Se määrittelee hyvittämisen lähtökohdan, hyvittämisen kriteerit, hyvittämissuunnitelman, hyvittämismekanismin toiminnan (esimerkiksi rekisterin) ja kustannusvastuun riittävästi. Toisaalta se jättää hyvittämiskäytännön muotoutumiselle runsaasti pelivaraa. Kompensaation säännökset parantavat lain tavoitteiden saavuttamista.

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra: Koska ihmisen toiminta käytännössä väistämättä aiheuttaa haitallisia luontovaikutuksia, joita ei voida parhaallakaan suunnittelulla välttää, luonnon kokonaisheikentymättömyyden tavoite ei ole saavutettavissa ilman toimivaa ekologisen kompensaation järjestelmää, jolla ihmisen luonnolle aiheuttamat haitat voidaan hyvittää. Ekologisen kompensaation säädöspohjan sisällyttäminen luonnonsuojelulakiin on potentiaalisesti tärkein uudistus lain tavoitteiden saavuttamiseksi pitkällä aikavälillä. Vaikka esitetyssä muodossa ekologisen kompensaation velvoite koskisi vain harvalukuisia tapauksia, joissa myönnetään lupa poiketa luonnonsuojelulain turvaamien luonnonarvojen suojelusta, olennaisen tärkeää on, että lainsäädännöllä luodaan säädöspohja ekologisten kompensaatioiden uskottavalle toteuttamiselle – perustuivat ne sitten velvoittavuuteen tai vapaaehtoisuuteen.

Suomen ympäristökeskus SYKE: Ekologisen kompensaation tuominen luonnonsuojelulakiin on merkittävä ja tarpeellinen uusi avaus lain keinovalikoiman laajentamisessa. Ekologisen kompensaation tuominen luonnonsuojelulakiin on periaatteellisesti tärkeä uudistus, koska hyvitysvelvollisuus poikkeusluvissa siirtää luonnonsuojelun vastuuta haitan aiheuttajalle ja vähentää luontohaittojen aiheuttamisen houkuttelevuutta. Luku 11 luo riittävät raamit ekologisen kompensaation toteuttamiselle poikettaessa lajien, luontotyyppien tai luonnonsuojelualueiden suojelusta. Kompensaatiovelvoite nostaa lajien ja luontotyyppien suojelun tavoitetasoa. Lakiehdotuksen mukaisesti toteutettua täysimääräistä kompensaatiota voi olla vaikea saavuttaa, ja tästä syystä lain ohjausvaikutus heikentämisen välttämiseen voi olla monimuotoisuuden kannalta merkittävämpi kuin kompensaatioilla saavutettavat hyödyt. Luonnonsuojelulain kompensaatiomallia voidaan soveltaa myös vapaaehtoiseen kompensaatioon, mikä laajentaa lakiluonnoksen vaikuttavuutta.

Suomen ilmastopaneeli: Hyvin toteutettu kompensaatiojärjestelmä edistää sekä ilmasto- että luonnonsuojelutavoitteita.

Luontopaneeli: Ekologisten kompensaatioiden sisällyttäminen luonnonsuojelulakiin on ensiarvoisen tärkeä.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Ekologisen kompensaation menettelylle on epäilemättä tarvetta.

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Sinänsä merkittävä parannus nykyiseen oikeustilaan.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Kompensaatiomenettelyn lisääminen luonnonsuojelulakiin on erittäin tärkeää.

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue: Luontoarvojen hyvittämistä koskevat säännökset esitetyssä muodossaan ovat myönteinen luonnon monimuotoisuuden turvaamisen kannalta.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Ekologinen kompensaatio on myönteinen uudistus luonnonsuojelulainsäädäntöön.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Mahdollisuus luontotyypeille tai lajien elinympäristöille aiheutuvan heikennyksen hyvittämiseen on hyvä ja kannatettava uudistus. Kompensaatiota on sovellettu suurissa investointihankkeissa jo jonkin aikaa, mutta tähän saakka ne ovat perustuneet vapaaehtoisuuteen.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Jo nykyään ainakin lajeja koskeviin poikkeuslupiin liitetään usein hyvittäviä toimenpiteitä.

Metsähallitus: Ekologiseen kompensaatioon liittyvät menettelyt ja prosessit ovat varsin monitahoinen ja haastava kokonaisuus. Laissa ja sen perusteluissa esitetty malli on hyvä lähtökohta ja lakiesitys antaa hyvän pohjan tämän asian jatkokehittelylle. Ekologisen kompensaation vaikuttavuus luonnonsuojelun tavoitteiden kannalta tulee osin riippumaan siitä, kuinka laajasti sitä tullaan käytännössä soveltamaan ja sen arviointi tässä vaiheessa on vaikeaa. On selvää, että ekologisen kompensaation kaltainen kokonaan uusi ”suojelukeino” edesauttaa osaltaan luonnonsuojelun tavoitteiden saavuttamista.

Toisaalta on syytä huomata myös toinen ekologiseen kompensaatioon liittyvä puoli eli se, että se mahdollistaa jatkossa myös joidenkin sellaisten yhteiskunnallisesti ehkä tärkeidenkin hankkeiden toteuttamisen, joiden toteuttaminen ilman kompensaatiomekanismia ei olisi ehkä lainkaan mahdollista. Ekologisen kompensaation lisääminen luonnonsuojelulakiin on perusteltua,… (huom. jäljempänä esitetään jatkolause sisällöllisessä yhteydessä).

Väylävirasto: Ehdotus selkiinnyttää poikkeuslupamenettelyjä verrattuna nykytilaan, koska nykyisin lajisuojelua koskeviin poikkeuslupaehtoihin on sisällytetty kompensaatioelementtejä ilman säädöspohjaa. Kompensaation sääntelymallista Väylävirastolla ei ole huomautettavaa.

Elinkeinoelämän keskusliitto: Vapaaehtoisen kompensaation kehittäminen olisi kannatettavaa. Vapaaehtoisen kompensaation kriteeristön kehittäminen olisi syytä olla luonnonsuojelulaista erillinen toimenpide, kuten esimerkiksi toimialojen laatimien ilmastotiekarttojen mallilla. Kehitystyössä tulisi ottaa huomioon myös se, ettei luontovaikutukset kohdistu pelkästään Suomeen. Vapaaehtoista kompensaatiota kehitettäessä olisi syytä ottaa huomioon toimien riittävä joustavuus, sillä toimenpiteiden tulisi olla yhteensopivia kunkin yrityksen liiketoiminnan kanssa. Tällä tavoin vaikutus biodiversiteetin suojeluun voitaisiin maksimoida (auttaisi laajasti kaikkien toimialojen yrityksiä tekemään toimia biodiversiteettikadon korjaamiseksi), kompensaatiosta tehdä yrityksille houkuttelevaa ja liiketoiminnan kannalta järkevää. Luonnonsuojelulain mukaiset poikkeusluvat kohdistuvat useammille toimialoilla ja kokemuksia on lähinnä lieventämistoimiksi luettavista toimenpiteistä ja toistaiseksi vain parilla toimialla (kiviainesala ja kaivostoiminta). Sellainen luonnonsuojelulain poikkeuslupaan kytkeytyvä kompensaatiomalli voisi hyödyttää ja edistää erilaisia investointeja, jossa kompensaatio mahdollistaisi poikkeusluvansaannin, jos lupa muutoin nykykriteerein jäisi saamatta. Tällöin toiminnanharjoittaja voisi päättää, eteneekö se kyseisellä toiminta-alueella poikkeuslupamenettelyyn ja sitä seuraavaan kompensaatioon vai onko investoinnin tekeminen jossakin muualla parempi vaihtoehto.

Energiateollisuus ry: Vapaaehtoisen kompensaation kehittäminen ja tutkiminen on kannatettavaa. Hyvin toteutettuna kompensaatiota voitaisiin käyttää laaja-alaisesti vapaaehtoiseen luontoarvojen tuottamiseen ja kompensointiin.

Kaivosteollisuus ry: Kompensaatio tarjoaa mahdollisuuden yrityksille vapaaehtoisin keinoin vähentää biodiversiteettijalanjälkeään, mikä on kannatettava ja tärkeä kehitys.

Kalatalouden keskusliitto ry: Ekologisen kompensaation järjestelmä on sinänsä hyvä luonnonsuojelullinen mekanismi, kun kyseessä on suuret ja taloudellista voimaa omaavat toimijat, kuten julkishallinnon toimijat ja yritykset. Vapaaehtoisuuteen perustuva kompensaatiomalli on kannatettava, koska se tuo toisaalta kompensaation hyödyt osaksi luonnonsuojelujärjestelmää, mutta välttää omistusoikeuteen ja sen ydinalueelle kohdistuvat loukkaukset.

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry: Vapaaehtoisuuteen perustuva kompensaatio on tarkoituksenmukainen keino.

MTK ry: Ekologisen kompensaation taustalla oleva tarkoitus luonnon monimuotoisuuden heikentymisen estämisestä on tärkeä ja ekologisen kompensaation jatkokehittäminen on kannatettavaa. Ekologinen kompensaatio voi olla uudenlainen keino hyvittää luonnolle aiheutuvaa haittaa, jota maankäyttömuodon muuttuminen tai rakentaminen aiheuttaa.

Rakennusteollisuus RT: Kompensaation määrittely luonnonsuojelulaissa on kannatettava ehdotus.

Suomen Tuulivoimayhdistys ry: On kannatettavaa lainsäädännöllä säätää, miten vapaaehtoinen kompensaatio toteutetaan. Kompensaation viranomaisvarmennus lisää kompensaation uskottavuutta.

Etelä-Hämeen luonnonsuojelupiiri: Ekologinen kompensaatio on hyvä lisä luonnonsuojelun keinovalikoimaan. Kompensaatiovelvoite kannustaa toimialoja pohtimaan hankkeen kokonaishyötyä myös luontoympäristön säilymisen näkökulmasta ja ohjaamaan toiminnot luontoarvoiltaan vaatimattomammille alueille.

Meidän metsämme –kansalaisryhmä: Luontoheikennysten kompensoiminen on yleisesti ottaen kannatettavaa … (huom. jäljempänä esitetään jatkolause sisällöllisessä yhteydessä)

Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry, Etelä-Hämeen luonnonsuojelupiiri: Velvoittava kompensaatio tuottaisi luonnolle rahassa mitattavan arvon, jota voitaisiin hankesuunnitelmissa verrata muihin taloudellisiin intresseihin.

Tringa ry: Ekologisen kompensaation säädöspohja on tarpeellinen ja kannatettava uudistus.

WWF Suomi: Oikein toteutetut kompensaatiot voivat korvata hankkeista aiheutuvia negatiivisia vaikutuksia. Poikkeuslupiin liitettävänä lisävelvoitteena esitys on selvä parannus nykytilanteeseen, jossa hyvitysvelvoitetta ei ole.

Creatura Think & Do Tank ry: Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen on koko ihmiskunnan elinehto, joten yritysten on myös opittava toimivaan ympäristössä, missä luontokadon pysäyttäminen huomioidaan joka ikisessä hankkeessa. Kompensaation kustannukset tulisi kohdentaa" aiheuttaja maksaa" -periaatteen mukaan.

Ympäristönsuojeluviranhaltijat ry: Lakiin ehdotetut muutokset ovat oikeansuuntaisia ja kehittävät ympäristöhallinnon toimintatapoja. Lakiin ehdotettu ekologinen kompensaatio olisi laajasti sovellettuna merkittävä työkalu luontokadon suunnan kääntämisessä.

Yksityishenkilö KE: Kyse on alkuvaiheessa harvinaisista ja rajatuista tapauksista, joilla ei ole juuri vaikutusta hankkeisiin. Laajennettuna velvoittava kompensaatiokäytäntö ohjaisi sijoittamaan ja toteuttamaan hankkeet mahdollisimman pienin luontohaitoin. Velvoittava kompensaatio tuottaisi luontoarvoille selkeän rahassa mitattavan arvon, joka otettaisiin hankesuunnittelussa huomioon jo alkuvaiheessa. Nykyisellään useimmissa hankkeissa luontoarvot jäävät intressivertailussa muiden intressien paineessa hännille. Tästä seurannutta luontokatoa ei saada pysähtymään ilman merkittävää järjestelmällistä muutosta. Kompensaatio ei estä eikä hidasta hankkeita eikä yhteiskunnan kehitystä. Päin vastoin se ohjaa hankkeita toteutumaan yhteisen edun kannalta parhaalla mahdollisella tavalla.

Yksityishenkilö KH: Globaalisti ja periaatteessa hyvä keino pysäyttää elinympäristöjen heikkeneminen ihmisen toimenpiteistä johtuen.

Yksityishenkilö JK: Ekologinen kompensaatio edistäisi lain tavoitteita. Kaivosyhtiöiden on kompensoitava luonnolle jo tuotettuja haittoja.

Yksityishenkilö HL: Työryhmän esitys kompensaatiovelvoitteesta poikkeusluville on hyvä ja tulee toteuttaa yhdessä muun uudistuksen voimaantulon kanssa.

Aallokas Oy: Ekologisen kompensaation sisällyttäminen lakiin on erittäin hyvä asia. On oltava tarkkana, että kompensaatio on todellista. Ylikompensaatio on tässä tärkeässä roolissa.

Helen Oy: Ekologista kompensaatiota kannattaa hyödyntää poikkeusluvan yhteydessä, koska se lisää joustavuutta. Kompensaation avulla pystytään jatkossa huomioimaan luonnon monimuotoisuuden ja maankäytön tavoitteita samanaikaisesti.

Kemijoki Oy: Esimerkiksi luonnonsuojelulain poikkeuslupien joustavoinnin kohdalla kompensaatio on jo nyt todettu toimivaksi keinoksi turvata luonnon monimuotoisuutta. Kompensaation tulisi olla elinkeinonharjoittajalle, poikkeuslupamenettelyä lukuun ottamatta, vapaaehtoista.

Näkemys ennenaikaisuudesta

Työ- ja elinkeinoministeriö: Aihe vaatii vielä jatkovalmistelua.

Hämeen liitto: … vaikutuksia tulisi selvittää laajemmin ennen kuin se viedään lakiin.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia: Ekologisen kompensaation menettely on mahdollista voimassa olevan lainsäädännön estämättä toteuttaa, ja sitä on toteutettukin, vapaaehtoisena menettelynä. Hallitusohjelman mukaan lainsäädännön kehittämistarpeita tässä asiassa arvioidaan piloteista saatujen kokemusten jälkeen. Esityksestä ei ilmene, että nyt ehdotetut säännökset perustuisivat em. pilottihankkeisiin. Ennen kokonaan uudentyyppisen sääntelymekanismin tuomista lakiin tulisi selvittää ja dokumentoida vaihtoehtoiset sääntelymekanismit. Onko lainsäädäntö paras tapa saavuttaa

kompensaatiomenettelyssä tavoitellut tavoitteet? Keskeistä olisi myös tarkastella kriittisesti tarvetta viranomaistoiminnalle vapaaehtoisen kompensaatiomenettelyn osapuolena.

Bioenergia ry: Ekologista kompensaatiota ei voi liittää lakiin tässä vaiheessa. Asiaa ei ole valmisteltu kuten lainsäädännön muutoksia pitäisi. Lainmuutoksen taustatyöt ovat tekemättä/keskeneräiset, jolloin lakia ei voi muuttaa tältä osin. Lain perustelut ovat osa lainsäädäntöä ja ohjaavat tulkintaa. Tilannetta ei paranna edes se, että ekologisen kompensaation pykälät on esitetty myöhemmin voimaantuleviksi, mikä pikemminkin korostaa sitä, että pykälät olisi kirjoitettu mutu-tuntuman eikä asianmukaisen lainvalmistelun perusteella. Lainvalmistelun luotettavuutta ja lain hyväksyttävyyttä heikentää, jos pykäliä joudutaan jo ennen niiden voimaantuloa muuttamaan, mikä olisi tässä tapauksessa jopa todennäköistä.

Elinkeinoelämän keskusliitto: Ehdotetun kaltaisen pakollisen kompensaation säätäminen on tässä vaiheessa liian varhaista, koska kansainväliset kokemukset osoittavat, ettei vastaavanlaisen kompensaatiomekanismin tulokset ole tyypillisesti kovin merkittäviä, Suomen oloissa kompensaatiosta ei ole juuri lainkaan kokemusta ja hallitusohjelman mukaiset pilottihankkeet ovat vasta aluillaan. Kompensaatiokriteeristön osalta juuri alkaneiden pilottihankkeiden tulosten on hyvä olla käytettävissä, ennen kuin säädetään minkäänlaisesta pakollisesta lupamenettelyihin kytkeytyvästä kompensaatiosta.

Energiateollisuus ry: Vapaaehtoisen kompensaation mekanismista, menettelyistä ja edellytyksistä on perusteltua päättää, kun kompensaatiosta on esimerkiksi pilotointien jälkeen kokemusta.

Maanomistajain Liitto - Jordägarnas Förbund ry: Ekologisen kompensaation lisääminen luonnonsuojelulakiin ei ole perusteltua ennen pilottihankkeen tuloksia.

MTK ry: On ongelmallista sitä, jos lainsäädännöllisiä päätöksiä ehdotetaan tehtäväksi etupainotteisesti puutteellisen tiedon valossa. Tämä voisi johtaa siihen, että jo kertaalleen eduskunnassa käsiteltyjä säännöksiä olisi muutettava ennen kuin ne ovat edes tulleet voimaan. Ei ole hyvää lainvalmistelua edustava lähestymistapa, jossa näin merkittävästä lainsäädännöstä päätettäisiin huomattavien epävarmuuksien vallitessa kokeilumielellä. Huolellisen valmistelun merkitystä korostaa entisestään se seikka, että ekologinen kompensaatio olisi kokonaan uusi osa suomalaista luonnonsuojelulainsäädäntöä.

Teknologiateollisuus ry: Yrityksiä kannustetaan vapaaehtoisiin toimiin biodiversiteetin hyvän tilan edistämiseksi jo tällä hetkellä ennen lainsäädännöllisiä velvoitteita mm Teknologiateollisuus ryn toimialalle vahvistetulla biodiversiteettiohjelmalla, jonka ohjeiden, verkostojen ja käytäntöjen avulla alan yritykset pystyvät edistämään omia biodiversiteettitavoitteitaan. Ekologista kompensaatiota koskevat pilotoinnit tulee tehdä loppuun ja niiden tulokset arvioida ennen kuin laaditaan lakiin säännöksiä kompensaatiosta, jotta löydetään parhaat mahdolliset tavat edistää niiden tavoitteiden saavuttamista, joihin kompensaatiolla pyritään.

Teknologiateollisuus ry, Kaivosteollisuus ry ry, MTK ry, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund, Metsäteollisuus ry, Suomen yhteismetsät ry, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry: Hallitusohjelmakirjauksen mukaan ekologista kompensaatiota on tarkoitus ensin pilotoida ja pilotoinnin perusteella arvioida mahdollista lainsäädäntöä. Pilotointi on tällä hetkellä kesken, eikä siitä siten ole vielä tuloksia, joiden pohjalta kompensaatiosääntelyä olisi mahdollista tarkoituksenmukaisesti muotoilla.

Metsäalan asiantuntijat METO ry: Ekologisen kompensaation lisääminen luonnonsuojelulakiin ei ole perusteltua ennen pilottihankkeen tuloksia.

Ukko-Kolin Ystävät ry, Selkämeren kansallispuiston ystävät ry, Kolin Vaeltajat ry, Arkipelagia-seura ry, Kalevalaisen Kulttuurin liitto ry: Joissakin tapauksissa ne voivat toimia hyvinkin tavoitteiden saavuttamisessa, mutta niidenkin pidemmälle viety pohdinta ja valmistelu kannattaa pitää erillään tästä lakiuudistuksesta. Valmisteluvaltuutus sitä koskeviin asetuksiin mahdollinen.

Vesialueomistajain liitto VEALO ry: Ekologisen kompensaation lisääminen luonnonsuojelulakiin ei ole perusteltua ennen pilottihankkeen tuloksia.

Fingrid Oy, Kemijoki Oy: Ekologista kompensaatiota koskevan pilotointihankkeen jälkeen voidaan arvioida tarkemmin lainsäädännön uudistustarpeita ja lisätä säännökset lakiin, jos siihen sitten katsotaan olevan tarvetta.

Kielteinen näkemys

Maa- ja metsätalousministeriö: Ekologisen kompensaation toteuttamista koskevaa lukua ei tule ottaa lakiin, koska se olisi vastoin hallitusohjelman nimenomaista kirjausta. Vapaaehtoinen ekologinen kompensaatio ei edellytä lainsäädäntöä, koska kyse on sopimuksenvaraisesta asiasta.

Keski-Pohjanmaan liitto: Lakiehdotuksessa esitetty ekologinen kompensaatio omaa enemmän luonnonsuojelutoimintaa ohjaavan negatiivisen vaikutuksen ja nähdään helposti yhteiskunnassa enemmän fiskaalisena, valtion uutena tapana kerätä varoja luonnonsuojeluperusteella. Ekologisen kompensaation periaate näyttäytyy lähinnä lainvalmistelijoiden kehittämänä sanktiomenetelmänä, jonka laajemmat vaikutukset kääntyvät hyvin suurella todennäköisyydellä luonnonsuojelulain tavoitteita vastaan. Sitä ei pidä ottaa käyttöön luonnonsuojelulain tavoitteiden saavuttamiseksi.

Maanmittauslaitos: Sääntely on kyseenalainen, koska sitä muun ohella ei ole sisällytetty hallitusohjelmaan.

Bioenergia ry: Pilottikokeilu ei poista sitä, että lainmuutoksen taustatyöt ovat tekemättä/keskeneräiset, jolloin lakia ei voi muuttaa tältä osin. Lain perustelut ovat osa lainsäädäntöä ja ohjaavat tulkintaa. Pilotoinnin tuloksista ei olisi vielä mitään tietoa laintulkinnan tueksi. Tilannetta ei paranna edes se, että ekologisen kompensaation pykälät on esitetty myöhemmin voimaantuleviksi. Lainvalmistelun luotettavuutta ja lain hyväksyttävyyttä heikentää, jos pykäliä joudutaan jo ennen niiden voimaantuloa muuttamaan, mikä olisi tässä tapauksessa jopa todennäköistä.

Energiateollisuus ry ja Suomen Tuulivoimayhdistys ry: Tässä lakiuudistuksessa ei tulisi säätää pakollista, poikkeusluvan edellytyksenä olevaa kompensaatiota. Mikäli poikkeuslupiin liitettävä pakollinen kompensaatio säädetään myöhemmin, sen tulee sen olla mahdollistava eli poikkeusluvan edellytyksistä voitaisiin joustaa kompensaation myötä. Tämä tarkoittaisi sitä, että muutoin kielteisen poikkeusluvan saava hanke olisi toteutettavissa kompensaation kautta. Pakollinen kompensaatio koskisi siis ainoastaan tilannetta, jossa 1) suojellun luontoarvon suojelusta ei voida myöntää poikkeusta tai 2) hankkeelle on teknisesti ja taloudellisesti sekä ilman poikkeuslupaa toteutettavissa oleva vaihtoehto tai 3) hanke ei ole yleisen edun kannalta erittäin tärkeä.

Energiateollisuus ry: Perusteluissa esitetty ohjausvaikutus sellaisiin sijainteihin, joissa ei ole luonnonsuojelulain suojelemia arvoja ei ole voimakas, sillä myönteinen poikkeuslupa edellyttää myös em. muiden ankarien kriteerien täyttymistä. Yksistään jo nämä edellytykset ohjaavat hankkeen sijoittumista vahvasti. Kompensaatio tulisi olla olisi pakollinen vain, jos poikkeuslupaa ei muutoin ole mahdollista myöntää. Näin lainsäädäntö kannustaisi hankkeen toteuttamista luontoarvot huomioivalla tavalla tai jopa luopumaan luontoarvoja heikentävistä hankkeista.

Kaivosteollisuus ry, Bioenergia ry, MTK ry, Metsäteollisuus ry: Vapaaehtoinen ekologinen kompensaatio on jo nyt mahdollista, eikä sitä varten tarvitse luoda esitetyn kaltaista, monimutkaista säännöstöä. Ekologista kompensaatiota voitaisiin kehittää vapaaehtoisuuden kautta sen hyväksyttävyyden ja käytännön toimivuuden varmistamiseksi. Useat toimijat haluavat toimia vastuullisesti ja saada näkyvyyttä näille toimille, joten kysyntää varmasti on. Kehittämistyötä kannattaisi tehdä kunkin toimialan tarpeista lähtien laajasti eri tahoja osallistaen.

MTK ry: Ekologisen kompensaation järjestämiseen ja toteuttamiseen on rakennettavissa erilaisia toimintamalleja, joita voidaan hyödyntää myös rinnakkain, kuten esimerkiksi sellaista kokonaisuus, joka koostuisi luonnonsuojelulaissa säädettävästä rajatusta luonnonsuojelulain mukaisiin poikkeuslupiin kytkeytyvästä hyvittämisvelvollisuudesta ja lainsäädännön ulkopuolella toteutettavasta erillisestä vapaaehtoisesta hyvittämistoiminnasta. Nämä kaksi erillistä kokonaisuutta voisivat liittyä toisiinsa esimerkiksi siten, että lain nojalla hyvittämiseen velvoitettu voisi hyödyntää velvoitteensa täyttämisessä luontoarvomarkkinan tarjontaa. Ei ole toimiva ratkaisu, että hyvittämisvelvollisuutta ja vapaaehtoista hyvittämistoimintaa olisi arvioitava samoista lähtökohdista ja näin ollen niistä molemmista olisi säädettävä laissa, koska se kaventaisi liikaa vapaaehtoisiin toimintamalleihin luonteenomaisesti liittyvää joustavuutta sekä supistaisi taloudellisten toimijoiden mahdollisuuksia tehdä kannattavaa liiketoimintaa. Säännökset eivät todennäköisesti loisi luontoarvojen tuottajan roolissa mahdollisesti toimivien maanomistajien sekä maa- ja metsätaloudenharjoittajien kannalta kannustavaa ja sujuvaa toimintamallia.

Kansalaisten kaivosvaltuuskunta: Globaalisti, valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokkaimmat luontokokonaisuudet ja -tyypit eivät ole kompensoitavissa. Kaivannaistoiminta muuttaa ympäristöä peruuttamattomasti ja sen pitkäaikaiset haitalliset

ympäristövaikutukset kestävät jopa useita satoja vuosia. Toiminnanharjoittajalle on oltava laissa: a) velvoite puolueettoman tahon avulla inventoida haitallisten toimien uhan alla olevat luontoarvot ja erityisesti poikkeuksellisen harvinaiset luontotyypit sekä b) velvoite varmistaa maakunnallisesti, valtakunnallisesti ja globaalisti ainutlaatuisten luontotyyppien ja niiden kokonaisuuksien säilyminen. Luonnonsuojeluviranomaiset velvoitetaan valvomaan näiden toimien toteuttamista. Malminetsinnän lisäksi siihen liittyvä varaustoiminta ja luonnollisesti näistä mahdollisesti seuraava kaivostoiminta on kiellettävä kaikilla luonnonsuojelualueilla. Varauksiin liittyvät "etsintätyöt" voivat häiritä luontotyyppejä ja aiheuttaa tallaantumista. Koska malminetsintä kiellettäisiin, on sitä edeltävät varaukset ja niistä seuraavat kaivosoikeudet myös kiellettävä tarpeettomina ja siten myös perustuslain vastaisina haittoina. Kaivostoiminnassa kompensaatio ei ole mahdollista. Teollisuudenala aiheuttaa pysyviä tuhoja ja muutoksia ympäristöönsä, ja ympäristölle erittäin haitallisia pitkäkestoisia vaikutuksia jopa useiden vuosisatojen ajan kaivoksen sulkemisen jälkeen ja kaivostoiminnan päätyttyä.

Saimaa ilman kaivoksia ry: Yhdistys on listannut Kaivostoiminalle RAJAT -kansalaisaloitteessa ns. no-go-alueet, jotka eivät ole millään tavoin ekologisesti kompensoitavissa.

WWF Suomi: Muista maista saatujen kokemusten mukaan kompensaatiot tuskin koskaan täysin korvaavat luontoarvoja, jotka hyvitettävässä hankkeessa hävitetään. Ekologinen kompensaatio ei lähtökohtaisesti sovellu kaikkien uhanalaisimman tai hyvin harvinaisen luonnon turvaamiseen: tällaisia luontoarvoja ei tulisi saada heikentää lainkaan lisää. Kaikkien uhanalaisimmat ja harvinaisimmat luontoarvot tulee rajata lakiin kirjattavan lieventämishierarkian ja varovaisuusperiaatteen avulla käytännössä kompensaation ulkopuolelle.

Yksityishenkilö RK: Ekologinen kompensaatio heikentää luonnonsuojelulain tavoitteiden toteutumista ja tekee joiltakin osin tavoitteiden saavuttamisen mahdottomaksi. Nimetkää ne luontotyypit ja suojelualueet sekä vesistöt, joihin ekologista kompensaatiota ei saa soveltaa.

Näkemykset laajennustarpeesta

Helsingin kaupunkiympäristölautakunta: Lainsäädännöllä velvoitettavan ekologisen kompensaation rajaaminen tulevien siirtymäaikojen ja pilotointien jälkeenkin koskemaan velvoittavana vain poikkeuslupia vaativia hankkeita on luontokadon torjumisen näkökulmasta vaatimaton tavoitetaso.

Vantaan kaupunki: Velvoittava kompensaatio olisi syytä laajentaa tietyistä luonnonsuojelulain poikkeusluvista koskemaan myös kaavoitusta. Sekä yleis- että asemakaavojen yleistavoitteet ja sisältövaatimukset maankäyttö- ja rakennuslain nykyisessä ja tulevassa muodossa ohjaavat kaavoitusta ottamaan huomioon luonnon monimuotoisuuteen liittyviä asioita. Jos monimuotoisuuden kannalta tyydyttävää ratkaisua ei löydetä, kompensaation avulla tavoitteesta ei tarvitsisi luopua. Kompensaatio voisi koskea myös sellaista taloudellista toimintaa, jonka yleisesti sallitaan heikentävän luonnontilaa.

Luonnonvarakeskus: Ekologinen kompensaatio toisille vesistöalueille ei ole tällä hetkellä mahdollista esim. vesivoimayhtiöille.

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra: Kysynnän osalta sen sijaan lakiehdotuksen mukainen kompensaatiovelvoite rajautuu, luonnonsuojelulain soveltamisalasta johtuen, niin pieneen määrään hankkeita ja toimijoita, että tämä ei voine riittää ylläpitämään tarvittavaa kysyntää. Onkin tarpeen tarkastella sen jälkeen, kun lakiehdotuksen mukainen säädösperusta kompensaatioille on luotu, miten kysyntää voitaisiin vahvistaa sekä vapaaehtoisin toimin (kuntien, toimialojen, merkittävien yritysten jne. sitoutumisella kompensoimaan toimintansa luontohaitat, ts. sitoutumisella luonnon kokonaisheikentymättömyyteen) että selvittäen, miten muualla lainsäädännössä olisi mahdollista sisällyttää kompensaatiomekanismi turvaamaan luonnon monimuotoisuus ylipäänsä maankäyttö- ja luonnonvarahankkeiden yhteydessä. Sitra on useissa yhteyksissä esittänyt kaikkea maankäyttöä koskevaa ekologisen kompensaation velvoitetta tai maankäytön muutosmaksua ja toistaa huomion tässä yhteydessä.

Suomen ympäristökeskus SYKE: Lakiin kirjattua kompensaatiomallia on valmisteltu huolellisesti erillisessä projektiryhmässä ja asiantuntijahankkeessa, ja lakiluonnoksen kirjaukset noudattelevat hyvin näitä linjauksia. Luonnonsuojelulaissa ekologista kompensaatiota sovellettaisiin kovin suppeasti, minkä vuoksi haittojen lieventämishierarkia ja kompensaatio on tarpeen saattaa myös laajempaan käyttöön yhteiskunnassa. Vapaaehtoisen kompensaation osalta lakiin ei jää mahdollisuutta osittaisen kompensaation tuottamiseen ja hyväksyttämiseen lupaviranomaisella, mikä voi kaventaa kiinnostusta vapaaehtoisten kompensaatioiden tekemiseen. EKompensaation rajaaminen vain poikkeuslupiin rajoittaa kompensaation vaikuttavuutta, ja

on selvää, että ekologista kompensaatiota ja lievennyshierarkiaa on tarpeen soveltaa yhteiskunnan toiminnoissa huomattavasti laajemmin kuin vain luonnonsuojelun poikkeuslupien osalta. Laajemmin sovellettuna ekologisella kompensaatiolla olisi edellytykset olla hyvin vaikuttava keino luontokadon pysäyttämiseen ja negatiivisen kehityksen kääntämiseen. Luonnonsuojelulakiin muotoiltu kompensaatiomalli tarjoaa tähän mahdollisuuksia, koska sitä voidaan soveltaa myös vapaaehtoiseen kompensaatioon, joka tällä tavoin saa läpinäkyvyyttä ja uskottavuutta sekä tarvittavat hallinnolliset puitteet.

Suomen Luontopaneeli: (..mutta) ei riittävä toimenpide luontokadon pysäyttämiseksi ja kokonaisheikentymättömyyden saavuttamiseksi. Suomen lainsäädäntöä tulee kehittää läpileikkaavasti niin, että kompensaatiovelvoite tulee kaikkeen lainsäädäntöön, jossa käsitellään maan- ja merienkäyttöä ja ylipäätään kaikkia toimia jotka muuttavat luontotyyppejä ja lajien elinympäristöjä.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Kompensaatiopykälien soveltaminen on velvoittavana rajattu vain hyvin rajallisiin tapauksiin, joten tapaukset, joissa hyvittämiseen tullaan velvoittamaan, jäävät vähäisiksi. Kompensaatio tulisi ehdottomasti liittää uhanalaisten luontotyyppien ja lajien heikentämiseen ja hävittämiseen. Tällä menettelyllä ei estettäisi hankkeita, vaan varmistettaisiin, ettei luontokadon kiihtyminen jatku.

Suomen luonnonsuojeluliiton Oulun yhdistys ry: Ekologinen kompensaatio tulisi laajentaa koskemaan kaikkea luontoarvojen heikentämistä. Esimerkiksi kaavoituksessa velvoittava kompensaatio olisi tärkeä työkalu.

Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Luonnonsuojeluliiton Etelä-Savon piiri ry, Kansalaisten kaivosvaltuuskunta: Ehdotettu soveltamisala on hyvin suppea (enimmillään muutamia kymmeniä tapauksia vuodessa) ja sitä pitää kokemusten kertyessä laajentaa mm. kaavoitukseen.

Creatura Think & Do Tank ry: Ekologinen kompensaatio ei saa perustua vapaaehtoisuuteen vaan sen tulee olla aina velvoittavaa.

Ympäristönsuojeluviranhaltijat ry: Velvoite ekologiseen kompensaatioon vain luonnonsuojelulaista poikkeamisissa on täysin riittämätön käsillä olevan monimuotoisuuskriisin edessä.

Yksityishenkilö KE: Velvoittavat kompensaation on tultava voimaan välittömästi muun lain toimeenpanon kanssa, koska sitä on esitetty vain hyvin rajattuihin tapauksiin, eikä luonnon köyhtyminen odota pilotointia. Viranomaisvarmennus kompensointiin on hyvä ja tärkeä asia. Velvoittava kompensaatio olisi mahdollisimman pian laajennettava kaikkeen luonnontilan heikentämiseen. Vapaaehtoisuus ei tuo riittävää kattavuutta toimille.

Yksityishenkilö TH: Nyt soveltamisala on hyvin suppea (enimmillään muutamia kymmeniä tapauksia vuodessa) ja sitä pitää kokemuksen kertyessä laajentaa mm. kaavoitukseen.

Yksityishenkilö JK: Myös kaikella teollisen tason toiminnalla joka kuormittaa luontoa tai ilmastoa on oltava kompensaatiovelvollisuus. Kompensaatio voi olla myös rahalahjoituksia luonnonsuojelu- ja ennallistamistyöhön.

Lausuntojen temaattinen tarkastelu

Lausunnoista nousi useita teemoja, joista osa liittyi säännösluonnosten selkeyteen, sisällöllisiin hyvittämiskriteereihin ja menettelyllisiin säännöksiin. Omana erityiskysymyksenään nousi kysymys ekologisen kompensaation suhde maankäytön suunnitteluun (kaavoitus). Huomioista osa liittyi ohjauskeinon vaikutuksiin: omistusoikeuteen, toiminnanharjoittajiin, markkinoiden syntyyn ja oikeusriitoihin. Osa kysymyksistä liittyi hallinnon kykyyn toteuttaa säännöksiä käytännössä eli resursseihin ja osaamiseen, pilotointiin sekä rekisteriin.

Säännösten selkeyttämiseen kiinnitettiin huomiota seuraavissa yleiskommenteissa:

Suomen Kuntaliitto ry ja Turun kaupunki: Esitystä tulee täydentää syvällisemmällä analyysillä ekologisen kompensaation käyttöön ottamisen vaikutuksista maanarvoon erilaisissa tilanteissa.

Suomen Kuntaliitto ry: Kunnista saadun palautteen perusteella ekologinen kompensaatio koetaan monimutkaiseksi kokonaisuudeksi ja luonnosteltu sääntely vaikeasti ymmärrettäväksi. Jatkovalmistelussa tuleekin kiinnittää huomiota vielä sääntelyn selkeyteen.

Kainuun liitto: Ekologista kompensaatiota koskeviin säädösesityksiin liittyy vielä epäselvyyttä ja tulkinnanvaraisuutta, jota on tarpeen selventää lain jatkovalmistelussa.

Kymenlaakson liitto: Tarvittaessa erityisen uhanalaisille luontotyypeille ja lajeille voisi harkita kompensaatiokertoimien muodostamista, jolla olisi mahdollista parantaa tilannetta ja varmistaa täysimääräinen korvaavuus.

Varsinais-Suomen liitto: Jättää epäselväksi kompensaation edellyttämän hyvittämissuunnitelman toteutusajankohdan.

Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS: Kompensaatioiden suunnittelu ja toteutus, mukaan lukien jälkikäteisesti toteutetuista kompensaatiotoimenpiteistä saatavan hyödyn arvioiminen, tulee perustua luotettavaan tutkittuun tietoon. Kompensaatioiden toteutumista, ja niiden vaikutusta luontoarvoihin ja monimuotoisuuteen tulee seurata. Laissa pitäisi määritellä toimintaperiaatteet tilanteisiin, jossa kompensaatiotoimenpide epäonnistuu tai tästä saatava hyöty jää velvoitetta pienemmäksi. Hyötyjen tuottamista etukäteen (ennen heikennystä) tulisi terävöittää lain muotoilussa niin, että tämä olisi vallitseva toimintapa (nyt sanotaan ”mielellään” ennen heikennystä, kuitenkin viimeistään 3 vuoden päästä). Kompensaatiotoimenpiteet tulisi myös aina aloittaa ennen heikennysten alkamista.

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Miksi luvun otsikossa puhutaan ekologisesta kompensaatiosta, mutta myöhemmin pykäläteksteissä hyvittämisestä? Luonnonsuojelulakia valvovan viranomaisen näkökulmasta luvun rakenne on epälooginen. Velvoittava pykälä olisi hyvä olla aikaisemmin.

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Malli on niin uudenlainen ja monimutkainen, että on erittäin vaikeaa etukäteen arvioida sen sovellettavuutta käytännössä.

Metsähallitus: Ekologisen kompensaation käsite ja siihen liittyvät toimintamallit ja ratkaisut ovat Suomessa varsin ”uusi asia”, johon näin ollen liittyy ymmärrettävästi edelleen epäselvyyksiä ja kehitettävää.

Rakennusteollisuus RT: Lainsäädäntöön tuodaan useita uusia termejä, joita ei ole määritelty yksityiskohtaisesti. Esimerkiksi maa-ainesten oton yhteydessä usein heikennysalue on usein ottamisalueen ulkopuolella. Epäselväksi jää, voidaanko hyvittämistoimenpiteet tehdä näissä tapauksissa esimerkiksi hankealueella ja miten tarkalleen heikennysalue määritellään.

Ehdotettujen säännösten luonnontieteelliseen sisältöön liittyen tehtiin seuraavat yleishuomiot:

Helsingin yliopisto: Lisäisyyden varmentaminen kunnan tai valtion mailla on hankalaa, joten esimerkiksi Metsähallituksen luontopalveluiden omien luontokohteiden käyttö on syytä myös rajata pois lisäisyyden turvaamiseksi. Esityksen perusteluissa pitäisi myös pohtia maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuvien velvoitteiden suhdetta yleis- ja asemakaavoitetun alueen käyttöön ekologisessa kompensaatiossa. Hyvitettävät toimenpiteet on syytä toteuttaa ennen heikennystä, vaikka tuohon mennessä ei vielä korvaavia luontoarvoja olisi vielä saavutettukaan. IUCN:n kriteeristön C ja D tapauksessa ennen heikennystä olisi oltava jo osoitettua vaikuttavuutta. Ekologisen kompensaation epävarmuuden hallinnan kannalta olisi tarpeellista, että toimija, joka joutuu ekologista kompensaatiota harjoittamaan, saa suunnitelman perusteella poikkeusluvan vain 4 vuoden määräajaksi. Tänä aikana arvioidaan ovatko suunnitelman mukaan suoritetut toimet riittäviä. Jos ovat, toimintaa voi jatkaa. Jos eivät, tehdään uusi suunnitelma, jonka avulla kompensaatio suurella todennäköisyydellä saadaan riittävälle tasolle; tai, jos on oletettavaa, ettei kompensaatio ole mahdollista, poikkeuslupa perutaan tai ehtoja muuten rajoitetaan. Tällöin lupahakemuksen aikana tehty suunnitelma on ainoastaan lupa aloittaa toiminta ja toiminnan jatkaminen vaatisi kuitenkin sitä, että pystyy osoittamaan seurantojen avulla, että toiminta on oikeasti ekologisesti kestävää eivätkä vaikutukset ylitä sitä, mitä suunniteltiin. Vastaava prosessi on käytössä Norjan lohenkasvatuksen säätelyssä (Taranger ym. Risk assessment of the environmental impact of Norwegian Atlantic salmon farming, ICES Journal of Marine Science: https://doi.org/10.1093/icesjms/fsu132). Norjassa prosessia kutsutaan liikennevalojärjestelmäksi, jossa Norjan rannikko on jaettu 13 lohenkasvatusalueeseen ja lupa kasvatukselle annetaan aina kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Tänä aikana tehdään erittäin kattava todellisten vaikutusten arviointi. Jos arvioinnin tuloksena lohenkasvatuksen ympäristövaikutukset ovat kolmiportaisten raja-arvojen parhaassa kategoriassa alue merkitään vihreäksi (jolloin toimintaa saa jatkaa ja laajentaa), jos

vaikutukset ovat keskikategoriassa alue merkitään keltaiseksi (jolloin toimintaa saa jatkaa, mutta ei laajentaa) ja jos vaikutukset ovat huonoimmassa kategoriassa alue merkitään punaiseksi (jolloin lohenkasvatusta täytyy vähentää). Ekologisen kompensaation todellisen vaikutuksen suotuisan suojelun tasoon nähden arviointi on kuitenkin vaikeaa, koska ekologiset prosessit ovat hitaita ja osittain arvaamattomiakin. Tämän takia lisäisyysperiaatteen toteutumiseksi on hyvin olennaista, miten hyvin kompensaatio on suunniteltu, miten korkeat kompensaation vaatimukset ovat ja miten kompensaation toteutumista seurataan ja sen pitkä-aikaisedellytykset turvataan.

Itä-Suomen yliopisto, Metsätieteiden osasto: Kompensaatiomekanismit ja -välineet sekä kompensaation vaikutukset alkavat näkyä kuitenkin vasta, kun ensimmäisiä ennakkotapauksia tulee käsittelyyn. On tärkeää jollain lailla varmistaa, että lain kirjaukset eivät johda sellaisiin jäykkiin käytänteisiin, joiden myötä kompensaatio ei toimisikaan tavoitellulla tavalla. Kompensaation osalta onkin tärkeää, että sen vaikutuksia seurataan ja kompensaation toteutusta voidaan myöhemmin asetuksella muuttaa tai täsmentää, jos menettely osoittautuu epäsopivaksi.

Luonnonvarakeskus: (tavoitteiden saavuttaminen)… edellyttää, että kompensoinnin kriteerit tarkennetaan ja kompensoinnin aloitusajankohta sidotaan heikennyksen aloittamiseen silloin kun kompensointia ei toteuteta etukäteen.

Suomen ilmastopaneeli: Ekologisen kompensaation lähtökohtana tulee olla elinympäristöihin liittyvä kompensaatio, joka useimmissa tapauksissa tukee ilmastonmuutoksen hillintää. Vaikka esimerkiksi soiden ennallistaminen saattaa lyhyellä aikavälillä johtaa kasvihuonekaasujen lisääntymiseen kyseisellä alueella, pitkällä aikavälillä elinympäristön ennallistaminen on kuitenkin ilmastonmuutoksen hillinnän ja ilmastonmuutokseen sopeutumisen kannalta positiivista kehitystä.

Luontopaneeli: Yleisenä periaatteena on hyvä pitää usein toistettua lähtökohtaa, jonka mukaan ensisijaisena keinona on aina pidettävä luontotyyppien ja lajien tehokasta suojelua ja viimesijaisena keinona luontohyvitysten toteuttamista.

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Hyvittävien toimenpiteiden (esim. lajiesiintymien tiukkojen elinympäristövaatimusten keinotekoinen luominen) riittävyyden ja toimivuuden ennakollinen arviointi sekä mittaaminen on luonnontieteellisesti haastavaa. Ekologinen kompensaatio edellyttää myös taustaksi huomattavasti tutkimustietoa.

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Ilmastonmuutos lisää epävarmuuksia ja riskejä, jotka voivat haitata kompensaation toteutumista oletetulla tavalla. Ilmastolain maankäyttösektoriin liittyvät kompensaatiomekanismit tulee kytkeä yhteen ekologisen kompensaation kehittämisen kanssa ja erityisesti varmistaa, että päällekkäisestä käsitteistöstä ei synny epäselvyyksiä. Tällä hetkellä maankäyttö- ja rakennuslaissa säänneltyyn hulevesien hallintaan voi liittyä luonnon monimuotoisuuteen tai kompensaatiomekanismeihin liittyviä kysymyksiä, jotka tulisi ottaa huomioon jatkotyössä.

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry: Ekologiseen kompensaatioon perustuvien velvoitteiden tulee määrittyä tarkkarajaiseen arviointiin luonnonarvoille aiheutuvasta haitasta eikä vaan yleisestä luonnon monimuotoisuuden heikentymisestä.

BirdLife Suomi ry: Kompensaation yleisenä tavoitteena tulee olla nettopositiivisuus. Nettopositiivisuusajattelu on välttämätöntä, koska kompensaatiot eivät useinkaan tuota sellaista tulosta kuin on ajateltu. Yhden hehtaarin alan korvaaminen toisella hehtaarilla on todennäköisesti huomattava nettonegatiivinen vaikutus luonnon monimuotoisuudelle.

Etelä-Hämeen luonnonsuojelupiiri: Kompensaatiosuunnitelman tulee sisältyä hankesuunnitelmaan ja kompensaatiotoimenpiteet tulee olla tiedossa tai toteutettuna jo ennen kuin heikentävät toimet aloitetaan.

Natur och Miljö rf: Kompensation bör under alla omständigheter krävas med god marginal. 1 Den kompenserande åtgärdens kompensationsförhållande till försämringen bör som grundregel rimligen vara > 10 (minst 1-10).

Suomen luonnonsuojeluliiton Kymenlaakson piiri ry: Periaatteena ekologisessa kompensaatiossa tulisi olla aina, että hyvittäminen ylittää täysimääräisesti heikennyksen.

WWF Suomi: Luvun 11 lakitekstiin tulee nostaa: ”Lieventämishierarkian mukaan luonnonarvoille aiheutuvan heikennyksen hyvittämisen tulee olla viimesijainen keino, kun haittaa ei voida välttää eikä ei-vältettävää haittaa lieventää, ja se tulee kysymykseen vain niin sanotun jäännöshaitan osalta.” Muista maista on tutkimusnäyttöä siitä, että kompensaatioista saatavat

hyvitykset vastaavat harvoin määrällisesti ja laadullisesti heikennettyjä luontoarvoja, ja että hyvitys ei ole pysyvä. Olennaista onkin, että hyvityksen perusteet määritetään luonnontieteellisin, ei taloudellisin perustein, ja että hyvittäminen toteutetaan riittävässä laajuudessa. Käytännössä tämä edellyttää hyvityskertoimien käyttöä: kompensoitavan alueen on oltava moninkertaisesti suurempi kuin hävitettävä alue. Ilman järjestelmälle asetettuja riittävän tarkkoja, luonnontieteellisesti perusteltuja ja kunnianhimoisia sääntöjä kompensaatiomekanismien riskinä on, että kompensaatioiden hyödyt voivat jäädä käytännössä vähäisiksi tai niitä voidaan jopa väärinkäyttää. Ulkomailta saadun tutkimustiedon mukaan poikkeuslupakynnys saattaa kompensaation käyttöönoton myötä laskea ja luontoarvojen heikennystä vaativat luvat siten lisääntyä. Kompensaatiolla voidaan parantaa no net loss -periaatteen mukaisesti heikentyneen, mutta ei vielä erityisen uhanalaisen tai harvinaisen, luonnon tilaa luomalla sopivia elinympäristöjä uusille alueille.

Creatura Think & Do Tank ry: Kompensoinnissa on myös huomioitava luontokadon pysäyttämisen varmistaminen, joten esimerkiksi uhanalaisten luontotyyppien tuhoamista ei voi kompensoida.

Kokemäenjoen vesistön vesiensuojeluyhdistys ry, Vanajavesisäätiö sr, Kokemäenjoen vesistön vesiensuojeluyhdistys ry ja Tammelan Pyhäjärven-Kuivajärven Suojeluyhdistys ry: Luonnonhoitohankkeiden toteuttajat ovat viime vuosien aikana toivoneet, että ekologinen kompensaatio voisi olla yksi mahdollinen ratkaisu direktiivilajien esiintymisen aiheuttamiin estovaikutuksiin suunnitellun kunnostuksen toteuttamisessa. Yleishyödyllisten luonnonsuojeluhankkeiden kannalta työkalu ei ole esitetyssä muodossaan mahdollinen kustannuksiltaan tai ylläpidon aikavaatimusten takia.

Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry: Ekologisessa kompensaatiossa on tärkeää, että kompensaatio perustuu tutkittuun tietoon, eikä merkittäviä haittoja pidä voida kompensoida. Myös ympäristökasvatuksella ja ympäristötietoisuuden lisäämisellä voidaan saavuttaa luontoarvojen heikentämistä kompensoivia tuloksia, jolloin ympäristökasvatuksen vaikuttavuuden arviointi on keskeistä.

Yksityishenkilö KE: Hyvittämisen kriteereissä vaatimuksena tulisi olla, että hyvitys kohdistetaan samanlaiseen luontotyyppiin tai saman lajin elinympäristöön, kuin mihin heikennys on kohdistunut. Hyvitystoimenpiteillä tulee varmistaa, että heikennyksestä huolimatta uhanalaisen luontotyypin tai lajin suojelutaso kokonaisuutena paranee samalla alueella, jossa heikennys on tehty. Kompensaatiot tulisi vaatia toteutettavaksi ja todennettaviksi pääsääntöisesti etukäteen ennen heikentävään hankkeeseen ryhtymistä. Valtion maita ei tule käyttää kompensointiin, koska se ei ole lisäisyysperiaatteen mukaista. Valtion on joka tapauksessa turvattava luonnon monimuotoisuus omilla maillaan ja suojeltava sekä ennallistettava erityisiä luontoarvoja omaavat kohteensa. Valtion maiden käyttö tulee kyseeseen vain silloin, kun ekologisesti sopivaa kompensaatiokohdetta ei löydy muualta.

Yksityishenkilö ML: Kompensaation pitää olla johdonmukaista, ei anekauppaa jolla jokin yritys voi ostaa oikeuden tuhota luontoa, vesistöjä ja metsiä.

Menettelyllisiin säännöksiin liittyen lausunnoissa tehtiin seuraavat huomiot:

Maa- ja metsätalousministeriö: Lakiesityksestä puuttuvat voimaantulo- ja siirtymäsäännökset, mutta valmistelun yhteydessä on todettu, että velvoittavaa ekologista kompensaatiota koskevat säännökset tulisivat voimaan myöhemmin, kun asiaa koskevat pilotoinnit olisi toteutettu ja arvioitu. Suunniteltu käsittelyjärjestys (lakiehdotus, pilotointi ja sen pohjalta tarvittaessa muutokset lakiin) ei ole asianmukainen. Ekologista kompensaatiota koskevat pilotit ja niiden arviointi tulee toteuttaa ensin ja vasta sen jälkeen on edellytyksiä päättää mahdollisista lainsäädäntömuutosesityksistä.

Helsingin kaupunkiympäristölautakunta: Suurissa kaupungeissa kuten Helsingissä kompensaatiotarkoituksiin kaavoitettavia korvaavia kohteita on rajallisesti, joten laajempi, esimerkiksi seutukohtainen tarkastelutaso tulisi olla mahdollinen.

Oikeuskanslerinvirasto: Lakiesityksessä ei kuitenkaan ole (vielä) tätä koskevaa siirtymäsäännöstä.

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Olisi hyvä, että ELY-keskuksella olisi valtuus arvioida heikennys niin merkityksettömäksi ja/tai lyhytaikaiseksi, ettei hyvityspykälää tarvitse käyttää (onko tarkoituksenmukaista käyttää esim. tutkimusluvissa tai pienimuotoisissa LTA-poikkeamisissa).

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Kompensaation toteuttaminen usean ELY-keskuksen alueella samoin kuin hyvitysten pysyvyyden varmistaminen (myös toimijan muuttuessa) asettavat omat haasteensa.

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Vastuun kohdentumiseen tilanteissa, joissa heikennyksen aiheuttaja ja luonnonarvojen tuottaja sopivat toistuvista hoitotoimenpiteistä vuosittaista korvausta vastaan liittyy valvonnan kannalta haasteita, jos heikennyksen aiheuttaja ei täytä maksuvelvollisuuttaan tai toisaalta luonnonarvojen tuottaja ei täytä omia velvoitteitaan. Vastuu hyvittävistä toimenpiteistä olisi ilmeisesti poikkeusluvan haltijalla, ja siten mahdolliset hallintopakkotoimet tulisi kohdistaa tähän. Osapuolten yksityisoikeudellisiin sopimuksiin liittyvät ja hallinnolliset velvoitteet tulee erottaa selkeästi toisistaan. ELY-keskusten on tärkeää tunnistaa nämä mahdolliset haasteet ja huomioida ne päätösten ehdoissa. Koulutukseen ja ohjeistukseen voi olla tarvetta myös tältä osin. Lisäksi maksukyvyttömyystilanteet voivat muutoinkin johtaa siihen, että viranomainen ei voi tehokkaasti velvoittaa mitään tahoa poikkeusluvassa määrättyjen hoitotoimenpiteiden tekemiseen. Tulisi mahdollisesti selvittää, voitaisiinko tällaisiin tilanteisiin varautua vakuusjärjestelyillä.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Kompensaation toteuttamisesta säädettäessä olisi hyvä huomioida mahdollisuus tilanteeseen, jossa hyvittämiseen velvoitettu taho julistetaan konkurssiin mutta heikennyksen aiheuttavaa toimintaa jatketaan toisen toiminnanharjoittajan nimissä.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Laista on käytännössä poistettu vapaaehtoinen hyvittäminen. Sitä voi toki tehdä, mutta vapaaehtoisesti aiheuttamiaan vahinkoja hyvittäneellä ei ole mahdollisuutta saada hyvityksestä esim. sertifikaattia. Tällöin vapaaehtoinen hyvittäminen jäänee vähäiseksi, kun toimijoiden ei ole mahdollista tuoda tehtyjä hyvittämistoimia vastaavasti esiin kuin sertifioimalla olisi. Vapaaehtoisten hyvittämistoiminnan ja sertifioinnin poisto on ymmärrettävää, koska ko. järjestelmä vaatisi paljon resursseja, mutta samalla on menetetty kompensaation vaikuttavuutta. Lintulajien osalta olisi varmistettava, että hyvittämistoimenpiteiden velvoittamisen mahdollisuus poikkeustapauksissa säilyy. Lakiluonnoksen 101, 103 ja 104 §:ien mukainen ELY-keskuksen rekisteriin kirjaamisvelvollisuus ei voi tulla voimaan ennen kuin kyseinen rekisteri on olemassa ja sen toimivuus riittävästi testattu.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, kalatalousviranomainen: Ekologisen kompensaation toteuttamista tulee luvussa tai sen perusteluissa täsmentää niin, että kompensaatio ei koske vesilain ja ympäristönsuojelulain mukaisten lupien kalatalousvelvoitteita ja kalatalousmaksulla tehtäviä toimenpiteitä vaan ne rajataan luvun soveltamisalan ulkopuolelle. Lähtökohtana tulee olla, että kalataloudelliset haitat kompensoidaan alueella, johon hankkeen vahingollinen kalatalousvaikutus ulottuu. Ekologinen kompensaatio ei saa vaikuttaa luvissa määrättäviin kalatalousvelvoitteisiin tai kalatalousmaksun suuruuteen. Vesitaloushankkeiden haitat kohdistuvat kala- ja rapukannan lisäksi aina kalastukseen ja kala- ja rapuvarojen hyödyntämiseen sekä hoitoon. Kalastusta on yleensä mahdotonta siirtää tai ohjata toisella korvaavalle vesialueelle. Kalastusoikeuden haltijan oikeutta hyödyntää kalastusoikeuttaan toisen omistamalla vesialueella ei voida toteuttaa. Korvaavan kala- tai rapukannan luominen uudelle vesialueelle, vaikka vesialue sijaitsi saman päävesistöalueen samassa vesimuodostumatyypissä, on käytännössä mahdotonta tai hyvin epävarmaa.

Metsäteollisuus ry: Toimijoilta vaadittavien kompensaatioiden laajuutta ei tiedetä, koska säännökset täydentyvät asetuksella. Kompensaatioiden kustannukset yrityksille riippuvat vaadituista kompensaatiokertoimista, joita ei ole käsitelty esityksessä.

MTK ry: Lukuisissa pykäläehdotuksissa on viitattu lakia alemman asteisiin säädöksiin ja ohjeistuksiin, mistä linjauksista ei kuitenkaan ole tällä hetkellä tarkempaa tietoa. Useat keskeiset seikat jäävät siinä määrin täsmentymättömiksi, että esimerkiksi hyvittämisvelvollisuuden laajuuden arvioiminen jonkin tietyn käytännön tapauksen osalta ei onnistune.

MTK ry, Metsäteollisuus ry: Ekologisen kompensaation vaikutuksista poikkeamisperusteisiin on saatava parempi selvyys. Kompensaatiota tulisi tarkastella perusteellisemmin myös mahdollistavasta näkökulmasta. Yhteiskunnan kehittämisen kannalta tärkeiden hankkeiden toteuttamisen näkökulmasta olisi aiheellista pohtia, olisiko ja missä määrin luontoarvojen hyvittäminen mahdollista ottaa huomioon luvan myöntämistä helpottavana seikkana. Tällaisen tarkastelun kautta voitaisiin löytää toimintamalleja, jotka voisivat olla win-win-tilanteita niin toiminnanharjoittajien, luontoarvojen tuottajien, luonnon kuin laajemman yhteiskunnallisen intressinkin kannalta.

Rakennusteollisuus RT: Tulisi arvioida, voidaanko ympäristöministeriön asetuksella annettaviin tarkempiin säännöksiin hyvittävistä toimenpiteistä siirtää esimerkiksi 20 vuoden hoitotoimenpiteitä koskeva velvoite.

Rakli ry: Seuraavat seikat vaativat lisäselvennystä:
- Missä vaiheessa kompensaatiovelvoite todetaan (kaava? rakennuslupa?)?

- Millä perusteilla ja missä vaiheessa ELY määrittelee hyvitysalueen rajat? Voiko hyvitysalueeksi tulle kohde, joka on yleis- tai asemakaavassa osoitettu rakentamisen piiriin? Jos voi, mitkä ovat maanomistajan oikeudet? Miten varmistetaan, että hyvitysalueita on olemassa kompensaatiota edellytettävillä seuduilla?
- Miten kompensaatiovelvoite perustellaan esimerkiksi vierekkäisten asemakaava-/rakentamislupahankkeiden kohdalla?

Helen Oy: Lakiin on kirjattava riittävällä tarkkuudella, miten kompensaatio tulee toteuttaa käytännössä. Vaikeaselkoiset tai kohtuuttoman tiukat kriteerit, liian pitkät tai jäykät prosessit voivat muodostua esteiksi hyödyntää ekologista kompensaatiota lain tavoitteiden tarkoittamalla tavalla. Toimijoiden yhdenvertaisuus on varmistettava uuden tyyppisessä menettelyssä riittävän tarkoilla ja objektiivisilla kriteereillä ja standardeilla: kompensaatiomenettelyt ja kompensaation hyväksyminen eivät saa olla päättävästä virkahenkilöstä kiinni.

Ekologisen kompensaation ja kaavoitukseen suhteesta lausuttiin seuraavaa:

Suomen Kuntaliitto ry: Koska LSL:n poikkeamista tarvitaan yleensä jonkin muun lain mukaisen prosessin yhteydessä (esim. MRL:n kaavoitus ja rakentamisen luvat), LSL:n kompensaatiomenettelyn ja kulloiseenkin toimintaan liittyvien muiden prosessien toimiminen kokonaisuutena tulee varmistaa.

Suomen Kuntaliitto ry ja Turun kaupunki: Ekologisen kompensaation käytännön toteutukseen ja säännösten toimivuuteen liittyviä kysymyksiä on vielä avoinna ja täsmentymättä, mm. sen vuoksi, että ne riippuvat suhteesta muuhun lainsäädäntöön (ml. valmistelussa olevaan, kuten MRL:n), tulevaan asetustasoiseen sääntelyyn sekä ohjeistukseen ekologisesta kompensaatiosta. Lisäksi ekologisen kompensaation sääntelyn toimivuutta testataan käynnistyvässä pilottihankkeessa. On todennäköistä, että ekologiseen kompensaatioon liittyvästä pilotointihankkeesta saatavien kokemusten perusteella ilmenee tarpeita tarkistaa nyt luonnosteltuja säännöksiä.

Helsingin kaupunkiympäristölautakunta: Kompensaation myötä muodostuvat kaavoitusvaatimukset lisäävät kunnan kaavoittamistyötä ja voivat viivästyttää kaavoituksen etenemistä. Jos hyvittämissuunnitelma laaditaan kaavoitusvaiheessa, suunnitelma voi myös vanhentua ennen kuin hanke voidaan toteuttaa.

Lappeenrannan kaupunki: LSL:n ja MRL:n suhde tulee olla selkeämpi. Kaavoitusta koskeva kompensaatio tulee ratkaista MRL:n mukaisin menettelyin esim. kaavalla.

Hämeen liitto ja Kainuun liitto: Hyvittämisvelvoitteen sitominen poikkeamismenettelyyn on haastava erityisesti kaavoituksen näkökulmasta. Hankkeen usein toteuttaa joku muu taho kuin kaavoituksesta vastaava kunta tai kaavoitusvaiheen maanomistaja, vaikka poikkeamista voidaan kuitenkin joutua hakemaan jo kaavoituksen yhteydessä.

Hämeen liitto: Toisaalta poikkeamista on usein tarpeen hakea jo kaavoitusvaiheessa, jotta ei tehtäisi sellaista kaavaa, joka olisi myöhemmin kokonaan tai osin mahdoton toteuttaa. Kainuun liitto: Esimerkiksi täydellisen hyvittämissuunnitelman laatiminen ajallisesti tarkasteltuna liian aikaisin voi johtaa siihen, että hyvittämissuunnitelma tulee tehdä useampaan kertaan. On epäselvää, mikä on kunnan rooli tai maakunnan liittojen rooli ja missä laajuudessa tulee huomioida maakuntakaavassa.

Pohjois-Pohjanmaan liitto: Käytännön toteutuksen ja säännösten toimivuuteen liittyviä kysymyksiä on vielä avoinna ja täsmentymättä, sillä ne riippuvat muista lainsäädännöistä mukaan lukien valmistelussa oleva maankäyttö- ja rakennuslaki.

Varsinais-Suomen liitto: Yleisesti MRL mukaisissa kaavoitusprosesseissa ei suunnitellun hankkeen kokonaisvaikutuksia tai laajuutta pystytä vielä määrittämään kovinkaan yksityiskohtaisesti, mutta toisaalta kaavan tulee ratkaisultaan olla toteuttamiskelpoinen. Tältä osin tulisi ehdotettuja säädöksiä tarkentaa siten, etteivät ne haittaa tai liiallisesti hankaloita kaavoituksen kautta tehtävää aluesuunnittelua. Lisäksi kyseisiltä osin, tulisi MRL yhteensovitus tehdä selkeäksi.

Österbottens förbund: Med tanke på att majoriteten av planer som uppgörs syftar till att utveckla och bygga ut samhällsstrukturen så kommer det ekologiska kompensationskravet att än mer styra planer och projekt till områden där det inte finns värden som skyddas av naturvårdslagen.

Ehdotettujen säännösten vaikutuksesta toimialoihin tehtiin seuraavat yleishuomiot:

Maa- ja metsätalousministeriö: Ehdotettu velvoittava ekologinen kompensaatio lähtökohtaisesti heikentää taloudellisen toiminnan harjoittamisedellytyksiä, koska kyseessä on toiminnanharjoittajaa koskeva uusi velvoite.

Työ- ja elinkeinoministeriö: Ekologinen kompensaatio voisi mahdollistaa esimerkiksi uusien kaivosten perustamisen.

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra: On nähtävissä, että rahoitusmarkkinat, regulaatio ja asiakkaat tulevat yhä enenevässä määrin edellyttämään toimijoilta (yritykset, toimialat, muut organisaatiot) sitoutumista kunnianhimoiseen NNL- (No Net Loss, kokonaisheikentymättömyys) tai NPI- (Net Positive Impact, luontopositiivinen vaikutus) -luontotavoitteeseen (ks. luontotavoitteista esim. Boston Consulting Group 2021: The Biodiversity Crisis is a Business Crisis; Science Based Targets Network 2020: Science Based Targets for Nature: Initial Guidance for Business). Siten tarve toiminnan aiheuttamien luontohaittojen hyvittämiselle uskottavalla ekologisen kompensaation järjestelmällä kasvaa lähitulevaisuudessa. Lakiehdotuksen mukainen menettely, jossa viranomainen todentaa hyvityksen riittävyyden avoimeen, läpinäkyvään ja julkiseen rekisteriin, vastaisi osaltaan tähän tarpeeseen. Ehdotetut kompensaatiosäädökset rajautuvat velvoittavien kompensaatioiden osalta niin harvoihin hankkeisiin (tapauksiin joissa heikennetään poikkeusluvalla luonnonsuojelulain turvaamia luonnonarvoja), että velvoitteen vaikutus toimialojen suunnittelemiin hankkeisiin jäänee vähäiseksi. Kompensaatiovelvoite tuottaa lisäkustannuksen toiminnanharjoittajalle, mutta toisaalta torjuu toiminnanharjoittajaan kohdistuvaa paikallista tai mahdollisesti laajempaakin kritiikkiä luonnonarvojen heikentämisestä. Vapaaehtoisella kompensaatiolla on nähtävissä potentiaalisesti paljon suurempi vaikutus toiminnanharjoittajille. Luontokadon noustessa yhä vahvemmin sekä kansalaiskeskustelun että sijoittajien ja poliittisen päätöksenteon agendalle on toiminnanharjoittajilla selkeä intressi lunastaa mainehyötyä ja vahvistaa sosiaalista hyväksyttävyyttään (nk. ”lupa toimia”, licence to operate) osoittamalla vastuullisuutta hyvittämällä toimintansa aiheuttamat luontohaitat. Esimerkiksi kaivosteollisuudella on globaalisti jo nähtävissä pyrkimys kohti NNL- eli luonnon kokonaisheikentymättömyyden tavoitetta kaivoshankkeissa.

Keski-Suomen liitto: Parhaimmillaan se voi helpottaa yhteiskunnan kannalta tärkeän taloudellisen toiminnan ja luonnonarvojen suojelun yhteensovittamista.

Kymenlaakson liitto: Ekologisen kompensaation avulla on mahdollista edistää ja parantaa eri toimialojen hankkeiden toteutumisen mahdollisuuksia.

Pohjois-Pohjanmaan liitto: Yhteiskunnan kannalta välttämättömien hankkeiden mahdollistamiseen tuodaan arvokas lisäväline.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Kompensaatiokohteiden esittäminen saattaa lisätä merkittävästikin luvan hakijan työmäärää ja kustannuksia, jos hyvittämiseen velvoitetaan eikä sopivia hyvitysalueita ole tarjolla. Ainakaan eteläisimmässä Suomessa sopivien kohteiden löytäminen ei ole itsestäänselvyys; myös luonnonarvojen tuottaminen vaatii pitkäjänteistä työtä ja erityisosaamista.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen L-vastuualue: Poikkeamislupaharkintaa tehtäessä käytävä keskustelu luvassa mahdollisesti edellytettävästä hyvittämissuunnitelmasta lisää hallinnollista työtä myös ELY-keskuksen L-vastuualueella luvan hakijan ominaisuudessa. Sopivien hyvitysalueiden etsiminen, hyvityssuunnitelman laatiminen ja hyväksyttäminen myös pidentää lupaprosessia, mikä tulee huomioida väylähankkeiden valmistelussa. Koska väylähankkeiden aikajänne rahoituspäätöksistä rakentamisen käynnistämiseen on varsin lyhyt, on lupaprosessit käytännössä pakko hoitaa etukäteen. Kovin aikaisessa vaiheessa hankittuun lupaan liittyy omat ongelmansa, jos hyvitysalue sidotaan tiettyyn hankkeeseen, jonka toteutusajankohdasta ei ole varmuutta. Ainakin yhteiskunnallista hyötyä tuottavissa hankkeissa tulisi lakiuudistuksen yhteydessä harkita myös väyläviranomaisten maanhankintaan liittyviä työkaluja (esim. laki liikennejärjestelmästä ja maanteistä 23 §), ellei hyvitysalueiden hankintaa ja esittämistä tällaisissa tapauksissa voida siirtää luvan myöntäjälle. Keskitetty hankinta olisi varmasti myös tehokkaampaa.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Hyvittämissuunnitelman laadinta on konkreettisin hankkeisiin vaikuttava tekijä. Nykytilanteessa hyvittämistoimenpiteiden suunnittelusta on useimmiten vastannut lupaviranomainen.

Väylävirasto: Ehdotetun mallin mukaisten kompensaatiotoimien mahdollistaminen väylähankkeissa edellyttänee lisäksi väyläsuunnittelua ja väylänpitoa koskevan lainsäädännön (ratalaki, laki liikennejärjestelmästä ja maanteistä) ja tarkastelua ja yhteensovittamista tähän malliin. Mahdollisuus käyttää väylänpidon rahoitusta kompensaatiotoimiin on ollut aiemmin

tulkinnanvarainen kysymys. Uuden sääntelymallin myötä tämä tulkinnanvaraisuus poistuu, sillä kompensaatiotoimet asetetaan hankkeesta vastaavan lakisääteiseksi velvoitteeksi poikkeuslupapäätöksellä. Kompensaatiotoimet nostavat niiden hankkeiden kustannuksia, joissa tällaisia toimia toteutetaan, mutta suhteessa väylähankkeen kokonaiskustannuksiin niiden osuus on pieni. Väylänpidossa poikkeuslupamenettelyjä ja kompensaatiovelvoitteita voi liittyä sekä infrahankkeisiin että kunnossapidon toimenpiteisiin. Väylähankkeiden yleinen piirre on suunnitteluvaiheiden pitkä ajallinen kesto, eri väyläosuuksien eritahtinen eteneminen yksityiskohtaisempaan suunnitteluun ja tiukka kytkös maankäyttö- ja rakennuslain mukaisten kaavojen maankäyttövarauksiin; nämä vaikuttavat ekologisen kompensaation käytännön toteutukseen. Yleissuunnitelmavaiheessa suunnittelu on yleispiirteistä, ja poikkeamisen vaatimien yksityiskohtaisten ratkaisujen sovittaminen suunnitelmatasoon sopivaksi voi olla hankalaa; yleissuunnitelman voimassaoloaika on 8 vuotta (yleissuunnitelma ei anna oikeutta toteuttaa hanketta), jonka jälkeen tiesuunnitelma/ratasuunnitelma voi olla voimassa yhteensä 12 vuotta, jonka jälkeen hankkeen toteutus on mahdollista. Infrahankkeissa on tärkeää, että poikkeuslupa- ja kompensaatiomenettelyt kiinnittyvät hankesuunnittelussa riittävän yksityiskohtaiseen suunnitelmavaiheeseen. Vasta tie- tai ratasuunnitelman tai vesiväylähankkeen vesilupavaiheessa hanke on hallinnollis-juridisesti niin pitkällä, että edellytykset poikkeuslupien hakemiselle ja kompensaatiopäätösten tekemiselle ovat olemassa. Silti väylähankkeella ei vielä välttämättä ole rahoitusta tai toteutusaikataulua tiedossa edes tässä vaiheessa. Maanteiden ja ratojen yleissuunnitelmavaiheeseen menettelyt soveltuvat huonosti. Väylien linjaukset noudattelevat lähes aina oikeusvaikutteisissa kaavoissa osoitettuja aluevarauksia, joten poikkeuslupatarpeita on käsiteltävä myös MRL:n mukaisten kaavojen ja väylähankkeiden yhteen sovittamisen kautta. Väylien kunnossapidossa ekologisen kompensaation vaatimukset voivat olla suhteellisesti vaikeasti toteutettavia sekä kalliita kunnossapidon toimenpiteen kustannuksiin verrattuna. Kunnossapidon toimenpide voi olla esimerkiksi riskipuiden poistoa rautatien suoja-alueelta, maantien sivuojan perkausta taikka tien tai rautatien rummun vaihtoa.

Metsäteollisuus ry: Ekologisella kompensaatiolla voisi olla hankkeiden toteutusta edistävä vaikutus, jos kompensaatiomenetelmä rakennettaisiin mahdollistavuuden kautta. Esitetyissä säännöksissä tällaista lähestymistapaa ei kuitenkaan tunnisteta. Mikäli kunnollisia kompensaatiomarkkinoita ei olisi tai kompensaation kustannukset nousisivat suuriksi, estäisi ekologinen kompensaatio hyvin todennäköisesti yleisen edun kannalta tärkeiden hankkeiden toteutuksia.

Rakli ry: Kompensaatiomenettely tarjoaa kuitenkin mahdollisuuden siihen, että yhteiskunnallisesti tärkeitä investointeja voidaan toteuttaa alueilla, joilla on erityisiä turvattavia luontoarvoja. Kyseiset merkittävät investointihankkeet voivat olla esimerkiksi pitkäjänteisen ilmastonmuutoksen hillinnän tai asunto- ja elinkeinopolitiikan kannalta tärkeitä. Riskinä on, että kompensaatiovelvoite hyvittämissuunnitelmineen, seurantamenetelmineen ja kompensaatiorekistereineen lisää runsaasti sekä hankkeeseen ryhtyvän että ELY-keskuksen hallinnollisia tehtäviä, pidentää hankkeiden suunnitteluprosesseja (kaavoitus, rakennuslupa) ja lisää siten investoinnin epävarmuuksia ja kustannuksia. Etenkin pienten hankkeiden kohdalla epävarmuudet ja lisäkustannukset voivat estää toteutumisen.

Suomen Tuulivoimayhdistys ry: Parhaimmillaan ekologinen kompensaatio voi mahdollistaa hankkeita sellaisille alueille, jonne nykytilanteessa niitä ei voi suunnitella.

Kemijoki Oy: Kompensaatiosta ei saa kuitenkaan tulla sektorikohtaisen lainsäädännön luvanmyöntämisedellytyksiä tiukentava kokonaisuus. Kompensaation ei myöskään tule lisätä elinkeinonharjoittajan velvollisuutta ennallistaa luonnonarvoja ja suorittaa muita hyvittäviä toimenpiteitä nykyistä lainsäädäntöä laajemmin.

Ekologiseen kompensaatioon liittyvien markkinoiden syntymisestä lausuttiin seuraavaa:

Valtionvarainministeriö: Lakisääteinen kompensaatio voi lisätä liiketoimintaa, vaikkakin lakisääteinen osuus olisi varsin suppea.

Helsingin kaupunkiympäristölautakunta: Hallituksen esityksen mukaan yritysten kiinnostusta vapaaehtoisiin kompensaatiotoimiin tai maanomistajien kiinnostusta luontoarvojen tuottamiseen ei ole laajemmin selvitetty, mikä herättää huolen siitä, onko hyvittämisen kysynnän ja tarjonnan suhdetta arvioitu riittävästi. Hallituksen esityksessä ei ole esitetty konkreettista ratkaisua, jolla hyvittämissuunnitelman laatiminen sovitettaisiin sujuvammin kaavoitusmenettelyyn, mikä olisi kaavoitusprosessin sujuvuuden ja ennustettavuuden vuoksi tärkeää. Ekologisen kompensaation vaikutukset kaavoitukseen on tutkittava nykyistä paremmin ennen uuden lain säätämistä.

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra: Ilman toimivia kompensaatiomarkkinoita, joilla kompensaatioiden tarjoajat ja tarvitsijat kohtaavat, on vaikea saavuttaa luontohaittojen hyvittämisen valtavirtaistumista. Tarjonnan kirittämiseksi lakiehdotukseen sisältyykin useita kiitettäviä mekanismeja, kuten mahdollisuus maanomistajille ennalta rekisteröidä tarjolla olevat kompensaatiopalvelut viranomaisen todennuksella viranomaisen ylläpitämään järjestelmään. Maankäytön parissa toimivilla on mahdollisuus hakeutua kompensaatiopalvelujen tuottajiksi eli luoda uutta liiketoimintaa tuottamalla luonnonarvoja vahvistavia palveluja kompensaatiomarkkinoille. Tärkeää jatkossa tarkastella, miten kompensaatiot voivat integroitua monipuolisesti liiketoiminnan arvoketjuihin samalla kun pidetään huolta niiden ekologisten kriteerien ylläpitämisestä, jotta kompensaatiot ovat aina aidosti lisäisiä (ts. tuovat aitoa lisähyötyä luonnon monimuotoisuudelle verrattuna tilanteeseen jossa kompensaatiota ei tehtäisi) ja samaa luontoarvon tuottamista ei voida tuplalaskea useamman toimijan hyväksi samanaikaisesti.

Suomen Luontopaneeli: Sääntely luo usein vakautta markkinoille ja esimerkiksi hyvitysten tuottaminen voi lähteä säännösten vuoksi liikkeelle pelkkään vapaaehtoiseen kompensaatioon verrattuna hyvin.

Elinkeinoelämän keskusliitto: Suurin uhka toteutettavien investointihankkeiden kannalta on se, ettei ehdotuksen perusteella synny ekologisen kompensaation markkinaa, josta poikkeuslupia hakevat yritykset voisivat kompensaation hankkia. Markkinan syntymisestä ei ole valmistelun yhteydessä tehty tutkimusta. Ennen ehdotetun kaltaisen esityksen antamista tulisi selvittää kysely- tms. markkinatutkimuksen keinoin, onko ehdotetun kaltaisen järjestelmän puitteissa realistista odottaa markkinan syntyvän vai ei.

Energiateollisuus ry: Kansainvälisten kokemusten perusteella kompensaation kustannuslisäys on 1-5 %:a hankkeen kokonaiskustannuksista, mutta ilman varmuutta markkinan toimivuudesta kustannusten arvioiminen on mahdotonta.

Energiateollisuus ry, Suomen Tuulivoimayhdistys ry, Metsäteollisuus ry: Maanomistajien kannalta kompensaatioon liittyy paljon epävarmuutta ja riskiä; ehdotuksen valmistelun aikana kompensaatio ei ole saanut tukea maanomistajien puolelta ja maanomistajien halukkuutta kompensaatiotoimien tuottamiseen ei voida arviota. Kompensaatiokriteerien osuvuutta on vaikea arvioida suhteessa järjestelmän riittävään joustavuuteen – löytyisikö markkinoilta juuri omaan hankkeeseen soveltuva kompensaatio.

Kaivosteollisuus ry ry, Metsäteollisuus ry: Lakiesityksessä ELY-keskukselle kaavaillaan merkittävää roolia vapaaehtoisen kompensaation toteutuksessa. ELY-keskus esimerkiksi ylläpitäisi nk. kompensaatiorekisteriä, mikä käytännössä olisi hyvitysten markkinapaikka. Tätä ympäristöviranomaisen roolia tulee tarkastella kilpailuneutraliteetin näkökulmasta.

MTK ry: Ekologiseen kompensaatioon voi maanomistajien näkökulmasta liittyä uusia ansaintamahdollisuuksia, kun maanviljelijät ja metsänomistajat voivat omistamillaan alueilla ja tekemillään toimilla tarjota mahdollisuuksia ekologisen kompensaation toteuttamiseksi. Osa lainsäädännön valmistelun aikana hahmotelluista ehdotuksista voi olla hyödynnettävissä myös lainsäädännön ulkopuolella järjestettävän vapaaehtoisen hyvittämistoiminnan jatkokehittämisessä. On ongelmallista, että viranomaisen ylläpitämä rekisteri toimisi eräänlaisena luontoarvojen markkinapaikkana, vaikka vaihdanta tapahtuisikin sen ulkopuolella, koska luontoarvoihin liittyvän kaupankäynnin tulee olla viranomaistoiminnasta erillistä markkinatoimintaa. Rekisterin tulisi keskittyä välittäjäorganisaatioiden toiminnan pätevyyden vahvistamiseen yksittäisten myyntiin tarjottavien hyvityskohteiden esiintuomisen sijaan.

Rakennusteollisuus RT: Lakiin tulevan vapaaehtoisen kompensaation toimivuus riippuu täysin rekisterin toimivuudesta ja itse prosessin sujuvuudesta, jota ilman kasvaa kynnys tehdä luonnon monimuotoisuutta edistäviä toimia. Esitetyn mallin mukainen kompensaatio aiheuttaa haasteita erityisesti yrityksille, jotka tukeutuvat kompensaatiorekisteriin. Suurin epävarmuus liittyy nimenomaan rekisteriin ja kysynnän/tarjonnan kohtaamiseen.

SLC rf: Ehdotetut säännökset voivat hidastaa markkinoiden syntymistä ekologiseen kompensaatioon.

Lausunnoissa kiinnitettiin huomiota riskeihin, että säännökset johtaisivat tavoitteen vastaiseen lopputulokseen seuraavasti:

Hämeen liitto: Erityisen tärkeää on varmistaa laissa, ettei kompensaatiosta synny keinoa heikentää luontoarvoja korvausta vastaan.

Suomen Kuntaliitto ry: Useissa kunnissa on käynnissä vapaaehtoisuuteen pohjautuvaa kehittämistyötä aihepiirin ympärillä (kompensaatioajattelun ja kokonaisheikentymättömyyden mallien ja toiminnan kehitystyö ja pilotit). Tällaisen toiminnan on oltava edelleen mahdollista. Kompensaation käyttöönoton seurauksena ei tule olla, että muuta luonnonsuojeluun kohdennettua valtion rahoitusta supistetaan. Tämä olisi vastoin lisäisyyden periaatetta.

Helsingin yliopisto: Koska kompensaation onnistuminen yksittäisissä tapauksissa on epävarmaa, on tärkeää, ettei kompensaatiomekanismi alenna kynnystä myöntää luontoarvoja uhkaavia ympäristölupia. Merkittävin riski ekologisen kompensaation haitallisuudesta liittyy siihen, että mekanismin olemassaolo lisäisi myönnettyjen poikkeuslupien määrää. Tämän suhteen on olennaista järjestää seuranta, ettei näin käy.

Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS: Lakiuudistuksessa pitää turvata ettei tämä johda lupien myöntämiskriteerien löystymiseen, vaan kompensaatioita käytetään niiden tarkoituksen mukaisesti vasta lieventämishierarkian (välttäminen, vähentäminen, korjaaminen, kompensointi) viimeisellä portaalla.

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue: Edellyttäen, että poikkeuslupien myöntämiskäytäntö ei muutu nykyisestä, hyvitysvelvollisuuden liittäminen myönnettäviin poikkeamislupiin on parannus luonnonsuojelulain tavoitteiden saavuttamisen kannalta.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Perusteluissa tulisi selkeästi tuoda esille se, että ekologisen kompensaation toteuttamisella ei ole tarkoitus lieventää poikkeamisedellytyksiä aiempaan lainsäädäntöön verrattuna.

Saamelaiskäräjät: Ekologisen kompensaation tuominen luonnonsuojelulain keinovalikoimaan voi johtaa siihen, että luontoarvojen menetyksen hyvittäminen tosiasiallisesti tuottaa luontoarvojen kokonaisheikkenemistä vastakkaisesta tavoitteesta huolimatta. Miten luontoarvoja voitaisiin luoda lisää eli miten voitaisiin hyvittää tosiasiallisia luontoarvojen menetyksiä?! Säännökset voivat alentaa toimialojen kynnystä esittää hankkeita suojelualueille.

Etelä-Hämeen luonnonsuojelupiiri: Kompensoinnin toteuttamisessa tulee kuitenkin olla erittäin huolellinen. Kompensoinnin mahdollisuus voi lisätä poikkeuslupien myöntämistä alueille, joille poikkeuslupia ei pitäisi alun perinkään myöntää. On olemassa asioita, jotka eivät ole kompensoitavissa. Kompensointivelvoitteiden noudattamista on seurattava ja kompensoinnin vaikutuksia tulee arvioida kohtuullisin väliajoin.

Luonnonsuojeluliitto Tapiola ry: Ekologinen kompensaatio ei saa olla ”porsaanreikä” suojelusta poikkeamiselle. Ellei kompensaatioon voida taata riittävän tiukkoja ja perusteltuja kriteerejä, sitä tullaan surutta käyttämään mihin tahansa poikkeamistarpeeseen. Nämä tarpeet ovat loputtomia. Vaarana on suojeluverkoston tilan heikkeneminen ja monimuotoisuuden hupeneminen entisestään.

Meidän metsämme –kansalaisryhmä: Lakiuudistuksessa pitää turvata, ettei tämä johda lupien myöntämiskriteerien löystymiseen, vaan kompensaatioita käytetään niiden tarkoituksen mukaisesti vasta lieventämishierarkian (välttäminen, vähentäminen, korjaaminen, kompensointi) viimeisellä portaalla.

Natur och Miljö rf: Det föreligger en överhängande risk att kompensationsförfarandet, då det förverkligas i praktiken, leder till att arter och livsmiljöer ändå försvagas, trots ambitiösa målsättningar i teorin, eftersom a) det kommer att visa sig svårt eller mödosamt i praktiken att bedöma kompensationsåtgärderna rättvist med tanke på naturvärdena i olika områden b) själva kompensationsidén kan i praktiken visa sig bidra till en viss överoptimism gällande kompensationsåtgärders positiva effekter för naturen. Det föreligger risk för att försämrande åtgärder för naturen lättare tas i försvar då möjligheten till ekologisk ”kompensation” erbjuds.

Saimaa ilman kaivoksia ry: Ekologisessa kompensaatiossa on suuri riski alistaa luontopääoma pelkäksi taloudelliseksi resurssiksi.

Suomen luonnonsuojeluliiton Kymenlaakson piiri ry: Madaltaako kompensaation mahdollisuus kynnystä tärvellä olemassaolevia arvokkaita luontokohteita? Kohdassa jää myös epäselväksi, onko suojelu vasta toissijainen keino ennallistamiselle ja kunnostamiselle vai rinnakkainen, tapauskohtaisesti valittava keino? Suojeluhyvityskeinon perusongelma

on, että se on jo olemassaoleva kohde. Suojeluhyvitysmenettely johtaa käytännössä ”lupaan” hävittää olemassaoleva luontoarvo korvaamalla se näennäisesti toisella.

Yksityishenkilö JS: Ekologisen kompensaation pitää olla mahdollista ja laillista vain sellaisilla alueilla, jotka eivät ole suojeltuja.

Lausunnoissa nostettiin esiin riski lisääntyvistä tai vaikeutuvista oikeusprosesseista:

Oikeuskanslerinvirasto: Kun ekologisessa kompensaatiossa on kyse uudenlaisesta säännöskokonaisuudesta, esityksen perusteluissa olisi perusteltua avata ja arvioida sitä, miten kompensaatioon liittyvät erimielisyydet tulisivat näyttäytymään valitusperusteina ja hallinto-oikeuksien toiminnassa. Ekologista kompensaatiota koskevasta pilotoinnista saatavat kokemukset tuonevat hyödyllistä tietoa järjestelmän toimivuudesta ja ongelmakohdista. Erityisesti velvoittavuuden osalta järjestelmä vaikuttaa tulkinnanvaraisuuksineen varsin alttiilta erimielisyyksille, joita jouduttaneen oikeudellisesti arvioimaan hallintotuomioistuimissa ja mahdollisesti myös laillisuusvalvonnassa. Kompensaatiojärjestelmässä ja siihen liittyvässä sääntelyssä on vielä lisäksi otettava huomioon oikeusjärjestykseen perustuvien oikeutettujen odotusten suoja, minkä tarkastelu on tarpeen myös lisätä esitykseen.

Helsingin, Turun ja Vaasan hallinto-oikeus: Kun ekologisesta kompensaatiosta päätettäisiin osana valituskelpoista päätöstä, se lisäisi poikkeuslupia koskeviin valituksiin uuden näkökulman, mikä lisäisi hallinto-oikeuden työmäärää ja toisi valituksiin aivan uuden ja sisällöllisesti todennäköisesti vaativan elementin.

Rakli ry: Poikkeamislupa on valituskelpoinen, mikä lisää oikeusasteiden työtaakkaa ja hidastaa hankkeiden toteutumista. Yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti merkittävissä hankkeissa viivästys voi aiheuttaa hyvin merkittäviä haittoja.

Lisäksi lausunnoissa kiinnitettiin huomiota omistusoikeuden suojaan sekä yhteiskunnallisiin vaikutuksiin:

Keski-Suomen liitto: Kompensaation toimivuus ja käyttöönoton hyväksyttävyys tulee varmistaa, mikä edellyttää myös laajaa poliittisen tason käsittelyä ja harkintaa. Kompensaation täysimääräinen käyttöönotto vaatii kuitenkin huolellista jatkovalmistelua ja eri osapuolten kuulemista.

Suomen Kuntaliitto ry: Yleisesti edellytyksenä sille, että ekologinen kompensaatio voidaan ottaa lainsäädäntöön ja käyttöön on, että malli toimii käytännössä.

Luonnonvarakeskus: Toiminnan yhteiskunnallisten vaikutusten arvioinnin systematisointi on tässä kuitenkin ilmiselvä puute.

Saamelaiskäräjät: Luontosuhde ja luonnon kulttuuriset ja sosiaaliset merkitykset jäävät tarkastelun ulkopuolelle heikennysten ja hyvitysten arvottamisen mekanismeja luotaessa. Kiinteistön omistajuuden ohella on olemassa muita keskeisiä, eriperustaisia luonnon käyttöön kohdistuvia oikeuksia, jotka tulee huomioida heikennyksistä ja hyvittämistoimista säädettäessä. Hyvittämiseen liittyy paljon epävarmuuksia sen suhteen, miten heikennys tai menetys arvottaisiin; mikä olisi heikennystä koskevan hyvityksen toteutumisen aikaviive ja viiveen tuomat sosiaaliset vaikutukset; sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kysymykset kuten heikennysuhan siirtyminen muualle. Luontoarvojen menetysten ja heikennysten vaikutuksia tulee arvioida alueellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti. Hyvittämistoimenpiteiden hyväksyttävyys ja sosiaalinen kestävyys tulee huomioida. Hyvittämistoimenpiteiden tulisi johtaa kyseessä olevan alueen saamelaisille kulttuurisesti merkityksellisiin parannuksiin heille relevantin ajan kuluessa. Alueellinen tarkastelu olisi tässä siis keskeistä ja se tulisi toteuttaa kohdealueen saamelaisyhteisöä kuullen. Alkuperäiskansaoikeudet tarkoittavat, että saamelaisille tulisi varata oikeus vapaaseen, tietoon perustuvaan ennakkosuostumukseen ekologista kompensaatiota toteuttavien toimenpiteitä suunniteltaessa.

Energiateollisuus ry: Hankalaksi koettava pakollinen kompensaatio voi kääntää huomion pois vaikuttavien ja kattavien biodiversiteettitoimien suunnittelusta.

Energiateollisuus ry ja **Suomen Tuulivoimayhdistys ry**: Pakollinen kompensaatio voi vähentää kompensaation arvoa keinona yritysten osoittaa yhteiskuntavastuutaan ja erottautua positiivisesti muista yrityksistä.

Metsäteollisuus ry: Epäselvä ja ennakoimaton sääntely tai sen uhka, voi ohjata hankkeita toteutettaviksi sellaisiin maihin, joissa ympäristösääntely ja -menettelyt ovat sujuvampia.

Paliskuntain yhdistys: Poronhoidon perusyksikoiden eli paliskuntien näkökulmasta ekologinen kompensaatio on ongelmallinen. Paliskunnat jakautuvat usein alueesta riippuen vielä pienempiin poronhoitoyksikoihin, tokkakuntiin/siidoihin/kyläryhmiin. Ekologisen kompensaation tulisi toteutua sen paliskunnan ja sen poronhoitoyksikön alueella, millä itse toimenpidekin toteutuu, jotta kompensaatio toteutuisi oikeudenmukaisesti.

Kalatalouden keskusliitto ry: Ekologisen kompensaation tilanteessa maanomistajan omaisuudensuoja voi esimerkiksi heiketä silloin, kun poikkeuspäätöksessä on velvoitettava heikennyksen aiheuttaja hyvittäviin toimenpiteisiin. Voimassa oleva luonnonsuojelulaki lähtee siitä, että ellei poikkeusta myönnetä, maanomistaja voi saada korvauksia. Ehdotettavan lain osalta tilanne olisi kuitenkin se, että jos poikkeus myönnetään, maanomistaja voi joutua toteuttamaan hyvittäviä toimenpiteitä, ja näistä aiheutuu kustannuksia. Tätä voi pitää heikennyksenä voimassa olevaan tilanteeseen ja merkittävänä ja jopa liiallisena puuttumisena omistusoikeuteen. Luonnolliset henkilöt maanomistajina voisivat joutua kompensaation näkökulmasta kohtuuttomaan tilanteeseen. Esimerkiksi määräaikaisen suojelun lakkaamisen ei tulisi synnyttää mitään kompensaatiovelvollisuutta maanomistajalle.

Hallinnon resursseihin ja kapasitteettiin liittyen lausuttiin seuraavaa:

Helsingin kaupunkiympäristölautakunta: ELY-keskuksen rooli ekologisen kompensaation toteuttamisessa on merkittävä ja tuo Elylle uusia tehtäviä, joten ELY-keskukselle tulee taata riittävät resurssit uusien tehtävien toteuttamiseen, jotta kaavoitus ei hidastu.

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra: Lakiehdotuksen mukaisen kompensaatiojärjestelmän toimivuus edellyttää ELY-keskusten resurssien varmistamista. Viranomaisella on oltava käytössään sekä riittävät henkilöresurssit että tarvittava osaaminen täysin uuden tehtävän hoitoon, jotta viranomaiskäsittelystä ei muodostu pullonkaulaa kompensaatioiden toteutumiselle.

Oikeuskanslerinvirasto: Kompensaation toteutumisen ja järjestelmän valvontaan liittyvien haasteiden osalta vaikutukset viranomaisten toimintaan tulee myös esityksen perusteluissa asianmukaisesti huomioida.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, **Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus**: Riittävän koulutuksen järjestäminen ELY-keskuksille sekä yhteisten linjausten tekeminen on ensiarvoisen tärkeää mallin tehokkaan soveltamisen ja hallintokäytännön yhtenäisyyden saavuttamiseksi.

Metsähallitus: Ekologisen kompensaation toteuttamisessa ”kompensaatiorekisterillä” tulee olemaan keskeinen merkitys. Perustelujen (sivu 200) mukaan kyse olisi ”avoimesta tietojärjestelmästä”, joka kuuluisi osana luonnonsuojelun tietojärjestelmään. Jälkimmäistä koskevassa luvussa 13 ei kuitenkaan ole mitään mainintaa tästä ”kompensaatiorekisteristä”. Kompensaatiorekisterin toteuttaminen tulee olemaan kiireellinen tehtävä, koska ekologisen kompensaation soveltamisen aloittaminen tulee edellyttämään rekisteriä. Esityksen perusteella jää kuitenkin epäselväksi mikä taho tulee vastaamaan tämän kompensaatiorekisterin toteuttamisesta. Esityksen mukaisesti hyvityksenä voidaan käyttää viranomaispäätöksellä rajattavaa luontotyypin ja lajin elinympäristöä taikka luonnonsuojelualueen perustamista. Tällaisista alueista tallennetaan tiedot nykyisin ULJAS-järjestelmäkokonaisuuteen kuuluvaan Suojelualuetietojärjestelmään (SATJ), joka ei ole avoin järjestelmä vaan ainoastaan luonnonsuojelualuehallinnon käytössä oleva tietojärjestelmä. Kompensaatiorekisterin suhde Suojelualuetietojärjestelmään (SATJ) jää esityksessä epäselväksi. Tavoitteena tulee kuitenkin olla, että tietoa samoista tai saman tyyppisistä alueista ei olisi tarpeen viedä kahteen erilliseen järjestelmään.

Pilotoinnista tehtiin seuraavat huomiot:

Keski-Suomen liitto: Riittävä tietopohja ja useampivuotiseen pilotointihankkeeseen perustuva toimintatapa mallin soveltamisessa on tärkeä.

Pohjois-Pohjanmaan liitto: On myös todennäköistä, että ekologiseen kompensaatioon liittyvistä pilotointihankkeista saatavien kokemusten perusteella ilmenee tarpeita tarkistaa nyt luonnosteltuja säännöksiä.

Lappeenrannan kaupunki: Lain jatkovalmistelussa tulee huomioida ekologisen kompensaation pilottikohteista saadut kokemukset.

Metsähallitus: On selvää, että tämän kaltaista uutta laajaa kokonaisuutta koskevia säädöksiä joudutaan pilotointien ja muiden kokemusten kautta tarkentamaan. Ekologista kompensaatiota koskeva sääntely vaatii vielä jatkossa mm. pilottihankkeiden pohjalta tehtävää jatkokehittelyä. On tärkeää mm. se, että uusi luku sisältää mekanismit ja menettelyt tilanteissa, joissa valtion tai yksityismaan luonnonsuojelualue lakkautetaan kokonaan tai osittain tai sen rauhoitusmääräyksiä lievennetään sillä perusteella, että alueen rauhoitus estäisi jonkin yleisen edun kannalta erittäin tärkeän hankkeen tai suunnitelman toteuttamisen. Ekologinen kompensaatio on kansainvälisesti suhteellisen laajasti hyödynnetty keino hyvittää luonnon monimuotoisuudelle kohdistuva haitta esimerkiksi suurissa infrahankkeissa. Sääntelyssä on eri maiden välillä merkittävääkin vaihtelevuutta. Luonnonsuojelulain uudistuksen yhteydessä ekologisen kompensaation pilotointi oli osana sääntelyn kehittämistä, sillä Suomessakaan ei ole toistaiseksi ollut esimerkkejä määritelmien mukaisista ekologisen kompensaation hankkeista, joissa olisi onnistuttu tuottamaan niin sanottu ”no net loss” tilanne, jota luonnonsuojelulakiluonnoksessa edellytetään. Pilottihankkeiden toteutus on kuitenkin viivästynyt ja lainsäädäntöehdotus on luonnosteltu olemassa olevan tiedon perusteella ja asiantuntijaryhmän avustuksella. Lain valmistelussa on jäänyt vielä toteutumatta hallitusohjelman kirjaus siitä, että ”ekologisen kompensaation käyttöä pilotoidaan esimerkiksi isoissa infrastruktuurihankkeissa ja arvioidaan saatujen kokemusten perusteella lainsäädännön uudistustarpeita”. Pilottihankkeet on tarkoitus toteuttaa ennen velvoittavan kompensaation voimaantuloa. Seurantatietoa kompensaatioiden onnistumisesta saadaan vasta myöhemmin. Lainsäädännön valmistelun yhteydessä tehty vaikuttavuusarviointi on myös tämän vuoksi puutteellinen ja arviota siitä, miten ekologisen kompensaation säädäntö vaikuttaa luonnonsuojelulain tavoitteiden saavuttamiseen on vaikea tehdä. Käytännössä kompensaatioita koskevan säädännön vaikutuksista ja säädännön onnistumisesta saadaan lisää tietoa vasta sitten, kun ekologisen kompensaation hankkeita on saatu toteutukseen ja niiden vaikuttavuutta on seurattu useamman vuoden. Tämän vuoksi on tärkeää, että kompensaatiota koskeva lainsäädäntö jätetään avoimeksi tarvittaville muutoksille sekä velvoittavan kompensaation että vapaaehtoisen kompensaation osalta.

MTK ry Häme ry: Ekologisen kompensaation toteuttamista ei ole pilotoitu ja sen vaikutukset ja toteuttamismalli ovat lausuntovaiheessa tuntemattomat. Siksi menetelmän vaikuttavuutta tavoitteiden saavuttamiseksi on mahdoton arvioida tässä vaiheessa.

Rakli ry: Hyvä, että menettelyä pilotoidaan ennen voimaan saattamista.

Rakennusteollisuus RT: Kompensaation lainsäädäntötyö on vielä kesken ja esimerkiksi syksyllä käynnistyvästä pilotointihankkeesta saadaan todennäköisesti muutosehdotuksia kompensaatiota koskevaan lukuun.

98 § Hyvittävät toimenpiteet, 1 ja 2 mom

Lapin liitto: "Hyvittäviä toimenpiteitä ovat toimenpiteet, joihin ei ole muuhun lainsäädäntöön tai velvoitteeseen perustuvaa velvollisuutta…", mitä tarkoittaa velvoitteeseen perustuvat alueet käytännössä? Perusteluiden perusteella hyvittäviksi toimenpiteiksi ei hyväksytä mm. Natura 2000 -verkostoon kuuluvien alueiden ja valtion omistamien luonnonsuojelualueiden luonnonarvojen turvaaminen tai lisääminen ja sopimukseen tai taloudelliseen etuuteen kuten maataloustukeen tai valtion maksamaan tukeen tai sertifikaattien velvoitteisiin liittyvät toimenpiteet. Perustelujen mukaan yleisluonteiset lainsäädännössä määritellyt tehtävät, kuten kunnan velvollisuus edistää luonnon monimuotoisuutta alueellaan, eivät rajaisi toimenpiteitä määritelmän ulkopuolelle. Näin ollen esimerkiksi kunta tai Metsähallituksen Luontopalvelut voisivat niille lainsäädännössä asetetusta tehtävästä huolimatta halutessaan toteuttaa hyvittäviä toimenpiteitä. Pykälän 1 momentin sanamuodon ja perusteluiden välille voi tulla jatkossa tulkinta vaikeuksia eli olisi hyvä paremmin yksilöidä pykälässä. Voiko esim. metsälaki 10 §:n kohteita käyttää hyödyksi ekologisessa kompensaatiossa.

Turun kaupunki: Korvaaminen vähintään täysimääräisesti on määritelmänä jossain määrin epäselvä. Pykälän perustelujen mukaan (s. 200) Hyvittämisen perustavoite olisi varmistaa, että suojelusta poikkeamisesta huolimatta suojeltujen luonnonarvojen suojelutaso ei heikkenisi vaan säilyisi vähintään saman tasoisena kuin ennen heikennystä.

Luontopaneeli ei ymmärrä miksi yllä mainitussa lakiluonnoksen kohdassa viitataan vain uhanalaiseen luontotyyppiin. Ekologisesti katsoen ei ole mitään syytä miksi vain uhanalaisen luontotyypin suojelu voidaan laskea hyvittäväksi toimenpiteeksi. Ongelma korostuu etenkin tilanteessa, että suojelualueilla heikennettäisiin luontotyyppiä, joka ei ole uhanalainen. Tämän

lisäksi ei ole selvää miksi toimenpidekohteen on oltava luonnontilaltaan edustava. Myös heikennettyjen alueiden suojelu voi tuottaa merkittäviä ekologisia hyötyjä, jos käyttöpaineet ylläpitävät heikennystä.

Pykälän 3 momentin 2 kohdan mukaan "jos suojelu 2) tuottaa paremman ekologisen lopputuloksen kuin ennallistaminen tai kunnostaminen". Luontopaneeli katsoo, että tässä kohdassa on rakennettu kenties turha hierarkia ennallistumishyvityksen ja suojeluhyvityksen välille. On täysin tapauskohtaista, kumpi on ekologisesti katsoen järkevämpi tapa hyvittää aiheutetut heikennykset. Pelkkä ennallistuminen ei myöskään turvaa pysyvyyttä, vaan ennallistamishyvitykseen tulee aina yhdistää myös hyvityksinä ennallistettavan kohteen suojelu.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Sanamuoto vaatii selkeyttämistä. Soveltamisalassa tulee rajata vesilain ja ympäristönsuojelulain mukaisten lupien velvoitteet selkeästi luvun soveltamisalan ulkopuolelle. Nyt esitetty malli voi johtaa vesilain ja ympäristönsuojelulain nojalla annettujen velvoitetoimenpiteiden sekoittumiseen esitetyn lain mukaisin kompensaatiotoimiin, mikä voi johtaa siihen, että esimerkiksi kalataloushaittojen johdosta määrättyjä velvoitteita pyrittäisiin esitetyn lain nojalla kompensoimaan jossain toisessa vesistössä.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Mitä tarkoitetaan "luontotyypin pinta-alan lisäämisellä", se ei käy esitöistäkään ei kovin selvästi käy ilmi.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: "Vähintään täysimääräisen hyvittämisen velvollisuus" on hyvä, vaikka tuleekin olemaan vaikeaa ja resursseja vievää arvioida, seurata ja valvoa hyvityksen täysimääräisyyttä.

Metsähallitus: Perustelujen mukaan hyvittävät toimenpiteet rajataan "lisäisyyttä tuottaviin toimenpiteisiin" ja vain sellaiset toimenpiteet täyttäisivät määritelmän, joihin ei olisi velvollisuutta esim. lainsäädännön perusteella. Jälkimmäisistä todetaan esimerkkinä mm. "Natura 2000 -verkostoon kuuluvien alueiden ja valtion omistamien luonnonsuojelualueiden luonnonarvojen turvaaminen ja lisääminen", mikä on Luontopalvelujen toiminnassa hyvin keskeisessä roolissa. Näistä kirjauksia huolimatta perusteluissa todetaan kuitenkin, että "…esimerkiksi kunta ja Metsähallituksen Luontopalvelut voisivat niille lainsäädännössä asetetusta tehtävästä huolimatta halutessaan toteuttaa hyvittäviä toimenpiteitä". Metsähallituksen näkemyksen mukaan tämä kirjaus on Luontopalvelujen osalta hämmentävä ja edellyttäisi asian selventämistä perusteluissa, joissa tulisi avata sitä millaisia Luontopalvelujen toimia tässä tarkoitetaan. Tuskin lienee ainakaan tarkoitus, että Luontopalvelut lähtisi tuottamaan tällaisia "taloudellisena toimintana", vrt. mitä perusteluissa on todettu (sivu 198) valtion liikelaitoksista (sivu 198, viitannee Metsähallituksen osalta sen liiketoimintoihin).

MTK ry: Hyvittävien toimenpiteiden kelpaavuus (lisäisyys) jää osin epäselväksi käytännön toiminnan näkökulmasta.

BirdLife Suomi ry: "Hyvittäviä toimenpiteitä ovat toimenpiteet, joihin ei ole muuhun lainsäädäntöön tai velvoitteeseen perustuvaa velvollisuutta." on hyvä rajaus. Metsähallituksen luontopalvelujen mainitseminen lain perusteluissa on ongelmallinen, koska Metsähallitus on luonnonsuojelualueita hoitava viranomainen, jonka tekemät toimenpiteet ovat lainsäädännön velvoittamia. Luonnonsuojelualueilla tapahtuvat hoitotoimet ovat nettopositiivisuuden eli lisäisyysperiaatteen vastaisia. Mainінta metsähallituksesta on täten syytä poistaa hallituksen esityksestä.

Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri ry: Toimenpiteestä pitää vaatia tieteellistä näyttöä mukaan lukien mm. kasvihuonekaasujen syntyminen.

Suomen luonnonsuojeluliitto ry, **Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry**, **Luonnonsuojeluliiton Etelä-Savon piiri ry**, **Suomen luonnonsuojeluliitto Etelä-Karjala ry, Kansalaisten kaivosvaltuuskunta**: Hyvittävän toimenpiteen korvaussuhde heikennykseen olisi pääsääntöisesti oltava >10.

Suomen luonnonsuojeluliitto ry, **Luonnonsuojeluliiton Etelä-Savon piiri ry**, Kansalaisten kaivosvaltuuskunta: Vain niissä tapauksissa, kun kompensoitava luontoarvo ei ole uhanalainen ja hyvitykset on tuotettu täysimääräisesti etukäteen voisi korvaussuhde olla 1:1.

Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry: Vain niissä tapauksissa, kun kompensoitava luontoarvo ei ole uhanalainen ja hyvitykset on tuotettu täysimääräisesti etukäteen voisi korvaussuhde olla pienempi. Poikkeuksena voisivat olla luontoarvot, jotka eivät ole uhanlaisia, mutta siitä huolimatta kompensaatio toteutetaan vähintään suhteella >10.

Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Kansalaisten kaivosvaltuuskunta, Meidän metsämme –kansalaisryhmä: Metsähallituksen luontopalvelujen osalta omien luontokohteiden käyttö suojeluhyvitykseen pitäisi mielestämme rajata selkeästi pois lain perusteluissa, jotta lisäisyysperiaate toteutuu.

Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Oulun yhdistys ry, Suomen luonnonsuojeluliitto Etelä-karjala ry: Valtion maita ei pääsääntöisesti tule käyttää kompensointiin.

Suomen luonnonsuojeluliiton Oulun yhdistys ry: Valtion on joka tapauksessa turvattava luonnon monimuotoisuus omilla maillaan ja suojeltava sekä ennallistettava erityisiä luontoarvoja omaavat kohteensa.

Suomen luonnonsuojeluliitto ry, **Suomen luonnonsuojeluliitto Etelä-Karjala ry, Kansalaisten kaivosvaltuuskunta, Meidän metsämme –kansalaisryhmä**: Kuntien maihin liittyy epämääräisyys 98 § perusteluissa, joka voi vaarantaa lisäisyysperiaatteen toteutumista. Maankäyttö- ja rakennuslain tuomat velvoitteet, kuten yleis- ja asemakaavojen sisältövaatimukset, koskevat kaikkia yleis- ja asemakaavoitettuja alueita. Kaavojen sisältövaatimuksiin kuuluu vaatimus vaalia luonnonympäristöä ja olla hävittämättä niihin liittyviä erityisiä arvoja. Kaavat eivät saa myöskään olla ristiriidassa luonnonsuojelulain kanssa. Perusteluissa olisi hyvä käsitellä näiden maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuvien velvoitteiden suhdetta yleis- ja asemakaavoitetun alueen käyttöön hyvityksenä, erityisesti suojeluhyvitykseen.
Ainakin SL, /s -kaavamerkinnät ja luo-merkintä ovat kaavoissa selkeitä tapoja vaalia luonnonympäristöä eli täyttää kaavojen sisältövaatimukset. Myös virkistysalueverkosto voi osittain perustua luonnonarvojen (esim. direktiivilajien) huomiointiin. Siksi maankäyttö- ja rakennuslain velvoitteet tuottavat lisäisyyden kannalta runsaasti tulkinnanvaraisia tilanteita. Tätä voitaisiin huomioida samalla tavoin kuin METSO-ohjelmassa, jossa kuntien ja seurakuntien omistaman alueen kaavamerkintä ja -määräys (erityisesti metsätalouden rajoitukset) vaikuttavat valtion maksamaan suojelukorvaukseen. Jos yleis- tai asemakaavoitettu alue käytetään hyvitykseen, kaavamerkintä ja -määräys voisi esimerkiksi vaikuttaa korvaussuhteeseen.

Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry, **Luonnonsuojeluliiton Etelä-Savon piiri ry**: Kaavojen sl, s, luo-alueita tai Metsähallituksen Luontopalveluiden maita ei tule käyttää kompensointiin, vaan alueiden on todellisuudessa lisättävä elinympäristön tai luontotyypin suojelualaa.

Suomen luonnonsuojeluliitto ry, **Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry**, **Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry**, **Luonnonsuojeluliiton Etelä-Savon piiri ry**, **Suomen luonnonsuojeluliitto Etelä-Karjala ry, Luontoliitto ry, WWF Suomi, Natur och Miljö rf, Kansalaisten kaivosvaltuuskunta, Meidän metsämme –kansalaisryhmä**: Hyvittämisen kriteereissä on vaatimuksena oltava, että uhanalaiseen luontotyyppiin tai lajin elinympäristöön kohdistuva heikennys on hyvitettävä saman lajin elinympäristöön tai samaan luontotyyppiin kohdistuvin toimenpitein siten, että heikennyksestä huolimatta suojelutaso paranee. Tavoitteena tulisi siis olla nettopositiivisuus hyvityksen jälkeen.

WWF Suomi: Ekologisena kompensaationa suojeltavien ja ennallistavien kohteiden tulisi olla mahdollisimman samanlaisia ja sijaita mahdollisimman lähellä aluetta, jossa haittaa on aiheutettu. Suojelun lisäksi olisi tärkeää, että uudessa kohteessa harjoitetaan tarvittaessa aktiivisia hoitotoimia.

98 § Hyvittävät toimenpiteet, 3 mom

Luontopaneeli: Miksi kohdassa viitataan vain uhanalaiseen luontotyyppiin? Ekologisesti katsoen ei ole mitään syytä miksi vain uhanalaisen luontotyypin suojelu voidaan laskea hyvittäväksi toimenpiteeksi. Ongelma korostuu etenkin tilanteessa, että suojelualueilla heikennettäisiin luontotyyppiä, joka ei ole uhanalainen. Tämän lisäksi ei ole selvää miksi toimenpidekohteen on oltava luonnontilaltaan edustava. Myös heikennettyjen alueiden suojelu voi tuottaa merkittäviä ekologisia hyötyjä, jos käyttöpaineet ylläpitävät heikennystä.

3 mom 2 kohta

Luontopaneeli: “jos suojelu 2) tuottaa paremman ekologisen lopputuloksen kuin ennallistaminen tai kunnostaminen”;
tässä kohdassa on rakennettu kenties turha hierarkia ennallistumishyvityksen ja suojeluhyvityksen välille. On täysin tapauskohtaista, kumpi on ekologisesti katsoen järkevämpi tapa hyvittää aiheutetut heikennykset. Pelkkä ennallistuminen ei myöskään turvaa pysyvyyttä, vaan ennallistamishyvitykseen tulee aina yhdistää myös hyvityksinä ennallistettavan kohteen suojelu.

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Onko pykälän 3 momentissa kyse kompensaatiosta vai lisäheikennyksen estämistä, jolloin tosiasiallisesti luonnontila kokonaisuutena heikkenee?

99 § Hyvittämisen kriteerit

Luonnonvarakeskus: Hyvittävissä toimenpiteissä tulisi tarkasti määritellä palauttamisen, lisäämisen tai parantamisen taso. Riittävän hyvä muutos suhteessa heikennykseen on määritettävä tai sen tapauskohtaiseen arviointiin on osoitettava toimija. Lisäksi tulee huomioida, että heikennystä vastaava muutoksen mitattava tai kuvattava taso ei välttämättä ole luonnon kokonaisheikentymättömyyden tavoitteen kannalta sopiva, koska vaikutus saman lajin elinympäristöön tai samaan luontotyyppiin voi toisaalla olla eri. Ekologinen kompensaatio ei ota huomioon ihmisille koituvia vaikutuksia. Vaikka asia ei ole lähtökohtaisesti luonnonsuojelulain näkökulma, on otettava huomioon, että ehdotettu kompensaatiomalli voi mahdollistaa esimerkiksi merkittävien luonnon virkistysalueiden poistamisen, kunhan luonnonarvot tulevat kompensoiduiksi. Ekologinen kompensaatio tarvitsee tuekseen kuulemis- tai muun mekanismin, joka ottaa tarvittaessa huomioon myös kansalaisten luonnon virkistyskäyttö- ja terveyshyödyt niitä merkittävästi heikentämättä.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Kannatettavaa, että kriteereistä on säädetty riittävän yksityiskohtaisesti ja myös alueellisin kriteerein (metsäkasvillisuusvyöhykkeen osa-alue, merialue, vesistöalue), jotta hyvittämisellä aidosti voidaan estää ko. lajin tai luontotyypin uhanalaisuustilan heikkeneminen. Kompensaatio eri luonnonmaantieteellisellä alueella kuin korvattava alue tulisi huomioida suuremmalla hyvityskertoimella tai toteuttaa kompensaatio toisella luonnonsuojelullisesti korvattavaa aluetta arvokkaammassa elinympäristössä tai luontotyypissä. Luvussa ei mainita lainkaan minkälaisia luontotyyppejä voidaan ottaa kompensaation piiriin, ja minkälaisia lähtökohtaisesti ei voisi kompensoida, mikä on selkeä puute. Ylipäätään hitaasti muodostuvien hyvitysten käyttö on kyseenalaista, varsinkin kun hyvityksen toteutumista ei vaadita ennen heikennystä. Tällaisia hitaasti syntyviä hyvityksiä ovat erityisesti vanhat luonnontilaiset metsät. Potentiaalisia kohteita voisivat vesistöissä ja rannikolla olla esimerkiksi peratut kosket, suoristetut purouomat, paahdeympäristöt, perinneympäristöt (rantalaitumet), sekä ojituksella heikennetyt suot ja kosteikot.

Väylävirasto: Ympäristöministeriön asetuksella annettavat tarkemmat säännökset ja muu ohjeistus ovat tarpeen hyvittämissäännösten toimeenpanossa, koska kriteereissä ja kompensaation toteuttamisessa on vielä paljon avoimia kysymyksiä mm. suojeluarvon, heikennyksen merkittävyyden ja hyvittämisen lisäisyyden määrittelyssä.

MTK ry: Hyvittämisen kriteerit ovat olennaisia ekologisen kompensaation taustalla olevien tavoitteiden saavuttamisen kannalta. Luontoarvovastaavuuteen liittyvien vaatimusten vaikuttavan olennaisesti myös ekologisen kompensaation kustannuksiin. On välttämätöntä, että tähän mennessä valmistelun aikana hahmoteltuja kriteerejä ja niiden käytännön toimivuutta testataan pilotoinnin yhteydessä.

1 mom.

Tringa ry: Esitetyt hyvittämisen kriteerit ovat kannatettavia.

2 mom.

Åbo Akademi: Enligt formuleringen ”Om försämringen inte kan kompenseras genom åtgärder som riktas till samma naturvärde, ska försämringen kompenseras genom åtgärder som riktas till ett motsvarande naturvärde som är lika hotat som eller mer hotat än det naturvärde som försämras”, lämnas alltså utrymme för att man kan förstöra ett naturvärde och ersätta det med ett annat. Detta betyder i praktiken att man kan offra ett naturvärde (t.ex. upprätthållande av artmångfald) och kompensera denna netto artförlust med någon annan åtgärd. I och med den fortsatta formuleringen ”kompensationsåtgärder ska vidtas inom samma eller angränsande delområde inom samma havsområde där försämringen orsakas”, finns risken att möjligheterna till restaurering, som är en viktig kompensationsåtgärd, förstörs vid vissa åtgärder. Ett exempel är muddring, som skapar försämrat siktdjup på ett större område, och kan därmed förstöra möjligheterna till restaurering av vattenvegetation in samma område.

Luontopaneeli: Hallituksen esityksessä olisi tarpeen vielä selventää, mitä tarkoitetaan ”luonnontieteellisillä syillä” ja kuinka säännöstä tulisi tulkita käytännössä. Jälkimmäisessä lauseessa (2 mom) sana luonnonarvo rinnastetaan ensimmäisen (lauseen)

momentin luontotyyppiin ja lajin elinympäristöön. Tämä rinnastus vaikuttaa tarpeettomalta monimutkaistukselta. Sana luonnonarvo saattaisi olla korvattavissa yksinkertaisesti sanalla luonto. Tällöin edellä luonnonarvo korvautuisi näin: “Mikäli luonnontieteellisistä syistä heikennystä ei voida hyvittää samanlaiseen luontoon kohdistuvin toimenpitein, heikennys on hyvitettävä heikennettävää vastaavaan, yhtä uhanalaiseen tai uhanalaisempaan luontoon kohdistuvin toimenpitein”.

MTK ry: Joustavuuden salliminen ei välttämättä merkitse laadultaan heikkoa lopputulosta, mutta se voi osaltaan madaltaa vapaaehtoiseen hyvittämistoimintaan liittyviä kynnyksiä. Tästä tulee kuitenkin erottaa se, että molemmissa järjestämistavoissa on kyettävä varmistamaan yleisten laatukriteerien toteutuminen esimerkiksi luotettavuuteen, avoimuuteen ja läpinäkyvyyteen liittyen.

3 mom kohta 1

Luonnonvarakeskus: Kompensaatiomahdollisuuden rajaaminen päävesistöalueen samaan vesimuodostumatyyppiin on liian kapea-alainen. Nykyään on jopa varsin todennäköistä, että samalla vesistöalueella ei enää ole olemassa samaa vesimuodostumatyyppiä, mihin olisi ekologisesti mielekästä kohdistaa kompensaatiotoimenpiteitä ilman huomattavia taloudellisia resursseja (esim. voimakkaasti muutetut joet). Myös haittaa kärsivän lajin geneettinen perimä voi olla jo kadonnut (esim. vaeltava taimen ja lohi). Samaan aikaan meillä on vesistöjä, joissa toimenpiteillä olisi saavutettavissa ekologista vaikuttavuutta, mutta niihin ei ole taloudellisia resursseja. Kompensaation tulisi tällaisissa tarkkaan rajatuissa ja määritellyissä tapauksissa olla mahdollista myös läheisiin vesistöalueisiin ja kohdistua esimerkiksi haittaa kärsivän lajin läheisiin populaatioihin.

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat –vastuualue: Pykälässä käytetään termiä vesimuodostumatyyppi. Vesienhoitolaissa on määritelty pinta- ja pohjavesimuodostuma. Vesienhoitolain mukaiseen vesimuodostuman määritelmään eivät sisälly pienvedet. Vain isommista vesistöistä on muodostettu vesimuodostuma vesienhoidon suunnittelua varten ja tyypitelty ominaisuuksien perusteella. Kompensaatio olisi tarpeen voida ulottaa myös vesimuodostuman valuma-alueelle, koska näin voidaan saavuttaa joissakin tilanteissa parempia tuloksia. Vedenjakaja-alueella vaatimus kompensaation kohdentamisesta samalle päävesistöalueelle saattaa tuottaa vaikeutta. Vaihtoehtoinen tarkastelutapa voisi olla biologinen tai luonnonmaantieteellinen aluejako. Lisäksi kompensaatiotoimenpiteiden kohdistumisessa olisi parempi tarkastella tarjolla olevia luontotyyppejä ja niiden samankaltaisuutta heikennettävän kohteen kanssa, eikä pelkkää vesimuodostumatyyppiä. Vesimuodostumat tyypitellään pääasiassa vesistön koon, syvyyden ja väriluvun perusteella ja lisäksi jokien tyypittelyyn vaikuttaa valuma-alueen maaperätyyppi. Samoja luontotyyppejä voi olla eri vesimuodostumatyypeissä. Vesimuodostumanäkökulman sijaan kohteiden valinnassa olisi tärkeämpi tarkastella sopivien luontotyyppien esiintymistä, ekologisten käytävien ja jatkumoiden muodostamista sekä mahdollisesti kohteiden maantieteellistä läheisyyttä.

BirdLife Suomi ry: 1 kohtaan tulisi lisätä alkuun: ”Mahdollisimman lähellä hyvitettävää aluetta, mutta vähintään samalla….”.

Suomen luonnonsuojeluliiton Oulun yhdistys ry: Hyvitystoimenpiteillä tulee varmistaa, että heikennyksestä huolimatta uhanalaisen luontotyypin tai lajin suojelutaso kokonaisuutena paranee samalla alueella, jossa heikennys on tehty.

Kokemäenjoen vesistön vesiensuojeluyhdistys ry: Kohdassa hyvittämisen kriteerit johdantoteksti soveltuu moniin tilanteisiin, mutta numeroidut ehdot osittain kumoavat johdannon laajemman tulkinnan. Esimerkiksi kompensaation ehto saman vesimuodostumatyypin käytöstä tullee osassa hankkeista olemaan epäolennainen, sillä kompensaatiotarve todennäköisesti kohdistuu johonkin lajiin, eikä koko vesimuodostumaan. Esimerkiksi viitasammakko voi esiintyä hyvin monen tyyppisissä vesimuodostumissa, mutta se kaipaa rantojen luhta-alueita.

3 mom. 2 kohta

Lapin liitto: ”sen saamelaisyhteisön alueella, jonka alueella heikennys tapahtuu” on muutettava muotoon "saamelaisten kotiseutualueella".

Luontopaneeli: Toteutusalueen rajaus tulisi tehdä luonnontieteellisin perustein. Saamelaisyhteisön raja ei ole luonnontieteellinen peruste. Kohta viittaa osin ihmisten kokemaan luonnon menetykseen ja tämä puolestaan viittaa ekosysteemipalveluiden kysynnän ja tarjonnan kontaannon muutoksiin. Ekosysteemipalveluiden tarjonta on tärkeä

huomioitava asia, mutta on huomattava, että tällöin pohditaan menetysten hyvittämistä ihmisille ja focus kääntyy luonnolle hyvittämisestä pois. Luontohaittojen hyvitykset luonnolle ja ihmisille tulee pidetään käsitteellisesti selkeästi toisistaan erillisinä asioina. Tässä lakiluonnoksen kohdassa vaikuttaa siltä, että saamelaisten erityisasema on saattanut johtaa tämän erillisyyden hämärtymiseen.

Saamelaiskäräjät: Esitetty säännös on tyydyttävä. Saamelaiskäräjät on ekologista kompensaatiota koskeneessa työryhmätyöskentelyssä edellyttänyt, että luonnonsuojelulakiin sisällytetään erityissäännöksiä, joilla varmistetaan, että saamelaisten kotiseutualueella tapahtuvien heikennysten hyvitys ei voi tapahtua saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella ja että heikennykset ja hyvitykset sijoittuvat yhden ja saman saamelaisyhteisön alueelle.

3 mom. 3 kohta

Helsingin yliopisto: Kohta tulee muuttaa muotoon “viimeistään heikennyksen alkaessa, kun kyse on perustavista toimenpiteistä, ja jatkuen vähintään niin kauan kuin hyvitystä vaativaa toimintaa jatketaan ja tarvittaessa 20 vuoden ajan sen jälkeen, kun kyse on hoitotoimenpiteistä.”

Luonnonvarakeskus: Kompensaatiotoimenpiteiden aloitus tulisi sitoa ajallisesti heikennysten aloitukseen. Heikennysten vaikutus luontoon on lähes välitön, kun taas kompensaation vaikutus (jos sitä ei ole jo ennalta hyvitetty) voi kestää vuosikymmeniä ja on vaikutuksiltaan epävarmaa. Hyvittämisen aloittamisaikaa ei ole LSL-luonnoksessa määritetty, ainoastaan sen toteuttamisen aikataulu, joka on kolme vuotta heikennyksen aloittamisesta. Tämä luo mahdollisuuden pitkittää toteutusaikataulua - etenkin kun seuraamuksia kompensaation toteuttamattomuudesta ei ole määritelty. On myös epäselvää mitä "Suojeluhyvitys on kuitenkin toteutettava ennen heikennystä." tarkoittaa tässä kontekstissa.

Luontopaneeli: “Perustavat toimenpiteet” ei ole riittävän selvä ja kaipaa selvennystä ei vain hallituksen esityksessä vaan myös itse lakiesityksessä. Yksi mahdollisuus voisi olla, että otetaan käyttöön ennallistamishyvitys ja hoitohyvitys rinnakkaisina käsitteinä suojeluhyvitykselle. Perusteet erolle suojeluhyvityksen ja ennallistamishyvityksen sekä hoitohyvityksen (eli perustavat toimenpiteet) aloituksen ajankohdassa eivät ole täysin vedenpitävät. Myös ennallistuminen ja hoidon jälkeisen luonnon kehittyminen on hidasta. Etenkin kun kyse tässä kokonaisuudessa on luonnonsuojelualueiden heikennysten hyvittämisestä voisi hyvin molemmissa edellyttää sitä, että hyvittävät toimenpiteet on toteutettava ennen heikennystä. Tämä toisi lakiesitykseen selkeyttä, kun aikarajat kaikissa toimissa olisivat yhdenmukaiset. Säännöksessä määrätään toteuttamaan hyvittävät toimenpiteet” viimeistään 3 vuoden kuluessa heikennyksen aiheuttamisesta, kun kyse on perustavista toimenpiteistä”. HE-luonnoksessa kuitenkin todetaan, että hyvitystoimet tulisi “mieluiten “ toteuttaa ennen heikennystä”. Tämä tulisi ottaa itse säännökseen niin, että hyvitystoimet toteutettaisiin ennen heikennyksiä ja mahdollisesti että vain erityisistä syistä myöhemmin, kuitenkin viimeistään 3 vuoden kuluessa. Tämän kohdan mahdollinen muuttaminen vaikuttaa muihinkin pykäliin luvussa 11. Hoitohyvitysten määräaikaisuus on ongelmallinen. On aukottoman selvää, että jos luontohaitat ovat pysyviä, mutta hyvitykset määräaikaisia seurauksena on jatkuva, vain hieman viivästyvä luontokato. Sekä ennallistamishyvitys- että hoitohyvityskohteet tulisi asettaa luonnonsuojelulain mukaisiksi suojelualueiksi joilla niiden pysyvyys turvataan.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Kohta on ongelmallinen, koska hyvittävä toimenpide voidaan tehdä vasta 3 vuotta heikentämisen aiheuttamisen jälkeen. Toimiiko hyvittäminen tällöin? Esim. jos annetaan lupa hävittää pesiä ja uudet pesät toteutetaan vasta 3 vuoden kuluttua, on paikalla pesinyt populaatio hävinnyt tai joutunut etsimään uuden pesäpaikan ja epävarmaksi jää, löytääkö hyvityksen kohteena oleva laji koskaan sille toteutettua/hoidettua elinympäristöä. Jos heikennyksen kohteena on lajin pesät, tulee tässäkin tapauksessa suojeluhyvityksen tapaan hyvitys toteuttaa ennen heikennystä. Hyvittämisen kriteereissä pykälätasolla olisi hyvä todeta: ”Hyvittäminen tulee toteuttaa ennen heikennystä tai mahdollisimman lyhyellä viiveellä heikennyksestä kuitenkin viimeistään 3 vuoden kuluessa heikennyksen aiheuttamisesta.” ELY-keskuksella tuleekin olla harkintavaltaa velvoittaa toteuttamaan hyvitys ennen heikennystä tai nopeammin kuin 99 §:n kolmen vuoden määräaika edellyttää, mikäli heikennettävä luonnonarvo näin edellyttäisi. Ekologisen kompensaation on oltava kestoltaan vähintään yhtä pitkä kuin hyvitettävä haitta. Käytännössä, koska haitat useimmissa hankkeissa ovat pysyviä, kompensaationkin on oltava pysyvä.

BirdLife Suomi ry, **Tringa ry, Etelä-Hämeen luonnonsuojelupiiri**: Kolme vuotta on useille lajeille pitkä aika ja sinä aikana paikallinen esiintymä voi hävitä. Jälkikäteen hyvittäminen on nettohävikkiperiaatteen vastainen. Kompensaatiot tulee toteuttaa etukäteen.

Meidän metsämme –kansalaisryhmä: Luontohyötyjen tuottamista etukäteen (ennen heikennystä) tulisi terävöittää lain muotoilussa niin, että tämä olisi vallitseva toimintapa (nyt sanotaan ”mielellään” ennen heikennystä, kuitenkin viimeistään 3 vuoden päästä). Kompensaatiotoimenpiteet tulisi myös aina aloittaa ennen heikennysten alkamista.

Suomen luonnonsuojeluliiton Kymenlaakson piiri ry: Kompensaatiotoimenpiteet pitää aloittaa ennen heikentäviä toimia. Toimet tulee aloittaa esim. 3 vuotta aikaisemmin hankkeen käynnistämistä.

3 mom. 4 kohta

Helsingin yliopisto: Kohtaan tulee lisätä “siten, että heikennyksestä huolimatta lajin tai luontotyypin suojelun taso paranee.”

4 mom

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Selvempi olisi "98 §:n 3 momentissa tarkoitettu suojeluhyvitys on kuitenkin toteutettava ennen heikennystä".

100 § Suunnitelma hyvittävistä toimenpiteistä

Hämeen liitto: Kunta voitaisiin jättää kuulematta vain siinä tapauksessa, että kuuleminen olisi ilmeisen tarpeetonta.

Helsingin kaupunkiympäristölautakunta, **Etelä-Savon maakuntaliitto**, **Hämeen liitto**, **Pohjois-Pohjanmaan liitto**, **Uudenmaan liitto**: Lakiin on lisättävä, että hyvitysalueesta päätettäessä kuntaa tulisi kuulla kaavoituksen osalta.

Åbo Akademi: För havsområden saknas dock entydigt förfarande vad gäller kriterierna för mätandet av framgångsrik kompensation (antigen genom restaurering eller områdeskompensation), specifikt en livsmiljös ekosystemtjänster och funktioner. Man talar om försämring av naturvärdena men detta är en vag formulering som bör förtydligas. Hur mäts kompensation av förlorad kolsänka, minskad funktionell biodiversitet eller minskad bindning av fosfor och kväve?

Luonnonvarakeskus: Ehdotuksessa tulisi määritellä, miten hyvittämissuunnittelussa huomioidaan yhteiskunnallisten vaikutusten tunnistaminen, mittaaminen ja seuranta. Tämä olisi ekologisen kompensaation toimivuuden ja hyväksyttävyyden kannalta erittäin olennaista ja tärkeää. Riskienhallinta on tärkeä osa suunnitelmallisuutta. On otettava huomioon, että mikäli toiminnanharjoittajan toiminta keskeytyy esimerkiksi konkurssin myötä, saattavat aiheutetut haitat olla täysimääräisesti realisoituneita ja ekologisen kompensaation toimenpiteet jäädä kesken. On epäselvää, miten kompensaatiovelvoite tai hyvittämistoimenpiteet muuttuvat, jos hyvitysalue tuhoutuu tai kärsii pahoin esimerkiksi metsäpalossa.

Luontopaneeli: Sana ”luonnonarvo” on epämääräinen ja vaikeasti määriteltävä. Aiemmassa kohdassa luontotyyppi ja eliöiden elinympäristö rinnastettiin luontoarvoiksi. Asia on hankala ja vaikuttaa laajasti useisiin kohtiin lakiesitystä, joten olisiko mahdollista sanan luonnonarvo sijaan käyttää eksaktimpaa ilmausta siitä, mitä suunnitelmassa on esitettävä. Heikennettävät luontotyypit sekä niiden tila ennen heikennystä on kohtuullisen selkeä. Jos halutaan keskittyä joihinkin lajeihin, niiden elinympäristöt voitaisiin ehkä mainita erikseen.

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, **Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus**: Pykälän kirjoitusasua tulisi täsmentää siten, että siitä käy yksiselitteisesti ilmi, että velvollinen laatimaan suunnitelman on se, joka aiheuttaa heikennyksen luontotyypille tai lajin elinympäristölle.

Saamelaiskäräjät: Suunnitelmalta edellytettävät tietoihin tulee sisällyttää sekä heikennyksen että hyvityksen osalta sosiaalisten / alueellisten vaikutusten arviointi. Heikennettävän alueen luonnonarvot, saamelaisten kotiseutualueella, voivat olla syntyisin ja suorassa yhteydessä saamelaisten perinteiseen tietoon (ja siihen pohjautuvaan luonnonkäyttöön) tai muuhun perinnetietoon tms. Tällöin ’ekologinen vastaavuus’ -ajatuksen soveltamisessa tulee huomioida yhteys saamelaisten perinteiseen tietoon ja luonnonkäyttöön. Hyvittämiseen liittyy paljon epävarmuuksia sen suhteen, miten heikennys tai menetys arvotettaisiin; mikä olisi heikennystä koskevan hyvityksen toteutumisen aikaviive ja viiveen tuomat sosiaaliset vaikutukset; sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kysymykset kuten heikennysuhan siirtyminen muualle kuten toisen saamelaisyhteisön alueelle tai elinkeinolliset haasteet kuten vaikkapa kesälaitumen heikennyksen kompensoituminen

talvilaidunalueella. Tieto luonnonarvoja kannattelevista prosesseista on osa hyvityssuunnittelua (kohta 1: tiedot heikennettävästä alueesta, sen luonnonarvoista ja niiden tilasta ennen heikennystä sekä arvio luonnonarvoille aiheutuvasta heikennyksestä; ja kohta 2: tiedot hyvittämiseen käytettävästä alueesta (hyvitysalue), sen luonnonarvoista ja niiden tilasta ennen hyvittäviä toimenpiteitä.). Heikennys tulee saamelaisten kotiseutualueella hyvittää toimenpiteellä, jonka tuloksena muodostuu vastaava tai parempi luontoarvo, jolla on aitoa kulttuurista merkitystä ja joka toteutuu alueen saamelaisyhteisön näkökulmasta sekä kulttuurisensitiivisesti että heille relevantin ajan kuluessa. Samaa voi toivoa muutoinkin, jotta ihmisten elinympäristölleen antavat merkitykset tulevat huomioiduksi myös ekologisessa kompensaatiossa.

Rakli ry: Perusteluissa sanotaan, että mikäli heikentävän toimenpiteen toteuttaminen viivästyisi, päätöksen saajan olisi haettava sille jatkoaikaa. Tässä yhteydessä olisi aiheellista tarkistaa, että hyvittämissuunnitelma olisi edelleen ajantasainen. Hyvittämisluonnos tulee siis todennäköisesti hakea lopullisena myös haettaessa poikkeuslupaa jo suunnittelu- tai kaavoitusvaiheessa, vaikka hanke ei vielä alkaisikaan toteutua, jolloin hyvittämissuunnitelma saattaa vanhentua ennen toteutusvaihetta ja joudutaan tekemään useampaan kertaan. Suunnitteluvaiheessa olisi hyvä tehdä riittävän tasoinen hyvityssuunnitelma, jota tarkennettaisiin, kun tiedetään hankkeesta johtuvat vaatimukset. Lisää hyvittäviä toimenpiteitä tulisi suunnitelmaan lisätä vain silloin, kun hankkeesta aiheutuvat heikennykset ovat olennaisia.

Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri ry: On asetettava määräaika sekä edellytettävä näyttö, mitä on saatu aikaan.

Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry: On arvioitava, tulisiko hyvitystoimenpiteiden tarpeen määrittelyssä ja aiheutuvien heikennysten arvioinnissa kompensaation esittäjiltä edellyttää pätevyyttä esimerkiksi akkreditoinnin kautta.

101 § Hyvittämiseen velvoittaminen

Hämeen liitto, Helsingin kaupunkiympäristölautakunta: Hallituksen esityksessä tulisi tarkentaa, ettei heikennyksen aiheuttajalla tarkoiteta kuitenkaan kuntaa kaavoittajana. Heikennyksen aiheuttaja olisi muutoinkin hyvä määritellä laissa tarkemmin.

Varsinais-Suomen liitto: Maankäytön suunnittelun vaiheessa kunta olisi heikennyksen aiheuttaja vain, jos kyse olisi sen omistamalle kiinteistölle suunnitellusta maankäytön muutoksesta.

Suomen Kuntaliitto ry, **Turun kaupunki**: Velvoitteen sitominen poikkeamispäätökseen voinee toimia tilanteissa, joissa on kyse toteuttamiseen tähtäävän luvan hakemisesta (lyhyt aikajänne, toteuttaja tiedossa, hanke konkretisoitunut). Kompensaatiovelvoitteen sitominen poikkeamismenettelyyn on haastava kaavoituksen suhteen, koska kyseessä on maankäytön suunnitteluvaihe ja konkreettisen hankkeen usein toteuttaa joku muu taho kuin kaavoituksesta vastaava kunta tai kaavoitusvaiheen maanomistaja. Hankkeesta riippuen poikkeamista voi kuitenkin olla haettava jo kaavoituksen yhteydessä. Toisaalta poikkeamista on usein tarpeen hakea jo kaavoitusvaiheessa, jotta ei tehtäisi sellaista kaavaa, joka olisi myöhemmin kokonaan tai osin mahdoton toteuttaa. Säännösluonnoksen mukaan hyvittämissuunnitelma (100 §) tulisi olla ilmeisesti täydellisenä myös siinä tapauksessa, että poikkeaminen haetaan suunnittelu-/kaavoitusvaiheessa, vaikka tiedettäisiin, että hanke tulee toteutukseen vasta pitemmällä aikatähtäimellä. Käytännössä siis voi tulla vastaan tilanteita, joissa hyvittämissuunnitelman tiedetään jo poikkeamisvaiheessa vanhentuvan ennen toteutusta. Säännösluonnoksia tulisi vielä kehittää siten, ettei jouduttaisi tekemään turhaa työtä (esimerkiksi täydellinen hyvittämissuunnitelma ajallisesti tarkasteltuna liian aikaisin, mikä johtaa siihen, että hyvittämissuunnitelma tulee tehdä useampaan kertaan).

Korkein hallinto-oikeus: §:n perusteluissa tulee arvioida selkeämmin ekologiseen kompensaatioon liittyvien päätösten ja määräysten muutoksenhakukelpoisuutta ja kuvata, missä yhteydessä ja minkä säännöksen perusteella päätökset tai määräykset voivat olla muutoksenhaun kohteena (voiko muutosta heikennysten hyvittämistä koskeviin määräyksiin hakea samassa yhteydessä kuin rajauspäätöksestä poikkeamisesta, voiko valittaa hyvittämissuunnitelman sisällöstä, arvioidaanko ennakollisesti vapaaehtoisesti tuotettujen luonnonarvot hyväksymistä kompensaationa 132 §:n 2 momentin nojalla).

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Pykälän muotoilu on hyvin vaikeaselkoinen.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Säännös koskee velvoittavaa kompensaatiota. Luontodirektiivin kompensaatiosäännökset edellyttävät direktiivilajien heikennysten hyvittämistä. Lapin ELY-keskus on luonnonsuojelulain mukaisissa poikkeamislupapäätöksissä antanut direktiivilajien elinympäristön heikennyksen/hävittämisen hyvittämistä

koskevia määräyksiä; Sierilän vesivoimalaitos (laaksoarho), Kittilän kaivos (lapinleinikki) ja Kemijärven biosellutehdas (lapinleinikki). Päätökset ovat lainvoimaisia ja niissä annetuilla hyvittämisen heikennystä koskevilla määräyksillä on turvattu suotuisan suojelutason elinvoimaisena säilymistä. HE-luonnoksessa todetaan, että velvoittavan säännöksen voimaantulosta säädetään erikseen vireillä olevien pilotoinneista saatujen selvitysten jälkeen.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Suunnitelma laaditaan ennen kuin ELY-keskus myöntää lupaa heikentävään toimenpiteeseen. Tämä on haasteellinen toimintajärjestys. Hyvittämissuunnitelman sisältö on perustellusti kattava, mutta samalla se tarkoittaa, että hyvittämissuunnitelman laatiminen on työlästä ja asiantuntimusta vaativaa eli useimmissa tapauksissa todennäköisesti konsulttien tekemää työtä ja joka tapauksessa resurssia (rahaa) vievää. Mikä on toiminnanharjoittajan motivaatio laatia perusteellinen hyvittämissuunnitelma, jos sillä ei ole vielä varmaa tietoa siitä, tullaanko lupa heikentämiseen myöntämään tai edellytetäänkö myönteisessä luvassa hyvittämistä? Lupaviranomaisen täytynee käytännössä antaa tieto lupaharkinnan lopputuloksesta hakijalle ennen hyvittämissuunnitelman laadintaa ja päätöksen antamista. Vai onko hyvittämissuunnitelma hakemuksen osa jatkossa aina sellaisissa tapauksissa, joihin hyvittämistä sovelletaan? Tämäkin olisi haastava näkökulma, sillä hyvittäminen on pykälissä 69 ja 85 säädetty ehdolliseksi ja tämän ehdon täyttyminen ja hyvittämisen tarve selviää vasta lupaprosessissa. Toimintatapa, jossa lupaharkinnan tulos kerrottaisiin hakijalle eri aikaan kuin päätös annettaisiin, ei vaikuta hyvältä hallinnolta erityisesti valitusoikeudellisten tahojen näkökulmasta.

1 mom 1 kohta

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Kohdan nojalla ely-keskus voi ottaa määräyksiin vain heikennyssuunnitelmassa esitettyjä hyvittämistoimenpiteitä.

1 mom 3 kohta

Luontopaneeli: 100 § ja 101 § puhutaan toteutuksen tai toteuttamisen seurannasta ja pohtii, onko kyse samasta vai eri asiasta, ja jos samasta sanat tulee yhtenäistää.

2 mom.

Luonnonvarakeskus: Riskien vähentämiseksi ennakolliset hyvitykset ovat hyvä markkinapohjainen puskurointitapa.

3 mom.

Lapin liitto: Saamelaisten kotiseutualueella on ennen asian ratkaisemista hankittava Saamelaiskäräjiltä arvio siitä, miten ehdotettu hyvitys huomioi ”saamelaiskulttuurin suojaa” siinä saamelaisyhteisössä, jonka alueella heikentäminen tapahtuu. tulee olla ”saamelaiskulttuurin suojaa saamelaisten kotiseutualueella”.

Saamelaiskäräjät: Esitetty säännös on tärkeä, mutta jättää avoimeksi sen, miten säännöksessä tarkoitettu arvio huomioidaan. Saamelaiskäräjät näkee tarvetta vahvistaa säännöstä vapaan, tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen periaatteella aiemmin esittämänsä varauman mukaisesti.

4 mom.

Suomen ympäristökeskus SYKE: Pykälässä todetaan, että luonnonsuojelun tietojärjestelmään kuuluvaan (kompensaatio)rekisteriin on tallennettava tieto hyvittämiseen velvoittamisesta ja ennakollisesta hyvittämisestä. Tässä jää epäselväksi, kirjataanko rekisteriin myös tieto kompensaation toteutumisesta, mikä olisi tärkeää.

102 § Hyvityksen korvaavuuden toteaminen

Yksityishenkilö KK: Pykäläluonnoksen mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus antaa ympäristöministeriölle ja valtioneuvostolle lausunnon hyvittämissuunnitelman tai ennakollisen hyvityksen riittävyydestä, kun valtion muu luonnonsuojelualue lakkautetaan tai sen rauhoitussäännöksiä lievennetään. HE-luonnoksessa sivulla 204 perustellaan pykälän sisältöä mm. seuraavasti: ”Pykälässä säädettäisiin heikennyksen hyvittämisen arvioinnista siltä varalta, että valtioneuvoston tai ympäristöministeriön asetuksella perustetun suojelualueen suojelusta luovuttaisiin. Luonnonsuojelulaissa ei ole säännöksiä

siitä, miten valtion omistaman luonnonsuojelualueen lakkauttamisesta tai sen rauhoitussäännösten lieventämisestä päätetään, koska säädöstä voidaan saman tasoisella tai ylemmällä säädöksellä muuttaa. Tällainen luonnonsuojelualueen suojelusta luopuminen on poikkeuksellista, mutta ei poissuljettua." Tämä perustelu liittyy siihen, mitä edellä on 63 §:n kohdalla sanottu. Tarkasti ottaen voimassa oleva LSL ja lakiluonnos antavat valtuuden perustaa asetuksella muu valtion luonnonsuojelualue ja siihen tarvittavat perustamisedellytykset, mutta ne eivät anna valtuutusta ja perusteita lakkauttaa sellaista suojelua. Asianmukainen valtuussäännös pitäisi perustuslain 80 § huomioon ottaen olla lakiluonnoksessa ennen kuin voidaan vaatia hyvitystä ja todeta hyvityksen korvaavuudesta tässä pykälässä tarkoitetulla tavalla. Myös hanketta toteuttavan toiminnanharjoittajan ja ylipäätään ekologisen kompensaation ennakoitavuuden näkökulmasta suojelualueen lakkautumisen perusteet pitäisi selvästi mainita laissa.

103 § Vapaaehtoinen luonnonarvojen tuottaminen

Vantaan kaupunki: Vapaaehtoinen luonnonarvojen tuottamisessa ELY-keskus hyväksyy maanomistajan, (esim. kunnan) hakemuksesta suunnitelman vapaaehtoisesta luonnonarvojen tuottamisesta. Pykälä vaikuttaa hieman kömpelöltä ja vaatisi selkiyttämistä. Pykälässä korostuu erityisen paljon maanomistajan hakemus jokaisessa hyvityksen vaiheessa: suunnitelmavaihe, toteuttamisen arviointi, tietojen tallennus luonnonsuojelun tietojärjestelmään. Kaikkiin vaiheisiin tarvitaan erikseen hakemus. Vapaaehtoinen luontoarvojen tuottaminen (103 §) ja vapaaehtoinen heikennyksen hyvittäminen (104 §) voisivat soveltua kunnassa esim. kaavoituksen yhteydessä tapahtuviksi toimenpiteiksi.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, **Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus**: Lakisääteinen vapaaehtoinen heikennyksen hyvittäminen (103 §- 104 §) vaikuttaa raskaalta menettelyltä.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Kyseisten pykälien käytännön soveltaminen jää erityisen epäselväksi ja edellyttää asian avaamista perusteluissa nykyistä konkreettisemmin.

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Pykälässä tulisi selkeämmin tuoda esiin, että heikennyksen aiheuttajan, maanomistajan, luonnonarvojen tuottajan tai vapaaehtoisen hyvittäjän velvollisuus on laatia tai laadituttaa suunnitelmat, toteuttaa toimenpiteet sekä järjestää toteuttamisen valvonta ja vaikuttavuuden seuranta.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Lakiluonnoksen 103 §:n vapaaehtoisen hyvittämisen mahdollisuus on hyvä, mutta sen toteuttamiseen on ELY-keskuksiin varattava riittävät resurssit. Nykyisillä resursseilla ko. toiminta ei ole mahdollista. Vapaaehtoisessa hyvittämisessä ELY-keskusten on 1) hyväksyttävä suunnitelma, mikä sisältää neuvontaa ja ohjaamista, 2) lausuttava luontoarvojen laadusta ja määrästä, mikä edellyttää maastotyöskentelyä lausunnon pohjaksi ja 3) tallennettava tieto tietojärjestelmään.

Metsähallitus: Perustelujen mukaan "…tai julkisen toimijan kuten valtion liikelaitoksen…toimintana voitaisiin perustaa myös laajoja…. hyvittämiseen soveltuvia yhteishyvitysalueita, joista ulkomaisessa kirjallisuudessa käytettään käsitettä compensation pools". Esityksen perusteella jää epäselväksi voisiko Luontopalvelut osallistua ja jos niin millä tavoin tällaisten alueiden perustamiseen.

MTK ry: Vapaaehtoiseen luontoarvojen tuottamiseen liittyy potentiaali uusien liiketoimintamahdollisuuksien näkökulmasta. Asiaa koskevien säännösten sisällyttäminen luonnonsuojelulakiin ei ole tarpeen. On epäiltävää, että viranomaismenettely tarjoaisi mahdollisuuden saada varmistusta esimerkiksi toiminnan taloudelliselle mielekkyydelle. Mikäli luontoarvovastaavuuteen liittyvät vaatimukset olisivat tiukkoja, luontoarvojen etukäteiseen tuottamiseen liittyisi lähes aina kysynnän epävarmuudesta johtuva taloudellinen riski. Riski korostuisi, mikäli myös vapaaehtoista hyvittämistä arvioitaisiin lähtökohtaisesti samojen kriteerien perusteella kuin mahdollista lakiin perustuvaa hyvittämisvelvollisuutta. Vapaaehtoisen luontoarvojen tuottamisessa ei tarvitse noudattaa samoja sääntöjä ja arviointiperusteita, vaan luontoarvojen tarjontaa ja niiden kysyntää voisi lisätä joustavuus, että heikennyksen voisi hyvittää useamman yksittäisen hyvityksen muodostamalla kokonaisuudella. Tällöin laajemmalta luontoarvomarkkinalta voisi olla helpommin löydettävissä moninaisiin käytännön tilanteisiin sopivia hyvityksiä. Tällainen lähestymistapa voisi sujuvoittaa toimintaa ja vähentää riskejä vapaaehtoisen hyvittämistoiminnan molempien osapuolten kannalta. Laadunvarmistus on tarpeen myös vapaaehtoisen hyvittämistoiminnan yhteydessä, mutta se on toimivampaa yksityisten toimijoiden hoitamana.

Kysynnän ja tarjonnan kohtaamista pitäisi pyrkiä edistämään viranomaistoiminnan ulkopuolisten välittäjäorganisaatioiden ja markkinapaikkojen kehittämisellä ja viranomaisella voisi mahdollisesti olla rooli välittäjäorganisaatioiden toiminnan valvonnassa.

104 § Vapaaehtoinen heikennyksen hyvittäminen

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Pykälässä tulisi selkeämmin tuoda esiin, että heikennyksen aiheuttajan, maanomistajan, luonnonarvojen tuottajan tai vapaaehtoisen hyvittäjän velvollisuus on laatia tai laadituttaa suunnitelmat, toteuttaa toimenpiteet sekä järjestää toteuttamisen valvonta ja vaikuttavuuden seuranta.

Metsähallitus: Tässä ja edellisessä §:ssä viitataan ”luonnonsuojelun tietojärjestelmään kuuluvaan rekisteriin”, mutta tästä rekisteristä ei ole mitään mainintaa pykälän perusteluissa. Viittauksella tarkoitettaneen ”kompensaatiorekisteriä”, mutta selvyyden vuoksi tämä olisi hyvä näiden pykälien perusteluissa vastaavalla tavalla kuin 103 § kohdalla on tehty.

MTK ry: Vapaaehtoinen heikennysten hyvittäminen on vapaaehtoisen luontoarvojen tuottamisen vastinpari ja myös vapaaehtoisen hyvittämisen laadusta on tarpeen saada luotettava osoitus, mutta viranomaisen toimintaan perustuva varmennusjärjestelmä ei ole sopiva ratkaisu. Toimivampaa on yksityisten toimijoiden hoitama varmentaminen.

BirdLife Suomi ry: Koska vapaaehtoinen hyvittäminen on luonteeltaan sertifiointi-tyyppistä toimintaa, jolla toiminnanharjoittajat tekevät vapaaehtoisesti tai markkinoiden vaatimuksesta luontoa hyödyttäviä kompensoivia toimenpiteitä, ei toimintaa tule kirjata lakiin kompensaation käsitettä ja säätelyä monimutkaistamaan. Sen lisäksi, että vapaaehtoinen hyvittäminen ei ole lähtökohtaisesti lailla säädettävää, säädökseen liittyy myös riski kilpailun rajoittamisesta. Vapaaehtoinen hyvittäminen on kuitenkin erittäin kannatettavaa ja ympäristöhallinto voi lähteä edistämään sitä muin kuin sääntelyn keinoin esimerkiksi luomalla nyt säädöksessä esitetyt työkalut, mutta myös muut toimijat voivat alkaa tarjoamaan vastaavia palveluja.

105 § Hyvitysalueen rajauspäätös

Suomen Kuntaliitto ry: Hyvittämisalueiden merkitys alueidenkäytön suunnittelun näkökulmasta on epäselvä. Mikäli hyvitysalueelle kaavoitetaan, hyvitysalueen hävittämis- ja heikentämiskielto tarkoittanee käytännössä, ettei sen käyttöä kompensaatioon saa heikentää. Mikäli näin on, ei kuitenkaan ilmeisesti olisi estettä sille, että alueelle osoitettaisiin esimerkiksi jokin kompensaation kanssa yhteensopiva käyttötarkoitus.

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Hyvitysalueen rajauspäätös teettää ELY-keskuksille lisätyötä, jota ei ole toistaiseksi resursoitu. Rajauspäätös soveltuu vain aluemaisille hyvityksille. Käytännössä kyseessä on uusi suojelualueluokka.

106 § Poikkeaminen hyvittävän alueen suojelusta

Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri ry: Pykälässä on vaara, sillä ELY-keskukset ovat kovin erilaisia. Jostakin voi tulla ”poikkeuslupien myöntöautomaatti.

107 § Hyvittämistietojen saatavuus

Suomen ympäristökeskus SYKE: Periaate on hyvä. Sen toteutuksessa täytyy ottaa huomioon, että joidenkin uhanalaisten lajien esiintymätiedot eivät ole julkisia kyseisten lajien suojaamiseksi häirinnältä tai keruulta.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Järjestelmä ei kokonaisuudessaan ole täysin läpinäkyvä, sillä maanomistajien vapaaehtoisesti tuottamat hyvitykset näkyvät rekisterissä vain, jos maanomistaja on tätä nimenomaisesti hakenut eli pykälän kirjauksesta poiketen kaikilla ei ole oikeutta saada tietoa tuotetuista luonnonarvoista, jos luontoarvot eivät ole rekisterissä. Kun kaikki tuotetut luontoarvot eivät näy rekisterissä, hyvittämään velvoitetut eivät saa kattavaa tietoa siitä, että markkinoilla olisi hyvitystoimintaan soveltuvia jo toteutettua ja vielä toteutuneisiin hyvityksiin sitomattomia hyvityksiä.

108 § Kustannusvastuu

Luontopaneeli: Lakiluonnoksessa ei ole kohtaa, jossa olisi ennen kustannusvastuu- pykälää velvoitettu tai kehotettu hyvitystoimenpiteiden vaikuttavuuden seurantaan. Pykälässä 100 puhutaan toimenpiteiden toteutumisen seurannasta, mutta ei toimenpiteiden vaikuttavuuden seurannasta. Myös pykälässä 101 puhutaan hieman eri sanalla samasta asiasta. Jos halutaan, että hyvitystoimenpiteiden vaikuttavuutta eli ekologisen hyödyn kertymistä seurataan, se pitänee erikseen velvoittaa jo aiemmissa pykälissä.

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Hyvä, että kustannusvastuu on määritelty laissa.

Väylävirasto: Erikseen on tarpeen selvittää, millaisia säädösmuutoksia kompensaatiokustannusvastuu edellyttää väylänpidossa.

Muihin säännöksiin liittyvät huomiot

Hämeen liitto: Luonnoksessa ehdotettu 10 vuoden voimassaoloaika voi olla liian lyhyt aika esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa poikkeamista haetaan jo kaavoituksen yhteydessä, sillä kaavoitusprosessit ml. valitusajat ovat kestoltaan hyvin pitkiä.

Lapin liitto: Natura-alueiden kompensaatiomenettelyjä ei ole ehdotettu tarkasteltaviksi luonnonsuojelulain uudistuksessa. Toimivaltakysymyksenä on perusteetonta, että kaikki pienetkin Natura-vaihdot menevät valtioneuvoston päätettäviksi, pienet voisi tehdä alueellisesti esim. ely/avi-tasolla (rakennussuojelulaki), tehtiin toinen liittyy kriteeristöön ja erityisesti kriteeriin, jossa Natura-kompensaation ehtona on hankkeen vaihtoehdottomuus; nykytulkinnalla tämä säännös käytännössä estää kaikki hankkeet koska ainahan voi ajatella kaikille asioille vaihtoehtoja – niitäkin, jotka ovat käytännön kannalta täysin epärealistisia. Esitämme erillisselvitystä Natura-kompensaatioprosessin uudistamisesta osana säädösluonnoksen jatkotyötä.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Lakiehdotuksen 63 §:ssä valtion muuta luonnonsuojelualuetta ja yksityistä luonnonsuojelualuetta ei kuitenkaan ole tällä tavalla eritelty, vaan luonnonarvojen heikennys on molemmissa tapauksissa hyvitettävä, jos suojelualueen lakkauttamisen tai rauhoitusmääräysten lievennyksen perusteena on yleisen edun kannalta tärkeän hankkeen tai suunnitelman toteuttaminen. Hallituksen esitysluonnosta tai lakiehdotusta on tältä osin syytä korjata, jotta ne vastaavat toisiaan.

BirdLife Suomi ry: Perusteluita on tarpeen selkeyttää, sillä nykyversiosta voi saada käsityksen, ettei ekologisen kompensaation piiriin katsottaisi sovellettavaksi esimerkiksi 73 § 3 momentin mukaisia lintujen pesiä. Kompensaation tarve on suuri erityisesti uhanalaisille 73 § 3 momentin lajeille. Lintujen pesien osalta ennakkoon kompensoimisen periaate on yleensä mahdoton toteuttaa, koska linnut yleensä pysyvät pesäpaikallaan huolimatta mahdollisesti tarjotuista varapesistä.

Siirtymäsäännökset ekologisen kompensaation osalta

Suomen Kuntaliitto ry: Siirtymäsäännöksiin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Luonnoksessa ehdotettu ekologista kompensaatiota koskevien säännösten voimaantulon porrastaminen muuta lakia myöhempään ajankohtaan on kannatettavaa.

Helsingin kaupunkiympäristölautakunta: Kompensaatiota koskevien säännösten voimaantuloon tulisi olla riittävän pitkä siirtymäaika, jotta uuden menettelyn vaatimuksiin on mahdollista valmistautua.

BirdLife Suomi ry: Ekologista kompensaatiota koskevien säännösten saattaminen voimaan asteittain on ongelmallinen. Siltä osin kuin säädös koskee lain 62, 69, 85 §:iin liittyviä kompensaatioita, tulee kompensaatiosäädösten tulla samanaikaisesti muiden säädösten kanssa voimaan.

Luonnonsuojeluliiton Etelä-Savon piiri ry: Poikkeuslupiin voi hyvin soveltaa kompensaatiota tässä vaiheessa ja pilotointi auttaa mahdollista kompensoinnin laajennusta muihin tapauksiin.

Suomen luonnonsuojeluliitto ry: Työryhmästä lähteneessä pohjassa kompensaatiovelvoite poikkeusluville astuisi voimaan uudistuksen muun voimaantulon kanssa. Hallituksen esityksessä aikataulu on myöhentynyt siten, että kompensoinnin pilotointi on ensin suoritettava loppuun. Poikkeuslupiin voi hyvin soveltaa kompensaatiota tässä vaiheessa ja pilotointi auttaa mahdollista kompensoinnin laajennusta muihin tapauksiin.

Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry: Kompensaatiovelvoitteen tulee astua voimaa heti voimaan uudistuksen muun voimaantulon kanssa.

Kalatalouden keskusliitto ry: Mikäli ekologisen kompensaation mallissa pitäydytään, on se ehdottomasti toteutettava nyt suunnitellulla tavalla pilotoinnilla ja portaittain.

12 luku Alueiden hankinta luonnonsuojelutarkoitukseen ja korvaukset

Yleistä

Suomen Kuntaliitto ry: Yleinen kommentti 12 lukuun: Korvauskysymyksissä olisi selvitettävä niin LSL-uudistuksen, MRL-uudistuksen kuin lunastuslainkin uudistuksen mahdolliset yhteisvaikutukset. MRL-uudistuksessa on ollut esillä mm. metsänkäytönrajoituksiin liittyvä korvausvelvoite, jolla voi vaikutuksia lakien muodostamaan kokonaisuuteen ja korvausvelvoitteisiin. Niin ikään lunastuslakiin ehdotetut muutokset tarkoittaisivat toteutuessaan korvausvelvoitteiden laajentumista. Kuntien korvausvastuuta luonnonsuojelussa ei tule laajentaa tai kasvattaa nykyisestä.

Oulun kaupunki: Kuntien korvausvastuuta luonnonsuojelussa ei tule laajentaa tai kasvattaa nykyisestä.

Turun kaupunki: Korvauskysymyksissä (luku 12) olisi selvitettävä niin LSL-uudistuksen, MRL-uudistuksen kuin lunastuslainkin uudistuksen mahdolliset yhteisvaikutukset. MRL-uudistuksessa on ollut esillä metsänkäytönrajoituksiin liittyvä korvausvelvoite, jolla voi vaikutuksia lakien muodostamaan kokonaisuuteen. Kuntien korvausvastuuta luonnonsuojelussa ei tule laajentaa tai kasvattaa nykyisestä.

Luonnonvarakeskus: Vaihtoehtoisten suojelukeinojen keinoja ja kustannushyötyä tulisi kehittää. Merkittävä osa luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeistä alueista on yksityisten maanomistajien alueilla. Tarvitaan lisää kahdenvälisiä suojelukeinoja, joilla maanomistajat sitoutetaan riittäviin suojelutoimiin.

Luontopaneeli katsoo että tehdyt muutokset luvun pykäliin ovat parantaneet lain selkeyttä.

Metsähallitus: Metsähallituksessa on viime vuosien aikana tullut enenevästi eteen tilanteita, joissa alueita tulisi hankkia valtiolle suojelualueiden tarkoituksenmukaisen hoidon ja käytön ohjauksen tarpeiden takia, nykyisten luonnonsuojelualueiden ja kansallisten ohjelmarajausten ja Natura 2000 -aluerajausten ulkopuolelta. Tällaiset tarpeet onkin nyt hyvin tuotu esille tämän pykälän perustelujen 6. kappaleessa. Siinä lueteltujen esimerkkien vastaaviin kohteisiin kuuluvat myös monien nykyisten rannikolla sijaitsevien suojelualueiden ulkorajojen tuntumassa sijaitsevat ja maankohoamisen myötä hiljalleen laajenevat vesijätöt, joilla sijaitsee osa niistä suojeluarvoista, joita ao. luonnonsuojelualueella ja sen hoidolla turvataan. Yleisyytensä ja tärkeytensä takia tällaiset vesijätötkin olisi hyvä tuoda esille perusteluissa. Tämän takia Metsähallitus ehdottaa 6. kappaleen tekstiin seuraava tarkennusta: ”…läjitysalueiden tai alueiden luonnonhoidon kannalta tärkeiden vesijättöjen hankkiminen”.
Olisi tärkeää, että jatkossa tällaisia alueita voitaisiin hankkia tarvittaessa myös ELY-keskusten toimesta. Tämän vuoksi Metsähallitus ehdottaa 6. kappaleen loppuun lisättäväksi seuraavaa: ”Suojelualueiden hoidon ja käytön ohjauksen kannalta tärkeiden alueiden toistaiseksi vähäiset hankinnat on tehty Metsähallituksen toimesta, mutta alueiden hankintatarpeiden yleisyyden takia on jatkossa tärkeää ottaa tällaiset tarpeet huomioon myös ELYkeskusten toimesta tapahtuvassa maanhankinnassa”.

Perustelujen mukaan valtiolle hankituista alueista perustetaan lähtökohtaisesti luonnonsuojelualueita. Joissakin tilanteissa voi kuitenkin olla tarkoituksenmukaista olla liittämättä hankittua aluetta luonnonsuojelualueen osaksi. Tilanne voi olla tällainen esimerkiksi silloin, jos on hankittu alue vaikkapa kansallispuiston kävijöitä palvelevaa pysäköintialuetta varten. Tämän vuoksi Metsähallitus ehdottaa pykälän perustelujen viimeisen kappaleen loppuun seuraavaa lisäystä: ”Poikkeustapauksissa (esim. kansallispuistoa varten hankittu pysäköintialue) valtiolle hankittu alue voidaan kuitenkin jättää tarkoituksenmukaisuussyistä liittämättä luonnonsuojelualueeseen”.

Kaivosteollisuus ry: Luonnonsuojelulain tulee korvata saamatta jäänyt voitto tuotannosta, jos hanke estetään kehitysvaiheessa suojelupäätöksellä.

Kalatalouden keskusliitto ry pitää perusteltuna, että luonnonsuojelulain korvaussääntelyä tarkennetaan ja täydennetään. Kalatalouden keskusliitto on edellä todennut, että se pitää ongelmallisena mahdollisuutta perustaa luonnonsuojelualue Natura 2000 -verkostoon sisältyvälle, luonnonsuojelulain keinoin toteutettavalle alueelle ilman maanomistajan suostumusta sekä siihen liittyvästä omaisuuden suojan vaarantavasta sääntelystä. Kalatalouden keskusliitto pitää perusteltuna kumulatiivisten haittojen huomioon ottamisesta ehdotetussa laissa.

Maanomistajain Liitto - Jordägarnas Förbund ry: Suojelualueiden hankinta on perustuttava vapaaehtoisuuteen ja täyteen korvaukseen. Maanomistajalla on oltava oikeus kahden vuoden jälkeen luonnonsuojeluohjelman hyväksymisen jälkeen hakea lunastusta.

Suomen yhteismetsät ry: Lähtökohtana korvausvelvollisuudessa tulisi olla, että kaikkiin niihin säännöksiin, joista voi aiheutua maanomistajalle haittaa tulee liittyä lakiin perustuvat korvaussäännökset, joilla turvattaisiin perustuslaillinen omaisuuden suoja ja edesautettaisiin luonnonsuojelun hyväksyttävyyttä.

Yksityishenkilö ML: Kaupungeissa ja maaseudulla tulee tunnistaa ja tunnustaa se ettemme ole luonnosta erillisiä ilmiöitä ihmiskuntana. Me olemme riippuvaisia luonnosta ravinnon, veden ja hapen osalta.
Tuhoisien maa-, metsä- ja kaivostoiminnan muodot tulee tunnistaa ja tunnustaa, tehdä ne laittomiksi ja/tai sellaisiksi ettei niitä tueta valtion toimesta. Tämän vuoksi on johdonmukaista että niitä viljelijöitä jotka pyrkivät toiminnallaan hiilinegatiivisuuteen, ekologiseen jälleenrakentamiseen ja biodiversiteetin lisäämiseen tuetaan rahallisesti, koulutuksen ja resurssien osalta. Tärkeää on pyrkiä palkitsemaan niitä jotka muuttavat maailmaa, eikä palkita niitä jotka toiminnallaan murentavat planeettamme elämänylläpitoon liittyviä osasia (metsät, vesistöt, biodiversiteetti)

Yksityishenkilö JS: Alueiden siirtämistä suojeluun yksityistenkin mailla täytyy tukea.

Yksityishenkilö JV: Aarniometsiä myös eteläisempään Suomeen valtiollisin maahankinnoin.

109 § Alueiden hankinta valtiolle

Österbottens förbund: I 109§ Förvärvande av områden till staten står det att sättet på vilket skyddet genomförs ska anpassas till syftet med skyddet och skyddet ska så långt som möjligt genomföras på frivillig väg. Österbottens förbund vill understryka vikten av att skyddet ska basera sig på frivillighet.

Metsäteollisuus ry: Ehdotetun, uuden pykälän tarkoituksena on säätää alueiden hankinnasta valtiolle luonnonsuojelutarkoitukseen sekä määritellä viranomaisten vastuut. Lisäksi pykälään on sisällytetty periaate, jonka mukaan suojelun toteuttamistapa on sovitettava suojelun tarkoituksen mukaan ja suojelu on pyrittävä toteuttamaan ensisijaisesti vapaaehtoisin keinoin. Perusteluissa todetaan myös, ettei toteuttamiskeinoa valittaessa tulisi käyttää voimakkaampaa keinoa, kuin mitä suojelun tarkoitus vaatii.

Metsäteollisuus pitää vapaaehtoisuutta ja oikeasuhtaisuutta korostavaa säännöstä erittäin tärkeänä. Koska tarkoitukseen soveltuva toteuttamistapa ja vapaaehtoisuuden ensisijaisuus koskevat laajempaa kokonaisuutta kuin pelkästään alueiden hankintaa valtiolle, olisi perusteltua, että säännös muotoiltaisiin lain 1. lukuun yleiseksi, luonnonsuojelua ohjaavaksi periaatteeksi. Asian korostamisella olisi positiivisia vaikutuksia luonnonsuojelulain hyväksyttävyyteen.

MTK ry: Vapaaehtoisten keinojen ensisijaisuutta korostava 2 momentti on erittäin tärkeä. Maanomistajan tahdon kunnioittaminen ja oikeasuhtaisen luonnonsuojelun toteuttamistavan valinta ovat olennaisen tärkeitä lähtökohtia, jotka tulee ottaa huomioon kaikessa luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa ja edistämisessä. Näin ollen momentista ilmeneviä periaatteita ei tule rajoittaa vain alueiden hankinnan asiayhteyteen. Kun lisäksi otetaan huomioon, että luonnonsuojelulain uudistuksella tavoitellaan erityisesti luonnonsuojelun hyväksyttävyyden parantamista, momentin painoarvon lisääminen olisi perusteltua. Momentti tulisi sijoittaa omaksi erilliseksi pykäläkseen luonnonsuojelulain 1 lukuun siten, että se yleisenä periaatteena ohjaisi luonnonsuojeluun liittyvää toimintaa.

SLC rf: understöder fullständigt inskrivningen i lag en "skyddet ska so långt som möjligt genomföras på frivillig väg". Det är också viktigt att det finns klara föreskrifter vad galler ersättning till markägaren utan ersättningströskel att det är möjligt att markägaren orsakas olägenhet på grund av naturvårdslagen.

110 § Luonnonsuojeluohjelman toteuttaminen

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 110 §:ssä säädettäisiin luonnonsuojeluohjelman toteuttamisesta. Pykälän 2 momentin mukaan ympäristöministeriö voi tietyin edellytyksin päättää luopua luonnonsuojeluohjelman toteuttamisesta joiltakin osin. Pykälässä ei säädetä tähän liittyvästä menettelystä. Olisiko tässä yhteydessä syytä säätää esimerkiksi tiettyjen viranomaistahojen, kuten vaikka ELY-keskuksen tai Metsähallituksen kuulemisvelvollisuudesta ennen luonnonsuojeluohjelman toteuttamisesta luopumisesta päättämistä?

Österbottens förbund: I 110§ Genomförande av naturskyddsprogram står det att miljöministeriet kan besluta att till vissa delar avstå från att genomföra ett naturskyddsprogram. Den fråga som uppstår härav är om naturskyddsområdets gräns ändras då? Inom landskapet Österbotten finns exempel på områden där Naturaområdets gräns och naturskyddsområdets (dvs. skyddsprogramområdets) gräns inte sammanfaller och den regionala NTM-centralen gett utlåtande om att naturskyddsområdet till den del det är utanför Natura-området inte har skyddsvärden. Inventeras och granskas dessa avvikelser mellan Natura-områdets avgränsningar och naturskyddsområdenas/skyddsprogramområdenas avgränsningar? Då Natura-områden och naturskyddsområden ingår i ilagakraftvarande landskapsplaner har skillnaderna i avgränsningarna betydelse för markägarna, bland annat då det gäller möjligheten att få bidrag för skogliga åtgärder.

111 § Omistajan oikeus vaatia lunastusta luonnonsuojeluohjelman hyväksymistä koskevan päätöksen jälkeen

Maa- ja metsätalousministeriö: Pykälässä laajennettaisiin maanomistajan oikeus vaatia alueensa lunastusta lainvoimaisesti hyväksytyn luonnonsuojeluohjelmaan kuuluvan alueen lisäksi myös Natura 2000 –verkostoon kuuluvaan sellaiseen alueeseen, jonka toteuttamistavaksi on todettu luonnonsuojelulaki. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että ehdotus on kannatettava.

Lakiehdotuksesta puuttuvat voimaantulo- ja siirtymäsäännökset. Ehdotetussa pykälässä oikeutta lunastusvaatimuksen tekemiseen ei ole kytketty nyt ehdotettavan lain mukaisiin suojeluohjelmiin, mutta pykälän perustelun mukaan säännös ei koskisi ennen lain voimaantuloa hyväksyttyjä valtakunnallisia suojeluohjelmia ja -päätöksiä. Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että perustelumaininta tulee poistaa ja siirtymäsäännöksissä tai nyt kyseessä olevan pykälän perusteluissa tulee yksiselitteisesti laajentaa maanomistajan lunastusvaatimuksen esittämisoikeus kaikkiin luonnonsuojeluohjelmiin. Maa- ja metsätalousministeriö:n käsityksen mukaan kaikki voimassa olevat luonnonsuojeluohjelmat ovat ajalta ennen nyt voimassa olevaa luonnonsuojelulakia ja osa ohjelmista saattaa olla vielä toteuttamatta. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että tilanne on maanomistajan osalta kohtuuton ja asia tulee ratkaista uudella lailla.

Maanmittauslaitos: Ehdotetussa 111 §:ssä säännelty laajennus maanomistajan oikeuteen vaatia lunastusta on kannatettavaa.

Metsäteollisuus ry: Jatkossa tulisi päätyä lainsäädäntöratkaisuun, jossa maanomistajan lunastusvaatimusmahdollisuudet ulottuisivat myös vanhoihin luonnonsuojeluohjelmiin eli ei vain nykyisen luonnonsuojelulain voimaantulon jälkeen laadittuihin luonnonsuojeluohjelmiin.

Olisi tärkeää, että maanomistajan oikeus vaatia lunastusta laajennettaisiin myös muihin sellaisiin tilanteisiin, joissa maanomistaja on luonnonsuojelulain mukaisesti oikeutettu saamaan valtiolta korvaus luonnonsuojelun aiheuttamasta haitasta. Maanomistajan tulisi siis voida valita joko käytönrajoituksen sietäminen korvauksen tasapainottamana tai alueesta luopuminen lunastuksen kautta siihen liittyvine korvauksineen. Tämä vahvistaisi omaisuudensuojaa ja lisäisi luonnonsuojelun hyväksyttävyyttä.

MTK ry: Maanomistajan oikeuden laajentaminen myös luonnonsuojelulain keinoin toteutettavien Natura 2000 -verkostoon sisältyviin alueisiin on kannatettavaa. Maanomistajan edun ja omaisuudensuojan kannalta olisi tarpeen mahdollistaa lunastusvaatimuksen esittäminen vähintään myös ennen nykyisen lain voimaantuloa laadittuihin luonnonsuojeluohjelmiin sisältyvien alueiden osalta. Perustelujen mukaan pykälä ei koskisi ennen lain voimaantuloa hyväksyttyjä valtakunnallisia suojeluohjelmia ja –päätöksiä, joten on epäselvää, viitataanko edellä olevassa virkkeessä nyt ehdotettuun luonnonsuojelulakiin vai tällä hetkellä voimassa olevaan luonnonsuojelulakiin ja asia pitää täsmentää.

Kaikki luonnonsuojeluohjelmat on laadittu ennen nykyisen luonnonsuojelulain voimaantuloa ja on tarpeellista ja perusteltua, että maanomistajan lunastusvaatimusmahdollisuus ulottuisi myös vanhoihin luonnonsuojeluohjelmiin. Ongelmallisena olisi jos maanomistajat tässä asiayhteydessä asetettaisiin keskenään erilaiseen asemaan riippuen siitä, minä ajankohtana omaisuuden käyttöä rajoittava päätös on tehty.

Tämän pykälän ja yksityisen luonnonsuojelualueen perustamista koskevan 48 §:n 2 momentin välinen keskinäinen yhteys edellyttää myös maanomistajalle mahdollisuutta lunastusvaatimuksen esittämiseen vastaavassa tapauksessa, koska muuten sääntelyratkaisu on epätasapainoinen ja perusteettomasti maanomistajan asemaa heikentävänä.

Maanomistajan oikeus vaatia lunastusta voisi olla omaisuudensuojan vahvistamisen ja luonnonsuojelun hyväksyttävyyden näkökulmasta perusteltua myös muissa sellaisissa tilanteissa, joissa maanomistaja on luonnonsuojelulain mukaisesti oikeutettu saamaan valtiolta korvauksen luonnonsuojelun aiheuttamasta haitasta. Yleisesti todettuna maanomistajan tulisi siis voida valita joko käytönrajoituksen sietäminen korvauksen tasapainottamana tai alueesta luopuminen lunastuksen kautta siihen liittyvine korvauksineen.

Suomen yhteismetsät ry: Maanomistajan lunastusvaatimusmahdollisuudet tulisi ulottua myös vanhoihin luonnonsuojeluohjelmiin, koska maanomistajia ei tulisi asettaa eriarvoiseen asemaan riippumatta siitä, milloin suojelupäätös on tehty.

112 § Valtion korvausvelvollisuus

Maa- ja metsätalousministeriö hyväksyy sen, että luonnonsuojelun toteuttamiseen liittyvän haitan korvaamisessa on pienehkö kynnys, jotta euromääräisesti vähäiset korvausasiat eivät kuormita luonnonsuojeluhallintoa ja Maanmittauslaitosta. Luonnonsuojelulain laji- ja luontotyyppisuojelua koskevat säännökset kohdistuvat pitkälti metsätalouden harjoittamiseen. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että korvauskynnys tulee muuttaa merkityksellisestä haitasta vähäiseksi haitaksi ja tätä koskevat muutokset tulee ottaa esitetyn pykälän 1, 2 ja 4 momenttiin. Muutoksella korvauskynnys olisi yhdenmukainen metsälain kanssa. Lisäksi Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että pykälään tulee sisällyttää säännös korvausten maksamisesta 77 §:n 4 momentissa tarkoitetussa erityisesti suojeltavan eläinlajin esiintymispaikan määräaikaista suojelua koskevassa tilanteessa.

Valtiovarainministeriö katsoo, että korvauskysymysten osalta tulee kiinnittää huomiota luonnonsuojelulain, maankäyttö- ja rakennuslain sekä lunastuslain uudistusten yhteisvaikutuksiin. Kuntien korvausvastuuta luonnonsuojelussa ei tule laajentaa tai kasvattaa nykyisestä.

Kunnissa luontotyyppien ja lajien huomioonottamisvelvoite tulisi sovellettavaksi ympäristölupa- ja maa-aineslupaharkinnassa sekä kaavoituksessa, mikä jossain määrin lisäisi kunnan viranomaistehtäviä.

Kuntien hallintoon ja talouteen liittyvien vaikutusten vuoksi esitysluonnos tulee käsitellä Kuntatalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa.

Oikeuskanslerinvirasto: Ehdotettuun sääntelyyn ja säätämisjärjestysperusteluiden luonnokseen sisältyy myös säännökset uusien luontotyyppien suojelun toimenpiteiden aiheuttaman merkityksellisen haitan korvaamisesta. Tältä osin ehdotukset toteuttavat omaisuuden suojaan kohdistuvien rajoitusten oikeasuhtaisuutta. Säätämisjärjestysperusteluissa voitaneen todeta vielä selvemmin, että myös uusien luontotyyppien suojelua koskevien säännösten osalta omaisuuden suojaa rajoittavien rajoitusten tulee täyttää suhteellisuusperiaatteen vaatimukset ottaen huomioon korvaukset, mutta ympäristöperusoikeudesta toisaalta johtuu myös se, että luonnon monimuotoisuuden suojan tulee samoin riittävän oikeasuhtaisella tavalla toteutua.

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Pitää aiheellisena, että myös Natura 2000 -verkostoon kuuluvilla kohteilla tulee mahdolliseksi perustaa luonnonsuojelualue ilman maanomistajan suostumusta.

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Korvauksettomuus koskenee myös tulevia hyvinvointialueita.

Maanmittauslaitos: Ehdotetussa 112 §:ssä (2 momentti) on säädetty merkityksellisen haitan korvauskynnyksestä. Maanmittauslaitoksessa katsotaan, että korvauskynnyksestä ei tule lainkaan säätää tai se voidaan ilmaista vähäistä suurempana haittana.

Metsäteollisuus ry: Korvauskynnyksen ylittymisessä on kannatettavaa ottaa huomioon pykälässä tarkoitettujen päätösten yhteismerkitys. Valtion korvausvelvollisuus ja kumulatiivisten haittojen huomioon ottaminen olisi perusteltua kattaa koskemaan kaikki luonnonsuojelulain säännökset, jotka voivat aiheuttaa maanomistajalle taloudellisia menetyksiä.

MTK ry: Kaikkiin niihin säännöksiin, joista voi aiheutua maanomistajalle tai erityisen oikeuden haltijalle haittaa, tulee liittyä korvaussäännös. Perustuslaillisen omaisuudensuojan ja yleisen luonnonsuojelun hyväksyttävyyden näkökulmasta on ongelmallista, että nyt lausuttavana olevassa ehdotuksessa näin ei kuitenkaan ole. Ainakaan 73 ja 75 §:ään sisältyviin eläin- ja kasvilajien rauhoitussäännöksiin sekä 77 §:n 4 momentissa säädettyyn erityisesti suojeltavan eläinlajin esiintymispaikan määräaikaiseen suojeluun ei ehdoteta liittyvän korvaussäännöstä. Myös kyseisistä säännöksistä voi kuitenkin aiheutua maanomistajalle tai erityisen oikeuden haltijalle haittaa. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta maanomistajia ei tule asettaa keskenään eriarvoiseen asemaan riippuen siitä, mihin tiettyyn lainkohtaan luonnonsuojelusta aiheutuva rajoite ja siihen liittyvä haitta perustuu. Selkeintä olisi muuttaa korvaussäännös yleissäännökseksi, joka koskisi yhtäläisesti kaikkia korvaustilanteita.

Toimivilla ja oikeudenmukaisiksi koetuilla korvaussäännöksillä on omaisuudensuojan ohella ratkaisevan tärkeä merkitys luonnonsuojelun yleisen hyväksyttävyyden kannalta. Luonnonsuojelun hyväksyttävyyttä ja perustuslaillisen omaisuudensuojan toteutumista edistäisi merkittävällä tavalla se, että maanomistaja saisi täyden korvauksen kaikesta luonnonsuojelun aiheuttamasta haitasta ilman korvauskynnystä.

Luonnonsuojelulaissa korvauskynnys tulee alentaa merkityksellisestä haitasta vähäistä suurempaan haittaan ja yhtenäistää eri laeissa olevia korvauskynnyksiä. Metsälaissa säädetyn erityisen tärkeiden elinympäristöjen suojelun tapauksessa korvauskynnykseksi on asetettu nimenomaan vähäistä suurempi haitta. Vaikka luonnonsuojelulain ja metsälain luontotyyppisuojelu on perustellusti osin erilaista, sen perimmäinen tavoite on kuitenkin sama eli luonnon monimuotoisuuden turvaaminen. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta on perusteltua, että maanomistajia ei aseteta keskenään eriarvoiseen asemaan riippuen siitä, mihin tiettyyn lainkohtaan luonnonsuojelusta aiheutuva rajoite ja siihen liittyvä haitta perustuu.

Haitankärsijöille maksettavat korvaukset ovat yksi keino toteuttaa perustuslain 20 §:ssä mainittua lähtökohtaa, jonka mukaan ympäristöasioihin liittyvän vastuun on jakauduttava yhteiskunnassa kaikille. Luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa on kyse yleisestä edusta, jolloin on pidettävä kohtuullisena sitä, että kaikki osallistuvat kustannuksiin. Näin ollen oikeudenmukainen korvausjärjestelmä turvaa samanaikaisesti sekä perustuslain 15 §:n että perustuslain 20 §:n toteutumista. Ehdotuksen perusoikeustarkastelussa on keskitytty erityisesti omaisuuden suojan ja ympäristöperusoikeuden väliseen suhteeseen. Tässäkin mielessä korvauskynnyksen asettaminen vähäistä suuremman haitan tasolle olisi perusteltua.

MTK ry kannattaa sitä, että niin sanotut kumulatiiviset haitat huomioitaisiin luonnonsuojelulain korvaussääntelyssä. Se edistää omaisuudensuojaa ja luonnonsuojelun hyväksyttävyyttä, mutta kumulatiivisten haittojen tulee ulottua kaikkiin luonnonsuojelulain säännöksiin, joista voi aiheutua maanomistajalle tai erityisen oikeuden haltijalle haittaa. Säännöstä on jatkovalmistelun aikana tarkistettava. Kumulatiivisten haittojen huomioimista ja korvaamista koskeva säännös olisi selkeyden vuoksi perusteltua sijoittaa omaksi momentikseen.

Koron määräytymistä koskeviin luonnonsuojelulain säännöksiin on kiinnitettävä huomiota jatkovalmistelun aikana ja koron määräytymisen on koskettava kaikkia korvaustilanteita.

Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Suomen Luonnonsuojeluliiton Lapin piiri ry, Meidän metsämme –kansalaisryhmä, Suomen luonnonsuojeluliitto Etelä-Karjala ry, Luonnonsuojeluliiton Etelä-Savon piiri ry, Kansalaisten kaivosvaltuuskunta: Täyden korvauksen tasoa ei pidä ylittää. Maanomistajalle luonnonsuojelutoimenpiteistä maksettava täyden korvauksen periaate perustuslain ympäristöperusoikeuden vastainen. Jokaisen vastuu luonnosta ja monimuotoisuudesta on turvattu perustuslaissa, ja vastuu on voimistunut perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä ja oikeuskäytännössä yleisesti. Luonnon monimuotoisuuden haasteet ovat olleet maanomistajien tiedossa jo vuosikymmenien, joten maanomistajilla ei ole myös luottamuksensuojaan rinnastettavaa oikeutta vaatia täyttä korvausta luonnonsuojelutoimenpiteistä. Perusoikeudet toteutuisivat paremmin, jos maanomistajalle ei korvattaisi täydenkorvauksen periaatteen mukaan vahinkoja tai realistisemmin luonnonsuojeluun käytettäviä määrärahoja tulisi lisätä merkittävästi niin, että ns. luonnon monimuotoisuusveron kautta jokaisen vastuu luonnosta toteutuisi välillisesti ja oikeudenmukaisesti.

BirdLife Suomi ry: Koska vastuu luonnosta kuuluu kaikille ja luonnonsuojelun valtavirtaistaminen on sekä kansallisesti että kansainvälisesti voimakkaasti tavoiteltavaa, pitäisi vastuuta jakaa vahvemmin myös toimijoille korottamalla korvauskynnystä ”merkityksellisestä” haitasta ”erittäin merkitykseksi” haitaksi ja luopumalla täyden korvauksen periaatteesta.

Natur och Miljö rf, Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjanmaan piiri ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Oulun yhdistys ry: Suojelualueita hankittaessa maanomistajille tulisi maksaa täysi korvaus alueista, joilla luontoarvot ovat säilyneet.

Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry: Luontoarvoiltaan heikentyneiden alueiden hankinnassa korvausarvosta tulisi vähentää luontoarvon heikentymisen osuus.

Nordic Wildlife Care: On hyvin yksinkertainen asia hankkia maa-alueita suojelutarkoituksiin, kunhan niistä maksetaan asiallinen korvaus maanomistajille. Riittävä korvaus edesauttaa maanomistajien halua osallistua alueidensa luovuttamiseen suojelutarkoitukseen.

Vesialueomistajain liitto VEALO ry: Korvaussäännös tulee liittää yleisesti ottaen kaikkiin luonnonsuojelulain nojalla tehtäviin päätöksiin, joista voi aiheutua maanomistajalle haittaa.

Aallokas Oy: Korvausten maksaminen maanomistajille, jotka ovat esimerkillisesti säästäneet luonnolle arvokkaita alueita, on erittäin perusteltua. Kuitenkin myös maanomistajilla on merkittävä vastuu luonnon monimuotoisuudesta. Ympäristön huomioinnista koituu kustannuksia kaikilla muillakin aloilla, joten on perusteltua, että kaikkea ei korvata myöskään maanomistajille. Mikään toimiala ei saa ulkoistaa kustannuksiaan luonnolle, eikä myöskään kokonaan yhteiskunnalle.

Kemijoki Oy: Valtion korvausvelvollisuuspykälä on pitkä ja vaikeaselkoinen. Korvaussäännöstä olisi syytä selkeyttää. Perustuslaillisen omaisuudensuojan johdosta kaikkiin luonnonsuojelulain säännöksiin, joista voi aiheutua maanomistajalle tai erityisen oikeuden haltijalle merkityksellistä haittaa, tulee liittyä korvaussäännös. Ainakaan 73 ja 75 §:ään sisältyviin eläin-ja kasvilajien rauhoitussäännöksiin sekä 77 §:n 4 momentissa säädettyyn erityisesti suojeltavan eläinlajin esiintymispaikan määräaikaiseen suojeluun ei ehdoteta liittyvän korvaussäännöstä.

Yksityishenkilö KE: Suojelualueita hankittaessa täysi korvaus voitaisiin maksaa alueista, joilla luontoarvot ovat säilyneet täydellisesti. Sen sijaan luontoarvoiltaan heikentyneiden alueiden hankinnassa korvausarvosta tulisi vähentää luontoarvon heikentymisen osuus.

Yksityishenkilö KH: Korvauksia mietittäessä ja määritettäessä tulisi huomioida luonnonsuojelun yleiset hyödyt korvattavaa määrää vähentävänä tekijänä. Hiilen sidonnasta voitaisiin maanomistajalle maksaa. Eli tulisi määrittää hankintakriteerit- ja hinta, jossa huomioidaan ekologiset periaatteet. Tähän voitaisiin asettaa toimikunta tai työryhmä.

Yksityishenkilö VK: Täyden korvauksen tapauksessa tulee määrittää puun arvo niin, että siitä on poistettu mahdolliset haittamaksut hiilivaraston vähenemisestä.

Yksityishenkilö CLN et al.: Ympäristöministeriölle ei anneta oikeutta muuttaa Natura 2000 -alueita luonnonsuojelualueiksi eikä päättää asioista, jotka koskevat lunastuslupia ja lunastusoikeuksia alueilla, jotka kuuluvat Natura 2000 -alueisiin tai rajoittuvat niihin. Ehdotettu menettely heikentäisi merkittävästi omistajan oikeussuojaa ja hänen omaisuutensa suojaa, jos Natura 2000 -alueet voitaisiin muuttaa luonnonsuojelualueiksi enemmän tai vähemmän automaattisen muuntamisprosessin avulla ja liittää sitten esimerkiksi kansallispuistoon.

115 § Erinäisten päätösten maksuttomuus

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: ELY-keskus toivoo vielä tarkennusta seuraaviin seikkoihin: Onko yksityisen suojelualueen rauhoituspäätöksen määräykseen, jossa edellytetään ELY-keskuksen hyväksyntää, perustuva päätös maksullinen vai tapahtuuko tämä hyväksyminen lausunnolla, joka ei ole maksullinen? Onko 62 pykälän mukainen yksityisen luonnonsuojelualueen lakkauttaminen tai rauhoitusmääräysten lieventäminen maksullinen päätös?

13 luku Luonnonsuojelun tiedonhallinta ja päätöksistä tiedottaminen

Yleistä

Oikeusministeriö: Pitää kannatettavana, että sääntelyä täydennetään vastaamaan tietosuojasääntelyä. Kansallista liikkumavaraa käytettäessä liikkumavaran ala tulisi kuvata säännöskohtaisesti ja keskittyä perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaisesti perus- ja ihmisoikeuksien kannalta merkitykselliseen sääntelyyn (ks. esim. PeVL 2/2018 vp, s. 4–5). Oikeusministeriö toteaa, että kansallinen liikkumavara pohjautuu keskeisiltä osin tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1

kohdan c ja e alakohtiin. Perusteluista tulee käydä myös ilmi, että ehdotettava sääntely täyttää yleisen edun mukaisen tavoitteen ja on oikeasuhtainen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden.

Puolustusministeriö: Luonnonsuojelun tiedonhallinnan osalta puolustusministeriö toteaa, että puolustusvoimien käytössä oleviin alueisiin voi liittyä maanpuolustuksen kannalta salassa pidettävää tietoa, jota ei voi jakaa ja tallentaa julkisesti.

Valtiovarainministeriö: Valtiovarainministeriö kannattaa sitä, että voimassa olevaa sääntelyä luontotiedon hallinnan parantamiseksi ja sääntelyn ajantasaistamiseksi kehitetään ja että luonnonsuojelun tietojärjestelmästä säädetään laissa asetuksen sijaan. Valtiovarainministeriö pitää kannatettavana eri viranomaisia ja toimijoita koskevan vastuunjaon selkeyttämistä sekä tavoitteita tiedon laadun, hyödynnettävyyden ja yhteentoimivuuden parantamisesta.

Valtiovarainministeriö kiinnittää huomiota siihen, että ehdotuksessa ei tuoda esille sitä, mitä mahdollisia toiminnallisia ja taloudellisia vaikutuksia ehdotettavalla lailla on sääntelyn kohteena oleviin tietojärjestelmiin sekä niitä ylläpitäviin viranomaisiin. Taloudellisten vaikutusten arvioinnissa todetaan, että julkiselle taloudelle aiheutuisi vaikutuksina kustannuksia tietojärjestelmien jatkuvasta kehittämisestä ja ylläpidosta. Materiaalista ei käy suoranaisesti ilmi, mihin tietojärjestelmiin kehittämispaine lakiehdotuksen ja sen tavoitteiden myötä kohdentuu ja miten merkittäviä niiden taloudelliset vaikutukset ovat. Valtiovarainministeriön käsitys on, että nämä julkiseen talouteen kohdistuvat vaikutukset eivät johdu suoraan lakimuutoksesta, vaan muusta tarpeesta kyseisten järjestelmien kehittämiseen ja ylläpitoon. Tarvittavilta osin tietojärjestelmien kehittämisen osalta tulee huomioida tiedonhallintalain 5 § 3 momentin ja 8 § 1 momentin tarkoittama tiedonhallinnan muutosten arviointi.

Luonnonsuojelun tietojärjestelmän tiedot ovat kuntien käytettävissä ja hyödyttävät monipuolisesti myös kuntia mm. kaavoituksessa sekä viranomaisluvituksessa ja –valvonnassa.

Ehdotuksen mukaan kunnan ja maakunnan liiton on mahdollisuuksien mukaan toimitettava kunnan toiminnassa syntyviä luonnon monimuotoisuutta ja siihen vaikuttavia toimintoja koskevia tietoja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle talletettavaksi luonnonsuojelun tietojärjestelmään. Valtiovarainministeriö kannattaa sitä, että säännös on mahdollistava, eikä ehdottoman velvoittava.

Hämeen liitto pitää tiedonhallinnan kehittämistä tärkeänä, sillä se muodostaa pohjan useille lakiin ehdotettaville muutoksille.

Suomen Kuntaliitto ry: Yleinen kommentti 13 lukuun: Tiedonhallinta on tärkeä asiakokonaisuus uudessa laissa ja muodostaa keskeisen pohjan ja edellytyksen useille lakiin ehdotettaville muutoksille (mm. selvilläolo, uhanalaisten luontoarvojen huomioonottamisvelvoite, ekologinen kompensaatio).

Luontotiedon kattavuus, saatavuus ja käyttökelpoisuus on siten keskeisessä roolissa useiden luonnoksessa olevien säännösten toimeenpanossa. Toimivaltaisten viranomaisten resurssit ja rahoitus tiedonhallinnan kehittämiseen tulee turvata.

Helsingin kaupunkiympäristölautakunta: Ajantasainen ja laadukas tieto on keskeistä luontoarvojen ja niihin kohdistuvien vaikutusten arvioinnissa, joten luonnonsuojelun tiedonhallinnan kehittäminen on Helsingin kaupunkiympäristölautakunnan mielestä erittäin kannatettavaa. Eri toimijoiden yhteiset tietopalvelut edistävät mahdollisuutta arvioida esimerkiksi ekologisen kompensaation toteuttamismahdollisuuksia. Tietojärjestelmän tiedot avaavat mahdollisuuksia seututasoiseen suunnitteluun.

Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS: Kokonaisuutena tämä on hyvin tärkeä uudistus lakiin. Toimivat tietojärjestelmät luontotiedon käsittelyssä ja jakamisessa on modernin tietoyhteiskunnan mukainen keino edistää luonnonsuojelua. Helposti saatavissa oleva avoin tieto tekee myös luonnonsuojelutoiminnasta yleisesti avoimempaa ja yleisesti hyväksyttävämpää.

Luontopaneeli: Kokonaisuutena tämä on hyvin tärkeä uudistus. Toimivat tietojärjestelmät luontotiedon käsittelyssä ja jakamisessa on modernin tietoyhteiskunnan mukainen keino edistää luonnonsuojelua. Helposti saatavissa oleva avoin tieto tekee myös luonnonsuojelutoiminnasta yleisesti avoimemman ja yleisesti hyväksyttävämpää.

Ympäristötiedon foorumi: Luontotiedon kerääminen, ylläpito ja edelleen jalostaminen on perusedellytys suojelutyölle. Siten luonnonsuojelun tietojärjestelmästä säätäminen on pitkällä tähtäimellä merkittävä myönteinen muutos. Toteamme myös, että luontotiedon avoimuus ja saatavuus lisäävät luonnonsuojelun läpinäkyvyyttä ja yleistä hyväksyttävyyttä.

Turun hallinto-oikeus: Päätöksen tiedoksi antamista ja tiedottamista koskevien säännösten kokoaminen yhteen on hyvä ja lainsäädäntöä selkeyttävä muutos.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto: Tietojärjestelmän tulisi olla helppokäyttöinen ja lupaviranomaisen saavutettavissa ja järjestelmään tallennettujen tietojen olla luotettavia. Muuten on riskinä, että tietojärjestelmän tietoja ei voida hyödyntää lupamenettelyissä.

Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Luonnonsuojelun tiedonhallinnan lisääminen lakiin on erittäin tärkeää. Alueellisen ilmastotiedon lisääminen maisemansuojelun suunnittelun, toteuttamisen, valvonnan ja tutkimuksen kannalta tarpeellisten tietojen lisäksi tukee lain ilmastonmuutokseen sopeutumisen tavoitetta. Luonto ja sen monimuotoisuus on alueiden erityispiirteisiin sitoutuvaa. Alueellinen ilmastotieto tukee parhaiten alueellista luonnonsuojelun toimia ja suunnittelua.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue pitää luonnonsuojelun tietojärjestelmän, siihen tallennettavien tietojen sekä luontotietojen saatavuuden parantamista koskevia kirjauksia lakitasoisena sääntelynä eritään hyvänä. Sääntely parantaa tiedon tasoa ja saatavuutta, sekä tukee lain tavoitteita luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi ja kansalaisten ja eri toimijoiden tietoisuutta.

Metsähallitus: Luonnonsuojelun tietojärjestelmää koskevien säädösten kirjaaminen uudistettavaan luonnonsuojelulakiin on selkeä parannus nykytilanteeseen. Samalla Metsähallitus tuo kuitenkin esille sen, että lakiesitys jää monelta osin vielä hyvin yleiselle tasolle, ja se asettaakin luonnonsuojelun tiedonhallinnalle ja sen kehittämiselle vasta hyvin karkeat raamit ja puitteet. Tämä korostaa myöhemmin annettavan asetuksen merkitystä, sillä siinä joudutaan tarkentamaan joitakin sellaisiakin asioita, joita olisi ehkä ollut syytä tarkentaa jo lakiesityksessä.

Yleisperusteluihin sisältyvä luonnonsuojelun tiedonhallintaa koskeva tarkastelu (sivu 7) on puutteellinen. Siinä on todettu, että julkistaloudelle aiheutuisi kustannuksia tietojärjestelmien jatkuvasta kehittämisestä ja ylläpidosta, mutta kustannusten lisäys on arvioitu vähäiseksi sillä perusteella, että pääosa luonnonsuojelun tietojärjestelmän toiminnoista on jo nykyisellään käytössä, ja vastaavasti pääosa tietojärjestelmän ylläpitoon ja kehittämiseen liittyvistä kustannuksista toteutuu jo nykytilanteessa. Uusia tietojärjestelmätarpeita todetaan liittyvän lähinnä uhanalaisia luontotyyppejä koskevan tiedon laajempaan hallintaan ja ekologiseen kompensaatioon. Nämä toteamukset kuitenkin selvästi aliarvioivat tiedonhallinnan kehittämisen jatkossa edellyttämiä kustannuksia, niin Metsähallituksessa kuin muuallakin luonnonsuojeluhallinnossa. Muutamien perusteluissa mainittujen vielä puuttuvien tietojärjestelmien kustannusten ohella huomioon on otettava ne kustannukset, jotka aiheutuvat nykyisten järjestelmien jatkokehityksestä, jotta ne täyttäisivät nykyistä paremmin laissa todetut esim. järjestelmien avoimuuteen ja käytettävyyteen sekä tiedon laatuun liittyvät vaatimukset. Esimerkiksi luonnonsuojelun tietojärjestelmän keskeinen osa, Metsähallituksen ylläpitämä ULJAS-tietojärjestelmäkokonaisuus, on lähestymässä teknisen elinkaarensa loppuvaihetta ja ULJAS-kokonaisuuden uudistaminen tulee vaatimaan nykyisen ylläpitovaiheen vuosikustannuksia merkittävästi suurempaa taloudellista panostusta. Edellä todetun perusteella tiedonhallintaan liittyvien kustannusten tarkastelua tulisi Metsähallituksen näkemyksen mukaan tarkentaa edelleen nykyisestä ja tuoda selkeästi esille se, että tiedonhallinnan kehittäminen vastaamaan lakiesityksessä kuvailtua tavoitetilaa tulee edellyttämään merkittäviä taloudellisia panostuksia. Luonnonsuojelun tietojärjestelmää koskevat kirjaukset ja niiden tuleva tarkentuminen asetusvaiheessa sekä lakiin (116 §) kirjattu järjestelmän ylläpitäjien välinen yhteistyö tulevat luomaan pohjan ja ohjaamaan mm. Metsähallituksessa tapahtuvaa tietojärjestelmien kehittämistyötä. Tässä jatkotyössä tulee kiinnittää huomiota myös mm. järjestelmien käytön tukeen ja sen järjestämiseen, missä on ollut resurssihaasteita, mutta joita ei lakiesityksessä ole tuotu esille lainkaan.

Suomen riistakeskus: Metsästyslain (41 §) nojalla tehdään vuosittain useita satoja poikkeuslupapäätöksiä, joissa sovelletaan samaa luontodirektiivin 16 artiklaa, mikä on tuotu nyt luonnoksessa näkyville ilman viittaussäännöksiä myös luonnonsuojelulakiin (85 §). Hallituksen esitys lisää kokonaisuudessaan (huomioiden myös uuden lsl luvun 13 tietohallinnosta) huomioon otettavan tiedon määrää poikkeuslupien valmistelussa. Määrällisesti huomioon otettavan tiedon määrä nousee huomattavaksi, erityisesti uhanalaiseksi säädettyjen lajien huomioonottamisen velvoitteen johdosta.

Tiedon hallinnan kannalta on nykyisin teknisesti mahdollista saattaa luonnonsuojelun tietojärjestelmissä (116 §) olevat tarvittavat tiedot myös muiden viranomaisten käyttöön. Kyseessä ovat odetaan) useat eri järjestelmät eri viranomaisissa. On siis huomioitava, että rajapintojen rakentamiselle ja järjestelmien soveltuvuuden muokkaamiselle tarvittavan tietomäärän käsittely vaatii aikaa ja aiheuttaa kustannuksia. Viranomaisilla, jotka mainitaan lakiluonnoksen 119 § tulisi varata riittävä aika rakentaa järjestelmät, joilla tietoa on mahdollista käsitellä.

Suomen riistakeskus pitää mainittua 13 lukua epämääräisenä sen suhteen, mitkä järjestelmässä olevat tiedot olisivat riittävän laadukkaita päätöksenteossa hyödynnettäviksi. Huomioiden erityisesti Suomen riistakeskuksen tarve tehdä tiettyjen riista- ja rauhoittamattomien lajien poikkeuslupia nopeasti merkittävien vahinkojen johdosta, hyödynnettävien tietojen tulisi löytyä

massiivisesta tietomäärästä yksiselitteisesti. Muutoin vaarana on käsittelyaikojen pitkittyminen kohtuuttomasti. Luonnonsuojelun tietojärjestelmä on pykälässä 116 § mainitun mukaisesti laaja kokonaisuus ja eri järjestelmistä etsittävän tietomäärän hyödyntäminen, hallintolain säädökset ja tiedon laadullinen vaihtelu huomioiden voi aiheuttaa huomattavan hallinnollisen taakan päätöksiä valmisteleville tahoille. Tämäkin seikka huomioiden päätöksien kannalta tarvittavan tietosisällön yksilöimiseen tulisi antaa 119 § mainituille viranomaisille riittävä aika järjestelmäkehitykselle ennen lain voimaan tuloa.

Suurpetoyhdyshenkilöt ovat Suomen riistakeskuksen ohjauksessa toimiva vapaaehtoistoimijoiden verkosto, joka tekee havaintoja maasuurpedoista. Havainnot tallennetaan Luonnonvarakeskuksen Tassu-järjestelmään. Mainitut henkilöt koulutetaan Suomen riistakeskuksen ja Luonnonvarakeskuksen toimesta ja heidän toimintaansa myös valvotaan Suomen riistakeskuksen toimesta. Vastaavasti olisi huolehdittava luonnonsuojelun tietojärjestelmiin tietoja tallentavien henkilöiden koulutuksesta erityisesti tiedon laatuun ja ajantasaisuuteen liittyen.

Bioenergia ry: Tietosuojalainsäädännön ylivarovainen tulkinta on viime vuosina merkittävästi vaikeuttanut sekä tietojen saantia että niiden ymmärrettävyyttä. Esim. kartoista poistetaan kiinteistörekisteritunnukset ja tiedon saannin kannalta oleellisten henkilöiden (naapuri, vesialueen omistaja, asiaa tunteva virkamies, tarkkailusta vastaava tms.) nimet ja yhteystiedot ovat salaisia. Tiedonkulku vaikeutuu, luontovahinkoja sattuu enemmän, yhteistyö ei onnistu ja kustannukset kasvavat. Maanomistajan tai hankevastaavan motivaatio tiedon hankintaan laskee samassa suhteessa kuin tiedon saannille tulee esteitä – vaikkapa maksullisuus (ei pysty itse hakemaan tietoa vaan joutuu maksamaan konsultille tietojärjestelmän käyttämisestä). Luonnonsuojelun kohdalla vahinko on usein peruuttamaton luontokohteen tuhoutuessa! Lakiesityksessä on käsitelty luonnonsuojelutiedon luovuttamista salassapidon kannalta vain viranomaiselta toiselle. Luontovahinkojen estämisen kannalta tärkeämpää olisi hankevastaavien ja maanomistajien tiedonsaannin turvaaminen ymmärrettävässä muodossa. ”Kohteen sijaintitieto” ei läheskään aina sellaisessa muodossa ole.

Tiedonhallinta ja tiedon saatavuus tulisi kytkeä laissa asetettuihin velvollisuuksiin tiedon hankinnasta ja esittämisestä sekä huomioon ottamisesta. Tällä hetkellä ne eivät ainakaan lupakäsittelyissä kohtaa.

Digitalisaation kehitystahti on otettava lainsäädännössä huomioon ja vältettävä turhan yksityiskohtaisia määritelmiä lakiteksteissä. Tarvittaessa näistä voidaan säätää asetuksella, jolloin tarvittavat muutokset ovat joustavia ja nopeita.

Koneyrittäjät ry: Tiedonhallinnan selkeyttäminen luonnonsuojelulaissa on tärkeää. Päätöksenteossa ja käytännön operaatioiden suunnittelussa tarvitaan helposti saatavilla olevaa, ajantasaista ja luotettavaa tietoa. Luontotieto on isossa roolissa vaikkapa metsien käytön ja käytännön operaatioiden suunnittelussa ja toteutuksessa. Laadukkaalla helposti käytettävällä tiedolla saavutetaan luonnonsuojelullisia hyötyjä ilman, että asioista on lainsäädännössä säädetty.

Maanomistajain Liitto - Jordägarnas Förbund ry: Maanomistajalla on oltava oikeus saada kaikki tiedot, jotka on liitetty maaomaisuuteen. Tämä koskee myös vapaaehtoisten keräämiä havaintoja esimerkiksi linnuista, maisemista ja luontotyypeistä. Viranomaispäätösten tulee perustua aina virkavastuulla varmennettuihin tietoihin.

Metsäteollisuus ry: Kannattaa luonnonsuojelun tiedonhallinnan selkeyttämistä luonnonsuojelulaissa. On tärkeää, että esimerkiksi eri toimijoiden väliset vastuut ovat selkeitä ja että päätöksenteossa hyödynnettävät tiedot ovat ajantasaisia ja luotettavia. Luontotieto on myös merkittävässä roolissa esimerkiksi käytännön metsätalouden suunnittelussa.

MTK ry: Ajantasaisen ja luotettavan luontotiedon merkitys luonnon monimuotoisuuden ylläpitämisen ja edistämisen kannalta on olennaisen tärkeää. MTK ry kannattaa luonnonsuojelun tiedonhallinnan määrätietoista kehittämistä asiasta säätämistä lain tasolla.

Luonnonsuojelun tiedonhallinnan merkittävyys ja moninaisuus huomioiden asiaa koskeva sääntely vaikuttaisi jatkossakin olevan melko suppeaa. On varmistettava, että tiiviydestä huolimatta kaikki sääntelytarpeet tulevat huomioiduiksi. Lisäksi MTK ry korostaa, että henkilötietojen suojaan liittyvien sekä muiden tietojen vapaata saatavuutta ja käytettävyyttä mahdollisesti rajoittavien säännösten täysimääräinen toteutuminen tulee kaikissa tilanteissa varmistaa.

Suomen yhteismetsät ry: Luonnonsuojelun käytännön toimenpiteiden suunnittelun ja toteutuksen kannalta ajantasaisen ja luotettavan paikkatiedon saatavuus on olennaisen tärkeää. Luonnonsuojelun tiedonhallinnon kehittäminen on kannatettavaa ja siinä on joka vaiheessa varmistuttava, että ympäristötiedon saatavuus ei vaaranna esimerkiksi maanomistajan omaisuudensuojaa tai elinkeinonvapautta.

Kansallismieliset eläin- ja luonnonsuojelijat ry: Luontotiedon mahdollisimman kattava saatavuus suomen kielellä on turvattava.

Tringa ry: Luonnonsuojelun tiedonhallinnan sisällyttäminen omana lukunaan esitettyyn luonnokseen on erinomainen toimenpide.

WWF Suomi: Kannattaa ehdotuksia.

Suomen Latu ry: Kannatamme sitä, että luonnonsuojelualueiden rajat ja rauhoitusmääräykset sisältyisivät § 13 kuvattuun luonnonsuojelun tietojärjestelmään. Erityisesti aikaisemmin perustettujen yksityisten luonnonsuojelualueiden rauhoitusmääräysten saaminen arkistoista käyttöön on erittäin haastavaa.

116 § Luonnonsuojelun tietojärjestelmä

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 116 §:ssä säädettäisiin luonnonsuojelun tietojärjestelmästä. Sen 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi ympäristöministeriön, ELY-keskuksen, Metsähallituksen, Suomen ympäristökeskuksen ja Luonnontieteellinen keskusmuseon rekisterinpitäjyydestä. Oikeusministeriö huomauttaa, ettei esitysluonnoksen säännöskohtaisissa perusteluissa ole tarkempia perusteluita lain 116 §:n 3 momentin osalta. Rekisterinpitäjien välinen vastuunjako jää tältä osin epäselväksi. Esitysluonnosta ja säännösehdotusta on tältä osin arvioitava uudelleen ja muokattava. Jatkovalmistelussa tulee huomioida, mitä tietosuoja-asetuksessa säädetään rekisterinpitäjistä. Apuna voidaan käyttää lisäksi, mitä perustuslakivaliokunta on lausunut yhteisrekisterinpitäjyyden osalta (Ks. esim. PeVL 7/2019 vp, ks. myös HaVM 10/2020 vp). Kullakin rekisterinpitäjällä tulee olla tietosuojaasetuksen 6 artiklan mukainen käsittelyperuste. Esitysluonnosta on jatkovalmistelussa syytä täydentää tältä osin.

Helsingin yliopisto, Helsingin yliopiston rehtori: 116 §:ssä kuvataan Luonnonsuojelun tietojärjestelmä, jonka yhtenä osana on Luomuksen ylläpitämä Suomen Lajitietokeskus. Helsingin yliopisto pitää tietojärjestelmien ja tiedon kulun kehittämistä ja parantamista keskeisenä osana lakiuudistusta. Suomen Lajitietokeskuksen järjestelmää on tähän mennessä kehitetty hankerahoituksella. Lain astuessa voimaan on tärkeää varmistaa resurssit pitkäaikaiseen ylläpitoon.

Luonnonsuojeluun liittyvän tiedon hallinta on erityisen tärkeä osa luonnonsuojelua. Erityistä huomiota tässä kappaleessa kannattaisi osoittaa kansalaisten toimintaa kohtaan. Kansalaiset ovat monin tavoin keskeisiä luontotiedon käyttäjiä ja tuottajia. Osa kansalaisten tuottamasta luontotiedosta kulkee tutkimuslaitosten kautta (esim. kansalaistiede), mutta osa jää kansalaisten omiksi tiedoiksi. Tämä luontotieto voi olla merkittävää etenkin paikallisen luonnonsuojelun kannalta. Esityksen perusteluissa on nyt viitattu kansalaisten keräämään tietoon, mutta ympäristötietoisuuden ja ympäristökasvatuksen voitaisiin lisäksi lisätä oikeus luontotiedon luomiseen ja keräämiseen (9§).

Tämän lain selvilläolovelvollisuus on merkittävä luontotiedon tuottaja. Sen ansiosta varmasti tuotetaan paljon enemmän tietoa kuin mitä järjestelmiin päätyy. Tämän suhteen esimerkiksi kuntien (esimerkiksi alihankintatyönä) keräämä luontotieto olisi hyvä saada myös julkisiin tietokantoihin. Vastaavasti yritysten lupaprosesseissa, kuten ympäristövaikutusten arvioinnissa, tuottama luontotieto olisi hyvä saada näihin järjestelmiin. Kuntien luontotiedon ja luonnonsuojelutiedon liittämistä samaan järjestelmään pitää edistää voimallisesti.

Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS kannattaa, että luontotiedon tärkeimmät hallinnoijat ja ylläpitäjät mainitaan erikseen laissa, jotta työnjako on selkeä. Luomuksen luonnonsuojelun asiantuntijaviranomaisen tehtävät on kuvattu lain 11§:ssä. Luomuksen ylläpitämän Suomen Lajitietokeskuksen rooli tullessa lakisääteisesti (116§ ja 117§) osaksi Luonnonsuojelun tietojärjestelmää, tulee määritellä tarkemmin ja varmistaa tehtävien pitkäjänteinen resursointi. Kaikki Luomuksen tiedonhallinta (tallennus, kuratointi, laadunhallinta, jakaminen) tapahtuu Suomen Lajitietokeskuksen kautta ja tiedot ovat viranomaisten käytettävissä.

Suomen Lajitietokeskuksen palveluiden keskeiset osat tukevat luonnonsuojelun päätöksentekoa ja sitä tukevaa tutkimusta:

- Viranomaisportaali (viranomaiset.laji.fi) on kaikkien lajitietoa viranomaistyössään tarvitsevien henkilöiden käytössä. Palvelussa julkaistaan kaikki Suomen Lajitietokeskuksen tietovarantoon kootut tiedot niiden alkuperäisessä laajuudessa ja tarkkuudessaan ml. käyttörajoitettu ja sensitiivinen tieto, jota ei voi jakaa avoimena tietona.

- Muiden luonnonsuojeluviranomaisten tuottama ja hallinnoima lajitieto (mm. Metsähallituksen LajiGIS) yhdistetään Lajitietokeskuksen palveluissa yhdeksi valtakunnalliseksi kattavaksi tietolähteeksi.

- Lajitietokeskuksen Kotka-kokoelmahallintajärjestelmää käyttävät kaikki merkittävät suomalaiset luonnontieteellisten kokoelmien haltijat, ja tämä tieto tulee viipeettä osaksi Viranomaisportaalin kautta jaettavaa tietovarantoa.

- Laji.fi Vihko-havaintopalvelujärjestelmä palvelee mm. Luomuksen viranomaistehtäviin kuuluvien pitkäaikaisseurantojen tiedonkeruualustana ja on käytettävissä myös muiden luonnonsuojelun asiantuntijaviranomaisten vastaaviin tehtäviin.

- Laji.fi Aineistopankki ja muut rajapintapalvelut palvelevat mm. kuntien ja muiden viranomaistoimijoiden tarpeita tallentaa lajitietoa pysyvästi, avoimesti ja jaettavaksi suoraan myös muiden viranomaistoimijoiden ja tutkimuksen käyttöön.

- Lajitietokeskus ylläpitää Suomen kansallista lajiluetteloa (taksonomiaa) ja julkaisee vuosittain uuden päivitetyn lajiluettelon (https://laji.fi/about/2569). Taksonomiaa ylläpidetään maamme lajia-asiantuntijoiden toimesta Lajitietokeskuksen Taxon Editor –palvelussa. Yhtenäinen valtakunnallinen taksonomia on keskeistä luonnonsuojelun viranomaistoiminnassa.

Suomen ympäristökeskus SYKE: Luonnonsuojelun tietojärjestelmästä ja siihen liittyvien tehtävien jaosta säätäminen on edistysaskel, joka helpottaa ja jäsentää tietojärjestelmän ylläpitoa ja kehittämistä. Tietojärjestelmän sisältämän tiedon kattavuus, ajantasaisuus ja oikeellisuus ovat edellytyksenä sille, että luontoarvot voidaan ottaa huomioon suunnittelussa ja päätöksenteossa.

Tietojärjestelmässä on vielä runsaasti kehitettävää, koska etenkin suojelualueiden ulkopuoliset luontotyyppitiedot ovat hajanaisia ja niiden yhteiskäyttöisyys on heikko. Kuten hallituksen esityksessä todetaan, Suomen ympäristökeskuksen FEO-hanke tekee lähivuosina tätä luontotyyppitiedon kehitystyötä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

116 §:n mukaan ympäristöministeriö vastaisi luonnonsuojelun tietojärjestelmän sisällöllisestä ja toiminnallisesta kehittämisestä yhteistyössä järjestelmän ylläpitäjien kanssa. Yhteistyö kehittämisessä on tervetullutta, mutta pykälässä jää jossain määrin epäselväksi vastuunjako tietojärjestelmän sisällöllisestä ja toiminnallisesta kehittämisestä. Luonnonsuojelun tietojärjestelmä koostuisi useista eri tietojärjestelmistä ja tietovarannoista, joita tuotetaan ja kehitetään asiantuntijaviranomaisissa monentyyppisten prosessien ja rahoituspohjien kautta. Tässä toimintaympäristössä ympäristöministeriön roolia voisi kuvata koordinoivaksi tai ohjaavaksi: ”Ympäristöministeriö ohjaa luonnonsuojelun tietojärjestelmän sisällöllistä ja toiminnallista kehittämistä yhteistyössä 2 momentissa tarkoitettujen ylläpitäjien kanssa.”

Luontopaneeli kannattaa, että luontotiedon tärkeimmät hallinnoijat ja ylläpitäjät mainitaan erikseen laissa, jotta työnjako on selkeä.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Luonnonsuojelun tietojärjestelmän määrittely lakiehdotuksen 116 §:ssä on jäänyt varsin yleiselle tasolle ja koostuminen käytännössä useista erillisistä järjestelmistä tekee ylläpidosta sekavan kokonaisuuden. Järjestelmät eivät nykytilassaan myöskään liity saumattomasti toisiinsa, eikä tieto niiden välillä siirry automattisesti.

Museovirasto: Museovirasto ylläpitää valtakunnallisia kulttuuriympäristörekistereitä (www.kyppi.fi), joiden tiedot tulisi linkittää ympäristöhallinnon rekistereihin. Museovirasto esittää, että tämä lisätään hallituksen esitykseen.

Suomen metsäkeskus: On hyvä, että luonnonsuojelun tietojen hallinta ja vastuu on tuotu lakiehdotukseen. Esimerkiksi metsien käytön suunnittelussa ja hakkuiden toteutuksessa on tarpeellista saada käyttöön kaikki toimintaa ohjaavat viranomaispäätökset. Ajantasainen ja laadukas paikkatieto lajien ja luontotyyppien suojelussa mahdollistaa hallinnon tehostamiseen ja edistää luonnonsuojelulain tavoitteiden saavuttamista.

MTK ry: Viranomaisten tehtävät on määriteltävä lainsäädännössä selkeästi myös luontotietoon liittyen. On haastavaa, että tosiasiassa kyseessä ei olisi yksi tietojärjestelmä, vaan usean tietovarannon ja -järjestelmän muodostama kokonaisuus. Tämä korostaa entisestään tarvetta määritellä luontotiedon tuottamiseen, hallintaan ja käyttöön osallistuvien viranomaisten tehtävät täsmällisesti. Lisäksi perustuslain 124 §:n näkökulmasta on välttämätöntä olla selvyys siitä, millaisia luontotietoon liittyviä tehtäviä kullekin taholle voidaan antaa.

Luonnonsuojelun tietojärjestelmän kehittämisen osalta sekä pykälän sanamuodossa että perusteluissa viitataan vain ympäristöministeriön ja ylläpitäjien väliseen yhteistyöhön. Asiakokonaisuuteen liittyvää kehitystyötä on tehtävä laajassa

yhteistyössä myös muiden toimijoiden kanssa. On selvää, että luonnonsuojelulakiin sisällytettävä yleinen luontotietoa koskeva sääntely ei itsessään ratkaise tällä hetkellä kohdattavia tiedon ajantasaisuuteen ja käytettävyyteen taikka rajapintoihin liittyviä käytännön haasteita. Vain sujuvasti käytössä oleva tieto mahdollistaa luonnon monimuotoisuuden kannalta merkityksellisten asioiden huomioinnin esimerkiksi metsissä ja maatalousympäristöissä toteutettavien toimenpiteiden suunnittelussa ja neuvonnassa.

Saimaa ilman kaivoksia ry: Saimaa ilman kaivoksia ry esittää, että suunniteltuun uuteen luonnonsuojelun tietojärjestelmään integroidaan myös Tukesin ylläpitämät tiedot kaivos- ja malminetsintäalueista sekä malminetsintävarausalueista.

Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry: Tietojärjestelmissä on huomioitava myös opetus- ja kasvatuskäyttö sekä käyttö ympäristötietoisuuden lisäämiseen. Uusi muoto ensimmäisen momentin loppuun: ”… sekä luonnon monimuotoisuuteen liittyvään seurantaan, arviointiin, ympäristökasvatukseen, ympäristötietoisuuden lisäämiseen ja tutkimukseen.”

Yksityishenkilö RK: Toivoo, että tämä tietokanta on yhteneväinen Tukes:in ja GTK:n vastaavien kanssa.

117 § Luonnonsuojelun tietojärjestelmään talletettavat tiedot

Maa- ja metsätalousministeriö: Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että esitetyistä säännöksistä tai niiden perusteluista ei käy ilmi, mitä tahoja monimuotoisuuden seurantaa toteuttavilla viranomaisilla tarkoitetaan. Myös termi luonnonsuojelun seurantaa koskeva tieto on liian yksilöimätön otettavaksi lakiin. Ehdotetun 19 §:n (luonnonsuojelun seuranta) perusteluissa on mainittu Luonnonvarakeskus ja Suomen metsäkeskus ja samassa yhteydessä on epämääräisesti todettu, että LUKE:n vastuulla on Valtakunnan metsien inventointi VMI ja että ja Suomen Metsäkeskuksella on laajat luontotyyppiaineistot ja paikkatiedot.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että se vastaa hallinnonalansa seurannoista ja tekee niiden pohjalta mm. metsälain 10 §:ssä tarkoitettuja erityisen tärkeitä luontotyyppejä ja riistalajeja koskevat päätelmät. Maa- ja metsätalousministeriö:n näkemyksen mukaan luonnonsuojelun tietojärjestelmään on syytä tallentaa ainoastaan LSL:n alle kuuluvat lajit ja luontotyypit. Jos tarkoituksena on, että Maa- ja metsätalousministeriö:n hallinnonalan viranomainen tai julkista tehtävää hoitaja organisaatio velvoitetaan tallentamaan luonnonsuojelun seurantaa koskevat tiedot YM:n hallinnoimaan rekisteriin, asiasta tulee neuvotella Maa- ja metsätalousministeriö:n kanssa ja samassa yhteydessä tulee esittää uskottava ratkaisu uusista tehtävistä aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi.

Etelä-Karjalan liitto: Etelä-Karjalan liitto pitää ajantasaisen luontotiedon saatavuuden turvaamista maakunnan liittojen osalta erityisen tärkeänä. 117 §:ää olisi kuitenkin hyvä selventää siten, että se erottaa selkeämmin kunnan ja maakunnan liiton tehtävät liittyen kunnan toiminnassa syntyvien luonnon monimuotoisuutta ja siihen vaikuttavien toimintoja koskevien tietojen toimittamiseen ELY-keskukselle talletettavaksi luonnonsuojelun tietojärjestelmään.

Etelä-Pohjanmaan liitto: Etelä-Pohjanmaan liitto pitää hyvänä lakiehdotuksen säännöstä siitä, että kunnalla ja maakunnan liitolla on salassapitosäännösten estämättä ja maksutta oikeus saada luonnonsuojelun tietojärjestelmästä tiedot, jotka ovat välttämättömiä niille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Etelä-Pohjanmaan liiton mukaan 117 §:n säännöstä tulee muuttaa siten, että maakunnan liiton on mahdollisuuksien mukaan toimitettava tietojärjestelmiin nimenomaan liiton omassa toiminnassa syntyviä tietoja. Säännöksen on liiton mukaan oltava lain perusteluteksteissä mainitun mukaisesti mahdollistava, ei velvoittava.

Hämeen liitto: Säännöksen muotoilun tulee olla selkeä sen suhteen, että se on nimenomaan kunnille ja maakuntien liitoille mahdollistava, ei velvoittava. Tietojärjestelmän tulee olla valtakunnallinen ja kunnilla ja maakunnan liitoilla olisi salassapitosäännösten estämättä ja maksutta oikeus saada luonnonsuojelun tietojärjestelmästä tiedot, jotka olisivat välttämättömiä niille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Nimenomainen säännös on tärkeä kuntien ja maakuntien liittojen tiedonsaannin toteutumisen varmistamisen kannalta.

Valtion tulee osoittaa ja taata riittävät resurssit ja rahoitus, joilla tietojärjestelmien ja tiedonhallinnan pitkän tähtäimen kehittäminen ja ylläpito turvataan.

Kainuun liitto: On hyvä, että lakiluonnoksen säädöksiin on esitetty mm. maakunnan liitolle ja kunnille salassapitosäännösten estämättä ja maksutta oikeus saada luonnonsuojelun tietojärjestelmästä tiedot, jotka ovat välttämättömiä niille säädettyjen

tehtävien hoitamiseksi. Tietojen luotettavuus, saatavuus ja käyttökelpoisuus ovat erittäin tärkeitä ja toimivaltaiselle viranomaiselle täytyy turvata riittävät resurssit tiedonhallinnan kehittämiseen.

Kainuun liitto pitää myös tärkeänä sitä, että kunnille ja maakunnille tiedon toimittaminen luonnonsuojelun tietojärjestelmään on mahdollisuus eikä velvoite.

Keski-Pohjanmaan liitto: Keski-Pohjanmaan liitto pitää hyvänä tavoitteena sitä, että lailla selkiytettäisiin ja yhtenäistettäisiin luonnonsuojelun tietovarantoja koskevia viranomaisten vastuita ja tiedonrakenteita. Liitto pitää tärkeänä resurssisyiden takia, ettei kunnille tai maakunnan liitoille ehdotettaisi velvoitetta toiminnassaan syntyvien luontotietojen tallettamiseen. Liitto ehdottaa, että kunnat ja maakunnan liitto toimittavat tiedot tarkoituksenmukaisella tavalla ELY-keskusten ympäristövastuualueelle, jotka vastaavat tietojen saattamisesta eri järjestelmiin.

Kymenlaakson liitto: Liitto pitää tärkeänä, että maakuntien liitoilla on salassapitosäännösten estämättä ja maksutta oikeus saada luonnonsuojelun tietojärjestelmästä tiedot, jotka ovat välttämättömiä niille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Lakiluonnoksen 117 §:n luonnonsuojelun tietojärjestelmään tallennettavat tiedot olisi hyvä täsmentää siltä osin mitä tietoja kuntien ja maakuntaliittojen tulee mahdollisuuksien mukaan toimittaa.

Lapin liitto: 117 § kunnan ja maakunnan liiton on mahdollisuuksien mukaan toimitettava kunnan toiminnassa syntyviä luonnon monimuotoisuutta ja siihen vaikuttavia toimintoja koskevia tietoja ELY-keskuksen tietojärjestelmään.

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto: Vaikka maakunnan liitoille tarjotaan mahdollisuus saada käyttöön luonnonsuojelun tietojärjestelmän tietosisältöä, liitot tarvitsevat lisäresursointia ja lisäksi koulutusta tietojen hyödyntämiseksi asianmukaisella tavalla.

Satakuntaliitto: Lakiin kirjattu muotoilu luonnon monimuotoisuutta koskevan tiedon toimittamisesta ELY-keskuksille on oikeansuuntainen ja näin toimien ELY-keskus tallettaa ja samalla voi tarvittaessa käydä läpi talletettavan tiedon laatua tietojärjestelmään tallettaessaan.

Uudenmaan liitto: Tiedonhallintaan esitetyt muutokset eivät kovin paljoa tai nopeasti paranna nykytilannetta, kun ainakin aluksi kunnat ja maakunnat ilmeisesti selvittäisivät yhtä paljon kuin aiemmin, koska tietojärjestelmiin viedyn tiedon laatua ei ole ylläpitäjä tarkistanut. Tietojärjestelmästä vastaavan viranomaisen tekemän laadun varmistuksen laajentaminen olisi tärkeää, jotta samoja asioita (esim. luontotyyppien esiintyminen) ei tarvitsisi varmuuden vuoksi maastossa uudelleen selvittää. Säännösten muotoilujen tulee olla selkeitä niin, että tietojen toimittamisen suhteen laki on nimenomaan kunnille ja maakuntien liitoille mahdollistava, ei velvoittava. Lisäksi on korjattava kohtaa: ”Kunnan ja maakunnan liiton on mahdollisuuksien mukaan toimitettava kunnan toiminnassa syntyviä…” Maakunnan liiton on mahdollisuuksien mukaan toimitettava *omassa toiminnassaan* syntyviä tietoja, ei kunnan toiminnassa syntyviä. Pääsääntöisesti on varmempaa, että tiedon tuottaja itse toimittaa tiedon valtakunnalliseen järjestelmään.

Varsinais-Suomen liitto: Kirjaus kuntien ja maakunnan liittojen oikeudesta salassapitosäännösten estämättä ja maksutta saada luonnonsuojelun tietojärjestelmästä tiedot on hyvä ja tärkeä, joka selkeyttää nykyistä tilannetta merkittävästi mm. kaavoituksen osalta. Kunnille ja maakunnan liitoille ei kuitenkaan ehdoteta toiminnassaan syntyvien tietojen tallennusvelvoitetta vaan tiedot tulisi mahdollisuuksien mukaan tallentaa tietokantoihin tai toimittaa tietojärjestelmistä vastaaville tahoille. Tämä kirjaus on hyvä, koska se ei lisää merkittävästi kuntien ja maakuntien liittojen työmäärää. Ehdotuksen § 117 on todettu ”Kunnan ja maakunnan liiton on mahdollisuuksien mukaan toimitettava kunnan toiminnassa syntyviä…”, tätä kirjausta tulee tarkentaa, sillä maakunnan liitoilla on hyvin rajalliset resurssit tai mahdollisuudet toimittaa kuntien toiminnassa syntyviä tietoja, toki omassa toiminnassaan syntyviä tietoja maakunnan liitot voivat toimittaa.

Österbottens förbund: I 117§ står det att kommunen och landskapsförbundet ska i den mån det är möjligt lämna närings-, trafik- och miljöcentralen de uppgifter som i samband med kommunens verksamhet uppkommer om den biologiska mångfalden och de verksamheter som inverkar på den för registrering i datasystemet för naturvården, om det inte är möjligt att registrera uppgifterna direkt i datasystemet. Österbottens förbund anser det svårförverkligat med tanke på de personella, ekonomiska och tekniska resurser kommunerna har och även med tanke på den varierade kvalitén på utredningar som görs. Det här är även en utmaning för landskapsförbunden.

Suomen Kuntaliitto ry: Tärkeää on, että säännös on mahdollistavassa muodossa, eikä velvoitteen muodossa. Luontotiedon hallintaa lainvalmistelun yhteydessä arvioinut alatyöryhmä totesi, että kuntien osalta tiedonhallintaan liittyviä kysymyksiä voidaan edistää erilaisin vapaaehtoisin ja yhteistyön keinoin.

Säännöksen muotoilun tulee olla selkeä sen suhteen, että se on nimenomaan kunnille ja maakuntien liitoille mahdollistava, ei velvoittava. Asia on todettu säännöksen perusteluissa selkeästi, mutta säännöksen sanamuoto kaipaa tarkistamista jatkovalmistelun yhteydessä. ELY-keskusten osalta taas säännöksen tulisi velvoittava eli ELY-keskuksella olisi velvoite tallentaa sille toimitetut tiedot.

Säännöksen muotoilu voisi olla esimerkiksi seuraavanlainen: "Kunta ja maakunnan liitto voivat toimittaa mahdollisuuksien mukaan toiminnassaan syntyviä luonnon monimuotoisuutta ja siihen vaikuttavia toimintoja koskevia tietoja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle talletettavaksi luonnonsuojelun tietojärjestelmään."

Lappeenrannan kaupunki: Lakiluonnospykälän (117.6 §) muotoilu tulee säilyttää mahdollistavana, ei pakottavana.

Vantaan kaupunki: Kunnan ja maakunnan liiton on mahdollisuuksien mukaan toimitettava omassa toiminnassa syntyviä luonnon monimuotoisuutta ja siihen vaikuttavia toimintoja koskevia tietoja ELY-keskukselle tallennettavaksi luonnonsuojelun tietojärjestelmään. Monet kunnat, esim. Vantaa, tuottavat paljon luontotietoa, jota on syytä tallentaa tähän tietojärjestelmään. Asiassa tulee kuitenkin huomioida, että ajantasaisen luontotiedon ylläpito on aikaa vievä tehtävä, joka vaatii myös resursseja. Vesiluontotyypit olisi myös hyvä olla tietojärjestelmässä eikä ainoastaan niihin liittyvät lupaviranomaisen päätökset.

Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS kannattaa lain muotoilua "Luonnon monimuotoisuuden tilan seurantaa toteuttavien viranomaisten ja 11 §:ssä mainittujen asiantuntijaviranomaisten on talletettava 19 §:ssä tarkoitetut luonnonsuojelun seurantaa koskevat tiedot tietojärjestelmään. Seurantatietoja voivat tallettaa myös kyseisten viranomaisten hyväksymät muut tahot." Näin kerättävä tieto on keskeinen osa avointa lajien seurantatoimintaa. Tässä viranomaiset ja asiantuntijaviranomaiset toimivat myös esimerkkinä, joka lisää myös muiden laissa mainitsemattomien tahojen aineistojen kokoamista samoihin järjestelmiin.

Luontopaneeli kannattaa lain muotoilua "Luonnon monimuotoisuuden tilan seurantaa toteuttavien viranomaisten ja 11 §:ssä mainittujen asiantuntijaviranomaisten on talletettava 19 §:ssä tarkoitetut luonnonsuojelun seurantaa koskevat tiedot tietojärjestelmään. Seurantatietoja voivat tallettaa myös kyseisten viranomaisten hyväksymät muut tahot." Näin kerättävä tieto on keskeinen osa avointa lajien seurantatoimintaa. Tässä viranomaiset ja asiantuntijaviranomaiset toimivat myös esimerkkinä, joka lisää myös muiden laissa mainitsemattomien tahojen aineistojen kokoamista samoihin järjestelmiin.

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Viimeinen momentti: Jää epäselväksi, mitä kunnan ja maakunnan liiton aineistoja tässä tarkoitetaan. Tallentamisen vastuuttaminen ELY-keskuksille lisää ELYjen resurssitarvetta eikä ole kovin nykyaikainen ratkaisu. Ensisijaisesti tulisi pyrkiä kehittämään paikkatietorajapintoja ja koneellista tallentamista kaikkien viranomaisten käyttöön.

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Pykälään tulee lisätä ELY-keskuksen talletettaviin tietoihin luonnonmuistomerkkejä koskevien kunnan päätösten tallentaminen.

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Luonnonsuojelun tietojärjestelmään sisältyy myös tiedot, jotka tallennetaan KEHA-keskuksen ja elyjen asianhallintajärjestelmä USPA:aan. USPA:n asiakirjahallinta tulisi saada integroitua paikkatietojärjestelmään. Pykälästä puuttuu luonnonmuistomerkkejä koskevien kunnan päätösten tallentaminen.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Lakiehdotuksen 117 §:n 2 momentin 2 kohdassa on virheellinen pykäläviittaus 117 §:ään (pitäisi olla 92 §). 117 §:n 6 momentin mukaan kunnan ja maakunnan liiton on mahdollisuuksien mukaan toimitettava kunnan toiminnassa syntyviä luonnon monimuotoisuutta ja siihen vaikuttavia toimintoja koskevia tietoja ELY-keskukselle talletettavaksi luonnonsuojelun tietojärjestelmään, mikäli tietojen suora tallettaminen tietojärjestelmään ei ole mahdollista. ELY-keskuksilla ei ole resursseja tallentaa muiden keräämää tietoa järjestelmiin. Kunnat ja maakuntien liitot tulisi velvoittaa huolehtimaan itse kyseisten tietojen tallentamisesta ympäristöhallinnon tietojärjestelmiin. Tällöin tietojen tallentamisen tulisi olla mahdollista rajapintojen kautta.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Jää epäselväksi, minne ELY-keskukset tallettavat antamansa päätökset ja poikkeamiset sekä hallinto-oikeuksien ja KHO:n päätökset. Tarkoitetaanko tällä olemassa olevaa asianhallintajärjestelmää? Luonnonsuojelun tietojärjestelmään tulisi liittyä sähköinen lupajärjestelmä, jossa mainitut päätökset tehdään ja josta ilman manuaalisia kirjaustoimenpiteitä tieto siirtyy tietojenhallintajärjestelmään kuuluvaan asianhallintajärjestelmään henkilötiedot yms. määritellyllä tavalla salattuna.

ELY-keskusten resurssien säästämiseksi tulisi edistää kuntien ja maakunnan liittojen toiminnassa syntyvien luontotietojen suoraa tallettamista luonnonsuojelun tietojärjestelmään.

Maanmittauslaitos: Maanmittauslaitos lausuu, että 117 §:ssä ehdotetuista asioista olisi säädettävä selkeästi niin, että eri ministeriöiden tehtävät ovat selvät ja luonnonsuojelun tietojärjestelmään tehtävät merkinnät uuteen LSL:iin liittyen jäävät YM:ön hallinnonalalle. Rekisterimerkinnät on tehtävä viranomaisvastuulla. Ns. crowd-sourcing tältä osin ei voi koskea Maanmittauslaitoksen perusrekistereitä.

Metsähallitus: Pykäläehdotuksen mukaan Metsähallituksen on talletettava järjestelmään luonnonsuojelulain nojalla antamansa päätökset ja eräitä muita lakiin pohjautuvia dokumentteja, jotka on lueteltu Metsähallitusta koskevissa kohdissa 3) ja 4) (tulisiko numeroinnin kuitenkin olla 1 ja 2?). Näissä kohdissa luetellut asiat on pääosin yksilöity tarkasti lukuun ottamatta kohdan 3) ”päätöksiä ja poikkeamisia”, mikä edellyttäisi niiden tarkentamista perusteluissa, esim. luettelemalla ne lain pykälät, joihin näillä viitataan.

Luonnonsuojelun seurantaan sisältyviä tietoja, niiden kokonaisarkkitehtuuria ja luonnonsuojelun tietojärjestelmän ylläpitäjien vastuita seurantaa koskevien tietojen osalta tulisi tarkentaa valtioneuvoston asetuksella. Metsähallituksen näkemyksen mukaan tämä on välttämätöntä mm. sen vuoksi, että luonnonsuojelun seurantaa koskevien tietojen määrittely lakiesityksessä on varsin puutteellista (ks. 19 § koskevat kommentit edellä).

Metsäteollisuus ry: Pykälässä on tarkoitus kuvata, mitä tietoja luonnonsuojelun tietojärjestelmään tallennettaisiin. Tietojärjestelmään tallennettavat, luonnonsuojelulain päätöksiä koskevat tiedot on tarkasti kuvattu eri toimijoiden osalta pykäläehdotuksessa. Sen sijaan luonnon monimuotoisuuden seurantaa koskevien tietojen osalta viitataan luonnoksen 19 §:ään, jossa kuvataan tarkemmin esimerkiksi lajien ja luontotyyppien seurannan toteutusta. Epäselväksi jää, tarkoitettaisiinko seurantatiedolla tässä yhteydessä esimerkiksi lajien ja luontotyyppien yksittäisten esiintymien tietoja. Esiintymätiedot ovat keskeisessä roolissa esimerkiksi erilaisten toimenpiteiden suunnittelussa. Niihin liittyviä tehtäviä ja vastuita, tiedon laatua ja tiedon saatavuutta lienee tarpeen myös tarkastella esityksessä.

118 § Tiedon laatu

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että ehdotettu menettely mahdollistaisi kansalaisten ja muiden toimijoiden keräämän tiedon merkitsemisen tietojärjestelmään. Perustelujen mukaan tietojärjestelmän ylläpitäjä vastaisi tiedon laatua kuvaavien tietojen (niin sanottu metatieto) oikeellisuudesta, ja tiedon käyttäjä vastaisi nykyisen käytännön mukaisesti käyttämiensä tietojen riittävyydestä ja oikeellisuudesta. Jos viranomaisen tietojärjestelmässä tai -varannossa olisi toi-sen tuottamaa tai toiselta peräisin olevaa tietoa, ei tietojärjestelmästä tai varannosta vastaava viranomainen vastaisi tiedon laadusta, jollei se olisi itse arvioinut tai todentanut tietoa. Kuten perusteluissakin on todettu, tietojärjestelmään sisällytettyä tietoa käytettäisiin luonnonsuojelulakiin perustuvassa päätöksenteossa ja oletettavasti myös esim. kaavoituksessa. Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että tietojärjestelmää merkittävän tiedon tulee olla viranomaisvarmistettua. Yksityisen luontoharrastajan ilmoittama tieto ei kelpaa ilman viranomaisen maastotarkastusta.

Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS kannattaa lain nykyistä muotoilua “Tietojärjestelmän ylläpitäjä vastaa siitä, että tietojärjestelmään merkitään tiedon laatua kuvaavat tiedot tiedon lähteestä ja tiedon hankkimisen ja tallettamisen ajankohdasta.” Aineiston laatua kuvaavat tiedot ja lähteet ovat keskeinen osa aineiston luotettavuuden arviointia ja ne on toiminnassa jo nykyisissä Luomuksen ylläpitämissä järjestelmissä, joissa on myös olemassa aineiston annotointiin olevia ominaisuuksia.

Suomen ympäristökeskus SYKE: 118 §:n mukaan tiedon tuottaja vastaa tiedon oikeellisuudesta ja tietojärjestelmän ylläpitäjä vastaa siitä, että tietojärjestelmään merkitään tiedon laatua kuvaavat tiedot tiedon lähteestä ja tiedon hankkimisen ja tallettamisen ajankohdasta. Tämä on perustelu linjaus ja läpinäkyvä tapa kertoa tiedon käyttäjälle tiedon laadusta. Sen sijaan ainoastaan viranomaisten tarkistaman tiedon ottaminen järjestelmään olisi epätarkoituksenmukaista ja kustannustehotonta,

koska se johtaisi valtavan tietomäärän hukkaamiseen eikä parantaisi tiedon laatua, koska monien lajiryhmien tunnistaminen vaatii erikoisosaamista, jota viranomaisilla ei tehtävänsä puitteissa ole mahdollista saavuttaa.

Hallituksen esityksessä todetaan, että vaikka kunnat ovat keskeisiä luontotiedon tuottajia ja käyttäjiä, kunnille tai maakunnan liitoille ei ehdoteta velvoitetta toiminnassaan syntyvien luontotietojen tallettamiseen, koska kuntien järjestelmäkehityksen yhtenäisyyteen liittyy haasteita. SYKEssä on eri hankkeissa tunnistettu, että juuri kuntien luontotiedon saaminen eri käyttäjien yhteiseen käyttöön olisi merkittävä askel, joka mahdollistaisi luontoarvojen nykyistä paremman huomioon ottamisen eri toiminnoissa, edistäisi selvilläolovelvoitteen toteutumista sekä ehkäisisi samojen tietojen selvittämistä useaan kertaan. Asian kuntoon saattamiseen tulee panostaa – jos ei tässä lakiuudistuksessa, niin muiden ohjauskeinojen avulla pikaisesti. SYKEn FEO-hanke pyrkii osaltaan edistämään tätä, samoin SYKEn uusi opas luontoselvityksiin ja luontovaikutusten arviointiin.

Luontopaneeli kannattaa lain ehdotettua muotoilua “Tietojärjestelmän ylläpitäjä vastaa siitä, että tietojärjestelmään merkitään tiedon laatua kuvaavat tiedot tiedon lähteestä ja tiedon hankkimisen ja tallettamisen ajankohdasta.” Aineiston laatua kuvaavat tiedot ja lähteet ovat keskeinen osa aineiston luotettavuuden arviointia ja ne on toiminnassa jo nykyisissä Luonnontieteellisen keskusmuseon ylläpitämissä järjestelmissä.

Metsähallitus: Tämä asettaa tietojärjestelmän ylläpitäjille nykyistä laajemman metatietojen ylläpitovastuun, joka voi myös edellyttää yksittäisten tietojen laatua kuvaavien ominaisuustietojen lisäämistä tai tarkentamista tietojärjestelmässä. Useiden eri viranomaisten yhteiskäytössä olevien tietojärjestelmien osalta tulee myös selkiyttää tilanteet, joissa tiedon tuottaja on eri toimija kuin tietojärjestelmän ylläpitäjä, jotta vastuu tiedon oikeellisuudesta kohdistuu oikealle toimijalle.

Suomen metsäkeskus: Metatietojen tuominen ympäristötietojen lisätiedoiksi on tervetullutta. Toisaalta tiedon “virallinen“ laatu tulisi arvioitavaksi tarkemmin vasta kulloisenkin päätöksentekotilanteen yhteydessä hallintolain vaatimusten mukaisesti. On hyvä, että tiedon laatu vahvistetaan viranomaisen toimesta. Esitetty menettely tarkoittaa kuitenkin sitä, että luontotietojärjestelmä tulee pitämään sisällään tietoa, jonka laadun tietojärjestelmää ylläpitävä viranomainen on varmistanut, sekä tietoa, jonka laatu on epävarmaa. Hallintoprosessien automatisoinnin näkökulmasta olisi hyödyllistä, että ympäristötietojärjestelmän lakisääteisten huomioimisen osalta kohteiden tiedot olisivat ensisijaisesti viranomaisen vahvistamia, joita voidaan suoraan hyödyntää käsittelyprosessissa. Myös käytännön metsätaloudessa toiminta helpottuisi merkittävästi, kun ympäristöhallinnolta saatu tieto olisi suoraan hyödynnettävistä ilman erillistä varmistusmenettelyä.

Lakiehdotuksessa ei ole esitetty tiedon laadulle suoria kriteerejä vaan niiden osalta todetaan tiedon tuottajan vastavan siitä. Mikäli tiedon laatua ei eri seurantatietojen osalta pystytä kuvaamaan säädöksissä tulisi harkinta luonnonsuojelun tietojärjestelmään tallennettavien tietojen osalta muuta yhtenäistä laatukriteeristöä.

Koneyrittäjät ry: Lajien esiintymätiedot ovat tärkeitä suunniteltaessa käytännön töitä. Viime kädessä esimerkiksi metsäkoneenkuljettaja tekee päätöksiä kohteiden käsittelystä metsässä. Jos hänellä on hyvät opastavat tietovälineet ja luotettavat tiedot kohteista, niin sillä varmistetaan laadukas lopputulos.

Metsäteollisuus ry: Pykälässä tiedon laatua tarkastellaan lähinnä sen osalta, kuka tiedoista vastaa. Varsinaisen laadun osalta pykälä tunnistaa ainoastaan tiedon lähteen sekä tiedon hankkimisen ja tallettamisen ajankohdan, jotka tulee tallentaa tietojärjestelmään. Metsäteollisuuden näkemyksen mukaan tiedon laatuun ja luotettavuuteen on sen käytettävyyden näkökulmasta kiinnitettävä esitettyä enemmän huomiota. Nyt pykälässä mainitut seikat ovat ainoastaan tekijöitä, joiden perusteella tiedon laatua on jossain määrin mahdollista arvioida. Laadun lisäksi olisi syytä tarkastella tietojen luotettavuutta tai virheettömyyttä. Esimerkkinä voi tältä osin käyttää metsätietolakia, jossa tiedon virheettömyydestä säädetään hyvin yksityiskohtaisesti.

Viranmaistoiminnassa on käytettävä maanomistajien ja toimijoiden oikeusturvan vuoksi vain viranomaisen tuottamaa tai luotettavaksi varmistamaa tietoa. Tästä on säädettävä erikseen, jos tietojärjestelmään ollaan tallentamassa muutakin kuin viranomaisvarmennettua tietoa kuten pykälän perusteluissa esitetään.

MTK ry: Tiedon laatu on olennaisen tärkeä asia. Erityisesti luonnon monimuotoisuuteen liittyvän paikkatiedon luotettavuutta ja kattavuutta on kehitettävä. Viranomaistoiminnassa esimerkiksi päätöksenteon perusteena käytettävän tiedon merkittävyyden osalta on tarpeen kiinnittää huomiota siihen, mikä taho tiedon on tuottanut (viranomainen vs. kansalainen) ja miten ajantasaista tieto on. Tiedon laatu vaikuttaa osaltaan myös luonnonsuojelun hyväksyttävyyteen.

Ehdotuksen mukaan luonnonsuojelun tietojärjestelmään sisällytettäisiin myös muun kuin viranomaisen tuottamaa tietoa. Viranomainen ei vastaisi tällaisen tiedon laadusta, jollei se olisi itse arvioinut tai todentanut tietoa. Viranomaisen vastuu rajoittuisi vain siihen, että sen olisi merkittävä tietojärjestelmään tieto tiedon lähteestä sekä tiedon hankkimisen ja tallettamisen ajankohdasta. Perustelujen mukaan tiedon laatu tulisi tarkemmin arvioitavaksi kulloisenkin päätöksentekotilanteen yhteydessä. Ehdotettu lähtökohta on ongelmallinen, sillä luonnonsuojelun tietojärjestelmässä olevaa tietoa oletettavasti hyödynnettäisiin muissakin asiayhteyksissä kuin vain viranomaisen päätöksentekotilanteissa. Tietojärjestelmään ei tulisi sisällyttää mitään sellaista muun kuin viranomaisen tuottamaa tietoa, johon voi liittyä puutteita, virheitä tai väärintulkintoja. Viranomaisen tulisi tehdä vähintään yleinen arvio tietojen laadusta ja virheettömyydestä ennen tietojen sisällyttämistä tietojärjestelmään.

METO – Metsäalan Asiantuntijat: Esiintymisen taajuus ja ilmoittajien kompetenssi ja luotettavuus sekä talletetun tiedon ajantasaisuus on varmistettava. Ajantasaisuus tarkoittaa myös sitä, että vanhentuneet ja paikkansapitämättömät tiedot tulevat tietokannasta poistetuksi. Tiedon tuottaja vastaa tiedon oikeellisuudesta. Tietojärjestelmän ylläpitäjä vastaa siitä, että tietojärjestelmään merkitään tiedon laatua kuvaavat tiedot tiedon lähteestä ja tiedon hankkimisen ja tallettamisen ajankohdasta. Tietojärjestelmään tulee tallentaa ainoastaan viranomaisen tuottamaa tai luotettavaksi varmistamaa tietoa.

119 § Tietojen luovuttaminen

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 119 §:ssä säädettäisiin tietojen luovuttamisesta. Pykälän 3 momentin mukaan tietyillä viranomaisilla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada luonnonsuojelun tietojärjestelmästä tiedot, jotka ovat välttämättömiä niille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Tätä tiedonsaantioikeutta pitäisi täsmentää, koska siitä ei käy ilmi, mitä henkilötietoja viranomaisilla on oikeus saada, ja minkä vuoksi niiden saaminen on välttämätöntä. Tietojärjestelmien yhteydessä pitäisi käyttää sanaa ”tallennetut”.

Keski-Suomen liitto on tyytyväinen 119 §:n kirjaukseen tietojen luovuttamisesta. Liitto näkee tärkeänä, että jatkossakin kaavoituksesta vastaavilla tahoilla on käytettävissään riittävät ja ajantasaiset tiedot luonnosta, sen arvoista sekä tilasta. Keski-Suomen liitto Maakunnan liitto on taho, jolla on maksutta oikeus saada luonnonsuojelun tietojärjestelmästä tiedot, jotka ovat välttämättömiä liitolle säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Kattavampi luontotieto ja seurannan kehittäminen valtakunnan tasolla on yhä tarpeen mm. maankäytön suunnitteluun sekä luonnon monimuotoisuuteen vaikuttavien toimien suunnitteluun ja toteuttamiseen maakunnissa ja kunnissa. Olemassa olevan luontotiedon hajanaisuus eri järjestelmissä on hankaloittanut tiedon hyödyntämistä.

Keski-Suomen liitto pitää tärkeänä tavoitetta, jonka mukaan kunnille tai maakunnan liitoille ei ehdotettaisi velvoitetta toiminnassaan syntyvien luontotietojen tallettamiseen. Riittävänä menettelynä voidaan pitää sitä, että maakunnan liitot toimittavat tiedot tarkoituksenmukaisella tavalla ELY-keskusten ympäristövastuualueille, jotka vastaavat tietojen saattamisesta eri järjestelmiin. Menettelytavalla varmistetaan se, että tiedot saadaan osaksi luonnonsuojelun tietojärjestelmää.

Tietojärjestelmiin viedyn tiedon laatuun tulee myös kiinnittää huomiota. Luontotiedon kattavuus, saatavuus ja käyttökelpoisuus on keskeisessä roolissa useiden lakiluonnoksessa olevien säännösten toimeenpanossa.

Lapin liitto: Näemme säädöksen mahdollistavan muodon hyvänä. Samoin 119§ säädös varmistaa kuntien ja maakuntien liitojen tiedonsaannin toteutumisen.

Pirkanmaan liitto: Pirkanmaan liitto näkee hyvänä, että tietojen luovuttaminen kaavoittajille on otettu huomioon ehdotetussa 119 §:ssä. Sen lisäksi, että huolehditaan tietojen luovuttamisesta viranomaisille, tulisi myös huolehtia yleisestä, avoimesta luonnon monimuotoisuutta koskevan tiedon saatavuudesta. Lakiehdotuksen 8 §:n ja 1 §:n tavoitteiden toteutuminen edellyttää myös yleisen ja avoimen tiedon saatavuutta.

Österbottens förbund: Österbottens förbund ser det som positivt att landskapsförbunden enligt 119§ trots sekretessbestämmelserna har rätt att avgiftsfritt få de uppgifter ur datasystemet för naturvården som är nödvändiga för skötseln av de uppgifter som föreskrivits för dem.

Suomen Kuntaliitto ry: Kunnalla ja maakunnan liitolla olisi salassapitosäännösten estämättä ja maksutta oikeus saada luonnonsuojelun tietojärjestelmästä tiedot, jotka olisivat välttämättömiä niille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Nimenomainen säännös on tärkeä kuntien ja maakuntien liittojen tiedonsaannin toteutumisen varmistamisen kannalta.

Helsingin yliopisto, Helsingin yliopiston rehtori: Luontotiedon ja luonnonsuojelutoimintaan liittyvän tiedon pitäisi olla mahdollisimman laajalti kansalaisten käytettävissä ja lähtökohtaisesti aina julkista ja myös avointa. Erityisesti julkisin varoin tuotetut luontotietoaineistot pitäisi saada avoimesti saataville. Poikkeukset luontotiedon avoimuuteen voivat liittyä ennen kaikkea uhanalaisten lajien suojeluun. Ehdotamme että: 119 § lisätään 3 mom. “Luonnonsuojelun tietojärjestelmään lisättävät tiedot ovat mahdollisimman laajasti kansalaisten ja muiden toimijoiden saatavilla avoimena tietona.”

Uusi §: “Tämän lain mukaisten poikkeuslupien perusteena käytetty kansalaisten tai yritysten tuottama tieto luovutetaan luonnonsuojelun tietojärjestelmään.”

Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS: Luontotiedon avoimuus on osa prosessia, jossa luonnonsuojelusta tehdään entistä hyväksyttävämpää, kun toiminta on entistä avoimempaa ja läpinäkyvämpää. Nämä ovat myös Luomuksen ylläpitämän Lajitietokeskuksen periaatteita ja tämän takia Luomus kannattaa lain nykyistä muotoilua.

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: mom. 3: luonnonsuojelun tietojärjestelmien tietojen saaminen tulisi sallia kaikille valtion viranomaisille, kunnille ja maakunnan liitoille, jos säädettyjen tehtävien hoitaminen sitä vaatii.

Metsähallitus: Henkilötiedoiksi tulkittaviin paikkatietoihin, lakiehdotuksessa ei oteta kantaa. Kyse on luontotiedoista, jotka eivät suoraan sisällä henkilötietoja, mutta jotka voidaan yhdistää luonnolliseen henkilöön välillisesti sijainnin tai kiinteistötunnuksen perusteella. Esimerkiksi Metsähallituksen kuviotietojärjestelmään (SAKTI) tällä hetkellä tallennettavat yksityisten suojelualueiden biotooppikuviotiedot on tulkittu julkisuuslain 24 §:n perusteella salassa pidettäviksi henkilötiedoiksi, joiden julkaiseminen avoimena tietoaineistona ei ole mahdollista ilman erillislainsäädäntöä (vrt. Laki Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä 419/2011). Mikäli tätä kysymystä ei saada ratkaistua uudistettavan luonnonsuojelulain perusteella, se tulee edelleen rajoittamaan luontotyyppitiedon avoimuutta ja siten sen käytettävyyttä.

Viranomaisten tiedonsaantioikeuden tarkoittamia tietosisältöjä ei ole pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi, vaan sääntelyyn sisältyy vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta. Kun tiedonsaantioikeuden kattamia tietosisältöjä ei ole yksilöity, on erittäin vaikeaa arvioida tiedonhallintalain 22 §:n (Tietojen luovuttaminen teknisen rajapinnan avulla viranomaisten välillä) mukaisten teknisten rajapintojen toteuttamisen vaatimuksia luonnonsuojelun tietojärjestelmän ylläpitäjille uuden luonnonsuojelulain voimaantulon jälkeen. Pykälän perustelujen viimeisessä kappaleessa käsitellään perustuslakivaliokunnan tiedonsaantioikeuteen liittyviä kannanottoja. Tämän kappaleen kirjausten käytännön merkitystä on kuitenkin Metsähallituksen näkemyksen mukaan vaikea arvioida, minkä vuoksi kappaletta olisi tältä osin syytä täydentää.

Väylävirasto: Maantien tienpidosta ja vesiväylänpidosta vastaavilla viranomaisilla sekä Väylävirastolla rataverkon haltijana tulee myös olla oikeus saada luonnonsuojelun tietojärjestelmästä maksutta tiedot, jotka ovat välttämättömiä viranomaiselle säädettyjen tehtävien hoitamiseksi.

MTK ry: Tietojen luovuttamista koskeva sääntely on suppeaa, sillä esimerkiksi tietojen luovuttamisen menettelystä tai luovutettujen tietojen käytöstä ei ehdoteta säädettäväksi mitään. Tietojen luovuttamista koskevan sääntelyn olevan ratkaisevan tärkeää esimerkiksi henkilötietojen suojan toteutumisen näkökulmasta.

Luonnonsuojelun tietojärjestelmää ja henkilötietojen suojaa koskevien säännösten yhteensopivuus on arvioitava huolellisesti ja havaintojen on ilmettävä ehdotuksesta selvästi.

On huolestuttava puute, että luonnonsuojelun tietojärjestelmää koskevia säännöksiä on arvioitu lähinnä vain perustuslain 20 §:n näkökulmasta siinä osiossa, jossa tarkastellaan ehdotuksen suhdetta perustuslakiin. Säännösten on ilman tarkempaa analyysiä todettu ottavan huomioon henkilötietojen suojaa koskevat vaatimukset. Esimerkiksi omaisuudensuojaan kytkeytyvän henkilötietojen suoja suhde ympäristötietojen vapaaseen saatavuuteen on asia, jota tulisi tarkastella perusteellisesti, jotta ehdotetun sääntelyn hyväksyttävyydestä voitaisiin paremmin varmistua. Ehdotusta on täydennettävä näiltä osin.

Tietojen julkisuus ja henkilötietojen suoja ovat peruslähtökohdiltaan vähintäänkin osittain vastakkaisia intressejä, mikä korostaa tarvetta löytää niiden välille hyväksyttävä tasapaino. Yhteensovittamisen tärkeyttä kuvastaa se, että mikäli

ympäristötietoa saatetaan yleisön saataville aikaisempaa tehokkaammin, sillä on tai voi olla suoria ja välillisiä vaikutuksia esimerkiksi perustuslaissa turvattuihin omaisuudensuojaan, yksityiselämän suojaan ja elinkeinovapauteen.

Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetun lain 14 §:n mukaan luovutettaessa kyseisen tietojärjestelmän tietoja sivulliselle päätökseen on liitettävä selvitys, josta käy ilmi, millaisia virheitä tiedoissa voi olla. Lisäksi Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetun lain 14 a §:ssä säädetään viranomaisen velvollisuudesta informoida luovutuksensaajan henkilötietojen suojaa koskevista säännöksistä. Luonnonsuojelun tietojärjestelmän osalta tällaisia vastaavia säännöksiä ei kuitenkaan ehdoteta ja ehdotusta on näiltä osin täydennettävä.

120 § Päätöksistä tiedottaminen

Maa- ja metsätalousministeriö: Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan ELY:n olisi annettava tämän lain 67, 77 §:ssä ja Metsähallituksen lain 61 §:ssä tarkoitettu päätös tiedoksi julkisella kuulutuksella. Nämä päätökset olisi lisäksi tallennettava kiinteistötieto-järjestelmään. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että kiinteistötietojärjestelmään merkittävällä suojelutiedolla tulee olla merkitystä kiinteistötoimitusten suorittamisen kannalta. Kiinteistötietojärjestelmä ei ole suojelutiedon välityspalvelu.

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 120 § koskee otsikkonsa mukaan päätöksistä tiedottamista. Pykälän otsikko on harhaanjohtava, koska kysymys ei ole vain päätöksistä tiedottamisesta, vaan myös niiden tiedoksi antamisen sääntelystä. Pykälän 1 ja 2 momentin nojalla tietyt päätökset säädettäisiin tiedoksi annettaviksi julkisella kuulutuksella. Oikeusministeriö pitää tärkeänä, että tilanteissa, joissa julkista kuulutusta koskevalle menettelylle katsotaan olevan perusteltu tarve, nojaudutaan mahdollisimman kattavasti hallintolain kuulutussäännöksiin. Jotta hallintolain 62 a §:n säännökset julkisesta kuulutuksesta tulisivat sovellettaviksi, pitää erityislaissa viitata nimenomaisesti hallintolain soveltamiseen julkisen kuulutuksen yhteydessä. Oikeusministeriö huomauttaa myös, että etenkin ympäristölainsäädännön alalla julkista kuulutusta koskevalle menettelylle on katsottu olevan perusteltu tarve silloin, kun päätökset koskevat suurta määrää ihmisiä tai oikeushenkilöitä. Ehdotetun luonnonsuojelulain 132 §:n 3 momentin mukaan kaikkien luonnonsuojelulain nojalla tehtävien päätösten osalta valitukseen oikeutettujen tahojen piiri on verraten laaja. Kun valitusoikeus ehdotetaan annettavaksi muun muassa rekisteröidyille yhteisöille, joiden tarkoituksena on luonnon- tai ympäristönsuojelun edistäminen, ei päätöstä tekevän viranomaisen todennäköisesti ole mahdollista selvittää kaikkia valitukseen oikeutettuja tahoja ja antaa päätöstä tiedoksi näille tahoille hallintolain 59–60 §:ssä tarkoitettuna tavallisena tai todisteellisena tiedoksiantona. Tämän vuoksi päätösten tiedoksiannon pitäisi todennäköisesti käyttää hallintolain 62 §:ssä säänneltyä yleistiedoksiantoa hallintolain 55 §:n 2 momentissa säädetyn perusteella, jollei laissa säädetä muusta tiedoksiantotavasta, kuten julkisesta kuulutuksesta.

Hallituksen esityksessä pitäisi vähintäänkin perustella se, millä perusteella osa päätöksistä on valikoitunut siten, että julkinen kuulutus säädettäisiin tiedoksiantotavaksi ja osa ei, erityisesti kun otetaan huomioon valitukseen oikeutettujen tahojen piiri ja se, että sen vuoksi tavallinen tai todisteellinen tiedoksianto eivät todennäköisesti käytännössä sovellu minkään luonnonsuojelulain nojalla tehtyjen päätösten tiedoksi antamiseen. Esityksen jatkovalmistelussa tulisi harkita, olisiko kaikissa tämän lain nojalla tehtyjen päätösten tiedoksiannossa syytä noudattaa samaa menettelyä, erityisesti kun valitusoikeus ehdotetaan laajennettavaksi järjestöihin ja muihin tahoihin kaikkien luonnonsuojelulain nojalla tehtävien päätösten osalta. Lisäksi ehdotetun 120 §:n 3 momentin nojalla ympäristöministeriön, ELY-keskusten ja Metsähallituksen päätökset joka tapauksessa julkaistaisiin internetissä. Tosin tältä osin oikeusministeriö toteaa, ettei pykälän 3 momentin osalta käy ilmi, miten perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö on otettu huomioon koskien tietojen julkaisemista ja internetiin sijoitettavan henkilörekisterin tietojen hakemisesta erilaisina massahakuina (ks. esim. PeVL 17/2018 vp ja siinä viitatut lausunnot). Tässä ehdotetun 120 §:n 3 momentissa on kysymys vain päätöksestä tiedottamisesta, eikä tiedoksi antamisesta, kuten muissa pykälän momenteissa. Momenttien sijaintia voisi vielä johdonmukaisuussyistä ryhmitellä siten, että tiedoksi antamista sisältävää sääntelyä koskevat momentit olisivat pykälässä peräkkäin. Pykälän 4 momentissa säädettäisiin luontotyypin suojelusta poikkeamisen ja lajisuojelusta poikkeamisen osalta, että tiedottamiseen, ilmeisesti oikeastaan tiedoksi antamiseen ja tiedottamiseen, sovelletaan eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta annettua lakia, mikäli poikkeamislupa myönnetään ko. lain mukaisessa menettelyssä. Tämän momentin tarpeellisuus on kyseenalainen, koska mikäli poikkeamislupa kuuluu mainitun lain 3 §:n mukaisesti yhteensovitettaviin lupamenettelyihin, on selvää, että siihen sovelletaan myös mainitun lain 14 §:ää lupapäätösten antamisesta ja tiedoksiannosta ja 15 §:ää lupapäätöksistä tiedottamisesta. Esitysluonnoksen säännöskohtaisissa perusteluissa tätä pykälän 4 momenttia ei ole lainkaan perusteltu.

Yleisenä huomiona jatkovalmistelussa tulisi varmistaa, että ehdotettu sääntely vastaa, mitä julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (tiedonhallintalaki) annetussa laissa on säädetty. Esimerkkinä luonnonsuojelulakiin ehdotettavassa 116 §:n 2 momentissa säädettäisiin tietojen tallettamisesta konekielisenä tiedonsiirtona teknisen rajapinnan kautta. Oikeusministeriö toteaa, että viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, jäljempänä julkisuuslaki) 16 §:n 4 momentin mukaan tietojen antamisesta teknisen rajapinnan ja katseluyhteyden avulla säädetään tiedonhallintalaissa. Tiedonhallintalain 22–24 § sisältävät säännökset tietojen sähköisen luovuttamisen tavoista teknisten rajapintojen ja katseluyhteyksien avulla. Tiedonhallintalain yhtenä tarkoituksena oli vähentää tarvetta säätää erityislainsäädännössä teknisluonteisesta tietojen luovutustavasta. Yhteenvetona oikeusministeriö toteaa, että esitysluonnoksen perusteluissa voitaisiin todeta, että tiedonhallintalaki sisältää sähköisiä luovutustapoja koskevat säännökset, minkä vuoksi erityislainsäädännössä niistä ei ole enää tarpeen säätää erikseen. Tiedonhallintalaki ei sisällä tiedonsaantiin oikeuttavia säännöksiä, vaan tiedonsaantioikeuksista säädetään edelleen muualla lainsäädännössä. Vastaavasti olisi syytä arvioida, tarkoitettaisiinko luonnonsuojelun tietojärjestelmällä tiedonhallintalain 2 §:n 3 kohdan tarkoittamaa tietojärjestelmää vai 7 kohdan tarkoittamaa tietovarantoa.

Suomen Kuntaliitto ry: Päätösten tiedoksiantamista koskevat säännökset: Olisi tarpeen harkita nimenomaista säännöstä luonnonmuistomerkkipäätösten tiedoksiannosta. Käytännössä tämä tarkoittaisi, että säädettäisiin hallintolain yleistiedoksianto tai julkinen kuulutus päätöksen tiedoksiantotavaksi. Lain soveltamisen kannalta on tarpeen esittää tiedoksiantotapaa koskevat säännöt perusteluissa, jos informaatiosäännösluonteisten pykälien lisäämistä lakiin pidettäisiin epätarkoituksenmukaisena.

Oikeuskanslerinvirasto: Luontotietojärjestelmästä säätämisen yhteydessä säätämisjärjestysperustelut jättävät vielä epäselväksi sen, että edellyttääkö tiedonhallintalaki ja miksi edellyttää lailla säätämistä. Erikseen olisi perusteltua riittävän seikkaperäisesti todeta, miltä osin kyseessä on tietosuoja-asetuksessa tarkoitetut henkilötiedot tai se, että sellaisista tiedoista ei ole kysymys. Kun kyseessä on viranomaisen suorittama tietojenkäsittely, tulee käsittelyn tarkemmasta oikeusperustasta olla tietosuoja-asetuksen 6 artiklan perusteella säännökset Euroopan unionin tai jäsenvaltion säädöksessä. Tältä osin esitysluonnoksen säätämisjärjestysperusteluita olisi täydennettävä ja tarkennettava sekä arvioitava vielä, onko ehdotettua säädöstekstiä tarpeen vielä tarkentaa. Samoin tietosuoja-asetuksen tarkoittaman rekisterinpitäjän tehtävän osalta on ehdotetun 116 §:ssä ja sen perusteluissa sekä säätämisjärjestysperusteluissa tietosuoja-asetuksen asettamien vaatimusten täyttymisen osalta selvennettävä, onko kyse rekisterinpitäjän tehtävien kuulumisesta tietojärjestelmän eri osien osalta eri viranomaisille vaiko tietosuoja-asetuksessa tarkoitetusta yhteisrekisterinpitäjyydestä.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: ELY-keskus katsoo, että tällaista uutta tiedottamisvelvoitetta ei tulisi laissa asettaa. Hallintolain säädökset hallintopäätöksen tiedoksiannosta siinä säädettyine menettelytapoineen ovat jo riittävät ja mahdollistavat yleistiedoksiannon käyttämisen niissä tapauksissa, joissa se on tarpeen. ELY-keskus katsoo kuitenkin, että vaikka kolmas momentti tulee poistaa ehdotuksesta liian haasteellisena kohtana, olisi hyvä, jos ministeriöstä annettaisiin ohjeistus, jonka nojalla tiedottamista lisättäisiin.

Jos hallintolain tiedoksiantovelvollisuudesta poikkeava tiedottamisvelvollisuus asetetaan, sitä ei tulisi asettaa yleisluontoisena, vaan laissa tulisi luetella ne pykälät, joiden nojalla annettuja päätöksiä tämä tiedottamisvelvollisuus koskee. Muutoin tulisi tarkasti määritellä se, mitkä kaikki ovat tämän lain nojalla annettuja päätöksiä: Ovatko tällaisia päätöksiä, esim. yksityisten suojelualueiden rauhoitusmääräyksiin perustuvat ELY-keskuksen tekemät hyväksymispäätökset (vai tulisiko hyväksyminen antaa lausunnolla). Lisäksi olisi tärkeää perustella se, onko tiedottamisvelvollisuus myös silloin, jos päätös on annettu tiedoksi hallintolaissa säädetyllä yleistiedoksianto- tai kuulutusmenettelyllä.

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Voisiko olla tarpeen lisätä myös muut hallintolain mukaiset tiedoksiantovelvoitteet tähänkin näkyviin?

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Pykälän otsikko on sen sisältöön verrattuna ristiriitainen, eikä tiedoksiantoa koskevia säännöksiä ole riittävästi harkittu. Tiedoksiantoa koskevat säännökset edellyttävät vielä huolellista jatkovalmistelua.

Esityksen rakennetta on ehdottoman tärkeää parantaa sillä tavoin, että jokaisen sellaisen asiakokonaisuuden yhteyteen, joka sisältää toimivallan hallintopäätöksen antamiseen, lisättäisiin yksiselitteiset, hallintolain vaatimukset täyttävät tiedoksiantosäännökset asianosaisille ja muille muutoksenhakuoikeuden omaaville tahoille.

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Päätöksen tiedoksianto, päätöksestä tiedottaminen ja päätöksen julkaiseminen ovat eri asioita ja niillä on eri tarkoitus. Luonnonsuojelulaissa tulisi jokaisessa hallintopäätöksen

sisältävässä pykälässä (mm. yksityisten suojelualueiden perustamispäätökset, luontotyypin rajaamispäätökset ja poikkeamispäätökset) olla yksiselitteiset hallintolain mukaiset tiedoksiantosäännökset kyseisen päätöksen tehokkaaseen ja riittävään tiedoksiantoon sekä asianosaisille että yleisölle.

Kiinteistötietojärjestelmän ylläpito ja sinne tehtävät tallentamiset ovat maanmittauslaitokselle kuuluvia tehtäviä. ELY-keskuksen tulisi siten 1 momentin mukaan paremminkin ilmoittaa ko. päätöksistä maanmittauslaitokselle kiinteistörekisteriin merkitsemistä varten.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: **Uudenmaan ELY-keskus** ehdottaa, että päätöksistä tiedottamista koskevassa lakiehdotuksen 120 §:ssä säädettäisiin myös siitä, miten yksityisten suojelualueiden perustamispäätöksistä tiedotetaan. Näiden päätösten tiedoksiantomenettelyissä on esiintynyt epäselvyyttä, ja käytännöt ilmeisesti jonkin verran vaihtelevat ELY-keskuksittain.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Edellyttää resursseja.

Maanmittauslaitos: Tätä päätöksistä tiedottamista koskevaa säännöstä ei ole käsitelty lainkaan hallituksen esitysluonnoksen osiossa ”Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys” (ks. s. 234–259). Maanmittauslaitoksessa nähdään, että varsinkin julkisuusperiaatteen ja yksityiselämän suojan välistä yhteyttä ja niiden keskinäisiä painoarvoja olisi voitu käsitellä esimerkiksi osiossa ”Yksityiselämän suoja” (ks. s. 258). Kysymys on kuitenkin siitä, että säädetään laintasoisesti poikkeuksesta viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentin säännökseen, jonka nojalla viranomaisen henkilörekisteristä saa antaa henkilötietoja sisältävän kopion tai tulosteen tai sen tiedot sähköisessä muodossa, jollei laissa ole toisin erikseen säädetty, jos luovutuksensaajalla on henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää sellaisia henkilötietoja. Henkilötietoja saa kuitenkin luovuttaa suoramarkkinointia ja mielipide- tai markkinatutkimusta varten vain, jos niin erikseen säädetään tai jos rekisteröity on antanut siihen suostumuksensa.

Viranomainen ei voi varmistua tietojen luovutuksensaajan oikeudesta käsitellä henkilötietoja edellä mainitussa säännöksessä tarkoitetulla tavalla silloin, kun henkilötietoja luovutetaan yleisen tietoverkon kuten esimerkiksi internetin kautta. Tämän takia henkilötietojen asettamisesta saataville internetin kautta on tarpeen säätää erityissäännös, vaikka nämä henkilötiedot ovatkin perustuslain ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain takaaman julkisuusperiaatteen kautta julkisia. Luonnonsuojelulakia valmisteltaessa on nähtävästi katsottu, että internetissä julkaistavat ”sijaintitiedot” ovat osa kysymyksessä olevan viranomaisen henkilörekisteriä, minkä takia on katsottu tarpeelliseksi säätää säännös, jolla poiketaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentin säännöksestä. Siltä osin kuin tietyn kohteen omistaa tai sitä hallitsee luonnollinen henkilö, viimeaikaisen oikeuskirjallisuuden (esim. Korpisaari 2018, ”Henkilötiedot ja paikkatiedot” YM:n julkaisu 2018) ja lainvalmisteluaineiston perusteella on mahdollista päätyä siihen, että ainakin kohteen kiinteistötunnus tai vuokraoikeustunnus on katsottava henkilötiedoksi, koska sen perusteella kohde on yhdistettävissä sitä omistavaan tai hallitsevaan luonnolliseen henkilöön.

EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (EU) 2016/679 5 artiklassa (GDPR) säädetään henkilötietojen käsittelyä koskevista periaatteista. Tämän artiklan 1 kohdan c alakohdassa säädetään tietojen minimoinnin periaatteesta, joka sisältää sen, että henkilötietojen on oltava asianmukaisia, olennaisia ja rajoitettuja siihen, mikä on tarpeellista suhteessa niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään. Edellä selostetussa osassa luonnoksessa hallituksen esitykseksi on vain kirjoitettu, että ”tiedonsaannin kannalta välttämättöminä henkilötietoina voitaisiin pitää esimerkiksi toiminnan sijaintipaikan tietoja”. Sitä vastoin luonnoksessa ei lainkaan ole käsitelty tietojen minimoinnin periaatteen merkitystä tällaisten tietojen julkaisemiseen internetissä. Maanmittauslaitoksessa nähdään, että hallituksen esityksessä olisi nykyistä laajemmin ja perusteellisemmin käsiteltävä nimenomaan tietojen minimoinnin periaatteen merkitystä asian kannalta, eli mikä on ns. lainsäätäjän arvio siitä, miksi ja missä määrin luonnoksessa mainittujen ”sijaintitietojen” julkaiseminen internetissä on tarpeellista suhteessa niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään. Lisäksi on syytä havaita, että luonnoksessa hallituksen esitykseksi kirjoitetaan sekä ”toiminnan sijaintipaikan tiedoista” että ”kohteen sijainnista”. Lisäksi säännöksen sanamuodossa säännellään yleisesti vain ”sijaintitiedoista”. Maanmittauslaitos katsoo, että säännöksessä, tai ainakin hallituksen esityksessä, olisi lisäksi tarkemmin määriteltävä, mitkä tarkat sijaintitietoihin katsottavat tiedot voitaisiin julkaista internetissä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentin säännöksestä huolimatta.

Metsähallitus: Metsähallitus ei näe tarpeellisena kaikkien luonnonsuojelulain mukaisten päätösten julkaisemista yleistiedoksiantona. Tyypillinen annettava päätös on yksittäistä luonnonsuojelualuetta tai -alueita koskeva tutkimus- tai liikkumislupa, jossa asianosaisten joukko on hyvin suppea. Metsähallitus ei katso kaikkien tällaisten päätösten antamisen yleistiedoksiantona merkittävästi edistävän säännöksen tavoitteena olevaa päätöksenteon avoimuutta tai tuovan

ympäristötietodirektiivin tarkoittamaan lisäarvoa yleisölle. Vaihtoehtoisesti tätä menettelyä tulisi rajata koskemaan vain tietyn tyyppisiä päätöksiä, ja tällöin perusteluissa tulisi luetella ne pykälät, joiden nojalla annettavat päätökset tulee verkkosivuilla julkaista.

Maanomistajain Liitto - Jordägarnas Förbund ry: Kaikki maanomistukseen vaikuttavat suunnitelmat, päätökset ym on lähetettävä suoraan maanomistajalle. Pelkkä sanomalehdessä tai esimerkiksi kunnan tietoverkossa julkaistava ilmoitus ei ole riittävä tiedotustapa.

MTK ry: Ehdotuksen mukaan pykälän 3 momentissa säädettäisiin yleisesti luonnonsuojelulaissa tarkoitettujen päätösten julkaisemisesta viranomaisten internetsivuilla ja päätös saisi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentin estämättä sisältää sijaintitietoja. MTK ry ei kannata ehdotetun pykälän 3 momentin sisällyttämistä luonnonsuojelulakiin.

MTK ry suhtautuu erittäin varauksellisesti siihen, että ehdotetulla säännöksellä poikettaisiin julkisuuslain 16 §:n 3 momentissa säädetystä henkilötietojen suojaan liittyvästä lähtökohdasta ja käytännössä siten heikennettäisiin henkilötietojen suojaa. MTK ry pitää huolestuttavana puutteena sitä, ehdotusta ei ole mainittu siinä osiossa, jossa tarkastellaan ehdotuksen suhdetta perustuslakiin. Henkilötietojen ja yksityisyyden suojan riittävän toteutumisen varmistamiseen liittyviä seikkoja ei ole perusteluissa muutoinkaan selostettu.

Perustelujen mukaan sähköisesti julkaistavissa asiakirjoissa olisi tarpeen ilmoittaa kohteen sijainti, jotta asia tulisi riittävästi yksilöidyksi ja jotta asianosaiset ja yleisö voisivat arvioida asian ympäristö- ja luontovaikutuksia. Perusteluissa ei ole tarkemmin selostettu, miksi sijaintitietojen on arvioitu olevan tiedonsaannin ja asian yksilöinnin kannalta välttämättömiä. Välttämättömyyttä voi olla tarvetta arvioida eri tavoin riippuen siitä, millaisesta tilanteesta on kysymys. Perusteluissa ei ole tarkasteltu ehdotusta EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisen tietojen minimoinnin periaatteen näkökulmasta. Ehdotuksesta ei myöskään ilmene, mitä sijaintitiedoilla tässä yhteydessä tarkoitettaisiin, mikä muun ohella vaikeuttaa ehdotuksen käytännön vaikutusten arvioimista

BirdLife Suomi ry: Kolmannen momentin säädös päätöksen julkistamisesta internetsivuilla on erittäin tärkeä ja lisää päätöksenteon läpinäkyvyyttä kansalaisyhteiskunnalle. Säädös on kuitenkin siten vajaa, että se mahdollistaa jokaisen päätöksen julkistamisen eri sivulla, eikä säädöksessä ole mainintaa siitä, kuinka kauan päätöksen tulee olla verkkosivulla. Saman säädöksen perusteella tehdyt päätökset tulee koota internetsivulle yhteen ja niiden tulee olla sivulla vähintään sen ajan, kun lupa on voimassa. Ehdotamme säädöstä muutettavan siten, että kolmannen momentin toiseksi lauseeksi lisätään. ”Päätökset kootaan lupapäätöstyyppien mukaan teemakohtaisille sivuille, missä niiden on oltava nähtävillä päätöksentekopäivästä alkaen vähintään luvan voimassaolon ajan”.

Suomen Metsästäjäliitto ry: Esitys: Luonnonsuojelualueiden rajoituksista ja niillä sallituista luonnonhyödyntämistavoista tiedotettava

Luonnonsuojelulain tavoitteissa lain 1 §:ssä todetaan 4) -kohdan tavoitteena luonnonvarojen ja luonnonympäristön kestävän käytön tukeminen. Yksi merkittävimpiä kestävän käytön tukemisen tapoja on antaa kansalaisille ajantasaista tietoa luonnonsuojelualueen rajoituksista ja sallimisista. Varsin hyvä palvelu on esimerkiksi retkikartta.fi. Metsästäjäliitto esittää, että lakiin tulee kirjata velvollisuus Metsähallitukselle tai muulle viranomaiselle luoda karttapalvelu, joka voi olla retkikartta.fi, josta on mahdollista löytää luonnonsuojelualueen rajojen lisäksi perustamisasetus tai selkeästi tiedot mitä alueella saa tehdä. Kestävää käyttöä ja retken suunnittelua tukee, jos kansalainen pystyy verrattain helpolla tavalla saada tietoonsa saako alueella mahdollisesti kulkea, sienestää, marjastaa, yöpyä, nousta maihin, tehdä tulen, mitä metsästää metsästyslain 8 §:n alueella tai yleisellä vesialueella jne.

14 luku Luonnonsuojelun valvonta, hallintopakko ja rangaistukset

Yleiset kommentit

Oikeusministeriö: Lakiteknisesti viittaukset rikoslakiin olisi suotavaa sijoittaa omaksi pykäläkseen otsikolla ”Viittaukset rikoslakiin”. Tällöin rikkomussäännöstä koskeva pykälä voitaisiin otsikoida rikosnimikkeellä ”Luonnonsuojelurikkomus”.

Lakiehdotuksen 129 §:ään (rangaistukset) liittyen jaksossa suhde perustuslakiin käsitellä perustuslain 8 §:n rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen vaatimuksia ja edes lyhyesti edellä mainittuja yleisiä kriminalisointiperiaatteita Perustuslakivaliokunnan ja lakivaliokunnan käytännössä on rangaistussäännösten säätämiselle asetettu yleisiä kriminalisointiperiaatteita. Perustuslakivaliokunnan ja lakivaliokunnan käytännössä vakiintuneita kriminalisointiperiaatteita ovat ultima ratio -periaate, rikosoikeudellinen laillisuusperiaate, oikeushyvien suojelun periaate, hyöty-haitta punninnan periaate ja ihmisarvon loukkaamattomuuden periaate (esim. LaVL 17/2017 vp, s. 5).

Esityksen kokonaisuudessa rikosoikeudellisten säännösten muutosten vaikutukset eivät todennäköisesti ole merkittäviä. Esityksen vaikutusarvioinneissa jaksossa 4.2 ei ole kuitenkaan lainkaan mainittu muutosehdotusten vaikutuksia rangaistavuuden alaan ja/tai muutosten vaikutuksia viranomaisten toimintaan. Jatkovalmistelussa tulisi arvioida lisääntyvätkö esitutkintaan tulevat tapaukset, kun valvontaviranomaiselle säädetään velvollisuus ilmoittaa muista kuin vähäisistä lain rikkomisista poliisille. Jos vaikutus arvioitaisiin merkittäväksi, tulisi arvioida tapausmäärien kasvun kustannusvaikutukset esitutkintaviranomaisille, syyttäjille ja mahdollisesti myös tuomioistuimille.

Rikoslain 48 luvun 5 § luonnonsuojelurikoksesta on säädetty eräitä tarkennuksia lukuun ottamatta vuonna 1995 osana rikoslain toisen vaiheen kokonaisuudistusta. Törkeä luonnonsuojelurikos rikoslain 48 luvun 5 a § on sen sijaan säädetty vuonna 2015. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/99/EY ympäristönsuojelusta rikosoikeudellisin keinon koskee myös luonnonvaraisia luonnonsuojelulailla suojeltavia eläin- ja kasvilajeja. Komission suunnitelmissa on, että se tulisi antamaan loppuvuodesta 2021 ehdotuksen, jolla joko annetaan uusi aihealuetta koskeva direktiivi tai ainakin kyseistä direktiiviä päivitetään, mistä voisi olla aiheellista ottaa maininta esityksen perusteluihin.

Ennen ympäristörikosdirektiivin päivitystä rikoslain luonnonsuojelurikosäännöksiin on perusteltua tehdä vain välttämättömiksi arvioitavat muutokset.

Luontopaneeli: Kokonaisuutena luku sisältää useita hyviä lisäyksiä, jotka parantavat ympäristörikosten ennaltaehkäisyä ja tehostavat seuraamusjärjestelmää. Luontopaneeli kannattaa ehdotettua lukua.

Yksityishenkilö KH: Valvontaan on osoitettava riittävät voimavarat, mitä voidaan jopa pitää tämän lain voimaantulon ehtona. Nykyisin näitä valvontaresursseja ei ole.

Yksityishenkilö RK: Kaivostoiminnan osalta valvonta ja rangaistukset ovat olleet ”yhtä tyhjän kanssa”

121 § Valvonnan järjestäminen

Oikeusministeriö: Säännöksen 1 momenttiin ELY-keskusten valvonnan järjestämisvastuusta olisi mahdollisesti tarpeellista lisätä myös luonnonsuojelulain nojalla annetut päätökset, koska luonnonsuojelulain nojalla tehdyt hallintopäätökset ovat keskeinen luonnonsuojelulain suojelumekanismi ja ne ovat keskeisesti viranomaisten jälkivalvonnan kohteena.

122 § Tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus

Oikeusministeriö: Säännöksen 1 momentin 1 kohdan tiedonsaantioikeutta pitäisi täsmentää siten, että käy ilmi, mitä henkilötietoja valvontaviranomaisilla on oikeus saada, mitä tietoja valvontaviranomaiset tarvitsevat, ja miltä viranomaisilta ja toiminnanharjoittajilta tietoja on oikeus saada.

Sisäministeriö: Harkittava, että 122 §:ssä velvoitetuille tahoille säädettäisiin myös oma-aloitteinen tiedonluovutusoikeus poliisille, jos heidän mielestään on syytä epäillä asiassa rikosta. Poliisi tutkii kuitenkin 129 §:ssä mainittuja rikoksia, joten oma-aloitteisella tiedonluovutuksella voitaisiin turvata tiedon kulku mahdollisimman aikaisessa vaiheessa myös poliisille. Poliisista tulisi samalla yksi taho lisää arvioimaan mahdollisen rikostutkinnan tarve ja varmistamaan että tietyt esitutkinnan toimenpiteet tulisi tehtyä ajantasaisesti huomioiden myös, mitä 130 §:n osalta on myöhemmin tässä asiasta lausuttu.

Keski-Pohjanmaan liitto, Keski-Suomen liitto: Tiedonsaantiin oikeutettuihin liittää myös maakunnan liitot, joka vastaavat maakuntakaavan laatimisesta MRL:n velvoittamana.

Maanomistajain Liitto - Jordägarnas Förbund ry: Viranomaisen tulee ilmoittaa mahdollisuuksien mukaan ennakolta kulkemistarpeesta toisen alueella, tarkastuksista ja toiminnantarkkailusta.

Suomen Metsästäjäliitto ry: Luonnonsuojelu syynä kotirauhan rikkomiseen on määriteltävä tarkemmin. Kotirauhan piiriin tai pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan tehtäville pykälän tarkoittamille toimille syyksi mainittu ”luonnon suojelemiseksi” on verrattain kevyt määritelmä. Kotirauhaa pidetään yleisesti niin merkittävänä, että ”luonnon suojelemiseksi” tulee määritellä huomattavasti tarkemmin, millainen luonnonsuojelutoimi oikeuttaisi kotirauhan rikkomiseen.

123 § Luontovahingon ehkäiseminen ja korjaaminen

Oikeusministeriö: Säännöksen 2 momentissa olisi tarpeen määritellä tarkemmin, missä tarkoituksessa siinä viitataan lakiehdotuksen 126 §:ään. Mikäli on tarkoitus noudattaa lain 126 §:ssä säädettyä menettelyä käsiteltäessä lain 123 §:n mukaisia asioita, ei lain 123 §:n 2 momentissa siinä tapauksessa tule erikseen säätää uhkasakkolain mukaisten uhkien käyttämisestä tai vireillepano-oikeudesta, vaan viittaus lain 126 §:ään riittää tältä osin.

Sisäministeriö: Lain perusteluja ja mahdollisesti myös lain sanamuotoja voisi olla aiheellista täsmentää, koska ehdotettu 123 § luontovahingon korjaamisen osalta kohdistuu menneisyydessä tapahtuneen toiminnan eli vahingon oikaisemiseen, kun taas ehdotetun 126 §:n mukaiset pakkokeinot ovat käytettävissä tilanteessa, jossa henkilö edelleen laiminlyö säännösten ja määräysten noudattamista, ja hänet yritetään pakkokeinon avulla saada lopettamaan laiminlyönti tulevaisuudessa. Näin ollen on mahdollista, että toiminnanharjoittaja on velvoitettava lain 123 §:n nojalla luontovahingon korjaamiseen, mutta asiassa ei ole laiminlyönnin loputtua syytä velvoittaa häntä toiminnan oikaisemiseen hallinnollisella pakkokeinolla. 123 §:n viittaus lain 126 §:ään olisi kirjoitettava ja perusteltava siten, että olisi yksiselitteistä, että lain 123 §:ssä säädetystä luontovahingon ehkäisemisestä ja korjaamisesta voidaan antaa viranomaismääräys myös ilman lain 126 §:ssä säädettyä hallintopakkoa. Lisäksi, jos lain 123 §:n osalta viitataan lain 126 §:n menettelyyn, tulisi myös lain 123 §:n osalta perustella tarpeellisuus määrätä päätöksen täytäntöönpanosta ennen sen lainvoimaisuutta.

Pykälä on tietyllä tapaa poikkeuksellinen. Toiminnanharjoittaja velvoitetaan ilmoittamaan itsensä ilmi viranomaiselle, vastoin itsekriminalisointisuojaa. Suomen lainsäädännössä tämä on varsin harvinainen velvoite. Tällainen poikkeus on kirjattu muun muassa rikoslakiin, jossa moottoriajoneuvon kuljettaja syyllistyy rikoslain 23 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun liikennepakoon, mikäli hän on osallinen syystään tai syyttään liikennevahinkoon eikä pysähdy auttamaan vahingoittuneita. Jokaisen liikenneonnettomuuteen osallisen on tieliikennelain 58 §:n mukaan muutoinkin osallistuttava niihin toimenpiteisiin, joihin onnettomuus antaa aihetta (KKO 1996:101)

Itsekriminalisoinnin mukaan ketään ei voida rangaista siitä, ettei ole aktiivisesti edesauttanut joutumistaan epäillyksi tai syytetyksi.

Hallituksen esityksen mukaan henkilön tai oikeushenkilön on ilmoitettava tahallaan tai huolimattomuudellaan aiheuttamansa vahingosta ELY-keskukselle, joka todennäköisesti tekee ilmoituksen poliisille. Ajatuskulku prosessissa johtaisi itsekriminalisointisuojan purkamiseen. Esityksessä ei näyttäisi myöskään olevan minkäänlaista sanktiota ilmoittamatta jättämisestä.

Korkeimman oikeuden ratkaisussa 2009:80 on todettu, että itsekriminalisointisuoja voi ulottaa vaikutuksensa myös muihin, ainakin rikosprosessin kanssa samanaikaisesti vireillä oleviin menettelyihin. Ilmoittamisvelvollisuuden säätämistä nykymuodossaan kannattaisi varmasti vielä pohtia, sillä Itsekriminointisuoja vaikuttaa jo ennen kuin henkilö on virallisesti epäiltynä tai syytettynä.

Sisäministeriön näkökulmasta luontevampaa olisi tässä asettaa tehostetun valvonnan velvoite valvojille kohdistaen riskiperusteisesti toiminnanharjoittajiin, jotka toimivat luonnonsuojelualueilla, niiden välittömässä läheisyydessä tai joiden toiminta on sellaista, että sen vaikutukset ulottuvat em. alueille.

WWF: Luontovahingon määritelmä lakiluonnoksessa on liian suppea. Luontovahingon käsite lain 1 luvussa on laajennettava myös luontotyyppeihin kirjaamalla määritelmään “7 luvussa tarkoitetuille uhanalaisille, suojelluille ja tiukasti suojelluille luontotyypeille”.

124 § Väliaikainen toimenpidekielto

Maa- ja metsätalousministeriö: 44 §:ssä säädettävät luonnonsuojelualueen perustamisedellytykset ovat maanomistajan oikeusturva huomioon ottaen liian väljät ja yhdessä tämän säännöksen kanssa oikeastaan mikä tahansa alue voitaisiin ELY:n päätöksellä asettaa väliaikaiseen toimenpidekieltoon. Tällainen päätös voi olla maanomistajan kannalta taloudellisesti hyvin merkittävä.

Poiketen siitä, mitä valtion korvausvellisuudesta muutoin ehdotetussa 112 §:ssä säädetään, väliaikaisen toimenpidekiellosta maanomistajalle aiheutuneen merkityksellisen haitan korvaamisesta päättäisi ELY. Lunastuskorvauksen määrittäminen tulee osoittaa Maanmittauslaitokselle kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastamisesta annetun lain (603/1997; lunastuslaki) mukaisessa järjestyksessä tehtäväksi, jollei korvauksesta sovita valtion ja maanomistajan kesken. ELY:n korvauspäätös merkitsisi mm. sitä, että maanomistaja ei olisi oikeutettu lunastuslain 82 §:ssä tarkoitettuun korvaukseen oikeidenvalvontakustannuksista.

Korvauskynnys tulee muuttaa merkityksellisestä haitasta vähäiseksi haitaksi.

Vantaan kaupunki: Väliaikaisen toimenpidekiellon osalta jää hieman epäselväksi, koskeeko pykälä siis esimerkiksi yleiskaavan luonnonsuojeluvarauksia, joilla suojelukriteerit täyttyvät, mutta joissa ei ole vielä suojelupäätöstä, tai erityisesti suojellun eliölajin elinympäristöä, jossa ei vielä ole ELY-keskuksen rajauspäätöstä.

Metsäteollisuus ry: Mikäli 44 §:n luonnonsuojelualueen perustamisedellytyksiä laajennetaan esitetyllä tavalla, laajenevat myös väliaikaisen toimenpidekiellon mahdolliset soveltamiskohteet. Ei ole perusteltua, että alueelle määrättäisiin väliaikainen toimenpidekielto perustuen tulkinnanvaraiseen käsitteeseen lajien ja luontotyyppien mahdollisuudesta sopeutua ilmastonmuutoksen vaikutuksiin.

MTK ry: Myös väliaikaisen toimenpidekiellon aiheuttamat haitat on korvattava täysimääräisesti ja selvän menettelyn kautta. Pykälän 2 momentin ensimmäinen virke tulee kirjoittaa seuraavasti: ”Jos suojelu myöhemmin raukeaa ja alueen omistajalle on aiheutunut toimenpidekiellosta vähäistä suurempaa haittaa, hänellä on oikeus saada siitä valtiolta täysi korvaus.”
Selkeyden kannalta olisi perusteltua, että väliaikaisen toimenpidekiellon aiheuttamien haittojen korvaamisessa toimivaltainen viranomainen olisi Maanmittauslaitos. Menettelyn tulisi olla yhdenmukaista sen kanssa, mitä valtion korvausvelvollisuutta koskevassa 112 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi, eli jos korvauksesta ei voida sopia, toimitusta korvauksen määrittämiseksi voidaan hakea Maanmittauslaitokselta.

Pykälää tulee täsmentää korvauskysymysten osalta. Maanomistajan tulee saada täysi korvaus valtiolta, mikäli väliaikainen toimenpidekielto ei johda suojeluun ja kielto on aiheuttanut maanomistajalle vähäistä suurempaa haittaa.

SLC rf: Esitys väliaikaisen toimenpidekiellon aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta on kannatettava.

Suomen yhteismetsät ry: Väliaikaisen toimenpidekiellon aiheuttamat haitat tulee korvata täysimääräisesti.

125 § Toimenpidekielto alueilla, joilla lunastus on vireillä

Maanomistajain Liitto - Jordägarnas Förbund ry: Väliaikaisen toimenpidekiellon tulee olla mahdollisimman lyhyt. Toimenpidekiellolle, joka annetaan alueille, joiden lunastus on vireillä, on määrättävä maksimiaika, joka saa olla enintään kaksi vuotta.

126 § Pakkokeinot

Oikeusministeriö: Säännöksen1 momenttiin olisi mahdollisesti tarpeen lisätä myös luonnonsuojelulain nojalla annetut päätökset, joiden vastaisten toimien tai laiminlyöntien osalta ELY-keskus voi ryhtyä hallintopakkotoimiin luonnonsuojelulain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten lisäksi. Luonnonsuojelulain nojalla tehdyt hallintopäätökset ovat kuitenkin keskeinen luonnonsuojelulain suojelumekanismi ja ne ovat keskeisesti viranomaisten jälkivalvonnan kohteena.

Helsingin kaupunkiympäristölautakunta: Selvyyden vuoksi pykälässä voisi todeta sakon tarkoittavan uhkasakkoa. Uhkasakon määrääminen voisi myös olla ympäristönsuojelulain 184 §:n tavalla velvollisuus asettaa, ellei se ole ilmeisen tarpeetonta.

127 § Vireillepano-oikeus

Yksityishenkilö KK: Pykälän voisi otsikoida ”Erityinen vireillepano-oikeus” erotuksena yleisestä vireillepano-oikeudesta. Asianosaisilla ja yleisemmin kansalaisilla on perinteisesti ollut yleinen vireillepano-oikeus hallinto- asioissa. Yksityisen kansalaisen toimet ovat kuitenkin suhteellisen tehottomia tilanteissa, joissa viranomainen on passiivinen tai ei tee hallintopäätöstä. Tilanteen korjaamiseksi on monissa ympäristölaeissa säädetty erityisestä vireillepano-oikeudesta, jonka avulla voidaan käynnistää lain määrittelemin rajaehdoin valvovassa viranomaisessa kielto- taimuu valvontaan liittyvä menettely kolmannen osapuolen aiheuttaman ympäristövahingon estämiseksi, minimoimiseksi ja korjaamiseksi. Viranomaisen on näissä tilanteissa annettava päätös, vaikka ei ryhtyisi valvontatoimiin kolmatta osapuolta kohtaan. Viranomaispäätös on aina valituskelpoinen.

Pykälään kannattaisi lisätä edellä sanotun vuoksi virke, joka käy ilmi nyt vain HE-luonnoksesta sivulta 226: ”Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen olisi annettava sille tehtyyn vireillepanoon kirjallinen päätös, joka olisi valituskelpoinen.”

128 § Toiminta rikosasiassa

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 128 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi, että luonnonsuojelun valvontaviranomaisen tulee tehdä ilmoitus lain 129 §:ssä tarkoitetusta teosta tai laiminlyönnistä poliisille esitutkintaa varten. Ilmoitus voidaan kuitenkin jättää tekemättä, jos tekoa on pidettävä olosuhteet huomioon ottaen vähäisenä. Säännös olisi luonnonsuojelulaissa uusi.

Rikoslain 48 luvun 5 §:n 4 momentissa säädetään, että luonnonsuojelurikoksena ei pidetä tekoa, jonka merkitys luonnonsuojelun kannalta on vähäinen. Säännöksen perusteluissa aikanaan todettiin, että siitä huolimatta, että teko ei olisi luonnonsuojelurikoksena rangaistava, siihen yleensä soveltuisi luonnonsuojelulain sakonuhkainen rangaistussäännös. Säännös muodostaa siis rajan luonnonsuojelurikoksen ja luonnonsuojelurikkomuksen välille (HE 94/1993 vp, s. 197/II). Nyt ehdotetaan, että jos teko on vähäinen, viranomainen saisi jättää siitä rikosilmoituksen tekemättä. Vähäisyyttä teon kriteerinä käytettäisiin siten sääntelykokonaisuudessa kahdessa eri säännöksessä ja prosessin eri portaassa. Teon vähäisyyttä eri säännöksissä ja niiden suhdetta toisiinsa tulisi esityksen jatkovalmistelussa arvioida tarkemmin ja selventää perusteluissa.

Ympäristönsuojelulain 188 §:n ja jätelain 136 §:n (voimaan 15.7.2021) mukaan valvontaviranomainen saa jättää rikosilmoituksen tekemättä, jos tekoa on pidettävä olosuhteet huomioon ottaen vähäisenä eikä yleisen edun ole katsottava vaativan syytteen nostamista. Ko. lakien mukaan rikosilmoituksen tekemättä jättämisen tulee siis täyttää molemmat edellytykset; eli rikosilmoitus olisi tehtävä, vaikka teko olisi vähäinen, jos yleinen etu sitä vaatii. Esityksen perusteluissa olisi aiheellista selvittää, miksi ehdotetussa laissa on päädytty edellä mainituista laeista poikkeavaan ratkaisuun (etenkin äskettäin voimaan tulleeseen jätelain säännökseen nähden) eli että luonnonsuojelulain nojalla valvontaviranomainen voisi jättää rikosilmoituksen tekemättä vähäisestä teosta harkitsematta yleistä etua. On huomattava, että yleisen edun huomioon ottaminen teon vähäisyyden ohella ratkaisisi myös edellä mainitun ongelman siitä, että teon vähäisyys (yksinomaisena perusteena) mainittaisiin oikeusprosessin eri portaissa.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan, että ELY-keskus on rikosasiassa asianomistaja. Perustelujen mukaan ympäristönsuojelulaissa ja jätelaissa on säännös valvontaviranomaisen asianomistaja-asemasta, jos yleistä etua on loukattu. Maininta yleisen edun loukkauksesta kuitenkin puuttuu ehdotetusta 128 §:n 2 momentista, vaikka perustelut (s. 227) viittaavat siihen, että valvontaviranomaisen asianomistaja-asema olisi tarkoitus lakiehdotuksessakin rajoittaa näihin tilanteisiin. Valvontaviranomaisen asianomistaja-asema olisi perusteltua luonnonsuojelurikoksissakin rajoittaa koskemaan yleisen edun valvontaa.

Ympäristöerikoissyyttäjät: Lakiluonnoksen 128 §:n 2 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on rikosasiassa asianomistaja. Tämä on tervetullut parannus voimassa olevaan lakiin nähden. Rikosvastuun toteuttaminen tehostuu, kun ympäristöviranomaisella on asianomistajan asema.

Luontopaneeli pitää hyvänä lisäyksenä, että ELY toimii asianomaisena. ELYistä löytyy myös tarvittavaa asiantuntemusta luontorikosasioissa, mutta toiminnan resurssointi on myös taattava jatkuvuuden kannalta.

129 § Rangaistukset

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 129 §:n (luonnonsuojelurikkomus) avoin blankorangaistussäännös on rikosoikeudellisen legaliteettiperiaatteen näkökulmasta ongelmallinen, eikä sellaista voi perustuslakivaliokunnan ja lakivaliokunnan linjausten ((PeVL 10/2016 vp, s. 8—9, PeVL 53/2018 vp, s. 3-4, PeVL 62/2018 vp, s. 9, PeVL 53/2018 vp, s. 3, PeVL 14/2018 vp, s. 21–22, PeVL 9/2018 vp, s. 9 ja niissä viitatut lausunnot) mukaisesti uudessa luonnonsuojelulaissa ei enää voida säätää. Rangaistavuuden edellytykset ilmaisevien aineellisten säännösten tulee olla kirjoitettu rangaistussäännöksiltä vaaditulla tarkkuudella ja nämä säännökset käsittävästä normistosta tulee käydä ilmi myös niiden rikkomisen rangaistavuus. Rangaistussäännöksessä tulee lisäksi olla asiallinen luonnehdinta kriminalisoitavaksi tarkoitetusta teosta. Huomiota tulee kiinnittää myös siihen, että säännösten, joihin viitataan, on sisällettävä selkeä kielto, jota voidaan rikkoa. Luonnonsuojelurikkomussäännöksessä tulee säätää pykäläkohtaiset viittaukset kiellon tai rajoituksen sisältäviin luonnonsuojelulain säännöksiin sekä lyhyt luonnehdinta rangaistavan käyttäytymisen tekotavasta.

Esityksen perusteluja tulee selkeyttää maininnalla kunkin kiellon tai rajoituksen rikkomisesta mahdollisesti seuraavasta sanktiosta ja sen luonteesta. Selkeä kielto taikka rajoitus tai ehto, jonka rikkomisesta voi sanktio tulla kyseeseen, sisältyy ainakin alla lueteltuihin lakiehdotuksen pykäliin (luettelo ei ole kattava):
17 § Luonnonsuojeluohjelman toimenpiderajoitus
35 § Natura-alueen heikentämiskielto
38 § Toimenpiteestä vastaavan ilmoitusvelvollisuus
50 § Kansallispuiston ja luonnonpuiston rauhoitussäännökset
52 § Poikkeusluvan ehtojen rikkominen
53 § Muun valtion luonnonsuojelualueen rauhoitussäännökset
54 § Yksityisen luonnonsuojelualueen rauhoitusmääräykset
57 § Liikkumisen rajoittaminen luonnonsuojelualueella
67 § Suojellun luontotyypin tärkeän esiintymän hävittäminen
68 § Tiukasti suojellun luontotyypin heikentämiskielto
73 § Eläinlajin rauhoitussäännökset
74 § Pesäpuiden suojelu
75 § Kasvilajin rauhoitussäännökset
77 § Erityisesti suojeltavien eliölajien esiintymispaikkojen hävittäminen tai heikentäminen
80 § Uusina tavattavien eliölajien suojelun rikkominen
93 § Maisemanhoitoaluetta koskevat määräykset
95 § Luonnonmuistomerkin vahingoittaminen tai turmeleminen
97 § Kielletyn kieltotaulun pystyttäminen
105 § Heikennyksen hyvittämiseen käytetyn hyvitysalueen hävittäminen tai heikentäminen

Viitatut säännökset olisi mahdollista yhdistää teon kuvauksen perusteella rikkomussäännökseen sen eri kohdiksi, jolloin säännöksen kohtien määrä pysyisi rajallisena.

Rangaistavaksi säätäminen on vain yksi keino ohjata tiettyä toimintaa. Esittelevä ministeriö voi perustellusti päätyä siihen, ettei tiettyä lain tai sen nojalla annetun säännöksen, määräyksen tai lupaehdon rikkomista ole tarkoituksenmukaista säätää rangaistavaksi, vaan että toiminnan ohjaus tapahtuu ilman sanktiointia tai sanktiona käytetään muita kuin rikosoikeudellisia keinoja (hallinnollisia pakkokeinoja, tukien/avustusten takaisinperintää yms.). Oikeusministeriöllä ei lähtökohtaisesti ole huomauttamista ko. ohjaustavan muutokseen, vaan se voi rikosoikeuden viimesijaisuuden eli periaatteen kannalta olla perusteltua. Sanktion mahdollisuuteen ja sen laatuun ja tehokkuuteen tulisi kuitenkin esityksen perusteluissa eri kielto- ja rajoitussäännösten yhteydessä ottaa kantaa, erityisesti kun kyseisen alan sääntely säädetään kokonaan uudella lailla ja lakiehdotukseen sisältyy myös uusia tai uudelleen muotoiltuja kielto- tai rajoitussäännöksiä. Eduskuntaa tulee aina informoida asianmukaisesti, jos rangaistavuuden alassa tapahtuu muutoksia. Lakiehdotuksen eräitä säännöksiä suhteessa tekojen rangaistavuuteen on alla tarkasteltu yksityiskohtaisemmin luvuittain:

4 luku (Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukeminen) koska tukia ja avustuksia on mahdollista väärinkäyttää, sovellettaviksi voisivat tulla rikoslain 30 luvun 5-10 § niiden edellytysten täyttyessä. Lakiehdotuksen 129 §:n viittauksiin rikoslakiin voisi siten olla perusteltua lisätä informatiiviset viittaukset ko. rikoslain säännöksiin.

Ehdotettu 129 §:n 2 momentin 1 kohta kattaisi avoimena blankorangaistussäännöksenä myös ehdotetun 4 luvun vastaiset teot. Ehdotetussa 128 §:ssä säädetään ELY:lle velvollisuus tehdä rikosilmoitus 129 §:ssä tarkoitetusta teosta. Rikosilmoitus olisi 128 §:n ehdottoman sanamuodon mukaisesti (muussa kuin vähäisen teon yhteydessä) tehtävä, vaikka tuki lakiehdotuksen 29 §:n 2 momentin tai 31 §:n 2 momentin nojalla perittäisiin takaisin. Maataloustukien yhteydessä rikosoikeudellista seuraamusta ja toisaalta tuen takaisin perintää ei ole pidetty ne bis in idem –periaatteen vastaisena silloin, kun tuen takaisinperinnän on katsottu johtuvan tuen antamisen ehtojen rikkomisesta. Eri keinojen mahdollista päällekkäisyyttä olisi esityksen jatkovalmistelussa syytä arvioida.

5 Luku (Euroopan yhteisön Natura-verkosto) Lakiehdotuksen 38 § koskee toimenpiteestä vastaavan ilmoitusvelvollisuutta toimenpiteestä seuraavasta kielletystä seurauksesta. Pykälän perusteluissa todetaan (s. 139), että jos lain 39 §:n mukaista ilmoitusta ei ole tehty ja tästä aiheutuu Natura-alueen merkittävää heikennystä, viranomaisen käytettävissä olisivat lain 123 §:n ja 126 §:n mukaiset pakkotoimet oikeudenvastaisen tilan poistamiseksi. Koska perusteluissa ei mainita mahdollisuutta rikosoikeudelliseen seuraamukseen, jää avoimeksi, onko tarkoitus, että ilmoitusvelvollisuuden rikkomista ei näiden toimien lisäksi rangaistaisi luonnonsuojelurikkomuksena. Rangaistavuus vaikuttaa kuitenkin perustellulta, koska ilmoitusvelvollisuus on ainoa tapa, jolla Natura-alueen mahdollinen heikennys lain 38 §:n tapauksissa tulee viranomaisten tietoon. Tämän lisäksi saattaisi olla aiheellista todeta, että ainakin merkittävä Natura-alueen heikentyminen ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnin seurauksena voi tulla rangaistavaksi rikoslain 48 luvun 5 §:n mukaisena luonnonsuojelurikoksena.

6 luku (Luonnonsuojelualueet) Lakiehdotuksen 50 §:ssä säädetään kansallispuistojen ja luonnonpuistojen rauhoitussäännöksistä. Eläin- ja kasvilajien osalta säännös vaikuttaa olevan päällekkäinen 8 luvun eliölajien suojelua koskevien rauhoitussäännösten kanssa. Vaikka säännökset eräiltä, mahdollisesti suurelta osin vastaavat voimassa olevia säännöksiä, säännösten suhdetta toisiinsa samoin kuin ko. rauhoitussäännösten rikkomisen eroja saattaisi olla perusteluissa syytä selventää.

Tarkoitus lienee, että 8 luvun yleisiä eliölajien rauhoitussäännöksiä sovelletaan myös kansallispuistoissa ja luonnonpuistoissa, minkä lisäksi niissä sovelletaan 6 luvun eräiltä osin tiukempia säännöksiä. Esimerkiksi 8 luvun 73 §:n 1 momentin 1 kohta koskee vain rauhoitetun eläinlajin yksilön tahallista tappamista, mitä taas 6 luvun 50 §:n 1 momentin 5 kohta ei edellytä. Tällöin selkärankaisen eläimen pyydystäminen tai tappaminen kansallispuistossa tai luonnonpuistossa tulisi oletettavasti lakiehdotuksen 129 §:n 2 momentin 2 kohdan nojalla rangaistavaksi myös huolimattomuudesta tehtynä. Sama ero syyksiluettavuudessa on myös eläinlajin häiritsemisen/hätyyttämisen kohdalla ko. säännöksissä.

Lain 51 §:ssä säädettäisiin uutena asiana (suoraan) lakiin perustuvasta luvasta ajaa hirveä tai valkohäntäkaurista kansallispuistossa tai luonnonpuistossa. Perustelujen mukaan (s. 150) kohta koskee hirven tai valkohäntäkauriin metsästystä sekä luonnonsuojelualueella että ajoa luonnonsuojelualueen ulkopuolella tapahtuvan metsästyksen yhteydessä. Ajo käsittää ajometsästyksen ilman koiraa tai koiran kanssa sen mukaan kuin metsästyslaissa ja sen nojalla säädetään. Tekstistä saa siten vaikutelman, että metsästyslakia sovellettaisiin ajoon vain koiran käytön osalta. Tarkoitus lienee, että kansallispuistossa/luonnonpuistossakin saa ylipäänsä metsästää vain metsästyslain säännösten puitteissa esimerkiksi hirven tai valkohäntäkauriin metsästysaikoina ja metsästyslain mukaisella pyyntiluvalla. Tältä osin viittaus metsästyslain säännöksiin olisi syytä lisätä myös itse säännökseen sen uuteen 10 kohtaan (vrt. pykälän 1 momentin 5 kohta, jossa viitataan kalastusoikeuden osalta kalastuslakiin).

Vastaava täsmennys saattaisi olla perusteltua tehdä myös lain 53 §:ään muun valtion luonnonsuojelualueen rauhoitussäännöksiin sen metsästyksen sallivan 2 momentin osalta.

Kummastakaan säännöksestä (51 ja 53 §) ei perusteluista selviä, mitkä pykälissä annetut määräykset on suunnattu tavalliselle kansalaiselle tai esimerkiksi metsästyslupia myöntävälle viranomaiselle tai rauhoitussäännöksiä tekeville viranomaisille. Tällä on merkitystä sanktioinnin kannalta.

Lakiehdotuksen 57 § valtuuttaa rajoittamaan kulkemista, liikkumista, leiriytymistä, maihinnousua, tai veneen yms. pitämistä alueen perustamissäännöllä tai lain 59 §:n (voimassa olevan lain 20 §) nojalla annettavalla järjestyssäännöllä. Mainittujen 57 ja 59 §:n perusteluissa ei ole mainintaa kyseisten rajoitusten rikkomisen sanktioista.

Lakiehdotuksen 60 §:ssä säädetään kuitenkin luonnonsuojelualueen rajojen merkitsemisestä ja määräämisestä, missä yhteydessä perusteluissa (s. 164) selostetaan luonnonsuojelualueen rauhoitussäännösten rikkomista. Perustelujen mukaan yksityisen suojelualueen omistaja, käyttöoikeuden haltija taikka hänen edustajansa tai lukuunsa toimiva ei voisi yleensä vedota rikoslain 4 luvun 2 §:ssä tarkoitettuun kieltoerehdykseen, vaikka suojelualuetta ei olisikaan merkitty maastoon. Koska lain 57

ja 59 §:ssä mainittujen kieltojen rikkomiseen voinee syyllistyä kuka tahansa luonnonsuojelualueella liikkuva, kieltoerehdystä koskevat maininnat soveltunevat kehen tahansa kieltoja rikkoneisiin. Rikoslaissa säädettyyn kieltoerehdykseen viittaaminen tarkoittanee, että kyseisten säännösten rikkomisen on tarkoitus olla rangaistavaa luonnonsuojelurikkomuksena. Tästä olisi perusteltua selkeästi säätää ko. rikkomussäännöksessä. Tältä osin viitataan siihen, mitä aikaisemmin on lausuttu rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen edellyttämästä viittaus- ja valtuutusketjun täsmällisyydestä ja perustuslakivaliokunnan käytännöstä. Tämä on erityisen tärkeää, kun aineellinen kieltonormi asetetaan järjestyssäännön kaltaisella varsin alhaisella normitasolla.

7 Luku (Luontotyyppien suojelu) Lakiehdotuksen 66 §:ssä säädetään uhanalaisen luontotyypin huomioon ottamisesta siinä lueteltujen erityislakien nojalla lupaa tai suunnitelmaa hyväksyttäessä. Huomioon ottamisvelvollisuutta luonnehditaan esityksessä viranomaiselle säädetyksi velvollisuudeksi ja 1 momentissa säädetään tarkemmin, että lupapäätöksessä on käytävä ilmi, miten lupaharkinnassa on otettu ko. luontotyypit huomioon. Käytännössä huomioon ottaminen lupaprosessissa voinee tarkoittaa, että ko. lakien nojalla annettaviin lupiin voidaan – ja voi olla jopa velvollisuus – sisällyttää myös luvan haltijaan kohdistuvia uhanalaisten luontotyyppien ja lajien suojelua koskevia määräyksiä ja ehtoja.

Huomattavaa on, että luonnonsuojelurikosta koskeva rikoslain 48 luvun 5 §:n 1 momentin 1 kohta luonnonsuojelurikoksesta samoin kuin ehdotettu luonnonsuojelurikkomusta koskeva lakiehdotuksen 129 §:n 2 momentin 1 kohta koskee vain luonnonsuojelulain tai sen nojalla annetuilla säännöksillä suojeltavia luontotyyppejä. Niitä ei siten voida soveltaa edellä mainittujen muiden lakien nojalla annettujen lupien ko. suojelukohteita koskevien ehtojen rikkomiseen. Tällöin ehdotuksen jatkovalmistelussa tulisi arvioida, ovatko kaikkien säännöksessä mainittujen lakien nojalla annettuihin lupiin mahdollisesti sisältyvien luontotyyppien suojelua koskevien ehtojen rikkominen kyseisten lakien nojalla rangaistavaa.

Lakiehdotuksen 68 §:n 2 momentissa ehdotetaan uutena tiukasti suojellun luontotyypin suojelukeinona säädettäväksi tiukasti suojellun luontotyypin tilan vaarantamiskiellosta, joka olisi voimassa suoraan lain nojalla, kun viranomainen on tallentanut luontotyypin esiintymätiedon luonnonsuojelun tietojärjestelmään. Esityksessä ei oteta kantaa vaarantamiskiellon rikkomisen mahdolliseen seuraamukseen rikosoikeudellisesti. On huomattava, että rikoslain 48 luvun 5 §:n luonnonsuojelurikos ei ole vaarantamisrikos, vaan se edellyttää luonnonsuojelulain nojalla suojellun luonnonalueen hävittämistä tai turmelemista eikä se siten sovellu vaarantamiseen tekona. Kyseisen vaarantamiskiellon rikkomisen rangaistavuudesta luonnonsuojelurikkomuksena tulisi puolestaan ehdotettavassa 129 §:ssä selkeästi säätää rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen edellyttämällä tavalla, jos rangaistavuus on tarkoitus ulottaa ko. vaarantamistekoon.

8 luku (Eliölajien suojelu) Ehdotetussa 73 §:n 1 momentin 1 kohdassa kielletään rauhoitetun eläinlajin tahallinen tappaminen. Kyseinen tekotapa on syytä säätää ehdotetussa rikkomussäännöksessä rangaistavaksi omana kohtanaan, jos luonnonsuojelurikkomus muilta osin säädettäisiin rangaistavaksi sekä tahallisena että tuottamuksellisena.

Eläinlajien rauhoitussäännöksiä koskevan 73 §:n perusteluissa selostetaan tahallisuuden käsitettä rauhoitettujen eläinlajien tappamisessa tai pyydystämisessä. Perusteluissa (s. 177) viitataan siihen, miten tahallisuutta ja sen tulkintaa on tarkasteltu luontodirektiivin tulkintaohjeissa, EU-tuomioistuimen oikeuskäytännössä ja korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuissa. On huomattava, että osassa viitatuissa lähteissä ei varsinaisesti määritellä tahallisuutta, vaan häiritsemisen tekotapoja. Näin esim. EUT C-103/00 tai osin myös KHO 2015:124. Jos perusteluissa on tarkoitus selventää lain 73 §:n tahallisen tappamisen kieltoa tavallisen kansalaisen kannalta, rikosoikeudellinen tahallisuuskäsite on keskeinen asia. Eläinlajien rauhoitussääntöjen kieltojen rikkominen on säädetty nykyisin ja vastaisuudessa rangaistavaksi rikoslain 48 luvun 5 §:n 1 momentin 1 kohdassa (sekä törkeänä luonnonsuojelurikoksena ja luonnonsuojelurikkomuksena), jolloin rikosoikeudellinen tahallisuuden käsite määräytyy rikoslain 3 luvun 5 ja 6 §:n nojalla. Perusteluihin on syytä ottaa tästä maininta ja viittaus myös rikoslain 3 luvun säännöksiin.

Lakiehdotuksen 78 §:n 2 momentissa säädettäisiin rangaistavaksi Euroopan unionin tärkeinä pitämien eliölajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittämisen kiellosta (vastaa voimassa olevan luonnonsuojelulain 49 §). Pykälän perusteluissa todetaan, että kielto ei edellytä tahallisuutta, ja ulottuu siten myös piittaamattomuudesta tai ajattelemattomuudesta johtuvaan ko. paikkojen hävittämiseen tai heikentämiseen (s. 183). Kyseisten kieltojen rikkominen on kuitenkin ehdotettu rangaistavaksi lakiehdotuksen 129 §:n 3 momentissa tahallaan tai törkeän huolimattomuudesta tehtynä. Perusteluissa (s. 227-228) todetaan, että koska ko. paikkojen tunnistaminen on vaikeaa, ja tekoon voi luonnossa liikkuva helposti syyllistyä huolimattomuuttaan, syyksiluettavuuden astetta ko. teoista on syytä nostaa tavallisesta tuottamuksesta törkeään tuottamukseen. Esitys on siten ristiriitainen ja perusteluja tulisi ko. kieltojen syyksiluettavuuden osalta yhdenmukaistaa.

Lakiehdotuksen 78 §:n 3 momentissa säädettäisiin uutena kieltona Euroopan unionin tärkeinä pitämien eliölajien esiintymispaikkojen heikentämis- ja hävittämiskiellosta. Lakiehdotuksen 129 §:n 3 momentissa ei mainita lain 78 §:n 3

momentin mukaisia esiintymispaikkoja. Avoimeksi jää, onko sen sijaan tarkoitus, että ko. esiintymispaikkoja koskeva kiellon rikkominen tulisi rangaistavaksi lain 129 §:n 2 momentin 1 kohdan avoimen blankosäännöksen nojalla, jolloin syyksiluettavuuden aste olisi eri kuin edellä mainitun 3 momentin nojalla lisääntymis- ja levähdyspaikkojen osalta.

Lakiehdotuksen 74 §:n osalta ei säännöksestä tai perusteluista ilmene, mitä tarkoittaa, että suuren petolinnun pesäpuu on rauhoitettu. Säännös vastaa perustelujen mukaan voimassa olevan luonnonsuojelulain 39 §:ää, mutta silti jää avoimeksi, mitkä teot olisivat ehdotetun avoimen blankorangaistuksen säännöksen nojalla rauhoituksen rikkomisena rangaistavia; puun kaatamisen lisäksi mahdollisesti puuhun kiipeäminen tms.

9 luku (Vaihdanta, maahantuonti ja maasta vienti) Lain 87 §:ssä kielletään mm. 8 luvun soveltamisalaan kuuluvan eläin- tai kasvilajin hallussapito, kuljetus, myyminen ja vaihtaminen sekä tarjoaminen myytäväksi tai vaihdettavaksi. Perustelujen mukaan se perustuisi asiallisesti voimassa olevan lain 44, 45 ja 49 §:ssä säädettyyn. Voimassa olevan lain 44 §:ssä (uhanalaisten eläinlajien kansainvälinen kauppa) kielletään kuitenkin hallussapito vain kaupallisessa tarkoituksessa, ja vastaavasti voimassa olevan lain 45 § koskee rauhoitetun lajin kauppaa. Voimassa olevan lain luonnonsuojelurikkomusta koskevassa 58 §:n 2 momentin 2 kohdassa samoin kuin luonnonsuojelurikosta koskevassa rikoslain 48 luvun 5 §:n 1 momentin 3 kohdassa rangaistavaa on hallussapito vain kaupallisessa tarkoituksessa. Jos hallussapidon rangaistavuus on tarkoitus laajentaa esityksessä nykyisestä yleiseksi hallussa pidon kielloksi, tämä olisi selkeästi mainittava perusteluissa ja asiallisesti perusteltava.

Lisäksi herää kysymys, eikö silloin rauhoitetun eläinlajin hallussapidon kiellosta tulisi säätää eläinlajin rauhoitusta koskevassa 73 §:ssä ehdotetun 87 §:n sijasta. Asian arviointia vaikeuttaa se, että ehdotetun luonnonsuojelurikkomusta koskevan 129 §:n 2 momentin 2–5 kohdissa viittaukset lain 88 §:n eri momentteihin ovat virheelliset. Asiaa tulisi esityksen jatkovalmistelussa selvittää.

Luonnonsuojelurikkomusta koskevassa 129 §:n 2 momentin 1 kohdassa säädettäisiin rangaistus myös sille, joka ostaa tai ottaa vastaan jotakin, mitä on saatu luonnonsuojelulakia tai sen nojalla annettua säännöstä tai määräystä rikkomalla. Säännös vastaa voimassa olevan lain rikkomussäännöstä, mutta ehdotetussa 9 luvussa systematisoitaisiin eliölajien vaihdantaa, maahantuontia ja maastavientiä koskevat aineelliset säännökset uudella tavalla. Ostamisen tai vastaan ottamisen rangaistavuus voi olla perusteltua, mutta kyseistä tekotapaa ei mainita ehdotetussa kieltosäännöksessä 87 §:n 1 momentissa, ja osto mainitaan ainoastaan lain 87 §:n 3 momentissa CITES-asetuksessa tarkoitettujen eläin- ja kasvilajien osalta. Kyseiset pykälät tulisi jatkovalmistelussa tarkistaa ja samalla olisi syytä arvioida, tulisiko ko. tekotapa sisällyttää lain 129 §:n 2 momentin 2–5 kohtiin.

10 luku (Maiseman suojelu ja hoito sekä luonnonmuistomerkit) Lakiehdotuksen 93 §:n mukaan maisemanhoitoalueen perustamispäätökseen voidaan ottaa tarpeellisia määräyksiä ja suosituksia. Suositusten mainitseminen on uutta verrattuna voimassa olevan lain 34 §:ään. Perusteluissa voisi olla aiheellista mainita, että perustamismääräysten rikkomisen rangaistavuus luonnonsuojelurikkomuksena tai –rikoksena voi koskea vain sitovia määräyksiä. Pykälän 3 momentista voi päätellä, että maisemanhoitoaluetta voi koskea myös rakennuslainsäädäntöön kuuluvat määräykset. Niiden rikkomiseen ei voi tulla sovellettaviksi luonnonsuojelurikos (joka koskee vain luonnonsuojelulain nojalla annettuja määräyksiä) eikä luonnonsuojelurikkomus (joka koskee ehdotetussa muodossa luonnonsuojelulain nojalla luonnon suojelemiseksi annettavia määräyksiä).

Lakiehdotuksen 97 §:ssä säädettäisiin kiellosta pystyttää jokamiehen oikeuden käyttöä (kulkemisen, maihinnousun yms.) kieltäviä kieltotauluja, joiden asettamiseen ei ole lakiin nojautuvaa oikeutta. Kielto vastaisi voimassa olevan lain 36 §:ää. Perusteluissa ei oteta kantaa siihen, onko tarkoitus, että kieltotaulun luvattomasti pystyttävälle tulisi voida määrätä teosta sanktio. Ehdotettu 129 §:n 2 momentin 1 kohdan avoin blankorikkomussäännös ei vaikuttaisi soveltuvan tekoon, koska se edellyttää kiellon tai määräyksen annetuksi ”luonnon suojelemiseksi”, mistä jokamiehen oikeutta turvaavassa kiellossa ei liene kyse.

11 luku (ekologisen kompensaation toteuttaminen) Lain 105 §:ssä säädettäisiin heikennyksen hyvittämiseen käytetyn hyvitysalueen hävittämisen tai heikentämisen kiellosta. 11 luvun sääntely on kokonaisuudessaan uutta. Esityksessä olisi aiheellista arvioida ja selostaa hyvittämiseen liittyvien kieltojen rikkomisen mahdollista sanktiointia.

Suomen ympäristökeskus SYKE: CITES-asetuksen 16 artiklassa on lueteltu, mitkä asetuksen vastaiset toimet EU-jäsenvaltion tulisi ainakin kriminalisoida: kohdat 1.a) – 1.m). SYKE pyytää ympäristöministeriötä tarkistamaan, ovatko kaikki ne CITES-asetuksen rikkomiset, joita ei luonnonsuojelulain luonnoksessa ole ehdotettu kriminalisoitaviksi, selvästi kriminalisoituja toisessa lainsäädännössä. Jos näin ei ole, tulisi ne lisätä luonnonsuojelulakiin.

Komission asetuksessa 865/2006/EY, 66(7) artiklassa, on säädetty sampikalojen suojelemiseksi ns. kaviaarinkäsittelyluvasta, jota ilman ei saa käsitellä, pakata tai uudelleenpakata kaviaaria vientiä, jälleenvientiä tai yhteisön sisäistä kauppaa varten. Tämän säädöksen rikkominen tulisi kriminalisoida, ml. myönnetyn kaviaarinkäsittelyluvan ehtojen rikkominen. Samassa asetuksessa on myös säädetty CITES-yksilöiden, kuten vankeudessa syntyneiden ja kasvaneiden elävien eläinten sekä kaviaaripurkkien merkintävaatimuksista. Merkintävaatimusten noudattamatta jättäminen tulisi kriminalisoida.

Ympäristöerikoissyyttäjät: Rangaistussäännös on käytännössä kopioitu voimassa olevasta laista. Vääjäämättä syntyy sellainen käsitys, ettei rangaistussäännöksen toimivuutta ole valmistelussa mietitty. Lakiluonnoksessa on asetettu eri tahoille lukuisia erilaisia velvoitteita ja kieltoja. Siihen nähden ehdotetun 129 §:n 2 momentin 1 kohta on hyvin avoin ja epätäsmällinen (ns. blankorangaistussäännös). Rikosoikeuden täsmällisyysvaatimuksen ja lainkäytön ennakoitavuuden näkökulmasta olisi ehdottomasti parempi ratkaisu, että rangaistussäännöksessä yksilöidysti mainittaisiin ne lain kohdat, joiden rikkominen on rangaistavaa. Näyttää siltä, että pykälien 35, 38, 50, 53, 54, 57, 59, 67, 68, 73 (tahallisena), 74, 75, 77, 78, 80, 83, 87, 88, 90, 93, 95, 97, 125 vastaiset menettelyt on ajateltu rangaistavaksi. Näihin tulisi viitata selkeästi. Muutosten tekemistä myös rikoslain luonnonsuojelurikoksen kohtaan 1) olisi myös syytä harkita.

Säännöksen 2 momentin 2 kohdassa on rangaistavina tekotapoina mainittu mm. ”ottaa haltuun” ja ”pitää myyntiä varten”. Tähän liittyy sama epäselvyys kuin luonnoksen 87 §:n 1 momenttiin: onko rangaistavaa haltuun ottaminen ja hallussapito myös ei-kaupallisessa tarkoituksessa? Hallituksen esitystä koskeva luonnoskaan ei anna tähän vastausta. Kun luonnonsuojelulaki nyt kokonaisuutena uudistetaan, ei siihen saa jäädä tällaisia käytännön lainsoveltamisessa hankaliksi todettuja epäselvyyksiä.

Lisäksi on huomattava, että jos ilmaisun ”ottaa haltuun” halutaan yksiselitteisesti tarkoittavan myös hallussa pitämistä, tulisi ajatus ilmaista käyttämällä sanoja ”pitää hallussaan”. Korkein oikeus on kätkemisrikosta koskeneessa ratkaisussaan KKO:1997:11 katsonut, että haltuun ottamalla toteutettu kätkemisrikos on täyttynyt haltuunottohetkellä eikä kyse ole ns. jatkuvasta rikoksesta. Tämä tarkoittaa sitä, että rikoslain 8 luvussa säädetty syyteoikeuden vanhentuminen lasketaan alkavaksi haltuunottohetkestä. Mikäli luonnonsuojelurikkomuksena säädetään rangaistavaksi vain haltuun ottaminen eikä hallussapito, on mahdollista, että tuomioistuimet katsovat syyteoikeuden vanhentumisen alkavan kulua jo haltuunottohetkestä. Tästä taas seuraisi esimerkiksi luvattomien yksityisten kokoelmien hallussapitotilanteissa laajoja syyteoikeuden vanhentumisia.

Säännöksen 2 momentin 3 – 5 kohdissa vaikuttaa olevan viittaukset väärään 88 §:n momenttiin.

Keskisen Suomen liito-oravayhdistys ry: Tärkeä keino lisätä merkittävästi niin liito-oravan kuin monien muidenkin uhanalaisten lajien suojelua metsätaloudessa on selventää tuntuvasti velvoitteita niiden esiintymis-, lisääntymis- ja levähdyspaikkojen sekä pesäpuiden etukäteisen selvittämiseen ja koventaa laiminlyönnistä säädettyjä rangaistuksia. Tässä yhteydessä tulee myös poistaa 129.3 §:n maininta 78 §:n rikkomisen rangaistavuudesta vain tahallisena tai törkeänä huolimattomuutena.

Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri ry: Kohdan 2 lopun täytyy kuulua: … ”vie maasta eläimen tai kasvin taikka niiden osan tai johdannaisen … ”, sillä tiettyihin eläinten osiin kuvitellaan liittyvän erityisvoimia.

WWF: Pienistä luonnonsuojelurikkeistä tulisi säätää lakiin pysäköintivirhemaksun tyyppinen hallinnollinen sanktio ilman oikeusprosessia.

METO – Metsäalan Asiantuntijat: Esitetyn lain monet epämääräisyydet ovat huolestuttavia käytännön toimijoiden kannalta kentällä ottaen huomioon, että nämä tulkinnanvaraisuudet siirtyvät myöhemmin oikeusistuimissa ratkottaviksi ja toimihenkilöiden toiminta tulkittavaksi tämän lain pohjalta. Jo pelkästään syytteeseen tai syytteen uhan alaiseksi joutuminen henkilökohtaisella vastuulla työnantajan tai toimeksiantajan tehtävissä tekee toimimisen hankalaksi ja henkisesti jopa raskaaksi.

Aallokas Oy: WWF:n ehdotus parkkisakkotyyppisestä sanktiosta on hyvä.

130 § Menettämisseuraamus

Sisäministeriö: Vaikka rikoshyöty tuomittaisiinkin menetetyksi, tekijä on silti voinut saavuttaa tarkoituksensa ja tuhottu luontotila voi olla menetetty. Ympäristörikosasioita tutkittaessa on huomattu, että tekijän saama rikoshyöty voi olla toissijainen aiheutettuun vahinkoon nähden.

Epäillyissä ympäristörikosasioissa ympäristöviranomaisten tavoitteena on saada ennallistettua tapahtumapaikka siihen tilaan, jossa se oli ennen tapahtumaa. Ympäristöviranomaiset voivat tarvittaessa käyttää tavoitteen saavuttamiseksi hallinnollisia pakkokeinoja, kuten esimerkiksi uhkasakkoa. Tällaista hallinnollista pakkokeinoa ei pidetä rangaistuksena vaan sitä käytetään niskoittelevan toimijan kuriin saamiseksi. Uhkasakkomenettelyä voidaan käyttää samanaikaisesti käynnissä olevan esitutkinnan kanssa. Uhkasakkomenettely ei kuitenkaan aina toimi. Epäilty toimija voi myös uhkasakkomenettelyn aikana hukata omaisuutensa tavoittamattomiin.

Esitutkinnan aikana esitutkintaviranomainen voi käyttää turvaamistoimia, jolloin toimijan omaisuutta määrätään vakuustakavarikkoon sakon, rikokseen perustuvan vahingonkorvauksen tai hyvityksen taikka valtiolle menetettäväksi tuomittavan rahamäärän maksamista varten.

Ympäristörikosasioiden yhteydessä rikoshyöty tulee saada tekijältä, mutta hänen tulisi lisäksi joutua korvaamaan aiheuttamansa vahinko. Mikäli tekijä on tuhonnut maisemaa, kaatamalla luvatta puita tai ottamalla luvatta maata yms., tekijä tulisi rikoshyödyn menettämisen lisäksi voida velvoittaa myös vahingonkorvauksiin, joka määritettäisiin tapauskohtaisesti. Vahingonkorvauksilla voitaisiin tarpeen vaatiessa teettää ulkopuolisilla aiheutetun tilan korjaaminen. Säädetyn lain tarkoituksena on kuitenkin luonnon monimuotoisuuden suojeleminen, joka tällaisessa tapauksessa olisi mahdollista, ainakin tietyissä tapauksissa, toteuttaa vahinkojen ennallistamisen kautta.

Esitutkintaviranomaisilla ei ole osaamista tuhottujen luontoarvojen vahinkojen arviointiin. Tämän vuoksi sisäministeriö nostaa esiin, tulisiko hallituksen esityksessä ottaa kantaa ennallistamistoimien järjestelyihin siten, että vahingonkorvausten saanti tekijältä kyettäisiin turvaamaan mahdollisimman tehokkaasti. Voi olla, että asia vaatisi myöhemmin lisätyötä erilaisten luontoarvojen arvojen määrittämiseksi tai ainakin ennallistamisprosessin kehittämistä ympäristöviranomaisissa. Luonnonsuojelulaissa tämän kaltainen ajattelumaailman muutos voisi toimia vahvana preventiivisenä signaalina yhteiskuntaan ympäristönsuojelussa.

Ympäristöerikoissyyttäjät: Säännöksen 1 momentin mukaan se, joka on syyllistynyt 129 §:ssä tarkoitettuun tekoon rikkomalla eläinlajin tai kasvilajin rauhoitusmääräyksiä, on tuomittava menettämään valtiolle se arvo, mikä rauhoitetulla eläimellä tai kasvilla on lajinsa edustajana. Hallituksen esitystä koskevan luonnoksen mukaan pykälä vastaisi sisällöllisesti voimassa olevan luonnonsuojelulain 59 §:ää. Lakiluonnoksessa olevaan 130 §:n 1 momenttiin on kuitenkin lisätty sanat ”rikkomalla eläinlajin tai kasvilajin rauhoitusmääräyksiä”, mitä ilmaisua voimassa olevassa laissa ei ole. Hallituksen esitystä koskevassa luonnoksessa ei täsmennetä, mitä lisätyllä ilmaisulla tarkoitetaan. Lakiluonnoksen 73 §:ssä on säädetty eläinlajien rauhoitussäännöksistä ja 75 §:ssä kasvilajien rauhoitussäännöksistä. Koskeeko ehdotettu 130 §:n 1 momentti ainoastaan noiden lainkohtien rikkomista – vai koskeeko se myös esimerkiksi ehdotetun 87 §:n vastaista menettelyä, kuten nykyisin oikeuskäytännössä on tulkittu? Ehdotettuun 130 §:n 1 momenttiin tehty lisäys aiheuttaa epäselvyyttä, ja lainsäätäjän tulisi joko lakitekstissä tai vähintään yksiselitteisesti lain esitöissä ilmaista, minkä määräysten rikkominen laukaisee 130 §:n 1 momentissa tarkoitetun menettämisseuraamuksen. Jos esimerkiksi linnunmunien osalta ehdotettua 130 §:n 1 momenttia sovellettaisiin siten, että menettämisseuraamus voisi seurata ainoastaan 73 §:ssä säädettyjen rauhoitussäännösten rikkomisesta, kannattaisi linnunmunien keräilijän aina väittää ottaneensa munat haltuunsa yli viisi vuotta aikaisemmin. Tämä siitä syystä, että 73 §:ssä puhutaan haltuun ottamisesta eikä hallussapidosta, jolloin rikos täyttyy jo haltuun ottamisella ja menettämisseuraamusta koskeva viiden vuoden vanhentumisaika alkaa ainakin Korkeimman oikeuden kätkemisrikosta koskevan ratkaisun perusteella kulua tuosta hetkestä. Jos taas ehdotettua 130 §:n 1 momenttia sovellettaisiin siten, että menettämisseuraamus voisi seurata myös ehdotetun 87 §:n vastaisesta menettelystä, jo pelkkä hallussapito johtaisi menettämisseuraamukseen. Jälkimmäinen tulkinta olisi varmasti tehokkaampi tapa estää rauhoitettuihin lajeihin kohdistuvaa keräilyä ja vaihdantaa. Mutta lainsäätäjä tekee, kuten parhaaksi näkee. Ongelmana vain on nyt se, että ehdotettu laki on tältä osin epäselvä.

131 § Haltuunotto-oikeus

Maa- ja metsätalousministeriö: Pykälän perustelut huomioon ottaen säännöksellä on oletettavasti tavoiteltu sitä, että yksityisellä luonnonsuojelualueella maanomistajalla ei olisi oikeutta ottaa haltuun metsästys-, keräily- tai muita välineitä, joita on käytetty tai ilmeisesti aiotaan käyttää vastoin luonnonsuojelualueella noudatettavia säännöksiä tai määräyksiä. Ehdotettu säännös ei johda YM:n tavoittelemaan lopputulokseen, koska 2 momentissa viitataan mm. metsästyslain 81 §:än, jossa puolestaan viitataan metsästyslain 88 §:ssä tarkoitettuun metsästyslain valvontaa suorittavaan henkilöön, jollaiseksi myös maanomistaja maallaan on kyseisessä pykälässä määritelty.

Suomen luonnonsuojeluliitto: Metsähallituksen toimihenkilöidenkin valtuuksia tulee lisätä – myös yksityismailla.

Haltuunotto-oikeus on mahdollisuuksien mukaan syytä säilyttää myös maanomistajalla, kuten metsästyslaissa. Se voi koskea esimerkiksi laittomia haukkarautoja tms. pyydyksiä, jotka pitää saada heti pois maastosta.

Suomen Metsästäjäliitto ry: Muutos metsästysvälineiden haltuunotto-oikeuden rajaamisesta erätarkastajalle on tarpeellinen, sillä usein näihin välineisiin kuuluu myös ampuma-ase, jonka hallussapidosta säädetään ampuma-aselaissa hyvin tarkasti.

15 luku Muutoksenhaku

Yleistä

Maanmittauslaitos: Luonnonsuojelukohteiden muodostamistoimituksissa ja lunastustoimituksissa itse asia on valtion ja omaisuuden omistajan välinen, mitä tulee rajaukseen tai korvauksiin. Asianosaispiirin laajentamiseen tässä yhteydessä ei ole tarvetta eikä laajentaminen lisää yhdenkään tahon oikeusturvaa.

Yksityishenkilö HL: Muutoksenhakuehdotus on erittäin hyvä ja kannatettava.

132 § Valitus tämän lain mukaisesta päätöksestä

Maa- ja metsätalousministeriö: Esityksessä ehdotetaan, että luonnon- ja ympäristönsuojeluyhdistyksen valitusoikeus laajennettaisiin koskemaan myös laji- ja luontotyyppisuojelusta myönnettäviä poikkeuslupapäätöksiä, minkä lisäksi valitusoikeuden edellytyksenä olevasta alueellisuus- tai paikallisuus vaatimuksesta luovuttaisiin. Pykälän perustelujen mukaan vain alueellisiin tai paikallisiin yhteisöihin rajattua valitusoikeutta ei ole pidettävä perusteltuna, koska usein luonnonsuojelulain tarkoittamat valituksenalaiset päätökset liittyvät käytännössä koko lain tavoitteisiin, vaikka ovatkin paikallisesti kohdennettuja. Kun kyse on esimerkiksi uhanalaisten luontotyyppien ja eliölajien tai Natura 2000 -alueiden suojelusta myönnettävistä poikkeuksista, kysymys on siinä määrin koko lain tavoitteita koskevasta ratkaisusta, että valitusoikeuden ulottamista paikallisten ja alueellisten yhteisöjen ohella myös valtakunnallisiin yhteisöihin on pidettävä perusteltuna.

Maa- ja metsätalousministeriö vastustaa ehdotusta ja toteaa, että perustelut eivät vaikuta asianmukaisilta. Jos kyse on esimerkiksi Kuusamossa sijaitsevaa luontotyyppiä koskevasta rajauspäätöksestä, on varsin selvää, että päätöksen yhteys esimerkiksi Tampereen alueella toimivan luonnonsuojeluyhdistyksen etuun tai oikeuteen on vähintään kyseenalainen. Oletettavasti ehdotuksen tavoitteena on valjastaa luonnonsuojelun valtakunnallisten järjestöjen asiantuntemus ja varallisuus sellaisten oikeudenkäyntien nostamiseen, joilla on lähinnä paikallista merkitystä. Perusteluissa asiaa yritetään perustella käänteisesti sillä, että paikallisten tai alueellisten yhteisöjen resurssit muutoksenhakuun eivät välttämättä ole riittäviä. Ehdotus merkitsisi viranomaisprosessien ajallista pidentymistä ja mm. taloudellisen toiminnan harjoittamisedellytysten heikentymistä. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että sen tiedossa on jopa shikaaninomaista valitusoikeuden käyttöä erityisesti petoeläinten metsästystä koskevissa poikkeusluvissa. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että voimassa olevan luonnonsuojelulain mukaisia valitusoikeussäännöksiä ei tule muuttaa.

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 132 § koskee valitusta tämän lain mukaisesta päätöksestä. Pykälän 1 momentin mukaan ympäristöministeriön luonnonsuojeluohjelmasta luopumista ja lunastusta koskevaan päätökseen sekä valtioneuvoston yleisistunnon päätökseen haettaisiin muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Ympäristöministeriön päätösten keskittäminen ei vastaa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain sääntelyä. Ministeriöiden tekemät hallintopäätökset rinnastuvat asiasisällöltään tavallisesi muiden viranomaisten tekemiin hallintopäätöksiin, joten muutoksenhakutien tulisi olla niiden kanssa yhdenmukainen.

Pykälän 2 momentissa hallinto-oikeuden toimivaltaisuudesta on säädetty, että valitettaessa ELY-keskuksen päätöksestä toimivaltainen hallinto-oikeus on se, jonka tuomiopiirissä pääosa kysymyksessä olevasta alueesta sijaitsee. Oikeusministeriö toteaa, että hallintoprosessia ohjaavassa yleislain eli oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 10 §:n 1 momentin mukaan alueellisesti toimivaltainen on se hallinto-oikeus, jonka tuomiopiirissä on hallintopäätöksen tehneen viranomaisen toimialue. Saman pykälän 2 momentin mukaan, jos päätöksen tehneen viranomaisen toimialue on useammassa kuin yhdessä tuomiopiirissä, toimivaltainen on se hallinto-oikeus, jonka tuomiopiirissä viranomaisen päätoimipaikka sijaitsee. Jollei tätä perustetta voida käyttää, toimivaltainen on se hallinto-oikeus, jonka tuomiopiirissä päätös on tehty. Esitysluonnoksessa ei ole perusteltu, miksi hallinto-oikeuden toimivalta on määritelty tässä erityislaissa yleislaista poikkeavalla tavalla. Mikäli

luonnonsuojelulaissa on tarpeen poiketa hallinto-oikeuksien toimivallan jakoa koskevista yleislain sääntelyistä, tulisi hallituksen esityksessä perustella poikkeamisen tarpeellisuus. Pykälän 3 momentti valitukseen oikeutetuista tahoista on yleislainsäädäntöä laajempi, kuten se ympäristönkäyttöön liittyvässä lainsäädännössä yleensä onkin. Oikeusministeriö kiinnittää kuitenkin valmistelevan ministeriön huomiota siihen, onko valitusoikeus syytä pitää näin laajana kaikkien luonnonsuojelulain mukaisten päätösten osalta. Yksi asianmukaisesti kirjoitettu viittaus sovellettavaan yleislakiin kattaa koko pykälän.

Oikeusministeriö huomauttaa lisäksi, että muutoksenhakua koskeva luku ei sisällä vastaavaa sääntelyä valituksen ja hallinto-oikeuden päätöksen tiedoksi antamisesta kuin esimerkiksi ympäristönsuojelulain 196 ja 197 §. Esityksen jatkovalmistelussa voisi harkita, onko tästä asiasta tarpeen säännellä ottaen huomioon valitusoikeudesta 132 §:n 3 momentissa säädetyn.

Luontopaneeli kannattaa kokonaisuutena lain ehdotettua muotoilua, joka yhdenmukaistaa valitusoikeutta suhteessa muuhun lainsäädäntöön.

Keski-Pohjanmaan liitto: Keski-Pohjanmaan liitto pyytää arvioimaan, tulisiko muutoksenhakuoikeuden piiriin lukea myös maakuntien liitot, jotka tekevät päätöksiä maakuntakaavassa maankäyttöön liittyen, koska maakuntakaavassa esitetään myös ympäristösuojeluun liittyviä kaavamääräyksiä, esimerkiksi Natura-alueiden, tuulivoimapuistojen ja eri suojeluohjelmien osalta.

Korkein hallinto-oikeus: Kun LSL 132 §:n 1 momentissa ei yksilöidä muutoksenhakukelpoisia valtioneuvoston päätöksiä, se voi johtaa tulkinnanvaraisuuteen kansallisen luonnon monimuotoisuusstrategian (14 §) ja vapaaehtoisen luonnonsuojelun toimenpideohjelman (15 §) valituskelpoisuudesta. Sama koskee Metsähallituksen antamaa luonnonsuojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelmaa (58 §) ja ELY- keskuksen antamaa maisemanhoitoalueen hoito- ja käyttösuunnitelmaan (92 §). Esitystä ja sen perusteluja tulee täsmentää suunnitelmien ja ohjelmien oikeusvaikutusten ja valituskelpoisuuden osalta.

Luonnonsuojeluohjelman toteuttamisesta luopumisesta tai valtion lunastusoikeutta koskevasta ympäristöministeriön päätöksestä muutoksenhaku suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen ilman valituslupaa poikkeaa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (HOL) 8 §:n yleissäännöksestä. KHO katsoo, että lainsäädännön yhtenäisyyden kannalta muutoksenhaussa tulisi ensisijaisesti noudattaa HOL:ssa säädettyä menettelyä ja siksi vielä arvioida, onko edellä mainituissa tapauksissa välttämätöntä säilyttää suora valitustie ministeriön päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen. KHO suhtautuu tähän kriittisesti, koska lunastuslupa-asiassa ministeriön päätös perustuu lainvoimaiseen luonnonsuojeluohjelmaan tai Natura 2000 -verkostoa koskevaan päätökseen, josta on jo kertaalleen ollut suora muutoksenhakuoikeus korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Lisäksi luonnonsuojeluohjelman toteuttamisesta luopuminen koskee vain osaa ohjelmasta.

Esityksessä tulee arvioida, mitkä esimerkiksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja maanomistajan välillä tehtävistä sopimuksista ovat hallintosopimuksia, joita koskevat erimielisyydet ratkaistaan hallinto-oikeudessa hallintoriitoina.

Korkein hallinto-oikeus sekä Helsingin, Turun ja Vaasan hallinto-oikeudet ovat yksimielisiä siitä, että 132 §:n 3 mom mukainen luonnon- tai ympäristönsuojelua edistävien rekisteröityjen yhteisöjen rajoittamaton alueellinen ja asiallinen valitusoikeus on lainsäädännön yhtenäisyyden perusteella perusteltu. Vaasan hallinto-oikeus toteaa tämän olevan perusteltua lisäksi perustuslain 20 §:n ja Århusin sopimuksen toteutumisen.

Helsingin hallinto-oikeus: Asioiden luonteeseen nähden on perusteltua, että ympäristöministeriön luonnonsuojeluohjelmasta luopumista ja lunastuslupaa koskevista päätöksistä valitetaan korkeimpaan hallinto-oikeuteen, vaikka se poikkeaakin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 8 §:n pääsäännöstä.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: ELY-keskus katsoo, että luonnoksessa ehdotettu muutos siten, että valitusoikeutta ei enää rajattaisi paikallisiin ja alueellisiin yhdistyksiin, on ongelmallinen päätöksen tiedoksiannon suhteen. Jos valitusoikeutta ei ole rajattu kuten aiemmin, on viranomaisen vaikea tietää, mille kaikille valtakunnallisille yhdistyksille päätös tulee laittaa tiedoksi.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: ELY-keskus pitää perusteltuna valitusoikeutta koskevien alueellisten ja asiallisten rajausten poistamista. Säännös selkeyttää ja yhdenmukaistaa valitusoikeuden sisällön.

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Valitusoikeuden rajaamista voisi harkita pienistä tutkimus- ym. luvista, joissa ei vaikuteta suotuisaan suojelun tasoon.

Saamelaiskäräjät: 132 § Valitusoikeuden osoittaminen Saamelaiskäräjille, mikäli päätös heikentää saamelaisten oikeutta alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan, on myönteinen ehdotus.

Saamelaisneuvosto: Saamelaisneuvosto huomauttaa, että saamelaiskäräjien lisäksi 132.3 §:ssä ehdotettu valitusoikeus tulisi olla myös paikallistason itsemääräämisoikeutta toteuttavilla saamelaistahoilla kuten saamelaisyhdistyksillä ja siidoilla.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK: Muutoksenhakusäännösten laajentamista tulisi vielä tarkkaan pohtia. Lainsäädäntöä tulisi kokonaisuutena kehittää investointihankkeiden kannalta sellaiseen suuntaan (yhdenluukun -malli), jossa pyrkimyksenä olisi päinvastoin tiivistää lukuisia erillisiä muutoksenhakuja yhdeksi, kuin lisätä niitä eri lakien mukaisiin menettelyihin. Jos hankkeesta jo voi, ja investoinnin etenemisen kannalta relevantimman lain/menettelyn kannalta jo valittaa ja useampaankin kertaan, ei uusia ja erillisiä valitusmahdollisuuksia tulisi jatkossa säätää enää lainkaan. Vähintään uusien valitusoikeuksien tulisi rajoittua sellaiseen tilanteeseen, jossa kyseinen valitus kohdistuu lupaan, joka yksinään sallii hankkeen toteuttamisen eli valittaminen millään muulla perusteella ei ole mahdollista.

Energiateollisuus ry: Ehdotuksien taustalla olevien kansainvälisten sopimusten ja yleisen ympäristöperusoikeuden periaatteet ovat ymmärrettäviä, mutta ET ei tue valitusoikeussäännöksen muuttamista.

Kaivosteollisuus ry: Luonnonsuojelulaista puuttuu tällä hetkellä lain nojalla annettavien päätösten täytäntöönpantavuus muutoksenhausta huolimatta luvan hakijan etujen menetysten ehkäisemiseksi. Kyseessä on koko ympäristöoikeudellisen järjestelmän tasoinen epäkohta, joka vaikuttaa isojen investointihankkeiden projektiaikatauluihin huomattavalla tavalla. Kaikissa keskeisissä ympäristölaeissa on jo sisällytettynä täytäntöönpanosäännös pois lukien luonnonsuojelulaissa. Täytäntöönpano-oikeuden sisällyttäminen luonnonsuojelulakiin ei vaaranna luonnon monimuotoisuuden turvaamistavoitteita. Täytäntöönpano-oikeutta koskevien ympäristöoikeudellisten yleisten oppien nojalla täytäntöönpano-oikeuden myöntämisen edellytyksenä on se, ettei muutoksenhaku käy täytäntöönpanon johdosta hyödyttömäksi.

Luonnonsuojelulakiin tulee säätää muihin ympäristösäädöksiin jo sisältyvän täytäntöönpano- oikeuden muutoksenhaun varalta. Nyt valitukset luonnonsuojelulain mukaisista poikkeuksista pitkittävät isojen investointien projektiaikatauluja puuttuvien täytäntöönpano-oikeuksien johdosta. Luonnonsuojelulailla pitää turvata, ettei luonnonsuojelualueita perusteta yksittäisen hankkeen vastustamiseksi vaan ainoastaan luonnonsuojelullisten päämäärien vuoksi.

Maanomistajain Liitto - Jordägarnas Förbund ry: Kaikissa päätöksissä, jotka koskevat maanomistusta tai maanomistajan oikeutta hyödyntää tai suojella omaisuuttaan on oltava valitusoikeus myös maanomistajien oikeuksia edistävillä rekisteröidyillä yhteisöillä. Tämä oikeus ei voi rajoittua vain luonnonsuojeluohjelmien hyväksymiseen.

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry: Valitusoikeus tulee olla myös muilla maankäyttöön liittyviä asioita ajavilla rekisteröidyillä yhteisöillä. Perusteltua on myös, että muutoksenhakuoikeus on vain paikallisella tai alueellisella järjestöllä.

Metsäteollisuus ry: Valitusoikeuden laajentaminen ei ole perusteltua ja sen vaikutus asioiden käsittelyaikoihin on huolestuttavaa. On perusteltua, että paikallisissa asioissa valitusoikeus säilyy paikallisilla yhteisöillä, koska päätösten arviointi edellyttää luontoon liittyvissä kysymyksissä paikallista tuntemusta.

MTK ry ei kannata sitä, että rekisteröidyn yhdistyksen alueellisuuteen ja paikallisuuteen liittyvästä vaatimuksesta luovuttaisiin. Yksittäinen poikkeuslupapäätös kytkeytyy usein nimenomaan paikallisiin ja alueellisiin seikkoihin, minkä vuoksi valitusoikeuden antaminen valtakunnalliselle yhteisölle ei ole tässä asiayhteydessä perusteltua.

Rakli ry: On huolestuttavaa, jos muutoksenhakuoikeus laajentuessaan myös kertautuu eri kaavatasoilla. Valitusten käsittelyssä olisi huomioitava, että paikallista poikkeusluvalla aiheutuvaa haittaa tulisi verrata alueen rakentamisen edistämään hyvään vaikutukseen, kuten alueellisen luontoesiintymän vertaamista esimerkiksi raidehankkeen rakentamiseen, joka omalta osaltaan on edellytys esimerkiksi toisaalla lainsäädännössä vaaditulle vähähiiliselle ja kestävälle liikennejärjestelmälle.

Suomen Tuulivoimayhdistys ry: Yhdistys ei näe tarpeelliseksi poikkeuspäätöksiä koskevan valitusoikeuden laajentamista koskemaan rekisteröityä yhteisöä, jonka tarkoituksena on luonnon- tai ympäristönsuojelun edistäminen.

Suomen yhteismetsät ry ei kannata valitusoikeuden laajentamista sekä alueellisesti että asiallisesti.

Teknologiateollisuus ry: On perusteltua, että paikallisissa asioissa valitusoikeus säilyy nykyisellään paikallisilla yhteisöillä.

Suomen luonnonsuojeluliitto ry: Rekisteröityjen yhdistysten laajan muutoksenhakuoikeuden turvaavat muutokset ovat kannatettavia perustuslain ympäristöperusoikeuden ja Århusin yleis- ja ympäristösopimuksen toteutumisen näkökulmasta.

Saimaa ilman kaivoksia ry: kannattaa niin ikään lakiin esitettyä kohtaa, että päätösten muutoksenhakuoikeus koskisi myös rekisteröityjä yhteisöjä.

WWF Suomi: Ympäristöministeriön ehdotukset ovat kannatettavia. Erityisesti yhteisöjen, myös valtakunnallisten, muutoksenhakuoikeuden laajentaminen on tärkeä ja kannatettava.

Suomen Latu ry: Esitämme, että valitusoikeuden tulisi koskea myös alueen tosiasiallisia käyttäjiä ja jokamiehiä edustavia ulkoiluun ja luontoliikuntaan liittyviä järjestöjä. Myös näiden kuuleminen rauhoituspäätöstä valmistellessa on tärkeää, jotta päädytään sekä luonnon suojelun että virkistyskäytön ohjaamisen kannalta parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen. Valitusoikeus on keskeinen myös siksi, että paikallisesti kuntatasollakaan toimivia ulkoilu- tai luontoliikuntajärjestöjä ei kuulla rauhoitusmääräyksiä laadittaessa tai niitä koskevassa päätöksenteossa. Rauhoituspäätös vaikuttaa kuitenkin suoraan alueen virkistyskäyttöön ja sen mahdollisuuksiin.

Vesialueomistajain liitto VEALO ry ei kannata valitusoikeuden laajentamista sekä alueellisesti että asiallisesti.

Aallokas Oy: Yhteisöjen muutoksenhakuoikeuden laajentaminen on kannatettavaa.

Kemijoki Oy: Luonnonsuojelujärjestöjen valitusoikeutta ei tule uudessa laissa laajentaa poikkeuslupa-asioihin. Viranomaispäätökset perustuvat monipuoliseen harkintaan ja turvaavat luonnonsuojelun näkökohtien huomioimisen. Valitusoikeuden laajentaminen voi johtaa hallintotuomioistuimia kuormittavien valitusmenettelyiden kautta hankkeiden toteuttamisen viivästymiseen.

133 § Muutoksenhaku tukea tai avustusta koskevaan päätökseen

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 133 § koskee muutoksenhakua tukea tai avustusta koskevaan päätökseen. Sääntelyä olisi täsmennettävä, koska nyt sanamuotojen perusteella jää epäselväksi, sovelletaanko esimerkiksi 132 §:n 3 momenttia valitusoikeudesta 133 §:n tarkoittamiin päätöksiin. 132 §:n otsikko on ”Valitus tämän lain mukaisesta päätöksestä”. Mikäli tukea ja avustusta koskevat päätökset on tarkoitus rajata tämän säännöksen ulkopuolelle, voisi 133 §:n alkuun todeta, että kyseessä on poikkeus edellisessä pykälässä muutoksenhausta säänneltyyn. Lakiehdotuksen 134 § koskee valitusta hallinto-oikeuden päätökseen. Tämä pykälä ei ole tarpeen, koska viittaus oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin 132 (ja 133) §:ssä riittää kattamaan myös jatkomuutoksenhaun sääntelyn. Lakiehdotuksen 135 §:ssä säädettäisiin valituksesta muun lain nojalla tehdystä päätöksestä. Oikeusministeriö suhtautuu pidättyvästi siihen, että erityislaissa säädettäisiin säännös, jota sovellettaisiin muihin erityislakeihin perustuvassa päätöksenteossa. Lainsäädännön selvyyden vuoksi toisen erityislain muutoksenhakua koskevat erityissäännökset pitäisi sisällyttää kyseiseen lakiin, tai vähintäänkin tällaisessa erityislaissa pitäisi olla viittaussäännös tähän luonnonsuojelulain pykälään, jotta se tulisi sovellettavaksi tämän toisen erityislain nojalla tehdyistä päätöksistä valitettaessa.

Turun hallinto-oikeus pitää perusteltuna, että avustusta tai tukea koskevasta ELY-keskuksen päätöksestä 133 §:n mukaisesti haetaan ensin oikaisua.

134 § Valitus hallinto-oikeuden päätöksestä

Korkein hallinto-oikeus: LSL 134 §:n 2 mom säännös on tarpeeton, koska oikeudesta jatkovalitukseen hallinto-oikeuden päätöksestä säädetään HOL 109 §:ssä.

16 luku Voimaantulosäännökset

Yleistä

Maa- ja metsätalousministeriö: Esityksestä puuttuvat voimaantulo- ja siirtymäsäännökset. Voimaantulo- ja siirtymäsäännöksillä on huomattava merkitys mm. Maa- ja metsätalousministeriö:n toimialan tehtävien hoidon kannalta. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että siirtymäsäännöksiin tulisi ottaa mm. säännös, jolla kaikkien aikaisemman lainsäädännön

nojalla perustettujen valtion ja yksityisten luonnonsuojelualuiden tarpeettomat kalastuslain 7 §:n kanssa ristiriitaiset yleiskalastuskiellot kumotaan. Jos erityisestä syystä luonnonsuojelualueen yleiskalastusoikeuksia on perusteltua rajoittaa, se tulisi tapahtua hakemalla kalatalousviranomaiselta kalastuslain 54 §:ssä tarkoitettua rajoitusta tai kieltoa.

136 § Siirtymäsäännös

Oikeusministeriö: Lakiehdotuksen 136 § on siirtymäsäännös. Säännöksellä kumottaisiin voimassa oleva luonnonsuojelulaki (1096/1996). Siirtymäsäännöksen mukaan kumottuun lakiin kohdistuva viittaus muussa laissa tarkoittaisi vastedes ehdotettua lakia (s. 32 (34) 232). Esityksen mukaan rikoslain 48 luvun 5 §:n 1 momentin 1 kohdan viittauksessa luonnonsuojelulakiin muuttunutta säädöskokoelman numeroa ei siten olisi tarpeen muuttaa. Rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteeseen sisältyvän täsmällisyysvaatimuksen vuoksi rikoslain viittauksiin on kuitenkin yleensä päivitetty kokonaan uusina annettavien lakien säädöskokoelmanumerot. Lisäksi myös muuta lainsäädäntöä koskevan täsmällisyys- ja selkeysvaatimuksen vuoksi oikeusministeriö kehottaa valmistelevaa ministeriötä ajantasaistamaan kaikki muun lainsäädännön viittaukset voimassa olevaan luonnonsuojelulakiin viittauksiksi uuteen luonnonsuojelulakiin.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: ELY-keskus katsoo, että pykälän perusteluissa tulisi olla selvyyden vuoksi maininta siitä, että esimerkiksi poikkeamiseen sovelletaan tämän lain säädöksiä myös aiemmin perustettujen luonnonsuojelualueiden kohdalla.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, kalatalousviranomainen: Aikaisemman lainsäädännön nojalla muiden valtion luonnonsuojelualueiden, yksityisten luonnonsuojelualueiden ja sopimuksen nojalla perustettujen suojelualueiden yleiskalastusoikeuksia koskevat kiellot ovat vanhoja, vaikeaselkoisia, epämääräisiä ja ne vaikeuttavat viranomaistoimintaa ja aiheuttavat kansalaisten keskuudessa epätietoisuutta yleiskalastusoikeuksien käytössä. Siirtymäsäännökseen tulee lisätä kirjaus, jolla kaikkien aikaisemman lainsäädännön nojalla edellä mainittujen alueiden yleiskalastusoikeuksia koskevat kiellot kumotaan ja että kiellot tulee hakea kalatalousviranomaiselta kalastuslain 54 §:n nojalla. Näin kalastuskieltoalueet saataisiin ajantasaistettua ja merkittyä kalastusrajoitus.fi palveluun.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, kalatalousviranomainen: Luonnonsuojelulakiesityksen 136 § säädetään siirtymäsäännöksistä. Siirtymäsäännöksiin tulee lisätä poikkeus, jonka perusteella muun valtion luonnonsuojelualueiden, yksityisten luonnonsuojelualueiden ja sopimusten perusteella perustettujen luonnonsuojelualueiden yleiskalastuskiellot puretaan. Näiden alueiden kalastuskiellot ovat epämääräisiä, vanhentuneita, aiheuttavat epätietoisuutta tai vaikeuttavat kalastuksenvalvontaa. Lisäksi osalla kalastusrajoituksista ei todennäköisesti ole selvää yhteyttä luonnonsuojelualueen perustamisen tarkoitukseen.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Hallituksen esitysluonnoksen mukaan ekologista kompensaatiota koskevat säännökset olisi tarkoitus saattaa voimaan asteittain (esim. s. 233, alin kappale). Uudenmaan ELY-keskus kannattaa tällaista toimintatapaa. Kompensaation asteittaisesta voimaantulosta ei kuitenkaan säädetä lakiehdotuksen siirtymäsäännöksessä (136 §).

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Luvussa olisi myös tarpeen säätää selvyyden vuoksi, että aiemman lain nojalla annetut luontotyyppien ja lajien rajauspäätökset jäisivät voimaan vanhan lain kumoutumisesta huolimatta.

MTK ry kiinnittää huomiota siirtymäsäännöksen keskeneräisyyteen. MTK ry toteaa, että jatkovalmistelussa on tarpeen paneutua ainakin ennen nykyisin voimassa olevan ja nyt ehdotettavaksi säädetyn luonnonsuojelulain voimaantuloa hyväksyttyjen luonnonsuojeluohjelmien tilanteeseen eräiden luonnonsuojelulain säännösten näkökulmasta.

Yksityishenkilö RK: Kaivostoiminnalle RAJAT -kansalaisaloitteessa on esitys siirtymäsäännöksestä kaivoshankkeille, jotka sijaitsevat nykyisillä suojelualueilla ja alueilla, jotka kansalaisaloitteessa on esitetty huomioon otettavaksi.

Huomiot muutoksista, joita on ehdotettu muihin lakeihin

Oikeusministeriö: Ainakin eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamista koskevan lain (LE 4) 2 §:ssä, arktisten valaiden ja hylkeiden suojelusta annetun lain (LE 5) 3 §:n 1 momentissa, vesilain (LE 12) 1 luvun 2 §:n 2 momentissa, kaivoslain (LE 13) 3 §:n 1 momentissa, yksityistielain (LE 14) 19 §:n 3 momentissa ja elinkeinotulon verottamisesta annetun lain (LE 16) 6

§:n 5 momentissa on myös viittaus voimassa olevaan luonnonsuojelulakiin, joka tulisi tässä yhteydessä päivittää viittaukseksi uuteen luonnonsuojelulakiin. Maankäyttö- ja rakennuslain (LE 6) 207 §:n osalta oikeusministeriö toteaa, että tässä aiemmin voimaan tulleen lain voimaantulosäännöksessä on varmaan tarkoitus viitata edelleen luonnonsuojelulakiin (1096/1996) eikä uuteen luonnonsuojelulakiin. Maankäyttö- ja rakennuslain 207 §:n voimaantulosäännös on koskenut sitä tilannetta, jossa maankäyttö- ja rakennuslaki tuli voimaan 1.1.2000. Viittauksen päivittämättä jättäminen tosin katkaisisi yhteyden maankäyttö- ja rakennuslain 197 §:n 2 momenttiin, johon sillä viitataan, mutta tämä viittaus koskee ennen maankäyttö- ja rakennuslain voimaan tuloa tehtyjä hakemuksia, joten yhteyden katkeamisella ei liene merkitystä. Selvyyden vuoksi tähän voisi päivittää luonnonsuojelulain (1096/1996) säädösnumeron, jottei viittaus sekoittuisi jatkossa uuteen luonnonsuojelulakiin. Vesilain (LE 12) 2 luvun 11 §:ää eräiden vesiluontotyyppien suojelusta ehdotetaan tässä yhteydessä muutettavaksi. Oikeusministeriö kiinnittää huomiota pykälän 2 momentin viittaukseen vesilain 3, 11 ja 15 luvun soveltamiseen lupa-asiasta erilliseen poikkeamisasiaan. Viittaus lain 3 lukuun lienee tarpeen, koska poikkeamisasia ei ole vesilain 3 luvun tarkoittama luvanvarainen vesitaloushanke. Kuitenkin lain 11 lukuhakemusasian käsittelystä ja päätöksen antamisesta sekä 15 luku päätöksen täytäntöönpanosta ja muutoksenhausta tulisivat joka tapauksessa sovellettaviksi lupa-asiasta erillisen poikkeamisasian käsittelyyn, joten niihin ei ole tarpeen nimenomaisesti viitata tässä yhteydessä. Kaivoslain (LE 13) 34 §:n 5 momenttiin ehdotettu muutos on jäänyt pois lakitekstistä.

Elinkeinotulon verottamisesta annetun lain (LE 16) nimessä ja johtolauseessa ei ole syytä viitata lukuun, koska lain kaikki pykälät on läpi koko lain numeroitu juoksevasti. Lisäksi, mikäli tässä yhteydessä muutetaan arktisten valaiden ja hylkeiden suojelusta annetun lain (LE 5) 3 §:n 1 momenttia ja Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain (LE 11) 9 §:n 4 momenttia, tulisi lainkohtien muotoilussa ottaa huomioon, että ”siten kuin” viittausta ei suositella käytettäväksi lainsäädännössä, koska viittauksesta ei voida päätellä, tulevatko muun lain säännökset sovellettaviksi vain viittauksen kautta vai onko informatiivisuus viittauksen ainoa tehtävä. Lisäksi oikeusministeriö kiinnittää valmistelevan ministeriön huomiota lainsäädännön ajantasaisena pitämiseen. Uusi luonnonsuojelulaki edellyttää myös muun lainsäädännön kuin esitykseen mukaan otettujen liitelakien osalta luonnonsuojelulakiin kohdistuvien viittausten päivittämistä, mahdollisesta siirtymäsäännöksiin otettavasta viittaussäännöksestä huolimatta. Muuta lainsäädäntöä, jota tulisi tämän esityksen vuoksi ja tässä yhteydessä päivittää, ovat muun muassa seuraavat, 19 eri lakiin sisältyvät säännökset (luettelo lausunnossa).

Etelä-Karjalan liitto: maankäyttö- ja rakennuslain, ilmastolain ja kaivoslain yhteisvaikutusten arviointi on haasteellista valmistelun samanaikaisuuden vuoksi. Etelä-Karjalan liitto toivoo näiden lakien hyvää yhteensovittamista erityisesti eri viranomaistahojen roolien ja maankäytön osalta.

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Pitää toivottavana, että lainsäädäntötyössä tarkasteltaisiin jatkossa luonnonsuojelulain ja ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain välistä suhdetta. Ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä tarkastellaan ympäristövaikutuksia laajasti ja menettelyssä on mahdollista tunnistaa eri lakien tavoitteiden saavuttamiseen liittyviä yhteisvaikutuksia laajemmin kuin sektorilakien mukaisissa lupamenettelyissä.

Saamelaiskäräjät: Saamelaiskäräjät korostaa eri lakien rajapintoja sekä luonnon ja kulttuurin keskinäissuhteen merkitystä. Eri lakien osalta olisi kiinnitettävä huomiota mm. vaikutusarviointien kattavuuteen sekä sektorikohtaisten arviointien yhteensovittamiseen. Luonnossa tapahtuvat muutokset kumuloituvat, mikä näkyy myös saamelaiskulttuurin edellytysten harjoittamisen heikentymisenä.

Paliskuntain yhdistys: On otettava huomioon poronhoitolaki ja turvattava poronhoidon edellytykset. Ei kannata esitystä, jolla rajataan Lapin maakunta vesiluontotyyppisuojelun ulkopuolelle. Vesiluontotyyppien suojelun tulee kattaa myös Lapin maakunta.

Ilmastoisovanhemmat ry: Tarvitaan myös uusi ilmastolaki ja kaivoslainsäädäntö, jotka tukevat luonnonsuojelulakia.

Luonnonsuojeluliitto Tapiola ry: Monimuotoisuuden kannalta tärkeät elinympäristöt ja lajit kuuluvat osaltaan myös metsälain, kalastuslain, vesilain ja metsästyslain, ynnä muiden lakien piiriin, joihin luonnonsuojelulailla ei välttämättä ole ulottuvuutta. Muutoksia tulisi tehdä myös edellä mainittuihin lakeihin. Jotta luonnonsuojelulaki ei jäisi pelkäksi kauniiksi tavoitteeksi, tulee samalla päivittää myös rikoslain luonnonvararikoksia koskevat pykälät vastaamaan luonnonsuojelurikoksen ja törkeän luonnonsuojelurikoksen tosiasiallista merkitystä. Lisäksi tarvitaan ympäristö- ja luonnonvararikoksiin erikoistunut yksikkö lain valvontaan, esitutkintaan ja syyttäjälaitokseen tai vähintään tulee taata riittävä koulutus rikosten esitutkintaan, valvontaan ja tuomioistuimiin.

Tringa ry: Esitetty luonnos on monelta osin selkeä parannus voimassa olevaan säädökseen nähden ja selkeyttää oikeustilaa. Luonnon monimuotoisuuden turvaamisen tulee olla etusijalla, ja tämän vuoksi luonnosta on vielä tarpeen vahvistaa edellä mainituilla muutoksilla. Luonnon monimuotoisuuden kadon torjumiseksi luontoa on suojeltava vahvemmin myös varsinaisen suojelualueverkoston ulkopuolella, ja tästä varmasti muotoutuu käytännössä uudistettavan luonnonsuojelulain suuri haaste. Myös muiden tekeillä olevien luonnonsuojelun sektorilakien uudistuksilla on tässä tärkeä rooli.

Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry: Ympäristökasvatus jää helposti väliinputoajan asemaan kahden ministeriön (OKM ja YM) toimialueiden väliin. Sen tulisi olla mukana molemmissa, jolloin välttämätön yhteistyö luonnonsuojelun ja opetussektorin välillä olisi mahdollista.

Ympäristötiedon foorumi: Luonnonsuojelulain uudistuksen kanssa samanaikaisesti on käynnissä ilmastolain, kaivoslain sekä maankäyttö- ja rakennuslain uudistukset. Kaikilla neljällä lailla on vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen, ja luonnonsuojelulaki yksin ei pysty luonnon monimuotoisuutta turvaamaan. Lakien samanaikainen valmistelu antaa mahdollisuuden lakien yhteisvaikutusten huomioimiseen luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi ja luontokadon pysäyttämiseksi. Kannatamme lämpimästi lakien luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvien yhteisvaikutusten huomioimista lakien jatkovalmistelussa.

Ympäristönsuojeluviranhaltijat ry: Lakiin ehdotetut muutokset ovat oikeansuuntaisia, selkeyttävät laintulkintaa ja kehittävät ympäristöhallinnon toimintatapoja. On kuitenkin selvää, että lakiuudistuksen päätavoite eli monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttäminen vaatisi aivan eri mittakaavan muutoksia lainsäädäntöön. Sekä luonnonsuojelulakiin että liitännäislakeihin tarvitaan kiireellisesti sellaisia säännöksiä, jotka konkreettisesti turvaavat ekosysteemien toimintaa ja niiden elonkirjoa laajasti eri ihmistoiminnan sektoreilla, jokapäiväisessä toiminnassa.

Laki metsälain muuttamisesta

Maa- ja metsätalousministeriö: Metsälain 7 a §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että metsäkeskuksen olisi ilmoitettava välittömästi maanomistajalle, tiedossaan olevalle maanomistajan edustajalle ja metsänhakkuuoikeuden haltijalle, jos metsäkeskukselle on toimitettu metsänkäyttöilmoitus, johon sisältyvällä käsittelyalueella tai sen läheisyydessä on tai sitä koskee metsäkeskuksen tiedossa oleva luonnonsuojelulaissa tarkoitettua erityisesti suojeltavan lajin tai suojellun luontotyypin esiintymää koskeva päätös, tiukasti suojellun luontotyypin heikentämiskielto, uusina tavattujen eliölajien suojelua koskeva päätös tai erityisesti suojeltavan eliölajin avustettua leviämistä koskeva päätös.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että kysymys siitä, miten metsäkeskus saa tiedon tiukasti suojellun luontotyypin heikentämiskiellosta, jonka osalta ei tehdä päätöstä, on epäselvä eikä asiaa ole avattu perusteluissakaan. Esitetyn LSL 68 §:n mukaan heikentämiskielto tulisi voimaan, kun viranomainen on tallentanut suojellun luontotyypin esiintymän sijaintia koskevan tiedon luonnonsuojelun tietojärjestelmään ja se on nähtävissä kiinteistörekisterissä. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että se vastustaa LSL:in esitettyä automaattisuojelua. Oletettavasti on ajateltu, että ehdotettuun selvilläolovelvollisuuteen tukeutuen metsäkeskuksen tulisi jotenkin olla tietoinen rekisterimerkinnöistä. Kun Maa- ja metsätalousministeriö vastustaa sekä ehdotettua LSL:n selvilläolovelvollisuutta että automaattisuojelua ja kun ehdotetusta menettelystä aiheutuisi metsäkeskuksille lisätyötä, Maa- ja metsätalousministeriö vastustaa metsälain 7 a §:än ehdotettua muutosta.

Helsingin kaupunkiympäristölautakunta: Metsälain 10 §:ssä määritetään erityisen arvokkaat elinympäristöt, joiden ominaispiirteitä säilytetään tai niitä vahvistetaan. Myös kaupungeissa on näitä elinympäristöjä. Koska metsälaki ei ole voimassa asemakaava-alueilla, jollei aluetta ole osoitettu maa- tai metsätalouskäyttöön, nämä pienialaiset arvokohteet jäävät vaille metsälain suojaa. Koska kohteet ovat arvokkaita ja harvinaisia, niiden tulisi olla suojeltuja kaikkialla, myös kaupungeissa.Ks. lisäksi kohta vesilaki 2 luku 11 § teksti puroista, noroista ja lammista.

Vantaan kaupunki: Ehdotuksessa jää epäselväksi, miten metsälaissa otetaan huomioon uhanalaiset luontotyypit ja uhanalaiset lajit. Metsälain muutosehdotus ei sisältänyt uhanalaisten elinympäristöjen 66 § sekä uhanalaisten lajien 76 § suojelun osalta täydennystä. Näiden pykälien soveltamiskenttää tulisikin ehdotetusta huomattavasti laajentaa. Luonnoksesta hallituksen esitykseksi näyttäisi puuttuvan muutostarpeet metsästyslakiin uhanalaisia ja rauhoittamattomia lajeja koskien.

Suomen ympäristökeskus SYKE: Metsien käyttö on uhanalaisten luontotyyppien ja lajien tilaan merkittävimmin vaikuttava tekijä Suomessa. Metsälajien elinympäristöjen turvaamisen parantaminen myös metsälaissa olisi perusteltua samanaikaisesti

luonnonsuojelulain ja vesilain kanssa, koska nämä lait muodostavat tässä suhteessa toisiaan täydentävän kokonaisuuden. Turvattavat elinympäristöt jaettiin näiden lakien kesken jo vuoden 1997 lakiuudistuksissa. Metsälain erityisen tärkeiden elinympäristöjen luettelon täydentäminen kuitenkin jätettiin pois luonnonsuojelulain uudistuksen yhteydestä lainvalmistelun edetessä. Esimerkiksi uhanalaisten varpukorpien ja korpirämeiden lisääminen metsälain erityisen tärkeisiin elinympäristöihin olisi perusteltua. Nämä luontotyypit ovat viime vuosina kärsineet lisääntyneistä hakkuista ja kunnostusojituksista ja ne on luokiteltu erittäin uhanalaisiksi pinta-alan vähenemisen kriteerillä.

Metsälain muutostarpeen tarkastelu olisi tärkeää myös sen vuoksi, että metsälain uudistuksessa vuonna 2014 metsälain erityisen tärkeiden elinympäristöjen uudenlainen määrittely heikensi tilannetta luonnon monimuotoisuuden kannalta. Tähän johtivat mm. metsälakikohteiden pienialaisuuden tai metsätaloudellisen vähämerkityksellisyyden vaatimus, metsänomistajan omavastuuosuuden pienentäminen ja lainvastaisten toimien rangaistavuuskynnyksen nostaminen. Vuosina 2017−2019 metsälakikohteiden pinta-alaa pienennettiin 34 000 hehtaarilla, josta arviolta 27 000 hehtaaria poistettiin metsälain muutoksen takia (Kniivilä ym. 2020: Luonnonvara- ja biotal. tutkimus 3/2020).

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Metsälain 10 §:ää tulisi tarkistaa siten, että se sisältää kaikki vesilain 2 luvun 11 §:ssä tarkoitettujen luontotyyppien lähiympäristöt. Lisäksi lainkohdassa mainittua vesiluontotyyppien lähiympäristöä tulisi tarkentaa niin, että se mahdollistaa lähiympäristöön säilytettävän riittävän suojavyöhykkeen vesiluontotyyppien suojelemiseksi.

Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjanmaan piiri ry, Suomen Luonnonsuojeluliiton Lapin piiri ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Jyväskylän seudun yhdistys, Suomen luonnonsuojeluliiton Oulun yhdistys ry, Etelä-Hämeen luonnonsuojelupiiri, Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry, Suomen Luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry, Luonnonsuojeluliiton Etelä-Savon piiri ry, Luontoliitto ry, Kansalaisten kaivosvaltuuskunta: Metsälain avaaminen on välttämätöntä, koska se on nyt luontokadon suurin ongelma. Metsälain 10 §:ään tulee lisätä ainakin: f) varpukorvet, joiden ominaispiirteitä ovat erirakenteinen kuusivaltainen puusto sekä vaihtelevan varpukasvillisuuden vallitsevuus; sekä g) korpirämeet, joiden ominaispiirteenä on erirakenteinen yleensä mäntyvaltainen puusto sekä metsä- ja suovarpujen vallitsevuus. Metsälakiin tulee lisätä kansalaisten ja ympäristöjärjestöjen osallistuminen ja muutoksenhaku. Lisäksi metsälain 10 §:n kohteiden pienialaisuuden ja selvärajaisuuden vaatimukset on poistettava.

Suomen luonnonsuojeluliitto Etelä-karjala ry: Pidämme erittäin tärkeänä metsälain avaamista niin, että se on linjassa luonnonsuojelulain kanssa luonnon monimuotoisuuden lisäämisen ja ilmastonmuutoksen hillinnän tavoitteissa.

WWF Suomi, Natur och Miljö rf, Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry: Metsälaki pitää avata ja uudistaa vastaamaan luonnonsuojelulain tavoitteita.

Creatura Think & Do Tank ry: Isona kysymyksenä on metsälain muutosten vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen. Luonnonsuojelulaki tulisi olla metsälakia ohjaava laki, jolloin metsälaki pitäisi olla linjassa luonnonsuojelulain kanssa.

Aallokas Oy: Metsälain uudistaminen luonnonsuojelua tukevaksi on erittäin oleellista metsäluonnon uhanalaistumisen pysäyttämiseksi. Esim. metsälain 10§ laajentaminen ja vahvistaminen. Esim2. Metsäkeskuksen tulkintamuutoksen takia poistuneet metsälakikohteet ovat erittäin tärkeitä monimuotoisuudelle ja ne tulee palauttaa lain nojalla säästettäviksi.

Yksityishenkilöt KE, HL: Metsälaki avattava, koska se nykyisessä muodossaan vaarantaa ilmastonmuutoksen luontokadon torjuntaa merkittävästi.

Yksityishenkilöt LL, TK, AK: Metsä- ja kaivoslakien uudelleen avaaminen.

Laki kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain muuttamisesta

Maa- ja metsätalousministeriö: 25 § Metsäkeskuksen selvittämisvelvollisuus. Kestävän metsätalouden määräaikaista rahoituslakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että metsäkeskuksen tulisi ennen asian ratkaisemista selvittää, kohdistuuko aiottuun toimenpiteeseen myös tiukasti suojellun luontotyypinheikentämiskiellosta johtuvia rajoitteita. Maa- ja metsätalousministeriö vastustaa ehdotusta edellä metsälain osalta todetuilla perusteilla.

Laki vesilain muuttamisesta

Maa- ja metsätalousministeriö: 2 luku 11 § Eräiden vesiluontotyyppien suojelu. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että ehdotuksen ja sen perustelujen mukaan on hyvin epäselvää, kuinka laajalle suojelua koskevien oikeusvaikutusten on tarkoitus ulottua. Voimassa olevan vesilain oikeusvaikutukset esim. norojen osalta ulottuvat vain itse uomaan, mutta eivät laajemmin uoman lähiympäristöön. Esityksen perusteluissa on todettu, että vaikka tyypillisesti luontotyypin tilan vaarantuminen konkretisoituu kohteen alueella toteutettavaan hankkeeseen, koskee sääntely muuallakin toteutettavia hankkeita, joiden vaikutukset ulottuvat luontotyyppikohteen alueelle ja saattavat heikentää kohteen luontoarvoja. Luontotyyppisuojelu ei rajoita kaiken tyyppisiä hankkeita, vaan nimenomaan luontotyypin suojaamiin luontoarvoihin kohdistuvia muutoksia aiheuttavia hankkeita. Perustelujen mukaan säännöksen oikeusvaikutus olisi oletettavasti tarkoitus laajentaa uoman ulkopuolelle.

Maa- ja metsätalousministeriö vastustaa ehdotusta. Vesilain luontotyyppisuojelua ei tule laventaa eikä suojelun oikeusvaikutuksia laajentaa. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että vesilain luontotyyppisuojeluun ei liity korvaussäännöstä eikä viranomainen tee luontotyypin rajauspäätöstä vaan luontotyypin vaarantaminen on kielletty suoraan lailla. Ehdotus lisäisi maanomistaja sietovelvollisuutta kohtuuttomasti. Maallikon on käytännössä mahdotonta tunnistaa ehdotettuja uusia luontotyyppejä, mikä vaarantaa kestämättömällä tavalla maanomistajan oikeusturvaa. Vesilain mukaan vesistönä pidettävien purojen luonnontilaisuuden riittävä turvaaminen tapahtuu vesilain 3 luvun 2 §:ssä tarkoitetun yleisen vesitaloushankkeen luvanvaraisuutta koskevan säännöksen avulla, minkä lisäksi niitä pääsääntöisesti koskee ilmoituksenvaraisia hankkeita koskeva ilmoitusvelvollisuus. Kuten perusteluissa on todettu, luonnontilaisia ja luonnontilaisen kaltaisia puroja arvioidaan olevan Suomen alueella enintään 9000 kappaletta, joiden kokonaispituus on 9200 km. Ehdotetulla sääntelyllä olisi mittavia ja ennakoimattomia vaikutuksia erityisesti metsätalouden harjoittamiseen eikä esityksen taloudellisia vaikutuksia taikka vaikutuksia maanomistajan oikeusasemaan ole riittävästi arvioitu. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että kun vesilakiin ei sisälly korvaussäännöstä, ei vesilailla ole tarkoitettukaan suojella puron lähiympäristöä eikä niin tule luonnonsuojelulain kokonaisuudistuksen yhteydessäkään tehdä.

Esityksen perustelujen mukaan karkea arvio meriajokasniittyjen määrästä on 1500 hehtaaria. Mallinnettu enimmäisarvio kaikkien näkinpartaispohjien kokonaismäärästä on 45 000 hehtaaria, joista suojaisia on noin 10 000 hehtaaria. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että sekä meriajokasniittyjen että suojaisten näkinpartaispohjien suojelulla olisi merkittäviä vaikutuksia rantarakentamiseen ja mahdollisuuksiin hyödyntää jo olemassa olevia rakennettuja kiinteistöjä, koska mm. kulkuyhteyksien tekeminen tai ylläpitäminen ruoppaamalla vaarantuisi. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että rajauspäätösmenettely mahdollistaisi luontotyypin edustavuuden arvioinnin, mitä ehdotetussa säännöksessä ei edes edellytetä. Ehdotettu vesilain luontotyyppisuojelun laajennus siirtäisi tosiasiallisesti paljon rakentamiskelpoisia ranta-alueita talouskäytön ulkopuolelle ilman, että maanomistaja saisi suojelusta korvausta. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että vesilakiin ehdotettu suojeltavia luontotyyppejä koskeva ehdotus ei ole toteuttamiskelpoinen.

Helsingin kaupunkiympäristölautakunta: Vesilaki, 2 luku 11 §: Kohteet, joissa vesi ja maa kohtaavat, ovat merkittäviä luonnon monimuotoisuuden ylläpitäjiä ja ekologisten verkostojen osia, joten niiden säilymiseen tulisi lainsäädännössä kiinnittää huomiota. Vesilaissa mainittujen luontotyyppien suojelu välittömästi lailla on hyvin kannatettavaa. Edustavien suojaisten näkinpartaispohjien ja meriajokaspohjien lisääminen lailla suojeltujen luontotyyppien luetteloon on erittäin tervetullutta. Näiden kohteiden osalta on tärkeää, että suojelun piiriin otetaan myös kohteita, joilla on mahdollisuus palautua luonnontilaisiksi. Tämän vuoksi lakiehdotuksen muotoilu ”lain piiriin esitetään sisällytettäviksi myös sellaiset kohteet, joiden keskeiset ja tärkeimmät luontoarvot ovat säilyneet yleisen ympäristöntilan heikentymisestä huolimatta” on hyvä. Mikäli kohteiden edustavuutta joudutaan määrittämään, määrittäjän on oltava asiantunteva ja puolueeton taho, jollainen on Suomen ympäristökeskus SYKE.

Purojen ja norojen suojelussa on ongelmana, että vesilain suojelu käsittää vain uoman. Haja-asutusalueella metsälain tarkoitus on suojella puron ja noron välitöntä ympäristöä. Kaupungeissa metsälaki ei kuitenkaan ole voimassa asemakaava-alueilla, jollei aluetta ole asemakaavassa osoitettu maa- tai metsätalouskäyttöön, mitä ei käytännössä tapahdu. Tämän vuoksi uomien ympäristöt jäävät vaille lain suojaa kaupungeissa. Uoman välittömän läheisyyden lisäksi purot ja norot tarvitsevat säilyäkseen valuma-alueen, jolla tapahtuvat muutokset voivat merkittävästi heikentää uoman ja sen ympäristön olosuhteita. Laki ei tarjoa valuma-alueen suojeluun selkeitä keinoja. Koska uoma ei säily yksin, pelkän uoman suojelemisen lisäksi lakiin tulisi kirjata, että uoman valuma-alueella tapahtuvien, uomaan mahdollisesti merkittävästi vaikuttavien hankkeiden vaikutukset selvitetään. Mikäli haitallisia vaikutuksia todetaan, ne tulee suojelukohteiden osalta estää tai hakea toimenpiteelle lupaa. Uhanalaiset luontotyypit ja lajit tulee ottaa huomioon, ja perustella luvissa ja maankäytön suunnittelussa niihin liittyvät päätökset. Mahdolliset haitalliset vaikutukset tulee hyvittää.

On myös huomattava, että alle 0,5 ha:n kokoisten lampien ympäristöillä ja valuma-alueilla ei ole lain suojaa asemakaava-alueilla, missä metsälaki ei ole voimassa.

Lähteikköjen suojelussa tulee ottaa huomioon, että koko lähteikkö suojellaan.

Suurimman pinta-alan määrääminen laissa saattaa jättää osan lähteiköstä suojelua vaille, jolloin erilaiset hankkeet voivat merkittävästi muuttaa jäljelle jäävää luontotyyppiä.

Uudenmaan liitto: Hallituksen esitystekstissä sivulla 96 olevia perusteluja vesilain luontotyyppien turvaamisesta ”Vesilain osalta haasteena luontotyyppien turvaamisen kannalta on se, ettei vesilakiin sisälly rajausmenettelyä…” olisi syytä täydentää vesilakia koskevien muutosten osalta, esimerkiksi luontotyyppien ulottuvuuden määrittelyn osalta, sekä mitä luontevuudella ko. kohdassa tarkoitetaan.

Suomen ympäristökeskus SYKE: Nykyisen vesilain 2 luvun 11 §:ään ehdotetaan lisättäväksi muutamia luontotyyppejä: kalkkilammet, meriajokaspohjat, edustavat suojaisat näkinpartaispohjat, muualla kuin Lapin maakunnassa sijaitsevat purot. Lisäksi lähteiden määritelmää tarkennettaisiin sisältämään myös ei-avovesipintaiset tihkupinnat ja laajemmat lähteikkökompleksit. Lisäykset ja tarkennukset ovat perusteltuja ja kannatettavia ottaen huomioon näiden luontotyyppien uhanalaisuus ja merkitys luonnon monimuotoisuuden kannalta.

Liitelakien muutosehdotusten perusteluissa todetaan vesilakiehdotuksista: ”Luontotyyppisuojelu ei merkitse kaikkien lainkohdassa yksilöityjen luontotyyppien esiintymien suojelua, vaan kuuluakseen suojan piiriin kohteen on oltava luonnontilainen. Eräiden luontotyyppien osalta suojan ehdotetaan kattavan myös luonnontilaisen kaltaiset kohteet. Näistä kohteista säädetään pykälän 3 momentissa.” Vesilain muutosehdotuksen 3 momentissa todetaan: ”Mitä tässä pykälässä säädetään luonnontilaisista meriajokaspohjista, näkinpartaispohjista ja puroista, sovelletaan myös luonnontilaisen kaltaisiin meriajokaspohjiin ja näkinpartaispohjiin sekä puroihin muualla kuin Lapin maakunnassa.” SYKE kiinnittää huomiota siihen, että em. ehdotettu lainkohta ja sen perustelut vaikuttavat sikäli ristiriitaisilta, että jo voimassa olevan vesilain 2 luvun 11 §:n suojeltujen luontotyyppien osalta vastaava luonnontilaisuus-käsitteen laajempi tulkinta on voimassa ja vakiintunutta oikeuskäytäntöä koskien kaikkia vesilain 2 luvun 11 §:n suojeltuja luontotyyppejä. Voimassa olevan vesilain esitöiden perustelujen mukaan (HE 277/2009 vp) luonnontilaisuuden käsite sisältää myös vesilaissa luonnontilan kaltaisen tilan. Nykyisen lain perustelujen mukaan olennaisiin ominaispiirteisiin vaikuttamattomat muutokset ovat mahdollisia ilman, että luonnontilaa pidetään palautumattomana (HE 277/2009 vp). Luonnontila on voinut myös palautua pitkäaikaisen luonnollisen kehityksen tai ennallistamistoimenpiteiden seurauksena. Edelleen nykyisen lain perustelujen mukaan luonnontilaisuuden käsite vesilaissa vastaa pitkälti sitä, mitä metsälain 10 §:ssä tarkoitetaan luonnontilan kaltaisella tilalla.

Nyt lausunnolla olevan vesilain uudistusehdotuksen perusteluissa luonnontilaisuus-käsitteen laajempi tulkinta (sisältää myös luonnontilaisen kaltaisen) mainitaan vain kolmen edellä mainitun, lakiin uutena ehdotetun suojeltavan luontotyypin osalta. Ehdotuksen perusteluissa ei toisaalta ole mainintaa siitä, että vesilain luonnontilaisuus-käsitettä oltaisiin muuttamassa tai kaventamassa verrattuna nykyisen lain tulkintaan ja vallitsevaan oikeuskäytäntöön. Luonnontilaisuus-käsitettä ei tule kaventaa vesilain nykyistenkään suojelujen vesiluontotyyppien osalta, sillä se heikentäisi merkittävästi vesiluontotyyppien turvaa. Tältä osin lakiehdotusta ja sen perustelutekstiä on syytä korjata.

Vesilain luontotyyppisuojelun keinot eivät meriajokaspohjien osalta pure kaikkiin tunnettuihin merkittäviin uhkiin, kuten vesiliikenteeseen ja ankkurointiin, vaan ainoastaan esim. luvan- ja ilmoituksenvaraisiin ruoppauksiin ja merihiekan nostoon. Luontotyyppisuojelun kehittämistarpeet -selvityksessä on todettu, että ”tehokkain keino edistää [meriajokas]kasvustojen hyvinvointia ovat esiintymien koskemattomuutta edistävät ja vedenlaatuun vaikuttavat toimenpiteet kuten vesiliikenne- ja ankkurointirajoitukset, väyläreittien suunnittelu, ruoppaus- ja läjitysalueiden määrittely ja suojelualueiden muodostaminen”. Vesilain 2:11 suoja luontotyypeille toimii luvanvaraisten hankkeiden, kuten isojen ruoppausten ja vesirakentamisen yhteydessä, mutta se ei käytännössä toimi yksittäisten hajakuormitustyyppisten haittojen kohdalla ilman lisätoimia. Vesilakiin tulisi lisätä velvoite suojata tunnetut esiintymät myös vesiliikenteen ja ankkuroinnin ja muiden vastaavien toimien aiheuttamilta vakavilta haitoilta. Suojana tulisi käyttää esimerkiksi vesiliikennelain mukaisia alueellisia liikkumiskieltoja ja merkkejä.

Vesilain säännösten toimivuus edellyttäisi viestinnän ja lain valvonnan lisäämistä. Esimerkkinä tästä tarpeesta ovat suojeltaviksi ehdotettuihin luontotyyppeihin kohdistuvat pienruoppaukset. Näiden ilmoituksenvaraisten toimintojen seurantaa tulisi kehittää, jotta niiden kumulatiiviset vaikutukset havaittaisiin. Esimerkiksi Metsähallituksessa toteutettu Suomen rannikkoalueiden ihmispaineiden ilmakuvakartoitus osoitti järjestelmiin koottujen tietojen ja todellisuuden eron: eräällä

seudulla ilmakuvista havaittiin noin 700 ruoppauskohdetta, mutta viranomaisten paikkatietoaineistoissa oli tiedot vain noin 60 ruoppauksesta.

Luontopaneeli pitää erittäin hyvänä ja tarpeellisena kalkkilampien, lähteikköjen ja vedenalaisten luontotyyppien lisäämistä osaksi luontotyyppisuojelua.

Kaikki lähteikkötyypit ovat uhanalaisia luontotyyppejä. Ehdotuksen mukaan suojaa saisivat “enintään x hehtaarin suuruiset lähteiköt”. Luontopaneeli katsoo, että lähteikköjen suojan tulee kattaa kaikki lähteiköt. X hehtaaria suuremmat lähteiköt tulisi ottaa osaksi LSL:n mukaista suojelua, jolloin maanomistaja voi saada korvauksen esimerkiksi metsänhakkuun estymisestä, eikä arvokasta lähteikkökokonaisuutta heikennetä.

Vesilain luontotyyppisuojelun keinot eivät meriajokaspohjien osalta pure kaikkiin tunnettuihin merkittäviin uhkiin, kuten vesiliikenteeseen ja ankkurointiin, vaan ainoastaan esim. luvan- ja ilmoituksenvaraisiin ruoppauksiin ja merihiekan nostoon. Kuitenkin Luontotyyppisuojelun kehittämistarpeet -selvityksessä on todettu, että ”tehokkain keino edistää [meriajokas]kasvustojen hyvinvointia ovat esiintymien koskemattomuutta edistävät ja vedenlaatuun vaikuttavat toimenpiteet kuten vesiliikenne- ja ankkurointirajoitukset, väyläreittien suunnittelu, ruoppaus- ja läjitysalueiden määrittely ja suojelualueiden muodostaminen”. Vesilain 2:11 suoja luontotyypeille toimii lähinnä luvanvaraisten hankkeiden, kuten isojen ruoppausten ja vesirakentamisen yhteydessä, mutta se ei käytännössä toimi yksittäisten hajakuormitustyyppisten haittojen kohdalla ilman lisätoimia. Vesilakiin tulisi lisätä velvoite suojata tunnetut esiintymät myös vesiliikenteen ja ankkuroinnin ja muiden vastaavien toimien aiheuttamilta vakavilta haitoilta. Suojana voisi käyttää esimerkiksi vesiliikennelain mukaisia alueellisia liikkumiskieltoja ja merkkejä. Niiden käyttö luontotyyppisuojelun tukena on varmistettava LSL:lla.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto: Lisätyt luontotyypit ovat poikkeamista koskevassa harkinnassa ongelmallisia luontotyypin rajauksen ja merkittävyyden arvioinnin kannalta. Ainakin lähteikköjen, näkinpartaispohjien ja meriajokaspohjien rajaamisesta voi tulla ongelmia.

Lähteiköt: Vesilaissa vesiluontotyyppien suojelusta on säädetty aikoinaan pienvesien suojelemiseksi. Lähtökohtaisesi tällöin on tarkoitettu vesipintaisia alueita. Lähteiden osalta lain tulkinnassa on ollut erimielisyyksiä siitä, ovatko esimerkiksi tihkupinnat sellaisia vesilaissa tarkoitettuja pienvesiä, joita mainittu suojelu koskee. Tältä osin lakimuutos selkeyttää tilannetta.

Suomessa sadanta on vuositasolla aina suurempi kuin haihdunta. Tämä johtaa pintavalunnan ohella veden imeytymiseen maaperään ja edelleen kulkeutumiseen maanpinnan muotojen ja maaperän vedenläpäisevyyden perusteella kohti korkeustasoltaan alhaisempia kohtia. Tämän vuoksi käytännössä kaikkien pinnanmuodoltaan korkeampien alueiden reunoilla tapahtuu jonkinasteista maa- ja pohjaveden purkautumista ympäristöön. Maaperän ominaisuuksien vuoksi tämä veden purkautuminen voi olla kuitenkin niin vähäistä, että selkeää lähteikköaluetta ei muodostu. Tulisikin harkita, voiko perustelutekstiä muuttaa seuraavasti:

Lähteiköllä tarkoitetaan yhtenäistä, ympäristöstään selvästi eroavaa pohjavesivaikutteista aluetta, johon voi sisältyä avovetisiä lähteensilmäkkeitä, lähdepuroja ja -noroja sekä tihkupintoja, joilla ei ole avovesipintaa.

Näkinpartaispohjat ja meriajokaspohjat: Vesilakia sovellettaessa luonnontilan vaarantaminen viittaa fyysiseen muuttamiseen, ei päästöistä aiheutuvaan muuttamiseen, mutta kuitenkin muun muassa liettymisen aiheuttamaan fyysiseen muutokseen (vesirakentamistyöt kuten ruoppaukset, perkaukset, kiintoainepäästöt). Näissä tapauksissa muutoksia aiheuttava toiminta saattaa sijoittua suojeltavan luontotyypin ulkopuolelle. Näkinpartaispohjat ja meriajokaspohjat ovat herkkiä rehevöitymiselle. Näin ollen voidaan tulla tilanteeseen, jossa luontotyyppisuojelu ja mahdollinen poikkeamisen tarve tulee ajankohtaiseksi, vaikka itse hanke sijoittuu kauas, mutta se aiheuttaa kiintoaine- tai ravinnepäästöjä taikka muuttaa virtausolosuhteita. Useat vesirakentamishankkeet voivat tulla tätä kautta vesilain luontotyyppisuojelun poikkeamisharkinnan piiriin.

Näiden kahden luontotyypin tunnettavuus on heikkoa ja rajaaminen haastavaa. Hallituksen esityksessä todetaan, että näkinpartaispohjia on noin 45 000 ha, joten suojelu tulisi kohdistua edustavimpiin esiintymiin. Lupaharkintaan sisältyy siten myös esiintymän edustavuuden ja suojaisuuden harkinta. Näkinpartaispohjaesiintymän ja sen edustavuuden selvittäminen on hankalaa. Esimerkiksi jos hakijan palkkaama sukeltaja havaitsee suunnitellulla toiminta-alueella näkinpartaispohjan, selvittämättä on vielä kohteen edustavuus ja suojaisuus. Miten edustavuus ja suojaisuus selvitetään ja millä kriteereillä arvioidaan? Näkinpartaispohjien osalta tulisi lainsäädäntöä vielä harkita tai täsmentää. On mahdollista, että osa näkinpartaispohjista sijaitsee fladoilla, jotka ovat jo entuudestaan suojeltuja luontotyyppejä.

Purot: Nykyisen lainsäädännön mukaan puron luonnontilan vaarantaminen edellyttää vesilain mukaista lupaa (VL 3:2 § 8 k), joten niitä suojataan lupaharkinnassa. Esityksen mukaan muualla kuin Lapin maakunnassa sijaitsevien luonnontilaisten ja luonnontilaisten kaltaisten purojen suojelussa edellytetään myös poikkeaminen luontotyyppisuojelusta. Luonnontilaisten purojen lisääminen suojelluksi luontotyypiksi korostaa niiden suojeluarvoa verrattuna nykyiseen tilanteeseen, jossa suojelun vaarantaminen on luvanvaraista.

Uudistetun VL 2:11 §:n 2 momentin mukaan ”Lupa-asiasta erillisen poikkeamisasian käsittelyyn sovelletaan, mitä 3 luvussa säädetään lupapäätöksessä annettavista määräyksistä ja vaikutusten tarkkailusta”. Esitetty 2 momentti sopii huonosti poikkeamisen harkintakriteereihin. Yksittäistapauksessa hakemuksesta myönnetään poikkeus kiellosta, jos momentissa mainitun vesiluontotyypin suojelutavoitteet eivät kokonaisuutena huomattavasti vaarannu. Edellytysten täyttyessä poikkeamisessa annetaan siis oikeus vaarantaa tietty suojeltu vesiluontotyyppikohde. Yleensä poikkeamisessa ei anneta määräyksiä. Toimintaa koskevat määräykset annetaan mahdollisesti rinnakkain vireillä olevassa vesitalousluvassa tai muussa luvassa. Hallituksen esityksen perusteella jää epäselväksi, mitä määräyksiä nimenomaan poikkeamista koskevassa päätöksessä tulisi antaa ja mitä vaikutuksia pitäisi tarkkailla.

VL 2:11 §:n 3 momentissa on purojen, meriajokaspohjien ja näkinpartaispohjien osalta laajennettu luontotyyppisuojelua luonnontilaisista luonnontilaisen kaltaisiin. Käytännössähän näin on ollut myös aiemmin muiden luontotyyppien osalta (vesilain HE 277/2009 s. 53). Tämä lisäys kolmen luontotyypin luonnontilaisen kaltaisuudesta näyttää siltä, että muiden luontotyyppien osalta luonnontilaisen kaltaisia ei enää otettaisi huomioon – vaikka se ei varmaankaan ole ollut tarkoituksena. Olisi harkittava, onko tuo lisäys luonnontilaisen kaltaisuudesta lakitekstissä tarpeeton ja riittäisikö asian esiin tuominen lain perusteluissa.

LSL:n esitysluonnoksen mukaan luontotyyppien suojelua koskevan säännöksen (66§) soveltamisalan ulkopuolelle on rajattu muun muassa ilmoituksenvaraiset toiminnot, kuten metsänkäyttöilmoitukset ja ruoppausilmoitukset (s. 96). VL:n muuttamisen esitysluonnoksessa on todettu, että vesilain luvanvaraisuuskynnykseen ei esitetä tehtäväksi muutoksia, mutta ehdotettu luontotyyppisuojelu saattaa osaltaan vaikuttaa vesilain 3 luvun 2 §:ään perustuvan luvantarpeen tulkintaan luvanvaraisuutta laajentavasti esimerkiksi ruoppaushankkeiden osalta (s. 7). On syytä harkita, olisiko VL:n muuttamisen esitöissä tarpeen selvyyden vuoksi täsmentää, mikä on ruoppausilmoitusten asema vesilain mukaisten luontotyyppien suojelussa.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: ELY-keskus katsoo, että vesilain 3 luvun 2 §:ään tulisi tehdä muutoksia. ELY-keskus:n käsityksen mukaan nykyisellään tämä pykälä ei anna edellytyksiä huomioida 66 §:n mukaisia uhanalaisia luontotyyppejä, ellei niihin kohdistuva muutos muuta vesistön asemaa, syvyyttä, vedenkorkeutta tai virtaamaa, rantaa tai vesiympäristöä taikka pohjaveden laatua tai määrää (3 luvun 2 § 1 mom.). Ensimmäistä momenttia tulisi siis täydentää viittauksella luonnonarvoihin. Myös viittaus uhanalaisiin luontotyyppeihin ja lajeihin olisi hyvä kirjata ko. pykälään sisältyvään luetteloon.

Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Laki vesienhoidosta ja luonnonsuojelulaki ovat siis vastakkaisilla puolilla, kun tavoitteena on palauttaa vesistön luonnontila (laissa hyvä tila). Tähän törmätään kunnostushankkeissa ja lainsäädännön valmistelussa on syytä pohtia, miten asia käytännössä voitaisiin ratkaista.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue: Lain uudistuksen yhteydessä ehdotetaan lisättäväksi vesilain 2 luvun 11 §:ään uutena luontotyyppinä mm. muualla kuin Lapin maakunnassa sijaitsevat luonnontilaiset ja luonnontilaisen kaltaiset purot. Vesilaissa ja edelleen muutosehdotuksessa käytetty maantieteellinen rajaus eräiden vesiluontotyyppien suojelulle on perusteeton. Pienvesien luonnontilaan kohdistuva ihmistoiminnan vaikutus on merkittävä Lapin maakunnassa, osissa Tornionjoen, Kemijoen ja Oulujoen-Iijoen vesienhoitoalueita.

Suomen luontotyyppien uhanalaisuusarviossa (2018) havumetsävyöhykkeen noro- ja puroluontotyyppien kehityssuunta on Pohjois-Suomessakin heikkenevä. Havumetsävyöhykkeen purot ja pikkujoet -luontotyyppi on arvioitu koko Suomessa vaarantuneeksi (VU), Etelä-Suomessa uhanalaiseksi (EN) ja Pohjois-Suomessa silmällä pidettäväksi (NT). On myös huomattava, että luontotyyppien uhanalaisuusarviossa Etelä- ja Pohjois-Suomen rajana on käytetty luonnonmaantieteellistä jakoa, jossa Lapin maakunnan lounaisosa kuuluu Etelä-Suomeen. Purot ovat lisäksi useiden myös Lapissa esiintyvien uhanalaisten ja taantuneiden lajien ensisijainen elinympäristö.

Vesilain eräiden vesiluontotyyppien suojelun aluerajausta on perusteltua tarkistaa vastaamaan todellista suojelun tarvetta. Ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue katsoo, että purojen luonnontilan vaarantaminen tulisi olla kiellettyä vähintään koko havumetsävyöhykkeellä, myös Lapin maakunnan alueella.

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Katsoo, että käsite ”luonnontila” jää lakiehdotuksessa epäselväksi. ELY-keskus katsoo, että käsite ”luonnontilaisen kaltainen” tulee tuoda suoraan pykälään kattamaan momentissa 1 mainittuja kaikkia luontotyyppejä ja erityisesti myös fladoja ja kluuveja.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Esitetty muutos vesilain 2 luvun 11 §:ää koskien toisi merkittävää lisäsuojaa luonnontilaisille puroille sekä suurille lähteiköille. Tämä muutos on omiaan parantamaa virtavesiluonnon monimuotoisuutta. Lain perusteluissa olisi kuitenkin hyvä täsmentää, koskeeko puron suojelu vain pitkän puron tiettyjä osuuksia eli miten otetaan huomioon mahdolliset välissä olevat ei-luonnontilaiset osuudet.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Vesilain 2 luvun 11 §:n muutosten johdosta toivotaan, että muutoksien vaikutus myös käytännön tasolla vesilain valvonta- ja lupatehtäviin tulee huomioiduksi. Muutosten jalkauttaminen ja perehdytys uusien luontotyyppien tunnistamiseen tulisi viedä niiden parissa työskenteleville.

Väylävirasto: Valtion ylläpitämä maantieverkko, jonka pituus on koko maassa noin 78 000 km ja valtion rataverkko (laajuus noin 6000 km) risteävät ja sivuavat merkittävässä määrin purojen uomia. Väylänpidon hankkeiden tai väylänpidon muiden toimien toteuttamiselle ei useinkaan ole vaihtoehtoisia toteutussijainteja tai -tapoja, joten poikkeuslupalupahakemusten määrä tullee kasvamaan. Väylänpidon toimien suunnittelussa luonnontilaisuuden tai luonnontilaisuuden kaltaisuuden selvittäminen ja määrittely tulevat vaatimaan nykyistä enemmän voimavaroja.

Bioenergia ry: Vesilaissa lueteltujen suojeltujen vesiluontotyyppien määrää esitetään lisättäväksi. Sinänsä kannatettava muutos jäänee useissa tapauksissa soveltamatta, koska vesiluontotyyppien tunnistaminen on vaativaa eikä kapulakielinen ” suojelutavoitteet eivät kokonaisuutena huomattavasti vaarannu” sano useimmille hankevastaaville mitään.

Kaivosteollisuus ry: Ehdotetun luontotyyppisuojelun oikeusvaikutuksia muiden lakien mukaiseen harkintaan tulisi arvioida tarkemmin. Luonnonsuojeluharkinta tulisi keskittää luonnonsuojelulain mukaiseen menettelyyn ja välttää niitä epäjohdonmukaisuuksia, joita seuraa siitä, että samoja ympäristöoikeuden teemakokonaisuuksia säännellään päällekkäisillä normeilla eri lakien kautta ja osin eri viranomaisten toimesta.

Metsäteollisuus ry: Luonnonsuojelulain uudistuksen yhteydessä esitetään vesilakiin merkittäviä sisällöllisiä muutoksia, vaikka lakiesityksen perusteluissa annetaan ymmärtää, että muihin lakeihin tehtävät muutokset olisivat luonteeltaan lähinnä teknisiä ja liittyisivät luonnonsuojelulain viittauksiin. Uusina luontotyyppeinä lakiin lisättäisiin luonnontilaiset enintään kymmenen hehtaarin suuruiset kalkkilammet ja enintään x hehtaarin suuruiset lähteiköt, luonnontilaiset ja luonnontilaisen kaltaiset meriajokaspohjat ja edustavat suojaisat näkinpartaispohjat sekä muualla kuin Lapin maakunnassa sijaitsevat luonnontilaiset ja luonnontilaisen kaltaiset purot.

Metsäteollisuus suhtautuu varauksella menettelyyn, jossa vesilakiin esitetään luonnonsuojelulain uudistuksen yhteydessä merkittäviä muutoksia. Muutosten tarve ja vaikutukset eivät selviä riittävällä tavalla lain perusteluista. Metsäteollisuus muistuttaa, että vesilain luontotyyppien suojelu eroaa merkittävällä tavalla luonnonsuojelulain luontotyyppisuojelusta. Vesilaissa suojeluun ei liity viranomaisen rajauspäätöstä eikä korvausmenettelyä. Tämän vuoksi vesilain suojeltavien kohteiden on perusteltua olla pienialaisia ja helposti tunnistettavia. Nyt ehdotetut luontotyypit eivät täytä näitä vaatimuksia.

Voimassa olevan vesilain lähteiden suojaa esitetään laajennettavaksi lähteiköihin. Metsäteollisuus ei kannata muutosta. Perusteluiden mukaan lähde on kohteena pääsääntöisesti maastossa selkeästi havaittava ja tarkkarajainen, kun taas lähteikön havaittavuus ja ulottuvuus varsinaisen veden peittämän uoman puuttuessa varsinkin kuivana aikana saattaa olla huomattavasti tulkinnanvaraisempi. Havaittavuuteen ja ulottuvuuteen liittyvien haasteiden vuoksi lähteikkö ei Metsäteollisuuden mielestä sovellu suoraan lain nojalla suojeltavaksi kohteeksi. Koska metsälaki turvaa jo lähteiden ja norojen välittömät lähiympäristöt, lienee käytännössä niin, että valtaosa lähteiköistä on jo nykyisin turvattu vesilain ja metsälain yhdistelmällä. Päällekkäistä sääntelyä tulee välttää.

Vesilain suojeltuihin luontotyyppeihin esitetään lisättäväksi muualla kuin Lapin maakunnassa sijaitsevat purot. Metsäteollisuus kyseenalaistaa lisäyksen tarpeellisuuden, sillä purot ovat jo vesilain yleisen luvanvaraisuutta koskevan sääntelyn piirissä. Tämä poikkeaa noroista, jotka jäävät vesilain vesistöjä koskevien säännösten ulkopuolelle ja jotka on sen vuoksi turvattu vesilain eräitä vesiluontotyyppejä koskevalla suojelusäännöksellä. Voimassa olevan vesilain perusteluissa todetaan, ettei kyseisen säännöksen soveltamisalaa uloteta puroihin, koska ne kuuluvat vesitaloushankkeen luvanvaraisuuden piiriin ja purojen luvantarvekynnys olisi käytännössä vastaava kuin norojen poikkeuslupatarve. Tilanne ei Metsäteollisuuden näkemyksen mukaan ole muuttunut siten, että perusteita sääntelyn muuttamiselle olisi.

Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Karjala: Ehdotus on, että vesilain suojeltujen luontotyyppien listalle lisättäisiin mm. lähteiköt, kalkkilammet ja muualla kuin Lapin maakunnassa sijaitsevat purot. Kuten nykyäänkin, suojelu perustuisi suoraan lakiin. Viranomainen ei siis tekisi rajauspäätöstä. Perusteluista huolimatta epäselvyyttä on mm. siitä, voisiko pykälä jatkossa rajoittaa toimintaa myös esim. puroa rajoittavassa metsässä, vaikka kyseinen kohde ei olisikaan metsälain erityisen tärkeä elinympäristö. Myös suojelun piiriin kuuluvien kohteiden tunnistamiseen ja edustavuuden arviointiin (onko luonnontilainen tai sen kaltainen) liittyvät haasteet saattaisivat ehdotuksen myötä lisääntyä. Vesilain luontotyyppisuojelun aiheuttamasta haitasta ei voi saada korvausta.

Vesilain soveltajat pyrkivät jo nyt vahvasti ylittämään vesilain rajat luontotyyppien suojelussa. Pyritään vaikuttamaan vesilakikohteeseen rajautuvan metsän käsittelyyn, vaikka vesilain mukaisen suojelun pitäisi koskea vain itse vesimuodostumaa. Vastaavanlaista tulkinnanvaraista ja epämääräistä lainsäädäntöä ei saa luoda enää yhtään lisää. Lakiin perustuva suojelu pitäisi aina olla maanomistajalle korvattavaa. Nyt näin ei vesilain osalta ole ja tämä johtaa kohtuuttomuuksiin ja epätasa-arvoon maanomistajien osalta. Omaisuudella ei ole perustuslain suomaa turvaa tältä osin.

Lähteiköiden ja erilaisten tihkupintojen tunnistaminen tai luonnontilaisuuden arviointi ovat käytännössä mahdottomia hyvin monissa tapauksissa talvella ja osin myös kuivan kauden aikaan kesällä. Tämä puolestaan asettaa kohtuuttomia vaatimuksia käytännön töitä ja suunnittelua toteuttaville henkilöille ja maanomistajille. Lain noudattaminen on tuolta osin välillä mahdotonta, kun kohteita ei yksinkertaisesti pystytä tunnistamaan. Tämä johtaa myös helposti tulkintaerimielisyyksiin tai/ja liialliseen varovaisuuteen kohteiden rajauksissa ja täten tarpeettomiin taloudellisiin menetyksiin.

MTK ry: Ehdotuksen mukaan vesilaissa säädettyä vesiluontotyyppien suojelua uudistettaisiin. MTK ry ei kannata vesilain luontotyyppisuojeluun ehdotettuja muutoksia.

MTK ry kiinnittää huomiota siihen, että perustelujen valossa vaikuttaa jäävän epäselväksi, miltä osin sääntelyyn on tarkoitus tehdä muutoksia ja millaisia nuo muutokset olisivat. Ensinnäkin epäselvää on, olisiko luonnontilaisuuden ja luonnontilaisuuden kaltaisuuden käsitteiden määritelmää tarkoitus joiltain osin muuttaa tai tarkentaa. Perusteluissa käsitteiden määritelmiä kuvaillaan osin hieman eri tavoin nykyisen vesilain perusteluihin verrattuna. Toiseksi epäselvyyttä vaikuttaa liittyvän siihen, millainen ulottuvuus luontotyyppisuojelulla ehdotetaan jatkossa olevan. Nykyisen vesilain perusteluissa todetaan selvästi, että luontotyyppisuojelua koskeva säännös rajoittuu vain itse uomaan ja että se ei koske laajemmin uoman lähiympäristön käyttöä. Ehdotuksen perusteluissa viitataan kuitenkin luontotyyppien ulottuvuuden yhteydessä myös lähiympäristöihin. Kolmanneksi epäselvyyttä liittyy siihen, ehdotetaanko poikkeamisen edellytyksiä joiltain osin muutettavaksi vai olisiko sääntelyn tarkoitus vastata nykytilaa.

MTK ry pitää erittäin tärkeänä, että keskeisiä käsitteitä ja vesilain luontotyyppisuojelun ulottuvuutta ei hämärretä eikä suojelun ulottuvuutta laajenneta. MTK ry huomauttaa vesilain luontotyyppisuojelussa olevan kyse omaisuudensuojaan kohdistuvasta rajoituksesta, minkä vuoksi sääntelyn on oltava muun ohella täsmällistä ja tarkkarajaista. Lisäksi MTK ry korostaa erittäin merkityksellisenä seikkana sitä, että vesilain luontotyyppisuojeluun ei nykyisin sisälly korvaussäännöstä eikä sellaista ehdoteta nytkään lisättäväksi lakiin. Sääntelyllä ei voida loukata perustuslaillista omaisuudensuojaa, mikä asettaa suojelulle tietyt rajat etenkin korvaussäännöksen puuttuessa. MTK ry pitää puutteena sitä, että perusteluissa ei ole arvioitu ehdotuksen sallittavuutta omaisuudensuojan kannalta. Perusteluissa ei ole tarkasteltu ehdotuksen sopivuutta myöskään luonnonsuojelun yleisen hyväksyttävyyden kannalta.

Vesilain mukaisen luontotyyppisuojelun ehdotetaan jatkossakin perustuvan suoraan lain säännökseen, joten suojelun voimaantulo ei edellyttäisi viranomaisen tekemää rajauspäätöstä. MTK ry kiinnittää huomiota siihen, että kaikkien vesilakiin lisättäviksi ehdotettujen luontotyyppien osalta suojelun piiriin kuuluvien luontotyyppien tunnistamiseen sekä yksittäisten kohteiden edustavuuden ja ulottuvuuden arviointiin liittyisi todennäköisesti käytännössä merkittäviä haasteita. Kalkkilampien osalta perusteluissa on todettu, että luontotyypin tunnistaminen saattaisi edellyttää veden laadun selvittämistä. Myös meriajokaspohjien ja suojaisten näkinpartaispohjien osalta säännöksen täytäntöönpanoa hankaloittanee paitsi kohteiden tunnistamien ylipäätään, myös niiden edustavuuden arviointi. Lähteikköjen osalta perusteluissa on puolestaan nimenomaisesti todettu, että suojelun laajentaminen lähteikköihin voisi aiheuttaa käytännössä haasteita. MTK ry pitää selvänä, että säännöksen toimeenpano olisi hankalaa ja että siitä sen vuoksi aiheutuisi epätietoisuutta erilaisten toimijoiden keskuudessa. Ehdotettu sääntely olisi epäselvyytensä ja tulkinnanvaraisuutensa vuoksi epätyydyttävää myös oikeusturvanäkökohtien kannalta. MTK ry pitää erityisesti lähteikköjä koskevaa ehdotusta erittäin ongelmallisena.

Purojen osalta MTK ry muistuttaa, että vesistönä pidettävät purot saavat suojaa yleisen luvanvaraisuutta koskevan vesilain säännöksen sekä vesilain ilmoitusmenettelyihin liittyvien säännösten kautta. Vesilakia uudistettaessa arvioitiin, että nykyisin

käytössä oleva sääntelyratkaisu ei vaarantaisi suojelutavoitteita. Perusteluista ei ilmene, että nykyisin voimassa oleva sääntely olisi purojen osalta ollut toimimatonta. Perusteluissa ei myöskään selosteta, miten ehdotettu muutos vaikuttaisi käytännössä esimerkiksi purojen luontoarvojen säilymiseen tai erilaisten toimenpiteiden toteuttamisen sujuvuuteen erilaisten toimijoiden kannalta tarkasteltuna.

MTK ry toteaa vielä pitävänsä ongelmallisena sitä, että vesilakiin ehdotettujen muutosten vaikutuksista ei ole esitetty riittävää arviota. Vesilain luontotyyppisuojelu on otettava huomioon esimerkiksi maa- ja metsätalouteen liittyvässä käytännön toiminnassa, joten ilman perusteellista arviointia ehdotusta on pidettävä olennaisilta osin puutteellisena ja harkitsemattomana.

MTK Pohjois-Karjala ry: Ehdotus on, että vesilain suojeltujen luontotyyppien listalle lisättäisiin mm. lähteiköt, kalkkilammet ja muualla kuin Lapin maakunnassa sijaitsevat purot. Kuten nykyäänkin, suojelu perustuisi suoraan lakiin. Viranomainen ei siis tekisi rajauspäätöstä. Perusteluista huolimatta epäselvyyttä on mm. siitä, voisiko pykälä jatkossa rajoittaa toimintaa myös esim. puroa rajoittavassa metsässä, vaikka kyseinen kohde ei olisikaan metsälain erityisen tärkeä elinympäristö. Myös suojelun piiriin kuuluvien kohteiden tunnistamiseen ja edustavuuden arviointiin (onko luonnontilainen tai sen kaltainen) liittyvät haasteet saattaisivat ehdotuksen myötä lisääntyä. Vesilain luontotyyppisuojelun aiheuttamasta haitasta ei voi saada korvausta.

Vesilain soveltajat pyrkivät jo nyt vahvasti ylittämään vesilain rajat luontotyyppien suojelussa. Pyritään vaikuttamaan vesilakikohteeseen rajautuvan metsän käsittelyyn, vaikka vesilain mukaisen suojelun pitäisi koskea vain itse vesimuodostumaa. Vastaavanlaista tulkinnanvaraista ja epämääräistä lainsäädäntöä ei saa luoda enää yhtään lisää. Lakiin perustuva suojelu pitäisi aina olla maanomistajalle korvattavaa. Nyt näin ei vesilain osalta ole ja tämä johtaa kohtuuttomuuksiin ja epätasa-arvoon maanomistajien osalta. Omaisuudella ei ole perustuslain suomaa turvaa tältä osin.

Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjanmaan piiri ry, Suomen Luonnonsuojeluliiton Lapin piiri ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Jyväskylän seudun yhdistys, Suomen luonnonsuojeluliiton Oulun yhdistys ry, Etelä-Hämeen luonnonsuojelupiiri, Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry, Suomen Luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry, Luonnonsuojeluliiton Etelä-Savon piiri ry, Luontoliitto ry, Kansalaisten kaivosvaltuuskunta: Vesilain luontotyyppien “luonnontilaisen kaltaisuuden” soveltamisalaa ei tule esitetyllä tavalla supistaa.

Suomen luonnonsuojeluliitto ry: Vesilain osalta vaarana on, että luonnontilan käsitteen tulkinta supistuisi nyt voimassa olevan lain tulkinnasta vaatimukseen ehdottomammasta luonnontilasta erotukseksi luonnontilaisen kaltaisesta tilasta. Muutos sulkisi pois mahdollisuuden ymmärtää luonnontila nykyisen lain perustelujen ja soveltamiskäytännön mukaan laajasti mm. norojen ja lähteiden osalta. Uusi pykälä perusteluineen osaksi kumoaisi sen, mitä nykyisen lain perusteluissa sanotaan soveltamisesta luonnontilan ymmärtämisen suhteen.

Uudistus voi siksi heikentää varsinkin norojen ja lähteiden suojelun tilaa nykyisestä. Valvontatapauksissa useinkin on kyse "luonnontilaisen kaltaiseksi" tunnistetusta kohteesta. Voi olla niinkin, että kyse on "luonnontilaan" palautuneesta kohteesta. Lisäksi ainakin perusteluissa pitäisi ottaa huomioon luonnontilan palautumisen mahdollisuus, kuten nykyisen lain perusteluissa. Oikeustapauksissakin on kuitenkin ollut tapauksia, joissa luonnontilan on katsottu palautuneen aiemman muutoksen jäljiltä.

Aallokas Oy: Vesilain suojeltujen luontotyyppien luonnontilaisen kaltaisuuden soveltamisalaa ei tule supistaa, vaan ennemmin laajentaa.

Yksityishenkilöt KE, HL: Vesilaissa luontotyyppien ns. luonnontilaisuuden kaltaisuuden tulkinta ja soveltamisala on säilytettävä ennallaan, ei kannata pienennyksiä tähän.

Laki arktisten valaiden ja hylkeiden suojelusta

Suomen ympäristökeskus SYKE: Lakiin ehdotetaan lisättäväksi 2 §:ään uusi 3 momentti: ”Kiellettyä on myös käyttää Suomen aluetta kauttakulkuna siirrettäessä 1 momentissa esitettyjä tuotteita maasta toiseen.” Momentin lopussa oleva ilmaisu ’maasta toiseen’ saattaa olla ongelmallinen. Valaanlihaa on logistisista syistä edullista toimittaa Pohjois-Norjasta Suomen ja Ruotsin kautta Etelä-Norjaan jatkojalostettavaksi tai kansainväliseen vientiin. Jos myös tällainen toiminta on nyt tarkoitus kieltää, tulisi ilmaus ´maasta toiseen´ poistaa.

Kaivoslaki

Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjanmaan piiri ry, Suomen Luonnonsuojeluliiton Lapin piiri ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Jyväskylän seudun yhdistys, Suomen luonnonsuojeluliiton Oulun yhdistys ry, Etelä-Hämeen luonnonsuojelupiiri, Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry, Suomen Luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry, Luonnonsuojeluliiton Etelä-Savon piiri ry, Luontoliitto ry, Kansalaisten kaivosvaltuuskunta: Kaivoslaki: Kaikki luonnonsuojelualueet (vanhat ja uudet, valtion ja yksityiset) ja muutkin kuin LSL:lla suojellut Natura 2000 -alueet tulee merkitä 7 §:ään malminetsinnältä kielletyiksi alueiksi.

Yksityishenkilöt LL, TK, AK: Metsä- ja kaivoslakien uudelleen avaaminen.

Yksityishenkilö AN: Kaivoslain ongelmat luonnonsuojelulain kannalta tulisi korjata.

Metsästyslaki

Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry: Uhanalaisten lajien suojelemiseksi metsästyslain 5 §:n 1 momentin 1) kohdan riistalajeista tulisi poistaa uhanalaiset ja vähälukuiset lajit, kuten vaarantunut (VU) hilleri ja erittäin uhanalainen susi (EN). ML:n 5 §:n 2) kohdan riistalinnuista tulee poistaa uhanalaiset vesilinnut, kuten vaarantuneet (VU) metsähanhi, haapana, jouhisorsa, heinätavi, riekko ja pyy, erittäin uhanalaiset (EN) tukkasotka, haahka ja nokikana sekä äärimmäisen uhanalainen (CR) punasotka.

Aallokas Oy: Metsästyslaissa kaikki uhanalaiset lajit tulee poistaa metsästettävien lajien listalta.

Lausuntopyynnössä esitetyt erityiskysymykset

Luonnonsuojelulain uudistuksen tavoitteiden saavuttaminen

Miten lakiehdotus kokonaisuutena vastaa sille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen?

Maa- ja metsätalousministeriö: Voimassa oleva LSL on lähtökohtaisesti toimiva. Muun muassa rajauspäätöksellä tapahtuva luontotyyppisuojelu sisältää menettelynä maanomistajan oikeusturvan toteutumiseksi välttämättömät edellytykset. Rajauspäätösmenettely on yleisesti koettu hyväksyttäväksi. Nyt ehdotun LSL:n useat ehdotukset tekevät laista epämääräisen ja heikentävät luonnonsuojelun hyväksyttävyyttä**.**

Hämeen liitto: Lakiehdotus kokonaisuutena onnistuu vastaamaan sille asetettuihin tavoitteisiin varsin hyvin, mutta valmistelussa tulee huomioida yhteisvaikutukset ja johdonmukaisuus muiden vireillä olevien lakiuudistuksen ja voimassa olevien lakien kanssa.

Kainuun liitto toteaa, että lain uudistuksen tavoite mm. lisätä luonnonsuojelun hyväksyttävyyttä sekä tehostaa hallinnollisia menettelyjä on hyvä ja kannatettava. Ehdotetut säännökset ovat osin niin tulkinnanvaraisia, että ne pikemminkin heikentäisivät lain toimivuutta, selkeyttä ja hyväksyttävyyttä. Esitetty lakiluonnos siis edellyttää jatkovalmistelua ja selkeyttämistä sille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi ja että laki helpottaa käytännön toteutusta eikä lisää byrokratiaa.

Keski-Pohjanmaan liitto: Varovaisuusperiaatteen ja ympäristövalvonnan korostuminen ehdotuksessa voivat johtaa lain soveltamisen kannalta epätoivottavaan tilanteeseen, mikäli varovaisuusperiaatteen soveltaminen muodostuu valvovan viranomaisen yleiseksi toimintaperiaatteeksi ja perusteluksi ympäristölain soveltamisessa koskevissa kysymyksissä. Lainsäätäjän tuleekin huolehtia tasapainoisesti ja monialaisesti eri intressien yhteensovittamisesta lain sisällössä, jotta lain tavoitetta ja luonnonsuojelua ei yhteiskunnassa mielletä kaikki muut yhteiskunnalliset toiminnot ylikäyvänä oikeutena.

Keski-Suomen liitto: Lakiehdotus vastaa pääosin sille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen. Tavoitteiden sisällä voi kuitenkin olla ristiriitoja. Esimerkiksi ilmastotoimet ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen voivat olla keskenään ristiriitaisia. Jotkin toimenpiteet voivat myös vaikuttaa eri luontotyyppien tai lajien kannalta eri suuntiin.

Lain jatkovalmistelussa tulee kiinnittää huomiota selkeyteen eri lainsäädännön prosessien kanssa päällekkäisen sääntelyn välttämiseksi sekä monialaisesti eri intressien yhteensovittamiseen.

Luonnonsuojelulain lisäksi Keski-Suomen liitto haluaa korostaa lainsäädännöllisten keinojen lisäksi myös muiden toimintamallien merkitystä luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa. Kannusteisiin ja vapaaehtoisuuteen perustuvat mallit, kuten METSO-ohjelma, ovat osoittautunut toimivaksi välineeksi, ja tämänkaltaisia malleja ja niiden toteuttamisedellytyksiä tulisi tukea nykyistä voimakkaammin.

Kymenlaakson liitto: Mikäli MRL uudistus etenee maakuntakaavan roolia heikentäen, vaikeutuu myös luonnon monimuotoisuuden laaja-alainen edistäminen alueellisella, kuntaa laajemmalla alueella. Kymenlaakson liitto katsoo, että MRL ja luonnonsuojelulain uudistusta tulee tarkastella kokonaisuutena ja eri lakien rajapinnat ja muutosten vaikutukset huomioida yksittäisten erillislakien muutosten vaikutuksia laajemmin.

Lisäksi Kymenlaakson liiton mukaan tavoitteiden saavuttamisen kannalta toimijoiden roolien ja tehtävien tulee olla selkeitä, niin että laki ohjaa toimien toteuttamiseen.

Pirkanmaan liitto: Luonnonsuojelulain uudistuksen tavoitteiden saavuttamiseksi Pirkanmaan liitto korostaa LSL:n suhdetta maankäyttö- ja rakennuslakiin, maa-aineslakiin, lakiin vieraslajeista sekä aluekehityslakiin (maakunnan tehtävät). Maakuntakaava on oikea väline luonnon monimuotoisuuden säilymisen tarkastelemiseen laajempina kokonaisuuksina suojelualueiden ulkopuolella sekä ekosysteemipalvelujen ylläpitämiseen.

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto: Maankäytön suunnitteluun liittyvien vaikutusten kokonaiskuvan hahmottamisen ja vertailtavuuden kannalta MRL ja LSL olisi ollut hyvä valmistella samalla aikataululla. Jos MRL:n uudistus rajaa kaavan oikeusvaikutteisuutta mm. luonnonvaroja osoittavien maankäyttöluokkien osalta, maakuntakaavan mahdollisuudet tukea esiteltyjä luonnonsuojelulain tavoitteita heikkenevät.

Päijät-Hämeen liitto näkee hyvänä, että luonnonsuojelulain valmistelussa on tunnistettu yhtymäkohdat käynnissä olevaan maankäyttö- ja rakennuslain uudistamiseen. Luonnonsuojelulain toimivuusarvioinnissa on korostettu, ettei monimuotoisuuden säilyttäminen ja ekologisten prosessien turvaaminen ole yksinomaan luonnonsuojelulain tehtävä. Päijät-Hämeen liitto haluaa nostaa esiin, että näkee MRL-uudistuksen mukaisen maakuntakaavan oikeusvaikutusten kaventamisen olevan ristiriidassa luonnon monimuotoisuuden säilyttämistavoitteiden kanssa.

Satakuntaliitto: Lakiehdotus on kokonaisuutena selkeä paketti ja toteutuessaan sen avulla pystytään edistämään luontokadon etenemisen hillitsemistä ja voimassa olevien direktiivien ja sopimusten toteuttamista.

Uudenmaan liitto: Hallituksen esityksessä esitetyt tavoitteet ovat kannatettavia. Uudenmaan kannalta tavoitteista korostuvat etenkin ajatus luonnon monimuotoisuuden edistämisestä, alueella jo tapahtuneiden heikennysten tasapainottamiseksi, sekä perustellut ja selkeät yhteydet muuhun keskeiseen maankäyttöön liittyvään sääntelyyn, tavoitteet ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi (luontoympäristöjen määrään, laatuun ja pirstoutuneisuuteen ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyvien haasteiden samanaikaisuus), ja lisäksi myös tavoite luonnonsuojelun hyväksyttävyydestä.

Uudistus vastaa tavoitteisiin osittain. Alueidenkäytön suunnittelun näkökulmasta on luonnonsuojelulain jatkovalmistelussa kiinnitettävä erityistä huomiota luonnonsuojelulain ja maankäyttö- ja rakennuslain keskinäiseen suhteeseen, soveltamisaloihin ja viranomaisrooleihin.

Rakentaminen aiheuttaa edelleen paikoin haittoja luonnonympäristölle. Rakentaminen pitäisi ohjata pääsääntöisesti sellaisille alueille, joissa haitat ovat kokonaisuutena katsottuna mahdollisimman pienet ja hyödyt isot, eli yleensä jo olemassa olevan yhdyskuntarakenteen yhteyteen sitä tehostaen ja täydentäen. Myös käsitteistön ja määritelmien yhteneväisyyteen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Uudistuksen tavoitteiden sisällä voi olla myös ristiriitoja esimerkiksi ilmastotoimien luontovaikutuksissa ja jotkin toimenpiteet voivat myös vaikuttaa eri luontotyyppien ja lajien kannalta eri suuntiin. Luonnoksessa esitetään (s. 11), että paitsi toimenpiteitä luonnon suojelussa, hoidossa ja ennallistamisessa, myös aiheutettavien luontohaittojen kompensoimista ja järjestelmätason muutoksia tuotannon ja kulutuksen kestävyyden lisäämiseksi tarvitaan kokonaisheikentymättömyyden saavuttamiseksi edes pitkällä aikavälillä.

Muun muassa maankäyttö- ja rakennuslain, ilmastolain ja kaivoslain valmistelu on edelleen kesken. Yhteyksiä näihin muihin valmisteilla oleviin lakikokonaisuuksiin ja metsänhoidon valtakunnallisiin tukiin ja suosituksiin tulee vahvistaa, jotta

yhteisvaikutukset saadaan arvioitua ja mahdolliset ristiriidat luonnon monimuotoisuuden edistämisen tavoitteiden suhteen esiin.

Varsinais-Suomen liitto: Lakiehdotus vastaa osittain sille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen. Lain tavoitteissa on yhtenä keskeisenä luontokadon estämisen keinona tunnistettu biologisen monimuotoisuuden ja eri luontotyyppien säilymisen turvaaminen sekä luontoalueiden pirstoutumisen estäminen. Käytännössä pirstoutumisen estäminen ja ekologisten yhteyksien turvaaminen, sekä lajien luontaisen leviämisen turvaaminen edellyttäisi myös niin sanottujen lajistollisesti yleisempien alueiden säilymistä ja turvaamista. Vastaavasti ilmastonmuutoksen hillinnän ja sopeutumisen osalta, tulee luontoympäristö ja kasvillisuusvyöhykkeet muuttumaan, jolloin niiden suojelun ja turvaamisen lähtökohtana tulee olla tulevien luontoarvoiltaan arvokkaiden alueiden määrittäminen.

Yleisesti luonnonsuojelusuunnittelu voi strategia- ja toimintaohjelmatasolla määrittää suuntaviivoja näille tuleville laajemmille suojelutarpeille, mutta niiden maantieteellisen sijainnin laajuus ja määrä jäävät epäselväksi. Nykyisellääänkin maakuntakaavoituksessa toivotaan, ja osin edellytetään, luonnon arvovyöhykkeiden ja yhteyksien määrittämistä, vaikka niiden määrittämiseen ei ole yhtenäistä toimintatapaa tai hyväksyttyä tasoa. Luontoarvojen kokonaisuuden turvaaminen ja monimuotoisuuden lisäämisen ja edistämisen ei tule jatkossakaan perustua pelkkään tiukkaan suojeluun ja sen toteutukseen tulee etsiä tasapuolisia keinoja. Sen toteutusta ei kuitenkaan tule vyöryttää luonnonsuojelulaista maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen suunnitteluun tai metsälain ohjaamaan metsänkäyttöön. Näiltä osin tulisi monimuotoisuuden ja ilmastonmuutoksen hillinnän keinoja tarkastella nykyistä laajemmin suhteen MRL:n ja metsälain säädöksiin.

Österbottens förbund: Det är beklagligt och inte ändamålsenligt att revideringen av naturvårdslagen är tidtabellsmässigt i annat skede än revideringen av markanvändnings- och bygglagen. Detsamma gäller även andra lagrevideringar som pågår. Det är av yttersta vikt att innehållet i lagarna inte är i konflikt med varandra och att det inte heller dubbleras så att det skapar tolkningssvårigheter i praktiken lagarna emellan. Ur planläggningens synvinkel bör Det i det fortsatta revideringsarbetet fästas speciell uppmärksamhet vid naturvårdslagens och markanvändnings- och bygglagens inbördes förhållande, tillämpningsområden och myndighetsrollerna.

Ett konkret exempel där naturvårdslagen och markanvändningsoch bygglagen måste granskas samtidigt är behovet av ekologiska förbindelser mellan områden med hotade naturtyper och arter. En enhetlig grönstruktur som omfattar ett hållbart ekologiskt nätverk ger förutsättningar för möjligheten att inte enbart bevara biologisk mångfald utan även att öka den biologiska mångfalden. Detta är viktigt även med tanke på de klimatutmaningar som är kopplade till biologisk mångfald.

Vantaan kaupunginhallitus katsoo, että luonnonsuojelulakiehdotus on sisällöltään ja rakenteeltaan voimassa olevaa lakia selkeämpi sekä monipuolisempi keinoiltaan ja määräyksiltään. Erityisesti luontotyyppien ja lajien uhanalaisuuden huomioon ottaminen, kompensaatio ja luonnonsuojelun tietojärjestelmä ovat hyviä uudistuksia.

Lisänä kaivattaisiin keinoja, joilla voitaisiin edesauttaa kytkeytyvyyttä ja ekologisten verkostojen muodostamista. Lain tavoitteiden jalkauttamisen suurimpana haasteena kaupunkiympäristössä on tehokkaan maankäytön ja luontoarvojen yhteensovittaminen. Ekologisten verkostojen muodostamista voisi edesauttaa, jos erilaisten luontotyyppien määritykset olisivat aiempaa väljemmät, alueet kooltaan isompia ja mukaan mahtuisi myös kehityspotentiaali ja alueen sijainti. Tiivistyvillä kaupunkialueilla ekologisten verkostojen muodostaminen infran ja muun rakentamisen paineessa tarvitsee onnistuakseen joustavaa lähestysmistapaa.

Lakiluonnos on, luontokadon vakavuuteen nähden, edelleen varsin salliva monine poikkeamismahdollisuuksineen ja lievennyksineen. Yksin luonnonsuojelulailla ei luontokatoa pystytäkään torjumaan, joten moneen muuhunkin lakiin tarvitaan uudistusta tämän lain uudistuksen myötä.

Lain tavoitteiden jalkauttamisen suurimpana haasteena kaupunkiympäristössä on tehokkaan maankäytön ja luontoarvojen yhteensovittaminen.

Helsingin yliopisto, Helsingin yliopiston rehtori: Tämän lain piiriin kuuluu vain rajallinen osa suomalaisesta luonnosta. Esimerkiksi metsälaki, vesilaki ja maankäyttö- ja rakennuslaki ovat luonnon monimuotoisuuden turvaamisen kannalta jopa merkittävämpiä lakeja kuin luonnonsuojelulaki. Luonnonsuojelulakiakaan ei ole syytä väheksyä: tämän lain asetuksin saadaan varmasti suojattua merkittävästi tiettyjä yksittäisiä lajeja ja luontotyyppejä. Lain perusteluissa jää monesti puuttumaan miten luonnonsuojelulain tavoitteet saadaan nivottua yhteen myös metsä-, vesi- ja maankäyttö- ja rakennuslakien tavoitteiden kanssa.

Itä-Suomen yliopisto, Metsätieteiden osasto: Laissa on monia hyviä uudistuksia, jotka perustuvat modernin lainsäädännön vaatimuksiin sekä ajantasaiseen tieteelliseen tutkimukseen. Hyviä ja perusteltuja sekä pääosin onnistuneesti muotoiltuja lain kohtia ovat toimijoiden selvilläolovelvollisuus, luontotyypit ja lajit mukana arviointien pohjalta, Luontopaneeli, ilmastonmuutos, bioduiversiteetistrategia, ekologinen kompensaatio, luontotiedon hallinnta. Lopputulos voisi olla parempi, jos kaikki ympäristöön vaikuttavat lait olisi valmisteltu samalla, jolloin integraatio niiden kesken olisi parempi.

Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS pitää luonnonsuojelulain uudistuksen ehdotus kokonaisuutena hyvin onnistuneena ja se vastaa hyvin lain uudistamiselle asetettuja tavoitteita. Seuraavassa on listattu kolme tärkeintä kokonaisuutta lakiehdotuksessa.

Ensimmäisenä tärkeänä kohtana on yleisten periaatteiden lisääminen LSL luvun yleisiin säädöksiin. Tämä koskee varovaisuusperiaatetta, selvilläolovelvollisuutta ja lieventämishierarkiaa. Nämä ovat läpileikkaavia aiheita ilmastonmuutoksen (kohta 1 ja 3), lajisuojelun (kohta 1) ja luontotyyppisuojelun (kohta 1) teemoissa. Useat mittarit mukaan lukien tuorein uhanalaisuusarviointi osoittavat, että Suomenkin lajisto köyhtyy ja on näin tehnyt jo pitempään. Ilmastonmuutos vaikuttaa jo nyt lajistoomme ja vaikutukset voimistuvat todennäköisesti tulevina vuosikymmeninä. Tämän takia meillä on paljon tieteellistä tukea, että tarvitaan erilaisia keinoja tilanteen parantamiseksi. 1) Varovaisuusperiaatteen mukaan toimenpiteitä tulee toteuttaa vaikka kaikkiin yksityiskohtiin tiede ei ole antanut vielä yksityiskohtaista vastausta. 2) Selvilläolovelvollisuus toimijoille onko alueella merkittäviä luontoarvoja kuten uhanalaisten lajien merkittäviä esiintymiä. 3) Lieventämishierarkialla puolestaan pystytään välttämään tärkeiden luontoarvojen menettämistä sekä ekologisen kompensaation kautta parantamaan luontoarvoja toisaalla.

Toisena tärkeänä aiheena, joka on myös läpileikkaava teema, on uhanalaisuuden oikeusvaikutusten parantaminen laji- ja luontotyyppisuojelussa (lajisuojelu kohta 7 ja luontotyyppi kohta 3). Tällä hetkellä uhanalaisuus on vain luonnonmonimuotoisuuden mittari, joka voi parhaimmassa tapauksessa johtaa suojelutoimenpiteisiin, mutta uhanalaisuudella on huonosti oikeudellisia vaikutuksia. Jotta uhanalaisuuden lisääntyminen saadaan pysäytettyä, tulee uhanalaisten lajien ja luontotyyppien olosuhteita parantaa ja tärkeiden kohteiden heikentämistä pystyä estämään. Samalla tässä aikaisemmin heikommassa asemassa oleva luontotyyppisuojelu nostetaan lajisuojelun rinnalle. Tätä ei pidä tulkita niin että kaikki uhanalaisien lajien esiintymät tulisi suojella vaan kyse on tärkeiden esiintymien huomioimisesta.

Kolmantena kulmakivenä on Luontotiedon (laji- ja luontotyyppitiedon) hallinnan parantaminen (Luontotiedon kohdat 4-5). Tässä taas läpileikkaava aihe useampaan teemaan. Jotta kansalaiset ja toimijat voivat olla selvillä luontoarvoista tulee luontotieto olla kaikkien saatavissa ja helposti haettavissa yhdestä paikasta. Tämä on ehdoton edellytys niin lajien ja luontotyyppien huomioimisessa ja selvilläolovelvollisuudessa. Tämä edellyttää toimivia järjestelmiä ja aktiivista panostamista näiden toimintoihin.

Etenkin selvilläolovelvollisuus-lieventämishierarkia, uhanalaisuus, luontotieto ovat kuin kolmijalkainen jakkara. Jos jokin näistä kolmesta poistetaan, niin homma kaatuu. Nämä kaikki kolme on saatava mukaan, jotta kokonaisuus toimii.

Luonnonvarakeskus: Lakiehdotus vastaa pääasiassa hyvin sille asetettuja yleisiä tavoitteita. Tiettyjä tavoitteiden saavuttamisen edellytyksiin ja mahdollisiin sivuvaikutuksiin liittyviä puutteita on esitetty tässä lausunnossa.

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra: Luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen eli luontokato muodostaa ilmastokriisiin rinnastuvan uhkan ihmiskunnan kaikille toiminnoille – ihmisten, talouden ja yhteiskunnan hyvinvoinnille. Maailman talousfoorumin mukaan yli puolet maailman taloudellisesta tuotannosta on riippuvainen toimivista luonnon ekosysteemeistä (WEF 2020: Nature Risk Rising: Why the Crisis Engulfing Nature Matters for Business and the Economy). Luonnon monimuotoisuus ja sen tila on suorassa vaikutusyhteydessä talouden toimintaedellytyksiin ja kilpailukykyyn sekä luo samalla perustaa uusille liiketoiminnallisille innovaatioille. Maailman talousfoorumi arvioikin, että siirtymä luontoa vahvistavaan yhteiskuntaan voisi tuoda globaalisti yritysten liikevaihdolle lisäystä jopa 10 biljoonaa dollaria vuodessa ja 395 miljoonaa uutta työpaikkaa vuoteen 2030 mennessä (WEF 2020: New Nature Economy Report II: The Future of Nature and Business). Tämä edellyttää kuitenkin vallitsevan kehityssuunnan dramaattista kääntämistä.

Sitra katsoo, että luonnonsuojelulain uudistus sisältää useita tärkeitä elementtejä tähän haasteeseen vastaamiseksi. Säädöspohjan luominen ekologiselle kompensaatiolle sekä luontotyyppien painoarvon vahvistaminen ovat erittäin tärkeitä askeleita yhteiskunnan kestävyysmurroksen edistämisessä. Samoin ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja hillinnän tuominen näkökulmana mukaan luonnonsuojelulakiin on merkittävä lisäarvo, joka vastaa uusinta tieteellistä näkemystä, mm. tuoretta

IPCC:n ja IPBES:n yhteisraporttia ilmasto- ja luontokriisien yhteenkytkeytyvyydestä (IPCC & IPBES 2021: Biodiversity and Climate Change: Workshop Report).

Sitra korostaa kuitenkin, että luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja luontokadon pysäyttäminen edellyttää läpileikkaavia toimia, jotka kattavat kokonaisvaltaisesti ihmistoiminnan luontovaikutukset. Luonnonsuojelulaki, joka lähtökohtaisesti turvaa vain jäävuoren huipun Suomen luonnon monimuotoisuudesta – arvokkaimmiksi katsotut luonnonarvot, erityisesti uhanalaisten lajien ja luontotyyppien suotuisan suojelutason säilyttämisen tai saavuttamisen – ei voi työkaluna vastata kuin pieneen osaan tästä välttämättömästä tarpeesta.

Sitran näkemyksen mukaan luonnon monimuotoisuuden turvaamista ohjaa kokonaisuus, johon kuuluvat luonnonsuojelulaki, muu lainsäädäntö sekä vapaaehtoiset ja markkinaperusteiset toimenpiteet ja ohjauskeinot. Luontokadon pysäyttämiseksi näiden kaikkien vaikuttavuuden tulee vahvistua yhtäaikaisesti, ja toimintakulttuurin kehittyä eri toimialojen ja sektoreiden yhteistyötä lisäävästi.

Kuten lakiehdotuksen esitöissä on ansiokkaasti tuotu esiin, ilman luonnon monimuotoisuuden kattavaa huomiointia läpi yhteiskunnan mm. kaiken maankäytön ja luonnonvarojen hyödyntämisen yhteydessä tulee luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen jatkumaan. Sitraa painottaakin, että vastaavat tavoitteet, joiden varassa luonnonsuojelulakia on lähdetty uudistamaan, tulisi omaksua läpäisevästi kaikkeen luontoon vaikuttavaan lainsäädäntöön, kuten maankäyttö- ja rakennuslakiin.

Sitra kiinnittää erikseen huomiota myös siihen, että lain tavoitteita on vaikea saavuttaa, jos sitä toimeenpanevilta viranomaisilta puuttuvat tarvittavat resurssit. Esitöistä käykin hyvin ilmi, kuinka riittämättömät ELY-keskusten henkilöresurssit ovat edes luonnonsuojelulain perustyökalun, luontotyyppien ja lajien esiintymien tai suojelualueiden rajauspäätösten tekemiseen, ja millaiset henkilötyövuosilisäykset tarvittaisiin uhanalaisimpien esiintymien turvaamiseen rajausmenettelyllä. Tämä epäsuhta lain antaman toimeksiannon ja ELY-keskusten resurssoinnin välillä tulisi ensi tilassa ratkaista budjettipäätöksissä.

Suomen ympäristökeskus SYKE: Luonnonsuojelulain uudistamiseksi tehdyt ehdotukset ovat oikeansuuntaisia ja auttavat tehostamaan luonnonsuojelun vaikuttavuutta muuttuvassa ilmastossa ja muuttuvissa ympäristöolosuhteissa. Uudistuksella pyritään toteuttamaan tavoitetta pysäyttää luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen Suomessa. Käytännössä tähän tavoitteeseen pääsemiseksi keinojen tulisi olla riittävän laaja-alaisia, niin ettei lakimuutoksen myötä tehostuva luonnon monimuotoisuuden turvaaminen koskisi vain pienimuotoisia ja harvinaisia luontoarvoja. Lainsäädännön tulisi vaikuttaa tehokkaammin myös yhteiskunnan tavallisiin, laajasti ja säännöllisesti ilmeneviin toimintoihin, jotka ovat luontokadon juurisyitä. Luonnonsuojelulain uudistus ei kuitenkaan ole kokonaisuudistus, vaan laki säilyy soveltamisalaltaan varsin suppeana, ja sen rinnalle tarvitaan luonnon monimuotoisuuden turvaamisen ja vahvistamisen huomattavaa parantamista myös muiden ohjauskeinojen avulla.

Lakiin ehdotettuja vaikuttavimpia uusia elementtejä ovat luontotyyppisuojelun tehostaminen, luonnonhoidon tuet ja avustukset, ekologinen kompensaatio sekä biodiversiteettistrategian ja -toimintaohjelman alueelliset toimeenpanosuunnitelmat. Hitaammin vaikuttavia uudistuksia ovat mm. tiedonhallinnan tehostaminen sekä varovaisuusperiaatteen, selvilläolovelvoitteen ja ympäristötietoisuuden edistäminen. Käynnissä olevan luontokadon äärellä on huomattavan kiireellinen tarve vaikuttaville toimille ja ekologisen kestävyysmurroksen käynnistämiselle.

Lakiuudistuksen tavoitteiden saavuttamista voitaisiin merkittävästi parantaa, jos esimerkiksi

- uhanalaisten luontotyyppien ja lajien huomioonottovelvoite koskisi viranomaisten toimintaa kattavasti

- lieventämishierarkian mukaisia toimia ja ekologista kompensaatiota edellytettäisiin laajemmin kuin vain luonnonsuojelulain poikkeusluvissa

- biodiversiteettistrategian ja -toimintaohjelman alueellisia toimeenpanosuunnitelmia edellytettäisiin kattavasti

- luontotyyppien turvaamista parannettaisiin myös metsälaissa samanaikaisesti luonnonsuojelulain ja vesilain kanssa.

Ympäristötiedon foorumi: Luonnonsuojelulain luonnoksessa ehdotetut muutokset eivät yksin riitä pysäyttämään luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä, mutta vievät asioita oikeaan suuntaan ja saavat aikaan myönteisiä vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen. Lakiehdotus vastaa pääasiassa hyvin sille asetettuja yleisiä tavoitteita.

Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Erityisen myönteistä on, että vaikutusten arvioinnista on hankittu myös tieteellisiä näkemyksiä. Niiden perusteella esitys vastaa tavoitteitaan edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua ja lisätä luonnonsuojelun hyväksyttävyyttä.

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus-keskus: Lain tavoitteiden saavuttaminen on riippuvainen siitä, kuinka hyvin siinä määrätyt tehtävät resursoidaan esim. ELY-keskuksissa. Tämänhetkisillä resursseilla lain tavoitteita ei tulla saavuttamaan. Ehdotuksessa on tuotu näkyviin jo olemassa olevia työnjakoja ja käytäntöjä, mikä selkeyttää luonnonsuojeluhallintoa myös hallinnon ulkopuolelle.

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Luonnonsuojelulakiehdotus sisältää useita tärkeitä ja tarpeellisia muutoksia.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Lakiehdotus vastaa hyvin sille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen. Lakiuudistuksen myötä esimerkiksi uhanalaisten luontotyyppien ja lajien suojelua olisi mahdollisuus merkittävästi parantaa.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Uudistus tarjoaa verrattain vähän uusia luonnon monimuotoisuuden vähenemistä hidastavia keinoja siitä huolimatta, että HE:n pohjustus on luonnonmonimuotoisuuden hupenemisen ja lisätoimien tarpeen tunnistava. Merkittävin lisä on ekologinen kompensaatio, jonka velvoittavuus on kuitenkin rajattu hyvin pieneen osaan luonnon monimuotoisuutta vähentävistä toimenpiteistä sekä luontotyyppien ja lajien hoidon mahdollistaminen; toki sekin vapaaehtoisuuden pohjalta. Suojelun velvoittavuutta olisikin tullut lakiluonnoksessa lisätä.

Maanmittauslaitos: Maanmittauslaitokselle kuuluu keskeisiä luonnonsuojelualueiden ja niiden laajennusten toteuttamiseen sisältyvä lakisääteisiä tehtäviä ja jopa velvoitteita. Sen vuoksi Maanmittauslaitoksen jättäminen lain valmistelun ulkopuolelle ja lausunnon antajien ulkopuolelle ei ole kannatettava tai avoimeen hallintoon kuuluva tapa viedä globaalisti erittäin tärkeää suojeluasiaa eteenpäin.

Metsähallitus: On selvää, että toteutuessaan lakiesitys mm. tehostaa hallinnollisia menettelyjä ja selkeyttää luonnonsuojelulain asemaa ja roolia osana muuta ympäristölainsäädäntöä. Luonnonsuojelulain ajantasaistaminen ja sen mukanaan tuoma luonnonsuojeluhallinnon ja sen toiminnan selkiintyminen todennäköisesti myös lisäävät luonnonsuojelun hyväksyttävyyttä. Metsähallituksen näkemyksen mukaan lakiesitys vaikuttaisi myönteisesti laissa (1 §) asetettuihin tavoitteiden toteutumiseen. Metsähallituksen näkemyksen mukaan on kuitenkin selvää, että lakiesityksen toteutuminen ei yksinään riitä turvaamaan luonnon monimuotoisuutta, vaan sen lisäksi tarvitaan monia muitakin toimia. Selvää on myös, että luonnonsuojeluun liittyvien mittavien haasteiden takia lakiesityksen sisältämiä suojelun tehostamistoimia (esim. luontotyyppisuojeluun liittyen) tarvitaan, mutta niiden vaikutukset on arvioitava kokonaisvaltaisesti ja taloudelliset näkökulmat sekä vaikutukset huomioiden.

Saamelaiskäräjät: Lakiuudistuksen tavoitteista saamelaisten kulttuurin ylläpitämisen ja kehittämisen edellytysten turvaamista koskeva tavoite huomioidaan lakiehdotuksessa pääasiassa hyvin. Tulee edelleen vahvistaa perinteisten elinkeinojen, kulttuurin ja kielen keskinäisriippuvuuden huomioimista sanamuodoissa. Saamelaisten perinteinen tieto huomioidaan ainoastaan suhteessa luonnonsuojelu- ja maisemanhoitoalueiden hallintaan, mutta alkuperäiskansatiedolle ei anneta sille kuuluvaa painoarvoa itsenäisenä tiedonmuotona tieteellisen tiedon ohella.

Väylävirasto: Väyläviraston näkemyksen mukaan ehdotettu uusi luonnonsuojelulaki on nykyistä selkeämpi. Ehdotus myös tukee luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen hidastamista etenkin laajentamalla luontotyyppien suojelua. Ehdotus lisää erityisesti ympäristöhallinnon luonnonsuojeluviranomaisten tehtäviä, mutta myös väylänpidon tehtäväalueella hallinnollisen työn määrä tulee kasvamaan sekä Väylävirastossa että ELY-keskusten liikennevastuualueella. Hallinnollisten menettelyjen tehostumisen tavoite ei siten välttämättä toteudu. Myös väylänpidon kannalta on tärkeää, että luonnonsuojeluviranomaisella on riittävät resurssit laajeneviin tehtäviin, jotta voidaan välttää esimerkiksi väylähankkeiden viivästymistä.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK: Lakiehdotuksen jatkovalmistelussa tulisi vielä tarkasti analysoida sitä, saavutetaanko ehdotetuilla keinoilla asetetut suojelulliset tavoitteet vai ovatko ehdotusten negatiiviset vaikutukset tosiasiassa suurempia esimerkiksi lupamenettelyjen sujuvuuteen, luvitukseen käytettyyn aikaan ja kustannuksiin, kuin ehdotuksilla saavutettavat hyödyt? Lausunnonantamista vaikeuttaa se, ettei esityksessä ole arvioitu ehdotuksen yritysvaikutuksia lainkaan (esityksestä puuttuu hallituksen esitykseen kuuluva po. otsikko ja tekstit kokonaan). Tällainen vaikutusarviointi on kriittinen sekä ekologisen kompensaation että eri lupalakeihin ja kaavoitukseen liittyvien huomioonottamisvelvollisuutta koskevien ehdotusta osalta.

Esityksessä kuitenkin ehdotetaan linkkisäännöksiä luonnonsuojelulaista lähes kaikkiin relevantteihin investointiluvituksen lupalakeihin.

Esitystä tulisikin täydentää kuvauksilla vesilain, ympäristönsuojelulain, maa-aineslain, kaivoslain mukaisista lupamenettelyistä ja suhteesta luonnonsuojelulailla säädettyyn sekä kuvauksilla ongelmista/puutteista, mitä nyt laadituilla ehdotuksilla pyritään korjataan (nykytilan kuvaus, nykytilan arviointi). Vastaava kuvaus tulisi sisällyttää myös maankäyttö- ja rakennuslaista kaavojen sisältövaatimusten osalta. Tämän jälkeen tulisi kuvata keskeiset uudet ehdotukset myös näitä lakeja koskien.

Nyt esitetyn osalta huolena on, että vaikutukset luonnonsuojeluun ovat vähäiset, mutta vaikutukset lupamenettelyyn ovat sitä mahdollisesti merkittävästikin hankaloittavat. Esimerkiksi luonnonsuojelulakiin ehdotettu uusi uhanalaisten luontotyyppien ja -lajien huomioonottamisvelvollisuus lupamenettelyissä ja kaavoituksessa on jäänyt niin epäselväksi, että ennalta on vaikea arvioida, mikä säännöksen tosiasiallinen vaikutus lupamenettelyissä on? Sääntelyn suhde asetettuihin tavoitteisiin nähden jää myös esityksessä epäselväksi. Ekologisen kompensaation osalta hyvin epävarmaksi jää, onko lain voimaantultua syntynyt sellaista kompensaatiomarkkinaa, mistä kompensaatio on kaikissa eri yritystilanteissa hankittavissa. Lisäksi kompensaatiokriteeristön käytännön toimivuus on testaamatta, sillä kokemuksia ehdotetun kaltaisesta kompensaatiosta ja sen tuloksista luonnossa ei Suomesta ole.

Energiateollisuus ry: Uudistuksen tavoitteena on monimuotoisuuden suojelun vahvistaminen, mutta myös hallinnollisten menettelyiden tehostaminen ja lain selkeyttäminen osana ympäristölainsäädäntöä. ET:n näkökulmasta suojelun vahvistamisen reunaehtoina tuleekin olla lainsäädännön selkeyden ja ennakoitavuuden säilyminen. Selkeys ja ennakoitavuus tarkoittavat toiminnanharjoittajien kannalta sitä, että hankkeiden hyväksyttävyys ja myös hankkeiden luvittamiseksi tarvittavat selvitykset ovat ennalta arvioitavissa. Luonnonsuojelulain tulee muodostaa kaavoitus- ja lupalakien kanssa toimiva kokonaisuus hankekehittäjän kannalta.

Lakiehdotuksessa on paljon luontoarvojen suojelua vahvistavia elementtejä, joista osa täyttää em. reunaehdot. ET:n näkökulmasta hyväksyttävissä olevia ehdotuksia ovat mm. laajentuvat perusteet suojelualueiden perustamiseksi, mahdollisuus tehdä luontotyypin suojelun rajauspäätös entistä useammille luontotyypeille kattaen entistä paremmin ekologisesti tarkoituksen mukainen alue sekä suojelujen alueiden hoidon ja ennallistamisen tehostaminen. Luontotiedon luotettavuuden, saatavuuden ja kattavuuden parantamiseen sekä vapaaehtoisen suojelun tukemiseen tähtäävät ehdotukset ovat tarpeellisia. ET näkee, että kalalajien ja rapujen poistaminen kokonaisuudessaan luonnonsuojelulain soveltamis-alasta selkeyttää ympäristölakien kokonaisuutta. Lain toimivuutta ja selkeyttä huonontavia ehdotuksia sen sijaan ovat erityisesti luontotyyppien ”automaattisuojelu” uutena keinona sekä viranomaisille säädettävä velvollisuus ottaa huomioon uhanalaiset lajit ja luontotyypit kaavoitus- ja luparatkaisuja tehdessään.

ET pitää merkittävänä puutteena sitä, että vaikutusten arvioinnista puuttuu kokonaan ehdotuksen merkitys yhdessä muiden ympäristölakien kanssa erityistesti toiminnanharjoittajan näkökulmasta. Vaikutusten arvioinnissa on todettu uuden maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) valmistelu ainoastaan siitä näkökulmasta, että tavoite monimuotoisuuden vahvistamiseksi on yhdenmukainen. Hanke tarvitsee tyypillisesti eri tasoisia kaavaratkaisuja, lupalakien mukaisia ennakkohyväksyntäratkaisuja sekä mahdollisesti luonnonsuojelulain mukaisen poikkeuksen. MRL:n valmistelussa tähdätään luontoarvojen turvaamiseen kaikilla kaavatasoilla. Käsillä olevalla ehdotuksella vahvistetaan luontoarvojen huomioimista kaavoissa ja luvissa sekä merkittävästi kiristetään poikkeuslupien myöntämisedellytyksiä. Ehdotuksella myös laajennetaan ympäristöjärjestöjen valitusoikeutta poikkeusluvista. Valmistelussa ei ole esimerkiksi selvitetty, missä vaiheessa hankkeen luontovaikutukset selvitetään esim. YVA-menettelyä, kaavoitusta ja luvitusta tarvitsevan hankkeen kohdalla; tarkoittavatko muutokset luontoarvojen moninkertaista selvittämistä ja valitusmahdollisuutta hankkeen luvituksen eri vaiheissa.

Kalatalouden keskusliitto ry: Ehdotukset pääasiassa selkeyttävät luonnonsuojelulain sisällöllistä hahmottamista ja tuovat lakiin kirjattuna pääosin perusteltuja seikkoja, kuten vapaaehtoisten luonnonsuojelun toimenpideohjelmien oikeusperustan. Toisaalta laissa on joltain osin luotu riita- ja kritiikkialttiita malleja, jotka eivät perustu luonnonsuojelun vapaaehtoisuuteen, vaan toimivat velvoittavasti, kuten ekologinen kompensaatio. Tältä osin ehdotusta olisi tarkasteltava kriittisesti erityisesti siitä näkökulmasta, mitä mahdollisia ongelmia ja loukkauksia se voisi tulevaisuudessa aiheuttaa yksityisille maa- ja vesialueen omistajille. Esimerkiksi, jos maanomistaja on luovuttanut määräaikaiseen käyttöön maa- tai vesialueensa luonnonsuojeluohjelmaa varten ja hänelle on tästä omistusoikeuden määräysvallan kaventumisesta johtuen maksettu korvausta, ei voi syntyä tilannetta, jossa määräajan päättyessä maa- tai vesialueen omistajan olisi suoritettava ekologista kompensaatiota. Omistusoikeuden määräysvallan heikkenemisessä on syytä tarkemmin myös ottaa huomioon se, että

yksityinen maanomistaja ja tarkemmin mikäli kyseessä on luonnollinen henkilö, ei omaa samanlaista taloudellista kykyä ekologiseen kompensaatioon, kuin oikeushenkilö.

Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Karjala: Lainsäädännön pitää olla selkeää ja helposti ymmärrettävää eli sen pitää toimia käytännössä; ei saa jäädä epätietoisuutta siitä, mitä saa ja ei saa tehdä ja lainsäädännön vaikutukset pitää arvioida kattavasti etukäteen

Omaisuudensuoja on turvattava: luonnonsuojelusta aiheutuvasta haitasta tulee saada täysi korvaus, viranomaismenettelyjen on oltava maanomistajan kannalta selkeitä, maanomistajia on kuultava ja näkemykset on huomioitava luonnonsuojeluun liittyvissä asioissa.

Metsäteollisuus ry: Esityksen tavoitteena on edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua luonnonsuojelulain toimivuuden ja vaikuttavuuden parantamisen myötä, lisätä luonnonsuojelun hyväksyttävyyttä, tehostaa hallinnollisia menettelyjä sekä osaltaan selkeyttää luonnonsuojelulain roolia osana muuta ympäristöä koskevaa lainsäädäntöä. Metsäteollisuus pitää kaikkia esitykselle asetettuja tavoitteita kannatettavina.

Valitettavaa on, ettei lakiehdotus vastaa sille asetettuihin tavoitteisiin, vaan päinvastoin osin jopa heikentää tilannetta voimassa olevaan luonnonsuojelulakiin verrattuna.

Metsäteollisuus on varsin tyytyväinen voimassa olevan luonnonsuojelulain selkeisiin ja ennakoitaviin menettelyihin. Pääosin viranomaisten rajauspäätöksiin perustuva lajien ja luontotyyppien suojelu on esimerkki nykylain toimivista menettelyistä. Luonnon monimuotoisuuden suojelua voidaan edistää toimivammin ja hyväksyttävämmin muilla keinoin kuin monimutkaistamalla sääntelyä vaikutuksiltaan epäselvin lisävelvoittein. Esimerkiksi hiljattain käynnistyneellä laajalla Helmi-elinympäristöohjelmalla on arvioitu olevan merkittävä positiivinen vaikutus luonnon tilaan Suomessa. Ohjelman hyväksyttävyys on korkealla tasolla: kaikki yli 30 Helmi-ohjelmaluonnosta kommentoinutta tahoa kannattivat ohjelmaa. Metsäteollisuus kannattaakin laajassa yhteistyössä valmisteltujen, vapaaehtoisten keinojen suosimista luonnon monimuotoisuuden edistämisessä.

Lakiesityksen vaikutusten arviossa ei ole monien pykälämuutosten osalta pystytty esittämään riittävällä tavalla vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen. Ympäristöllisten vaikutusten ollessa epävarmoja, on luonnon monimuotoisuuden edistämiselle asetetun tavoitteen toteutuminen epävarmaa. Luonnon monimuotoisuudelle koituvia hyötyjä pitäisi pystyä arvioimaan suhteessa toimenpiteiden aiheuttamiin taloudellisiin ja sosiaalisiin kustannuksiin. Ilman tällaista arviota luonnonsuojelulain uudistuksen toimivuutta suhteessa vaihtoehtoisiin ohjauskeinoihin ei ole mahdollista arvioida. Tämä heikentää myös lakiesityksen hyväksyttävyyttä.

Lakiesityksen hyväksyttävyyttä heikentävät myös pykälämuutosten soveltamisen epäselvyydet ja ennakoimattomuus. Lisäksi esimerkiksi ekologisen kompensaatio, jonka osalta on kiirehditty siten, ettei valmistelua ole tehty hallitusohjelmaa noudattaen ja laajasti osallistaen, on omiaan vähentämään hyväksyttävyyttä. Luonnonsuojelun hyväksyttävyyttä voitaisiin parantaa rajoitteiden ja velvoitteiden lisäämisen sijaan kannustavuutta ja mahdollistavuutta parantamalla.

Useat pykäläehdotukset tekisivät luonnonsuojelulain roolista epäselvemmän suhteessa muuhun ympäristöä koskevaan lainsäädäntöön, eivät selkeyttäisi sitä. Pykälistä useita on niiden perusteluiden mukaan tarkoitus soveltaa muun lainsäädännön soveltamisen yhteydessä. Lisäksi osa esityksistä on ainakin osin päällekkäisiä muun lainsäädännön kanssa. Useampaan lakiin hajautettu sääntely ja päällekkäisyys heikentävät lakiesityksen selkeyttä suhteessa muuhun lainsäädäntöön.

MTK ry: Nykyinen luonnonsuojelulaki on MTK ry:n edustamien maanomistajien sekä maaseudun elinkeinojen näkökulmasta pääosin toimiva ja tasapainoinen kokonaisuus. Mikäli lainsäädäntöä uudistamalla pystytään edelleen vahvistamaan toimivia elementtejä ja kehittämään epätoimivampia kohtia paremmiksi, uudistuksiin on lähtökohtaisesti suhtauduttava myönteisesti.

MTK ry kannattaa uudistukselle asetettuja tavoitteita, jotka liittyvät muun muassa lainsäädännön toimivuuden parantamiseen, luonnonsuojelun hyväksyttävyyden lisäämiseen, hallinnollisten menettelyjen tehostamiseen sekä luonnonsuojelulain roolin selkeyttämiseen. MTK ry pitää kuitenkin erittäin valitettavana sitä, että ehdotetuilla muutoksilla ei edistettäisi asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Ehdotettu sääntely pikemminkin monelta osin heikentäisi luonnonsuojelulain toimivuutta nykyisestä.

MTK ry toteaa pitävänsä muun muassa selvilläoloa, uhanalaisten luontotyyppien ja lajien huomioonottamisvelvollisuutta sekä luontotyyppisuojelun kokonaisuutta koskevia ehdotuksia sellaisina, että ne voisivat laajasti heikentää lainsäädännön selkeyttä niin MTK ry:n edustamien tahojen näkökulmasta kuin laajemminkin yhteiskunnassa. MTK ry:n näkemyksen mukaan epävarmuutta lisäävä sääntely vaikuttaisi kielteisesti sekä luonnonsuojelun hyväksyttävyyteen että luonnonsuojelun toteuttamiseen ylipäätään.

Tarkempien näkemystensä osalta MTK ry viittaa siihen, mitä se on edellä yksittäisten pykälien kohdalla lausunut.

MTK Pohjois-Karjala ry: Lainsäädännön pitää olla selkeää ja helposti ymmärrettävää eli sen pitää toimia käytännössä; ei saa jäädä epätietoisuutta siitä, mitä saa ja ei saa tehdä ja lainsäädännön vaikutukset pitää arvioida kattavasti etukäteen

Omaisuudensuoja on turvattava: luonnonsuojelusta aiheutuvasta haitasta tulee saada täysi korvaus, viranomaismenettelyjen on oltava maanomistajan kannalta selkeitä, maanomistajia on kuultava ja näkemykset on huomioitava luonnonsuojeluun liittyvissä asioissa.

Maa- ja metsätalouden harjoittaminen perustuu pääosin maanomistamiseen, joka hankitaan käyttöön yleensä pitkäaikaisilla lainoilla, joissa takaisinmaksu aika yleensä useita vuosikymmeniä.

Mikäli yksityisten yrittäjien ja perheiden usko omaisuuden suojaan horjuu, siirtyy metsien omistus entistä enemmän kansainvälisille sijoitusyhtiöille, joiden päätavoitteena tuskin on monimuotoisuuden ja luontoarvojen edistäminen.

Suomen Tuulivoimayhdistys ry: Luonnonsuojelulain uudistuksella tavoitellaan luonnon monimuotoisuuden suojelua mutta myös hallinnollisten menettelyjen selkeyttämistä ja sujuvoittamista. Toiminnanharjoittajien näkökannalta olennaista olisi, että lainsäädäntö olisi selkeää ja siitä seuraavat lupaprosessit olisivat ennakoitavia. Suunniteltavien hankkeiden kaavoituksessa, YVA:ssa ja luvissa tarvitsemien selvitysten tulee olla etukäteen ennakoitavissa.

Laajentuvat perusteet suojelualueiden perustamiseksi, mahdollisuus tehdä luontotyypin suojelun rajauspäätös entistä useammille luontotyypeille kattaen entistä paremmin ekologisesti tarkoituksen mukainen alue sekä suojelujen alueiden hoidon ja ennallistamisen tehostaminen täyttävät edellä mainitut kriteerit. Luontotiedon luotettavuuden, saatavuuden ja kattavuuden parantamiseen sekä vapaaehtoisen suojelun tukemiseen tähtäävät ehdotukset ovat niin ikään tarpeellisia. Sen sijaan viranomaisten velvollisuus ottaa huomioon uhanalaiset lajit ja luontotyypit kaavoitus- ja luparatkaisuja tehdessään ovat tarpeetonta tuplasääntelyä, koska ne ovat jo MRL:ssä.

Hallituksen esityksen vaikutusten arviointia tulisi laajentaa selvittämään kuinka ehdotukset vaikuttavat toiminnanharjoittajiin ja hankkeiden ennakoitavuuteen yhdessä muiden ympäristölakien kanssa. Lausunnoilla olevassa hallituksen esityksessä vahvistetaan luontoarvojen huomioimista kaavoissa ja luvissa sekä merkittävästi kiristetään poikkeuslupien myöntämisedellytyksiä. Ehdotuksella myös laajennetaan ympäristöjärjestöjen valitusoikeutta poikkeusluvista. Valmistelussa ei ole esimerkiksi selvitetty, tarkoittavatko muutokset yhdessä luontoarvojen moninkertaista selvittämistä ja valitusmahdollisuutta hankkeen luvituksen eri vaiheissa.

BirdLife Suomi ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Jyväskylän seudun yhdistys, Suomen luonnonsuojeluliiton Oulun yhdistys ry, Etelä-Hämeen luonnonsuojelupiiri, Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry: Esitys on oikean suuntainen ja hyvä alku. Luontokatoa ei kuitenkaan näillä toimenpiteillä pysäytetä. Lakia tulee tästä luonnoksesta lopulliseen versioon edelleen vahvistaa useista kohdista ja lakimuutoksia tulee täydentää muita lakeja avaamalla.

Ilmastoisovanhemmat ry: Se kuinka biodiversiteettisopimuksen mukainen sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden periaate toteutuu käytännössä jää lakiesityksessä epäselväksi. Lasten ja nuorten käytännön vaikutusmahdollisuuksia heidän omaan tulevaisuuteensa tulee uudessa luonnonsuojelulaissa vahvistaa.

Saimaa ilman kaivoksia ry: Saimaa ilman kaivoksia ry arvioi, että tämä lakiuudistus ei riittävästi takaa luontokadon pysäyttämistä. Nyt olisi aika asettaa tiukemmat rajat ja taata Suomen kansalaisten ympäristöperusoikeudet.

Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjanmaan piiri ry, Kansalaisten kaivosvaltuuskunta: Laki merkitsee parannusta varsinkin luontotyyppien suojeluun, mutta ei juurikaan lajeihin. Olennaista olisi avata myös metsälaki, koska metsissä ovat suurimmat luontokatomme ongelmat.

Suomen luonnonsuojeluliiton Kymenlaakson piiri ry: Luontotyyppien uhanalaisuuteen tehokkaammin puuttuminen on tärkeää, mutta luonnoksessa ei ole tältä osin täysin onnistuttu, kun mm. metsäluontotyypit on jätetty ulkopuolelle. Ekologisen kompensaation ongelmat erityisesti suojeluhyvityksen kannalta ovat myös olemassa. Vesilain luontotyyppien "luonnontilaisen kaltaisuuden" soveltamisalaa ei tule esitetyllä tavalla supistaa.

Suomen Luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry, Luonnonsuojeluliiton Etelä-Savon piiri ry: Laki merkitsee parannusta varsinkin luontotyyppien suojeluun, mutta ei juurikaan lajeihin. Olennaista olisi avata myös metsälaki, koska metsissä ovat suurimmat luontokatomme ongelmat.

Creatura Think & Do Tank ry: Nykyisellään laki on selkeä parannus nykyiseen, mutta vaatii tarkennuksia ja lisäyksiä. Luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ja parantaminen tulisi olla kaikkea toimintaa ohjaava tavoite, eikä siitä saa poiketa taloudellisten intressien takia. Lain velvoitettavuutta pitää tiukentaa niin, että vapaaehtoisuus korvataan velvoittavuudella. Tämä koskee muun muassa ekologista kompensaatiota, jossa kompensointi tulisi olla velvoittava. Tavoitteiden saavuttamiseksi tulisi luonnonvarojen käytölle asettaa myös oma tavoite sekä luoda selkeä toimintaohjelma tavoitteen saavuttamiseksi.

Her Finland: Lakiehdotus on hyvä muutos nykyiseen tilanteeseen.

SEY Suomen eläinsuojelu ry: Lakiehdotus vastaa pääasiassa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen hyvin. Lajien suojeluun näennäisesti tähtäävä vieraslajien poistamisen helpottaminen sekä lievennykset luonnonsuojelualueella sallittavaan metsästykseen eivät kuitenkaan ole onnistuneita ehdotuksia.

Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry: Ympäristökasvatus ja ympäristötietoisuuden lisääminen ovat luovat perustan luonnon kunnioittamiselle ja ympäristöstä välittämiselle ja luonnon puolesta toimimiselle. Tavoite ympäristökasvatuksesta ja ympäristötietoisuuden lisäämisestä tulee näkyä vielä selvemmin luonnonsuojelulaissa.

Aallokas Oy: Lakiesitys selvä edistys nykytilanteeseen. Vielä kun kommenteissakin useasti toistetut luonnonsuojelua tehostavat korjaukset toteutetaan, niin tulos on luonnonsuojelulain osalta erittäin hyvä. Luonnonsuojelulaki ei toki yksin pysäytä luontokatoa, vaan laajasti muita toimia tarvitaan. Lainsäädäntöpuolella sellainen on mm. metsälain uudistus.

Yksityishenkilö KE: Esitys on oikean suuntainen ja hyvä alku. Luontokatoa ei kuitenkaan näillä toimenpiteillä vielä pysäytetä. Lakia tulee tästä luonnoksesta lopulliseen versioon edelleen vahvistaa useista kohdista ja lakimuutoksia tulee täydentää muita lakeja avaamalla

Yksityishenkilö SH: Lakiluonnoksen tavoitteet ovat hyvät ja ajankohtaiset, mutta lakiluonnos epäonnistuu sekä luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa että ilmastonmuutoksen torjumisessa.

Yksityishenkilö HL: Kokonaisuutena lakiehdotus on hyvä ja osoittaa perehtyneisyyttä käsiteltäviin asioihin.

Yksityishenkilö NN: Lakiehdotus on askel oikeaan suuntaan, mutta riittämätön, jos ajatellaan sitä, että pitäisi pystyä vähentämään luonnonvarojen kulutusta ja luonnon monimuotoisuuden tuhoutumista.

Yksityishenkilö TCP: Riittämätön

Ilmastonmuutoksen hillintä

Miten näette ilmastonmuutoksen hillinnän luonnonsuojelulain ehdotettuna tavoitteena?

Maa- ja metsätalousministeriö: Ilmastonmuutoksen hillinnän tavoitteelle ei olisi konkreettisia vastineita luonnonsuojelulain tavoitesäännöstä lukuun ottamatta, joten ehdotettu tavoite jäisi epämääräiseksi. Vaikka tavoitesäännökseen ei liity suoria oikeusvaikutuksia, sillä on vaikutusta soveltamiseen. Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että näin epämääräinen sääntely oletettavasti johtaa siihen, että luonnonsuojelualueiden perustamista tultaisiin perustelemaan hiilivaraston kasvattamisella luonnon monimuotoisuusarvojen sijaan, mitä ei voida pitää LSL:n yhteydessä hyväksyttävänä. Ilmastonmuutoksen hillintä kuuluu ilmastolakiin. LSL:n keinot eivät edes sovellu ilmastonmuutoksen hillintään. Mainita ilmastonmuutoksen hillinnästä tulee poistaa pykälästä.

Etelä-Pohjanmaan liitto: Etelä-Pohjanmaan liitto pitää lakiin ehdotettuja muutoksia ilmastonmuutoksen huomioimiseksi pääosin hyvinä ja sekä luonnon monimuotoisuuden suojelua että ilmastonmuutokseen sopeutumista edistävinä.

Hämeen liitto pitää ymmärrettävänä, että luonnonsuojelulain tavoitteena olisi myös ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja ilmastonmuutoksen hillinnän edistäminen, sillä ilmastonmuutoksen torjunnalla suojellaan myös luontoa ja turvataan sen monimuotoisuutta luonnonsuojelulain muiden tavoitteiden mukaan. Hämeen liitto katsoo, että luonnonsuojelulain valmistelussa tulee huomioida erityisesti valmisteilla oleva ilmastolaki ja maankäyttö- ja rakennuslain uudistus, jotta voidaan varmistua, etteivät lakien tavoitteet ole keskenään ristiriidassa. Toisaalta ilmastonmuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen voivat käytännössä olla myös keskenään ristiriitaisia tavoitteita. Laissa tulee huomioida, miten näihin ristiriitoihin tulee esimerkiksi maankäytön suunnittelun osalta suhtautua.

Keski-Pohjanmaan liitto: Keski-Pohjanmaan liitto näkee, että ilmastonmuutoksen hillintää koskeva sääntely ja toimenpiteet ovat laajasti eri aloille ulottuvia eikä niitä tule kategorisoida luonnonsuojelulakiin erityislakina. Mikäli se tehdään yhteen lakiin, tulisi kytkös ulottaa vaikutuksensa osalta ja sisällyttää myös muihin lakeihin. Keski-Pohjanmaan liitto ei tätä puolla ja näkee, että luonnonsuojelulailla tulee säännellä lain soveltamisalaa koskevia asioita, ei muuta.

Keski-Suomen liitto pitää hyvänä, että luonnonsuojelulain tavoitteisiin ehdotetaan lisättäviksi ilmastonmuutoksen sopeutuminen ja ilmastonmuutoksen hillinnän edistäminen. Käytännön toimenpiteissä tulee kuitenkin ottaa huomioon mahdolliset ristiriidat (vrt. edellinen kohta) ja niiden yhteensovittaminen.

Kymenlaakson liitto: Kymenlaakson liitto korostaa ilmastotyön merkittävyyttä. Ilmastonmuutoksen torjunnan ja siihen sopeutumisen tulee olla läpileikkaava teema kaikessa toiminnassa ja kaikilla hallinnonaloilla.

Uudenmaan liitto: Tavoitteet ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi ovat tärkeitä ja alueella on isoja haasteita liittyen luontoympäristöjen määrään, laatuun ja pirstoutuneisuuteen ottaen huomioon ilmastonmuutokseen sopeutumisen tarpeen. Alueella on ainakin hiilinielujen osalta tarpeen tarkastella mahdollisuuksia yhdistää luonnon monimuotoisuudelle ja hiilen sidonnalle syntyviä hyötyjä ja rahoittaa alueiden käyttöä näihin tarkoituksiin. Suurten hiilivarastojen alueet ovat usein myös luontoarvoiltaan merkittäviä. Hillinnän toimenpiteissä voi toisaalta syntyä ristiriitaa luonnon monimuotoisuuden edistämisen tavoitteen kanssa, mikä on tärkeä tunnistaa.

Vantaan kaupunki: Luonnonsuojelulaissa voisi korostua selkeämmin ne luonnonsuojelun keinot, jotka ovat tärkeitä myös ilmastonmuutoksen hillinnälle ja sopeutumiselle. Tutkijoiden mukaan luonnonsuojelualueilla ja niiden jatkumolla on tärkeä merkitys ilmastonmuutoksen sopeutumisessa niin luontotyypeille kuin lajeillekin, joten mahdollisimman kattava erityyppisten luontoalueiden verkosto on tärkeä ja sellaisen muodostamista tulisi lain tukea. Toisaalta ilmastonmuutoksen hillitsemisen keskeisenä maankäytöllisenä keinona on pidetty kaupunkien kasvattamista kestävään liikkumiseen perustuville vyöhykkeille. Näiden eri näkökulmien ristiriitaan ilmastonmuutoksen hillinnässä lakiehdotus ei suoraan tarjoa ratkaisua.

Helsingin yliopisto, Helsingin yliopiston rehtori: Ilmastonmuutoksen vaikutusten tuominen mukaan luonnonsuojelulakiin on hyvä lisäys ja erityisesti ajallisen muutoksen huomioiminen (muussakin kuin lajien uhanalaisuuskehityksessä) on tärkeää (Barnosky ym. Merging paleobiology with conservation biology to guide the future of terrestrial ecosystems. Science: https://doi.org/10.1126/science.aah4787). Koska suomalaisten luontotyyppien ja lajien esiintymisalueet tulevat muuttumaan, ilmastonmuutoksen vaikutusten arviointi ja ennakointi on olennaista (Fabritius ym. Metapopulation perspective to institutional fit: maintenance of dynamic habitat networks. Ecology and Society: https://doi.org/10.5751/ES-09203-220230). Ilmastonmuutokseen sopeutumisen merkitystä ei kuitenkaan laajemmin käsitellä. Tällä hetkellä sopeutuminen erikseen mainitaan vain luonnonsuojelualueiden perustamisen kriteereissä (44§) ja avustetun leviämisen yhteydessä (81§).

Ilmastonmuutoksen vaikutukset ovat kuitenkin laajempia kuin vain eliölajien ja luontotyyppien suojelua niiden nykyisellä alueella tai luontotyyppien ja eliölajien levinneisyyden muutos. Esimerkiksi eliölajien välinen vuorovaikutus ja sen turvaaminen muuttuvassa ympäristössä on vielä lapsenkengissä (van Teeffelen ym. How climate proof is the European Union's biodiversity policy? https://doi.org/10.1007/s10113-014-0647-3). Samaten ilmastonmuutoksen tosiasiallinen huomioiminen eliöiden tai luontotyyppien uhanalaisuuden arvioinnissa tai luonnonsuojelutoimissa on vielä vähäistä ja on hyvä, jos laki edistää luonnonympäristöjen ja eliölajien monimuotoisuuden dynaamisen luonteen huomioimista.

Itä-Suomen yliopisto, Metsätieteiden osasto: Ilmastonmuutoksen ja myös muiden luonnon dynaamisten muutosten tuominen lakiin on erittäin tarpeellista, mutta samalla sekä ekologisesti että juridisesti haasteellista. Lakiluonnos on kuitenkin

pääosin tässä haasteellisessa työssä hyvin onnistunut ja edustaa perusteltua kokonaisuutta myös dynaamisten luonnonilmiöiden huomioimisessa.

Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS kannattaa lämpimästi ideaa ilmastonmuutoksen sopeutumisen ja hillinnän lisäämisestä luonnonsuojelulakiin. Luomuksellakin tehtävän tutkimuksen perusteella ilmastonmuutos vaikuttaa jo nyt voimakkaasti lajeihin ja luontotyyppeihin ja sopeutumisen rinnalle on tultava ilmastonmuutoksen hillitseminen, jotta Suomi pystyy vastaamaan hallituksen asettamaan 2035 hiilineutraalitavoitteeseen. Ilmastonmuutosta tuleekin tehdä läpileikkaava teema kaikessa lainsäädännössä, joka mahdollistaa paremmin kansalliset ilmastotavoitteet. Näitä ei voi jättää ei pelkästään ilmastolain harteille. Luonnonsuojelulaissa ilmastonmuutoksen sopeutuminen ja hillintä on olennaista, jotta voidaan erityisesti huomioida luonnon monimuotoisuuteen liittyvät ilmasto-ongelmat.

Luonnonvarakeskus: Ilmastonmuutoksen hillinnän mukaanotto luonnonsuojelulakiin parantaa lain ennakointikykyä tuleviin suojeluhaasteisiin. Hillinnän huomioiminen mahdollistaa myös sen, että ennallistamista ja suojelua voidaan monimuotoisuushyötyjen ohella toteuttaa myös ilmastohyötyihin perustuen. Lisäksi hillintään ja sopeutumiseen perustuen voidaan parantaa luonnonsuojelualueiden kytkeytyvyyttä.

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra: Lisäys on erittäin perusteltu ja vastaa yhä tarkentuvaa tieteellistä ymmärrystä ilmasto- ja luontokriisin yhteenkytkeytyvyydestä. Kuten tuore IPCC:n ja IPBES:n yhteisraportti (IPCC & IPBES 2021: Biodiversity and Climate Change: Workshop Report) alleviivaa, ilmastonmuutos ja luontokato kietoutuvat erottamattomasti toisiinsa niin juurisyiden, vaikutusten kuin ratkaisujen osalta. Ei ole mahdollista ratkaista toista huomioimatta toista. Sitra katsookin, että vastaavaa tarkastelua ilmasto- ja luontotoimien rinnakkaisesta huomioimisesta tulisi jatkaa ja ulottaa koskemaan kaikkea ilmastokriisin ja luontokadon ratkaisuun tähtäävää yhteiskunnallista päätöksentekoa ja lainsäädäntöä.

Suomen ympäristökeskus SYKE: Ilmastonmuutokseen sopeutumisen ohella myös ilmastonmuutoksen hillinnän edistäminen sopii luonnonsuojelulain tavoitteeksi. Luonnonsuojelulain näkökulmasta relevantteja ilmastonmuutoksen hillinnän keinoja ovat maankäyttöön ja maankäytön muutoksiin liittyvät toimet. Luonnon omien, maaperässä ja kasvillisuudessa olevien hiilinielujen ja hiilivarastojen turvaamisella ja palauttamisella on tärkeä rooli ilmastonmuutoksen hillinnässä. Suomessa suurimmat hiilivarastot ovat soiden turpeessa. Myös metsät ovat merkittäviä hiilinieluja ja -varastoja. Suojelualueet säilyvät pääsääntöisesti muuttavan maankäytön ulkopuolella, jolloin niiden hiilivarastot ja -nielut säilyvät ja kasvavat hilliten ilmastonmuutosta. Myös muut luonnonsuojelulain keinot, jotka tukevat luonnon omien hiilinielujen ja -varastojen säilymistä ja palautumista, toimivat ilmastonmuutosta hillitsevinä keinoina.

Ilmastonmuutoksen hillinnän keinoja ja tavoitteita suunniteltaessa on tarpeen ottaa huomioon, että luonnonsuojelulain soveltamisessa tärkeimpänä tavoitteena tulee olla luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ja vahvistaminen. Esimerkiksi soiden ennallistaminen vaikuttaa positiivisesti suoluonnon monimuotoisuuteen ja kasvattaa pitkällä aikavälillä hiilivarastoja, muttei ole nopea keino ilmastonmuutoksen hillintään, koska alkuvaiheessa sen vaikutus voi olla metaanin vuoksi jopa ilmastoa lämmittävä. Toki ennallistaminen aina pysäyttää turpeen hiilivarastojen hajoamisen, mikä on ilmastonmuutoksen hillinnän näkökulmasta aina positiivista.

Suomen ilmastopaneeli: Ilmastonmuutoksen ja luontokadon kytkeytyneisyys on ehdotuksessa kiitettävästi tunnistettu (s. 38-39). Ilmastonmuutos vahvistaa luontokatoa monien eri vaikutusmekanismien kautta. Samaan aikaan luonnonsuojelulla voidaan edesauttaa ilmastonmuutoksen hillintää ja ilmastonmuutokseen sopeutumista. Näistä syistä johtuen on keskeistä, että luonnonsuojelun tavoitteeksi sisällytetään myös ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja ilmastonmuutoksen hillinnän edistäminen.

Ilmastonmuutoksen hillinnän sisällyttäminen lain tavoitteeseen ohjaa sellaisten toimien valintaan, jotka samalla edistävät sekä luonnonmonimuotoisuuden suojelua, että ilmastonmuutoksen hillintää ja ilmastonmuutokseen sopeutumista.

Lakiehdotuksessa yllä mainittuun tavoitteeseen pääsemiseksi esitetään erityisesti sopeutumisen osalta parikin hyvää keinoa (44 § ja 81 §), mutta jotta laki voisi tarjota välineitä ilmastotavoitteen toteuttamiseen, olisi sitä vielä vahvistettava. Erityisesti hillinnän osalta lakiin voitaisiin tuoda uusia kirjauksia. Esittelemme näitä ehdotuksia lukukohtaisissa kommenteissa.

Keskeisimpinä muutoksina ehdotamme ilmastonmuutoksen hillinnän ja ilmastolain vahvempaa linkittämistä luonnonsuojelun suunnitteluun. Lisäksi olisi tärkeätä mahdollistaa luonnonsuojelualueiden perustaminen myös ilmastonmuutoksen hillinnän kannalta merkittävien luontotyyppien nojalla.

Luontopaneeli näkee ilmastonmuutoksen huomioonottamisen tärkeänä kaikessa lainsäädännössä: Myös luontokatoa tulisi käsitellä samoin. Luontopaneeli pitää kuitenkin tärkeänä, että luonnonsuojelulaissa, eikä muussakaan lainsäädännössä, ilmastotavoitteet eivät kävele monimuotoisuuden suojelun ylitse. Lajin elinolosuhteiden heikentäminen ja lajin sukupuuttoriskin lisääminen ilmastotoimin on mahdollista esimerkiksi, mikäli vanhan metsän suojelu estyisi sen mahdollisen hiilinielun suhteellisen pienuuden takia, tai suojelullisesti tärkeän suon ennallistaminen estyisi sen muuttuessa ilmastopäästöksi. On muistettava, että ilmastotoimia voidaan tehdä muuallakin kuten liikenteessä ja maataloudessa, mutta suomalaista lajia, luontotyyppiä, tms. suojeltaessa suojelutoimea ei voi siirtää muulle sektorille.

Ympäristötiedon foorumi: Ilmastonmuutos vaikuttaa lajien olemassaolon mahdollisuuksiin niin oleellisesti, että sen hillintä on tärkeää sisällyttää myös luonnonsuojelulain tavoitteisiin.

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Ilmastonmuutos on nostettu lain tärkeäksi tavoitteeksi (1§), mutta strategiatasoa alemmat käytännön toimet ovat laissa vähäisiä. Yhteys ilmastolakiin ja ilmastolain mukaisiin suunnitelmiin tulee varmistaa lakitasolla.

Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Kainuun ELY-keskus näkee, että luonnonsuojelulaki ehdotus pureutuu ensisijaisesti ilmastonmuutoksen sopeutumisen tarpeisiin, ja sen tulisi myös otsikkotasolla huomioida. Luonnonsuojelulla tulee olemaan vaikutuksia hillintään, mutta luonnonsuojelun ilmastonmuutoksen hillinnän toimet tulevat ikään kuin positiivisina välillisinä vaikutuksina. Pois lukien kohteet, joissa suojeluperusteina olisi ensisijaisesti alueen hiilinielujen säilyttäminen. Tällaisia suojeluperusteita ei tiettävästi vielä ole. Luonnonsuojelun vaikutuksia ilmastonmuutoksen hillintään tulisi konkretisoida ja tarkentaa.

Lakiluonnoksessa todetaan ilmastonmuutokseen liittyvät keskeisesti myös ehdotettavat säännökset luonnonsuojelusuunnittelusta ja luonnonsuojelun tietojärjestelmästä. Luonnonsuojelun tiedonhallinnan lisääminen lakiin on erittäin tärkeää. Alueellisen ilmastotiedon lisääminen maisemansuojelun suunnittelun, toteuttamisen, valvonnan ja tutkimuksen kannalta tarpeellisten tietojen lisäksi tukee lain ilmastonmuutokseen sopeutumisen tavoitetta. Luonto ja sen monimuotoisuus on alueiden erityispiirteisiin sitoutuvaa. Alueellinen ilmastotieto tukee parhaiten alueellista luonnonsuojelun toimia ja suunnittelua.

Luonnonsuojelualueita suunniteltaessa tulee huomioida ilmastonmuutoksen tuomat muutokset alueisiin ja suojelualueen lajiston sopeutumisen tarpeet.

Suunnittelussa alueita ei tule nähdä paikkatietoon merkityiksi staattisiksi/pysyviksi alueiksi, joissa suojelun tarpeet ovat vakiot. Suunnittelussa luonnonsuojelualueet tulee nähdä ilmastonmuutoksen ja muun ihmisentoimista johtuen kehittyviksi ja muuttuviksi alueiksi, joissa luontotyyppien ja lajien liikkuminen on mahdollista. Tällaisten muutosten vuoksi luonnonsuojelualueiden suunnittelussa tulee huomioida suojelualueiden muutosvyöhykkeet/vihreät vyöhykkeet ja niiden kehittäminen. Näin voidaan nykyistä joustavammin reagoida muuttuviin olosuhteisiin.

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Ilmastonmuutoksen tehokas hillintä sekä sen aiheuttamiin muutoksiin sopeutuminen ovat ehdottoman tärkeitä lähtökohtia, joita ilman myöskään luonnonsuojelutavoitteiden toteutuminen ei ole mahdollista. Sekä luonnon monimuotoisuuden turvaamisen että ilmastonmuutoksen hillinnän kannalta tulisi luoda keinoja viherrakenteen ja ekologisten yhteyksien nykyistä kokonaisvaltaisempaan turvaamiseen.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Ilmastonmuutoksen hillintä olisi voinut olla voimakkaamminkin esillä.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Ilmastonmuutoksen hillintä tulee lakiehdotuksen mukaisesti lisätä luonnonsuojelulain tavoitteisiin. Joiltain osin luonnonsuojelutoimenpiteet saattavat olla ristiriidassa ilmastonmuutoksen hillinnän kanssa (esim. soiden ennallistamisesta aiheutuvat hiilipäästöt). Ilmastonmuutoksen hillintä ei kuitenkaan voi olla jokaisen luonnonsuojelutoimenpiteen ensisijainen tavoite, vaan toimenpiteen haitat ja hyödyt on pystyttävä punnitsemaan ja arvioitava hankkeen merkityksellisyys sen perusteella.

Maanmittauslaitos: Kestävä kehitys jo YK-tasolla asetettuine tavoitteineen (SDG:t) ja ilmastonmuutoksen etenemisen hillintään ovat tavoitteina yleisiä. Ne ovat mainittava myös luonnonsuojelulain perusteluissa, mutta esimerkiksi lain tavoitesäännökseen ilman oikeusvaikutuksia otettuna ilmastonmuutoksen hillinnän tavoite on korostunut.

Metsähallitus: Ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja ilmastonmuutoksen hillinnän edistämisen sisällyttäminen esitetyllä tavalla yhdeksi luonnonsuojelun tavoitteeksi (1 §) on perusteltua. Kuten perusteluistakin käy ilmi, kytkeytyvät luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen ja haitallinen ilmastonmuutos toisiinsa. Koska luonnonsuojelulain mukaisella keinovalikoimalla (etenkin luonnonsuojelualueverkostolla) on oma tärkeä merkityksensä sekä ilmastonmuutoksen hillinnässä, että siihen sopeutumisessa, on näiden asioiden näkyminen lain tavoitteissa perusteltua. Ilmastonmuutos vaikutuksineen on myös luonnon monimuotoisuuden suojelun kannalta yksi hyvin keskeinen tekijä. Muuttuvan ilmaston vaikutus lajeihin ja luontotyyppeihin tulee ottaa läpileikkaavasti huomioon kaikessa toiminnassa. Elinympäristöjen ja luontotyyppien sekä luonnonsuojelualueiden kytkeytyneisyyden lisäämisen tarve korostuu ilmaston muuttuessa, jotta monimuotoisuuden suojelun tavoitteet voidaan turvata. Tämän vuoksi monimuotoisuuden suojelua edistävän lainsäädännön tulisi mahdollistaa riittävä joustavuus ja reagointikyky muuttuvien, ennakoimattomien tarpeiden mukaan.

Suomen metsäkeskus: Lakiehdotuksen perustelujen mukaan ilmastonmuutoksen hillinnän tavoite täsmentyisi yksittäisten pykälien soveltamisen kautta. Lakiehdotukseen ei kuitenkaan ole sisällytetty säännöksiä, jotka kuvaisivat sitä, miten ilmastomuutoksen hillintää tulisi lain mukaan toimenpanna. Ilmastomuutoksen hillintä tapahtuisi ilmeisesti monimuotoisuuden heikentämisen ja vähenemisen säädösten kautta, mitä ratkaisua voidaan pitää erikoisena, koska ilmastotavoitteet voivat olla myös ristiriitaisia monimuotoisuustavoitteiden kanssa. Lain toimeenpanon kannalta jää lisäksi epäselväksi, miten ja milloin ilmastonmuutoksen hillinnän tavoitetta käytännössä tullaan soveltamaan. Tämä heikentää lain ennakoitavuutta.

Bioenergia ry: Ilmastonmuutoksen hillinnän edistäminen sopii huonosti LsL:n tavoitteeksi varsinkin, kun valmisteilla on samaan aikaan ilmastolaki. Sen sijaan ehdotettu ilmastonmuutokseen sopeutumisen edistäminen sopii tavoitteeksi. Siihen ei vastata lain sisällössä kuitenkaan ”läpileikkaavasti”, kuten tavoitteeksi on kirjattu.

Luonnoksessa ei ole esitetty yhtään pykälää tai momenttia, joka vastaisi esitettyyn lain tavoitteeseen ilmastonmuutoksen hillinnän edistämisestä. Parhaimmillaan päästään, myös perustelujen s. 89 mukaan siihen, että lain mukaiset toimet eivät haittaa ilmastonmuutoksen hillintää tai että hillintätoimet eivät vaaranna luonnon monimuotoisuutta. LsL voi myös estää tärkeitäkin ilmastonmuutoksen hillinnän toimia, kuten uusien energiamuotojen käyttöönottoa. Mikään LsL:n mukainen toimi ei kuitenkaan suoraan edistä ilmastonmuutoksen hillintää, koska sellaiseksi ei ole laskettava nykytilan säilyttämistä esim. metsien hiilivarantoja säilyttämällä (vanhojen suojelumetsien ollessa enemmän hiilen lähteitä kuin hiilinieluja). Lakiin ei sisälly velvollisuutta ennallistamiseen tai luonnontilan muunlaiseen palauttamiseen, ei edes valtionmailla.

Metsäteollisuus ry: Metsäteollisuus viittaa 1 §:n yhteydessä ilmastonmuutoksen hillinnästä lausumaansa.

MTK Häme ry: Ei suoraan luonnonsuojelulain tavoitteena, mutta läpileikkaavana teemana. Lakiluonnoksessa nähdään ilmastonmuutoksen hillintään tähtäävät toimet osittain ristiriitaisena luonnonsuojelulain tavoitteiden kanssa.

Suomen Tuulivoimayhdistys ry: Yhdistys pitää ilmastonmuutoksen hillintää erittäin tärkeänä ja sen tulisi myös olla luonnonsuojelulain yhtenä tavoitteena. Haasteena nyt lausunnoilla olevassa hallituksen esityksessä kuitenkin on, että osa esitetyistä muutoksista lisää hankekehityksen epävarmuutta ja vaikeuttaa ilmastonmuutoksen kannalta erittäin tärkeiden ja merkittävien hankkeiden – kuten tuulivoiman lisärakentamisen – eteenpäin viemistä.

Creatura Think & Do Tank ry: Ilmastonmuutoksen hillintä on erittäin hyvä lisätä osaksi luonnonsuojelulakia. Luonnonsuojelulaki ja ilmastolaki tulee synkronoida niin, että Suomi saavuttaa sekä ilmastotavoiteensa että luonnon monimuotoisuuden tavoitteen.

Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry: Monimuotoisuuden köyhtymisen estämisen rinnalla ilmastonmuutoksen hillintä on tärkeä tavoite myös tässä laissa.

Aallokas Oy: Ilmastonmuutoksen hillintä kuuluu osaksi luonnonsuojelulakia.

Ekologinen kompensaatio eli luonnonarvoille aiheutuvien heikennysten hyvittäminen

Kysymykseen esitetyt näkemykset on sisällytetty edellä luvun 11 alussa olevaan yhteenvetoon.

Malminetsintä luonnonsuojelualueilla

Pidättekö tarkoituksenmukaisena rajoittaa malminetsintää luonnonsuojelualueilla

1) ehdotetulla tavalla poistamalla viranomaisen mahdollisuus myöntää lupa malminetsintään valtion luonnonsuojelualueilla?

Maa- ja metsätalousministeriö: Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että se ei pidä tarkoituksenmukaisena rajoittaa luonnonsuojelulailla malminetsintää luonnonsuojelualueilla. Kysy malminetsinnästä tulisi ratkaista osana kaivoslainsäädännön tarkistamista.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että paraillaan käynnissä olevalla kaivoslain uudistuksella on kytkentöjä myös luonnonsuojelulain uudistukseen. Luonnonsuojelulain uudistuksen yhteydessä Metsähallitukselta poistuisi toimivalta myöntää luonnonsuojelualueelle lupia elinkeinonharjoittamisena pidettävään malminetsintään. Metsähallitus voisi kuitenkin myöntää luvan valtion luonnonsuojelualueelle tieteelliselle ja kartoittavalle geologiselle tutkimukselle. Tällainen tieto lisää luonnonsuojelualueen luonnontieteellistä tietoa ja voi olla tarpeen myös suojelualueen hoidon näkökulmasta. TEM muistuttaa, että suojelu-arvoihin vaikuttavat alueella tehtävät toimenpiteet, ja näitä voidaan luvan määräyksillä kieltää tai rajoittaa, jotta alueen suojeluarvot eivät vaarantuisi. Sillä, mikä taho toimenpiteitä suorittaa, ei ole vaikutusta suojeluarvoihin. Malminetsintä on luonnontieteellistä tutkimustoimintaa, jota tehdään kaupallisen toimijan toimesta. Toimenpiteet, joilla kallioperää tutkitaan, ovat samoja niin tieteellisessä tutkimuksessa kuin kaupallisesti rahoitetussa tutkimuksessa, jossa toimijan perimmäisenä tavoitteena on kaivostoiminta. Kaivostoiminta ja sen soveltuvuus alueelle tarkastellaan omassa, erillisessä lupaprosessissa.

Etelä-Savon maakuntaliitto: On tärkeää, että lakiin kirjataan selkeästi se, ettei kaivoksia tai malminetsintää tulla hyväksymään luonnonsuojelualueilla. Etelä-Savon maakuntaliitto pitää erittäin tärkeänä asiana sitä, että luonnonsuojelulaista poistetaan Metsähallituksen mahdollisuus myöntää lupa malminetsintään valtion luonnonsuojelualueilla. Malminetsinnän kieltävä pykälä tulisi kuitenkin koskea myös Natura-alueita.

Keski-Pohjanmaan liitto: Keski-Pohjanmaan liitto näkee tärkeänä, että viranomaisella säilytetään mahdollisuus harkintansa perusteella arvioida esimerkiksi geologisten tutkimusten toteuttaminen tarvetta suojelualueilla.

Vantaan kaupunki: Malminetsinnän rajaaminen ehdotuksen mukaisesti on tarkoituksenmukaista, ja olisi hyvä ulottaa rajoitus myös yksityisille luonnonsuojelualueille.

Helsingin yliopisto, Helsingin yliopiston rehtori: Pidämme tarkoituksenmukaisena rajoittaa malminetsintää luonnonsuojelualueilla.

Itä-Suomen yliopisto, Metsätieteiden osasto: Pidämme malminetsinnän rajoittamista luonnonsuojelualueilla perusteltuna lain tavoitteiden ja luonnonsuojelun edellytysten kannalta.

Luonnonvarakeskus: Malminetsinnän rajoittaminen luonnonsuojelualueilla on perusteltua ja se selkeyttää luonnonsuojelu- ja kaivoslain välistä suhdetta. Lain nojalla suojellut lajit ja elinympäristöt voidaan näin turvata aiempaa ennakoidummin.

Luontopaneeli katsoo, että malminetsintä tulee yksiselitteisesti kieltää luonnonsuojelualueilla. Tämän kiellon tulisi koskea ei vain valtion luonnonsuojelualueita vaan myös kaikkia yksityisiä luonnonsuojelualueita. Lisäksi Luontopaneeli katsoo, että geologisen tutkimustoiminnan luonnonsuojelualueella on vähintäänkin arveluttavaa. Ehdotuksessa mainitun geologisen tutkimuksen lupaperusteet voi ymmärtää vähintäänkin kahdella tavalla, tarkoittavan itse tutkimuksen toiminnan luonnonvaarantaminen ja perustamistarkoituksen vaarantamista, tai tutkimuksesta johtuvan tulevan toiminnan luonnonvaarantamisesta tai perustamistarkoituksen vaarantamista.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: ELY-keskus pitää hyvänä, että malminetsintää rajoitettaisiin luonnonsuojelualueilla ehdotetulla tavalla poistamalla viranomaisen mahdollisuus myöntää lupa malminetsintään valtion luonnonsuojelualueilla. Ovatko toisaalta yksityisetkään suojelualueet tältä osin erilaisessa asemassa niin, että niillä malminetsintä tulisi sallia?

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: ELY-keskus pitää kannatettava lakiluonnoksen linjausta, jossa mahdollisuus myöntää lupa malminetsintään valtion luonnonsuojelualueella on poistettu ottaen huomioon se tarkoitus ja merkitys, joka luonnonsuojelualueiden perustamisella on luonnonsuojelulaissa, luonnonsuojelualuiden perustamiseen käytetyt resurssit sekä luonnonsuojelulain tavoitteet.

Tulee myös riittävästi huolehtia siitä, että edelleen mahdollinen geologinen tutkimus tehdään alueen luonnonarvot huomioiden ja niitä vaarantamatta eikä sitä käytetä ”porsaanreikänä” malminetsinnälle.

Maanmittauslaitos: Luvanvaraisuus malminetsintään valtion mailla on syytä säilyttää, jos lisäksi varovaisuusperiaate suojelussa alkaa korostua vastaisuudessa.

Suomen ympäristökeskus SYKE pitää ehdotusta tarkoituksenmukaisena, koska malminetsintä sisältää usein maa- ja kallioperää tai kasvillisuutta selvästi vahingoittavia toimintoja, kuten kivinäytteiden ottoa kallioperästä, maaperän kaivamista, kasvillisuuden ja kuntan poistamista ja siirtelyä tai moottorikäyttöisen raskaan kairauskaluston siirtelyä etsintäalueella. Kieltämistä puoltaa myös se, että malminetsinnän perimmäisenä tarkoituksena on hyödyntämiskelpoisten mineraalivarojen löytäminen ja kaivosten perustaminen niiden äärelle, mikä sopii huonosti yhteen luonnonsuojelualueiden tarkoituksen kanssa.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK: Malminetsintä on rinnasteista tutkimustoiminnalle, mistä syystä malminetsintää luonnonsuojelualueilla ei ole tarkoituksenmukaista kokonaan kieltää, vaan tulee etupäässä etsiä lievempiä keinoja. Malminetsinnälle on tyypillistä, että sen vaikutukset luonnolle ja ympäristölle ovat hyvin vähäisiä ja etsinnän yhteydessä tuotettu luontotieto luovutetaan julkisiin luontotietorekistereihin ja kaikkien käyttöön. Erityisesti Pohjois-Suomessa kielto vaikuttaisi etsintätoimintaan ja koko kaivosalaan merkittävästi, sillä Pohjois-Suomessa maa-alasta on tavalla tai toisella suojeltuna noin kolmasosa. Valtaosa etsinnästä ja kaivoshankkeista suuntautuu jatkossakin Pohjois-Suomeen kallioperän geologian ja mineraalien rikkauden vuoksi. Malminetsintää ja kairausta suorittavat yhtiöt ovat myös omaehtoisesti kehittäneet lukuisia keinoja, joilla toiminnan vaikutuksia luontoon minimoidaan entisestään.

Lapin kauppakamari: Lapin kauppakamarin näkemyksen mukaan malminetsinnän rajoittaminen poistamalla viranomaisen mahdollisuus myöntää lupa malminetsintään valtion luonnonsuojelualueilla ei ole yhteiskunnan kokonaisuuden kannalta tarpeellista eikä järkevää, ja se rajoittaisi elinkeinotoimintaa.

Malmioiden kartoittaminen ja malminetsintä tuottavat tietoa luonnonvaroista pitkän aikavälin tulevaisuutta varten. Tiedon lisääminen on hyödyllistä, vaikka mahdollisesti löydettävää malmiesiintymää ei hyödynnettäisi kaivostoiminnassa lähitulevaisuudessa.

Ilmastonmuutos voi pitkällä aikavälillä muuttaa suojellun alueen luontoa ja suojeluperusteena olevia luonnonarvoja, ja siten tehdä mahdolliseksi tarkastella alueen käytön vaihtoehtoja tulevaisuudessa uudelleen. Lapin kauppakamarin näkemyksen mukaan säädösten pitää pysyä kiinni ajassa, varmistaa luonnon monimuotoisuutta ja luontoarvojen säilymistä, mutta samalla yhteensovittaa suojelua muun yhteiskunnan toiminnan kannalta välttämättömän toiminnan kanssa.

Malminetsinnän toteuttaminen suojelualueella ei tarkoita, että alueelle perustettaisiin kaivos, sillä kaivoksen perustaminen käsitellään erillisessä prosessissa. Malminetsintää on tästä syytä tarkasteltava kaivostoiminnasta erillisenä.

Lapin kauppakamarin mielestä viranomaisella tulee jatkossakin olla mahdollisuus myöntää tapauskohtaisesti lupa luonnonsuojelualueella tehtävälle malminetsinnälle. Nykyisenkaltainen poikkeuslupakäytäntö riittää varmistamaan, että malminetsinnän vaikutukset ympäristöön ovat minimaalliset. Viranomaisen päätöksenteko perustuu tietoon alueen erityispiirteistä sekä eri alojen vahvojen asiantuntijoiden arvioihin, ja viranomaisen harkintaan ja päätöksentekoon asiassa voidaan luottaa.

Malminetsinnän estäminen suojelualueilla laissa asettaisi alueet Suomessa hyvin eriarvoiseen asemaan asian suhteen. Lapin pinta-alasta jopa kolmasosa on eriasteisesti suojeltua. Viimevuosina suurin osa Suomessa toteutettavan malminetsinnän investoinneista on tehty Lapissa, malminetsinnällä on alueella suuria positiivisia aluetaloudellisia vaikutuksia ja myös sosiaalista hyväksyntää. Malminetsinnän estäminen suojelualueilla laissa poistamalla viranomaisen harkintamahdollisuuden asiassa olisi mahdollisesti haitallista luonnonsuojelun yleisen hyväksyttävyyden kannalta Lapissa.

Lapin kauppakamari esittää, että malminetsinnän tulee olla mahdollista myös luonnonsuojelualueilla.

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry: Ehdotuksen mukaan luonnonsuojelulaista poistettaisiin Metsähallituksen mahdollisuus myöntää lupa malminetsintään valtion luonnonsuojelualueilla. Metsähallitus voisi kuitenkin jatkossakin myöntää luvan geologiseen tutkimukseen valtion luonnonsuojelualueella, mikäli toiminta ei vaarantaisi alueen perustamistarkoitusta. Geologinen tutkimustoiminta luonnonsuojelualueella olisi kuitenkin järjestettävä niin, että se ei aiheuta suojelualueen lajeille, luontotyypeille, vesitaloudelle tai maisemalle vähäistä suurempaa haittaa.

MaRa pitää tarkoituksenmukaisena kieltää malminetsintä luonnonsuojelualueilla. Myös yksityiset luonnonsuojelualueet tulisi turvata malminetsinnältä, minkä vuoksi ehdotuksessa tulisi laajentaa malminetsintää koskeva kielto koskemaan myös niitä.

Luonnonsuojelualueiden perustamisen tarkoituksena on arvokkaiden luontoarvojen suojelu. Malminetsintä sopii huonosti yhteen tämän tarkoituksen kanssa. Malminetsintä luonnonsuojelualueilla heikentäisi alueiden suojeluarvoja.

Eduskunnan talousvaliokunta edellytti kaivoslain muuttamista koskevaan kansalaisaloitteeseen (KAA 7/2019 vp) antamassaan mietinnössä luonnonsuojelulain uudistamiseen liittyen seuraavaa:

”Käynnissä olevan luonnonsuojelulainsäädännön uudistamishankkeen yhteydessä tulee arvioida luonnonsuojelun suhdetta kaivostoimintaan ja ottaa tässä yhteydessä huomioon kansalaisaloitteessa esiin tuodut näkökohdat, arvioida ehdotusten tarkoituksenmukaisuutta ja esittää tarkoituksenmukaisimpia ratkaisuja tavoitteiden toteuttamiseksi”.

Malminetsintää sääntelevän kaivoslain mukaan malminetsinnästä ei saa aiheutua merkittäviä muutoksia luonnonolosuhteissa tai harvinaisten tai arvokkaiden luonnonesiintymien olennaista vahingoittumista.

On myös olennaista sovittaa yhteen luonnonsuojelulain uudistamisen yhteydessä tehtävä arvio luonnonsuojelulain suhteesta samaan aikaan muutettavana olevaan kaivoslakiin, mikä on tarkoituksenmukaista toteuttaa samanaikaisesti.

MaRa kannattaa ehdotusta, ettei Metsähallituksella olisi enää jatkossa toimivaltaa sallia malminetsintää valtion luonnonsuojelualueilla.

Creatura Think & Do Tank ry: Kyllä, malminetsintää ei pidä sallia luonnonsuojelualueilla.

Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry: Kyllä, malminetsintää luonnonsuojelualueilla pitää rajoittaa.

Aallokas Oy: Malminetsintää ei tule sallia millään luonnonsuojelualueilla.

Yksityishenkilö JA (Kyyveden Hoitokunta): Kaivostoiminta on kiellettävä vesistöjen valuma-alueilla.

Yksityishenkilö LF: On erikseen selkeästi ja ydksikäsitteisesti kirjattava, että Metsähallitus ei ole viranomainen, joka voisi yleensäkään antaa lupaa kairauksiin hallinnoimillaan valtion mailla eikä tietenkään myöskään niillä sijaitsevilla suojelualueilla.

Lakiehdotukseen on syytä erikseen kirjata, että luonnonsuojelualueilla on sallittua GTK:n tehdä geologisia tutkimuksia kaivoslain 7 §:ssä kuvattujen vähäisten ja haitattomien malminetsintämenetelmiin perustuen (ei kairauksia) hankittuaan Metsähallitukselta lausunnon siitä, ettei kyseiset yksilöidyt toimenpiteet heikennä alueen suojeluarvoja kielletyllä tavalla. On yksilöitävä, että kaikki muukin kairaustoiminta luonnonsuojelualueilla on kiellettyä (esim GTK).

Yksityishenkilö JG: Mielestäni viranomaisella tulee olla tulevaisuudessakin mahdollisuus myöntää lupa malminetsinnälle luonnonsuojelualeilla. Malmin löytyminen on hyvin harvinaista ja aina haastavan ja pitkäjänteisen luonnontieteellisen tutkimustyön tulosta. Luonnonsuojelualueiden kokonaisvaltainen poisrajaaminen heikentää merkittävästi mahdollisuuksia jo valmiiksi hyvin epätodennäköiselle löydökselle. On tärkeä ottaa huomioon, että monet Suomessa etsittävät metallimalmit ovat merkittäviä komponentteja lähitulevaisuuden uusituvissa energiamuotoratkaisuissa jotka edistävät ilmastonmuutoksen hillintää ja näin ollen myös luonnon monimuotoisuutta.

Yksityishenkilö JK: Kaivosyhtiöiden päästöjä täytyy olla valvomassa puolueeton taho. Kaivosten ympäristövaikutusten arviointi täytyy teettää puolueettomalla taholla. Arvioija ei voi olla kaivosyhtiöllä töissä. Kaivosten verotus täytyy olla kovempi. Luonnonsuojelualueet täytyy jättää kokonaan kaivosteollisuuden ja myös malminetsinnän ulkopuolelle. Kaivoksista ei saa aiheutua lieviäkään päästöjä vesistöihin.

Yksityishenkilö RK: Ehdottomasti kiellettävä kaikki teollinen toiminta luonnonsuojelualueilla ja esim. Natura-alueilla! Jos se sallitaan, on luonnonsuojelulain tarkoitus vesittynyt.

Yksityishenkilö ML: Tuhoisien maa-, metsä- ja kaivostoiminnan muodot tulee tunnistaa ja tunnustaa, tehdä ne laittomiksi ja/tai sellaisiksi ettei niitä tueta valtion toimesta.

Yksityishenkilö HM: Malminetsinnän lisärajoittaminen luonnonsuojelualueilla ei ole yhteiskunnan kokonaisuuden kannalta järkevää. Malminetsintä ei ole kaivostoimintaa ja malminetsintää voidaan aina tehdä luonto- ja suojeluarvot huomioiden.

Yksityishenkilö MN: Suomen vesistöjen suojelemiseksi ei tulisi antaa lupaa kaivokselle, joka ei pysty käsittelemään vesiään suljettuna kiertona, vaan tarvitsee purkuputken jokeen ja näin saastuttaa vesistöjä. Myöskään uraanimalmien kaivamiseen ei tulisi antaa lupia.

Yksityishenkilö TCP: Kaikki kaivostoiminta, näytteenotto malmin etsimiseksi ynnä muut kaivostoimintaan liittyvät toimenpiteet on kiellettävä kaikilla luonnonsuojelualueilla.

Yksityishenkilöt MR, MP, MK, AK, RS, PH, TM, EP, JN, ML, MH, TP, JK, ML: Kyllä, kannattaa Kaivostoiminnalle RAJAT –aloitetta.

Yksityishenkilöt JS, NN: Kyllä

Yksityishenkilöt JV, AK, HL, SH, ML, TH, TK, KE: Malmien etsintä tulisi kieltää kaikilla suojelualueilla.

2) muulla tavalla (miten)?

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto: Kysymys olisi hyvä yhteensovittaa ja ratkaista kaivoslain uudistamisen yhteydessä.

Luonnonvarakeskus: Geologinen tutkimustoiminta tulisi järjestää niin, ettei se aiheuta haittaa myöskään vesiluonnolle.

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra: Sitra pitää tarkoituksenmukaisena, luonnonsuojelulain tavoitteet huomioiden, ehdotusta poistaa viranomaisen mahdollisuus myöntää lupa malminetsintään valtion luonnonsuojelualueilla. Luonnonsuojelulaki on luotu työkaluksi kaikkein uhanalaisimmiksi määriteltyjen luonnonarvojen turvaamiseen. Luonnonsuojelualueen tarkoitus puolestaan on turvata suojelun tarpeessa olevat luonnonarvot. Onkin vaikea perustella, miten malminetsinnän kaltainen invasiivinen toiminta olisi yhteensovitettavissa luonnonsuojelualueen olemassaolon tarkoituksen ja luonnonsuojelulain tehtävän kanssa.

Metsähallitus: Metsähallitus pitää tarkoituksenmukaisena rajoittaa malminetsintää luonnonsuojelualueilla esityksen mukaisella tavalla poistamalla lain 52 §:stä mahdollisuus myöntää lupa malminetsintään valtion luonnonsuojelualueilla. Kuten 52 §:n perusteluissa tuodaan hyvin esille, tähtää malminetsintä aina kaivostoimintaan, eikä kaivostoiminta luonnonsuojelualueilla ole mahdollista ilman suojelun lakkauttamista. Luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden luonnonsuojelualueiden pitäminen malminetsinnän ja kaivostoiminnan ulkopuolella on siten perusteltua, kun huomioidaan luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen sekä uhanalaisten lajien ja luontotyyppien uhanalaistumiskehityksen. Huomattavaa on, että kallioperän poikkeuksellisten geologisten ominaisuuksien vuoksi nimenomaan luonnonsuojelualueet, jotka ovat erityisen tärkeitä monille kasvupaikkansa suhteen vaateliaille uhanalaisille lajeille (esim. Keski-Lapin vihreäkivivyöhykkeellä ja serpentiinialueilla), ovat samalla myös erityisen kiinnostavia kohteita malminetsijöille. Hallituksen esityksessä mainitaan moninaisia vaikutusmekanismeja, joiden kautta malminetsintä heikentää luonnonsuojelualueiden tilaa (ajourat, puustovauriot ym.). On myös huomattava, että malminetsintä voi olla erittäin pitkäkestoista: samalla luonnonsuojelualueella voidaan etsiä malmeja kaivoslain (621/2011) mukaisesti jopa 15 vuoden ajan. Jatkuvan pitkäkestoisen melusta ja ihmistoiminnasta aiheutuvan häiriön sekä vähittäin tapahtuvien yksittäisten suojelualueeseen kohdistuvien vaurioiden kumuloituvia vaikutuksia esimerkiksi alueen eläimistöön kokonaisuudessaan on erittäin vaikea ennustaa, arvioida ja seurata. Varovaisuusperiaatteen mukaisesti toiminnalle ei tällöin tulisi myöntää lupaa.

Suojelualueilla, jotka kuuluvat Natura 2000 -verkostoon, malminetsintäyhtiöiden on arvioitava toiminnan vaikutukset alueen suojeluperusteisiin, mihin liittyy usein myös laajoja luontoselvityksiä. On myös paljon valtion suojelualueita, jotka eivät ole Natura-alueita. Jos näille luonnonsuojelualueille kohdistuu malminetsintää, alueen uhanalaisiin lajeihin ja luontotyyppeihin kohdistuvien vaikutusten arviointi voi olla riittämätöntä ja puutteellisin tiedoin tehtyä.

Kuten lain esitöissä todetaan, malminetsinnällä on vaikutusta myös luonnonsuojelualueiden muuhun käyttöön. Retkeilijöiden ja muiden alueilla liikkuvien on vaikea ymmärtää, että voimassa oleva laki mahdollistaa muun muassa kairakoneilla työskentelyn alueilla, joissa luontoa muuttava toiminta on muutoin kiellettyä tai tarkkaan säänneltyä.

Asiaa tarkasteltaessa on tärkeä muistaa myös se tosiseikka, että merkittävä osa perustetuista luonnonsuojelualueista on hankittu kumottavan lain voimassa olon aikana valtiolle yksityisiltä maanomistajilta joko vapaaehtoisesti tai lunastamalla. Valtio on hankkinut alueet nimenomaan luonnonsuojelutarkoituksiin, joten näiden alueiden käyttö luonnonsuojelutavoitteiden kanssa ristiriidassa olevaan käyttötarkoitukseen koetaan vääräksi.

Metsähallituksen näkemyksen mukaan esitettyä muutosta puoltaa myös se tosiseikka, että muut ehdotettavan lain 52 §:ssä mainitut toiminnot, jotka edellyttävät viranomaisen lupaa poiketa alueen rauhoitussäännöksistä, ovat vaikutuksiltaan hyvin vähäisiä verrattuna malminetsintään.

Lain 56 § 3 momentissa säädettäisiin niin sanotuista saavutetuista oikeuksista, jotka olisivat voimassa alueen rauhoituksesta huolimatta. Epäselväksi jää voidaanko voimassa oleva kaivoslain mukainen malminetsintälupa katsoa säännöksen tarkoittamaksi oikeudeksi. Metsähallitus ehdottaa, että tämä asia selvennettäisiin lain perusteluissa.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK: Ensisijaisesti tulisi kehittää Metsähallituksen nykyistä lupajärjestelmää niiltä osin, kuin nykyisessä järjestelmässä on todettu puutteita.

Muita huomioita esityksestä

Maa- ja metsätalousministeriö: LSL-valmistelua on tehty laajapohjaisessa työryhmässä. Tästä huolimatta valmistelua on viety eteenpäin varsin yksipuolisesti keskittyen luonnonsuojelulain toimivuusarvioinneissa esitettyjen monimuotoisuutta edistävien ehdotusten toimeenpanoon. LSL on laki, joka vaikuttaa merkittävästi luonnonvarojen kestävään käyttöön. Lain nojalla tehtäisiin yhteiskunnallisesti merkittäviä elinkeinoihin ja maan- ja vesienomistukseen sekä virkistyskäyttöön liittyviä päätöksiä. Suomen kaltaisessa maassa, jossa luonnonvarat ovat pääosin yksityisessä omistuksessa, ehdotuksilla on merkittävä vaikutus myös kansalaisten mahdollisuuksiin hyödyntää perustuslaissa turvattua omaisuuttaan.

Maa- ja metsätalousministeriö:n näkemyksen mukaan esitykseen sisältyvät vaikutusarvioinnit on toteutettu lähinnä monimuotoisuuskysymyksiä silmällä pitäen. Esityksen taloudellisia vaikutuksia koskevat arviot eivät ole asianmukaisia. Esimerkkinä voidaan todeta, että esitetylle ekologiselle kompensaatiolle on jotenkin onnistuttu arvioimaan voittopuolisesti positiivisia taloudellisia vaikutuksia, vaikka kyseessä on toiminnanharjoittajaa koskeva uusi velvoite. On kiistatta selvää, että luonnon monimuotoisuuden heikentymisellä on merkittävää vaikutusta kaikkeen taloudelliseen toimintaan, mutta asiaa koskevassa päätöksenteossa tulee selvittää ja ottaa huomioon kaikki luonnonvarojen käytön ja hoidon kokonaiskestävyyteen liittyvät seikat. Asianmukaista olisi ollut, että valmistelussa olisi laajemmin arvioitu ehdotusten välittömiä ja välillisiä vaikutuksia mm. luonnonsuojelun hyväksyttävyyteen, omaisuudensuojaan, elinkeinotoiminnan harjoittamisedellytyksiin sekä julkisyhteisöjen verokertymään. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että jatkovalmistelussa erityisesti ehdotusten taloudellisia vaikutuksia tulee arvioida huomattavasti nykyistä laajemmin.

YM:n valitsema valmistelutapa, jossa kesken työryhmätyön laitetaan lausunnolle esitysluonnos, josta puuttuvat työryhmässä edustettuna olevien tahojen kriittiset ja täydentävät näkemykset, ei ole kannatettava eikä tavanomainen. Lisäksi Maa- ja metsätalousministeriö kummeksuu esitykseen sisällytettyjä ekologista kompensaatiota koskevia ehdotuksia, vaikka asian valmistelua koskee nimenomainen, nyt valitusta menettelystä poikkeava hallitusohjelman kirjaus.

Sisäministeriö: Sisäministeriö pitää hallituksen esitysluonnosta yleisesti kannatettavana. Sisäministeriö toteaa niin ikään yleisenä huomiona, että luonnonsuojelulakia ja siihen liittyviä lakeja uudistettaessa on varmistuttava siitä, että ministeriön hallinnonalaan kuuluvan Rajavartiolaitoksen ydintehtävien eli raja- ja meriturvallisuuden ylläpitämisen, alueellisen koskemattomuuden valvonnan ja sotilaallisen maanpuolustuksen toimintaedellytykset ovat olemassa kaikissa oloissa.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa nykyisen luonnonsuojelulain olevan monelta osin vanhentunut ja pitää sen uudistamista perusteltuna. Ilmastonmuutoksen rinnalle on yhä vahvemmin noussut luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttäminen. TEM toteaa kestävässä luontomatkailussa olevan paljon kehittämismahdollisuuksia. Suomen matkailun kehittyminen ja kasvu perustuvat suurelta osin erityisiin luonnonolosuhteisiin ja niiden ympärille rakennettavaan liiketoimintaan. Luonnon monimuotoisuuden suojelu varmistaa ainutlaatuisen luonnonympäristön säilymisen, joka on

erityisesti luontomatkailun kehittämiselle keskeistä. Matkailun kestävyyden parantaminen on alan tulevaisuuden ja yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden kannalta avainasia.

Lopuksi TEM tuo esille, että kestävä matkailukehitys voisi myös edistää lain yleisempää tavoitetta luontokasvatuksen ja ympäristötietoisuuden edistämisestä luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi.

Valtiovarainministeriö: Etenkin esityksen taloudellisten vaikutusten arvioinnista on vaikea ymmärtää, miltä osin kyse on välittömästi lakimuutoksesta aiheutuvista taloudellisista vaikutuksista, ja miltä osin kyse olisi yleisestä arviosta. Taloudellisten vaikutusten alku sisältää luvun koskien luonnon monimuotoisuuden taloudellista arvoa. Valtiovarainministeriön käsityksen mukaan kyseinen luku on keskeisiltä osiltaan peräisin ns. Dasguptan raportista. Se on kuitenkin yleisempi kannanotto siihen, miten luonnon monimuotoisuutta tulisi hahmottaa talouden kautta, eikä liity varsinaisesti käsillä olevaan lakimuutokseen.

Valtiontaloudellisia vaikutuksia arvioidaan olevan ainakin luontotyyppien suojelua koskevilla muutoksilla, alueellisilla toimeenpanosuunnitelmilla ja ekologisen kompensaation perustamisvaiheen toimilla. Valtiovarainministeriön näkemys on, että nämä lisätarpeet voidaan kattaa talousarvioihin ja julkisen talouden suunnitelmaan jo sisältyvillä merkittävillä luonnonsuojelumäärärahojen lisäyksillä. Tämä olisi tarpeellista kirjata myös esityksen perusteluihin.

Luvussa 10.2 ja kansilehdessä todetaan, että esitys liittyisi vuoden 2022 lisätalousarvioesitykseen. Koska uudistettavan lain pykälät muuttuvat, olisi sillä suoraan vaikutusta talousarviomomentin pykäläviittauksia sisältävään päätösosaan. Näin ollen kyseessä on ns. budjettilaki, joka on annettava (lisä)talousarvioesityksen antamisen yhteydessä mahdollisista rahoitusratkaisuista riippumatta. Mikäli olisi muodostumassa lakimuutoksesta aiheutuvia määrärahatarpeita, ne tulee käsitellä normaaliin tapaan osana (lisä)talousarviota ja julkisen talouden suunnitelmaa koskevia menettelyjä.

Etelä-Pohjanmaan liitto: Lakiehdotuksen mukaan maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitettua maakunta-, yleis- tai asemakaavaa laadittaessa on otettava huomioon 65 §:ssä tarkoitetut uhanalaiset luontotyypit. Lain perustelutekstissä ei kuitenkaan tuoda esiin, että huomioonottamisvelvoite vaikuttaa kaavoituksen kautta myös maakuntien liittojen toimintaan, mikä pitää Etelä-Pohjanmaan liiton mukaan lisätä kappaleeseen lain vaikutuksista viranomaisten toimintaan.

Hämeen liitto: Yleisenä huomiona toteamme, että lausunnon kohteena olevan luonnonsuojelulain vaikutusten arviointi vaikuttaa riittämättömältä, ja arviointia tulee täydentää mm. kattavalla taloudellisten vaikutusten arvioinnilla. Esitettyjen muutosten taloudelliset vaikutukset kohdistuvat mm. metsätalouteen, yksityiseen maanomistukseen ja elinkeinotoimintaan.

Hämeen liitto katsoo, että ehdotettava luonnonsuojelulaki edellyttää yhteistarkastelua muiden vireillä olevien lakiuudistusten, kuten maankäyttö- ja rakennuslain, ilmastolain sekä metsälain ja kaivoslain kanssa. Luonnoksessa on esitetty säännöksiä, joiden vaikutukset jäävät epäselviksi ja jotka vaativat tarkempaa selvittämistä.

Perustelutekstissä on hyvä nostaa alueen maakuntien liitot ja alueen kunnat keskeisinä toimijoina, etenkin kaavoituksen ja ympäristönsuojelun kannalta. Tätä on syytä täsmentää ja resurssit kuntiin turvata.

Hämeen liitto korostaa alue- ja maakuntatason strategiatyön merkittävyyttä. Maakuntakaavalla on merkittävä rooli kestävän kehityksen ja luonnonvarojen kestävän käytön yhteen sovittajana. Maakunnan yhteinen tahtotila erityisesti strategian tavoitteiden ja toimenpiteiden hyväksyttävyyden ja jalkauttamisen kannalta on tärkeää, jonka vuoksi toimiva yhteistyö elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja liittojen välillä on keskeistä.

Lakiehdotuksessa tulisi huomioida johdonmukaisuus muiden valmisteilla olevien laki-uudistusten kanssa: maankäyttö- ja rakennuslain ja ilmastolain sekä kaivoslain ja metsälain osalta yhteneväisyys, johdonmukaisuus ja yhteisvaikutukset tulee tunnistaa ja huomioida. Jatkovalmistelussa on kiinnitettävä erityistä huomiota luonnonsuojelulain ja maankäyttö- ja rakennuslain keskinäiseen suhteeseen, soveltamisaloihin ja viranomaisrooleihin. Myös käsitteistön ja määritelmien yhteneväisyyteen tulee kiinnittää erityistä huomiota ja ajantasainen tiedontuotanto taattava.

Kainuun liiton mielestä on erittäin tärkeää, että lainsäädännön uudistamisessa otetaan riittävästi huomioon kaavoituksen sekä erilaisten ympäristöllisten lupamenettelyjen sujuvuus ja vältetään lisäresursseja edellyttäviä viranomaistyön ja -velvoitteiden lisäämistä. Kainuun liitto esittää, että lainsäädännön jatkovalmistellussa otetaan tarkasteluun ja huomioidaan mahdollinen korvausvelvollisuus hankkeiden toteutumisen tahallisen viivästyttämisen yhteydessä.

Kainuun liitto pitää välttämättömänä, että maanomistajia kuullaan riittävällä tavalla ja asianmukaisesti luonnonsuojelualueen perustamisen yhteydessä.

Lakiluonnoksen vaikutusten arviointi ei ole ollut laadukasta ja laaja-alaista. Arviointi on jäänyt etenkin kestävän kehityksen taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten osalta vajavaiseksi.

Keski-Suomen liitto muistuttaa, että toimivan luonnonsuojelulain ja siihen olennaisesti liittyvien lakien (kuten MRL ja ilmastolaki) yhteensovittamiseksi ja kokonaisuuden vaikutusten arvioimiseksi tulee varata riittävästi aikaa.

Keski-Suomen liitto pitää hyvänä, että luonnonsuojelulain valmistelussa on tunnistettu yhtymäkohdat käynnissä olevaan maankäyttö- ja rakennuslain uudistamiseen. Samanaikainen uudistamistyö on haaste, mutta samalla se on myös mahdollisuus yhteisten tavoitteiden tarkastelemiseen laajempana kokonaisuutena. Maakuntakaavoituksella on tärkeä rooli mm. valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävien luontoarvojen turvaamisessa. Liitto toivoo, että jatkovalmistelussa kiinnitetään erityistä huomiota näiden lakien keskinäiseen suhteeseen päällekkäisen sääntelyn ehkäisemiseksi, soveltamisaloihin ja viranomaisrooleihin sekä käsitteistön ja määrittelyiden yhteneväisyyteen.

Keski-Suomen liitto muistuttaa, että luonnonsuojelulainsäädännön ohella monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämiseksi tarvitaan monimuotoisuuden kattavaa huomioon ottamista myös muiden sektorien, kuten muun alueidenkäytön ja luonnonvarojen hyödyntämisen yhteydessä. Liitto pitää tärkeänä, että nämä näkökohdat otetaan huomioon myös maankäyttö- ja rakennuslain, ilmastolain ja kaivoslain valmisteluissa. Valmisteilla olevien lakikokonaisuuksien yhteyttä tulee vahvistaa, jotta yhteisvaikutukset saadaan arvioitua ja mahdolliset ristiriidat luonnon monimuotoisuuden edistämisen suhteen esiin.

Vaikutusten arvioinnissa on hyödynnetty erilaisten tiedonlähteiden lisäksi arvioinnin tueksi perustettua tieteellistä tukiryhmää. Vaikutusten arviointi kohdistuu lakiehdotuksen vaikutuksiin suhteessa voimassa olevaan luonnonsuojelulakiin. Ehdotettavan lain vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen, varsinkin pitkällä aikavälillä, ovat arvioitu merkittävän positiivisiksi. Taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten osalta ja epäsuorien sekä kertautuvien vaikutusten osalta arviointi jää Keski-Suomen liiton mielestä vajavaiseksi, eikä ole yhtä huolellista kuin ekologisten vaikutusten arviointi. Erityistä huomiota edellyttää myös arviointi taloudellisten vaikutusten kohdentumiseen. Tässä suhteessa vaikutusten arviointia tulee merkittävästi täydentää.

Lopuksi Keski-Suomen liitto haluaa muistuttaa, että maakuntaliittojen tulisi lähtökohtaisesti olla lausuntopyynnön jakelussa mukana. Lausuntoajankohdan sijoittuminen suurelta osin heinäkuulle ja kunnallisvaalikauden taitteeseen asettaa haasteita merkittävän lakiuudistuksen maakunnalliselle käsittelylle sen edellyttämässä laajuudessa.

Pirkanmaan liitto: Luontotiedon hajanaisuuden takia, Pirkanmaan liitto pitää tärkeänä kansallisen ekosysteemiobservatoriohankkeen toteuttamista ja sen kiirehtimistä.

Maa-aineslain toimivuutta tulisi tarkastella LSL:n uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta, koska voimassa oleva MAL ei turvaa riittävästi arvokkaisiin geologisiin muodostumakokonaisuuksiin sisältyviä arvoja.

Kunnat ja maakunnat tulee tunnistaa ehdotuksissa aktiivisina toimijoina lainsäädännön soveltamisessa ja tavoitteiden toteuttamisessa.

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto: Luonnonsuojelulain uudistuksen vaikutukset tulee arvioida myös elinkeinotoimintaan ja muihin alueidenkäytön muotoihin.

Päijät-Hämeen liitto pitää tärkeänä, että LSL:n toimivuusarviointien johtopäätökset otetaan huomioon myös maankäyttö- ja rakennuslain uudistuksessa, jota valmistellaan ympäristöministeriön johdolla. Voimassa olevasta luonnonsuojelulaista on laadittu toimivuusarviointi vuonna 2010 ja sen päivitys vuonna 2020. Arvioinnin johtopäätöksissä on todettu mm., että kansallisessa lainsäädännössä ja erityisesti maankäyttöä koskevassa päätöksenteossa tulisi paremmin huomioida luonnonalueiden kytkeytyneisyys, luonnon monimuotoisuuden säilyminen laajalla maisematasolla myös suojelualueiden ulkopuolella sekä ekosysteemipalvelujen ylläpito. Keskeinen johtopäätös toimivuusarvioinnissa oli, että luonnonsuojelulainsäädännön ohella tarvitaan myös muiden sektorien keinoja, kuten kaavoituksen vahvistamista. Uusimmassa arvioinnissa vastaavasti todetaan, että ekologisten prosessien toimivuutta voidaan edistää suojelualueiden ja niiden ulkopuolisen ympäristön muodostaman kokonaisuuden suunnittelun avulla, esimerkiksi alueellisissa biodiversiteettiohjelmissa ja maakunnallisessa suunnittelussa.

Päijät-Hämeen liitto toteaa lopuksi, että oikeusvaikutteisella maakuntakaavalla turvataan valtakunnallisesti merkittäviä ja alueellisesti tärkeitä luonnonarvoja. Maakuntakaava on myös soveltuva väline luonnon monimuotoisuuden säilymisen tarkastelemiseen laajempina kokonaisuuksina suojelualueiden ulkopuolella sekä ekosysteemipalvelujen ylläpitämiseen.

Uudenmaan liitto: Luontotyyppien ja lajien huomioonottamisvelvoite tulisi vaikuttamaan myös maakuntakaavoitukseen ja mahdollisesti lisäämään maakuntien tehtäviä. Tämä on vielä epäselvää esityksessä ja kuuluu todeta samassa yhteydessä, jossa kuvataan kunnan viranomaistehtävien muutosta (HE s. 83-84). Jos säännökset tuovat uusia tehtäviä, tulee kuntia koskevaa rahoitusperiaatetta noudattaa.

Luonnoksessa on esitetty aiempaa selkeämmin velvollisuus selvittää ja ottaa huomioon uhanalaiset luontotyypit ja lajit myös maakuntakaavoituksessa. Miten käytännössä tämä tulisi toimimaan, kun 1) kaava-alue voi olla hyvin laaja, kattaen mahdollisesti koko maakunnan, 2) kaavamerkintöjen vaikutusalueet tarkentuvat vasta yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja 3) ko. kohteet voivat olla hyvin pienialaisia? Edelleen on tarpeen mahdollistaa selvitysten kohdistaminen niille maakuntakaavan osa-alueille, joiden olosuhteita kaavaratkaisuilla ollaan erityisesti muuttamassa.

Maakuntakaava ei siis ole toteuttamista suoraan ohjaava päätös, vaan tulevat maankäyttöratkaisut tarkentuvat yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa, jolloin vasta voidaan ratkaista myös se, miten pienialaiset luontokohteet käytännössä otetaan huomioon eri toimintoja yhteensovitettaessa. Tämä maakuntakaavan erilaisuus kuntakaavoitukseen verrattuna tulisi tuoda esiin myös lain perustelutekstiin ja ottaa huomioon eri kaavojen tehtävät ja tarkkuustasot. Luontotyyppien huomioon ottamisen kannalta olisi tärkeä saada valtakunnallista tiedontuotantoa vahvistettua luontotyyppien osalta.

Suppean vaihtoehdon (kuvattu HE s. 95-96) valitseminen uhanalaisten luontotyyppien ja lajien suojaksi todennäköisesti johtaa siihen, että heikennyksiä osuu jonkin verran edelleen jo tällä hetkellä uhanalaisiin kohteisiin mm. rakentamislupien ja ilmoitusmenettelyjen kautta. Tämä voi aiheuttaa monimuotoisuuden heikkenemistä ja muidenkin lajien uhanalaistumista sekä hidastaa uhanalaisten populaatioiden toipumista, ja siten lisätä huomioon otettavia alueita säännöksiin sisällytetyissä lupamenettelyissä ja kaavoituksessa. Koska luonto on kokonaisuus, niin se mikä jätetään luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi tekemättä esimerkiksi metsien käytössä ja hajarakentamisen ohjauksessa, tullee lisäämään tiukan suojelun tarvetta muualla, kuten kuntien keskeisillä rakentamisen vyöhykkeillä tai erilaisten elinkeinotoimintojen alueilla. Esitykseen tulisi siksi sisällyttää lisää vaikutusten arviointia: Miten vaikutukset esimerkiksi tästä suppean vaihtoehdon valinnasta kohdistuvat alueellisesti? Keille toiminnanharjoittajille tämä lisää ennakoitavuutta (kuten esityksessä todetaan) ja heikentääkö ennakoitavuutta joillekin?

Luonnon monimuotoisuus ei toimi etenkään ilmastonmuutoksen edetessä ilman kytkeytyneisyyttä, joten yksittäisten, esimerkiksi luontotyyppikohteiden lisäksi tulisi käydä läpi ohjausmahdollisuudet myös ekologisen verkoston näkökulmasta. Tämä liittyy suoraan maankäyttö- ja rakennuslain uudistukseen, eikä sitä voi ratkoa ilman yhteistarkastelua lakien kesken ja ottamatta huomioon kunkin kaavatason tehtävää ja tarkkuustasoa. Ilmastonmuutoksen hillinnän kannalta rakennetun ympäristön ydinalueiden yhdyskuntarakenteen tehostaminen on yhä tärkeämpää, joten tarve tarkastella viherrakenteen kytkeytyneisyyttä ja ekologista verkostoa laajempana kokonaisuutena korostuu. Eri maankäyttömuotoja yhteensovitettaessa voidaan tällöin tehdä riittävään tietopohjaan perustuen valintoja siitä, missä priorisoidaan rakentamattoman alueen säilymistä ja missä taas rakennetta voidaan tiivistää ilman, että luonnonympäristön kokonaisuudelle aiheutuu merkittäviä haittoja. Myös metsien käytön ohjaus vaikuttaa asiaan. Lisäksi tulisi varmistaa, että rahoitusmuodot koskevat myös kytkeytyvyyttä parantavia toimia.

Lausuntopyynnön jakeluun olisi tullut lisätä kunnat ja maakunnan liitot, vaikka lausuntopalvelun kautta lausunnon antaminen on kaikille mahdollista.

Österbottens förbund ser det som viktigt att naturvårdslagen är i fas med de globala trenderna och kan svara mot de utmaningar och förändringar som sker i verksamhetsmiljön såsom klimatutmaningarna och digitaliseringen.

Suomen Kuntaliitto ry: Kuntien ja niiden viranomaisten työhön lakimuutoksesta seuraavien vaikutusten arviointia tulisi vielä parantaa. Epäselvää on, laajenisiko kunnan edistämistehtävä sen sanamuodon muuttuessa. Erityisesti kuntavaikutuksia tulisi vielä paremmin avata uhanalaisten luontotyyppien ja lajien huomioon ottamisvelvoitetta koskien. Vaikutustenarvioinnin parantamisen edellytyksenä on, että ajatus huomioonottamisvelvoitteesta ja sen tosiasiallisesta merkityksestä käytännön päätöksenteossa pystyttäisiin paremmin esittämään lakiluonnoksessa. Luonnoksessa esitetyssä muodossa se on epäselvä.

Ehdotus uudeksi luonnonsuojelulaiksi näyttäisi tuovan kuntien kaavoitukseen ja lupaviranomaisten harkintaan luonnonsuojelullisia elementtejä uuden tyyppisellä sääntelytavalla ja eri lakien välille muodostuisi uuden tyyppinen linkki. Uudistettavaan lakiin ehdotetaan erityyppisiä viranomaisharkintaa myös muun lainsäädännön mukaisissa menettelyissä ohjaavia pykäliä samalla, kun eri lakien väliset ”linkkisäännökset” jäisivät käytännössä ennalleen.

Kuntaliitto muistuttaa, että siltä osin kuin säännökset tuovat kunnille uusia tehtäviä, tulee kuntia koskevaa rahoitusperiaatetta noudattaa.

Muun muassa maankäyttö- ja rakennuslaki, ilmastolaki ja kaivoslaki ovat uudistumassa luonnonsuojelulain kanssa samanaikaisesti. Valmisteilla olevien lakiuudistusten yhteydet, niin säädöstason kuin toiminnalliset, tulisi tunnistaa lakivalmistelussa sekä arvioida eri lakien yhteisvaikutukset, ml. kuntavaikutukset. Lisäksi tulisi tunnistaa ja varmistaa, että eri lakien mukaiset prosessit toimivat myös kokonaisuutena.

Lakiluonnos tulee kuntalain 13 §:n mukaisesti käsitellä ennen eduskunnalle antamista kuntatalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa.

Lisäksi Kuntaliitto huomauttaa, että lausuntopyyntö lakiluonnoksesta olisi ollut asianmukaista lähettää kunnille ja maakuntien liitoille sekä ajoittaa lausuntokierroksen ajankohta paremmin. Valittu lausuntopyyntöjakelu sekä lausuntokierroksen ajankohta ja pituus ovat omiaan johtamaan siihen, ettei kuntien lausuntoja luonnoksesta saada riittävissä määrin. Kuntaliitto pitää erittäin valitettavana, ettei em. johdosta myöskään ole mahdollisuutta saada riittävästi tietoa erilaisten kuntien näkemyksistä lakiluonnoksen vaikutuksista.

Helsingin kaupunkiympäristölautakunta: Rakennuslupaviranomainen on suojeltujen ja uhanalaisten kohteiden yhteydessä merkittävä toimija, ja rakennusluvan määräyksillä voidaan vaikuttaa huomattavan paljon siihen, millaisia vaikutuksia rakentamisella on ympäristöön. Kun hanke tulee rakennuslupavaiheeseen, luvan myöntäjällä on mahdollisuus arvioida hankkeen vaikutuksia rakennus lupahakemuksen dokumentaation pohjalta rakennusluvan kohteena olevan alueen luontotyyppien ja lajien sekä mahdollisten suojeltujen kohteiden osalta. Tämän mekanismin mahdollisuuksia olisi syytä tarkastella maankäyttö- ja rakennuslain uudistuksessa. On erittäin tärkeää, että ehdotettuihin muutoksiin annetaan riittävät resurssit niin kunnille kuin ELY-keskuksillekin.

Kristinestads stad: Att regeringens förslag till riksdagen om naturskyddslagen (med motiveringar till varje paragraf och moment) endast finns på finska och inte på landets båda officiella språk är oacceptabelt.

Lappeenrannan kaupunki: Parhaillaan on valmistelussa useita toisiinsa vaikuttavia lakimuutoksia mm. MRL, LSL ja lunastuslaki. Lakiluonnokset on tiivisti sidoksissa toisiinsa ja luonnokset tulisi olla kommentoitavissa rinnakkain, jotta niiden keskinäiset vaikutukset olisivat arvioitavissa mm. kuntalouden ja kunnan kokonaistoiminnan näkökulmasta. Erityisesti yksittäisten lakimuutosten vaikutus maankäytön kokonaissuunnitteluun hämärtyy.

Luonnonsuojelulakiluonnos olisi pitänyt toimittaa suoraan lausuttavaksi myös kuntiin. Lakimuutoksella on merkittäviä vaikutuksia kuntien toimintaan ja kunnan toimivaltaan kuuluviin asioihin (vrt. mm. MRL). Myös lakiluonnoksen kuulemisajankohta oli hyvin haasteellinen kunnan näkökulmasta katsottuna.

Vantaan kaupunki: Maaperän suojelustatusta elinympäristönä ja ilmiöiden säätelijänä tulisi nostaa. Laajempi käsite geodiversiteetti olisi huomioitava muutenkin kuin maisemansuojelun näkökulmasta.

Lainsäädännöstä toivottaisiin tukea myös olemassa olevien puustoisten ja vihreiden alueiden hyödyntämiseen kaavojen viheralueina, sillä kestävän ympäristörakentamisen ohjeistuksessa (KESY) kehotetaan säilyttämään mahdollisimman paljon kasvillisuutta. Maanomistusoloista johtuen hyödyntäminen ei nykyisellään ole aina mahdollista.

Luonnonvarakeskus: Luonnonsuojelulakia uudistettaessa on mahdollisuus korjata epäkohta Ympäristöministeriön asetuksessa rauhoitettujen eläinten ja kasvien ohjeellisista arvoista (https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2002/20020009). Korvausarvot eivät muutu rahan arvon mukaisesti – näin ollen arvo, mikä rauhoitetulla eläimellä tai kasvilla on lajinsa edustajana, laskee inflaation myötä. Vuoden 2002 korvausarvot ovat vuoteen 2020 mennessä menettäneet reaalisesti noin 20 % arvostaan elinkustannusindeksillä tarkasteltuna. Toisin sanottuna, inflaatiokorjattuna nykyiset ohjearvot tulisi kertoa noin 1,25 kertaisiksi, jotta ne olisivat yhdenmukaisia alkuperäisen asetuksen korvausarvojen kanssa. Jos korvausarvot sidottaisiin elinkustannusindeksin muutoksiin, ei asetusta tarvitsisi muuttaa muutoin kuin lajien korvausarvojen muuttuessa. Muutos tukisi myös hallitusohjelman kohtaa ”Selvitetään ympäristörikosten ennaltaehkäisyn ja seuraamusjärjestelmän tehostamista”.

Ympäristötiedon foorumi: Erityisesti kiitämme sitä, että luonnonsuojelulain uudistusta valmisteltaessa ympäristötutkimustieto on otettu laaja-alaisesti huomioon ja lainvalmistelussa asiantuntijoita on kuultu monessa kohdassa. Ympäristötutkimuksen näkökulmasta lain uudistukset ovat erittäin tärkeitä ja perusteltuja.

Vaasan hallinto-oikeus: Luonnonsuojelulainsäädännön kokonaisuudistuksella ei ennalta arvioiden ole suuria vaikutuksia hallinto-oikeuksien työmäärään tai menettelyihin.

Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Alustava arviomme on, että laki edellyttää vähintään yhden henkilötyövuoden lisätyötä Etelä-Savon ELY-keskuksessa. Osa lisätehtävistä edellyttää myös valtion rahoitusta, mm. korvaukset ja tuet.

Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: ELY-keskuksille säädetään lakiehdotuksessa runsaasti uusia tehtäviä. Kainuun ELY-keskus katsoo, että ehdotetun lain toimeenpano ei ole mahdollista nykyisillä ELY-keskuksen resursseilla. Lainvalmistelussa tulee arvioida uuden lain toimeenpanoon tarvittavat lisäresurssit.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Puutteena liikenne- ja infrastruktuuri –vastuualue mainitsee, ettei luonnonsuojelulain uudistuksen työryhmässä ole ollut edustajaa Väylävirastosta tai liikenne- ja viestintäministeriöstä.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: ELY-keskus pitää esitettävää uudistusta myönteisenä. Laki vaikuttaisi rakenteellisesti suhteellisen ehyeltä, ja siihen sisältyy useita luonnon monimuotoisuuden kannalta perusteltuja uudistuksia. Lakiehdotuksessa esitetyt uudistukset on myös perusteltu hyvin, ja erilaisia sääntelyvaihtoehtoja on punnittu, mikä on tuotu esille myös perusteluteksteissä.

Lakiuudistus tulee lisäämään ELY-keskusten tehtäviä. Sinänsä kannatettavien uudistusten toteutuminen käytännössä edellyttää, että tehtävien hoitoon osoitetaan riittävät resurssit. Tältä osin ELY-keskus esittää harkittavaksi, että ovatko jotkin tehtävät sellaisia, joita olisi mahdollista hoitaa keskitetysti.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: ELY-keskuksille säädetään lakiehdotuksessa runsaasti uusia tehtäviä, jotka koskevat mm. luontotyyppisuojelun laajentamista, kompensaatiomenettelyä, asianomistaja-asemaa ja luonnonsuojelusuunnittelua. Nämä tehtävät tuovat myös uusia inventointitarpeita. Uudenmaan ELY-keskus katsoo, että ehdotetun lain toimeenpano ei ole mahdollista nykyisillä resursseilla. Lainvalmistelussa tulee arvioida uuden lain toimeenpanoon tarvittavat lisäresurssit.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Uudistus tulee lisäämään 20-30 %:lla ELY-keskusten henkilöresurssitarpeita, mikä tulee huomioida lain valmistelussa ja toimeenpanossa.

Metsähallitus: Pykälälisäysesitys: ”Tutkimus- ja geenireservimetsiä voidaan käsitellä tämän lain säännösten estämättä tutkimus- ja geenireservimetsien käyttötarkoitusten edellyttämillä tavoilla”. Pykälän säädöskohtaisissa perusteluissa tulee huomioida Natura-alueiden säännösten vaikutukset tutkimus- geenireservimetsien alueisiin.

Metsähallituksen näkemyksen mukaan on tärkeää, että lakiesityksestä kävisi paremmin ilmi viimeisten vuosikymmenien aikana tapahtunut metsätalouden ohjeiden ja toimintatapojen muutos, joilla on saatu aikaan luonnonhoidon kannalta paljon myönteistä kehitystä. Metsien käytössä tapahtuneet muutokset näkyvät hitaasti, mutta uusimpien valtakunnan metsien inventointitulosten mukaan on nähtävissä käänne metsälajien uhanalaisuuden uhkatekijöissä (Lakiesityksen kohta 2. Nykytila ja sen arviointi, alakohta 2.1.4 "Lajien uhanalaisuus s. 17, kolmas kappale). Esimerkiksi viimeisten 20–30 vuoden aikana kookkaiden vanhojen puiden määrä on lisääntynyt. Lehtipuuvaltaisuus (myös haavan määrä) on lisääntynyt, ja lahopuun määrä on pysynyt ennallaan ja kääntynyt kasvuun. Ainoastaan yli 121-vuotiaiden metsien osuus on vähentynyt. Näidenkin osalta väheneminen on em. tarkkailujaksolla hidastunut ja muuttumassa toisen suuntaiseksi. Sama myönteinen kehityssuunta on nähtävissä vahvistuvana alati uusiutuvien metsänhoito-ohjeiden käyttöönoton myötä monissa muissakin luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeissä talouskäytössä olevien metsien tunnusluvuissa. Myönteiseen kehitykseen vaikuttaa osaltaan myös suojellun pinta-alan voimakas lisääntyminen. Esimerkiksi Etelä-Suomessa suojeltu ala on viisitoistakertaistunut 80-luvulta nykyhetkeen. Metsähallituksen harjoittaman metsätalouden osalta todetaan selvyyden vuoksi, että metsätaloudessa uudisojitus on loppunut jo 1990-luvun alussa käytännössä kokonaan, ja myös kunnostusojitusmäärät ovat voimakkaasti vähenemässä uusiutuvien metsänhoitoohjeiden myötä. Lehtojen kuusettuminen on luonnon oma prosessi eikä metsien talouskäytön aiheuttamaa. Metsien käyttö on päinvastoin vähentänyt lehtojen kuusettumista. Metsäpalojen lisääntyminen ei ole nyky-yhteiskunnassa yleisesti eikä varsinkaan CO2-päästöjen näkökulmasta hyväksyttävää. Myöskään metsien ikärakenne ei ole yksipuolistunut. Kohdassa ”2.1.4 Lajien uhanalaisuus” sivulla 15 olisi hyvä tuoda esille, että v. 2019 uhanalaisista lajeista, joilla metsät ovat ensisijainen elinympäristö, oli lehtojen lajeja 576 eli 69 % ja lehtojen osuus metsien pinta-alasta on alle 2 %. Kohdassa 2.1.2 olisi syytä mainita, että esim. maanteiden varsilta, taajama-alueilta ja

kiinteistörakennetyömailta valuvia hulevesiä, joiden selkeyttämisessä ja puhdistamisessa olisi todella paljon opittavaa nykyään metsätaloudessa käytettävistä vesiensuojelumenetelmistä.

Suomen metsäkeskus: On erikoista, että uhanalaisia luontotyyppejä koskevat säännökset sivuutetaan kokonaan, kun esitysluonnoksessa arvioidaan säännösten taloudellisia vaikutuksia ja vaikutuksia viranomaisiin.

Suomen riistakeskus: Suomen riistakeskuksen edustaja ei ole ollut jäsenenä missään lain valmistelun liittyvässä työryhmässä. Suomen riistakeskuksen edustajaa on ainoastaan kuultu osana metsästykseen liittyvä työryhmän työtä. Luonnonsuojelulaissa on huomattavia yhtymäkohtia metsästyslakiin erityiseesti luontodirektiivin poikkeamismenettelyjen samankaltaisuudessa koskien eliölajeja. Huomioiden edellä mainittu sekä myös luonnonsuojelualuiden perustamisen ja metsästyksen välisen yhteensovittamisen kannalta olisi Suomen riistakeskuksella ollut asiantuntemusta, jota olisi voitu paremmin hyödyntää lain valmistelutyöryhmissä.

Väylävirasto pitää lain kokonaisuudistusta hyvin perusteltuna, sillä vuonna 1997 voimaan tullutta lakia on muutettu useaan otteeseen ja lain selkiinnyttäminen on tarpeen. Ekologisen kompensaation sääntelyn sisällyttäminen lakiin selkeyttää menettelyä väylänpitäjän näkökulmasta ja on siten kannatettava uudistus.

Bioenergia ry: Nykyinen luonnonsuojelulaki on maanomistajien ja elinkeinoelämän kannalta ollut melko toimiva ja ennustettava. Lausunnolla olevassa luonnoksessa useat ehdotetut säännökset heikentäisivät luonnonsuojelulain toimivuutta, selkeyttä ja hyväksyttävyyttä.

Lakiehdotuksen valmistelu on vielä kesken, mikä näkyy ehdotuksen puutteina. Ehdotuksessa vaikutusten arviointi jää taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten osalta puutteelliseksi ja vähentää lain ennakoitavuutta, hyväksyttävyyttä eikä ole omiaan tehostamaan hallintoa. Luonnonsuojelulain toimeenpanosta aiheutuvia taloudellisia vaikutuksia on arvioitava laajemmin myös ottamalla huomioon vaikutukset muun muassa työllisyyteen, verotuloihin ja yritysten toimintaedellytyksiin.

Selkeytyykö luonnonsuojelulain rooli ja kenen kannalta, jos lakiehdotus avaa uusia, tulkintaa vaativia vaatimuksia ja osin ristiriitaisiakin tavoitteita esim. ilmastonmuutoksen sopeutumisen ja hillinnän edistämiseksi? Jää nähtäväksi, miten luonnonsuojelulain soveltaminen samaan aikaan valmisteltavan ilmastolain kanssa onnistuu ja kuinka luonnonsuojelulain rooli voisi selkiytyä?

Tulkinnanvaraisuus, päällekkäisyys tai muutoin epäselvä sääntely ei ole laadukasta lainsäädännön valmistelua. Luonnonsuojelulaki on osa laajempaa keinovalikoimaa, jolla luonnon monimuotoisuutta voidaan ylläpitää ja parantaa. luonnonsuojelua voidaan edistää jopa tehokkaammin vapaehtoisuuteen ja kannusteisiin perustuvilla keinoilla, kuten METSO- ja Helmi-ohjelmilla, kuin lainsäädännöllisin velvoittein ja rajoittein.

On huomattava, että tämä lausunnolla oleva ehdotus ei ole asiaa valmistelleen työryhmän laatima ehdotus, vaan ympäristöministeriön ehdotus. Työryhmän jäsenten eriävät näkemykset eivät ole osana lausuntomateriaalia eikä valmistelun aikana ei ole riittävällä tavalla yhteensovitettu erilaisia näkemyksiä. Lausuntokierroksen jälkeen valmistelevan projektiryhmän työ jatkuu. Lausunto- ja muu julkinen palaute onkin syytä ottaa tarkasti huomioon lopullista esitystä laadittaessa ja varata lisävalmisteluun riittävästi aikaa.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK: Yllä esitetyt huomiot nyt lausunnolla olevasta esityksestä ovat siinä määrin perustavanlaatuisia, että esityksestä tulisi harkita pidettäväksi uusi lausuntokierros jatkovalmistelun jälkeen.

Etämetsänomistajien Liitto ry kiinnittää erikseen huomiota seuraaviin seikkoihin:

1. Kaikkien yksityisten metsänomistajien metsiin kohdistuvien suojelutoimenpiteiden pitää perustua vapaaehtoisuuteen.

2. Metsänomistajalle on ilmoitettava kaikista hänen metsiinsä kohdistuvista mahdollisista suojelutoimenpiteistä hyvissä ajoin etukäteen. Metsänomistajalle on varattava mahdollisuus osallistua niihin maastokäynteihin, joissa määritellään hänen metsänsä mahdolliset suojeluun johtavat tekijät.

3. Niiden tekijöiden, joiden perusteella yksityisen metsänomistajan metsää esitetään suojeltavaksi, pitää olla tarkasti määritellyt ja yksiselitteiset.

4. Yksityisen metsänomistajan metsään kohdistuvan suojelualueen tulee olla karttaan merkitty ja tarkkarajainen. Suojelualueen ympärille ei saa muodostaa tai muodostua sellaista varoaluetta, jolla ei voisi toteuttaa normaalia metsän käsittelyä.

5. Jos yksityisen metsänomistajan metsä tai osa metsästä joutuu suojelun piiriin, niin metsänomistajalle on maksettava aiheutuneesta taloudellisesta menetyksestä täysi korvaus. Korvausta määriteltäessä on otettava huomioon puustoon kohdistuva odotusarvo. Myös muut kuin metsätaloudelliset arvot on korvattava täysimääräisesti. Sekä metsän että muiden arvojen määrityksessä on käytettävä puolueetonta asiantuntijaa.

6. Niiden toimenpiteiden aiheuttamista kustannuksista, joilla määritellään metsänomistajan metsän mahdollinen suojelutarve, tulee vastata sen, joka prosessin käynnistää. Sama koskee kohdassa 5 todettuja arvon määrityksiä.

Kaivosteollisuus ry: Hallituksen ehdotus ja kokonaisuudistuksen lainvalmistelutyötä on leimannut vahva yksipuoleisuus. Ehdotuksia tarkastellaan vain suojelunäkökulmasta ja oikeusturva ja omaisuudensuojanäkökohdat sekä ehdotusten todelliset taloudelliset vaikutukset jäävät osin kokonaan huomioimatta ja arvioimatta. Tämä on omiaan heikentämään ehdotuksen ja kokonaisuudistuksen legitimiteettiä. Lainvalmisteluun on sisältynyt paljon asiantuntijakuulemisia, mutta monia isoja ja vaikutuksiltaan merkittäviä uudistuksia on valmisteltu ehdotukseen kokonaan kuulematta niitä toimijoita joihin uudistukset erittäin merkittävällä tavalla vaikuttaa (esimerkiksikalkkikiviteollisuutta). Muutoksenhakua lähestytään ainoastaan kansalaisjärjestöjen näkökulmasta ja sivuutetaan kokonaan ne merkittävät oikeusturvaongelmat, jotka on sisäänrakennettu ehdotukseen sisältyvään luontotyyppisuojeluun, johon ei sisälly kuulemis- tai muutoksenhakumahdollisuuksia, joilla voisi välttää esim. virheellisiä rajauspäätöksiä.

Koneyrittäjät ry: Metsiin perustuvat puunjalostuksen ja energiantuotannon arvoketjut ovat koneyrittäjien liiketoiminnalle elintärkeitä. Siksi on tärkeää, että näiden arvoketjujen toimintaympäristö pidetään kilpailukykyisenä. Esityksen vaikutusten arviossa ei ole riittävästi selvitetty yleisiä taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia. Lainsäädännöllä on vaikutuksia yritysten toimintaympäristöön ja niiden vaikutusten arviointi on esityksessä lähes olematonta.

Lapin kauppakamari: Lapin kauppakamarin mielestä lainsäätäjän tulee varmistaa eri intressien yhteensovittaminen tasapainoisesti ja kestävällä tavalla. Luonnonsuojelua ei tulisi mieltää kaikki muu toiminta ylikäyvänä tarpeena, vaan sitä tulee yhteen sovittaa elinkeinojen harjoittamisen ja koko yhteiskunnan kannalta tärkeiden maankäyttömuotojen kanssa.

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry: Lakiehdotuksen vaikutusten arviointi näyttäytyy puutteellisena. Se on sitä etenkin taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten osalta. Ehdotettujen säännösten käytännön vaikutukset jäävät ympäristöllistenkin vaikutusten osalta monelta osin epäselviksi.

Jos luonnonsuojelulaista johtuvista rajoitteista voi aiheutua taloudellisia menetyksiä, laissa on oltava säännökset, jotka takaavat niistä täysimääräiset korvaukset. Lain toimeenpanosta aiheutuvia taloudellisia vaikutuksia on joka tapauksessa arvioitava myös laajemmin ottamalla paremmin huomioon vaikutukset muun muassa työllisyyteen, valtion saamiin verotuloihin ja yritysten toimintaedellytyksiin.

Luonnonsuojelulain uudistamiselle on asetettu kannatettavia tavoitteita, joiden mukaan luonnon monimuotoisuuden suojelua pyritään edistämään lainsäädännön toimivuutta ja vaikuttavuutta parantamalla, luonnonsuojelun hyväksyttävyyttä lisäämällä sekä luonnonsuojelulain roolia selkeyttämällä.

Lakiehdotuksessa asetetut tavoitteet eivät näytä kuitenkaan täyttyvän. Laki on nykyisellään pääosin toimiva. Lisääntyvät rajoitteet heikentävät elinkeinoelämän asemaa ja vähentävät luonnonsuojelun hyväksyttävyyttä.

MaRa toteaa, että luonnon monimuotoisuutta pystytään ylläpitämään ja edistämään hyväksyttävämmin ja vaikuttavammin vapaaehtoisuuteen ja kannusteisiin perustuvilla toimintamalleilla. Esimerkiksi Helmi-elinympäristöohjelma ja Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma (METSO) ovat siitä hyviä esimerkkejä. Näiden ohjelmien toimeenpanoa jatketaan uhanalaisten lajien ja luontotyyppien tilan parantamiseksi.

Metsäteollisuus ry:

Vaikutusten arviointi

Vaikutusten arvioinnissa kuvataan laajasti lakiin esitettyjä muutoksia, mutta muutosten arvioituja vaikutuksia ei kuvata riittävästi. Metsäteollisuus epäilee, että vaikutusten arvioinnin monet vajavaisuudet johtuvat pykäläesitysten soveltamisen epämääräisyydestä. Jos on epäselvää, miten pykälää tulisi soveltaa käytännössä, on sen vaikutusten arviointikin mahdotonta. Lainsäädännön selkeyden ja ennakoitavuuden vuoksi tällaisista esityksistä tulee luopua.

Vaikutusten arviointi on etenkin taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten osalta puutteellinen. Monella muutosesityksellä arvioidaan olevan merkittäviä monimuotoisuusvaikutuksia. Silti esimerkiksi vaikutuksia työllisyyteen, yritystoimintaan ja verotuloihin on todettu hyvin vähän. On selvää, että kaikista uusista lainsäädännön asettamista rajoitteista ja lisävelvoitteista aiheutuu suoria tai välillisiä taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia. Ne tulee arvioida kattavasti, jotta lakiesityksen kokonaisvaikutukset tunnistetaan.

Vaikutusten arvioinnissa on puutteita myös ekologisten vaikutusten osalta. Monen muutosesityksen luontovaikutuksia ei ole pystytty arvioimaan, mikä herättää kysymyksen esitysten toimivuudesta luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa. Esimerkiksi ekologinen kompensaatio olisi toteutuessaan kokonaan uudenlainen elementti luonnonsuojelulaissa, mutta sen vaikutukset arvioidaan epävarmoiksi. On selvää, etteivät vaikutukseltaan epävarmat esitykset ole lainsäädäntövalmiita.

Esityksen suhde talousarvioesitykseen

Hallituksen esityksen luonnoksessa todetaan, että esitys luonnonsuojelulaiksi on tarkoitettu käsiteltäväksi valtion vuoden 2022 ensimmäisen lisätalousarvion käsittelyn yhteydessä. Metsäteollisuudelle on epäselvää, mikä liityntä vuoden 2022 lisätalousarvioon olisi eli millä perusteellä kyseessä olisi niin kutsuttu budjettilaki. Asia vaatii selventämistä, koska sillä on merkittävä vaikutus lakiesityksen jatkovalmistelun aikatauluun.

Esityksen valmistelu

Ympäristöministeriö on antanut luonnoksen luonnonsuojelulaiksi lausunnoille omana esityksenään. Totutusta poiketen lausuttavana ei ole asiaa valmistelleen työryhmän laatima ehdotus, vaan ministeriön oma esitys. Näin ollen työryhmän jäsenten eriävät näkemykset eivät ole osana ehdotusta, mikä jättää oleellista tietoa välittymättä lausunnon antajille. Työryhmässä mukana ollut Metsäteollisuus huomauttaa, ettei toimintatapa ole hyväksyttävä, eikä se anna työryhmän työlle sen ansaitsemaa painoarvoa.

Valmistelun yhteydessä työryhmässä on toistuvasti noussut esille luonnonsuojelulakiin ehdotettujen muutosten monet ongelmakohdat. Monien muutosten tarpeellisuus ja käytännön vaikutukset ja toteutettavuus ovat edelleen epäselviä, eikä erilaisia näkökulmia ole riittävällä tavalla yhteensovitettu esimerkiksi kompromisseja tekemällä. Työryhmätyön keskeneräisyys näkyy lausunnolla olevassa ehdotuksessa monina puutteita ja epäselvyyksinä. Lausuntokierroksen jälkeen työryhmän valmistelutyön jatkolle tulee varata riittävästi aikaa, jotta luonnoksen epäkohdat saadaan ratkaistua.

Metsänhoitoyhdistys Etelä-Savo:

1. Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen on tärkeää ja metsänhoitoyhdistykset ovat siihen sitoutuneet. Ratkaisujen tulee olla kannustavia, ei pakottavia.

2. Lainsäädäntö on vain yksi osa kokonaisuutta. Metsien monimuotoisuuden hyväksi tehdään paljon myös vapaaehtoisesti (mm. METSO, Helmi, metsäsertifiointi, luonnonhoidon huomiointi puunmyyntisuunnitelmien laadinnassa, metsänomistajien/t koulutus jne.)

3. Luonnonsuojelun hyväksyttävyys on tärkeä. Sitä voidaan edistää mm. asettamalla vapaaehtoisuuteen perustuvat toimintamallit etusijalle – ei pakkokeinoja.

4. Lainsäädännön pitää olla selkeää ja helposti ymmärrettävää eli sen pitää toimia käytännössä. Metsänomistajille ja metsäammattilaisille ei saa jäädä epätietoisuutta tulkinnanvaraiseksi asiaksi mitä saa ja mitä ei.

5. Lainsäädännön kokonaisvaikutukset pitää arvioida kattavasti ja huolellisesti etukäteen. Esimerkiksi tehdashankkeissa arvioidaan hyvin tarkasti ympäristönäkökulmat ja ympäristövaikutukset - ympäristölainsäädännössä tulee vastaavalla tavalla arvioida taloudelliset näkökulmat sekä vaikutukset.

6. Metsänomistajien omaisuudensuoja on turvattava. Luonnonsuojelusta aiheutuvasta haitasta tulee saada täysi korvaus, viranomaismenettelyjen on oltava metsänomistajan kannalta selkeitä, metsänomistajia on kuultava ja näkemykset on huomioitava luonnonsuojeluun liittyvissä asioissa

7. Jos luonnonsuojelua halutaan edistää toimivalla tavalla, siihen on varattava riittävät resurssit. Kustannus ei saa jäädä metsänomistajalle.

Metsänhoitoyhdistys Pirkanmaa: On epäselvää, miten ja milloin maanomistajien pitäisi selvittää lisää omalla kustannuksellaan luontoarvoja. Ongelma tulisi eteen esimerkiksi maisematyölupaa haettaessa. Ehdotuksessa on epäselvää, onko selvitetty riittävästi, miten ehdotus käyttäytyy suhteessa muuhun lainsäädäntöön. Maankäytön suunnittelu aiheuttaa ongelmia päällekkäisenä hallintona. Maankäytön suunnittelu ei saa olla suojeluelementti. Lakiin tarvitaan pykälä luonnon monimuotoisuuden edistämisen rahoituksesta. Luonnonhoidosta aiheutuu kustannuksia ja niihin olisi hyvä saada rahoitusta lain perusteella. Myönteistä esityksessä on ns. kumulatiivisten haittojen huomiointi korvauspykälissä. On kuitenkin huomattava, että lainsäädäntö on vain osa kokonaisuutta, jolla luonnon monimuotoisuus turvataan. Maanomistajat tekevät paljon vapaaehtoisesti luonnon monimuotoisuuden eteen. Vapaaehtoisen suojelun keinoilla (esim. METSO-ohjelma) on saatu aikaan merkittävää monimuotoisuudensäilymistä.

Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Karjala:

- Luonnonsuojelun hyväksyttävyys on tärkeää ja sitä voidaan edistää mm. asettamalla vapaaehtoisuuteen perustuvat toimintamallit etusijalle. Ei saa unohtaa, että lainsäädäntö on vain yksi osa kokonaisuutta, paljon tehdään myös vapaaehtoisesti (mm. METSO, Helmi, metsäsertifiointi, hyvät maa- ja metsätalouden käytännöt, vapaaehtoinen metsien luonnonhoito). Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen on tärkeää ja maanomistajat ovat siihen laajasti sitoutuneet; Asioissa päästään paljon paremmin ja kivuttomammin eteenpäin kannustavilla ja vapaaehtoisuuteen perustuvilla ratkaisuilla!

- Lainsäädännön pitää olla selkeää ja helposti ymmärrettävää eli sen pitää toimia käytännössä; ei saa jäädä epätietoisuutta siitä, mitä saa ja ei saa tehdä

- Lainsäädännön vaikutukset pitää arvioida kattavasti etukäteen

- Omaisuudensuoja on turvattava: luonnonsuojelusta aiheutuvasta haitasta tulee saada täysi korvaus, viranomaismenettelyjen on oltava maanomistajan kannalta selkeitä, maanomistajia on kuultava ja näkemykset on huomioitava luonnonsuojeluun liittyvissä asioissa

- Jos luonnonsuojelua halutaan edistää toimivalla tavalla, siihen on varattava riittävät resurssit; kustannus ei voi jäädä maanomistajalle

- Ajantasainen ja luotettava luontotieto on tärkeää, jotta asioita voidaan huomioida jo suunnitteluvaiheessa

MTK ry:

Suhde talousarvioesitykseen

Esityksen on ilmoitettu liittyvän esitykseen valtion vuoden 2022 ensimmäiseksi lisätalousarvioksi ja olevan tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Hallituksen esitysten laatimisohjeiden mukaan tällöin on selostettava, miten lakiehdotus liittyy talousarvioesitykseen eli millä tavoin lakiehdotus vaikuttaa esimerkiksi menoihin, tuloihin tai määrärahan käyttötarkoitukseen. Tällaista selostusta ei ole nyt esitetty, joten MTK ry katsoo esityksen täydentämisen olevan näiltä osin välttämätöntä.

Ylipäätään MTK ry:lle on epäselvää, onko ehdotuksessa mainittu liityntä vuoden 2022 ensimmäiseen lisätalousarvioon todella perusteltu eli onko kyseessä todella budjettilaki. Asialla on vaikutusta jatkovalmistelun aikatauluun, minkä vuoksi asiasta tulisi olla yksiselitteinen selvyys. MTK ry pitää välttämättömänä, että jatkovalmisteluun varataan riittävästi aikaa.

Huomioita vaikutustenarvioinnista

Lainvalmistelun ja etenkin vaikutustenarvioinnin laadussa ilmenneisiin puutteisiin on kiinnitetty viime aikoina yhteiskunnassa yhä enemmän huomiota. MTK ry toteaa olevansa erittäin huolissaan lainsäädännön vaikutustenarvioinnin tasosta myös luonnonsuojelulain osalta. MTK ry:n näkemyksen mukaan ehdotukseen sisältyvä vaikutustenarviointi on epätasapainoinen ja

monelta osin puutteellinen. Arviointi jää etenkin taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten osalta vajavaiseksi. Ympäristöllisten vaikutustenkin osalta ehdotettujen säännösten käytännön vaikutukset jäävät osin epävarmoiksi. Aluekehitykseen liittyviä vaikutuksia ei MTK ry:n havaintojen mukaan tarkastella puolestaan lainkaan.

Erityisesti MTK ry kiinnittää huomiota siihen, että vaikutustenarvioinnissa ei ole riittävästi otettu huomioon eri laeista ja säännöksistä aiheutuvia yhteisvaikutuksia. Lakien rajapintoihin liittyen esimerkiksi viittaussäännösten ja eri lakien keskinäisten tulkintavaikutusten analysointi on erittäin vähäistä ja pintapuolista. Myös välillisten vaikutusten ja kumuloituvien vaikutusten arviointi on erittäin vähäistä. Näistä syistä useiden keskeisten ehdotusten erilaisista vaikutuksista ei pysty muodostamaan kattavaa kokonaiskuvaa. Vastaavia puutteita on myös siinä osiossa, jossa tarkastellaan ehdotuksen suhdetta perustuslakiin. Lukuisissa kohdissa on tyydytty ilman tarkempaa yhteisvaikutusten tai välillisten vaikutusten pohtimista toteamaan, että jokin tietty säännös ei itsessään rajoittaisi esimerkiksi omaisuudensuojaa tai elinkeinovapautta.

Taloudellisten vaikutusten osalta määrällisiä arvioita on esitetty lähinnä vain luontotyyppisuojelun eräisiin kohtiin liittyen. Valtaosin arvioinnissa on tyydytty jäämään erittäin karkealle tasolle viittaamalla sanallisesti esimerkiksi merkittäviin tai vähäisiin kustannusvaikutuksiin. Tätä ei voida pitää riittävänä laadukkaan lainvalmistelun ja siihen olennaisena osana kuuluvan vaikutustenarvioinnin näkökulmasta. Ehdotuksessa arviointi on monelta osin niin yleistasoista, että se ei riitä saamaan luotettavaa käsitystä mahdollisten vaikutusten suuruusluokista eikä siten myöskään eri vaikutusten keskinäisistä mittasuhteista. Taloudellisiin vaikutuksiin liittyen MTK ry huomauttaa myös, että arvioinnissa ei juurikaan käsitellä esimerkiksi metsätalouteen kohdistuvien rajoitteiden kerrannaisvaikutuksia.

MTK ry pitää ongelmallisina myös niitä kirjauksia, joissa todetaan esimerkiksi taloudellisten tai ympäristöllisten vaikutusten jäävän epävarmoiksi. Epävarmuuksien syitä ei ole juurikaan selostettu, mutta MTK ry:n käsityksen mukaan ne liittyvät vähintäänkin osittain arvioinnin kohteena olevien ehdotusten epäselvyyteen. Kuten edellä on lukuisten pykälien kohdalla tuotu esiin, ehdotuksesta ei riittävän tarkasti ilmene, miten niitä olisi käytännössä tarkoitus soveltaa tai millaisia vaikutuksia niillä on ylipäätään tavoiteltu. Tämä aiheuttaa huomattavaa epävarmuutta myös vaikutustenarviointiin. MTK ry:n näkemyksen mukaan tällaiset valmisteluun liittyvät puutteet eivät ole hyväksyttäviä.

Huomioita muista toteuttamisvaihtoehdoista

Muita toteuttamisvaihtoehtoja selostavassa osiossa todetaan luonnon monimuotoisuuden turvaamisen edellyttävän uusia toimia luonnon suojeluun, hoitoon ja käytön kestävyyden turvaamiseen. Ehdotuksessa ilmaistun näkemyksen mukaan luonnonsuojelulain uudistamista on pidettävä välttämättömänä, koska nykyisillä ohjauskeinoilla ja vapaaehtoisuuteen perustuvilla toimenpiteillä ei ole kyetty pysäyttämään luonnon monimuotoisuuden köyhtymistä. MTK ry yhtyy niihin huoliin, jotka liittyvät luonnon monimuotoisuuden köyhtymiseen. MTK ry toteaa kuitenkin luonnonsuojelulain merkitystä vähättelemättä, että vapaaehtoisuuteen perustuvilla toimilla on ollut ja on jatkossakin ratkaisevan tärkeä merkitys luonnon monimuotoisuuden kannalta.

MTK ry muistuttaa luonnonsuojelulain olevan osa laajempaa monipuolisten ohjauskeinojen ja eri toimialojen omien hyvien käytäntöjen muodostamaa kokonaisuutta, jonka avulla luonnon monimuotoisuutta turvataan ja edistetään. Velvoittavan lainsäädännön rinnalla vaikuttavia toimia ovat muun muassa METSO- ja Helmi-ohjelmat, uhanalaisten lajien turvaaminen metsätaloudessa -toimintamalli, lintujen huomioimista metsätaloudessa koskeva ohjeistus sekä erilaiset rahoitus- ja sertifiointijärjestelmät. Luonnonsuojelulain uudistamisen osalta ei näin ollen ole perusteltua luoda sellaista mielikuvaa, että luonnon monimuotoisuuteen liittyvät haasteet on ratkaistava nimenomaan luonnonsuojelulailla etenkään velvoitteita ja rajoitteita lisäämällä.

Edellä todetun perusteella MTK ry pitää harmillisena sitä, että muita toteuttamisvaihtoehtoja tarkastelevassa osiossa on keskitytty selostamaan vaihtoehtoja lähinnä luonnonsuojelulain säännösten tasolla. Laaja-alaisempaa erilaisten ohjauskeinojen tunnistamista, saati eri ohjauskeinojen hyvien ja huonojen puolien arviointia esimerkiksi vaikutusten vertailemisen näkökulmasta ei ehdotukseen voi juurikaan sanoa sisältyvän. Tästä syystä jää vähintäänkin osittain kyseenalaiseksi, onko ehdotettu sääntely eri seikat huomioon ottaen paras keino tavoitteiden saavuttamiseksi. Luonnon monimuotoisuuden merkityksen tärkeys ja asiakokonaisuuden moninaisuus huomioon ottaen MTK ry katsoo, että jatkovalmistelussa tulisi paremmin punnita erilaisia vaihtoehtoisia tapoja saavuttaa tavoitteet.

Huomioita lainvalmisteluun liittyvistä menettelyistä

MTK ry huomauttaa lausuntokierroksen ongelmallisesta ajoituksesta. Valtaosa lausuntoajasta osui tyypilliseen kesälomakauteen, mitä on riittävään perehtymiseen pohjautuvien lausuntojen laatimisen ja eri tahojen osallistumismahdollisuuksien näkökulmasta pidettävä valitettavana.

MTK ry toteaa, että luonnonsuojelulain uudistusta on valmistelu ympäristöministeriön johdolla työryhmässä alkuvuodesta 2020 saakka. Lausuttavana on kuitenkin ympäristöministeriön ehdotus. Ehdotukseen ei sisälly työryhmässä mukana olevien tahojen täydentäviä tai eriäviä mielipiteitä taikka vastaavia näkemyksiä. Ehdotuksesta ilmenee, että työryhmän työ jatkuu lausuntokierroksen jälkeen. Tältä osin MTK ry pitää välttämättömänä, että ehdotuksen jatkovalmisteluun työryhmässä varataan riittävästi aikaa.

Edellä tässä lausunnossa esiin tuotujen epäkohtien korjaaminen sekä erilaisten näkökantojen yhteensovittaminen tasapainoisen kokonaisuuden aikaansaamiseksi edellyttää vielä huomattavaa panostusta sekä asiasta vastaavalta ympäristöministeriöltä että työryhmän jäseniltä. Jatkovalmisteluun varattavan ajan osalta on otettava huomioon myös se, että työryhmässä ei ole vielä edes aloitettu luonnonsuojelulakiin liittyvän asetustasoisen sääntelyn valmistelua. MTK ry kiinnittää huomiota siihen, että asettamiskirjeessä nimenomaisesti todetaan luonnonsuojeluasetusta koskevan ehdotuksen valmistelun sisältyvän työryhmän tehtäviin.

MTK Häme ry: Luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen on yhteinen huoli. Luonnonsuojeluarvojen huomioonottaminen on kannatettavaa. Toimien hyväksyttävyyteen voidaan kuitenkin merkittävästi vaikuttaa toimintatavoilla viranomaisten, maanomistajien ja muiden toimijoiden välillä. Esimerkiksi tiedonkulku ei voi olla pelkästään viranomaisjärjestelmien tuottaman tiedon varassa.

Luonnon monimuotoisuutta pystytään ylläpitämään ja edistämään hyväksyttävämmin ja vaikuttavammin usein vapaaehtoisuuteen ja kannusteisiin perustuvilla toimintamalleilla (kuten Metso ja Helmi-ohjelmat).

Lisäksi on huomioitava, että jos luonnonsuojelulaista johtuvista rajoitteista aiheutuu taloudellisia menetyksiä, laissa on oltava säännökset, jotka takaavat niistä täysimääräiset korvaukset.

MTK Pohjois-Karjala ry:

- Luonnonsuojelun hyväksyttävyys on tärkeää ja sitä voidaan edistää mm. asettamalla vapaaehtoisuuteen perustuvat toimintamallit etusijalle. Ei saa unohtaa, että lainsäädäntö on vain yksi osa kokonaisuutta, paljon tehdään myös vapaaehtoisesti (mm. METSO, Helmi, metsäsertifiointi, hyvät maa- ja metsätalouden käytännöt, vapaaehtoinen metsien luonnonhoito). Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen on tärkeää ja maanomistajat ovat siihen laajasti sitoutuneet; Asioissa päästään paljon paremmin ja kivuttomammin eteenpäin kannustavilla ja vapaaehtoisuuteen perustuvilla ratkaisuilla!

- Lainsäädännön pitää olla selkeää ja helposti ymmärrettävää eli sen pitää toimia käytännössä; ei saa jäädä epätietoisuutta siitä, mitä saa ja ei saa tehdä

- Lainsäädännön vaikutukset pitää arvioida kattavasti etukäteen

- Omaisuudensuoja on turvattava: luonnonsuojelusta aiheutuvasta haitasta tulee saada täysi korvaus, viranomaismenettelyjen on oltava maanomistajan kannalta selkeitä, maanomistajia on kuultava ja näkemykset on huomioitava luonnonsuojeluun liittyvissä asioissa

- Jos luonnonsuojelua halutaan edistää toimivalla tavalla, siihen on varattava riittävät resurssit; kustannus ei voi jäädä maanomistajalle.

Nykyisessä kannattavuus tilanteessa maatalous ei voi ottaa yhtään uutta kustannusta kannettavakseen. Suojelusta kuuluu saada riittävä korvaus, ei uutta kulua!

- Ajantasainen ja luotettava luontotieto on tärkeää, jotta asioita voidaan huomioida jo suunnitteluvaiheessa

SLC rf anser tryggandet av naturens mångfald som mycket viktigt och understöder utvecklingen till förbättrad hållbarhet i dess alla former inom jord- och skogsbruket. Markägarnas egendom erbjuder flera ekosystemtjänster till hela samhället, och därför måste också egendomsskyddet och kostnaderna av skyddandet av naturen allokeras på ett rättvis sätt som inte ställer en för stor ekonomisk börda på markägarna. Skyddandet av naturen hör till alla enligt grundlagen och ett fungerande skyddssystem

kräver klar lagstiftning som fungerar i praktiken, samverkan, acceptabilitet och tillräckligt med resurser. Naturens mångfaldhet tryggas bast med olika verktyg. En fungerande lagstiftning fungerar som en bas, men med frivilliga medel finns det möjligheter att utvidga positiva effekter i naturen på ett kostnadseffektivt och godkännbartsätt. I praktiken betyder det att lagen skall stöda METSO och Helmi-livsmiljöprogrammen, skogscertifiering och god praxis i jord- och skogsbruket. Frivilliga åtgärder borde alltid prioriteras over tvingande. Från markägarperspektiven finns det element i förslaget som hotar egendomsskyddet och således inte heller främjar acceptansen av skyddandet. Det or viktigt att möjliga olägenheter av naturskyddandet ersätts fullständigt.

Utan klart myndighetsförfarande, hörande och äkta möjlighet till inflytande kan inte hänsyn till egendom omsätts i praktiken. Vikten av pålitlig och aktuell naturinformation är också allt viktigare.

Suomen yhteismetsät ry näkee, että lain valmisteluprosessi on ollut puutteellista ja kapeakatseista. Taloudellinen ja sosiaalinen vaikutusten arviointi on jäänyt vahaiseksi, minkä vuoksi ei voida tietää, mitä suoria ja välillisiä vaikutuksia luonnonsuojelulain ehdotetuista muutoksista seuraisi. Suomen yhteismetsät ry haluaa korostaa, että mikäli luonnonsuojelulain tai muun lain nojalla rajoitetaan omaisuuden suojaa, siitä on saatava lakiin perustava täysimääräinen korvaus. Lain tulisi olla selvästi tulkittava, mutta luonnonsuojelulakiin ehdotetut muutokset ovat monelta osin heikosti määriteltyä, joka lisää tulkinvaraisuutta ja sitä kautta myös lisäselvityksen tarvetta ja siitä aiheutuvia kustannuksia.

Luonnonsuojeluliiton Etelä-Savon piiri ry: Yleisesti lain valmisteluprosessi oli hyvä. Siinä lähdettiin tutkimuksista ja ilmiöistä ja edettiin vasta sitten pykälämuutoksiin. Näin esitys on tieteellisesti hyvin perusteltu.

Natur och Miljö rf: Ruotsinkielisten tekstien oikoluku on vielä tehtävä lopullisessa versiossa, jotta ruotsin- ja suomenkielisillä teksteillä olisi sama merkitys.

Pro Heinävesi: Pro Heinävesi tukee luonnonsuojelulain uudistusta ja kannattaa kaikkia lakiin nyt esitettyjä muutoksia. Suuri osa lajeista ja luontotyypeistä on moninaisten uhkien alla myös Suomessa. Lainsäädännön tehtävänä on pyrkiä pysäyttämään luonnon monimuotoisuuden hupeneminen. Kaikki lakiin esitetyt muutokset vievät tähän suuntaan ja ovat siksi hyvin perusteltuja ja tarpeellisia. Lakiesityksessä on myös arvioitu kiitettävästi muutosten vaikutuksia mm. taloudelle, eri elinkeinoille ja ihmisryhmille.

Suomen Luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry: On positiivista, että lain valmistelussa on nojattu vahvasti tieteeseen. Laki parantaa esimerkiksi luontotyyppien suojelua, mutta ei yksin ole riittävä suojelemaan suomalaista luontoa ja pysäyttämään luontokatoa. Jotta luontokato saadaan pysäytettyä Suomessa, vaaditaan myös metsälain, MRL:n ja vesilain päivittämistä.

Suomen luonnonsuojeluliiton Kymenlaakson piiri ry: Esittämästämme rakentavasta kritiikistä huolimatta luonnos on kokonaisuutena monesta paikkaa varsin hyvä. Nojaaminen tieteelliseen perustaan sekä ilmastonmuutoksen huomionti tästä esimerkkeinä.

Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry: Tämä on hyvä pohja työstettäväksi eteenpäin. Heikentämisvaraa ei sen sijaan ole yhtään.

Creatura Think & Do Tank ry: Lakiesitys on hyvä luonnos, mutta sitä tulisi työstää tässä esitettyjen seikkojan lisäksi vielä eteenpäin erityisesti Luontopaneelin ja Ilmastopaneelin kantoja kuunnellen.

Maanomistajain Liitto – Jordägarnas Förbund ry: Tavoite luonnon monimuotoisuuden suojelemiseksi ja luonnonsuojelulain selkeyttämiseksi on kannatettava. Kuitenkin esimerkiksi ekologinen kompensaatio ja luontovahinko ovat epäselviä käsitteitä ja niiden vaikutuksia maanomistajan näkökulmasta on erittäin vaikea ennakoida. Sama koskee varovaisuusperiaatetta ja selvilläolovelvollisuutta. On erittäin tärkeää pitää maanomistajat tiiviisti mukana kaikessa luonnonsuojelutoiminnassa ja siihen liittyvässä lainsäädäntötyössä, koska maanomistajat ovat vuosisatojen ajan hoitaneet luontoa ja ympäristöään ja voivat tehokkaimmin voivat myös panna käytäntöön tarvittavia muutoksia luontokadon pysäyttämiseksi. Siihen tarvitaan jatkossa yhä enemmän avointa vuorovaikutusta, objektiivista tiedonhankintaa sekä tutkimusta.

Suomen Metsästäjäliitto ry: Sen lisäksi, että luonnonsuojelualueilla sallittujen lajien pyynnistä päätetään perustamisäädöksin, ottaa esitetty luonnonsuojelulaki monin kohdin roolia myös riistaeläinten pyynnin kestävyyteen, jota säädellään metsästyslain, -asetuksen ja riistaviranomaisten toimin, joka on kahdenkertaista lainsäädäntöä.

Lisäksi luonnonsuojelulain tulisi ottaa muuttuva ympäristö ja lajisto paremmin ja adaptiivisemmin huomioon varsinkin suojelualueiden perustamissäädöksissä ja myös yleisesti.

Vanajavesisäätiö sr, Kokemäenjoen vesistön vesiensuojeluyhdistys ry ja Tammelan Pyhäjärven-Kuivajärven Suojeluyhdistys ry: Lain rinnalle tulisi määrätietoisesti rakentaa vahvaa ja myönteistä yhdessä tekemisen kulttuuria niiden toimijoiden kanssa, joiden toimenpiteet aiheuttavat merkittäviä paineita luonnon monimuotoisuudelle.

Ottaen huomioon järvien, jokien, pienvesien ja rannikkovesien ratkaisevan tärkeän merkityksen monimuotoisuudelle Suomessa, tulisi lain viimeistelyssä vahvistaa vesiin liittyvien haasteiden hallintaa. Laissa viitataan usein maanomistajiin sopimuskumppaneina tai suostumuksen antajina. Laissa ei kertaakaan mainita vesialueiden omistajia. Tämä puute on syytä lakitekstiin korjata. Laissa tulisi olla menettelyohje, kuinka toimitaan tilanteissa, joissa suojelutoimia täytyy tehdä järjestäytymättömän osakaskunnan alueella.

Helen Oy: Helen Oy kiittää lain valmistelun vuorovaikutteisuutta. On hyvä, että lausuntomahdollisuus on annettu jo ehdotuksesta hallituksen esitykseksi ja projektityöryhmä jatkaa hallituksen esityksen työstämistä lausuntokierroksen jälkeen. Helen Oy:n näkemyksen mukaan on positiivista, että lausuntoa pyydetään jo tässä vaiheessa, eikä vasta valmiista hallituksen esityksestä. Uskomme, että näin lausunnoista saatu palaute otetaan huomioon lopullisessa hallituksen esityksessä.

Kemijoki Oy: Lakiesityksen tavoitteet ovat hyviä. Yhtiö pitää myös tärkeänä, että toimintaympäristö on ennakoitava ja hallittavissa ja että elinkeinonharjoittajien toimintaedellytykset varmistetaan sekä lupamenettelyitä joustavoitetaan lainsäädännön muutoksen yhteydessä. Luonnonsuojelulainsäädännön tulee mahdollistaa aiempaa paremmin luonnonarvojen huomioimisen lisäksi elinkeinotoimintaan liittyvien lupien myöntäminen ja luvanvaraisen toiminnan harjoittaminen. Luonnonsuojelulain muutoksen yhteydessä tulee myös korostaa tehokkaita keinoja hallinnollisten menettelyiden selkeyttämiseksi ja yksinkertaistamiseksi sekä säännönmukaisesti erittäin pitkäkestoisten hallintaprosessien lyhentämiseksi.

Yksityishenkilö KE: Lakiluonnos on hyvä pohja työstettäväksi eteenpäin. Ehdotetuilla tarkennuksilla ja tiukennuksilla laista tullee riittävä. Heikentämisvaraa ei sen sijaan ole yhtään. Luontokadon pysäyttäminen on aloitettava täydellä kapasiteetilla heti eikä porrastetusti.

Yksityishenkilö RK: Kaivostoiminnalle RAJAT -kansalaisaloitteen tavoitteet ovat luonnonsuojelulain tavoitteiden mukaiset.

Yksityishenkilö RK: Lakiesitystä laadittaessa olisi hyvä huomioida kansainväliseen rikostuomioistuimeen suunniteltu luonnontuhonnan kriminalisoiva laki (Ecocide), josta monet valtiot ovat tällä hetkellä kiinnostuneita. Tämän tullessa mahdollisesti voimaan lähivuosina, on jokaisen lain ratifioineen valtion saatava kansallinen laki vastaamaan tätä kansainvälistä lakia.

Yksityishenkilö TK: Esitys on tieteellisesti hyvin perusteltu. Se toteuttaa muun muassa tuoreiden uhanalaisten lajien ja luontotyyppien selvitysten tulosta.

Yksityishenkilö HL: Lakiehdotus on kokonaisuutena hyvin valmisteltu, asioihin on perehdytty ja käytetty tutkimustietoa valmisteluprosessissa.

Yksityishenkilö ET: On tärkeää, että laissa sitoudutaan 2035 päästövähennystavoitteisiin ja että niihin suhtaudutaan kokonaisvaltaisesti.